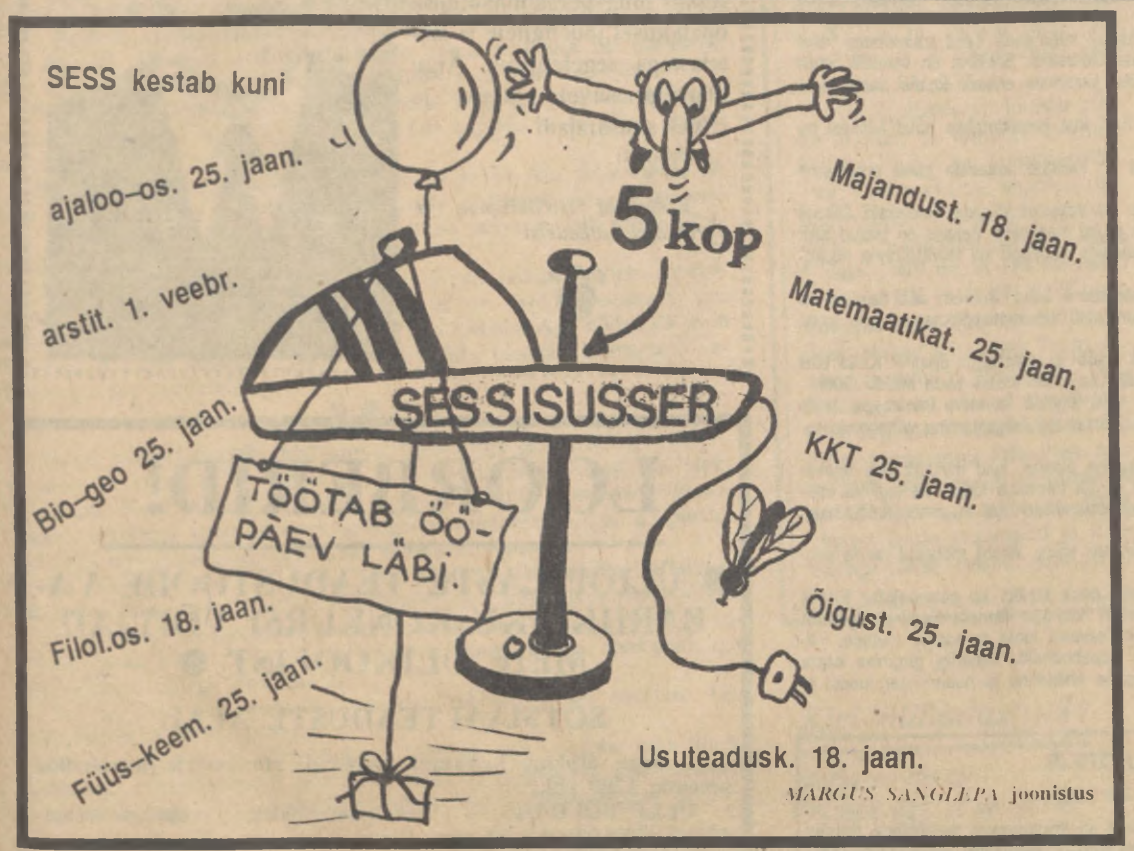
NR. 1 (1661)
REEDE,
10. JAANUAR
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- POLEEMIKA EDUSTUSE JA VALITSUSE ÜLE — 3. lk.
- MIDA TOOB AASTA 1992 TUDENGILE — 3. lk.
- KULTUURI-REKLAAM — 4. lk

MARGUS SANGLEPA joonistus

«UUDE ÜHISKONDA JÕUAME SIIS, KUI OLEME PÕHJAST LÄBI KÄINUD,» ÜTLES PEAMINISTER EDGAR SAVISAAR TÜ NÕUKOGUS

Peaminister Edgar Savisaar osales koos tervishoiuministri Andres Ellamaa ja haridusministri Rein Loiguga TÜ nõukogu eelmise aasta viimasel koosolekul. Ta kuulas arstiteaduskonna perspektiivide arutelu, kõneles Eesti praegustest probleemidest ja vastas küsimustele.

Kõigepealt peatus peaminister kriisil. Praegune kriis oli mitu aastat ette teada, seda ennustasid ka teadlased ja poliitikud. Uude ühiskonda, turumajandusse jõuame alles siis, kui põhjast läbi käime. Mitmes valdkonnas (õigus, majandus, raha) põhi paistab. Finantssüsteem jõudvat põhja enne krooni tulekut. Paranemislootused pani peaminister rahareformile, ettevõtlusele ja ekspordile. Praegune valuutakaubandus loovat aluse ka kroonikaubandusele, kaubahankimisoskused on olemas.

Seejärel tutvustas ta valitsuse poliitikat omandireformi kiirendamisel, kodakondsuse asjus, valitsusreformi ning võitlust kuritegevuse ja korruptsiooniga. Omandireform puudutab suurt osa inimesi väga valuliselt, peale endiste omanike on ärkama hakanud ka üürnikud ning omandi praegused kasutajad.

Edgar Savisaar ütles, et meie kõige suuremaks hädaks on harjumus ülalpeetava seisundiga. Keegi teine meid peale iseenda kriisist välja ei aita. Peame õppima ennast nägema maailmas õigel kohal. Ühelt poolt oleme ainult promill, teiselt poolt globaalprobleem. Väga paljus tuleb meil endil ümber õppida ja õpetada teisi elama hoopis uues ühiskonnas. Hariduse perspektiivi näebki ta selles, et õppima peab terve ühiskond. Peame suutma leida õige tulevikustrateegia nii iseendale kui oma ühiskonnale.

Prof. Helmut Piirimäe küsis, kas on lootust piir kinni panna ning mida võetakse ette kuritegevuse vastu.

Edgar Savisaar ütles oma vastuses, et piiri püütakse kaitsta, kuid ei jätku veel mehi ega relvi, relvi ei saa pealegi iga mehe kätte anda. Kontrollima on hakatud ka reisironge.

Ka kuritegevusega võitlemiseks ei jätku kaadrit. Suur osa endist miilitsakaadrit on vaja välja vahetada, osa mehi siirdub pensionile. Ei jätku uurijaid ega teisi töötajaid. Ka seadused on vananenud, uute tegemine käib. Neis osaleb ülikooli õppejõudegi.

Tallinnas pidavat olema mitukümmend tuhat sissekirjutamata inimest. Kriitika kinnipidamiskohtade kohta tunnistas ta õigeks, kuid keerulised probleemid seisvat veel ees. Eestist tuleks välja viia umbes sada kinnipeetavat, mujalt peaksime Eestisse tooma nn. oma vange üle tuhande. Edaspidi on kavas välja kujundada ka munitsipaalvanglate võrk.

Rektor prof. Jüri Kärner mainis, et kõik kolm ministrit on ülikooli kasvandikud. Peaministriga oli kaasas ka **valitsuse uus pressisekretär Neeme Brus,** kes lõpetas TÜ ajakirjandusosakonna 1985. aastal, on töötanud Eesti Raadios ja kirjutavas pressis.

1988. aasta alguses istusid need kaks meest aulas kui majandusteaduskonna tudengite rändauhinna «Majandusmõte» laureaadid — IME–mehed (kõik 4 IME avalikku autorit — Made, Titma, Savisaar ja Kallas on TÜ vilistlased). Vaevalt need mehed täna enam nii palju tunnustussõnu kuulda saavad. Võib–olla et krooniaasta eest.

***MEELIS LOKI* foto**

FILOSOOFIATEADUSKOND ON TAASTATUD

TÜ nõukogu otsus nägi ette taastada teaduskond 1. jaanuarist k.a. Organiseerimistöö raskused jäid kanda taastamiskomisjonile ja selle esimehele, psühholoogiakateedri juhatajale prof. PEETER TULVISTELE, kes on nüüd rektori käskkirjaga määratud dekaani kohusetäitjaks.

❑ ❑ ❑

❑ Millal tulevad dekaani valimised ja kas kandideerite?

Tõenäoliselt kevadel või suvel. Kandideerin.

❑ Praegu järelikult ajaloo– ja filoloogiateaduskonna dekaanid enam ametis pole?

Ei ole. Prodekaane oleks filosoofiateaduskonnas nüüd kokku 7. Ametisse jäi 5, kes tegelevad õppetööga. Julgesin kaotada teadusprodekaanide kohad. Kuna olin ise selles ametis, siis arvan teadvat, et seda pole vaja. Üks tähtsamaid ja hullemaid ülesandeid oli aastaaruande koostamine. Nüüd on see lühike ja mõistlik nagu mujal maailmas. Vabas vormis saab kirja panna sündmused, lisaks publikatsioonide ja konverentsiettekannete loetelu.

❑ 15. jaanuariks peab olema moodustatud teaduskonna nõukogu. Missugustel põhimõtetel see toimub?

Valdav osa inimesi kuulub sinna ameti poolest: osakonnajuhatajad, kateedrijuhatajad, prodekaanid. Mõned liikmed kutsusin lisaks. Nõukogusse hakkavad kuuluma ka üliõpilasesindajad. Kuidas viimaseid valida, seda ma veel ei tea.

❑ Osakonnajuhatajate seis on ülikoolis olnud väga erinev, mõnes teaduskonnas polegi neid olnud.

Osakonnajuhataja staatus muutub nähtavasti olulisemaks. Mingit kindlat valimisreeglit meil polnud, iga osakond valis oma äranägemise järgi, kes rangemalt, kes vabamalt. Igas osakonnas ei ole mõtet dubleerida nii osakonnajuhatajat kui kateedrijuhatajat. Näiteks on psühholoogidel ainult üks kateeder ja kolm laborit. Meil on nüüd ainult osakonnajuhataja ja osakonna nõukogu, kus on esindatud nii kateeder (tulevikus siis õppetoolid) kui ka laborid.

❑ Kes juhatavad osakondi?

Filoloogidel on osakonnajuhatajad professorid **Ago Künnap, Sergei Issakov** ja dots. **Heino Liiv,** ajaloolastel prof. **Helmut Piirimäe,** sotsioloogidel prof. **Paul Kenkmann,** eripedagoogidel dots. **Ants Reinmaa,** žurnalistidel dots. **Peeter Vihalemm** ja psühholoogidel prof. **Peeter Tulviste.**

Igal osakonnal on oma nõukogu valitud. Jääb üle teaduskonna nõukogu moodustamine.

❑ Nüüd on kõik ajaloo, eesti filoloogia, eripedagoogika, filosoofia ja politoloogia, germaani–romaani filoloogia, psühholoogia, sotsioloogia, žurnalistika ja vene filoloogia osakondade üliõpilased automaatselt filosoofiateaduskonna üliõpilased. Uute üliõpilaste vastuvõtt filosoofiateaduskonda algab suvel. Kas sisseastumine toimub endiselt osakondade järgi?

Jah. Pean õigeks, et vastu võetaks teaduskonda, mitte osakondadesse, aga praegu pole see mitmel põhjusel võimalik.

❑ Missugused muudatused ootavad üliõpilast uues teaduskonnas?

Õppetöökorraldus muutub rohkem nendel, kes sügisel alustavad, kuigivõrd ka praegustel. Loome sellised võimalused, et tudengid saavad ise vabalt aineid valida, samuti soodustame igati interdistsiplinaarsust nii õppimises kui ka uurimistöös. Kavas on filosoofiateaduskonna õppekavade teatmiku koostamine, mis peaks suveks või hiljemalt sügiseks olema kättesaadav. Väike raamat, aga tööd tuleb sellega palju. Osakondade plaanid on koostatud erinevatel põhimõtetel, see on õigustatud, ained ju väga erinevad. Ainukesed trükis ilmunud õppekavad on seni eesti filoloogidel.

❑ Mis on näiteks takistanud üliõpilasel seni suuremat, vabamat valikut teha?

Üldine süsteem. Nõukogude ajal oli üksikuid tudengeid, kes kuulasid teiste teaduskondade loenguid, üldiselt seda ei soodustatud. Praegu võib takistuseks saada ainult oma eriala, s.t. kui tudengit koormatakse üle kohustuslike ainetega.

❑ Kas sügisel loodud keelekeskus kuulub filosoofiateaduskonda?

Keelekeskus asutati filoloogiateaduskonna juurde ja kuulub nüüd iseseisva üksusena filosoofiateaduskonda.

❑ Aga pedagoogikakeskus?

See küsimus otsustatakse TÜ jaanurikuu nõukogus. Arvan, et pedagoogika võiks olla tulevikus omaette teaduskonna õigustes, aga nähtavasti vajab see natuke kogumisaega.

❑ Olete nüüd ühe teaduskonna taastamisel ülikoolis kokku puutunud ka niisuguste küsimuste ja inimestega, millest–kellest varem eemal olite. Kas on olnud ka meeldivaid üllatusi?

Jaa, tegutsemisvabadust on rohkem, rumalaid piiranguid ja ka bürokraatiat vähem kui varem.

Lähematel kuudel algab korraliste professuuride ja (või) õppetoolide moodustamine. On paras aeg oma eriala vajadustest, väljavaadetest, võimalustest kõnelda. Kuigi «korralikes» kohtades avaldatud publikatsioonide arv on kasvamas, pole asjad sellega veel kaugeltki korras. Tuleb ära kasutada praegust «Baltimaade buumi», aga selge on see, et buum varsti vaibub ja siis on tähtsad üksnes ideed, meetodid ja tulemused, mitte enam see, kus maal uurimus tehtud ja mis oludest juttu. Kõik teavad, et publikatsioonide arv ja viitamissagedus pole ideaalsed hindamiskriteeriumid, aga kuni paremaid pole leitud, peame meiegi neid kasutama — ja palju tõsisemalt kui seni.

Küsis ja kirjutas
VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI TRÜKISTE

❑

järele tuleb minna nüüd uude kohta. Aadressiks on **Lossi tänav 24.** Uues väikeses majas on üsna esinduslikud ruumid. Müügipunkt on tööpäevadel avatud kella 10—17–ni, lõunat peetakse kella 13—14–ni.

Müüja sõnul on ostjaiks põhiliselt üliõpilased. Rohkem ostetakse õppematerjale, vähem tuntakse huvi toimetiste vastu.

Mida võiks sisaldada «BIBLIOTHECA BALTICA»?

❑

Norra valitsuse poolt toetatava Ida–Lääne hariduspprogrammi raames on käivitumas projekt «Bibliotheca Baltica». Meie andmetel on eelprojekti koostanud hr. H. K. Kuløy Oslost.

Aastail 1992—1997 on kavandatud igas Balti riigis välja anda 100 raamatut, samuti audiovisuaalseid materjale (videokassette, slaidi– ja fotokomplekte) Balti riikide ajaloo, etnograafia, kirjanduse ja kultuuri tutvustamiseks nii Skandinaaviamaades kui teistes riikides.

Projekt peaks teoks saama Balti riikide ülikoolide kirjastuste kaudu. Peakoordinaator on meie Haridusministeeriumi ettepanekul TÜ kirjastus– ja trükiosakond. Kaasa löövad Tallinna Tehnikaülikool ja samuti teised Eesti kõrgkoolid.

Ära ootamata projekti elluviimise üksikasju oleks tarvis hakata kokku panema väljaantavate raamatute ja audiovisuaalsete vahendite **nimekirja.** Alustada tuleks 1930–ndail aastail ilmunud Balti maid ja rahvaid tutvustavate raamatute kordustrükkidest, võib–olla ka mõne raamatu faksiimileväljaandest.

Esialgsed ettepanekud palume edastada TÜ kirjastus– ja trükiosakonda. Lõpliku valiku teeb vastav kateeder ja teadlastest koosnev komisjon.

VALTER HAAMER,
kirjastus– ja
trükiosakonna juhataja

KES SOOVIB SÕITA KREEKASSE?

❑

17. juunist 2. juulini korraldab Rahvusvaheline Olümpiaakadeemia noortesessiooni. Eesti Olümpiaakadeemial on võimalik saata üks mees– ja üks naissoo esindaja (vanusepiir 35 aastat).

Osavõtjad peavad ette valmistama 8–minutilise olümpiateemalise lühiettekande. Osavõtjate leidmiseks kuulutab Eesti Olümpiaakadeemia välja **konkursi.** Pretendeerijail tuleb saata 3—4–leheküljeline ingliskeelne tekst **1. märtsiks** aadressil: Tartu 202 400, Tartu Ülikool, prof. A. Viru. Eesti Olümpiaakadeemia eestseisuse poolt parimaks tunnistatud ettekannete autorid saavad lähetuse Kreekasse.

Olümpiaprobleem on lai, hõlmates nii olümpiaspordi eetikat kui ka selle spordi humaanse idee ühiskondlikku funktsiooni. Nii et osavõtjatel on avarad võimalused mõttearenduseks. Seejuures juhib aga Rahvusvaheline Olümpiaakadeemia tähelepanu vajadusele juhinduda olümpiahartast.

ATKO VIRU

ARSTITEADUSKOND SAAB TAGASI KLIINIKUD

TÜ NÕUKOGUS 20. detsembril

❑ ARSTITEADUSKONNA PERSPEKTIIVID
❑ VALIMINE

Nõukogu koosolekust võtsid osa peaminister Edgar Savisaar, tervishoiuminister Andres Ellamaa ja haridusminister Rein Loik ning Tartu haiglate peaarstid.

ARSTITEADUSKONNA

arengukavadest tegi ülevaate dekaan prof. LEMBIT ALLIKMETS. Õppetöös minnakse järk–järgult üle uutele õppeplaanidele. Praegune kolmas kursus peaks saama juba täielikult uutmoodi diplomieelse hariduse. Tunduvalt suureneb diplomijärgse hariduse tähtsus. Lõpetati lastearstide ja spordimeedikute vastuvõtt. Lastearstiks spetsialiseerutakse nüüd raviosakonnas. Avati vanemmeditsiiniõdede osakond meditsiinikoolide baasil.

Pärast lõpetamist järgneb kaheaastane üldarsti internatuur Eesti suuremates haiglates, selle järel saab litsentsi, et praktiseerida üldarstiks. Seejärel on võimalik spetsialiseeruda kliinikute ordinatuuris (residentuuris) kitsamale erialale kolme aasta jooksul.

Otuliselt on reorganiseeritud täiendusharidust, kus korraldatakse nüüd lühikesi intensiivkursusi.

Töötab doktorantuur, esimesed väitekirjad on kaitstud, kraadide puhul probleeme ei ole, aktsepteeritakse kõiki kraade.

Õppe– ja teadustöö paranemise huvides on vaja, et kliinikud kuuluksid ülikooli juurde, nagu see oli Eesti Vabariigi ajal ja on mujal maailmas. Selleks on tehtud tükk aega ettevalmistusi ning nii linna haiglate peaarstide nõukogu kui teaduskonna nõukogu on teinud vastava otsuse.

Raske probleem on arstiteaduskonna materiaalne baas. Suurem osa haiglaid on amortiseerunud, näiteks vana anatoomikum tunnistati kasutamiskõlbmatuks juba enne I maailmasõda. Ehitada on vaja palju.

Tartu Linna Kliinilise Haigla peaarst **Urmo Kööbi** ja lastehaigla peaarst **Kaljo Mitt** toetasid kliinikute ühinemist ülikooliga. Linnavalitsuse poolt toetas seda **Maido Sikk.**

Prof. Atko Viru ütles, et rohkem oleks vaja tegelda ka terve inimesega, mitte ainult ravile suunamisega. Tagasihoidlikuks on jäänud töö haigestumise vähenemiseks, töö terve inimesega.

Minister Andres Ellamaa toetas teaduskonna plaane, kuid ministrit tegi murelikuks rahaküsimus ning kartus, kas osa arste ei jää tulevikus tööta. Ta tegi ka ettepaneku paremini ära kasutada Tartu läheduses paiknevaid uusi suuri tühjavõitu haiglahooneid.

Prof. Peeter Tulviste ütles, et ülikooli kliinikuis võiks ülikooli töötajaid ravida soodustatud tingimustel.

Arstiteaduskonna perspektiivide arutelu teist poolt kuulas ka **peaminister Edgar Savisaar,** kes kõneles pärast otsuse vastuvõtmist nõukogu liikmeile Eesti praegustest pakilistest probleemidest. Arstiteaduskonna ehituskavasid lubas ta samuti toetada. Pärast nõukogu koosolekut tutvustati talle meie õppehooneid. Vabariigi järgmise aasta eelarves on sees ka arstiteaduskonna uue hoone ehitamine ja peaminister lubas, et valitsus toetab seda parlamendis.

TÜ NÕUKOGU OTSUS
20. detsembrist 1991

1. Investeeringute alal pidada esmajärguliseks arstiteaduskonna prekliiniliste (fundamentaalteaduste) kateedrite õppekorpuste esimese järgu väljaehitamist aastail 1992—1996, taotledes selleks ka välisabi. (Ehitus–montaažitööde maht 1984. a. vääringus 17,4 milj. rbl., projekt olemas.)

2. Lähtudes arstiteaduskonna nõukogu otsusest, Tartu Peaarstide Nõukogu ja kliinikute juhatuse poolt tehtud ettevalmistustest:

a) taastada ülikooli kliinikud ning lõpetada nende ületoomine ülikooli alluvusse 1992. a. septembriks,

b) kinnitada vastavalt teaduskonna ettepanekule TÜ kliinikute esialgne nimistu alljärgnevalt:

EV TÜ Sisekliinik: gastroenteroloogia, reumatoloogia, nefroloogia ja hematoloogia osakondade ja Eesti Endokrinoloogiakeskuse baasil koos vastavate spetsialiseeritud osadega TÜ Polikliinikust;

EV TÜ Kardioloogiakliinik: kardioloogia, infarktiravi ja kardiokirurgia osakondade baasil koos polikliinikuga;

EV TÜ Kopsukliinik: pulmonoloogiahaigla ja vastavate polikliiniliste osakondade baasil;

EV TÜ Traumatoloogia ja Ortopeediakliinik: traumatoloogia, ortopeediaosakondade ja traumapunkti baasil;

EV TÜ Haavakliinik: TKH I ja II üldkirurgia, veresoontekirurgia, uroloogia, tehisneeru, lastekirurgia osakondade ja vastavate polikliiniliste osakondade baasil, õppetöö osas samuti kardiokirurgia osakond;

EV TÜ Anestesioloogia ja Intensiivravikliinik: TKH, anestesioloogia, intensiivravi osakondade ja Naiste– ja Radioloogia–onkoloogiakliinikute anestesioloogiaosakondade baasil;

EV TÜ Nahahaiguste Kliinik: Tartu linna kliinilise naha– ja suguhaiguste dispanseri baasil;

EV TÜ Silmakliinik: TKH silmahaiguste osakonna ja polikliiniku baasil;

EV TÜ Kõrvakliinik: TKH kõrva–nina–kurguhaiguste osakonna ja polikliiniku baasil;

EV TÜ Närvikliinik: TKH neuroloogia ja neurokirurgia osakondade baasil;

EV TÜ Radioloogia ja Onkoloogia Kliinik: Tartu Onkoloogia ja Radioloogia Kliiniku baasil;

EV TÜ Naistekliinik: Tartu Naistekliiniku baasil;

EV TÜ Psühhiaatriakliinik: Tartu Psühhiaatriakliiniku baasil;

EV TÜ Nakkushaigustekliinik: Tartu Linna Kliinilise Nakkushaigla baasil;

EV TÜ Nakkushaigustekliinik: Tartu Linna Kliinilise nakkushaigle baasil;

EV TÜ Lastekliinik: Tartu Lastekliiniku baasil;

EV TÜ Stomatoloogiakliinik: TKH kirurgilise stomotoloogia osakonna ja Tartu stomatoloogiapolikliiniku baasil;

EV TÜ Spordimeditsiini ja Taastusravi Kliinik: Tartu polikliiniku taastusravi osakonna spordimeditsiini keskuse baasil;

EV TÜ Polikliiniku baasil moodustada täiendavalt peaarstide õppetool.

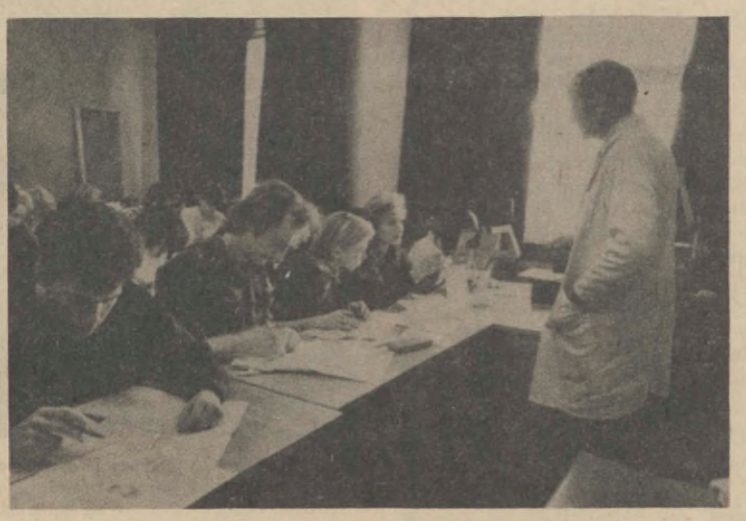
3. Seoses kliinikute moodustamisega kaotada vastavad kliinilisi erialasid õpetavad kateedrid.

4. Seoses ravikindlustusmeditsiini rakendamisega pidada vajalikuks ülikooli kliinikute kui õpetatavate riigihaiglate täiendavat riigieelarvelist finantseerimist kuni 50% ulatuses (1992. a. kliinikute planeeritud kogutulust, mis moodustab orienteeruvalt 90 milj. rubla, katta eelarvest 45—50 milj. rubla, põhiosas II poolaastal). 1992. a. esimese kahe kuu jooksul taotleda riigieelarvest 3 miljonit rubla reservi, säilitamaks praeguste haiglate funktsioneerimise õppe–teadusülesannete täitmisel.

5. Seoses õppekoosseisu ümberkorraldusega suurendada arstiteaduskonna professuuri arvu 42–st 67–ni. Riigieelarvelise õppekoosseisu kogusuuruseks arstiteaduskonnas 1992. a. sügissemestril planeerida senise 228 koha asemel 390—420 kohta, mis katab nii üliõpilastega kui arstide täiendus– ja spetsialiseerimiskoolitusega seotud tõõmahu. Õppekoosseisu suurendada põhiliselt seniste haiglate kvalifitseeritud arstkonna arvel, vähendades kliinikutes rakendatavat arstkonda.

VALIMINE

Patoloogilise füsioloogia kateedri juhatajaks valiti meditsiinikandidaat dots. KALJU PAJU.

Jäädа terveks või saada terveks?
AIN PROTSINI foto

Õnnitleme!
Dotsent Edgar Salumaa 70

Õnnitleme meie kõikide õpetajat, endist dekaani ja praegust kõige reipamat ja staažikamat kolleegi tema 70. sünnipäeval. Soovime juubilarile jätkuvalt tugevat tervist ja energiat tsiviilprotsessi– ning perekonnaõiguse õpetamisel tudengitele ja lastelastega tegelemisel. Ärgu unungu suvel ujumis– ja talvel suusarajad!

Proosit!

Kolleegid tsiviilõiguse ja –protsessi kateedrist

LOORBERID!

● ÜLIÕPILASTE TEADUSTÖÖDE VABARIIKLIKU KONKURSI VÕITJAD MEIE ÜLIKOOLIST ●

SOTSIAALTEADUSTE ALAL

I järgu diplom, konkursi laureaadi rinnamärk ja rahaline preemia 1200 rbl.:

ÜLLE PÕLDAAS — «Elukalliduse indeksi arvutamise metoodilised alused ja rakendamine Eestis» (juh. dots. Tiiu Paas).

LOODUS– JA TÄPPISTEADUSTE ALAL

I järgu diplom, rinnamärk ja 600 rbl.:

KRISTEL LUHA — «Elementide topoloogiline pööratavus topoloogilises algebras» (juh. dots. Mati Abel);

I järgu diplom, rinnamärk ja 400 rbl.:

KALLE KARU — «Kahemõõtmeline potentsiaalne pööris» (juh. prof. Gennadi Vainikko);

ANDRES OSVET — «Infrapunase valguse mõju spektraalsälgule» (juh. füüsika–matemaatikakandidaadid J. Kikas ja V. Palm).

II järgu diplom, rinnamärk, 250 rbl.

MARTIN REINIK — «Phosphorus Removal from Pulp Bleaching Wastewaters» (juh. prof. L. H. J. Lajunen Oulu Ülikoolist ja prof. V. Past);

UKO MARAN — «Kvantkeemiliste reaktsioonivõime indeksite kriitiline hindamine» (juh. van.–tead. Mati Karelson, prof. Jaak Järv).

ARSTITEADUSE ALAL

I järgu diplom, rinnamärk, 500 rbl.:

VIRGA PALL ja KARIN PUKS — «Südame kaasasündinud arengurikked perinataalse perioodi lahangumaterjalis» (juh. dots. Uno Podar);

ANDRES KULLA ja ANDRE ÕUN — «Laserkahjustusejärgsed morfoloogilised muutused küüliku lülivahekettas» (juh. prof. Kalju Põldvere, dots. Toomas Asser, dr. Ulst).

I järgu diplom, rinnamärk, 350 rbl.:

TRIIN REMMEL — «Primaarse biliaarse tsirroosi diagnoosimisest ja kulust Eestis» (juh. dots. R. Salupere, dr. H. Remmel);

SVEN KIVIOJA — «Eksimeerlaseri mikroskalpelli, Nd–YAG laseri mikroskalpelli ja ultraheligeneraatori mikroskalpelli toime kõri struktuuridele» (juh. Ü. Hussar, dots. M. Kull);

AVE MINAJEVA — «Elutingimuste ning eluviisi seostest tervisega Tartu linna I, II ja V klassi õpilaste uuringu alusel» (juh. dr. T. Juhansoo);

KATRIN KESSEL — «Elektrokardiogrammi analüüs veloergomeetrilise koormustesti järgsel hilisel taastumisperioodil» (juh. dr. K. Saks).

II järgu diplom, 100 rbl.:

AVE MINAJEVA — «Arvutiõpetuse tervishoiuprobleemid koolis» (juh. prof. A. Saava, van.–tead. S. Jänes).

PEDAGOOGIKA JA PSÜHHOLOOGIA ALAL

II järgu diplom, rinnamärk, 500 rbl.:

MAIRE VAASK — «Kasvumiljöö ja kasvatuslikud suhted beebiealiste perekondades» (juh. dots. Inger Kraav).

● EMAKEELE SELTSI KEELEAINESTIKU KOGUMISE VÕISTLUSE VÕITJAID TÜ–ST ●

esimene auhind:

ERVIN–AHTI ORG, EVE TAMMARU, EPP TOOMSALU, KATRIN UIND, EVA ja MART VELSKER — «Vastseliina siirdekeele tekste».

Teine auhind:

KAREN KIRS ja RAIVO VALK ning EHI üliõpilased — «Muhu sõnavara».

Kolmas auhind:

LEA TAMMARU, EVA ja MART VELSKER — «Kanepi siirdekeele tekste».

KAS TÕESTI TEADMATUS?

Lugedes **Kaarel Tarandi** süüdistusi meie ülikooli üliõpilaste aadressil **15. novembri ülikoolileheS,** sattusin hämmingusse. Mis see nüüd on — kas siiras pettumus või teadlik demagoogia?

Lähtudes varasematest kohtumistest edustuse ja valitsusega kaldun arvama viimast.

Millest siis sellised järeldused? 5. novembril toimus õigusteaduskonna üliõpilaste korraldatud koosolek, kus olid arutusel TÜÜ põhikiri ja üliõpilaskohtu ning referendumi eeskirjad. Mõlemale poolele huvitava ja kasuliku mõttevahetuse käigus tõusis üles ka küsimus plaanitsetavast TÜÜ liikmemaksu sundkorras sissenõudmisest (mahaarvamisest sotsiaalstipendiumist). Hr. Tarand selgitas, milleks on seda raha vaja. TÜÜ Valitsuse esimehele sai korduvalt toonitatud sellise sundkorras maksuvõtmise ebaseaduslikkust. Kohtumise lõpuks jäi lootus, et TÜÜ Valitsus on sellest aru saanud ja jätab sundkorras sissenõudmise ära. Aga ei. «Raadio Tartu» edustusele antud saateajas oli võimalus jälle kuulata kõiki neid põhjendusi, milleks seda raha on vaja.

Õnneks ei lubanud seda seadusevastast tegevust läbi viia ülikooli valitsus. Põhjuseks toodi aga hoopis teine asjaolu — polevat demokraatlik(!).

Hr. Tarandi kommentaarides võib teada saada, kui mõistmatud on ikka üliõpilased, aga kui asja pisut selgitada, siis hakkavat nad aru saama. Samal teemal, ainult pikemalt, heietab seesama isik sama lehenumbri kõrvalveerul.

Allakirjutanul tekib küsimus — mida arvata isikust, kellele on korduvalt öeldud, et tema planeeritav tegevus on seadusevastane ja kes sellegipoolest ei kavatse niisugust tegevust lõpetada. Aga võib-olla usub hr. Tarand tõesti siiralt, et tähtis on eesmärk, ükskõik missuguste vahenditega see saavutatakse.

●●●

Nüüd samast probleemist ainult teise külje pealt. Ma ei vaidlusta seda, et edustusel ja valitsusel on oma normaalse tegevuse jaoks vaja raha. Kuid ma kahtlen väga, kas ükski selts, firma või ühendus hakkab tegelema sponsorlusega ja jagama stipendiume, kui tal puuduvad oma normaalse tegevuse jaoks rahalised vahendid.

Ka üliõpilasseltsil «Dike» on oma põhikirja järgi õigus korraldada auhinnalisi konkursse ja anda välja stipendiume, kuid põhikirjaline õigus ei ole põhikirjaline kohustus ja kuna ü/s «Dike»-il puudub sellise tegevuse jaoks raha, siis pole ta ka korraldanud ühtegi konkurssi ega välja andnud ühtegi stipendiumi.

See on vaid üks probleem, mis on kerkinud seoses edustuse TEKITAMISEGA Tartu Ülikooli.

Imestama paneb ka TÜ nõukogu tegevus, mis on juba kaks korda kinnitanud organisatsiooni põhikirja, mille asutamine ei vasta ühelegi Eesti NSV-s ega Eesti Vabariigis kehtestatud normatiivaktile.

Stud. jur.
URMAS KUKK.

P.S. Selles, et väikeettevõte «Üliõpilasküla» varsti edustusele ühiselamud kaela määrib, ei maksa üldse kaheldagi. Seejuures viitavad nad kindlasti mõne arenenud välisriigi kogemustele, täpselt nagu edustuski.

Avalik kiri kvartalikirja «Ülikool» toimetusele ja toimkonnale

Lp. toimetus (TÜ teabetalitus) ja toimkond (U. Aunin, K. Raik, Ü. Veldre). Üldiselt on olnud tavaks, et väljaanne, mis taastrükib mõne autori ammuilmunud artikli või tõlgib selle koguni võõrkeelde, astub eelnevalt autori(te)ga kontakti ja palub selleks nõusolekut. Samasugune komme valitses isegi Eesti NSV-s ja TRÜ-s ning pole alust arvata, et keegi oleks seda muutnud EV TÜ-s.

Oma üllatuseks leidsid allakirjutanud, et ülikooli kvartalikirjal (Ülikool nr. 3, juuli—sept. 1991) oli tekkinud vajadus inglise keelde tõlkida ja taasavaldada populaarajakirjas **«Aja Pulss» 1989 nr. 9—10 ilmunud artikkel EK (b)P KK VIII pleenumist.** Autoreid, kes küll alaliselt elavad siinsamas Tartu linnas, sel puhul ei «tülitatud». Aga tülitada oleks võinud ja pidanud. Loomulikult oleksid autorid sel juhul vabastanud toimetuse murelikust tähelepanu juhtimisest artikli lõpus, et ajad on 1989. aastast peale muutunud ja koos sellega rõhuasetused. Autorid on teinud ka süvendatumaid katseid vastavat teemat uurida ja mõni tulemus olnuks ehk «Ülikooli» jaoks kohasem kui «Aja Pulsis» avaldatu.

Vajadusele autoritega konsulteerida viitavad veel mõned üpris kurvastavad asjaolud. Alustame pealkirjast. Kui originaalpealkiri **«VIII pleenum ja** *alma mater*» otsustati muuta teaduslikumaks(?) lisades tollase kompartei täieliku nimetuse, siis pidanuksid ümbertegijad ka teadma, et pleenumeid pidas ikka partei keskkomitee, mitte partei.

Millegipärast pole kvartalikirjale meeldinud TRÜ parteisekretäride nimetamine 1945—1950 ja nende tegevusele antud lühihinnang. See lõik on lihtsalt ära jäetud. Erilise soosingu on ära teeninud Pavel Kalju, kellel olid mõnedki «teened» ülikooli represseerimisel, kuid kelle nimi on tekstist vähemalt 3 korral ära kaotatud.

Tõeline üllatus ootas autoreid artikli lõpus (lk. 71), kus äkki järgneb «By way of an introduction» ehk teisisõnu sissejuhatuse asemel, mis üldreeglina peaks ju ikka olema artikli ees. Lähem tutvus tekitas autorites kahtlusi, kas ikka on tegu nende tekstiga. Sissejuhatuse lõpplause järel need kahtlused hajusid, sest selles kinnitatakse, et artiklis on vaatluse alla võetud isikukultuse üks tahk — tema vahetu mõju Eesti parteiorganisatsioonile. Seega jutt pidi käima hoopiski millestki muust. Ja käibki, sest kvartalikirja toimetus on rahumeeles võtnud sissejuhatava osa «Aja Pulsis» nr. 10 ilmunud ajalookandidaat J. Tamme artiklist «Repressioonid parteis ja VIII pleenum» (lk. 6) ning lisanud selle mõttetult ja meelevaldselt allakirjutanute artiklile.

Me ei tea, mis on selle «Ülikooli» «saavutuse» tagapõhjaks. Kuivõrd tegu on aga eetilise ebakorrektsuse ja toore lohakusega ülikooli n.-ö. esindusajakirjas, siis sooviksime kuulda avalikke selgitusi kõikide «Ülikooli» lugejate ees.

JÜ RI ANT
LEMBIT RAID

Kiri üliõpilas(t)ele

Kahju on sinust
inimese laps et sa selline

rämps oled ilmale tulnud
Ei oska isegi sellest ruumist

lugu pidada kus sa oma
igapäevast kõhutäid valmistat

Ei oska sulle muud soovitada
kui et olgu sinu köögis ja

elamises elu aeg ainult selline
segadus ja mustus mis sa
siin teed

(Koristajatädi kiri Pepleri 14 köögi seinalt, 1991)

Köögil pole häda midagi, ainult prügikastid ajavad üle, eks ju? Koristajale avanes küll palju hirmsam pilt kui sellel vanal arhiivifotol.

❑ Uusi trükiseid kirjastus– ja trükiosakonnalt novembris ❑

TÜ toimetised, vihik 928. Functional analysis and theory of summability. Matemaatika– ja mehaanikaalaseid töid. Tartu 1991, 350 eks., 112 lk., rbl. 4.50.

Eesti ajakirjanduse ajaloost VII. Tartu 1991, 400 eks., 188 lk.

Eesti ajakirjanduse ajaloost VIII. Tartu 1991, 400 eks., 116 lk.

Organic reactivity. Vol. XXVII. ISSUE 3(99)–4(100). July–December 1990. Tartu 1991, 200 eks., 148 lk.

Jaan Lellep. Optimization of plastic structures. Tartu 1991, 400 eks., 192 lk., rbl. 9.70.

Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni. Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XXV. (TÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1991, 300 eks.

Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni. Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XXVI. (TÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1991, 200 eks.

Kalevi Wiik. Foneetika alused. Tõlkinud ja kohandanud Jüri Valge. Tartu 1991, 500 eks., 192 lk., rbl. 8.

Jaan Ginter. Klassikalised sotsioloogilised teooriad kriminoloogias. Tartu 1991, 300 eks., rbl. 4.50.

Tiiu Paas. Infosüsteemi alused. Tartu 1991, 300 eks., 104 lk., rbl. 5.50.

Helmut Piirimäe. Revolutsioon Inglismaal 17. sajandil. Loengud uusaja ajaloost I. Tartu 1991, 400 eks., 100 lk., rbl. 5.50.

TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK

Mida toob tudengile aasta 1991?

See Margus Sanglepa joonistus ilmus celmise aasta esimeses «ÜL» numbris. Ennustamiseks polegi vaja selgeltnägijaid.

Aga aasta 1992?

❑❑❑❑❑

JÜRI, rojalist: Gustav Adolfi ja rituaalid tema ümber.

ENE, diplomand: õppemaksu.

AARE, magistrant: seoses kindlustusmeditsiini sisseviimisega altkäemaksu kadumise haiglates.

MARGUS, diplomand: üliõpilaste väljaastumisi valitsuse vastu.

PEETER, ravitseja: tudengid kalduvad üha enam vaimuvalguse poole, ja loodan väga, et majanduslikud võimalused ei hakka piirama vaimset poolt.

INDREK, korporant: tudengile taskukohase supiköögi.

AIRE, rebane: talumehelt vankritäie porgandeid.

KALLE, eksamile mineja: pead tõstavad feministid ja vasakpoolsed.

ÜLLAR, ainesüsteemi pooldaja: uue õppeaasta algul paksu trükitud raamatu, kus on sees kõik õppeained ja muu vajalik teave.

EVELIN, üliõpilane, kahe lapse ema, üliõpilase naine: kohustusliku dieedi.

INDREK, tudeng: isehakanute diktatuuri, igakuise 100–rublase ülikooli sissepääsuloa, «Miss Edustuse» valimise ja tema Singapuri sõidu finantseerimise üliõpilaskonna kohustuslikest liikmemaksudest, üliõpilaskohtule alluva üliõpilasvangla.

TEET, töölkäija tudeng: enamiku arusaamise, et Edustus on üliõpilastele siiski vajalik.

In memoriam

ÜLO AREND

21. apr. 1928 —

16. dets. 1991

Ülikooli histoloogide suhteliselt väikest peret on tabanud suur kaotus — meie hulgast lahkus jäädavalt meditsiinidoktor professor Ülo Arend.

Lõpetanud Nõmme poisina 1946. aastal Tallinna 7. keskkooli hõbemedaliga, asus ta õppima Tartu Ülikooli arstiteaduskonda, mille lõpetas ravi erialal 1952. aastal kiitusega. Patoloogilise anatoomia kateedris valmis prof. A. Valdese juhendamisel kandidaaditöö (1955) ja histoloogia kateedris doktoritöö (1969). Vastavalt teaduskraadidele järgnesid dotsendi– (1959) ja professorikutse (1971). Ta on väga pikka aega olnud histoloogia ja embrüoloogia kateedri juhataja (1964—1989, v.a. 3 doktorantuuriaastat). Selle ajaga on professor Ülo Arend jätnud Tartu ja kogu vabariigi eksperimentaalhistoloogiasse olulise jälje.

Teaduslik töö (130 nimetust) käsitleb maksahaava sidekoe taastumuslikke protsesse ja nende regulatsiooni mehhanisme jm. Koostöös veresoonte kirurgidega on kliinilis–morfoloogiliselt uuritud veresoonte taastumist erinevate transplantaatide kasutamisel. Seega haaravad need uurimised meditsiinilise koebioloogia väga erinevaid tahke, alates teoreetilistest uuringutest ja lõpetades kliinilis–rakenduslike probleemidega.

Ta on juhendanud 3 doktori– ja 6 kandidaaditööd. Tema sulest on ilmunud 4 õppevahendit.

Selline andmine nõuab andjalt meie tingimustes, meie teadusvõimaluste juures, väga palju. Tähed kustuvad siis ,kui võiksid veel kaua särada. Puhka rahus, kallis kolleeg, väsinud rännumees!

Histoloogia ja embrüoloogia kateeder

INFO ● INFO ● INFO ● INFO

INFOT ON, INFOT EI OLE...

Ausalt öeldes on mind kui lehetegijat igavene jutt info vähesusest või rohkusest ajalehes ära tüüdanud. Ühed pärivad: miks teateid napilt, stendid neist kirjud; teised nurisevad: kroonika laadi teavet vähe, ka uudiseid; kolmandad: leht on täis infot, kultuurilood kadunud jne. Igaühe soovidele vastu tulla ei suuda, mingi infosuund peaks olema ja eks me midagi oleme ka järgida püüdnud. See kõik sõltub aga paljudest teguritest: ajast, tööjõust, abist. Nõuandjaid on alati kümne sõrme jagu, appiruttajaid... See sissejuhatuseks, aga natuke oleks selgeks rääkida ka vaja.

«UT–s» peaks olema

ülikoolinädala ametlik info.

Paraku on linnalehel võimalik ülikoolis toimuvat käsitleda palju operatiivsemalt, seepärast oleme peatunud enamasti vaid väga olulisel. Selgi juhul oleme otsinud materjali juurde, et meie kirjatükk «Postimehe» omast erineks ja just ülikoolilehe lugejale midagi annaks. Kahjuks ei jõua me ise isegi kõigist sündmustest osa saada. Pole meil uudisteosakonda nagu suurtel väljaannetel ning pealegi on sügisest saati uut moodi lehetegemise tsükkel tööpäevad tihedamaks teinud.

Mitu inimest on teinud meile ettepaneku sisse seada rubriik «Rektoraadis» naaberkõrgkoolilehe eeskujul. Üritasime, kuid siin põrkume tagasi objektiivsematele põhjustele. Iga asutuse elu on natuke erinev ja kõike täpselt kopeerida ei saa. EPMÜ rektoraadi koosolekud on midagi meie valitsuse koosoleku taolist (dekaanid jt. tähtsamate üksuste juhid). Meie rektoraadis on see rektori ja prorektorite vaheline küsimuste arutelu, ja neid arutatakse edasi koos valitsusega. Viimaseid olemegi püüdnud vahendada lehe kokkupanemise viimasel hetkel. Nimelt on valitsuse koosolekud tavaliselt teisipäeva õhtupoolikul, loo saame kirjutada ainult nii pika, kui suure augu oleme osanud maketti jätta, sest kolmapäeva varahommikul peame selle kohe laduda viima (sageli on vaja hommikul veel üht–teist täpsustada).

Võib–olla kipub siit üht–teist hädaldamisena välja paistma, aga kui sa oled üdini koormatud lehetegemise muredega (organiseerimine, üritustel käimine, kirjutamine, redigeerimine, makett, trükikoja vahet jooksmine, korrektuur, lehe toomine), siis ei jõua parimagi tahtmise juures kõigel jälil püsida. Pealegi on meil peale toimetaja veel vaid üks korrespondendikoht, mida tavaliselt jagavad poole kaks tudengit (nende palk à 237 rbl.*) ja pool masinakirjutaja kohta. Võrreldes Eesti teiste kõrgkoolilehtedega oleme meie senini ainsana igal nädalal ilmuma jäänud.

Selle osa kokkuvõtteks tahan öelda, et mitmesugused teoreetilised targutused infosüsteemi loomise üle ei vii mitte kuhugi, kui pole just seda ainukest ja ühte inimest, kes tegeleks selle tööga (ja tahaks tegelda!) iga päev hommikust õhtuni. Olen ise kunagi sellega tegelnud «Rahva Hääles», ka ETA–le olen vist koguni kümme aastat ülikooliuudiseid telefoni kaudu edasi andnud. Viimasest olen küll loobunud, sest ega ilma otsevalimistelefonita seda ikka ei jõua.

Jätan siinkohal meelega otsad lahtiseks ja meiepoolse plaani välja pakkumata (kuigi see on olemas), võib–olla tuleb peale heade ideede kuskilt ka konkreetset abi ülikooliuudiste lehte toomiseks.

Täna leiate «UT–st» ka kultuuriinfot ja rohkem

reklaami,

mille pärast see lugu kirjutatud saigi. Aina päritakse: miks te ei avalda ostumüügikuulutusi, miks pole kirjas kõiki külalislektorite loenguid jne.

Kui on pakutud, siis oleme ka avaldanud. Kõigepealt sõltub see siiski kuulutajate enda tahtest kus mida avaldada soovitakse. Aga jah, miks mitte meie lehes. Praegu pealegi **tasuta.** Ent ega meidki helge tulevik ees oota, trükikulud suurenevad.

Rohkem on meilt soovitud aga **kultuurireklaami:** teavet muuseumide, näituste, filmide jm. kohta. Üritame seda siis täna ja loodame väga ka abile.

Igal hetkel kättesaadav reklaam meil puudub, ka linna kultuurisündmuste kohta. Järele tegema ajendab mind Saksamaal Freiburgis kogetu. Me ei jõua muidugi tasuta linnaleheni ega alternatiivsete (mõned samuti tasuta) kultuuri– ja reklaamiajalehtedeni, mida võid nädala vältel kauplustest, kultuuriasutustest, ülikoolist leida. Neis on sees linna terve nädala kultuurielu. Iga kuu kohta ilmub ka mitu brošüüri ja neidki võid saada veel koguni kuu lõpus. Rääkimata ürituste kohta eraldi välja antud prospektidest, paljundatud kavadest, kuulutustetulpadest. Ülikooliski ilmub näiteks igal nädalal 3–masinakirjaleheline infoleht kõige nädala jooksul toimuva kohta. Linnas ringi käies tungis see reklaam heas mõttes sulle peale, sa suutsid alati endale midagi sobivat leida. Ja mis eriti oluline — iga ürituse juurde oli märgitud seegi, kas sisse pääseb tasuta või mitu marka see maksab. Kas ei tasuks eeskuju võtta? Ja võib–olla päästab praegu meie hingi just kultuur. Ühel kontserdil viibimine annab küll parema laengu kui terve õhtu kodus toidu– ja rahakriisi üle arutada.

Tahaks väga teada, kuidas tänane reklaam vastu võetakse. Öelge meile, andke nõu, mida teisiti teha. Kannatust läbilugemisel, tahtmist osalemisel!

VARJE SOOTAK

* Ülikooli töötajate palgad suurenevad.

TÜ AJALOO MUUSEUM

Toomemäel

Ekspositsioon «TÜ 1632—1991» ja näitus «Eesti teadlased välismaal» avatud kl. 11—17 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).

Ekskursioonid tel. 35 335.

TUDENGIMUUSEUM

Veski tn. 61

Ajutiselt suletud.

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUM

TÜ peahoones

Avatud kl. 11—16.30 (puhkepäev laup. ja pühap.).

ILVA BUNTIKA akvarellide näitus 8. veebruarini.

ZOOLOOGIA-MUUSEUM

(ja geoloogioas.)

Vanemuise 46

Avatud kl. 10—16 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).

Ekskursioonid ette tellida tel. 30 633.

TÜ RAAMATU-KOGU RAAMATU-MUUSEUM

Näitus Helle Rätsepa autogrammide kogudest. Avatud kl. 10 — 16.

«UT» TELLIMISEST

Toimetus tuletab senistele tellijatele meelde tellimise uuendamist. Postiga saatmiseks tuleb tasuda **26.60,** valvelauda jätmiseks (või ka kantseleisse) **19 rubla.** Tellimine ei ole piiratud kalendriaastaga, seda võib teha kogu aeg ja siis saab lehte järgmise aasta sama kuupäevani. Raha võib maksta kassasse (kl. 12—16) või tuua toimetusse.

Toimetusse on saabunud ka esimesed soovid tellida ajalehte **valuuta eest välismaale. Aastatellimus on 30 USD.** Lähemalt järgmises lehes.

NB! Kellel on tarvis oma **aastakäiku täiendada,** saab puuduvaid numbreid toimetusest. Siin on müügil ka **ingliskeelset numbrit.**

Iga VANA LEHENUMBER (s.t. nädal aega vana) maksab müügilauas **50 kopika asemel 30 kopikat.**

ÜLIKOOLI KLUBI

soovib kõigile head põrumist ja kutsub jaanuarikuus

SESSILÕDVESTUS-DISKODELE

Narva mnt. 27 kohvikusse:

kolmapäeval, 8., 15. ja 22. jaanuaril,

neljapäeval, 9., 16. ja 23. jaanuaril.

Algus kell 20.

Klubisse:

reedel, 10., 17. ja 24. jaanuaril,

pühapäeval, 12., 19. ja 26. jaanuaril.

Algus kell 21.

ÜLIÕPILASPILET KAASA!

«EESTI KONTSERT»

JAANUARIS
TARTUS

TÜ AJALOO-MUUSEUMIS

REEDEL,
10. jaanuaril kl. 19

J. TAMME nim. PUHKPILLIKVINTETT (Peeter Malkov — flööt, Kalev Velthut — klarnet, Leho Läte — oboe, Andres Lepnurm — fagott, Kalle Kauksi — metsasarv).

Kavas Haydn, Tamberg, Hindemith, Reicha.

TEISIPÄEVAL,
14. jaanuaril kl. 19

EESTI MUUSIKAAKADEEMIA. Vardo Rumessen — klaver, Arvo Leibur — viiul, Petra Vahle — alt, Rootsi.

Kavas Eduard Tubina loomingut.

LAUPÄEVAL,
18. jaanuaril kl. 19

Jaan Õun — flööt, Heiki Mätlik — kitarr.

Kavas Giuliani, Bozza, Rodrigo, Piazolla.

REEDEL,
24. jaanuaril kl. 19

Johann Sebastian Bachi «Muusikaline ohver». Jaan Õun, Toomas Velmet, Nata–Ly Sakkos, Toivo Peäske jt.

TEISIPÄEVAL,
28. jaanuaril kl. 19

Tiit Peterson — kitarr.

Kavas Brescianello, Sor, Paganini, Morel, Ramirez, Lauro.

TÜ AULAS

NELJAPÄEVAL,
23. jaanuaril kl. 19

BACH & PÄRT. Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja kammerorkester. Dirigent Tõnu Kaljuste.

Piletite hinnad **10** ja **12** rbl. Üliõpilastele ja pensionäridele **5** rbl.

●

NB! Aulakontsertide piletid on üliõpilastele, õpilastele ja pensionäridele soodustatud hindadega.

Pileteid müüakse «Vanemuise» suure maja kassas ja tund enne algust kohapeal.

OSTUSOOV

Kunstilembene tudeng soovib omandada **«Eesti kunsti ajaloo» I ja II köite** (ilmumisaeg 1970–ndad) ja **Voldemar Vaga «Üldise kunstiajaloo».** Teateid saab «UT» toimetusest.

TÄPSUSTUSI

Vabandame kahe **poni** osta soovija ees, kes avastasid, et Rüütli tn. 18 korter 52 on veel ehitamata;

tunneme kaasa **Rein Ruigale,** kellele ei saadetud ühtegi elevandi– ega põrsakleepsu;

tutistame **päkapikke,** kes ilmutasid kaks viimast lehte **ühe numbri all** ja **jänkupoisse,** kes arvasid, et **Suur Reede** käes ja viimane aeg viimased munad ära tuua (lihavõtteks neid nagunii enam ei jätku);

kutsume toimetusse **Alaska Ülikooli õppejõu** kirja ja värvifotot vaatama, kui keegi ei usu, et ta tõesti olemas on.

«UT»

JÄRGMINE «UT»

ilmub reedel, 24. jaanuaril, ülejärgmine arvatavasti reedel, 7. veebruaril.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 35. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli

NR. 2 (1662)
REEDE,
24. JAANUAR
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- INFO AMETIÜHINGULIIKMEILE — 2. lk.
- AKADEEMILINE KEEMIA SELTS — 3. LK.
- PALGAD, STIPID — 4. lk.

«INVESTEERINGUID HARIDUSSE PEETAKSE MAAILMAS VÄGA TULUSAKS,» ÜTLES REKTOR JÜRI KÄRNER

8. jaanuaril kirjutasid Vilniuse, Läti ja Tartu ülikooli ning Riia Meditsiiniakadeemia rektorid alla koostöölepingule. Otsustati asutada ka Balti Ülikoolide Assotsiatsiooon ja Balti Ülikoolide Infokeskus.

❑ **Baltimaade ülikoolide vahel ou ka varem lepinguid sõlmitud. Koostööd on tehtud ja tehakse praegugi. Nüüd oleme iseseisvad riigid ja koostöö saab vist teise ilme?**

Uus leping hõlmab ka Riia Meditsiiniakadeemiat (end. instituut), Läti Ülikoolis arstiteaduskonda ei ole. Leping on avatud kõigile Baltimaade ülikoolidele, kui nad vastavad ülikooli tasemele. Detsembris asutasid oma assotsiatsiooni ka Baltimaade tehnikaülikoolid.

Lepingus on sätestatud prioriteetsed uurimisalad, ennekõike Baltimaade keeled, kultuur, ajalugu, geograafia, meie ühine Balti meri.

❑ **Mis on BALTI ÜLIKOOLIDE ASSOTSIATSIOON?**

Peale lepingu kirjutasime alla kolme rektori kohtumisprotokollile, kus ongi ette nähtud luua Balti Ülikoolide Assotsiatsioon. Selle ühenduse nime puhul tekkis eriarvamusi. Meid huvitas küll rohkem asja sisuline pool, nimi tundus teisejärgulisena. Probleem tekkis sellest, kas võtta malli Euroopa või Ameerika ülikoolide ühendustest. Näiteks Ameerikas on tüüpilised liidud ja assotsiatsioonid, Euroopas kannavad säärased liidud rektorite konverentside nime. On olemas Euroopa Rektorite Konverents, ka Balti Rektorite Konverents. Viimasesse kuuluvad Balti mere lähedaste ülikoolide rektorid, ka Tartu Ülikool on esindatud. Nimi otsustatakse lõplikult kuu lõpul Vilniuses toimuval kohtumisel.

Läti ülikooli peahoone 1975.

Vilniuse ülikool Tartu ülikooli kingitusvaasil 1979. aastal.

Balti Ülikooli nimel on aga huvitav ajalugu. 1946. aastast tegutses Lääne-Saksamaal Inglise sektoris **BALTI ÜLIKOOL.** Suur osa õppejõude siirdus ebastabiilsel ajal edasi teistesse riikidesse ja 1949. aastal selle ülikooli tegevus lõppes.

Rootsi teadlased seda tõenäoliselt ei teadnud ja andsid möödunud aastal **BALTI ÜLIKOOLI** nime ühist merd ümbritsevate riikide vahelise TV kaudu õpetamissüsteemile. Eestis nimetame seda küll **Läänemeremaade Ülikooliks,** kuid kõikidele mereäärsetele riikidele ei ole ühine meri läänemereks.

Nüüd on Saksamaal tegutsenud ülikooli puhul tegemist lausa õigusjärglase küsimusega, millest Balti Ülikooli endised liikmed on väga huvitatud.

❑ **Millega hakkab tegelema INFOKESKUS?**

Läti Ülikooli juurde loodavalt infokeskuselt ootame eelkõige Baltimaade ülikoolide operatiivset infot. Meie ülikooli infot hakkab edasi andma teabetalitus. Infokeskuselt hakkab ilmuma perioodiline infobülletään «News of Baltic Universities». Esimest numbrit ootame nelja kuu pärast. Selles hakatakse tutvustama õppekavasid, magistri– ja doktorikraadi nõudeid, kes mis teemal väitekirja kaitses jpm.

Arvestades praegust majanduslikku olukorda ollakse huvitatud võrdlemisi sarnastest õppekavadest, mis annaks võimaluse ühe ülikooli külalislektoril pidada loenguid ka teises ülikoolis. Me ei ole nii rikkad, et saaksime oma üliõpilase saata kuhugi kaugemale teise ülikooli juurde aastaks õppima, nagu seda võib teha Ameerikas. Seepärast on tähtis, et ka kolme riigi ülikoolide õppenädalad oleksid võrreldavad. Rohkem tuleks pidada ingliskeelseid loenguid ja seminare, et ka läti ja leedu üliõpilased neist osa saaksid võtta. Olukord on üldse keeruline, peame varem sõlmitud lepingud uuesti üle vaatama ja osa ajutiselt peatama.

Kui me aga varem või hiljem tahame Euroopa Ühendusse jõuda, peab ka meie õpetussüsteem Euroopa omale sarnanema, kuid see ei tähenda sugugi meie tugevate külgede ega omapära madaldamist. Meie ainulaadsus on just see, mille pärast meie vastu huvi tuntakse, see on meie trump ja valuuta.

Balti ülikoolide vaheline leping on meile enestele aga tähtis eelkõige seepärast, et stardime praegu kõik ühiselt joonelt. Meie teised lepingupartneritest ülikoolid on arenenud teistes tingimustes ja kõiges ei saa me nendega konsulteerida. Baltimaadel on ühesugune viiekümneaastane pärand, me oleme väga sarnased ja saame ühiselt kergemini edasi minna.

Ka rektoritega on hea kontakt nii Vilniuse Ülikooli rektori filosoofiaprofessori Rolandas Pavilionise kui Läti Ülikooli rektori füüsikaprofessori Juris Zakisega. Viimane kaitses muide oma kandidaadikraadi meie ülikoolis ja tema oponent oli tollane rektor prof. Feodor Klement.

❑ **Mis keeles rektorid omavahel suhtlesid?**

Osalt inglise, osalt vene keeles. Vene keeles seepärast, et esialgne lepinguteksi oli venekeelne. Inglise keelt läks samuti vaja. Meie kohtumiselt võttis osa ka AABS–i (Balti Uuringute Edendamise Ühingu) esindaja prof. Valters Nollendorfs. Riia Polütehnilise Instituudi juures asub veel üks sarnase nimega ühendus — Balti Akadeemiline Keskus, mille asutas AABS. AABS on Ameerikas, Kanadas jm. elavate eesti, läti ja leedu päritoluga teadlaste ühing.

Baltimaade ülikoolide koostöölepingule pööratakse praegu väga suurt tähelepanu ka mujal maailmas. Valitsuste ja pankade abistamisprogrammides on alati tähtsal kohal investeeringud haridusse. Ühe või teise riigi tulevikku nähaksegi selles, milline on riigi hariduse seis ja millised on selle perspektiivid. Kolm Balti riiki on eraldi võetuna maailma jaoks üsna väikesed. Koos suhteliselt integreerituna on meid parem abistada. Seda peab silmas ka AABS.

❑ Küsis
VARJE SOOTAK

Ametiühinguliikmete ümberregistreerimisest

Vastavalt Eesti Ametiühingute Keskliidu volikogu 31. oktoobri 1991. aasta otsusele peavad keskliitu kuuluvad ametiühingud läbi viima 1. aprilliks liikmete ümberregistreerimise. TÜAÜ komitee on selleks ettevalmistusi teinud ja soovib neid siinkohal kõigile ametiühinguliikmetele tutvustada.

Need ülikooli töötajad, kes soovivad **olla edasi** TÜ ametiühingus või tahavad selle **liikmeks astuda,** peavad **täitma TÜAÜ liikme registreerimiskaardi (vt. lisa 1).** Lisaks palume vastata **kahele küsitluslehele (vt. lisa 2 ja 3).** Elutingimusi puudutavad andmed on tarvilikud kehvades elamistingimustes elavate ning väikese sissetulekuga liikmete väljaselgitamiseks.

Ümberregistreerimisperiood kestab **1. märtsini.** Registreerimiskaarte saab a/ü büroode esimeestelt või TÜAÜ komiteest **(Ülikooli 20, III korrus, esmaspäevast reedeni kl. 10—15).**

Need TÜAÜ liikmed, kes selle aja jooksul registreerimiskaarte mõjuva põhjuseta ei esita, loeb a/ü komitee TÜAÜ–st väljaastunuks. Vastavalt TÜAÜ põhikirjale võidakse nad edaspidi võtta TÜAÜ liikmeks allüksuse ametiühingubüroo otsusega pärast sisseastumismaksu tasumist (1% palgast).

Ühtlasi teatame kõigile TÜAÜ liikmetele, et vastavalt rektori käskkirjale nr. 3 7. jaanuarist 1992 on alates 1. jaanuarist TÜ raamatupidamine lõpetanud liikmemaksude mahaarvamise isiku tuludelt. Ametiühingu sundimist hakata liikmemaksu käsitsi korjama käsitles komitee oma 14. jaanuari koosolekul kui katset takistada ametiühingu volituste täitmist. Samuti teeb komitee teatavaks oma otsuse kopika– või sendihaaval liikmemaksu koguma mitte hakata — see oleks anakronism arvutiajastul.

Et TÜAÜ arvele raha enam ei laeku, siis külmutab TÜAÜ kuni ümberregistreerimisaja lõpuni dotatsioonide ja toetuste maksmise, samuti algorganisatsioonide ja komitee komisjonide poolt kavandatavate ürituste finantseerimise. TÜAÜ komitee teeb vaid neid rahalisi kulutusi, mis on vajalikud liikmete ümberregistreerimiseks ja Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidu «Universitas» liikme kohustuste täitmiseks.

❑ *Ametiühingukomitee*
(vt. ka 2. lk.)

KIIRPILK JAANUARILE

❑ **6. jaanuaril kaitses TÜ geofüüsika doktorinõukogu ees filosoofiadoktori kraadi (Ph.D) Soome Vee ja Keskkonna Valitsuse Hüdroloogiabüroo teadlane Juha Sarkkula.**

❑ **8. jaanuaril sõlmiti Riias Balti rahvusülikoolide vahel koostööleping** (vt. vasakpoolset artiklit).

❑ **12. jaanuaril arutasid koostöövõimalusi teaduskondade ja kateedritega programmi «Tempus» esindajad Gisela Schürings ja Alexander von Balluseck.** Veebruari lõpus tuleb ära saata meiepoolsed projektid.

❑ **AABS–i esindaja Valters Nollendorfsi ja Maailmapanga missiooni juhi Ricard K. Johansoni visiidist** lähemalt 2. lk.

❑ **Mitu päeva viibis Tartus Connecticuti Ülikooli sotsiaaltöö prof. Reinhold W. Hekeler.** Ta pidas loenguid ja tutvustas sotsiaaltöötajate koolitamist. Meie ülikoolis loodi vastav õppetool detsembris.

❑ **15. jaanuril toimunud dekaanide ja kateedrijuhatajate nõupidamisel kõneles rektor** õppekavadest, ülikooli struktuurist, korralisest professuurist ja peatus ka õppetöös valitseval terminoloogilisel segadusel.

❑ **17. jaanuril kohtusid Jõgeva maavalitsuse liikmed prorektorite ja dekaanidega.** Arutati vastastikuseid koostöövõimalusi.

❑ **20. jaanuaril olid ülikoolis Soome ehitusfirma «Polaris» esindajad.** Soomlased aitavad ehitada arstiteaduskonna prekliiniliste kateedrite õppehoonet jm.

❑ **23. jaanuaril korraldas raamatukogu Friedrich Puksoo päeva.**

❑❑❑

❑ **25. jaanuaril kohtuvad Vilniuses Balti ülikoolide äsja sõlmitud lepingu osalised.** TÜ–d esindab prorektor Ants Kallikorm. Kohtumisest võtab osa ka Balti Rektorite Konverentsi president, Lundi Ülikooli rektor. Kõne all on suvel Kielis toimuv konverents ülikooli ja ühiskonna teemal (põhiliselt teadusparkidest).

❑ **28.—30. jaanuarini toimub Andineemel Eesti kõrgkoolide dekaanide nõupidamine.**

❑ **31. jaanuaril on TÜ nõukogu koosolek.**

❑❑❑

Abi AABS–ilt...

Sel kuul külastas ülikooli AABS–i esindaja, Wisconsini ülikooli professor VALTERS NOLLENDORFS, kes osales ka Riias kolme Balti riigi ülikooli koostöölepingu sõlmimisel.

Rektor professor Jüri Kärner pidas kohtumist väga tulemusrikkaks ja ütles, et AABS pakub järgmiseks viieks aastaks Baltimaade kõrghariduse reformimiseks 119 miljonit dollarit. Näiteks on ette nähtud luua inglise keele intensiivkoolid, asutada Tartusse, Tallinnasse, Vilniusse, Kaunasesse ja Riiga ameerika uuringute instituudid jpm. Balti riikide akadeemilise reformi abistamise programmis on kirjas prioriteetsed suunad, milles abi pakutakse: poliitikateadused, õigusteadus, majandusteadused, majandusgeograafia, sotsioloogia ja sotsiaaltöö, hariduspoliitika jpm. AABS–i kõrval osalevad neis programmides ka **IREX** ja eriti humanitaarpoolelt **USIA** (Ameerika Ühendriikide Informatsiooni Agentuur). Selle agentuuri peakorteris õnnestus rektoril viibida ühel nõupidamisel 1988. aastal ning selle nõupidamise tulemusena on olemas projekt, milles nähakse ette asutada **BALTI AKADEEMILISE ABISTAMISE KOORDINEERIMISE NÕUKOGU (BAACC).**

«AABS–i tegevus on igati tänuväärt. Ekspertide karmi hinnangut meie kõrghariduse kohta on küll ebameeldiv lugeda, kuid kindlasti on selles palju tõtt ja seda peab arvestama. Pealegi teeb AABS seda meile tasuta, samal ajal kui näiteks Rootsi akadeemiate kaudu korraldatud teaduse hindamine on väga kulukas. Hinnangud on tehtud küll rohkem Läti Ülikooli põhjal, sest külalisprofessorid töötasid seal tükk aega. Üliõpilastele loenguid pidanutena peaks nende hinnang päris täpne olema. Me oleme küll omamoodi katsejänesed selles osas, kuidas sulatada meid maailma haridussüsteemidesse, kuid abistajail on tõsine huvi aidata meil lahti saada nõukogulikust pärandist ja reintegenerida meid normaalsesse ühiskonda nii kiiresti kui võimalik.»

❑❑❑

... JA MAAILMAPANGALT

Üks jaanuarikuu külalisi ülikoolis oli Maailmapanga missiooni juht RICARD K. JOHANSON.

Rektor Jüri Kärner ütles, et Maailmapanga esindaja uuris meie ülikooli õppekavasid, õppejõudude kvalifikatsiooni, vanust, üliõpilaskonda, rahvusvahelisi kontakte jpm. väga tähelepanelikult ja asjatundlikult. Ta oli eelnevalt juba hulga materjali läbi töötanud. «Tutvustasime talle ka meie ehitusprogramme, raamatukogu (sealhulgas välismaa ajakirjade tellimist) jm. Meil nähtu põhjal koostab ta panga peakorterile raporti ja loodame, et see aitab kaasa Eesti Vabariigi asumisele Maailmapanga liikmeks ning aasta–paari pärast ka konkreetset abi ülikoolile.»

PÕHJAMAADE NÕUKOGU STIPENDIUM

Põhjamaade regioon — Põhjala, s.o. viis riiki umbes 23 miljoni elanikuga (Taani, k.a. isevalitsevad alad Fääri saared ja Gröönimaa, Soome, k.a. autonoomne Ålandi saar, Island, Norra ja Rootsi). Põhjamaade valitsused töötavad koos Põhjamaade Nõukogus, mis moodustati 1971. aastal. **Põhjamaade Balti stipendium on üks Põhjamaade Nõukogu ja Balti riikide vaheline koostööprogramm.**

Põhjamaade Balti stipendiumid on kavandatud Eestis, Lätis ja Leedus elavate üliõpilaste, õppejõudude ja teadurite enesetäiendamiseks, teadustööks või stažeerimiseks Taanis, Soomes, Islandil, Norras ja Rootsis.

EELISTATUD ERIALAD:
- ❑ **keeled ja kultuur Põhjamaades,**
- ❑ **ajalugu ja lähedased alad,**
- ❑ **haridus,**
- ❑ **ühiskonnateadused.**

❑

Keeleoskuse nõuded: praktilise inglise keele oskus või selle põhjamaa keelte hea tundmine, kuhu soovitakse minna.

Vajalik on kõrgkooli, asutuse või kursuse korraldaja nõusolek stipendiumitaotleja vastuvõtmise kohta.

Õppe– või stažeerimisaeg on 1—6 kuud, erandjuhul 1 aasta.

❑

Avalduste esitamise tähtaeg on 17. veebruar 1992.

Sooviavaldusi saab välissuhete osakonnast ph. 304 esmaspäevast reedeni kl. 13—16.

VÄLIS–EESTI ILUKIRJANDUSE ANDMEBAAS RAAMATUKOGUS

Raamatukogus on valminud Välis–Eesti ilukirjanduse andmebaas nimega «Eksiil», mis sisaldab tuhatkond kirjet TÜ Raamatukogu fondides leiduvatest trükistest.

Arvutis kasutatavat bibliokirje faili täiendatakse perioodiliselt vastavalt uute raamatute saabumisele ja kataloogimisele. Bibliograafia otsingus pakub andmebaas nimestike või kataloogi– ja kartoteegikastide töömahuka läbivaatamise ja väljakirjutuste tegemise asemele dialoogi arvutiga. Eriti on tuntav aja ja vaeva kokkuhoid juhul, kui otsitava raamatu autorit ja täpset pealkirja ei teata. Andmebaasiga «Eksiil» töötamine ei eelda mingeid eelteadmisi andmebaasist ega vastavatest programmeerimiskeeltest.

Andmebaaside pealkirjade väljatrükk kohaviitadega asub **filoloogia lugemissaalis ja kataloogide saalis.**

Arvutiotsingu tegemiseks tuleb pöörduda **infoosakonda (ruum 266).** Samas võib tutvuda **Välis–Eesti autorite uurimuste, ülevaadete ja artiklite bibliokirjete kartoteegiga,** mis on ühtlasi tulevase andmebaasi algmaterjal

ALLA SAARI

«Sophokles» on ilusam

Sirje Treial, üks kahest peahoone kohviku perenaisest ütles, et juba siis, kui ta siin asendajana töötas, tekkis mõte ruumid hubasemaks muuta. Appi tulid tuttavad kunstnikud **Rein Toots ja Kalev Konso,** kes töötavad ETKVL–is dekoraatoritena.

Materjaliks on kotiriie, täpsemalt vanad kohvikotid ja kunagi kaubamajast ostetud pesunöör. Kardinateks, eesriieteks ja linikuteks kujundatuna (lisaks rahvuslikud elemendid) lisavad nad võlvidealustele ruumidele mõnusat hõngu, nii et kohvipaus võib pikemaks venida (see on ka vist peahoone kõige soojem paik). Kui veel kohvi klaasi asemel tassist juua saaks, aga 110–st tassist on alles jäänud vaid paarkümmend. Isegi punasekirjud linikud haihtusid laudadelt.

AMETIÜHINGULIIGE. OLLA VÕI MITTE?

Lisa 1

TARTU ÜLIKOOLI AMETIÜHING

TÜAÜ liikme registreerimise kaart

1. Perek. nimi: . . . . . 2. Sünniaeg: . . . . . 4. Rahvus: . . . . .
Eesnimi: . . . . . 3. -koht: . . . . . 5. Sugu: . . . . .
. . . . . .

6. Haridus (kõrg-,kesk-eri-,kesk-,alg-): . . . . . .

7. Allasutus, –üksus (teadusk., instituut, kliinik, kat., lab., osak.): . . . . . .

8. Töötelefon: . . . . . 9. Amet: . . . . . 10. Koormus: 0.25, 0.5, 0.75, 1.0, ...

11. Tead.kraad: . . . . . 13. Tööstaaž kokku: . . . . . aastat
12. Kutse: . . . . . 14. Staaž TÜ-s: . . . . . aastat
15. Lisatöökoha olemasolu (jah/ei): . . . . . 16. Puhkuse kestus: . . . . . päeva

17. Pensioni liik ja suurus: . . . . .
18. Tervistkahjustavad tegurid töökohal (alla kriipsutada): mehhaanilised, termilised, elektrilised, elektromagnetilised, keemilised, bioloogilised, psühho-füsioloogilised, ...
19. Diagnoositud ja/või oletatavad kutsehaigused: . . . . . .

20. Kodune aadress: . . . . . 21. Eluaseme liik: 22. Suhe eluasemega : omanik, üürnik, allüürnik
. . . . . üürikorter 23. Eluaseme üldpind: . . . . . m^2
. . . . . koop.korter 24. Tubade arv: . . . . .
. . . . . erakorter 25. Elanike arv elamispinnal: . . . . .
. . . . . eramaja 26. Eluaseme puudused: . . . . .
. . . . . ühiskorter . . . . . .
telefon . . . . . ühiselamu . . . . . .

27. Pereseis (vajalik alla kriipsutada): abielus, vallaline, lahutatud, lesk.
28. Laste nimed, sünniajad, sugu: . . . . . 29. Hooldatav (s.h.omaette elav): 30. Pere liikmete loetelu:
. . . . . vanur . . . . . .
. . . . . abivajav täisk. . . . . .
. . . . . lapsinvaliid . . . . . .
. . . . . inval. lapseeast . . . . . .
. . . . . .

AKADEEMILINE KEEMIA SELTS

Aastail 1923—1940 tegutses Tartu Ülikooli juures Akadeemiline Keemia Selts, mis ühendas omavahel keemiast huvitunud akadeemilisi kodanikke — nii üliõpilasi kui akadeemikuidki. Selts suleti 1940 kui nõukogude võimu vastane organisatsioon, sest see võim kartis mõtlevate inimeste ühtekuuluvustunnet. Eelmise aasta detsembris AKS taastati.

EELDUS

1919. aastal asutati Tartus rahvuslik ülikool ja toimus uus rahvusliku eneseteadvuse tõus. Seetõttu tekkisid ka ülikooli juurde Lääne ülikoolide sarnaselt akadeemilised erialaseltsid. Nii tegutses siin aastail 1920—1939 37 akadeemilist seltsi.

Eesti keemikuid ühendas aga juba 1919. aastal Tallinnas loodud **Eesti Keemikute Selts.** Kahjuks ei saanud selle seltsi liikmeteks olla üliõpilased, nemad võisid olla vaid toetajaliikmed. Selts tegeles ka rohkem tööstuslike kui teaduslike probleemidega.

See oligi AKS–i tekke eelduseks, sest tõeline akadeemiline erialaselts sai moodustuda vaid tihedas koostöös kogenud teadlaste ja üliõpilaste vahel. Seltsi liikmeid ühendavaks jõuks on huvi eriala ja teadustöö vastu. Ülikoolis oli kasvanud ka eestlastest keemiaõppejõudude arv.

Selle tulemusena loodigi

1923. AASTAL

Tartu Ülikooli juurde AKS. Loomise algatajad olid keemiaüliõpilased Jaan Kraning ja Arnold Tols. Esimesel koosolekul 7. märtsil osales 49 inimest. Seltsi juhatajaks valiti prof. MICHAIL WITTLICH. 9. märtsil esitati rektorile palvekiri seltsi registreerimise asjus, mis samal päeval ülikooli nõukogus ühehäälselt ka registreeriti.

AKS oli põhikirja järgi teaduslik selts, mille eesmärk on: «...ühendada kõiki keemia alal töötavaid ja keemiast huvitatuid akadeemia kodanikke, kaasaaidata nende igakülgsele teaduslisele arendamisele liikmete keskel, kui ka laiemas ringikonnais huvi äratada meie kodumaa tähtsamate keemia töistuslis-te küsimuste vastu».

AKS korraldas teaduslikke ettekandeid, töö– ja vaidluskoosolekuid, avalikke esinemisi, õppereise, tal oli oma raamatukogu ja ta andis välja ka keemiaalast kirjandust.

SELTSI LIIKMETEKS

said olla kõik akadeemilised kodanikud olenemata erialast. Oli ka auliikmete statuut, kuid aastail 1923—1940 ei valitud ühtegi auliiget.

AKS–i liikmeskonna moodustasid põhiliselt muidugi keemikud. Üldse oli kokku 222 liiget. Teiste erialade esindajaist olid tuntumad arstid dr. Elise Käer–Kingisepp, prof. Georg Barkan, farmatseutidest prof. Nikolai Veiderpass, bioloogidest rektor prof. Hugo Kaho, majandusteadlastest I järgu kaubandusinsener dots. Reinhold Mark, füüsikutest dr. Harald Perlitz ning isegi kuulus keelemees prof. Johannes–Voldemar Veski. See näitab, et keemia kuulub fundamentaalteaduste hulka, milleta ei saa paljud teised teadused areneda.

Kui asutajaliikmeid oli 19, siis esimesel tegevusaastal astus üldse liikmeks 55 inimest, kellest õppejõude oli 10. Esmakordselt ületati 100 liikme piir 1928. aastal. Maksimumarv liikmeid oli 1936. aastal, kuid kuna samal aastal lõpetati Tartus keemia õpetamine, siis hakkas liikmeskond kahanema ja seltsi tegevus soikus. 1940. aastal likvideerimiskomisjonile esitatud aruandes oli kirjas 98 liiget, neist 14 õppejõudu.

Üliõpilasliikmeid oli tavaliselt 30—40, õppejõudude arv suurenes keemiaõppejõudude arvu kasvades, kuid alati moodustasid üle poole liikmetest *alma mater*'i vilistlased, kes olid laiali üle Eestimaa riigiasutustes, koolides, tööstuses. Naisliikmeid oli umbes 20%, niisama suur protsent naisi õppis ka ülikoolis.

AKS–i liikmeks olemine ei takistanud olla Eesti Keemikute Seltsi liige, mistõttu oli ka palju topeltliikmeid.

Seltsi tuluallikaks oli liikmemaks ning tänapäeva mõistes oli ta juriidiline isik.

AKS–i tegevust juhtis

5–LIIKMELINE JUHATUS:

esimees, abiesimees, kirjatoimetaja, abikirjatoimetaja ja laekahoidja. Kõrgem organ oli semestrikoosolek, kus kinnitati juhatuse tegevuse aruanded ja valiti juhatus.

Juhatuse ülesanne oli esindada ja juhatada organisatsiooni koosolekutevahelisel ajal.

Seltsi kogu tegevuse ajal oli üldse kolm esimeest: prof. **Michail Wittlich,** prof. **Paul Kogerman** ja prof. **August Paris.** Abiesimehed olid tavaliselt nooremad mehed — assistendid või magistrid.

AKS–i tegevuse väljundiks olid põhiliselt

TOIMKONNAD.

Ajutised toimkonnad valmistasid tavaliselt ette mingit kindlat üritust, nagu näiteks keemiapäevad, AKS–i aastapäev, Eesti vaimse kultuuri päev jms.

Alalised toimkonnad tegutsesid pidevalt. Nii uuris **keemilise kodu–uurimiskomisjon** Eesti loodusvarasid ja keemiatööstust.

Ajalookomisjon uuris prof. Georg Landeseni juhatusel keemia arengut Eestis, eriti aga TÜ keemiaõpetamise arengulugu. Tegutses ka **keemiamuuseumi komisjon,** kuid seoses ruumipuudusega oli töö raskendatud.

Kõige tähtsamaks tuleb pidada 1927. aastal asutatud **oskussõnade komisjoni** tööd. Tänu sellele komisjonile on meil eestikeelne keemiaterminoloogia. Komisjoni esimees oli dr. August Paris, keelemehi esindas TÜ lektor Johannes–Voldemar Veski. 1932. aastal valminud sõnastik sisaldas 15 000 terminit, millest enamikku kasutatakse ka tänapäeval.

Et keemikute õiguseid ei kitsendataks töötas ka **keemikute kutseõiguste komisjon** koos Eesti Keemikute Seltsiga.

AKS tegeles ka õppeprogrammide koostamisega. Selleks oli loodud **keemia kutsehariduse komisjon,** mis töötas välja elulähedasi õppekavasid, arvestades seda, mida läheb tarvis keemikutel edasises kutsetöös.

Selts andis välja ka esimest regulaarselt ilmuvat eestikeelset **keemiaajakirja «Keemia Teated».** Esimene vihik ilmus 1932. aastal. Ajakiri sisaldas ajaloolisi ülevaateid, teoreetilisi kirjutisi jm. Tiraaž oli 400 eksemplari. Ajakiri ilmus ainult kaks aastat, sest rahapuudumisega oli AKS sunnitud ilmumise lõpetama.

Vähemalt kord kuus oli kombeks pidada **avalik referaadiõhtu,** kus esitati referaate nii teoreetilisest keemiast kui ka tööstuskeemiast, aga samuti õppetöökorraldustest. Esitajateks olid enamasti teaduskraadiga liikmed, harva üliõpilased. AKS–i professoritest liikmetel oli isegi kohustuslik esitada vähemalt üks referaat semestris.

AKS–i elu käis seltsi kodukorra järgi, korraldati ka muid üritusi. Peale referaadikoosolekute toimusid aastapäevapidustused, ekskursioonid jm.

Nagu eespool juba öeldud soikus pärast keemiaosakonna likvideerimist ülikoolis ka AKS–i elu.

TAASTATUD AKS

tahab olla selle vägivaldselt katkestatud seltsi vääriline järglane.

Detsembris toimunud asutamiskoosolekul viibis ligi 50 keemikut nii Tartu kahest ülikoolist kui ka mujalt. Valiti seltsi juhatus, esimeheks sai dots. TOOMAS TENNO (anorgaanilise keemia kateeder, keemiah. 410 elektroanalüüsi labor).

Selts on alustanud oma tegevust ja tahab anda oma panuse TÜ arengusse.

ANDRES REKKER,
stud. chem.,
taastamiskomisjoni liige
MAREK STRANDBERGI joonistus

Vastus avalikule kirjale

Lugupeetud professorid Jüri Ant ja Lembit Raid! Palume vabandust kahetsusväärsete eksimuste pärast, mis juhtusid stalinlikke repressioone käsitleva artikli avaldamisel kvartalikirjas «Ülikool» (3/1991). (Vt. «UT» nr. 1, 1992 — toim.)

Repressioonid ülikoolis on teema, mida ametlik ajalookirjutus on vähe tutvustanud ja õpetlikku on selles ka edaspidiseks. Ehkki võib–olla tagantjärele on vähema tähtsusega parteisekretäride nimede meenutamine.

Meil puudub veel praktika sõlmida kirjalikke lepinguid. Olime veendunud, et artikli taasavaldamiseks oli saadud suuline nõusolek juba enne toimetuse koosseisu vahetumist. Lohakuse tõttu jäi arvutiladu kontrollimata ning «välja viskamata» kild Juhan Tamme artiklist, millest tervikuna olime loobunud.

Juhtunu asjaolusid selgitasid osapooled omavahel. Kokkuleppel autoritega avaldab toimetus «Ülikooli» järgmistes numbrites artikli täiendused ja parandused.

Loodame, et erialaspetsialistidel õnnestub pingelise töö kõrvalt leida rohkem aega ka originaalartiklite kirjutamiseks, et kvartalikirjast võiks kujuneda tõesti esindusajakiri.

❑ Juhtunut kahetsedes
toimetus.

KAS SAAB UUENEDA ILMA SISU MUUTMATA?

Arstiteaduskonnas reorganiseeritakse õppesüsteemi eesmärgil luua vormiline sarnasus mõne Lääne–Euroopa kõrgkooliga. Seejuures pole eriti arvestatud paikkondlikke iseärasusi, nagu näiteks kliinilise baasi ja õpperuumide kitsikust, tehnilise varustatuse võimalusi jne.

Samas pole aga püütud leida vastust põhiküsimusele: **kas TÜ–s õpetatakse üliõpilane arstiks või TÜ võimaldab arstiks õppimist.** Nendes küsimustes peitub kaks täiesti erinevat lähenemisviisi. Kui õpetatakse arstiks, siis toimub see kindla plaani alusel, kasutatakse aastate jooksul läbiproovitud metoodikat, kogu õpetamist juhib ja kontrollib nn. metoodika komisjon. Tudengitelt kogutud informatsiooni alusel tehakse järeldusi loengu konspekteeritavuse, omandatavuse, informatsiooni sügavuse jne. alusel, lähtudes kohustuslikust teadmiste miinimumist. Seega on õppejõud vastutav üliõpilase õppeedukuse eest, et säiliks okupatsioonaljal sissejuurdunud eksamisessioonid, keskmised hinded, väljalangevuse protsendi põhjuste selgitamise vajadus, võib–olla ehk vähem osutatakse tähelepanu marksistlikule filosoofiale.

Sellele võiks vastandada, et üliõpilasel on eesmärk saada arstiks ja et ta kasutab oma eesmärgi realiseerimiseks kogu õppebaasi ja õppejõudude potentsiaali. Ta saab oma eesmärgi saavutamiseks näpunäiteid, teejuhiseid. See toimub nii haiglapalatites kui loengutel, seminaridel. Seejuures peaksid loengud olema suunatud põhiliste keerukamate probleemküsimuste lahkamisele. Eriline tähelepanu oleks pühendatud TÜ–s viljeldavatele uurimissuundadele, et tekiksid taas koolkonnad, et nii praktiline arstlik kui ka teaduslik tegevus oleks tihedalt seotud järjepidevusega, et tulevane TÜ lõpetaja võiks ennast kogu elu lugeda seotuks mingi teadussuuna–koolkonnaga ja et ta oleks selle koolkonna ideede jätkaja ja elluviija.

Iseseisva analüüsiva teadustöö rõhutamine arstlikus ettevalmistuses on hädavajalik ka juba seepärast, et pole olemas kahte täpselt sarnast haiget, olgugi et diagnoos võib täiesti ühtida. Erinevused sugenevad nii põetud haigustest, pärilikkusest kui ka kasutatud ravimitest. Haiguse kulg võib olla sõltuvuses ka näiteks biorütmide faasidest jm. Seega on ja jääb iga konkreetse haige ravi teaduslikku lähenemist nõudvaks probleemkompleksiks.

Iseseisva töö rõhutamine nii kirjanduse kui haige voodi juures peab olema kombineeritud pideva konsultatsiooni saamise võimalusega, s.t. üliõpilase ette kerkinud küsimustele vastuse otsimine on üheks ja ka põhiliseks õppetöö elemendiks. Samas peaks olema üliõpilastele tagatud kliinilise praktikumi juhendaja valimise võimalus, üliõpilasel peab olema õigus kasutada kogu kaasaegset uurimistehnikat, kuid samas vastutab ta ka seadmete adekvaatse kasutamise eest. Üliõpilase enda otsustada peaks olema, millal ta sooritab arvestuse või eksami. Arstiteaduskond ainult määrab eksami või arvestuse sooritamiseks õppejõu.

Arusaadavalt võiks niisuguse lähtekoha puhul karta, et mõnel juhul võib pikeneda arsti ettevalmistusaeg, kuid kui kehtestatakse korduseksami ja arvestuse korral vastav eksamimaks ja limiteerida raamatukogu kasutamise aeg, siis selles osas ei peaks olulisi muutusi tekkima. Ent nii muutuks üliõpilane iseseisvamaks ja ta mõtleks pidevalt oma tulevasele elukutsele, aga mitte ainult eksamist jagusaamisele.

Viimati mainitud olukorras tegeleksid õppejõud põhiliselt uue informatsiooni analüüsimise ja õppeprogrammide optimiseerimisega ning professorite loengud oleksid nii uue informatsiooni kandjaks kui ka koolkondade järjepidevuse loomise teenistuses.

Võimalik, et momendil võivad arstiteaduskonna «uuendajad» ülalnimetatud ideesid hinnata ketserlusena, sest ikka on põhitähelepanu suunatud õppejõule mitte aga üliõpilasele.

Kas poleks aeg alustada uuendusi just õpetussüsteemi üliõpilaskeskseks ümberkorraldamiseks?

❑ *ELMUT LAANE,*
sisehaiguste propedeutika kateedri professor

PALGAD SUUREMAD! STIPID KA!

Haridusministeeriumi käskkirja järgi on alates 1. jaanuarist meie palgad suuremad. **Plaani–finantsosakonna juhataja OLEG ANDLA** ütles, et 20. jaanuaril alustati uute palkade maksmist administratiiv–teenindavast personalist (s.h. koristajad, majahoidjad, kütjad, riidehoidjad jt.). 5. veebruaril hakatakse ka teistele suuremat tasu välja maksma. Kõik sõltub aga sellest, kui palju pangast ühel päeval raha antakse. Detsembrikuu palgad on ülikooli inimestel enamasti käes. TTÜ–s olevat olukord halvem. Ka stipendiumide maksmiseks ei jätkunud iga päev vajalikku summat.

PALGAMAATRIKS

(miinimumpalga üleminek 200–st 410–ni)

	I		II		III		IV	
	vana	uus	vana	uus	vana	uus	vana	uus
1	200	410	208	443	225	478	243	498
2	215	438	224	473	241	511	261	532
3	230	465	239	502	258	542	279	565
4	245	493	255	533	275	575	297	597
5	260	519	270	561	292	605	315	629
6	278	552	289	595	312	643	337	669
7	296	583	308	631	332	680	359	708
8	315	617	328	666	354	719	382	748
9	335	652	348	704	376	760	406	790
10	355	686	369	740	399	800	431	833
11	377	723	392	781	423	844	457	877
12	400	762	416	823	449	890	485	924
13	425	804	442	869	477	939	516	977
14	450	846	468	913	505	987	546	1026
15	475	886	494	957	534	1034	576	1075
16	500	927	520	1001	562	1080	607	1125
17	528	972	549	1049	593	1133	640	1178
18	556	1016	578	1096	624	1186	674	1231
19	585	1061	608	1146	657	1237	710	1288
20	615	1107	640	1196	691	1291	746	1343
21	647	1157	673	1249	727	1350	785	1403
22	680	1207	707	1302	764	1407	825	1464
23	713	1256	742	1356	801	1465	865	1523
24	747	1306	777	1411	839	1523	906	1584
25	782	1357	813	1466	878	1582	949	1647
26	818	1408	851	1520	919	1643	992	1708
27	855	1461	889	1577	960	1704	1037	1772
28	893	1514	929	1635	1003	1767	1083	1836
29	930	1565	967	1689	1045	1826	1128	1898
30	970	1619	1009	1750	1090	1888	1177	1965
31	1010	1673	1050	1807	1134	1951	1225	2029
32	1050	1725	1092	1863	1179	2013	1274	2093
33	1090	1777	1134	1919	1224	2072	1322	2155
34	1132	1830	1177	1977	1271	2134	1373	2220
35	1175	1884	1222	2035	1320	2199	1425	2285
36	1217	1936	1266	2090	1367	2259	1476	2348
37	1260	1988	1310	2147	1415	2319	1528	2410
38	1303	2038	1355	2201	1464	2378	1581	2473
39	1346	2088	1400	2256	1512	2435	1633	2533
40	1390	2138	1446	2309	1561	2493	1686	2593
41	1435	2188	1492	2364	1612	2553	1741	2655
42	1480	2233	1539	2412	1662	2605	1795	2709
43	1525	2278	1586	2461	1713	2658	1850	2764
44	1570	2323	1633	2510	1763	2710	1904	2818
45	1615	2368	1680	2558	1814	2763	1959	2873
46	1660	2413	1726	2607	1865	2815	2014	2928
47	1705	2458	1773	2655	1915	2868	2068	2982
48	1750	2503	1820	2704	1966	2920	2123	3037
49	1795	2548	1867	2753	2016	2973	2177	3091
50	1840	2593	1914	2801	2067	3025	2232	3146
51	1885	2638	2036	2850	2199	3078	2287	3201
52	1930	2683	2084	2898	2251	3130	2341	3255
53	1975	2728	2133	2947	2304	3183	2396	3310
54	2020	2773	2182	2996	2356	3235	2450	3364
55	2065	2818	2230	3044	2409	3288	2505	3419

TUNNITASUD

Tunnitasu rublades

	Loeng	Praktikum, seminar, individuaal–tund	Muud
1. Professor, doktor	47	35	28
2. Dotsent, kandidaat	38	28	22
3. Kraadi ja (või) kutseta	28	21	17

● ● ●

NB! MAGISTRANTIDE rida on 20. Vastavalt sellele suureneb I aasta magistrandil stipendium 615–st 1107, II aasta magistrandil 640–st 1196 rublani jne.

DOKTORANTIDE rida on maatriksis 26. Vastavalt sellele saab I aasta doktorant 818 rubla asemel 1408, II aasta oma 851 asemel 1520 rubla jne.

STIPENDIUMID

Stipendiumi arvestamise aluseks on miinimumpalk. See tõusis 200–st rublast 410–ni. Sotsiaalstipendium on pool miinimumpalgast ja seega on uus stipendium **205 rubla**. Sellele lisandub enamikule **õppestipendium**, mida jaanuaris maksti veel eelmise õppeaasta tulemuste järgi. Õppestipendiumi arvestati 0,2—08% palgamiinimumist (seega 82—328 rubla). Jaanuaris arvutati tõus vastava koefitsiendiga. Veebruaris sõltub õppestipendiumi osa juba selle aasta eksamisessiooni hinnetest

☞ INFO ● INFO ● INFO

VALIKAINED

Valikainete kava ilmub järgmises lehes, s.o. **7. veebruari numbris.** Kahjuks on küll selleks ajaks mõne teaduskonna loengud juba alanud, kuid tänase lehe jaoks ei suutnud toimetus eeltööga ühele poole saada.

On palve, et lehe jaoks toodaks avaldada ainult neid loengukursusi, mis on tõesti **üleülikoolilised** (avaldamisruumi pole ju palju). Samuti on tarvilik juurde märkida kursuste algusaeg ning kust teiste teaduskondade üliõpilased teavet saaksid. Segadus valitseb ka nimetuses: mõnel teaduskonnal on **valikkursused,** mõnel **valikained.** Kuidas siis õige oleks?

● ● ●

Loen sel semestril valikainet **«REAKTSIOONIMEHHANISMID»**

neljapäeviti kl. 16—18 keemiahoones aud. 113. Vajaduse korral leiame kuulajaile sobivama aja.

Neid tudengeid, kes möödunud aastal seda ainet kuulata soovisid ja pole veel huvi kaotanud, palun endast teatada keemiahoonesse, ruumi 109 või tel. 35 146.

Prof. *ANTS TUULMETS*

LEEDU KEEL

Kevadsemestril jätkuvad **leedu keele kursus algajaile, leedu kirjanduse ja kultuurikursus ning algab uus kursus — sissejuhatus baltistikasse** (balti filoloogia). Viimane toimub eesti keeles.

Endisi ja uusi huvilisi ootab **kolmapäeval, 5. veebruaril kl. 15** praktilise eesti keele kateedris (ph. 024) DALIA BARAUSKAITE.

KAITSMISED

5. veebruaril kl. 15 toimub TÜ nõukogu saalis arstiteaduskonna füsioloogia kateedri juhataja **Eero Vasara** väitekirja «Koletsüstokiniini retsoptorite tähendus käitumise regulatsioonis ning haloperidooli ja diasepaami toimes» meditsiinidoktori kraadi saamiseks.

Väitekirjaga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

TIIT HAVIKO,
arstiteaduskonna doktorikraadi kaitsmise nõukogu sekretär

TÖÖD

Otsitakse ärijuhti

Eeloleval kevadel loodavad skulptorid avada oma galeriid Tallinnas Vabaduse platsil.

Vajaksime tööle põhikohaga **ärijuhti** — teovõimelist, leidlikku ja kunstivaistuga noort inimest, kes juhiks galerii praktilist tööd. Parem variant oleks segu Voldemar Vagast, Matti Miiliusest ja Aleksander Kofkinist. Võib olla ka šarmikas naine.

Palun kirjutada:
200 001
Tallinn
Tartu mnt. 1
Tallinna Kunstiülikool

MATI KARMIN

VARIA

JAAN TÕNISSONI INSTITUUT TEATAB

Jaan Tõnissoni Instituudi poolt korraldatava esseede konkursi tööde esitamise tähtaega on pikendatud **1. märtsini 1992. a.** Täpsem info ilmus 26. septembri «Postimehes».

J. VALGE,
J. Tõnissoni Instituudi Tartu osakonna esimees

HINNAD

Teisipäeval
«Sophokleses» kohv 5.36, tee 0.34,
vanas kohvikus kohv 5.09, teed ei olnud,
raamatukogu kohvikus kohv 7.63, tee 0.20.

LASTETOETUSED

Et 1992. aastal saaks meie töötajate lastele toetust (kompensatsiooni) maksta, tuleb kõigil allasutustel esitada raamatupidamisele (tuba 204) oma naistöötajate (ka lapsehoolduspuhkusel olijate) **laste nimekirjad** (nimi ja sünnikuupäev, –kuu ja –aasta). Iga 16–aastase ja vanema lapse puhul tuleb tuua koolist, kus ta õpib, **tõend** õppimise kohta.

Kui toetust makstakse lapse isale, siis tuleb esitada ka väljavõte abikaasa tööraamatust või kui pole tööraamatut, siis majavalitsuse tõend abikaasa mittetöötamise kohta.

Nimekirjad (ja tõendid) esitada 25. jaanuariks.

EVE FINK,
TÜ pearaamatupidaja

HOIATAN

kõiki lihtsameelseid, kes arvavad, et kõik asjad ja riided jäävad neile alles, kui nad panevad need raamatukogus ise ilma numbrita nagisse. Ei jää.

Üks neid, kellelt varastati talongid, raha ja kilekott

KONTSERDID

AJALOOMUUSEUMIS

TEISIPÄEVAL,
28. jaanuaril kl. 19
Tiit Peterson — kitarr.
Kavas Brescianello, Sor, Panganini, Morel, Ramirez, Lauro.
Pileteid müüakse «Vanemuise» suure maja kassas ja tund enne algust kohapeal.

● ● ●

AULAS

NELJAPÄEVAL,
30. jaanuaril kl. 19
ansambli «JÄÄ–ÄÄR» kontsert. Piletid müügil kohapeal.

KLUBIS

Jaanuarikuu viimased sessilõdvestusdiskod
reedel, 24. ja pühap. 26. jaanuaril kl. 21.
Mõnusate kohtumisteni klubis uuel semestril!
Alustame teisip., 4. veebruaril kl. 21 — diskoshow Jüri Jensenilt.
Jätkame suuremalt reedel, 7., laup., 8. ja pühap. 9. veebruaril kl. 21.

KOHVIKUS

Narva mnt. 27.
Kolmap., 5. veebr. kl. 20 diskokohvik.
Neljap., 6. veebr. kl. 20 salongiõhtu.
Üliõpilaspilet ikka kaasa!

MUUSEUMID NÄITUSED

AJALOOMUUSEUM

Toomemäel
Ekspositsioon «TÜ 1632—1991» ja näitus «Eesti teadlased välismaal» avatud kl. 11—17 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).
Ekskursioonid tel 35 335.

TUDENGIMUUSEUM

Veski tn. 61
Avatud kl. 11.30—16 (puhkepäevad pühap. ja esmasp.).
Ekskursioone soovitatakse ette tellida tel. 33 003.

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUM

TÜ peahoones
Avatud kl. 11—16.30 (puhkepäev laup. ja pühap.).
ILVA BUNTIKA akvarellide näitus 8. veebruarini.

ZOOLOOGIAMUUSEUM

(ja geoloogiaos.)
Vanemuise 46
Avatud kl. 10—16 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).
Ekskursioonid ette tellida tel. 30 633.

RAAMATUKOGU

Raamatumuuseumis näitus **Helle Rätsepa** autogrammide kogudest. Avatud kl. 10—16.
Kohviku fuajees **Ago Teedemaa** maalid.

NB!

JÄRGMINE «UT»
ilmub reedel, 7. veebruaril.

«UT» TELLIMISEST VÄLISMAALE

Nagu oleme juba teatanud, on ülikooli ajalehte võimalik tellida ka välismaal. Selleks tuleb kanda vastav summa *Svenska Handelsbanken*'isse Tartu Ülikooli arvele Tartu Kommertspangas (106 70 Stockholm).

«UT» aastatellimus:

30 USD (arveldusarve nr. 99—42—149—169)
171 SEK
(99—40—869—709)
128 FIM
(99—42—203—139)
47 DEM
(99—42—202—329).

Hea lugeja välismaal, kui meie väljaanne pakub huvi ja Te olete selle tellinud, siis palume teatada toimetusele aadress, kuhu ajaleht saata. Oodatud on samuti arvamused lehe sisu kohta ja loomulikult kaastööd.

Välistellimused aga osutuvad meile väga vajalikuks, sest sel aastal tuleb ülikoolil tasuda trükikojale trükiplaatide eest dollarites (trükikoda ostab neid välismaalt — 1 plaat 2 USD; «UT» ühe numbri jaoks on vaja 2 plaati).

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 218. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 3 (1663)
REEDE,
7. VEEBRUAR
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

● MIS ON REKTORI KANTSELEI? — 2. lk.

● VALIKAINED — 3. lk.

TÜ valitsuses

27. jaanuaril

❑ **Pedagoogikakeskuse juhataja dots. Mati Salundi tutvustas pedagoogikakeskuse poolt kavandatavaid muudatusi õpetajate ettevalmistuses.** Ta ütles, et ülikoolis peaks olema suund mitte ühe ega kahe aine õpetaja, vaid mitme aine gümnaasiumiõpetaja (keskkooli vanemale astmele) koolitamiseks. Pedagoogikakeskuse õpetada oleksid pedagoogilised ained ning õpetajate ettevalmistamise koordineerimine, baasharidus antakse teaduskondades.

Osade dekaanide arvates on puudu infost pedagoogikanõukogus arutatava kohta. M. Salundi vastas, et info peaks liikuma nõukogus olevate teaduskondade esindajate kaudu.

Rektor tegi ettepaneku mitmed ebaselged probleemid veel nii pedagoogikanõukogus kui ka teaduskondades läbi arutada ning küsimus kuu aja pärast uuesti valitsuse koosoleku kavva võtta

❑ Koos paranduste ja täiendustega otsustas valitsus anda 31. jaanuaril toimuvale **TÜ nõukogule kinnitamiseks TÜ tervishoiuasutuste Koondise (kliinikumi) põhimääruse.**

❑ **TÜ nõukogu kavas on ka päevakorrapunkt teaduskondade professuuridest.** Rektor soovitas dekaanidel professuuriga seonduv põhjalikult üle vaadata. Ta ütles, et professuuri kohti ei tohiks täita professori kohusetäitjatega ning et korralise professori kohale peab valima täiskohaga inimese, mitte aga veerand ega poole kohaga.

❑ **Valitsus teeb nõukogule ettepaneku täiendada dotsendi kohale valimise korda («TÜ õppejõu kohale valimise kord», kinnitatud 26. nov. 1990).** Täienduse vajadus tekkis seoses «*venia legendi*ga», sest TÜ enam kutseid ei anna. Leiti, et kui dotsendi kohale kandideeritakse esimest korda, moodustatakse komisjon, kes kuulab kandidaadi loengut ja tutvub kogu tööga.

❑ **Dekaani ja rektori valimise korra projektid otsustati suunata kinnitamiseks TÜ nõukogu koosolekule.** Prof. Lembit Allikmets tegi ettepaneku valida dekaan reeglina professorite hulgast.

❑ **Arutati eksmatrikuleerimise ja teise kõrghariduse käskkirjade projekte.** Otsustati, et teise kõrghariduse puhul saab õppemaksu tasuda semestrite kaupa 31. augustiks ja 31. jaanuariks. Õpingute katkestamise puhul tagastatakse õppemaksu jääk.

❑ **Juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann tutvustas ka rektori kantselei ja teaduskondade poolt osutatavate teenuste tasumäärade käskkirja projekti.** Nii näiteks hakkab diplomi duplikaat maksma 100, diplomi juurde kuuluva akadeemilise õiendi duplikaat 70, õpinguraamatu duplikaat 30, lõpetaja toimikust suvalise dokumendi valguskoopia 1 lk. 5 ning eksami või arvestuse individuaalprotokolli kaotamisel protokolli teistkordne väljastamine 10 rubla.

❑ **Arvutustehnika komisjoni esimees dots. Ivar Saarniit selgitas oma valitsusele saadetud kirja põhjust.** Eksperthinnangute järgi moodustab elektronposti kaudu saadav info teadusmaailmas juba üle 60%. Tänu rea inimeste initsiatiivile ülikoolis elektronpost juba tegutseb. Üha enam aga kasutatakse maailmas ka elektronkonverentse. Praegu on neile ülikoolis juurdepääs keemikutel (prof. V. Palm) ja psühholoogidel (dots. A. Luuk). Suuremat juurdepääsu elektronkonverentsidele tagaks miniarvuti, mida saaks paigutada raamatukokku. Järgnes arutelu selle üle, kust missuguse hinnaga arvuti muretseda.

❑ **Rektor tutvustas valitsuse liikmeile kohtuotsust,** mille põhjal tuli endise poliitökonoomia kateedri dots. Lembit Maamets töölе ennistada. Kohus leidis, et tegemist ei olnud uue kateedri (majandusteooria kateeder) loomisega, vaid ainult sildi vahetamisega.

❑ **Arutati, keda leida matemaatika–loodusteaduskonna taastamiskomisjoni ja eetikakomisjoni etteotsa.** Esimese jaoks jäädi veel kandidaate otsima. Eetikakomisjoni esimeheks otsustati paluda prof. Juhan Peeglit. Prorektor Ants Kallikorm ütles, et praegu vajab hinnangut juba mitu küsimust, nagu näiteks Burdenko mälestussamba edasine saatus ning ajalookonverentsil «Ülikool läbi kolme okupatsiooni» tõstatatud küsimus, milliste õppejõudude edasitöötamine pole Eesti Vabariigi ülikoolis enam sobilik.

STIPENDIUMID TARTU KOMMERTSPANGALT

TARTU KOMMERTSPANK annab välja kaks stipendiumi — à 10 000 rbl.

Üks TÜ **majandusteaduskonna,** üks **TÜ õigusteaduskonna** üliõpilasele silmapaistvate saavutuste eest õppe– ja teadustöös. Taotlused esitada hiljemalt **10. veebruariks** Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Valitsusele **Ülikooli 20—305, tel. 35 331.**

Tartu Kommertspanga stipendiumi statuut:

1. Tartu Kommertspanga stipendiume maksab Tartu Kommertspank Tartu Ülikooli ühele majandusteaduskonna ja ühele õigusteaduskonna üliõpilasele silmapaistvate saavutuste eest õppe– ja teadustöös.

2. Stipendiume makstakse välja kord aastas — Tartu Kommertspanga aktsionäride üldkoosolekul aasta algul.

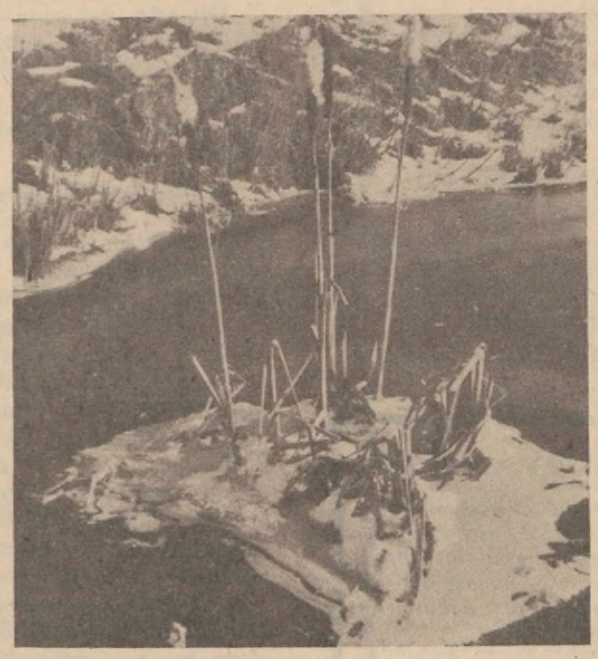
3. Stipendiumide suuruse määrab igal aastal Tartu Kommertspanga juhatus.

4. Stipendiume võivad taotleda kõik Tartu Ülikooli Majandusteaduskonna ja õigusteaduskonna statsionaarselt õppivad üliõpilased.

5. Taotlused tuleb esitada hiljemalt viis päeva enne stipendiumi väljamaksmist — s.t. enne aktsionäride üldkoosolekut.

6. Stipendiumide saajad määrab viieliikmeline komisjon, kuhu kuulub kaks Tartu Kommertspanga esindajat, üks esindaja Tartu Ülikooli majandusteaduskonnast, üks esindaja õigusteaduskonnast ja üks esindaja. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustusest/Valitsusest.

7. Taotluste esitamise tähtaeg kuulutatakse välja ajaleht «Postimees».

EINAR TIITSU foto

TULEVASED ÕPETAJAD, TUNDKE OMA HARIDUSE PÄRAST MURET!

TÜ lõpetanuid jagub kõikjale. Suur osa neist leiab töö koolis. Paraku on õpetajate ettevalmistusega hulk probleeme. Nende lahendamiseks on oma sõna ütelnud õppejõud, ka üldsus. Üliõpilaste hääl on seni kuulmata. Kindlasti on nii mõnelgi tulevasel õpetajal tekkinud arvamusi–ettepanekuid, kuidas õppetööd paremini korraldada.

Kui Sul on midagi sel teemal öelda, helista **kolmapäeviti kell 15—17 tel. 35 331 või astu ise läbi TÜÜ Valitsuse ruumist (Ülikooli 20—305).**

ENO TÕNISSON
matemaatika V

CAMBRIDGE OVERSEAS TRUST FOREIGN AND COMMONWEALTH OFFICE SCHOLARSHIPS FOR THE BALTIC STATES

ESTONIA

October 1992

In collaboration with the Foreign and Commonwealth Office, the Cambridge Overseas Trust offers two Scholarships in the academic year 1992—93 to enable graduates of outstanding academic merit and leadership potential to pursue taught postgraduate courses at the University of Cambridge in Economics, Finance or Management Studies. The Scholarships are open to citizens of Estonia (normally under the age of 26) who already have, or expect to obtain before October 1992, a first class honours degree or ist equivalent from a recognised university. Applicants must be confident that their proficiency in English is of a sufficiently high standard to undertake the proposed course of study at Cambridge where all teaching and written work is in English.

The Scholarships, tenable for the length of the proposed course of study, will cover the University tuition fee, approved College fees, a maintenance allowance sufficient for a single student and a return airfare.

The Scholars will be selected from among those applicants who have gained admission to the University of Cambridge as a graduate student.

Avalduste vormid saab kas Tartu Ülikooli Üliõpilaskonnast või Eesti Üliõpilaskeskusest. Eesti Pank, kes on nende stipendiumite saamiseks vaeva näinud, soovib et Cambridge'sse õppima asujad sõlmiksid lepingu Eesti Pangaga. Seepärast toimub eelnev vestlus majandusministeeriumis 21. 02. 92.

INFO: Peeter Grass — majandusministeeriumi koolitus– ja kaadriosakonna juhataja. Tel. 683 462.

AVALDUSED ESITADA HILJEMALT 19. 02. 1992 järgnevatel aadressidel: **Eesti Üliõpilaskeskus — Tallinn, Kentmanni 20—502, tel. 444 012. Tartu Ülikooli Üliõpilaskond — Tartu, Ülikooli 20—305, tel. 35 331.**

Elamine ühiselamus kallimaks!

Üldine elukalliduse tõus on mõjunud raskelt ka ühiselamute ülalpidamisele. Võrreldes eelmise aastaga on soojusenergia kallinenud keskmiselt 25 korda, pesu pesemine 8, gaas 9,5 ja elekter 5 korda. Remondikuludest me siinkohal ei räägigi, need on nii utoopiliselt tõusnud. Alljärgnevalt toon ühiselamute kaupa vee, kanalisatsiooni, gaasi, elektri, soojusenergia ja pesu pesemise kulud eelmisel aastal ning selle aasta alguse oletatavad kulud 1 üliõpilase kohta kuus:

ühiselamu	1991. a. tegelik kulu kuus 1 üliõpilase kohta (rublades)	1992. a. alguse oletatavat kulu kuus 1 üliõpilase kohta (rublades)
Narva mnt. 25	8.90	130.70
" 27	5.55	102.—
" 89	5.10	76.60
Pepleri 14	5.20	77.—
" 23	7.36	129.57
Tiigi 14	3.91	61.43
Nooruse 7	7.25	144.80
Uus 1 (pereühikas)	9.11	140.36

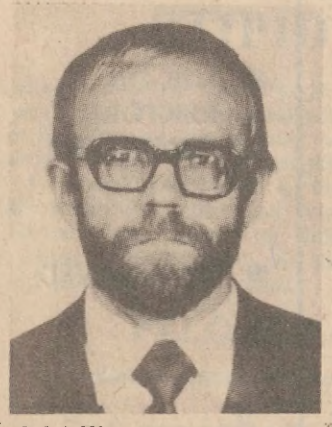
Remondikulusid, töötasusid jm. pole selles tabelis arvestatud, kuna need kaetakse põhiliselt riigi dotatsiooniga. Kui neid uusi kulunumbreid vaadata, siis on selge, et 7.50 rublane üüritariif ei võimalda väikeettevõttel «Üliõpilasküla» ära majandada.

Riigipoolne dotatsiooni summa pole kasvanud nii kiiresti kui elamu– ja kommunaalteenuste tariifid. «Üliõpilaskülal» on kaks võimalust, et vältida pankrotti — kas suletakse mõni ühiselamu või tõstetakse üüri.

Ülaltoodut arvestades võttis ülikooli administratsiooni, üliõpilasedustuse ja «Üliõpilasküla» ühisnõukogu vastu otsuse kehtestada alates 1. veebruarist 1992. a. järgmised kuumaksud sõltuvalt elamistingimustest ühiselamutes:

1. Nooruse 7	tariif	60.— rbl. kuus
2. Narva mnt. 25 ja 27	"	55.— "
3. Narva mnt. 89	"	50.— "
4. Tiigi 14, Pepleri 14, 23	"	45.— "
5. Uus 1 m^2 pinna kohta	"	40.— "

Kuumaksu korrigeeritakse vastavalt elektri, gaasi, pesu pesemise ja vee tegelikule tarbimisele. Kui me neid kulusid suudame vähendada, siis alandatakse järgmise kuu maksumäära. See peaks sundima elanikke eeltoodud kulusid kokku hoidma. Eelmine naeruväärselt väike üüritariif ei stimuleerinud ratsionaalset tarbimist. Tudengid, kes kasutavad isiklikku voodipesu, võivad taotleda oma kuumakse vähendamist pesu pesemisele kuluva summa võrra. *OLEG ANDLA*

MATI TOMBAK

25. jaanuaril sai 50–aastaseks programmeerimise kateedri dotsent Mati Tombak. Teda õnnitlevad kolleegid.

Rektori käskkirjas on pälvinud tänu kauaaegse ehitustegevuse juhtimise eest ning juubeliõnnitluse
AHTO–TOOTS LIIK.

«INNOVAATIKA»

☞ Nii on nimetatud Tartu Ülikooli ja teisi Eesti teadus– ning õppeasutusi tutvustav näitus–seminar 19.—21. märtsini Tartus näitusehallis Kreutzwaldi 60.

«INNOVAATIKA» on uudsus, uuendus. Nii nagu on praegu uus ja uuenev Eesti Vabariik, tema haridus, teadus, majandus, nii ka TÜ. Tartu Ülikooli, tema õppe– ja teadustegevust esimesel vabadusekevadel ongi kavas laiemalt tutvustada, teadvustamaks TÜ keskset kohta Eesti kõrghariduses ja teaduses, reklaamimaks tekkinud konkurentsis TÜ kõiki teaduskondi, TÜd kui võimalusterohket õppe– ja teadusasutust.

Näitus–seminar võimaldab luua uusi suhteid teaduse ja tootjate, teaduse ja tarbijate vahel. Vahetu kontakt huvilistega võib tuua välja mõnegi teadustöö uue praktilise väärtuse. Eelarvelise finantseerimise vähenedes või ebakindluses on kasulik leida teadustööde, teadusmahukate teenuste tellijaid ka mujalt. Kindlasti võiks rõhku panna ka teadusmahukate teenuste reklaamile — konsultatsioonid, uuringud, ekspertiisid, loengud, programmeerimine, keelenõuanne, tõlkimine, kaardistamine jne. jne. Selliseid teenuseid võivad välja pakkuda kõik teaduskonnad, sealhulgas ka filosoofia ja õigusteaduskond.

«INNOVAATIKA» aitab selgitada vajadust teie poolt pakutu järele. Samuti võib reklaamida õppimistingimusi teaduskondades, tutvustada õppeplaane, vastuvõtutingimusi.

Et näitus–seminari eesmärk on vahetu kontakt huvilistega, võimalike tootjate, tellijate, ostjate, võimalike üliõpilaskandidaatidega nende soovide väljaselgitamiseks, on soovitav teaduskonnal või muul allüksusel üürida näitusel omaette stend (boks), kus võib välja panna oma teadustööd, õppevahendid vms, aga saab ka pidada läbirääkimisi näitusekülastajatega või teiste teile vajalike osalejatega. Näitusele oodatakse ka teadusmahukat toodangut tootvaid ettevõtteid. Et pidada tulemuslikke läbirääkimisi, peaks näitusel töötama kompetentsed inimesed. Kindlasti suuremate eksponeeritud teadustööde autorid, aga ka õppejõud, kelle autoriteet on teaduskonnale heakas reklaamiks.

Kui on soovi oma teemat sügavamalt käsitleda, võib osaleda seminaril. Selleks palutakse esitada teesid 1 lehekülje hiljemalt 17. veebruariks patendigrupile.

Näitusehall on piisavalt suur ning boksid ehitatakse monteeritavast moodulmööblist vastavalt tellija soovile. Stendi võivad tellida kõik ülikooli allüksused ka teaduskondade–osakondade kaupa või eraldi kateedrid, laborid, koos erialaseltsidega, ettevõtetega jne.

Registreerimiskaarte saab patendigrupist Narva mnt. 6, ruum 203. Informatsiooni osavõtutingimuste kohta saab telefonil 35 294. Täidetud registreerimiskaardid ja teesid võib saata ülikooli kantselei kaudu märksõnaga «INNOVAATIKA».

«INNOVAATIKA» toob uusi kasulikke kontakte, täpsustab sihte edasiliikumiseks, lisab kindlust tuleviku suhtes.

Olete oodatud!
LEENI UBA

REKTORI KANTSELEIL 15 UST

Sügissemestril reorganiseeriti teadus– ja õppeosakond. Nende ja mõne teise allüksuse põhjal loodi REKTORI KANTSELEI (RECTOR'S OFFICE), mida juhatab endise teadusosakonna (TO) teadustöö planeerimise osakonna juhataja SIRJE MARK. Teda saab kätte peahoone teise korruse 215. või kolmanda korruse 304. ruumist, telefon on 35 135.

❑ **Olete paar kuud tegutsenud, milles näete rektori kantselei mõtet, miks see loodi?**

Uut tüüpi teenistuse eesmärk on abistada rektorit ja ülikooli valitsust, koordineerida ja vahendada õppe– ja teadustööd, üldinfot ning muid küsimusi rektoraadi ja teaduskondade vahel.

❑ **Missugused allüksused likvideeriti?**

Rektori kantselei loodi ju seoses ümberkorraldustega ülikooli juhtkonnas. Juba septembrist ei ole enam õppeprorektori ega tema asetäitja ametikohta, samuti teadusprorektorit ja tema kahte asetäitjat. Prorektoreid jäi ainult kaks: prof: Ants Kallikorm ja dots. Vello Peedimaa. Neid ei nimetata enam teadus– ega haldusprorektoriks, vaid lihtsalt prorektoriteks. Kõik algas õppe– ja teadustöö ühitamisest.

Likvideeriti õppeosakond koos kaugõppe– ja ettevalmistus–vastuvõtuosakonnaga, aspirantuuri– ja teadusosakond, kantselei koos masinakirjabürooga. Osa nende allüksuste funktsioone läks üle teaduskondadele, osa jäi rektori kantseleile. Viimase loomisel on eeskuju võetud välismaa ülikoolidest, kus niisugune teenistus hõlmab veelgi rohkem ülikooli üldteenistusi.

❑ **Mis jäi alles?**

Ümberkorralduste käigus sai iseseisvaks üksuseks TO **välissuhete osakond,** seda juhatab endiselt **Riina Laidvee.** Asukohtki on samas, peahoone kolmandal korrusel.

TO lepinguliste tööde osakond kaotati ära, selle juhataja **Ester Zimmermann** on nüüd **juriidilise osakonna** eesotsas.

TO patendiosakonnast sai **patendigrupp,** juhataja on **Sirje Kahu** ja nemad asuvad Narva mnt. 6 ruumis 203.

Likvideeriti TO standardiseerimise osakond, **standardite fond** läks üle raamatukogule.

Seoses aspirantuuri sulgemisega likvideerus ka aspirantuuriosakond. **Kraadihariduse — magistriõppe ja doktorantuuriküsimustega** tegeleb nüüd **Reet Lehemets** samas kohas, kus varem asus aspirantuuriosakond.

Endist kantseleid võib kutsuda **postiteenistuseks,** seda juhatab **Anne Ligi.** See on ka rektori kantselei kõige suurem üksus, koos masinakirjutajatega töötab seal 8 inimest. Masinakirjutajad ja teleks asuvad teabetalituse kõrvalruumides.

❑ **Kellest–millest siis rektori kantselei koosneb? Kuidas seda sisuliselt nimetada?**

Koosseisu võiks jagada kolme plokki: **õpe, teadus ja post–asjaajamine koos masinakirjutajatega.**

Teaduse poole peal töötavad Rein Kinkar ja Valve Soome. Minu asetäitja on Tiiu Parts.

❑ **Kui ma tahaksin näiteks teada midagi õppetöösse puutuvat, kelle poole missuguste küsimustega ma endise õppeosakonna asemel saan pöörduda?**

Õppeplaanid, diplomid, lõpetamine, õpperuumide koordineerimine, kaugõpe — nende küsimustega tegelevad **Lea Michelson ja Asta Havakats.** Samast saavad tellida **kaugekõnesid** need, kellel pole otsevalimistelefoni **(tel. 35 144).**

Vastuvõtuprobleemidega tegeleb edasi Tiia Kalaus, kes asub ruumis 217.

Õppeploki juurde jäi ka **konsultatsioonipunkt Tallinnas,** mis tegeleb Põhja–Eesti regiooni kaugõppijatega ning mille eesotsas on vanemmetoodik **Ann Nõgols.**

❑ **Kui palju töötajaid oli nendes osakondades varem ja palju on nüüd.**

Varem oli üle 60 inimese, neist teadusosakonnas 30 ringis. Praegu on rektori kantseleis 18 töötajat, sealhulgas 2 Tallinna kaugõppe konsultatsioonipunktis. 3 töötajat on 0,5 koormusega. Nagu näete, on koosseis minimaalne.

❑ **Millest rektori kantselei oma tööd alustas?**

Alustasime endiste osakondade funktsioonide ülevõtmise ja ka äraandmisega. Nii andsime näiteks kõik kaugüliõpilaste toimikud dekanaatidele. Kogu kaugõppetöö on teaduskondade endi otsustada ja vastutada.

Ka enamikule üliõpilasi puudutavatele käskkirjadele kirjutab nüüd rektori asemel alla dekaan. Need registreeritakse meil, samuti jäävad siia originaalid.

Täielikult on teaduskondade käes ka praktikaküsimused. Varem teaduskonnad ja õppeosakond dubleerisid seda tööd osaliselt. Nüüd peaks kontakt teaduskondade ja praktikabaaside vahel olema operatiivsem ja vahetum. Üliõpilane peaks aga nüüd kogu teda huvitava info kätte saama teaduskonnast.

❑ **Õppeprorektorit enam ei ole. Kuidas tundub, kas ilma temata saab hakkama?**

Õppeprorektorit oleks siiski vaja, eriti praegu, mil ülikool läheb üle kraadiharidusele, on kavandamisel professuurid, koostamisel uued õppekavad. Vabadus on üsna suur, aga teatud ühtlustamist on siiski tarvis. Rektori kantselei jõud tehnilise keskusena jääb väheseks. On tekkinud muidki küsimusi, mida peaks otsustama siiski kompetentne, kraadi omav prorektor. Rohkem tahaks kuulda ka tulevikurühma nõu. Ühisarutelusid tulevikurühmaga on olnud paaril korral koos nõunik Peeter Oleskiga.

❑ **Kuidas on rektori kantselei töö korraldatud Eesti teistes kõrgkoolides?**

Minu teada nii põhjalikke ümberkorraldusi administratsiooni poolel pole mujal tehtud. Kui midagi teada tarvis, pöördume ikka nende õppe–, teadus– jt. osakondade poole. Säilinud on ka õppeprorektorite ametikohad, TTÜ–s on loodud välissuhete prorektori koht.

❑ **Kas olete jõudnud tutvuda rektori kantselei süsteemiga mõnes välismaa ülikoolis?**

Ise tutvumas käinud ei ole, kuid rektor on väliskomandeeringuilt alati vastavaid materjale kaasa toonud, millest on palju tulu. Vaatame nende õppekavasid, arutame mida ja kuidas meil teha. Sel aastal proovimegi teha aastakokkuvõtteid välismaa malli järgi, kus on põhirõhk teaduspublikatsioonidel.

❑ **Millega praegu tegelete?**

Mahukaim töö on praegu **teadustöö aruandlus.** Andmeid vajab ülikool ise, haridusministeerium, statistikaamet. Teeme ülevaadet nii teaduskonniti kui teadusharude kaupa. Viimast vajatakse just vabariigi tasandil. Vastava programmi aastakokkuvõtete tegemiseks koostas Rein Kinkar, toimetamistöö on Tiiu Partsi teha. Praegu käibki paralleelselt andmete sisestamine arvutisse ja toimetamine. Samas teeb murelikuks see, et meil on ainult üks arvuti, töö maht aga väga suur (ca 2000 ilmunud trükist). Arvutisse oleks vaja viia veel õppeprogrammid ja ka muud rektori kantseleile kuuluvad töölõigud. Hiljuti olid mitmed meie töötajad arvutikursustel, kus õppisime andmetöötlussüsteemi. Ise olin varem töötanud ainult ühe süsteemiga. Teadusosakonnas töötades sain arvutit kasutada ning sügisel, kui arvutit enam polnud, tundus kõike käsitsi tehes üsna raske ja aeganõudev.

Ka **üldinfo kogumine** on arvutite taha pidama jäänud. Meil oli algul mõeldud nii, et teaduskondadesse minev info ning neilt mõne aja pärast saabuv tagasiside on arvutis. Nii oleks lihtne teha ka üleülikoolilist analüüsi. Siia oleks pidanud lisanduma veel majandusinfo. Paraku ei ole nii palju arvuteid, puudub arvutivõrk. Kui oleks teaduskondadega teavet võimalik vahetada diskettidelgi ja luua niiviisi siin info põhipank. Kasvõi näiteks õppekavade kohta, et kui rektoril või valitsusel jt. on tarvis andmeid õppekavade kohta, saab need siit kohe kätte. Äärmiselt vajalik on see aga üliõpilastele.

Praegu tunnen veel mitmes töölõigus n.–ö. üldkontseptsiooni vajakajäämisi. Teaduskonniti on tekkinud koos vabadusega üsna suured erinevused. Kõike ühtlustada ei saa ja ei ole vajagi, kuid mõned põhiseisukohtadest lähtuvad kavad peaksid siiski üheselt tõlgendatavad olema (õppekavad, magistriõpe, doktorantuur).

Küsis ja vastused pani kirja
VARJE SOOTAK

Täna hakkame avama uksi, esialgu
REKTORI KANTSELEISSE.
ülikoolis on viimasel ajal tekkinud uusi kateedreid, instituute jt. üksusi, mille kohta alailma üht-teist päritakse ja mille kohta veel infot vähe. Tutvugem nendega!

Ametiühing esitas ettepanekud 1992. aasta töö– ja puhkeaja kokkuleppesse

14. jaanuari koosolekul arutas ametiühingukomitee ülikooli valitsusega sõlmitavat 1992. aasta töö– ja puhkeaja kokkulepet. Vaadati läbi teaduskondadest ja teistest allasutustest laekunud ettepanekud. Täiesti 1991. aasta kokkuleppele tegid matemaatikute, administratiiv–majandusosakonnad ja raamatukogu a/ü büroode esimehed. Ülejäänud teaduskondade bürood kas nõustusid eelmise aasta kokkuleppega või ei olnud seda teaduskonnas analüüsinud. Pärast arutelu osutati arvestada kõiki taotlusi ja pöörduti rektori poole ettepanekuga teha eelmise aasta töö– ja puhkeaja kokkuleppes järgmised muudatused:

— kehtestada teaduskraadiga teadurite puhkuse kestuseks (ilma lisatingimusteta) 36 tööpäeva;

— tunnistada õppetööd tegevate teaduskraadiga teadurite õigust lisapuhkusele, kusjuures nende puhkuse kestus sõltuks lisatasuta tehtud õppetöö mahust järgmiselt:

õppetöö maht tundides õ.–a.	puhkuse kestus tööpäevades
15	39
30	42
45	45
60	48

Eelmisel aastal ei saanud lisapuhkust need teadurid, kes tegid õppetööd vähem kui 60 tundi;

— kehtestada lisapuhkuse õigus 12 tööpäeva ulatuses (kogupuhkus 30 tööpäeva) programmeerijatele, matemaatik–programmeerijatele ja vanemmetoodikutele.

Juba eelmisel aastal koostasid raamatukogu a/ü büroo ja administratsioon omavahelise kokkuleppe, milles määrati kindlaks allasutuse kõigi töötajate puhkuse kestus. Et selline lahendus ennast õigustas, sõlmiti kokkulepe ka tänavu.

MAILA ORAV

VALIKAINED

Jälle pakuvad teaduskonnad oma valikaineid või -kursusi ka teiste teaduskondade tudengitele. Kas need on samal ajal oma teaduskonna üliõpilastele kohustuslikud või valitavad, eks seda selgitavad tudengid tunniplaanist ise. Üldse palume kõigi küsimuste puhul pöörduda vastava teadus- või osakonna tunniplaani ning kateedri poole, kust saab teada ka täpse ajakava. Pealegi algab mõnes teaduskonnas semester varem ning valikainete tunnid on juba alanud.

Järgnevalt on ära toodud kursuse nimetus, selle maht tundides või õppenädalates ja lektor. Kasutasime järgmisi lühendeid: õp. — õpetaja, v.-õp. — vanemõpetaja, d. — dotsent, p. — professor, dr. — doktor, mag. — magister.

FILOSOOFIATEADUSKOND

(maht õppenädalates)

ÜLDAJALOO KATEEDER

Rootsi ajalugu 16.—18. saj.	2	p. H. Piirimäe
Eesti ajaloolised kaadrid 17.—18. saj.	2	d. A. Must
Vene poliitiline mässumeelsus 19. saj.	1	d. V. Tamul
Kreeka–Rooma topograafia	2	d. M. Tänava
Kesk–Euroopa rahvad Napoleoni sõdade ajal	1	R. Helme
Asustuse areng Põhjamaades (kuni 20. saj.)	1	U. Liitoja
Baltikum ja Euroopa keskajal: võrdlevaid jooni	1	P. Raudkivi
Muistse Lähis-Ida kultuurilugu. Egiptuse, Babüloonia, Foiniikia–Kaanan, Hetimaa	1	S. Stadnikov
Skandinaaviamaade emigratsioon Ameerikas	1	p. H. Rebas

EESTI AJALOO KATEEDER

Kirik ja rahvas Eestis usupuhastusest Põhjasõjani	2	p. S. Vahtre
Kool ja haridus Eestis 1860—1940	2	d. A. Liim
Ülevaade 18. saj. Baltikumi kiriku ja kultuuriloost	2	d. M. Laur
Valikküsimusi Rootsi etnograafiast	2	d. A. Luts
Antropoloogia alused	2	L. Heapost
Eesti rahvapärane ajaarvamine	1	v.-õp. L. Vahtre
Ajaloo uurimisest Baltimail 18.—20. saj.	2	d. T. Rosenberg
Jaan Tõnisson ja «Tartu renessanss»	2	d. T. Rosenberg

Jätkub eesti ajaloo fakultatiivkursus kõigile huvilistele.

LÄHIAJALOO KATEEDER

Moodsa kunsti ajaloost	2	p. J. Kangilaski
Ameerika Ühendriigid parast Teist maailmasõda	2	d. K. Jaanson
Esinemisoskus (praktiline osa)	1	d. H. Palamets
Eesti Vabariigi piirimaade poliitikast 1920—1940	1	d. L. Võime
Väljarändamine ja väliseestlus	1	d. L. Võime
Tartu varasema linnaehituse probleeme	1—2	v.-õp. K. Alttoa
Balti riikide koostööprobleeme 1914—1940	1	v.-õp. E. Medijainen
Rahvusküsimus Tsaari–Venemaal ja N. Liidus	1	p. Toivo Raun (USA, Indiana Ül.)
Parlamentarismi kujunemine ja areng Eesti Vabariigis	1	v.-õp. T. Jullinen (EPMÜ)

PSÜHHOLOOGIA KATEEDER

Sissejuhatus psühholoogiasse	3	d. A. Luuk
Reklaamipsühholoogia	2	p. T. Bachmann
Tunnetusprotsesside psühholoogia	3	p. P. Tulviste v.-õp. T. Tulviste
Psühhofüsioloogia	3	p. T. Bachmann
Pedagoogiline psühholoogia	2	d. A. Lunge
Loogika	1	v.-õp. G. Vuks
Kristlik isiksuse- ja perekonna psühholoogia	1	õp. M. Saks
Sissejuhatus sotsiaalpsühholoogiasse	1	v.-õp. O. Must

NB! 2. ja 8. kursuse kuulamise eeltingimuseks on, et varem oleks õiendatud kursuse «Sissejuhatus psühholoogiasse» eksam (või arvestus).

PEDAGOOGIKA KATEEDER

(maht tundides)

Uuendus ja traditsioon hariduses	18	d. M. Salundi
Õppekirjanduse koostamine	12	p. J. Mikk
Testid pedagoogikas	10	p. J. Mikk
Suhtlemisõpetus	20	v.-õp. K. Indre
Kommunikatsioonioskuste kursus: mitteverbaalne suhtlemine, kõneoskus, aktiivne kuulamine	20	v.-õp. K. Indre
Nõustamine: aktiivne kuulamine, konfliktide lahendamine, psühhoteraapia	20	v.-õp. K. Indre
Ühistegevuse psühholoogia	20	v.-õp. K. Indre
Koostöötreening	12	v.-õp. K. Indre
Oppetunni psühholoogiline analüüs	6	v.-õp. K. Indre
Perekonnakasvatus	36	d. I. Kraav
Vanuseastmete psühholoogia ja pedagoogika	36	d. I. Kraav
Koolielu sotsiaalpsühholoogia ja kasvatus	24	d. I. Kraav
Perekonnaelu alused	36	d. I. Kraav
Suhtlemine kasvatusprotsessis	24	d. I. Kraav
Distsipliini tagamise tehnikad	14	v.-õp. H. Kukemelk
Õpetajate ettevalmistus Põhjamaades	12	v.-õp. H. Kukemelk
Rakenduspedagoogika (pedagoogiline suhtlemine, kuulamise ja küsimise tehnikad, tagasiside tehnika, diskussioon)	34	v.-õp. L. Õunapuu
Loovõpetamise meetodid	34	v.-õp. L. Õunapuu
Rakenduspedagoogika	34	v.-õp. R. Valgmaa
Didaktika erikusimusi keemia õpetamisel üldhariduskoolis	36	d. H. Muoni
Distsipliiniprobleemide analüüs	24	d. H. Muoni
Õppeprotsessi psühholoogilised alused	40	d. E. Krull
Õppe–kasvatuseesmärkide klassifitseerimine ja konkretiseerimise teoreetilised alused (soov. ingl. keele oskus)	30	d. E. Krull
Õppetöö individualiseerimise tüübid ja metoodika. Õpetamise mudelid (vajalik ingl. k. oskus)	30	d. E. Krull
Ainetestide konstrueerimise teoreetilised alused ja metoodika (vajalik ingl. k. oskus)	30	d. E. Krull
Õpilase sotsiaalse teadvuse ja käitumise kujunemine ning arendamine koolis (vajalik ingl. k. oskus)	30	d. E. Krull

NB! Registreerida tööpäeviti kl. 9—16 veebruarikuu jooksul pedagoogika kateedris.

FILOLOOGIAOSAKOND

Keeleteaduse ajalugu	1	s.-ugri	p. E. Väär
Dok.filmi ajalugu	1	žurn.	v.-õp. A. Unt
Sissejuhatus klassikalisse filoloogiasse	1	klas. ja rom. fil.	d. A. Lill
Kodikoloogia	1	"	d. O. Merisalo
Statistilised meetodid keeleteaduses	1	saksa fil.	p. J. Tuldava
Rootsi kirjanduse ajalugu (algusega Islandis)	1	"	mag. H. Mälk
Praktiline leedu keel	1	prak. e. k.	v.-õp. D. Barauskaite
Leedu kirjanduse ajalugu	1	"	"
Sissejuhatus baltistikasse	1	"	"
Vene keele funktsionaalne arendamine	1	vene keel	p. M. Šeljakin
Teksti lingvistika	1	"	v.-õp. E. Kostandi
Üldkeeleteooria sissejuhatus	1	"	p. A. Dulitšenko
Õpime diskuteerima vene keeles	1	vene keele met.	d. K. Allikmets
Vene keel intensiivselt	1	"	d. H. Vissak
Kirjaliku väljenduse oskus	1	"	p. A. Metsa
Õpime tõlkima eesti keelest vene keelde	1	"	d. A. Rodima
Õpime vestlema haigega	1	"	p. A. Metsa v.-õp. L. Dulitšenko v.-õp. E. Raeste
Vene keel tulevastele farmatseutidele	1	"	d. A. Rodima
Õpime lugema, refereerima ja annoteerima teaduslikku kirjandust	1	vene keele met.	v.-õp. S. Zaikina
Tehniline õppevahendite valikkursus	1	"	õp. L. Vedina
A. S. Puškini lõpetamata teosed (teostamata kavatsused)	1	maailma kirj.	p. J. Lotman
19. saj. lõpu ja 20. saj. alguse vene ühiskondlik–religioonsne mõttelaad (K. Leontjevist N. Berdjajevini)	1	vene kirj.	v.-õp. M. Lotman

FÜÜSIKA–KEEMIATEADUSKOND

(maht punktides)

Astronoomia alused	2 p.	teor. f. ja astrof.	d. M. Liigant II—V
Universumi füüsika	2 p.	"	p. E. Ergma II–V
Arvudelt algebrale	2 p	"	dr. J. Lõhmus II–V
Supersümmeetria	2 p.	"	dr. P. Keres II–V
Leiundus, patendindus, marketing	0,5 p.	üldfüüs.	E. Teetsov II–V

NB! 1 punkt = 1 õppenädal = 40 t. õppetööd, millest 50—70% on auditoorne töö.

KEHAKULTUURITEADUSKOND

(maht tundides)

Pedagoogiline ja kinesioloogiline antropoloogia	32	d. T. Jürimäed. G. Jagomägi	30. 01. 92 kl. 14 Jakobi 5—302
Vetelpääste	16	d. H. Laidre	11. 02. 92 kl. 14 Jakobi 5—206
Ujumise algõpetus	10	d. H. Laidre	11. 02. 92 kl. 14 Jakobi 5—206
Terve elulaad	12	p. A. Viru	12. 03. 92 kl. 16.15 Jakobi 5—302
Skeletilihaste funktsionaalse seisundi biomehaaniline diagnostika	32	d. A. Vain	25. 02. kl. 16.15 Ujula 4—204

MAJANDUSTEADUSKOND

MAJANDUSTEOORIA KATEEDER

(maht tundides)

Aktsiaselts	16	õp. E. Tomson
Eesti maj. arengukontseptsioonid	24	p. O. Raju
Elustandard ja selle kujunemine	24	p. V. Türk
Kaasaja majandusõpetused	24	p. O. Raju
Loodusressursside ökoloogiliselt põhjendatud majandamine	16	d. J. Kivimägi
Ühistegevus minevikus ja tulevikus	16	p. Ü. Vanaaseme
Väikeettevõtluse põhialused	16	v.-õp. A. Kase
Teistele teaduskondadele		
Majandusõpetuste ajalugu	32	p. O. Raju
Raha. Valuuta. Hind.	16	v.-õp. A. Kase
Marketing	16	õp. E. Tomson

RAHVAMAJANDUSHARUDE ÖKONOOMIKA KATEEDER

Väikeettevõtte rajamise ja tegutsemise põhialused (erikursus)	v.-õp. A. Reiljan
Ettevõtluse alused (erikursus)	d. U.-R. Okk
Konsultatsioonid ettevõtluse küsimustes	d. U.-R. Okk

ÕIGUSTEADUSKOND

Perekonnaõigus	d. E. Salumaa
Ettevõtluse õiguslikke probleeme	d. P. Varul
Juhtimisteadus ja ühistegevus	d. L. Saarnits
Inimõiguste kaitse rahvusvahelise õiguse järgi	v.-õp. T. Sillaste

ARSTITEADUSKOND

Parenhümatoossete organite struktuuriühikute ja veresoonte morfoloogia, embrüonaalne areng, võrdlev anatoomia, variandid ja anomaaliad	15	anatoomia	d. H. Tapfer d. A. Liigant
Antropoloogia	10	sünnitusabi ja günekoloogia	d. H. Kaarma
Histoloogiliste ja histokeemiliste preparaatide valmistamise tehnika	16	histoloogia	d. P. Roosaar

➡ (Järg 4. lk.)

Ära võta laenu!

Kirjapandu ideestik sündis sellest, et otsisin rõõmsameelsuse põhjust suvises teleintervjuus. Nimelt teatas muidu nii nooruslikult tõsine ning ministrilikult väärikas haridusminister suisa naerusui suurest võidust — õppelaenu võtmise võimalusest. Minu meelest pidanuks see mees hoopis kurvastama, kui nii vaesel ajal tahetakse juurutada tasulist haridust ning asendada stipendiumid õppelaenudega.

Mõistsin, et kuuekümnesed ja neljakümnesed mõtlevad erinevalt. Järgneva jätan kahekümneste otsustada.

□□□

Meie praegune inflatsioon on Moskvast kavandatud ja ellu viidud. Vastupidisel juhul peaks olema kauaaegne NL rahandusminister V. Garbuzov ordenitest ilma jäetud ning kasvõi postuumselt surma mõistetud kogu rahva paljaksvarastamise ning majanduse laostamise eest. Sellesama kuriteo kaasosalised peaksid samuti vastutust kandma. Kahjuks on tegelikkuses vastupidi. Noodsamad majanduse põhjalaskjad tahavad tingimata ise väljatõstmistöid juhatada.

Kaudselt näitab emissiooni eteplaneerimist tõik, et kõik 1961. aasta raha juurdetrükid on ilma väljalaskeaastata.

Raha abil on Eesti rahvast sel sajandil korduvalt röövitud. Kaotasid kehtivuse ja jäid järele tsaarirahad, kerenskid, landesveeri margad, eesti kroonid, saksa idamargad, tšervoonetsid. Inimeste töö või varandus viidi muidu minema, järele jäi värviline mälestusraha.

Praegune olukord on samaväärne. Ainult inflatsiooni korral toimub rahva paljaksvarastamine järk-järgult. Esialgu ei saa arugi kuidas valitsus inflatsiooni ajal ja abil oma rahvast suurejooneliselt petab, maskeerib ja kompenseerib oma majanduspoliitika läbikukkumist. Suurt puudujääki suudab kinni maksta vaid rahvas. Teatavasti on valitsusel ainult see raha, mida sinult ja minult, kogu rahvalt ära võtab.

Petmissituatsioonis ei arutleta ka seda, mis toimub ühiskonnas. Pigem vastupidi, isegi lollitatakse (halvustatakse ostupaanikat, hoiuste väljavõtmist jne.). Ent nemad kaotasid vähem! Oluliselt rohkem võitsid aga nood, kes varem laenasid ning praegu tasusid. Aga kelle arvel nad võitsid? Loomulikult mitte riigi, vaid «heausklike» hoiustajate[1] kui ka kõigi teiste kaotajate arvel. Ning samal viisil «maksame» kodumaiste varudega kinni välismaalt valuutas saadud-toodud töötasu, kingitused jms. Sest me elame siin vastastikusest tööst, selle vahetamisest, mitte rahast. Välisvaluutaga siinsetele majandus- ja töösuhetele löödud haavad vajavad tulevikus veel kauaaegset ravimist.

Analoogne toime, ainult nõrgem, on ka S–Peterburi turult kokkukühveldataval rahal, sest kallis idanaaber ei müü enam sooja ega külma oma raha eest, ehkki ladestas seda siia peaaegu pool sajandit! Ning sai sellega rikkaks või õnnelikuks?! Eestlased teavad, et pettusele rajatud riigid lõpevad otsa.

Aga laen ja võlg? Inflatsiooniajastu «edukate» laenajate (üldiselt kõigi edukate) tulu maksavad kinni edutud, kuid ainult selle ajastu lõpuni. Siis on võla likvideerimise eelisaeg.

Edasi muutub olukord võlausaldaja kasuks, laenuprotsendid kõrgenevad, raha liigub vähe. Eriti umbmäärane näib rublavõla ümberkirjutamine kroonidesse. Just viimane asjaolu tekitas tookord mõtte, et nüüd on ka üliõpilased valitud nendeks mesilasteks, kes peavad uusrikaste väärtusetud rublad konverteeritavateks kroonideks ümber töötama. Selle kahtluse tõttu ei nõustugi Mati Ambre õppelaenu soovitusega (**«Materiaalsed kogemused ei jookse mööda külgi maha» — UT 20. 12. 91**). Lõpetan hoiatava rahvatarkusega: võlg on võõra oma!

[1] Loodan, et leidsin sellele juristide «superleiutisele» õige koha.

JAAN REIMAND

➥ (*Algus 3. lk.*)

Raku funktsionaalse aktiivsuse regulatsioon	10	füsioloogia	v.–õp. A. Soosaar
üsoloogiliste süsteemide matemaatilisest modelleerimisest	12	spordimed.	J. Vedru
Neuropeptiidide farmakoloogia	16	farmakoloogia	ass. J. Arro
Ravimite kliinilised uuringud	14	"	d. L. Rägo
Kliiniline immunofarmakoloogia	16	"	d. L. Rägo
Arengu ja ealine farmakoloogia	20	"	d. M. Otter
Antibiootikumide farmakoloogia	12	"	p. L. Allikmets
Toksikoloogia eriküsimusi	16	"	p. L. Allikmets
Haiglasisesed infektsioonid	12	mikrobioloogia	p. A. Lenzner
Antimikroobne ravi	12	"	d. E. Türi
Vere reoloogiliste omaduste muutustest patoloogiliste protsesside puhul	14	patofüdioloogia	d. K. Paju
Üldine adaptatsiooni sündroom. Stress — reaktsiooni adaptiivsed ja kahjustavad efektid	14	"	v.–õp. E. Orlova
Patoanatoomilise lahangu teooria ja praktika	14	patoanatoomia	v.–õp. O. Ševtšuk
«Äge kõht» kirurgias	16	üldkirurgia	d. T. Väli
Südame– ja veresoonkonna funktsionaalsete reservide hindamine. Kardioloogiline funktsionaalne diagnostika	16	spordimed.	p. T. Karu
Liigeste vigastuste ja haiguste diagnoosimine sportlastel		"	d. J. Seeder
Polikliiniline (ambulatoorne) neuroloogia (perifeerse närvisüsteemi haigused, valusündroom; närvisüsteemi kroonilised haigused)	10	neuroloogia	d. T. Kauba
Paroksüsmaalsed seisundid (epilepsia, peavalud, psühhovegetatiivne sündroom)	10	"	d. T. Asser
Neuroloogiliste haigete intensiivravi (teadvuse häired, trauma, insult, hingamishalvatused)	12	"	v.t. U. Noormaa
Närvisüsteemi krooniliste ja progresseeruvate haiguste rehabilitatsioon	10	"	d. T. Talvik
Laserid kirurgias ja teraapias	10	otorinolarüngoloogia	d. M. Kull
Uut tervishoiukorralduses Eestis	10	hügieeni	d. L. Karu
Maaelanike elu– ja töötingimused ning tervis	12	"	p. J. Reinaru
Eesti meditsiiniajaloo valgeid laike	10	"	d. V. Kalnin
Koolitervishoiu probleeme	10	"	d. V. Kiik
Üldine ja meditsiiniline immunoloogia	23	immunoloogia lab.	R. Uibo
Kliinilise immunoloogia laboratoorium	10	"	R. Uibo
Vere reoloogilised omadused, trombotsütaarne homeostaas ja prostaglandiidid südameveresoonkonna haiguste puhul	12	sisehaiguste prop.	p. R. Teesalu
Soojusvahetuse kliinilise füsioloogia küsimusi	12	"	p. E. Laane
Kõhuõõne ägedad haigestumised	12	hosp. sisehaiguste	ass. R. Lumiste
Pearingluse teoreetilised ja kliinilised aspektid	10	otorinolarüngol.	med. kand. R. Tikk
Valikküsimusi reumatoloogiast	10	hospit. sisehaig.	p. R. Birkenfeldt
Lapse ja noorukiea günekoloogia	10	sünnitusabi ja gün.	p. V. Kask
Perekonna planeerimise alused	10	"	p. K. Gross
Luude ja liigeste haigused	10	traumatoloogia	p. T. Haviko
Elektrogardiograafia põhialused	18	ATT teraapia	d. I. Liiv
Seedeelundite kahjustused muude haiguste korral	10	teadusk. siseh.	d. R. Salupere
Sidekoe mittepõletikuliste muutuste puhune patoloogia	10	pediaatria	ass. T. Juhansoo
Koolilapse tervishoid	10	"	d. H. Tälli
Miks laps ei kasva?	10	"	ass. H. Grünberg
Südame ja veresoonte kaasasündinud anomaaliad	10	"	d. A. Paves
Sapiteede ja kõhunäärme haigused. Portaalhüpertensioon	12	teaduskonnakirurgia	p. E. Tünder
Lühinägevus	12	oftalmoloogia	d. L. Schotter
Nägemisinvaliidide rehabilitatsioon	11	"	d. A. Panov
Pahaloomuliste kasvajate sümptomatoloogia ja diagnoosimise põhiprintsiibid	14	radiol.–onkol.	d. R. Labotkin
Haigete suunamine radiodiagnostika uuringuteks	12	"	d. E. Kuus
Laiba kohtuarstliku lahangu teooria ja praktika	18	kohtumeditsiini	v.–õp. J. Kasmel
Kohtuarstlik ekspertiis elavisikute puhul	18	"	v.–õp. J. Kasmel
Lastepsühhiaatria	18	psühhiaatria	d. J. Liivamägi
Lühiülevaade psühhiaatria põhisuundadest	20	"	A. Aluoja
Uusi teid ravimite tootmisel taimedest	10	farmakognoosia	d. I. Tammaru
Rohuteaduse ajaloo põhietappidest	10	"	v.–õp. A. Raal
Suhtlemis– ja juhtimispsühholoogiast apteegis	10	"	ass. K. Lääne
Uuematest analüüsivõimalustest kohtumeditsiinilises ekspertiisis	10	"	ass. K. Annuk
Spektrofotomeetrilised meetodid	10	ravimite tehnol.	v.–õp. A. Meos
Uurimistulemuste statistiline töötlemine	10	"	v.–õp. A. Meos
Erinevatest ravimvormidest raviaine vabanemist mõjutavad tegurid	10	"	ass. A. Jürgenson
Laste– ja geriaatrilises praktikas kasutatavaid ravimeid	10	"	ass. M. Paavo
Stomatoloogiliste haiguste varane profülaktika	14	stomatoloogia	d. S. Russak
Kaasasündinud huule– ja suulaelõhede etiopatogenees ja kompleksne ravi	16	"	p. M. Kalnin
Ravimite kliinilised uuringud	14	farmakoloogia	d. L. Rägo
Neuroloogiliste ja neurokirurgiliste haigete intensiivravi	20	neuroloogia–neurokirurgia	v.t. U. Noormaa
Anesteesia ambulatoorses kirurgias	10	kuulmise ja tasakaalufüsiol. lab.	d. M. Kull
Kliiniline gnotobioloogia	12	ÜMPI	v.t. M. Mikelsaar d. H. Everaus lab. juh. A. Tamm
Kompuutertomograafia ja teised kaasaegsed uurimismeetodid neuroloogias	neuroloogia–neurokirurgia		v.t. T. Tomberg
Ülevaade olulisemate kliiniliste haiguste (vähktõbi, südame–veresoonkonnahaigused, reumatism, kaaries/paradontoos) peamistest riskifaktoritest ning nende faktorite võimalikest toimemehhanismidest	10	biofüüsika lab.	v.t.t. V. Reeben

EESTI AJALOO fakultatiivkursus

jätkub kevadsemestril kolmapäeviti kell 18—20 peahoone 133. auditooriumis. Kavas loengud järgmistel teemadel:

12. veebr.	Majandus 1860—1918	dots. A. Liim
19. veebr.	Esimene ärkamisaeg	"
26. veebr.	Venestusaeg	"
4. märts	Eesti kultuur 1860—1918	"
11. märts	Iseseisvuse väljakuulutamine ja Vabadussõda	õp. A. Pajur
18. märts	Majandus 1920—1940	"
25. märts	Sisepoliitika 1920—1940	"
1. aprill	Välispoliitika 1920—1939	"
8. aprill	Kultuur 1920—1940	"
15. aprill	Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas	"
22. aprill	Sõjajärgne periood 1945—1956	dots. A. Liim
29. aprill	Ajavahemik 1956—1987	"
6. mai	Uus rahvuslik ärkamine ning iseseisvuse taastamine	"

Fakultatiivkursus lõpeb soovijatele eksamiga. Eksami sooritanutele arvestatakse 2 õppenädalat.

Eesti ajaloo kateeder

☞ÜLIKOOLI KLUBIS

Reedel, 7. veebruaril kl. 21 käivitub kevadhooaja nädalalõpumasinavärk TÜ klubis

☞ suures saalis müristab «MTJ»

☞ videoteegis masindab diskotrupp

Laupäeval, 8. veebruaril kl. 21—02.30 TÜ klubis

ÜLEMAJA ÖÖDISKO

☞ lisaks diskoemotsioonile kl. 23...

PÜHAPÄEVAPIDU **9. veebruaril kl. 21 TÜ klubis.**

ÜLIÕPILASPILET KAASA!!!

VARIA

Kaadriosakond teatab

NB! Õppeülesande täitja väljastpoolt ülikooli peab koos tunnitasukäskkirjaga esitama kaadriosakonnale ka oma aadressi.

SPORT

JOOKSUHUVILISED

EELMISEL AASTAL VÕTTIS TARTU ÜLIKOOLI TEATEJOOKSU VÕISTKOND (18 MEEST JA 7 NAIST) OSA HOLLANDIS, NIJMEGENIS TOIMUNUD **ÜLEEUROOPALISEST TUDENGITE TEATEJOOKSUST** JA SAAVUTAS 295 VÕISTKONNA SEAS HINNATAVA ÜHEKSANDA KOHA. SEDA TEATEJOOKSU LOETAKSE EUROOPA KÕIGE SUUREMAKS TUDENGITE TEATEJOOKSU VÕISTLUSEKS, MILLE START ANTAKSE KESKÖÖL JA LÕPP ON PÄEVAL PÄRAST LÕUNAT. ETAPPIDE PIKKUSED KÕIGUVAD 4 JA 12 KILOMEETRI VAHEL. KA KÄESOLEVAKS AASTAKS SAADETI MEILE KUTSE OSAVÕTUKS SELLEST **SUUREST JOOKSUPOEST HOLLANDIS,** MIS SEL AASTAL TOIMUB **25. APRILLIL.** ASJAST HUVITATUD JOOKSUHUVILISTEL TULLA **14. VEEBRUARIL KELL 18.00 UJULA 4, AUDITOORIUMI 204 VÕI HELISTADA TELEFONIL 33 032.**

HARRY LEMBERG

KAITSMISED

26. veebruaril kl. 12 kaitseb TÜ nõukogu saalis väitekirja filoloogiadoktori kraadi saamiseks Mordva Keele, Kirjanduse, Ajaloo ja Majanduse Teadusliku Uurimise Instituudi vanemteadur RAISSA BUZAKOVA. Dissertatsiooni teema on «Grammatilised sünonüümid mordva keeltes».

Oponendid: prof. E. Vääri (Tartu), prof. M. Mosin (Saransk), prof. L. Vassikova (Joškar–Ola).

KATRIN KERN,
eesti filoloogia doktorinõukogu sekretär

LOENGUD

ROOTSI KIRJANDUS

RUUNIKIVIDEST LAGERLÖFINI

Loenguseeria teisipäeviti (eesti keeles) kl. 16—18, ph. 128.

4. II — Ruunid, germaanide mütoloogia, islandi kirjandus.

18. II — Keskaeg. Püha Birgitta, kroonikad, ballaadid.

3. III — 16. ja 17. sajand. Olaus Petri, Wivallius, Lucidor, Stiernhielm.

17. III — 18. sajand, Dalin, Bellman, Kellgren, eelromantika.

31. III — Romantika!

14. IV — 19. sajand, Almqvist, Blanche, Rydberg ja soomerootslane Runeberg.

28. IV — Strindberg (sama loeng mis kevadel 1991),

5. V — «Nittiotalet» = sajandi lõpus Fröding Karlfeldt, Heidenstam ja Lagerlöf (sama mis kevadel 1991).

18. V — reservaeg — kui mõni loeng jääb ära...

See loengusari (pluss kolm moodsat tuntud romaani eesti või rootsi keeles) annab uue süsteemi järgi **pool punkti.** Et saada rootsi kirjanduses **punkti,** peab jälgima ka 1992. aasta sügisel loengusarja 20. sajandi kirjandusest või õppima ise 10 proosakirjanikku, 5 luuletajat ja teadma midagi ka teistest «suurtest» rootsi kirjanduses käesoleval sajandil.

JAAN TÕNISSONI INSTITUUDI

Tartu osakonna korraldusel toimub veebruaris ja märtsis loengusari **«Poliitikateaduse alused ja jooni Eesti poliitika ajaloost».**

Esinevad TOOMAS VARRAK, TOIVO JULLINEN, MART LAAR ja MART NUTT.

Loengud toimuvad **13. veebruarist** teisipäeviti ja neljapäeviti Eesti Ajalooarhiivi saalis (J. Liivi 4). Osaleda soovijail palutakse eelnevalt registreerida tel. 61 410 (kl. 17—19).

SPETSIALISEERUMISVÕIMALUS FILOSOOFIALE

(alamastme ulatuses)

Filosoofiat abiainena õppida soovinud üliõpilaste orientatsioonikoosolek toimub filosoofia kateedris teisipäeval, 11. veebruaril kell 18.15. Oodatud on kõik juba registreerunud ajaloo ja eesti filoloogia üliõpilased. Võimalik täiendav registreerimine kõikidel soovijatel.

Erikursused filosoofias kevadsemestril

Vabade rahvaste ideoloogiad (dr. U. Ruus, Kanada), esmasp., reedel 14—16, üt. 215 alates 17. veebruarist.

Ajalugu, ühiskond, keel (prof. E. Loone), teisip. 16—18 üt. 212, kolmap. 16—18 üle nädala, üt. 215, alates 18. veebruarist.

Uusaja mõtlejaid (van. õpet. T. Luik, dots. V. Parve), esmasp. 16—18, üt. 215, alates 2. märtsist.

Erikursused poliitikateaduses kevadsemestril

Demokraatlik protsess ja demokraatia piirid (v.–õp. cand. R. Vetik), neljap. 16—18, üt. 215, alates 13. veebr.

Eesti erakondlik süsteem XX sajandil (v.–õp. mag. R. Toomla), teisip. 16—18, üt. 215, alates 11. veebr.

ORIENTALISTIKAKABINETIS

algavad veebruaris

KAASAEGSE HIINA KEELE KURSUSED.

Õpetab külalislektor Hiina RV Shenyangi Ülikoolist. Õppetöö hakkab toimuma kaks korda nädalas à 2 tundi. Õppekeeleks on vene keel. **NB!** Kursused on tasulised. **Soovijaid registreeritakse 12. veebruarini orientalistikakabinetis Tiigi 78, ruum 116. Info telefonil 3 08 05.**

AUTOKURSUSED

algavad **11. veebruaril kell 17.** Autokursused on nendele üliõpilastele, kellel on sõidupraktika asulavälistel teedel sõiduks. **Kursuste tasu 50% mujal kehtivatest. Tulla Tiigi 78—237.**

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 218. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 4 (1664)
REEDE,
14. VEEBRUAR
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- MULJEID INGLISMAALT — 3. lk
- JÄLLE UUED PALGAD JA STIPID — 4. lk.

TÜ VALITSUSES

11. veebruaril

● Koosoleku algul teatas rektor, et teisipäeval sai Tartus viibinud Rootsi haridusministri kaudu teatavaks Rootsi poolt finantseeritava **rootsi keele professuuri** avamise soov. Täpsemalt lepitakse kokku Rootsi Instituudiga.

● **Esimese punktina arutati Matemaatikakeskuse põhikirja, mida tutvustas akadeemik Gennadi Vainikko.** Keskus oleks kõrgkoolidevaheline, muutuva koosseisuga ja asuks matemaatikateaduskonna koosseisus. Valitsus soovitas suunata põhikirja TÜ nõukogu koosolekule.

● **Ametiühingukomiteelt oli valitsusele saabunud kiri mõningate muudatuste tegemiseks puhkusegraafikutesse.** Arutelu lükati järgmiseks teisipäevaks, sest valitsuse liikmed ja juriidiline osakond polnud ettepanekutega tutvunud.

● **Palgamuudatusi tutvustas plaani- ja finantsosakonna juhataja Oleg Andla (vt. 4. lk.).**

● **Ühiselamuüüri tõstmise põhjusi valgustas «Üliõpilasküla» direktor Ilmar Rootsi (vt. eelmist lehte ja tänast 2. lk.).**

● **Vahetati mõtteid korralise professuuri (õppetooli) põhimääruse projekti üle.** See läheb koos dotsentuudi põhimäärusega järgmisele TÜ nõukogu koosolekule.

● **TÜ magistriõppe põhimääruse projekt ning 1992. aastaks planeeritav magistriõppe ja –töö ning doktorantuuri ja doktoriväitekirja kaitsjate arvud** jäid teaduskondadele veel vaagida. Ka neid arutatakse järgmise valitsuse koosolekul.

● **TÜ lõpetaja diplomi blankett otsustati trükki suunata.** Ülikoolis on kerkinud küsimus seoses **lõpuaktuste** korraldamisega. Mujal sellist kommet polevat ja pealegi on kõik teenused kallinenud. Eestis on kena traditsioon siiski juurdunud. Edaspidi jäävad lõpuaktused vaid teaduskondade tasandile.

● **Eelarvekomisjoni esimees dots. Ivar Saarniit luges ette teaduskondadele veebruariks määratud rahasummad.** Seda on kokku 3 miljonit, isegi eelmise aasta terve eelarve oli väiksem. Omaette probleem on aga raha olemasoluga. Prorektor Vello Peedimaa lisas, et pole veel vabariigi ega ülikooli eelarvet ning 3 miljonit on antud riskiga.

RAAMATUKOGUS

avas teisipäeval kl. 14 Rootsi Instituudi ja Värmlandi Muuseumi näituse Selma Lagerlöfist Rootsi Kuningriigi saatkonna kultuuriatašee HANS LEPP. Ta tutvustas lühidalt näitust. Seejärel pidas akadeemilise loengu tuntuim Lagerlöfi uurija kirjandusteadlane **LARS ULVENSTAM.**

«UT» küsimusele sidemete kohta Tartu Ülikooliga vastas hr. Lepp, et ta ei ole eriti kontakti jõudnud võtta. Tartus viibis ta kolmandat korda. Omalt poolt on aidatud Rootsis õppimisest huvitatud noori. Ta lootis, et sidemed tihenevad. Järgmisel kolmapäeval peaks ta Tartusse tulema koos ühe Rootsi populaarseima kirjaniku Ernst Brunneriga (sünd. 1950).

VARJE SOOTAK

SUURE TEADLASE JUUBEL

*Lähenemas on tuntud teadlase Karl Ernst von Baeri 200. sünniaastapäev. Eesti Teaduste Akadeemia Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tartu Ülikool ja Eesti Loodusuurijate Selts korraldavad sel puhul 28. veebruarist 2. märtsini **rahvusvahelise konverentsi «Baer ja kaasaegne bioloogia».** Konverentsi kava ilmub 28. veebruari ajalehes, Baeri teema jätkub järgmises «UT»–s.*

TARTU ÜLIKOOLIS

õpib ligi 30 välistudengit

Kõige rohkem välistudengeid on Tartu Ülikooli õppima tulnud Soomest, aga neid on ka Indiast, Hiinast, Rootsist, Inglismaalt, Kanadast ja Saksamaalt.

Enamik välistudengitest õpib Tartu Ülikoolis lepingu alusel, pool tosinat aga omal initsiatiivil. Õppemaksu maksab üks välistudeng Avinash Balvani, kes on pärit Indiast ja tulnud arstiteaduskonda õppima terveks stuudiumiks (6 a.). Tema õppemaks aastas on 150 dollarit. Kui meie üliõpilasele tundub see summa kohutavana, siis võiks seda võrrelda mõne Ameerika Ülikooliga, kus aastane õppemaks on umbes 100 korda suurem.

Lepingu alusel ülikoolis õppivad ja isiklikul initsiatiivil eesti keelt õppivad välistudengid saavad ka stippi.

õpetab 11 välislektorit

Alanud kevadsemestril töötab Tartu Ülikoolis 11 välislektorit, kes on filosoofiateaduskonna külalised ja õpetavad keeli.

Eva Toulouze õpetab prantsuse keelt,
Minna Halonen ja **Jussi Kallio** soome keelt,
Dalia Barauskaite leedu keelt,
Halliki Mälk rootsi keelt ja kirjandust (vt. «Universitas Tartuensis nr. 3 lk. 4),
Hain Rebas rootsi keelt ja ajalugu,
Gerd Lüther taani keelt,
Oddvar Stome norra keelt,
Susanne Müller saksa keelt,
Jemina Kallas inglise keelt.
Kaasaegset hiina keelt õpetab **Lei Ai–guo.**

Valitseb nälg välismaailma järele

Rootsi keele lektor Halliki Mälk ütles, et tema arvates on üheks põhjuseks, miks eestlased keeli õpivad, nälg välismaailma järele. Huvi rootsi keele vastu põhjendab Halliki Mälk ka Rootsi lähedusega Eestile ja eestlaste vana armastusega Rootsi vastu.

Eelmisel õppeaastal alustas Halliki Mälk Tartu Ülikoolis rootsi keele õpetamist 33 tudengile, nüüd õpivad nad viiemast (teist) aastat. Halliki Mälgu sõnul tudengid kahe aastaga keelt küll päris ei omanda, aga neil on hea tase iseseisvaks edasiõppimiseks. Sellel õppeaastal alustasid erialaainena rootsi keele õppimist 10 tudengit ning üks tudeng, kes oma eriala kõrvalt ka rootsi keelt õpib.

Rootsi keele õppijail on võimalus täiendada end aasta või pool Rootsi Rahvaülikoolis, kuid alatiseks Rootsi jääda on Halliki Mälgu sõnul väga raske.

Võrreldes oma tööd Eestis ja Rootsis, ütles Halliki Mälk: «Rootsis on nii ja teisiti, mõned on õppimisest väga huvitatud ja osa ei ole üldse huvitatud. Eestis on kõik, kes minu juurde tulevad absoluutselt ja palavalt huvitatud. See on ju õpetaja unelm.»

Õppematerjali muretseb Halliki Mälk ise. Osa kuludest maksab Rootsi Instituut, osa maksab ta oma rahast. Näiteks maksab üks õppematerjaliks vajalik raamat Rootsis 234 krooni, ümberarvestatuna vene rubladesse on hind üsna absurdne. Palju raamatuid saadavad rootslased annetustena, kuid need ei sobi õppematerjaliks. Rootsi keelt õppivad üliõpilased ei taha ju ometi Shakespeare'i rootsi keeles lugeda.

Tartu Ülikoolis õpetada tahab Halliki Mälk ka järgmisel ja võib–olla ülejärgmiselgi õppeaastal. «Mulle meeldib siin töötada. Meeldib kõndida tänavatel, mis on inimesi täis. Rootsis on kõik inimesed autodesse suletud ja kui nad autost välja astuvad, siis on neil näod suletud. Siin on inimestel näod peas.» ütles Halliki Mälk.

SELLE MÕTSAR

Välissuhete osakond

tuletab meelde, et TEMPUS–programmi dokumentide esitamise tähtajad on:

1) koostööprojektidel (*Joint European Project*) **29. veebruar** (postitempli kuupäev);

2) õppe–administratiivkoosseisu individuaaltaotlustele (*Individual Mobility Grant for Teachers and Staff*) osavõtuks üritustest ajavahemikul 1. jaanuar 1933 — 31. august 1993) **30. juuni** (postitempli kuupäev).

Info välissuhete osakonnast tel. 35 155, Ellen Aunin.

ÕNNITLEME!

50. sünnipäeva puhul autasustati kauaaegse tulemusliku töö eest TÜ aukirjaga prof. **AARNE TÕLDSEPPA.**

60. sünnipäeval avaldati rektori käskkirjas tänu kauaaegse eeskujuliku töö eest kirjastus– ja trükiosakonna köitjale **MILVI MALLEUSELE** ja puusepp **ADOLF JUURSOOLE.**

LIGI SADA UUT AJAKIRJA RAAMATUKOGUS!

Mitmed seltsid, fondid ja kirjastused on pöördunud raamatukogu poole sooviga aidata laiendada ajakirjade valikut. Abipakkumise tulemusena on raamatukogu nüüdsest kahe aasta jooksul rikkam ligi saja uue ajakirja võrra.

Siinkohal tahame tänada

Põhja–Ameerika Eesti Arstiteadlaste Seltsi Kanada Koondist nelja meditsiiniajakirja tellimise eest;

Tartu Ülikooli Fondi Torontos «Current Contents» 6 seeria eest ketastel ja ajakirjade «Science» ja «Nature» tellimise eest;

Kirjastust «Almquist & Wiksell International» (Rootsi) kuue meditsiiniajakirja tellimise eest;

Suomen–Viron Instituutti kolme ajakirja eest;

Sabre Foundation and East and Central European Scholarly Book and Journal Donation Project (USA) — ligi 80 ajakirja tellimise eest väga erinevatelt erialadelt.

Ajakirjade koondnimekiri on raamatukogu perioodika lugemissaalis, sealsamas on loomulikult ka kõik saabunud ajakirjad!

MARIKA KARO,
komplekteerimisosakonna juhataja

UPPSALA SUVEÜLIKOOLI MAJANDUSKURSUSED

Uppsala Ülikool korraldab Ida–Euroopa üliõpilastele 3–nädalased kursused teemal «Demokraatia ja turumajandus. Kursused toimuvad 1.—22. augustini. Tingimused:

1) kandidaadid peavad olema põhiõpingute lõppjärgus või kraadiõppe algfaasis ning majandusteaduslike huvidega, ehkki eelnev majandusalane haridus ei ole vältimatult nõutav;

2) inglise keele oskus peab võimaldama akadeemilise kirjanduse lugemist ja osalemist erialases diskussioonis;

3) iga kandidaadi taotlusele peab olema lisatud teaduskonnapoolne soovitus. Kursused kujutavad endast turumajanduse põhialuste ülevaadet ning keskenduvad seejärel moodsa majanduse juhtimise põhiprintsiipidele. Teemad on:

1) Theories of Democracy and the Swedish Model
2) Basic Financial Control
3) Basic Marketing
4) Business Relationship and Industrial Networks.

Kursuse lõpul sooritatakse eksam, lisaks korraldatakse ka teste ning seminare, mis eksamil arvesse lähevad.

Taotluse ankeete saab ülikooli välissuhete osakonnast ja üliõpilaskonna valitsusest. Taotluste esitamise tähtaeg välissuhete osakonda on **1. märts.** Enne seda peab olema sooritatud võõrkeelte kateedri (keelekeskus) juures inglise keele eksam ja lisada see avaldusele.

TÜ NÕUKOGUS
31. jaanuaril

● **Põhiküsimuseks oli TÜ professuur. Kuulati ka prorektor Vello Peedimaa informatsiooni ülikooli rahalisest seisust. (Mõlemast lähemalt järgmises lehes.)**

● **Kinnitati TÜ rektori ja dekaani valimise kord.**

● **Samuti kinnitati TÜ vastuvõtu eeskirjad (vastuvõtuarve veel ei kinnitatud, neid täpsustatakse).**

● **Kinnitati ka TÜ Kliinikumi põhimäärus.**

● **Teadussekretär Veera Ant informeeris filosoofiateaduskonna taastamiskomisjoni ettepanekust tuua pedagoogikakeskus FT koosseisu iseseisva allüksusena.** Nii ka otsustati, samuti otsustati jätta eripedagoogika osakond FT koosseisu iseseisva osakonnana.

● **Juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann informeeris õppemaksu kehtestamisest teist kõrgharidust omandavatele ja välisüliõpilastele.** Otsustati kehtestada neile õppemaks, mille suuruse ja õppemaksust vabastamise kinnitab rektor.

● **Täiendati TÜ õppejõu kohale valimise korda.**

Otsustati:

1. Kui dotsendi kohale kandideeritakse esmakordselt, on kohustuslik lugeda avalik loeng (*venia legendi*).
2. Loengu aeg, teema ja koht kuulutatakse ajalehes «UT». Loeng peetakse konkursi tähtaja lõppedes enne küsimuse arutamist kateedri koosolekul.
3. Teaduskonna (osakonna) nõukogu määrab komisjoni, kes loengule hinnangu annab ning auditooriumi, kellele loeng peetakse (nõukogu, kateeder, üliõpilased jms.).

● **Registreeriti järgmised ühendused ja kinnitati nende põhikirjad:**

+ Sotsioloogiaüliõpilaste Liit (esimees Margo Veskimägi),
+ Eesti Akadeemiline Naiste Ühing (esimees dots. Inge Orgo),
+ Akadeemiline Keemia Selts (esimees dots. Toomas Tenno).

TARTU ÜLIKOOLI REKTORI VALIMISE KORD

1. Rektor on ülikooli kõrgeim ametiisik, kes valitakse professorite hulgast 5 aastaks. Rektor ei ole tagasikutsutav.
2. Rektori valivad Tartu Ülikooli nõukogu, teaduskondade nõukogud ja professorid.
3. Ülikooli nõukogu otsuse alusel kuulutatakse vähemalt 2 kuud enne valimisi rektori koht vakantseks, teatatakse uue rektori valimise ning kandidaatide esitamise tähtaeg.
4. Rektori kandidaate võivad esitada Tartu Ülikooli nõukogu ja teaduskondade nõukogud, Eesti teised ülikoolid ja teadusasutused, üliõpilasorganisatsioonid.
5. Teadussekretär registreerib kandidaadid ja esitamise tähtaja lõppedes need avalikustatakse.
6. Rektori kandidaadid esitavad teadussekretärile 5 päeva jooksul pärast esitamistähtaja lõppemist kirjalikult nõusoleku kandideerimiseks või avalduse kandideerimast keeldumise kohta.
7. TÜ nõukogu kinnitab vähemalt 20 päeva enne valimisi valijate ja rektori kandidaatide nimekirjad.
8. Koosolek rektori valimiseks on hääleõiguslik, kui selles osaleb vähemalt 2/3 kinnitatud koosseisust. Valimisprotseduuri viivad läbi üks prorektoritest ja teadussekretär.
9. Koosolekul on rektori kandidaatidel õigus esineda lühikeste programmkõnedega ja kuni valimisprotseduuri alguseni on neil õigus tagasi astuda. Valijatel on õigus esitada kandidaatidele küsimusi ja avaldada oma arvamusi.
10. Mitme kandidaadi puhul kasutatakse I vooru nimekirjalist bülletääni. Iga valija saab toetada vaid ühte kandidaati.
11. Häälte lugemiseks valitakse 5—8-liikmeline komisjon. Häältelugemise komisjoni protokolli kinnitab koosolek.
12. Valituks osutub kandidaat, kes saab kõige enam hääli, kuid mitte vähem kui 50% häältest.
13. Vajaliku häälte arvu puudumisel korraldatakse II voor, milles osalevad I vooru kaks edukamat kandidaati.
14. Juhul, kui II voorus hääled jaotuvad võrdselt, korraldatakse III voor.
15. Kui II ja vajaduse korral läbiviidud III voor tulemusi pole andnud, palub nõukogu haridusministeeriumil rektor määrata uute valimisteni.

DEKAANI VALIMISE KORD TARTU ÜLIKOOLIS

1. Dekaan valitakse reeglina professorite hulgast 5 aastaks.
2. Dekaani valivad teaduskonna nõukogu ja professorid. 1/4 valijate kogust peavad moodustama üliõpilased.
3. Hiljemalt 2 kuud enne ametis oleva dekaani valimistähtaja lõppemist kuulutab rektor dekaani koha vakantseks, määrab kandidaatide esitamise ja valimise tähtajad. Teaduskonna nõukogu määrab dekaani valimisi läbiviiva isiku ja kinnitab nimeliselt valijaskonna.
4. Dekaani kandidaate võivad esitada kõik teaduskonna allüksused. Teadussekretär registreerib kandidaadid ja esitamise tähtaja lõppedes need avalikustatakse.
5. Dekaani kandidaadid esitavad teadussekretärile 5 päeva jooksul pärast esitamistähtaja lõppemist kirjaliku nõusoleku kandideerimiseks või avalduse kandideerimast keeldumise kohta.
6. Koosolek dekaani valimiseks on hääleõiguslik, kui selles osaleb vähemalt 2/3 kinnitatud koosseisust.
7. Koosolekul on dekaani kandidaatidel õigus esineda lühikeste programmkõnedega ja kuni valimisprotseduuri alguseni on neil õigus tagasi astuda. Valijatel on õigus esitada kandidaatidele küsimusi ja avaldada oma arvamusi.
8. Mitme kandidaadi puhul kasutatakse I voorus nimekirjalist bülletääni. Iga valija saab toetada vaid ühte kandidaati. Häälte lugemiseks valitakse 3—5-liikmeline komisjon. Häältelugemise komisjoni protokolli kinnitab koosolek.
9. Valituks osutub kandidaat, kes saab kõige enam hääli, kuid mitte vähem kui 50% häältest.
10. Vajaliku häälte arvu puudumisel korraldatakse II voor, milles osalevad I vooru kaks edukamat kandidaati.
11. Juhul, kui II voorus hääled jaotuvad võrdselt, korraldatakse III voor.
12. Kui II ja vajaduse korral läbiviidud III voor tulemusi pole andnud, jääb endine dekaan või rektori poolt määratud dekaani kohusetäitja ametisse kuni uute valimisteni.
13. Dekaani valimise tulemused kinnitab rektor.

EÜL–i volikogus

Eesti Üliõpilaskondade Liidu Volikogu järjekordne koosolek toimus 8. veebruaril Viljandis. Seoses Eesti Vabariigi valitsuse vahetusega kujunes päevakord ootamatult mahukaks.

Organisatsiooniliste küsimuste arutelu oli lühike, sest kõrge kvoorumnõude tõttu vajalikke põhikirja– ja kodukorra muutusi läbi viia ei õnnestunud. Juhatuse ettepanekud EÜL–i aparaadi struktuuri ümberkujundamiseks ei leidnud rahaliste võimaluste piiratuse tõttu poolehoidu. Arvati, et osaliselt liikmesüliõpilaskondade ja volikogu toimkondade tööd dubleerivate ametnike palkamine pole praegu otstarbekas, küll aga peaks sotsiaal– ja majandustoimkond välja töötama teesid EÜL–i osalemise kohta ettevõtluses,et mitte elatuda vaid liikmemaksudest.

● **EÜL–i esimees Sulev Alajõe informeeris olukorrast uue ülikooliseaduse vastuvõtmisel.** Selgus, et ülemnõukogu komisjon on justkui normitehnilistel põhjustel eelnõu tagasi lükanud ja suunanud haridusministeeriumi ümbertegemisele. Otsustati, et EÜL–i esindajad nõuavad enda kaasamist eelnõu lihvimisse ministeeriumis, sest kardeti, et muul juhul EÜL–i ettepanekuid ei arvestata. Nimelt saadeti nii ministeeriumile kui ülemnõukokku hulk parandusettepanekuid, eriti üliõpilasi puudutava osa kohta.

● **TTÜ Üliõpilasvalitsuse kultuurisekretär esitas kava traditsiooniliste kevadpäevade uuel viisil korraldamiseks.** Plaanis on muuta kevadpäevad rohkem kultuuriürituseks, lisaks tahetakse ühendada Tallinnas ja Tartus toimuv ühtseks tervikuks, millele lõppakordiks kujuneks volbriöö Tartus. Tegevuse koordineerimiseks ja finantsküsimuste lahendamiseks kogunetakse Tallinnas 15. veebruaril kell 11 TTÜ ruumis II—128.

● **Seejärel anti sõna külalisele — Otepää linnapeale Jaanus Raidalile, kes lõbustas kohalviibijaid oma maailmavallutuslike plaanidega ja andis asjalikku nõu, kuidas üliõpilasliikumisele paremini tuule tiibadesse saaks.** J. Raidal vastas ka arvukatele küsimustele.

● **Karli Lambot TÜ–st esitas kava haridussüsteemi ja selle finantseerimise ümberkorraldamisest.** Järgnev arutelu tõi ilmsiks põhimõttelised maailmavaatelised lahknevused ja erinevad nägemused Eesti tulevikust. Kokkuleppele ei jõutud küsimustes, kas haritlaste vajadust peab reguleerima turg või riiklik planeerimine, kas haridus peab muutuma tasuliseks ja kui, siis kas kohe või on enne vaja luua õppijatele majanduslikud tagatised õpperaha ja –laenu näol, kas riiklik tellimus ülikoolidele riikliku finantseerimise lõppemisega kaob või mitte jne.

● **Kaasettekandja Imre Sams** (EPMÜ) tutvustas õpperaha ja –laenu saamise korda Soomes ja pakkus välja variandi Eesti jaoks, mida seekord veel põhjalikumalt arutama ei hakatud.

Arutelu lõpuks otsustati siiski kavandada konkreetsed sammud kehtiva süsteemi muutmiseks ning volitati juhatust pidama läbirääkimisi:

1) haridusministeeriumiga haritlasvajaduse baasuuringute läbiviimiseks ja lähiaastate vajaduse prognoosimiseks koostöös ülikoolide ja üliõpilaskondadega, taotledes selleks otstarbeks valitsuselt ka raha;

2) Eesti Pangaga töögrupi moodustamiseks, et töötav õpperaha ja –laenusüsteem välja töötada juba selleks sügiseks. See algatus lähtub veendumusest, et Eesti Pank ei ole iseseisvalt selle küsimusega tegelemisest huvitatud, mida kinnitas Siim Kallase ebamäärane ja tõrjuv jutt volikogu jaanuarikoosolekul.

Ühtlasi paluti kõigil üliõpilaskondadel oma välispartnerite abi kasutades hankida lisainformatsiooni õppelaenusüsteemi kohta mujal maailmas.

*** Edasi arutati palju pahandust ja segadust tekitanud transpordisoodustuste küsimusi, millest eraldi pikemalt juttu tuleb.** Lepiti kokku ühtses ISIC – kaardi müügihinnas, mis seoti ka dollari kursiga vastavalt Eesti Panga noteeringutele.

● **Teadaannetena informeeriti Taani jahuabist, üliõpilasmütsidest, välissuhtlemisest ja muust.** Ja õhtul sõitis igaüks koju rahu südames.

Hädas ühissõidukitega

Juba ligi aasta on valitsus ajanud poliitikat transpordisoodustuste kaotamiseks üliõpilastele ja ka muudele seni soodustusi saanud elanikekategooriatele. Pikkade ja suhteliselt sisutute läbirääkimiste tulemusena sündis siiski enam–vähem rahuldav kompromiss valitsuse määruse nr. 1 näol 6. jaanuaril 1992. Kuid sellega hädad tegelikult alles algasid.

Valitsuse määruse punkt 1.2. sätestab, et: *«30%–lise hinnasoodustusega sõidu õigus vabariigi sisestel kaugbussi– ja raudteeliinidel: kõrgkoolide päevaste osakondade üliõpilastele (...), kelle alaline elukoht ei ole õppeasutusega samas asulas, õppetöö perioodil;»*.

See eelviimane absurdne piirang oli mingil kummalisel moel määrusesse sisse lipsanud, ehkki viimastel läbirääkimistel jäid osalenud ministrid üliõpilaste põhjendusega, et iga üliõpilane elab ju oma õpilinnas, täiesti nõusse. Sellest juhindudes asusid bussiettevõtted omavoliliselt nõudma elukohta tõendavaid dokumente, keeldusid üliõpilaspileti alusel soodustusi andmast, ehkki see ametliku dokumendina haridusministeeriumis on kinnitatud.

Hoopis kummaliselt aga käitus riigiettevõtte «Eesti Raudtee» juhtkond, kes sai määruse teksti alles jaanuari lõpus ning otsustas seejärel ringkirjaga igasuguse soodustuste andmise keelustada, ignoreerides valitsuse määrust. EÜL–i resoluutne protsent on tänaseks andnud tulemusi niipalju, et vähemasti «Mootor» annab soodustusi üliõpilaspileti alusel lisadokumente nõudmata, raudteekassades on aga kasulik kaasa võtta ka kehtetu nõukogude pass.

EÜL–i 8. veebruari koosolekul arutati kujunenud olukorda ja jõuti järeldusele, et selline mäng enam kauem kesta ei või. Kuna uus valitsus on EÜL–i pöördumistele reageerinud vaid teatega, et valitsuse päevakorda sellise tühine küsimus lähikuudel ei mahu, otsustati parandused esitada ise. Need seotakse ultimaatumiga, et kui valitsus neid (tühiseid paari lauset) oma koosolekul arutada ei kavatse, suletakse 26. veebruaril kell 14 esialgu lõiatuseks Tallinna ja Tartu bussijaamad. Kui ka see ei aita, lõpeb ilmselt bussi– ja rongiliiklus suuremates Eesti paikades juba pikemaks ajaks.

Põhiline muudatus, mida üliõpilased nõuavad, on et kõik oleksid seaduse ees võrdsed, sest mille poolest on alaväärtuslikud need, kelle vanemad juhtumisi elavad samas linnas, kus nad ise õpivad?

Praegu tegeldakse mitmes ministeeriumis mõttetult küsimusega, kuidas kehtivat süsteemi töötama panna. Kavatsetakse trükkida elukohta tõendavaid vahelehti üliõpilaspiletitele, mõeldakse erinevatele talongisüsteemidele, tagantjärele kompenseerimisele jne. Ning seda kõike vaid seetõttu, et muidu ei osata erinevatele transpordiettevõtetele nende kulutusi õiglaselt kompenseerida. Kuid ometi peaksid ju need ettevõtted ise olema raha tagasisaamisest huvitatud ja selles suunas ka töötama! Nemad aga väidavad, et taolist aruandlust on võimatu pidada! Milline lapsik jutt!

Igal juhul ei kavatse üliõpilased oma nõudmistest taganeda ja süüdistatagu meid niigi vaese riigi riisumises, aga ennast me koorida ka ei lase. Seega, kui meile sobiv lahendus järgneva nädala jooksul ei saabu, **ootab TÜ Üliõpilaskond kõiki, kellel rahakotis raha ülearu pole, 26. veebruaril kell 14 Tartu bussijaama, et oma õigustatud pahameelt väljendada. Edu meile!**

Niisugust bussilahkust võis tudeng tunda ainult kolhoosi viimisel.

Veel uutest üüridest

Niisiis, veebruarist kehtivad ühiselamutes uued üürid. Vaatamata sellele, et **Oleg Andla artiklis («UT» nr. 3, 7. 02. 92)** on ära toodud pikk rida arve, mis peaksid veenma ka kõige uskumatumat, on uued hinnad siiski tekitanud palju kära ja segadust. Aktiivsemad on jõudnud palvekirjadeni rektori aadressil, milles nõutakse uute tariifide keelustamist. Pingete maandamiseks püüan asjaolusid veel kord selgitada.

Ligikaudsed arvutused näitavad, et möödunud aastal moodustasid üürisummadest laekunud tulud umbes 1/6 kogukuludest (1,4 milj. rbl.). Seoses hinnatõusuga on prognoositavad kulud sel aastal, kui tarbimine, amortisatsioon jne. jäävad samasuguseks, umbes 5 milj. rbl. Ja kui möödunud aastal laekus üüridest pisut üle 200 tuhande rubla ning ülikool suudab ühiselamuid doteerida vaid pisut üle paari korra enam võrreldes eelmise aastaga, peaks ju selge olema, et vahe tuleb millegagi täita. **«Postimehe» artiklis (esmaspäeval, 10. 02)** on väidetud, et dotatsioon tõusis kolm korda, mis paraku on liialdatud number, kuid isegi sel juhul, et proportsioonid säiliksid, peaks üür tõusma vähemalt kolm korda! Selle lihtsa tõe vastu on vist raske kaalukaid argumente leida.

On selge, et kokkuhoiu ja parema majandamise puhul oleks võimalik kulusid või siis vähemasti üliõpilaste kulusid mingil määral vähendada. «Üliõpilasküla» ühisnõukogu on terve sügise ja talve tegelnud ettevõtte suhteliselt abitu juhtkonna suunamise ja talle ideede andmisega. Kahjuks ei ole see olulisi tulemusi andnud ning ilmselt oleks hädavajalik leida noor ettevõtlik mees, kes suudaks mitte sugugi teab kui traagilises seisus olevad hooned üliõpilaste kasuks tootma panna.

Teine pool asjast on **uus kord üürilepingu sõlmimiseks**. Kes on seda individuaallepingut, mille alusel nüüd ühiselamusse elama pääseb, tähelepanelikult lugenud, on kindlasti märganud, et väikeettevõttepoolsed kohustused on sellised, millest mõnda praegu mingil juhul ei täideta. Individuaalne üürileping annab võimaluse personalilt rohkem nõuda ja vastavalt eksimustele mõjutada ka ettevõtte kaadripoliitikat. Siin sõltub juba kõik elanike aktiivsusest ja soovist oma elutingimusi inimväärsemaks muuta.

Mis puutub veel sellesse, et muudes kõrgkoolide ühiselamutes üüre sellisel määral pole tõstetud, siis lähemal ajal seisab see ees neilgi, paratamatuse eest ei pääse.

Seega: praegu on üliõpilastel siiski vaid üks retsept — maksta rohkem, aga selle eest ka nõuda rohkem. Võib–olla on pisut kohatu meenutada säästlikkust, sest ka praeguse arvestuse korra juures ei saa kokkuhoidliku ja priiskaja vahel üürisummades vahet teha. Kuid igaühel on ju näiteks võimalik unetutel öödel tegelda arvutustega, kui palju ta kasvõi elektrit kulutab, ning võrrelda seda üüriga, mis ta maksab.

Ja nõudke igaühelt eraldi ja ka kollektiivselt firmalt, kellega olete lepingu sõlminud, **tööd ja korda**. Eriti puudutab see Narva mnt. 25 elanikke, kelle silme all käest ära läinud ettevõttel ei näi olevat soovi olukorra parandamise heaks midagi ette võtta. Küll siis ka üliõpilaskonna esindajad väikeettevõtte ühisnõukogus teevad oma parima, et firma arukalt tööle panna. Kahepoolne mõjus surve peaks siin kõige kiiremaid tulemusi andma.

KAAREL TARAND

REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI

Kel Inglismaale asja, astugu läbi ka kolmest Eesti Majast

INGLISMAA

pakub külastajale mitmete lõbude ja mõnude kõrval võimaluse külastada hääd kõrtse. *Pub*'id, nagu neid kohalikud kutsuvad, on tänavapildis niisama tavalised kui punased telefoniputkad ja kahekorruselised punased autobussid.

Endiselt Nõukogudemaalt saabunule valmistab *pub*'ide sage külastamine peagi raskusi — raha saab üsna ruttu otsa. Rahavarusid täiendada pole paraku kusagil, sest vakantsed töökohad avanevad peamiselt linnatranspordis. Et bussi juhtida, tuleb kõigepealt natuke harjutada ja harjutamine võtab omajagu aega, mis võib hea märjukese maitse ja lõhna sootuks unustusehõlma viia.

Eestist saabunule ja eesti keelt valdavale *pub*'isõbrale pakuvad ahvatlevaid ajaveetmisvõimalusi Inglismaale rajatud **kolm Eesti Maja.** Need on Eesti Majad **Londonis** ja **Leicesteris** ning Eesti Kodu Club **Bradfordis.** Eesti majades võib näljane ja janune eestimaalane suure tõenäolisusega leida lahke semu, kes nostalgia– või lihtsalt rõõmupisarate saatel meelsasti välja teeb. On alusetu arvata, et muidu nii konservatiivseteks peetavad inglismaalased väljakäristamisega kitsid on.

Kui jutuvada mõne eestlasega tüütuks ja igavaks muutub, võib rahulikult lauda vahetades uue seltskonna valida ning pole võimatu, et keegi suhtlemisaldis eestimaalase koju külla kutsub.

INGLISMAA EESTLASE KODU

ei erine oluliselt kodueestlase kodust. Suurim vahe on vidinate ja riistapuude hulgas ja otstarbes. Sageli on Inglismaa eestlase kodus selliseid asju, mille otstarvet on esialgu raske arvata, kuid mis nupulevajutusega kenasti tööle hakkavad ning kõrvu meeldiva surinaga hellitavad. Tundmatut aparaati ei või aga liig kaua suriseda lasta. Kui surin kahtlaseks vilinaks muutub ning kusagilt ebameeldivat kõrbelõhna ninna hoovab, on mõistlikum teistkordse nupulevajutusega masin välja lülitada.

Erilist lusti pakuvad külmkapid, mille väline osa sugugi nii meelitav pole kui sisemus. Külmkapi sisemusse oleks nagu kogutud kogu talvevaru, kuid võttes teadmiseks, et inglane vaid korra nädalas tõsisemaid sisseoste teeb, pole külmkapi sisemuses peituvas midagi imelikku.

Eriti õnnelik on kodueestlane siis, kui Inglismaa rahvuskaaslane ta

PIKEMALE REISILE

kaasa võtab. Siis näeb endine nõukogude inimenegi seda, mis vahe on kodanlikul klassirõhumisel ja õitsval sotsialismil. Igatahes on klasside meeleheitlik rõhumine jätnud oma pitseri keskkonda, mis tundub olevat nii puhas ja puutumatu, et tsivilisatsioon justkui polekski veel oma pealetungimisega lämmatama hakanud. Igatahes pakuvad pargid ja rahvuspargid ning arvukad loodusmuuseumid erakordse elamuse, millest toibumisest mitu *pub*'i läbi peab sõitma. Kuid enne järjekordsete *pub*'ide külastamist on asjalik ära näha Penniini mäeahelik koos maalilise piirkonnaga, mille nimi Yorkshire Dale ja mis kilomeetrite ulatuses silmale meeldivaid elamusi pakub.

Kes suusatada armastab, see leiab kindlasti, et Inglismaa reljeef on suusatamiseks eriti sobiv, kuid Golfi hoovus pole Inglismaad oma niiskest ja mahedast embusest säästnud, mistõttu lumi harva maha sajab.

Nii suvel kui talvel katab Inglismaa orgusid tihe uduvaip, mis maanteede autoliiklust segama kipub ja seetõttu paljudes autoõnnetustes süüdi on. Ilmselt raskete autoõnnetuste ja inimohvrite kartusel on maanteede äärde üles seatud tahvlid, mis udu korral helendavad ja särava kirjaga «fog» autojuhile udu olemasolust teada annavad.

Inglise maanteedel valitseva konservatiivse järjekindlusega kasutatava vasakpoolse liikluse kõrval on teekattel märgata helendavaid nupukesi, mis pärisuunas rohekat värvi ja vastassuunas punast värvi helendavad. Nende nimi on «cat's eyes» ja leiutaja on arvatavasti juba miljonär.

Inglise maanteid ei kata mitte päikese ja kuumuse käes sulama ja lagunema kippuv asfalt, vaid teatud segu tuhast, vanadest autokummidest ja veel millestki koondnimetusega TAMAC. Selline kate ei sisalda endas teravaid auke ja konarusi, mis sunniksid autojuhte kiirust vähendama ja kuigi suurimaks lubatud kiiruseks on 60 miili tunnis (ca 100 km/h), sõidavad autojuhid meelsasti kiirusega 100 miili tunnis.

Kes autoga sõita ei suuda või ei taha, võib valida

RAUDTEE-TRANSPORDI.

Rongide kasutamisel peab aga varuma poolepäevase ajavaru, sest kolmetunnine hilinemine pole Inglise rongiliikluses mingi ime. Sellise juhusliikkuse eest rongide kulgemisel on inglased tänu võlgu ettevõttele Inter City, mis ei ole just populaarne ning enamik inglasi valib sõiduks kas oma auto, bussi või lennuki.

Eesti Kodu Bradfordis. Foto albumist «Eesti Kodu 25».

Eesti Maja Leicesteris.

Kui meil tudeng õunagi osta jaksaks, mis siin veel ananassist...

ANDRES TENNUSE reprod

Täiesti edukalt kehtib Inglismaalgi väljend «kus lõpeb mõistus, algab raudtee», kuna udu tekkimisel võib rongiliiklus katkeda ja reisijatel palutakse lahkesti rongist väljuda, täpsustamata kuidas edasi pääseda ja millal järgmine rong tuleb.

Üllatamapaneva rongiliiklusega võib end piisavalt närvi ajada, aga hingerahu saab otsima minna lähimasse *pub*'i, sest *pub*'i leiab alati üles, kuna neid on mitu tükki igal tänavanurgal ja tänava ääreski.

PUB'IDE

puhul on tähelepanuväärne asjaolu, et nad on kõik täiesti erinevad. Nii et üsnagi palju märjukest joonuna võib täie tõsidusega öelda, kus ja kui palju sai joodud. Peaaegu igas *pub*'is on ühte tuppa üles seatud *pool* või selle väike vend *snooker*. *Pool* on selline mäng, kus ühe suurema valge kuuliga tuleb väiksemaid, sama värvi kuulikesi kepiga aukudesse toksida. *Snooker*'is on aga palle mitut värvi ning seetõttu võib silmade ees päris kirjuks võtta ja sel juhul on mõistlikum loobuda *snooker*'ist, laua taha maha istuda ja pisut huuli niisutada. Kuid keegi ei keela ka, õlleklaas käes, *pool*'i mängida.

ÕLLEKLAAS

on Inglise *pub*'ides mahutavusega 1 pint, mis on meetermõõdustikus võrdväärne 0,55 liitriga. Sellise hulga õlle joomine kedagi purju ei tee. Õlut pakutakse mitut sorti, kuid üldjoontes jagunevad õlled kaheks: *bitter* ja *lager*. *Bitter*'it valmistatakse nisujahust ja *lager*'it odrajahust, kuid eesti õlu ei ole bitter ega lager, vaid midagi vahepealset ja lääget, mille joomine on sageli lihtsalt tüütu. Kuid neis *pub*'ides pakutav odra*lager* on tõeline maiuspala tõsisele õllesõbrale ning *bitter* parem neile, kes veidi kangemat ja mõrumat õlut armastavad.

Õlle kõrvale pakutakse *pub*'ides igasugust head–paremat, kuid levinum pala on soolatud maapähklid ja kartuli*chip*'sid, mis hea õlle kõrval tõesti suus sulavad.

Muudest karastavatest jookidest pakutakse pepsit, kokakoolat, «Sprite'i» ja teisi ning ka alkohoolseid teravamaitselisi segusid, mida on lugematul hulgal, kuid mis pole Inglise *pub*'idele sugugi nii iseloomulikumad kui õlu.

Pub'ide kõrval on inglaste hulgas suure populaarsuse võitnud söögikohad nimetustega «Fish and chips», kus pakutakse firmaroana kala ja friikartuleid kas tomatipasta, kastme või õliga ning mille nägemine nooruses Leninist luuletusi lugenul keele alla viib. «Fish and chips» söögikohtades teenindavad kliente meeldiva naeratuse saatel peamiselt immigrandid Pakistanist, kuid on ka inglasi. Immigrandid on lisaks söögikohtadele hõivanud takso–, bussi– ja müügisfääri. Seega on põlisinglastel üle jäänud privileeg end mõnusalt tunda ning alati rõõmsameelsetena sõpru–tuttavaid ja meelispaiku külastada. Ka kõrtsides käimine on peamiselt inglaste ja turistide lõbu, sest tumedanahalised

IMMIGRANDID

on päevasest elatiseteenimisest üsna väsinud ja tüdinud, et end veel kuhugi kõrtsi toppida ja inglise keelt purssima hakata.

Paljudele immigrantidele on suureks nuhtluseks talv, sest siis võib tulla külma ja isegi lund, mis muutub tõeliseks katastroofiks neile, kel ainult üks tekk. Palja magamiskotiga ei tee külmal tänavasillutisel viie külmakraadiga enesele sooja. Paratamatult viib talv mõned sisserännanud teise ilma, mida aga ei saa öelda Eestist tulnute kohta, kuna

EESTLASED

on Inglismaal kodueestlaste võimalikku tulekut ette näinud ja Eesti Majad muretsenud. Nüüd oli Erik Krossilgi kuhu magama minna, sest Eesti Maja Londonis pakub küllalt head varjupaika seni, kui endine saatkonnahoone 167 Queens Gate'l tagasi saadakse. Enne tuleb välja selgitada, kes on praegu selle maja omanikud. See pole veel Erik Krossilegi päriselt selge ning hr. Kross ei suuda otsustada, kas nõuda kohtu kaudu maja tagastamist või aktsepteerida 2,25 miljoni naelane müügihind pangast.

Kel Eestist Inglismaale asja, astugu tingimata läbi Eesti Majadest Londonis, Leicesteris või Bradfordis — ja te ei kahetse.

INNO TÄHISMAA

✌✌✌

HEI! HEI!

Need, kes on «UT» pidevamad lugejad, mäletavad, et rubriik «Reisikiri» on varemgi ilmunud. Taasavatud rubriik ootab jälle põnevaid reisikirju. Ei ole sugugi tähtis, et oleks käidud kusagil eriti kaugel ja eksootilisel maal, tähelepanuväärset on lähemalgi. Huvi pakuks aga kõik, sealhulgas eriti meie tudengite õppimine ja elamine välismaal. Samuti ootame lugude juurde mustvalgeid fotosid, embleeme, joonistusi.

KUS SAAKS AJALEHTI LUGEDA?

Toimetusele kirjutas üliõpilane D. Tist, kes kurtis, et päevalehed maksavad rubla, «Eesti Ekspress» (milles tema jaoks kolmandiku jagu probleemartikleid) 5 rubla. «Miks ei võiks üks ülikooli kohvik, kasvõi näiteks «Sophokles» kohvi kõrvale ajalehte lugeda pakkuda? Välismaal nii tehakse, seega pole häbeneda midagi.» Kirja autori meelest võiks leheraha lugejailt sisse kasseerida, näiteks igaühelt 10 kopikat.

●●●

Toimetus ei püüagi sellele vastata, näis, mida kohvikud arvavad. Küsimus tekib nähtavasti meie aususes. Kui juba ülikooli aastapäevaballilt lusikad jm. «minema jalutasid...»

Aga seni võtab lehelugejaid lahkesti vastu ka ülikoolilehe toimetuse pisike ruum. Ostame endale «Postimeest», «Eesti Ekspressi», «Eesti Aega», «Eesti Maad», «Liivimaa Kroonikat» ja muudki. Võime kaasa tuua ka koju tellitud väljaandeid.

Mis üliõpilaslehtedesse puutub, siis peatselt tahame ühe erimüügi maha pidada. Pärast seda kui «UT» hind tõusis 50 kopikani, on osa eksemplare järele jäänud. Vähe huvi tuntakse ka Tehnikaülikooli lehe (30 kop.), Põllumajandusülikooli (30 kop.) ja Pedagoogikaülikooli (10 kop.) väljaande vastu. Püüame lehemüüki korraldada jälle ka Vanemuise 46, majandusteaduskonna hoones ja ehk ka raamatukogus.

ANONÜÜMSEID SAHISTAJAID ME EI TÄNA

Naljakas hääl telefonis (ilmselt moonutatud) küsis aasta algul, et miks me ei tänanud oma vana–aastalehes sahistajaid. Ju ta siis teadis, et meile sahistati, ja sahistati tõepoolest, ainult et lehte pole need jõudnud. Arvasime, et akadeemilise asutuse väljaandes ei sobi paljundada 1500 eksemplaris seda, missugune õppejõud aspirandile/magistrandile väitekirja valmis teeb, kes kellega välismaale sõidab, missuguses laboris parim puskariretsept, kellel kodus ülikooli arvutiladu, kes ülikooli asjadest väljapoole ülikooli sahistavad, kes jälle välismaalt auto ostis, kes kui palju aastas välismaal käib (NB! tabel!) jne. Teadaandjad eelistasid anonüümseks jääda. See selleks. Mõnusast seltskonnakroonikast·küll ära ei ütleks.

Keerulisem lugu on kirjadega, mis ajendatud südamevalust. need on enamasti pikalt vinduma jäänud probleemid, mille lahendamiseni me lihtsalt ei küüni. Aga teinekord aitab ka südamelt ärarääkimine. Elu keerdkäigud võivad meid igaüht tabada ja seepärast võiks vahel meelde tuletada lauset, millega lõppes üks kiri: «Ära tee kunagi teisele seda, mida sa ei taha, et tehakse sulle.»

HÜÜATUS

Lõpuks hüüatame ka ise, sest vaesus ei anna häbeneda. Nagu selle aasta lehtedest olete lugeda võinud, tuleb trükikojale iga «UT» eest peale OR–de maksta ka 4,4 USD–d. Head lugejad, kui teil on välismaal oma seltsi– või korporatsioonikaaslasi või väliseestlastest kolleege, siis võiks lugeda pakkuda ka ülikoolilehte. Ehk on nad huvitatud koguni selle tellimisest?

«UT»

SPORT ☞ SPORT ☞ SPORT

SPORDIOSAKOND

on uus allüksus ülikoolis eesmärgiga korraldada üliõpilaste harrastusporti. Spordiosakonna juurde tulevad need üliõpilased, kes tahavad mõnes rühmas harjutada või mängida, kuid mitte rohkem kui üks–kaks korda nädalas. Sagedamini treenivad üliõpilased jäävad kehakultuuriteaduskonna erialakateedrite juhendada.

Sügissemestril tunniplaani järgi alustanud rühmad jätkavad tegevust, nende õppejõud toodi spordiosakonda lihtsalt üle. Uudisena pakume välja

UUED RÜHMAD

kehakaalu reguleerimiseks (võimlemine ja tervisejooks koos atleetvõimlemise elementidega) ja **pallimängurühmad** kas ennelõunasel ajal või nädalavahetustel (laupäeval–pühapäeval).

Rühm alustab tegevust vähemalt 12 soovija puhul. **Registreerimine ja info spordiosakonna asejuhataja Elvi Prii juures Jakobi 5, tuba 114 esmaspäevast reedeni kell 9—12.** Soovijate olemasolul algavad **algõpetuse**

KURSUSED

tennises, ujumises ja naiste atleetvõimlemises. Kursuslastelt küsitakse ka väikest osavõtumaksu. Registreerimine ja info ülal toodud aadressil.

UJUMISSÕBRAD,

kes sügissemestril said pääsme Tähtvere ujulasse, peaksid võimalust kasutama seni, kuni ülikool tasub üüri. Hiljemalt järgmisest semestrist peavad suplemishuvilised katma osa üürisummadest osavõtumaksuga. **Kevadsemestri ujumistunnid Tähtvere ujulas on endiselt esmaspäevast neljapäevani, kuid hilisemal ajal kell 21—22.**

Lume tulekul saavad üliõpilased kasutada

SUUSABAASI

Emajõe ääres. **Tööpäevadel kell 14—18 vahel laenutatakse üliõpilaspileti vastu suuski, keppe, saapaid.** Nädalalõpusõitudeks tuleb kokku leppida õppejõud **Jaan Pedastega** sealsamas.

TÖÖTAJATELE

on võimalik käima panna **hommikune naisvõimlemise rühm.** Info ikka Elvi Priilt.

SISSEPÄÄSULUBADEST

ülikooli spordibaasidesse (pikemalt oli juttu «UT–s» 20. detsembril). Pildiga pääsme esitamine on spordibaasi sisenemisel niisama enesestmõistetav kui lugejakaart raamatukogus. Sissepääsukaarte saavad üliõpilased oma rühma juhendavalt õppejõult. Kaardi hind on **3 rubla** ja kaardi kehtivust pikendatakse semestrite kaupa. Üliõpilasseltside, korporatsioonide ja teaduskondade rühmade vanemad pöörduvad spordiklubisse, samuti töötajad. Kaarte vormistab Silvi Leet.

Ülikooli esindusvõistkondade liikmed ja need, kes taotlevad spordiklubilt sõidurahasid või sideteenuseid oma asjaajamisel, tasuvad lisaks ÜSK–i liikmemaksu 5 rubla. Sissepääsukaardid vormistatakse veebruari jooksul. Spordibaaside juhtkond käivitab kontrolli 1. märtsist.

PALLIMÄNGUD

Lisaks TÜ koondistele tegutsevad ülikooli sisebaasides veel kümned pallimängurühmad. Sügissemestri tunniplaanides oli nendele eraldatud ligi 30 harjutuskorda. Üldiselt jäi sügisene tunniplaan püsima.

TEADUSKONNAD, ELTSID, KORPlid

Teie pallimängurühma vanem saab registreerimislehe ülikooli **spordiklubist (Jakobi 5, tuba 114, Silvi Leet).** Seejärel korjatakse rühma kuuluvatelt üliõpilastelt foto ja 3 rbl. allkirja vastu ning ÜSK–s vormistatakse sissepääsuload. Ülikooli spordibaaside administratsioon on kehtestanud korra, et **1. märtsist pääseb sisebaasidesse sissepääsukaardi esitamisel** (oma rühma tundi).

Ülikooli esindusrühmade liikmed ja kehalises kasvatuses osalejad saavad sissepääsukaardid oma juhendava õppejõu käest.

HARRASTUSVÕIMALUSI

Alanud semestril pakub spordiosakond välja uusi harrastusvõimalusi.

1. UUED RÜHMAD: pallimängudes, tervisejooksus, naisvõimlemises nii üliõpilastele kui ka töötajatele, lauatennises ja kehakaalu reguleerimise huvilistele.

2. ALGÕPETUSE KURSUSED: tennises, ujumises, atleetvõimlemises (naisüliõpilastele) ja enesekaitses.

Registreerimine esmaspäevast reedeni (Jakobi 5, tuba 114) spordiosakonna asejuhataja Elvi Prii juures.

VALTER LENK,

spordiosakonna juhataja

☞ INFO ● INFO ● INFO

TAIMETOITLUSE ALUSTEST

huvitatud üliõpilastele toimuvad loengud ülikooli raamatukogus **teisipäeval, 18. veebruaril kl. 14 aud. 202 ja kolmapäeval, 19. veebruaril kl. 14 aud. 202.** Lektor on **Marjatta Svennevig** Soomest Elava Toidu Keskusest «Oy Green Way».

VALIKKURSUS

teemal «Skeletilihaste funktsionaalse seisundi biomehaaniline diagnostika» dots. Arved Vainult (20 tundi loenguid, 12 praktikumi) algab **teisipäeval, 25. veebruaril kl. 16 Ujula t. 4 aud. 204.**

VALIKKURSUS

«Statistiline andmeanalüüs personaalarvutite abil»

Kursuse maht on 12 õppenädalat, igal õppenädalal 2 tundi loenguid ja 2 tundi praktilisi töid arvutiklassis. Loengud hakkavad toimuma esmaspäeviti kl. 16.15—18 Vanemuise tän. 46, aud. 136. **Esimene loeng toimub 17. veebruaril,** sellel registreeritakse osavõtjad ja lepitakse kokku praktikumide toimumise ajad ja kohad.

Kursus on mõeldud TÜ üliõpilastele ja magistrantidele/doktorantidele ja on nendele ka tasuta. Erilisi eelteadmisi matemaatilisest statistikast ega programmeerimisest ei eeldata. *ENE TIIT*

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 19. veebruaril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis. Kavas **Mait Kõivu** loeng «Türannia Vanas–Kreekas».

KOOSOLEKUD

ÕPETATUD EESTI SELTSI koosolek toimub **neljapäeval, 20. veebruaril kl. 16** ajaloomuuseumi konverentsisaalis.

Esinevad **Margit Sutrop** — kirjandusliku kunstiteose olemisviisist (ühest kaasaegse filosoofilise esteetika vaidlusküsimustest) ja **Jüri Linnus** — prof. Gustav Ränk 90.

MUUSEUMID NÄITUSED

AJALOOMUUSEUM
Toomemäel

Eksposition «TÜ 1632—1991» ja näitus «Eesti teadlased välismaal» avatud kl. 11—17 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).

Ekskursioonid tel 35 335.

TUDENGIMUUSEUM
Veski tn. 61

Näitus «Tartu üliõpilaskond 1980–ndate teisel poolel».

Avatud kl. 11.30—16 (puhkepäevad pühap. ja esmasp.).

Ekskursioone soovitatakse ette tellida tel. 33 003.

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUM
TÜ peahoones

Avatud kl. 11—16.30 (puhkepäev laup. ja pühap.).

ZOOLOOGIAMUUSEUM
(ja geoloogiaos.)
Vanemuise 46

Avatud kl. 10—16 (puhkepäevad esmasp. ja teisip.).

Ekskursioonid ette tellida tel. 30 633.

RAAMATUKOGU

Väljapanekud:
Eeva Niinivaara
Paula Palmeos
Selma Lagerlöf
Kohviku fuajees Albert Gulki joonistused

KONTSERDID

AULAS

Kolmapäeval, 19. veebruaril kl. 19 Moskva kirikukoor «Blagovest». Dirigent Andrei Timohhin.

Kolmapäeval, 26. veebruaril kl. 19 klaveriduo Nata–Ly–Sakkos — Toivo Peäske

Romantilist muusikat neljale käele.

Schubert, Schumann, Rahmaninov, Dvorak.

NB! Aulas üliõpilastele, õpilastele ja pensionäridele piletid soodustatud hindadega.

KLUBIS

Reedel, 14. veebruaril, laupäeval, 15. veebruaril ja pühapäeval, 16. veebruaril kella 21–st diskoõhtud.

Ettearvamatu üllatus ettearvamatul õhtul!

ÄRA UNUSTA ÜLIÕPILASPILETIT!

✌✌✌

JÄLLE UUED PALGAD JA STIPID!

Miinimumpalga tõus tõi ka meile alates 1. veebruarist natuke suuremad palga– ja stipinumbrid. Iseasi on muidugi raha kättesaamisega. **Plaani– ja finantsosakonna juhataja Oleg Andla** ütles, et 20. veebruarist püütakse suuremale osale uus palk välja maksta.

Seoses sagedase palgamäärade muutmisega ei ole aga enam otstarbekas kehtestada uusi palku rektori käskkirjaga. Selle kohta on **ilmunud eraldi rektori käskkiri,** milles on kirjas, et edaspidi tehakse palga muutmine automaatselt arvutis vastavalt uuele miinimumpalgale ja allüksustele teatatakse töötajate uued palgad kolme nädala jooksul pärast uue palgamaatriksi väljaarvutamist.

PALGAMAATRIKS

(miinimumpalga üleminek 410–st 600–ni)

	I		II		III		IV	
	vana	uus	vana	uus	vana	uus	vana	uus
1	410	600	443	648	478	700	498	728
2	438	637	473	688	511	743	532	773
3	465	675	502	729	542	787	565	819
4	493	715	533	772	575	834	597	867
5	519	756	561	816	605	882	629	917
6	552	799	595	863	643	932	669	969
7	583	843	631	910	680	983	708	1023
8	617	890	666	961	719	1038	748	1080
9	652	937	704	1012	760	1093	790	1137
10	686	986	740	1065	800	1150	833	1196
11	723	1037	781	1120	844	1210	877	1258
12	762	1089	823	1176	890	1270	924	1321
13	804	1143	869	1234	939	1333	977	1387
14	846	1199	913	1294	987	1397	1026	1453
15	886	1255	957	1355	1034	1464	1075	1522
16	927	1313	1001	1418	1080	1531	1125	1593
17	972	1372	1049	1482	1133	1600	1178	1664
18	1016	1432	1096	1547	1186	1670	1231	1737
19	1061	1493	1146	1612	1237	1741	1288	1811
20	1107	1555	1196	1679	1291	1814	1343	1886
21	1157	1618	1249	1747	1350	1887	1403	1963
22	1207	1682	1302	1817	1407	1962	1464	2040
23	1256	1747	1356	1887	1465	2038	1523	2119
24	1306	1812	1411	1957	1523	2114	1584	2198
25	1357	1878	1466	2028	1582	2190	1647	2278
26	1408	1943	1520	2098	1643	2266	1708	2357
27	1461	2010	1577	2171	1704	2344	1772	2438
28	1514	2076	1635	2242	1767	2421	1836	2518
29	1565	2142	1689	2313	1826	2498	1898	2598
30	1619	2208	1750	2385	1888	2575	1965	2678
31	1673	2274	1807	2456	1951	2652	2029	2758
32	1725	2340	1863	2527	2013	2729	2093	2839
33	1777	2406	1919	2598	2072	2806	2155	2919
34	1830	2472	1977	2670	2134	2883	2220	2999
35	1884	2538	2035	2741	2199	2960	2285	3079
36	1936	2604	2090	2812	2259	3037	2348	3159
37	1988	2670	2147	2884	2319	3114	2410	3239
38	2038	2736	2201	2955	2378	3191	2473	3319
39	2088	2802	2256	3026	2435	3268	2533	3399
40	2138	2868	2309	3097	2493	3345	2593	3479
41	2188	2934	2364	3169	2553	3422	2655	3559
42	2233	3000	2412	3240	2605	3499	2709	3639
43	2278	3066	2461	3311	2658	3576	2764	3719
44	2323	3132	2510	3383	2710	3653	2818	3799
45	2368	3198	2558	3454	2763	3730	2873	3879
46	2413	3264	2607	3525	2815	3807	2928	3959
47	2458	3330	2655	3596	2868	3884	2982	4039
48	2503	3396	2704	3668	2920	3961	3037	4120
49	2548	3462	2753	3739	2973	4038	3091	4200
50	2593	3528	2801	3810	3025	4115	3146	4280
51	2638	3594	2850	3882	3078	4192	3201	4360
52	2683	3660	2898	3953	3130	4269	3255	4440
53	2728	3726	2947	4024	3183	4346	3310	4520
54	2773	3792	2996	4095	3235	4423	3364	4600
55	2818	3858	3044	4167	3288	4500	3419	4680

TUNNITASUD

	Tunnitasu rublades		
	Loeng	Praktikum, seminar, individuaaltund	Muud
1. Professor, doktor	63	47	38
2. Dotsent, kandidaat	48	36	29
3. Kraadi ja (või) kutseta	35	26	21

NB! MAGISTRANTIDE rida on 20.
DOKTORANTIDE rida on maatriksis 26.

STIPENDIUMID

Stipendiumi arvestamise aluseks on miinimumpalk. See tõusis 600 rublani. Sotsiaalstipendium on pool miinimumpalgast ja seega on uus stipendium **300 rubla.** Sellele lisandub enamikule **õppestipendium.** Õppestipendiumi arvestati 0,2—08% palgamiinimumist (seega 120—480 rubla).

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 218. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 5 (1665)
REEDE,
21. VEEBRUAR
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- EV SAATKOND ROOTSIS — 2. lk.
- «CARMEN» «VANEMUISES» — 3. lk
- TUDENGI-LAULIK — 3. lk.

TÜ VALITSUSES

18. veebruaril

● **Bioloogia–geograafiateaduskonna dekaan dots. Aadu Loog ning Zooloogia ja Botaanika Instituudi direktor Andres Koppel tutvustasid teaduskonna ja instituudi baasil loodavat zooloogia ja botaanika ühisinstituuti.** Teaduste Akadeemia ja ülikooli bioloogide ühinemist peavad nad üleminekul ainesüsteemile hädavajalikuks ning see oleks vaja käivitada juba uue õppeaasta algul. Kui ühise instituudi loomine on Teaduste Akadeemiaga kooskõlastatud, arutatakse küsimust edasi TÜ nõukogus.

● **Ametiühingukomitee esimees Aleksander Jakobson taotles allasutustelt laekunud ettepanekute põhjal mitmete töötajate puhkuse pikendamist.** Teaduskraadiga teadurite puhkuseks määrati 36 ja programmeerijate, matemaatik–programmeerijate ning õppetehnika vanemmetoodikute lisapuhkuseks 12 tööpäeva. Teadussekretäri puhkuseks määrati 42 tööpäeva.

● **TÜ nõukogusse suunatakse peale täiendusi kinnitamiseks magistriõppe põhimääruse ning professuuri (õppetoolide) ja dotsentuuri põhimääruste projektid.** 8 poolthäälega (E. Kergandberg vastu, M. Sõrg erapooletu) võeti vastu viimases TÜ nõukogus rektori poolt pakutud **138 professuuri** (vt. «TÜ nõukogus» 2. lk.). Leiti, et kuna nii palju kohti on praegu võimalik hariduskuludest katta, siis saab professuuride avamisega peale hakata. Täiendavate vahendite leidmisel on õigus seda arvu suurendada.

● **Valitsus arutas ka uuel õppeaastal vastuvõetavate üliõpilaste arvu (ligi 1300).** Otsustati loobuda kaugõppest, suurendades selle võrra päevaste õppurite arvu.

● **Välissuhete osakonna juhataja Riina Laidvee pöördus valitsuse poole filosoofiateaduskonna taotlusega katta ülikooli reservfondist 3 üliõpilase ja 1 õppejõu sõidukulud** Geele'i Ülikooli (Inglismaal), kellega vene filoloogidel on mitmendat aastat koostööleping. Valitsus otsustas maksta ainult ühe täispileti eest (58 000 rbl.) ja soovitas kasutada selleks teaduskonna rahasid. Kõigil lepinguosalistel soovitatakse finantseerimispalvega alati pöörduda ka partneri poole. Üldse on ülikooli 41 koostöölepingut, selleks aastaks on planeeritud vahetus 26 kõrgkooliga ja nendeks sõitudeks oleks vaja 2—3 miljonit rubla.

● Prorektor Vello Peedimaa informeeris palgapäevadest. Kui kassa sularaha saab, hakatakse palka maksma sel nädalal, võib aga juhtuda, et alles 25. veebruarist, nagu on teadetel. Esimestel päevadel antakse raha palgavolinikele. Ta soovitas rohkem kasutada volinike teeneid, sest siis ei pea igaüks ise tundide viisi järjekorras seisma. (Tartu Raadio ütles, et ülikool sai kolmapäeval pangast paari miljoni asemel vaid 300 000 rbl. — toim.)

LOODUS-TEADUSKONNAST

30. jaanuaril kirjutas rektor alla käskkirjale, millega moodustati loodusteaduskonna (*Faculty of Science*) moodustamise võimaluste selgitamise komisjon eesotsas akad. Richard Villemsiga (dr. Jaak Aaviksoo, professorid Ilmar Koppel, Jüri Lumiste, Lembit Pung ja dots. Ülo Mander). Komisjon on loodusteaduskonna loomist uurinud, pidanud koosolekuid ja teinud rektorile vastavad ettekanded. Küsimust on vaadeldud mitte ainult teaduskonna ja ülikooli seisukohalt, vaid teaduse poole pealt laiemalt. Lähemalt järgmises lehes (vt. ka 3. lk.).

RAHVUSVAHELINE KONVERENTS
«BAER JA KAASAEGNE BIOLOOGIA»

Pühendatud KARL ERNST von BAERI 200. sünniaastapäevale

REEDEL, 28. veebruaril

kl. 18 küünalde süütamine Baeri kalmul

LAUPÄEVAL, 29. veebruaril

kl. 10 lillede asetamine Baeri monumendi juurde

kl. 10.30—13 I plenaaristung TÜ aulas (avasõna TÜ rektorilt prof. Jüri Kärnerilt)

1. Anto Leikola (Finland) — The importance of the discovery of the human egg,
2. Kalevi Kull (Estonia) — K. E. v. Baer and theoretical biology in Estonia
3. Antonio Lima-de-Faria (Sweden) — The same molecular machinery is used in evolution and development
4. Mart Saarma (Estonia) — Neurotrophic factors, their receptors and mammalian early development
5. Heinrich von Baer (Chile) — Environment, man and development: a south-american perspective

kl. 15—17 Sümpoosionid «Baer ja teaduse ajalugu» (TÜ ph. aud. 140) «Teoreetiline bioloogia» (ph. aud. 102) «Embrüoloogia ja arengubioloogia» (ph. aud. 104) «Loodusteaduse filosoofia» (ph. aud. 138)

PÜHAPÄEVAL, 1. märtsil

kl. 10—13 ja 14.30—17. Ettekandel sümpoosionidel

ESMASPÄEVAL, 2. märtsil

kl. 10—13 II plenaaristung TÜ aulas

Baeri preemia ja medalite andmine — akad. Mihkel Veiderma

Ettekanded

1. Nikolai Vorontsov (Russia) — Baer as naturalist
2. John Leslie (Canada) — Anthropic predictions
3. Viktor Masing (Estonia) — Der Paradigmenwechsel in einiger Naturwissenschaften
4. Veli Verronen (Finland) — The value base for the freedom of modern science: a Kuhnian view

kl. 14—18 Baeri näituste külastamine raamatukogus ja ajaloomuuseumis.

Eluloolist

Tartu Ülikoolist on võrsunud palju maailmakuulsuse omandanud teadusmehi. Suurimaks tuleb nende hulgas kahtlemata pidada kirjeldava ja võrdleva embrüoloogia rajajat, Peterburi TA akadeemikut, maadeuurijat, antropoloogi, maailma paljude akadeemiate auliiget Karl Ernst von Baeri.

K. E. v. Baer sündis Järvamaal Koeru kihelkonnas Piibe mõisas. Tema sünnidaatum on sisse kantud Koeru kiriku meetrikaraamatusse. Alghariduse sai ta onu juures Lasila mõisas ning kodus Piibel. Siin tärkas tal huvi looduse vastu. Ta tegi koos koduõpetajaga pikki botaanilisi rännakuid kaunil, nüüdseks teekruusaks ära veetud Seljamäel.

Siin tutvus Baer lähemalt ka maarahva elu-oluga, kelle keelt ta valdas. Järgnesid õpingud Tallinna Toomkoolis ning 1810—1814 mõne aasta eest taasavatud Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas. Selle lõpetamise järel kaitses ta kohe doktoritööd teemal «Morbis inter esthonos endemicis» (eestlaste endeemilistest haigustest).

Teema valikut ajendas ilmselt asjaolu, et õppevaheaegadel kodus olles tegeles ta ka ümbruskonna rahva tohterdamisega ning sai hea ülevaate esinevatest haigustest, elutingimustest, kommetest.

Järgnesid rännu– ja õpinguaastad Lääne–Euroopas. 1817. aastal asus Baer Königsbergi ülikooli zooloogia ja anatoomia professori kohale ning saavutas noore mehena rahvusvahelise kuulsuse, avastades 1826. aastal imetajate (sh. inimese) munaraku. 1834—1862 (ta oli valitud ka Peterburi TA akadeemikuks) arendas ta Venemaal laiahaardelist ja viljakat uurimistööd.

Errumineku järel naases Baer 1867 Tartusse ning asus elama majja, mida praegu tuntakse Baeri maja nime all. Ka siin avaldas ta kirjatöid ja võttis aktiivselt osa Tartu akadeemilisest elust, eriti Loodusuurijate Seltsi tööst, olles 1867—1876 selle esimeheks.

K. E. v. Baer on maetud Tartu Vana—Jaani (Raadi) kalmistule. Toomemäele on püstitatud talle ausammas ning Baeri majamuuseumis on püsiekspositsioon. Tema raamatukogu asub praeguseni Vanas Anatoomikumis embrüoloogilise kollektsiooniga ühes ruumis. Baeri medal ning temanimeline preemia asutati 7. juunil 1976.

TULLIO ILOMETS

▶▶▶▶ TELELOENGUD JÄTKUVAD!

Tartu Ülikool osaleb programmis «The Baltic Sea Environment», milles jagatakse Balti mere maade üliõpilastele ökoloogialaseid teadmisi. Seni on toimunud 4 sateliitsüsteemi abil edastatud loengut. Tänavu programm jätkub. Järgmine loeng on **kolmapäeval, 26. veebruaril kl. 17 Tähe t. õppehoone suurtes auditooriumides.**

Neljapäeval, 13. veebruaril tutvustas hr. Janerik Lundquist Rootsi Linköpingi Ülikoolist satelliitsüsteemi Tele—X kaudu projekti, mis on suunatud Baltimaade üliõpilaste ja õpetajate koolitamiseks. Projektis kutsuti osalema ka Tartu Ülikooli, sest selleks sobivad vastuvõtuseadmed ja loengute korraldamise kogemus on meil olemas.

Korraldajate poolel osalevad projektis järgmised ülikoolid ja firmad:

University of Dublin, Fernuniversität Hagen, Linköping University, University of Örebro, Uppsala University, Swedish Space Corporation, Swedish Educational Broadcasting Company.

Projekti realiseerimiseks loodetakse saada raha TEMPUSelt ja Rootsi valitsuselt. Tutvustavas telesaates toodud ainevaldkondade loend oli väga lai ning koostatud ilmselt nii, et suvaline konkreetne õppeaine oleks loendiga kaetud. Kui projekt leiab finantseerijaid, siis algavad koolitussaated järgmisel õppeaastal. Seejuures on meil võimalik esitada oma soove konkreetsete õppeainete kohta.

Ülikoolis tegelevad projekti koordineerimisega dots. Matti Fischer ja ÕMT vaneminsener Arne Kaasik. Meil on projekti tutvustav saade lindistatud ning sellega saab tutvuda **ÕMT–s Tähe t. 4—173 (tel. 34 747).** Ootame kõiki projektist huvitatud õppejõude omapoolsete soovide ja ettepanekutega.

MATTI FISCHER
ARNE KAASIK

Aeg on läinud aeg on tulnud
Helevalgel lumel miski süsimust ja suur
***ENE MIHKELSONI* luuleread kogust «Ring ja nelinurk» *EINAR TIITSU* fotole**

EÜL TEATAB

Lugupeetud üliõpilased!

Eesti Üliõpilaskondade Liidu juhatus kuulutab välja konkursi õppelaenude süsteemi väljatöötamiseks. Töös tuleb ära näidata laenu tagamise mehhanism ja allikad, laenu tagastamise garanteeritavus, võimalikud soodustused tagasimaksmisel, tagasimaksmise kord ja tingimused.

Soovitav on võrrelda erinevate maade süsteeme ning otsustada Eestile sobiliku üle.

Tööd hindab EÜL–i sotsiaal–majandustoimkond koos Eesti Pangaga.

I preemia — 2000 rubla
II preemia — 1000 rubla
III preemia — 500 rubla

Tööd esitada hiljemalt **1. märtsiks** oma kõrgkooli üliõpilaskonna valitsusele märgusõna all «Õppelaen».

SULEV ALAJÕE

Tulevad «noored vihased»!

Otepää linnapea Jaanus Raidal ja Eesti Üliõpilaskondade Liidu esimees Sulev Alajõe kutsuvad Eesti Vabariigi aastapäeva eel Otepääle Eestimaa noori «vihaseid», kes ei karda vastutust,

— tahavad õppida, selleks, et midagi teha,

— julgevad reformida ja ise juhtida,

— tõukavad võimult bürokraatia ja nomenklatuuri,

— omavad missioonitunnet.

Noorenevale Eestile pannakse alus **23. veebruaril kl. 13** Otepää teatrimajas. Tule kohale, noor ja hakkaja!

Öömaja vajadused palume teatada tel. 242–55 581.

TÜ NÕUKOGUS

31. jaanuaril (vt. ka eelmist lehte)

PROFESSUURID

Rektor prof. Jüri Kärner ütles oma ettekande algul, et korraline professuur on reorganiseerimise põhiküsimus. «Kuni see pole korras, on muu reorganiseerimine mõttetu. Teaduskondadele jääb kateedrite süsteem jalgu, sest kateeder ei kata teadusharude gammat.» Eelmise päeva seisuga olid teaduskonnad kokku taotlenud 217 professuuri. Rahapuudus nii palju kohti anda ei võimalda, osa kataks küll integreerumine Eesti Teaduste Akadeemiaga (ETA).

Rektor pakkus välja järgmised arvud. Praegu on 89 kateedrit. 42 juhatajad on professorid, 47 juhatavad dotsendid. 21 kateedri juhatajad on vanemad kui 65 aastat. Praegu saaks luua 138 professuuri: filosoofiat. 32 (eesti fil. 7, slaavi fil. 4, germaani fil. 4, ajakirj. 1, ajalugu 7, psühholoogia 2, sotsioloogia 2, pedagoogika 1, filosoofia 3, eripedagoogika 1, matemaatika 10, füüsika 8, keemia 8, bioloogia 9, geograafia–geoloogia 5, arstit. 40, KKT 5, õigust. 7, majandus 9, usut. 5.

Ta lisas, et toetab professori valimist täiskohale ning et professor ei tohi kaotada oma kohta ülikoolis, kui ta on vahepeal minister või dekaan.

Sõnavõttudes käsitleti põhiliselt seda, kas professuurikohtade loomisel lähtuda praegustest võimalustest, inimeste olemasolust või arvestada tulevikuvajadusi. Näiteks bioloogia–geograafiateaduskonna dekaan dots. Aadu Loog ja füüsika–keemiateaduskonna dekaan dots. Henn Voolaid nentisid, et oluliselt mõjutab õppetööd see, kas ETA instituudid ühinevad ülikooliga või ei. Arstiteaduskonnna dekaan prof. Lembit Allikmets ütles, et nad küsisid 68 kohta, neist 60 korralist. 1940. aastal oli teaduskonnas 40 professorit. «Nii väikeste arvudega ei tasu välja minna, peab rohkem perspektiivi arvestama.» Ta lisas ka, et eelmisel nõukogu koosolekul võeti vastu otsus, kus lubati arstiteaduskonnale 67 kohta.

Soovitati arvestada professuuri kohti üliõpilaste arvu järgi. Prof. Ain–Elmar Kaasik toetas prof. Helmut Piirimäe seisukohta vaadelda professuure kahes plaanis (lähtudes võimalustest ja perspektiivist). Ta pakkus välja luua autoriteetsed tiindlustatud õppetoolid ja samuti reserv ning sinna inimesed välja koolitada.

Mingit otsust sel korral vastu ei võetud. Professuuriküsimustega tegeldakse veel teaduskondades ja ka valitsuses.

MAJANDUS-TEGEVUSEST

Prorektor Vello Peedimaa ütles, et aastaeelarvet veel pole, elame kuueelarvest. Alles pärast riigieelarve kinnitamist on lootust aastaraha peale. Uus stipisuurus on loonud olukorra, kus stipifond ületab õppejõudude palgafondi. Õppekuludeks ja ostude tegemiseks raha pole, on hoopis 2–miljoniline ülekulu. Teadusfondi laekub raha aeglaselt. Saadud raha kulus maksudeks ja palkadeks, muuks ei jätkunud. Prorektor ei ennustanud ka veebruariks paremat seisu. Ta ütles, et endine peaminister mõistis hästi ülikooli olukorda, uuele valitsusele tuleb seda alles selgitama hakata.

NB!
Järgmine TÜ nõukogu koosolek on 6. märtsil.

«KÕIK PÄEVAD ON EBATAVALISED»

❐ INTERVJUU EESTI VABARIIGI SUURSAADIKU MARGUS LAIDREGA ROOTSIS ❐

Jaanuari viimastel ja veebruari esimestel päevadel, mil käisin kahel korral Eesti saatkonnas Rootsis (Rådmansgatan 18), ei olnud kired välisministeeriumi ümber veel lõõmama hakanud. Aeg–ajalt helisesid uksekell ja telefon, oli ootamatuid sisseastujaid, oli kokkuleppeliselt tulnuid. Mind huvitas suursaadik Margus Laidre kui TÜ ajaloo–osakonna vilistlase töö. Töötab ju taasavatud Eesti saatkondades mitmeid TÜ nooremaid lõpetanuid: (**Tiit Matsulevitš** Saksamaal jt. Läti Vabariigi suursaadik Soomes ja Eestis **Anna Žigure** on samuti TÜ vilistlane.)

Rootsi maa peale siirdudes ei saa aga kuidagi jätta märkimata õigusteaduskonna endist dekaani dots. **Eimar Rahumaad,** kes töötas küll NL saatkonna asekonsulina, kuid oli üks esimesi, kes Rootsi ja Eesti hapraid koostööniite taassõlmima asus. Oma osa on ka Eesti Infokeskuses töötanud ajaloodotsendil **Aadu Mustal.**

❐ Kuidas juhtus nii, et Teie Eesti saatkonda sattusite?

Tulin siia mõõdunud aasta juuli algul. Varem olen Rootsis olnud stipendiaadina. Minuga võttis kontakti Lennart Meri, kes tegi ettepaneku saatkonda tööle asuda, mida ka pärast väga tõsiseid hingelisi järelekatsumisi tegin.

❐ Teie kokkupuuted Rootsimaaga algasid juba ülikooliajal.

1978. aastal nägin ülikooli ajalehes kuulutust, et on võimalik rootsi keelt õppima hakata. See oli Ilmar Mullamaa juures. Tahaksin eriti toonitada tema rolli. Lisaks suurepärasele keeleinimesele oli ta särav isiksus, kellel oli isiklik tõmme, millega sidus oma õpilased enda külge. Temaga oli väga meeldiv suhelda ka väljaspool õppimist.

❐ Tema tegevust on püüdnud jätkata abikaasa Tiina Mullamaa. Nüüd tegutseb ülikoolis ka rootsi keele ja kirjanduse lektor Halliki Mälk Rootsist.

Tore, et järjepidevus säilib.

Enne keelehuvi olin huvitunud Rootsi ajaloost. Õnneks sai mulle varakult selgeks, et kui keelt ei oska, pole ka ajalooga võimalik tegelda. Nii see jätkus juba prof. Helmut Piirimäe käe all uurides Rootsi 17. sajandi ajalugu. Sellele lisandus üldine huvi Rootsis juhtuva vastu. Tänu sellele hakkasin kuulama Rootsi raadio saateid.

❐ Tol ajal poleks kõne allagi tulnud Rootsimaale õppima minek?

Ei, mingisuguseid muid võimalusi polnud. Kord, kui meile tuli rootsi keele tundi teine inimene Tallinnast, märkasin, kuivõrd raske on temast aru saada, sest olime harjunud oma õpetaja perfektse häälduse ja korrektse keelekasutusega. Seetõttu aitas raadio kuulamine väga palju, kõige rohkem võib–olla kuuldemängude kuulamine. Kui Ilmar Mullamaa meie hulgast lahkus, olid tema õlul rootsikeelsed saated Tartus. Mõne aja pärast tehti mulle ettepanek neid jätkata. Saade oli kord kuus ja kandis pealkirja «Tartu raport». See andis keelekasutusele palju praktikat juurde ja sundis tegelema ka niisuguste valdkondadega, mida võib–olla vabatahtlikult poleks teinud.

❐ Milles need saated seisnesid?

Edastasin Rootsi kuulajaile põhiliselt Tartu ja Lõuna–Eesti sündmusi. Mul olid täiesti vabad käed, ei pidanud midagi kellelegi ette näitama ja keegi ei teinud suunavaid märkusi. Meeles on hirm, kui jäin stuudiosse üksi mikrofoni ette.

❐ Millal lõpuks Rootsimaale jõudsite?

Alles 1988. aastal. Olin saanud stipendiumi Stockholmi Ülikoolist. Asi hakkas aasta varem pihta, aga tollane bürokraatia... Seoses oma teadusliku tööga (mõni kuu varem olin kaitsnud kandidaadiväitekirja) sain stipendiumi, et uurida oma teemat Rootsi arhiivides.

Mis teemat?

Rootsi armeed ja sellega seonduvaid probleeme Eesti– ja Liivimaal 17. sajandil. See ei ole puhtalt sõjaajalugu, vaid sotsiaal– ja majanduselu ajalugu. Olen tõesti õnnelik, et mulle selline unikaalne võimalus avanes, sest pool materjalist on Tartu ajalooarhiivis, kirjavahetus, mis Eestist Rootsi poole läkitati, aga Stockholmis. Siis tulid poliitikas pehmed tuuled ja see võimaldas käimist tihendada, nii et järgmisel aastal olin kaks kuud Rootsi Armeemuuseumi stipendiaat ja 1990. aastal tulin 9–kuulisele Rootsi Instituudi stipendiumile.

❐❐❐

Räägime nüüd saatkonnast. Milline on tavaline ja milline ebatavaline päev?

Kõik päevad on ebatavalised. Kunagi ei tea täpselt ette, mis juhtub. Töökogemus on kõigil väga suur. See tuleneb ka suurenenud huvist Eesti vastu.

Päev algab kell 6 tõusmisega ja lõpeb õhtul siit kella kuu paiku lahkumisega. Sinna vahele mahub palju kohtumisi erinevate inimestega. Sageli tuleb käia esinemas, selgitada Eestiga seonduvaid küsimusi, taustu, kohtuda valitsusliikmetega, käia vastuvõttudel. Ühelt poolt on see kõik väga huvitav, aga teiselt poolt tuleb vaadelda kui tööd, mitte sõprade ringis olemist, kus saab lõdvestuda. See on töö selles mõttes, et igal vastuvõtul ei käi ma mitte kui TÜ–st võrsunud ajaloolane, vaid et seal käib Eesti riigi esindaja. Sellega kaasneb sisemine pinge ja vastutustunne.

❐ Kuidas on saatkonnas töö jaotatud?

Viimasel ajal on läinud natuke kergemaks, vahepeal oli päris hullumeelne olukord. Nüüd on meil tööl ka konsul. **Toomas Tamme** lõpetas eelmisel kevadel TÜ õigusteaduskonna. Konsulaarosakonnas töötab veel kaks inimest, kes väljastavad viisasid. See on väga pingeline töö, nõuab rahulikku meelt. Päevas on 100—150 külaskäiku: erinevad inimesed erinevate nõudmistega, erinevate suhtumistega. Kõigiga tuleb olla kannatlik, alati naeratada, ei tohi ärrituda. Sama kehtib ka telefonivastuste kohta. Praegu on meid kokku 6 inimest, neist kaks diplomaati.

❐ Kas kellelgi on diplomaatiline eriharidus?

Siin olevatest inimestest ei ole küll keegi diplomaatide kooli läbinud ega muud eriharidust saanud. Meil kõigil tuleb õppida töö käigus, seepärast ongi väga tähtis oskus inimestega suhelda ja osata keeli, üldse lai kultuuriline silmaring. Ma ei ütleks, et ühe või teise eriala inimesel oleks siin eelis, see sõltub konkreetsest inimesest.

❐ Mida võiks siiski ülikoolist selleks tööks kaasa saada?

See oleneb ülikooli tasemest, mida sealt on võimalik saada, rohkem aga inimesest endast. Ma ei ole nõus nendega, kes õppisid minuga ühel ajal n.–ö. nõukogude võimu kuldsel ajastul ja leiavad, et tollane haridus ei kõlba kuhugi, et see ei andnud midagi. Vaatamata süngele poliitilisele taustale oli igaühel võimalik ennast ise harida nii, nagu ta tahtis. Ülikool loob ainult eeldused, edasine sõltub inimesest. Keegi ei keelanud meil keeli õppimast. Tartu ülikoolis sai õppida idamaade keeli, euroopa keeli... See oli unikaalne võimalus ja püsis entusiastide najal. Ilmar Mullamaa õpetas ju meid tasuta. Õpetamise eest tasumine on tulnud alles hiljem, aga see on ka loomulik, sest see on teadmiste ülekandmine ja eelkõige töö.

❐ Ilmar Mullamaa ise käis inglise filoloogia üliõpilasena ka meie, eesti filoloogide eesti keele ajaloo loengutel.

Aga siiski, kas on näiteks ettepanekuid õigusteaduskonnale?

Neile, kes on asjast sügavamalt huvitatud, võiks anda rahvusvahelise õiguse erinevaid aspekte. Kes sihivad diplomaadi elukutse peale, mõelgu eelkõige keeltele. Loomulikult on Rootsis palju diplomaate, kes ei valda kohaliku maa keelt. Aga keeleoskus annab tohutu eelise. Meil ei ole praegu majandusatašeed ja ma ei kujuta hästi ette, kuidas ta jälgiks Rootsi igapäevast majanduselu ja –poliitikat, kui ei valda rootsi keelt.

❐ Kas Tartu Ülikooli lõpetajaid on saatkonnas peale teie kahe veel?

Tiia Norberg on lõpetanud TÜ inglise filoloogia ja **Liina Klaassen** prantsuse filoloogia. Konsulaarosakonnas töötab ka kohalik eestlanna Katrin Maandi, kellel on n.–ö. rahvusvaheline kogemus. Ta on olnud koos mehega 3 aastat Lesotos praktiliselt Eesti mitteametlik esindaja.

❐❐❐

❐ Kuidas jõuab saatkonda Eesti info?

Päris kiiresti tänu Välisministeeriumi infoosakonnale. Igal hommikul saame faksiga ülevaate Eesti sündmustest, päeva jooksul saadetakse ka kommentaare, s.t. sama päeva ajalehtede huvitavamaid artikleid. Paarinädalase hilinemisega jõuavad ka ajalehed kohale. Meile tulevad «Päevaleht», «Rahva Hääl», «Postimees» peaks ka hakkama saabuma. Viimasel ajal on palju kaebusi tunduvalt aeglasemaks muutunud posti kohta.

❐ Kas Tallinna raadiot on võimalik kuulata?

Sõltuvalt elukohast. Mõnel pool päris hästi, mõnel pool halvasti. Minu kandis halvasti. Pealegi olen hommikul varakult tööl.

❐ Eestis ei saa paraku uskuda alati ühte allikat, püüad lugeda mitut, kuni avastad eri nüansid ja tagamaad. Kuidas teie siin Eesti tegelikkuses selgusele jõuate?

Kodumaast eemal viibides kahaneb reaalsusetaju paratamatult. See on kõikide riikide välisesinduste probleem.

Mis mind ja teisigi siin hämmastab, on see meeletu vihkamine, mis kiirgub Eestimaal üksteisesse suhtumisest, ka ajakirjandusest. Eesti ajakirjandus küll tunnetab seda sügavat rolli, mis tal on näiteks poliitikute kontrollimisel ja üldse ühiskonna jälgimisel, et areng läheks demokraatlikus suunas jne. Hämmastab aga tige, õel, lahmiv kriitika. Kriitikaga peame muidugi harjuma. Siingi saab Rootsi peaminister üle päeva kriitikat tunda raadios, ajalehtedes. Seda tuleb võtta rahulikult. Arvan, et kriitika peaks olema asjalik, ma ei tahaks kasutada endisaegset sõna «konstruktiivne». Aga ka meie kriitiseerijatest ei ole keegi tulnud saatkonda kohapeale asja uurima: miks see just nii oli jne. Tuginetakse sellele, et keegi kusagil rääkis, on kuulda. Informatsiooni moondumine on nii lihtne.

❐ Teie siin olete osake Eestimaast Rootsis. Teete oma tööd. Ma ei arva, et iga Eestist tulnu võiks teile sisse astuda, aga kahtlemata tuleb teil kaasmaalasi mitut moodi aidata.

Loomulikult võtame kõiki kaasmaalasi heameelega vastu, aga ma rõhutaksin, et saatkond ei ole muuseum, mida lihtsalt vaatama tullakse. Seepärast ei maksaks solvuda, kui me kõikide ootamatult tulnutega ei saa kohe tegelda nagu ehk loodeti. Eelnevalt oleks vaja kokku leppida, eriti delegatsioonide puhul.

Kui keegi on hätta sattunud, on iseenesest mõistetav, et ta pöördub Eesti saatkonna poole. Meie ülesanne on kaitsta oma maa kodaniku huvisid. On olnud paar juhtumit, kus inimestel puudub tagasisõiduraha. Seda me küll ei suuda anda, aga tänu «Estline'i» vastutulelikkusele olema saanud need inimesed koju saata.

❐ Praegu olete üsna kesklinnas ühes majas koos lätlaste saatkonnaga. Ees ootab kolimine.

Võtmed on taskus, eile käisime uusi ruume vaatamas. Need on ilusad, saatkonnale sobilikud. Kutsun üles Eesti kunstnikke kaunistama oma maalidega saatkondi mitte ainult Stockholmis, vaid ka mujal. See on ju miniatuurne Eesti teises riigis. Usun, et kahe nädala pärast oleme siit ära kolinud. Uus aadress on Storgatan 38, see asub saatkondade rajoonis, telefoninumbri tahame samaks jätta. Loodame, et meie uue aadressi annab ajakirjandus teada.

3. veebruaril intervjueeris Stockholmis Margus Laidret

VARJE SOOTAK

FOTOT

palume vaadata 1982. aastal ilmunud albumi «Alma Mater Tartuensis 350» leheküljelt 145. Pildil nr. 403 on professor **Helmut Piirimäe** oma üliõpilase **Margus Laidrega.** Napp allkiri annab teada ainult seda, et ajalooteaduskonna peamisi õppebaase on ENSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv Tartus. Prof. Helmut Piirimäe sõnul ei olnud tollal täpsem pildiallkiri võimalik.

ARMULINNUL ON TÕRKSAD TIIVAD

GEORGES BIZET' «CARMEN» «VANEMUISES»

Kuulus «Carmen», 1875. aastal toimunud esietendusel hiilgavalt läbi kukkunud ooperipärl on taas kord jõudnud eesti vaatajate–kuulajate ette. Tegemist on maailma ooperiliteratuuri populaarseima, enim mängitava teosega, mille tähelendu ennustas suur vene helilooja Tšaikovski vahetult pärast katastroofiga lõppenud esietendust (mis G. B. kaasaegsete sõnul olevat helilooja surma tunduvalt lähemale toonud). Tõepoolest, geeniustel on selget pilku...

❤ ❤ ❤

Lavastaja Ülo Vilimaa on taas ära teinud suure töö: tegelaste liikumine on paigas, stseenid kenasti seotud. Etendus mõjub tervikuna, kui maha arvata pinge langus just seal, kus seda ei tohiks olla — nimelt viimase vaatuse lõpuosas. Dramaatiline Carmeni tapmise steen mõjub väljavenitatult, lohisevana. Samuti on armetu José ja Zuniga duell, vehklemisest on proovides ilmselt lihtsalt üle libisetud.

Mitme maailmakuulsa ooperi järjestikuse lavaletoomisega on Vilimaa kogunud kindlasti väärtusliku kogemustepagasi. Võib–olla peaks tema jaoks looma spetsiaalse peaoopermeistri ametikoha, täites vabaneva (ja paistab, et juba pikemat aega faktiliselt vaba oleva) peaballettmeistri aujärje kohakaasluse alusel mitmekülgselt võimeka Linnar Priimäega?

***Külaliskunstniku Liina Pihlaku** arenenud teatrimeelega tehtud dekoratsioonid ning eriti kostüümid on ajastuhõngused, loovad tõelise 19. sajandi Sevilla illusiooni, sobiva õhustiku ja meeleolu nii osatäitjaile kui publikule.*

❤ ❤ ❤

Kõlab igituttav avamäng, saatuse teema selles ning eesriie avaneb. Kolme ja poole tunni jooksul paiskub pahvakutena saali elu hingust ning armu hurma, kontsade kolinat ja tamburiinide põrinat, halli eluproosat ning inimelu parimate hetkede nimbust.

*Isepäise ja taltsutamatu Hispaania mustlastüdruku, vabadusejanuse moraalipõlguri Carmeni osas on **Vivian Kallaste**. Meeldiv kõlav sopran, hea vokaalne vastupidavus, ehtsana mõjuv mustlaslik temperament teevad Kallaste esituse usutavaks, kaasakiskuvaks. Vaid üksikutel harvadel hetkedel mõjuvad tundepursked ebaveenvana, kuid loodetavasti kaob see n.-ö. töö käigus, kui femme fatale kuju omandab veelgi peenemaid nüansse, kui lauljatar areneb suuteliseks edasi andma kogu rolli kätketud saatuslikkust.*

*Seersant don José, Carmeni ajutise armastatu ja hilisema tapja osas astub üles **Rostislav Gurjev**. Taas üks näide sellest, kuidas tenorite järelkasvu puududes peab noore armastajana üles astuma keskeas soliidse figuuriga härra. Õnneks varjavad grimm/parukas/kostüüm nii mõndagi, ka laululiselt tuleb Gurjev omadega keskmiselt kenasti välja. Mängu kallal aga võiks juba norida: osaliselt jääb sisuga täitmata José veendumuste ülekasvamine kõhklusteks ning seejärel uuesti veendumusteks, tema psühholoogia kardinaalne muutumine. Samuti on üsnagi armetu ülalpool mainitud lõppstseen, seda siiski mitte ilma lavastajapoolse abita.*

*Toreadoor Escamillot laulis ja mängis **Jassi Zahharov**. Tema mahlakas, suure ulatusega bariton kõlas meeldivalt ning jõuliselt, mäng oli peenelt nüansseeritud, jässakas kuju kindlust sisendav. Rolli märksõnad jõud, uljus, riskivalmidus olid sisuga täidetud. Micaelana tuli lavale **Ludmilla Kõrts**. Seni kenade soliidsete daamide osades silma paistnud lauljatar tuli hästi toime pikapatsilise hella südamega külanaiivitari rolliga, vaid pisut selgem artikulatsioon oleks tema pehme tämbriga sopranile veetlust lisanud.*

*Mustlannade Frasquita ja Mercedesena esinesid kenasti **Eve Randkivi** ning **Maimu Krinal**, nende rollijoonisele vastav laul/mäng aitasid valgust heita mustlasnaiste karakteri rikkalikele erinevatele tahkudele.*

*Don Jose teenistuskaaslaste, «kuningameeste» hulgast tõuseb esile veel kaks figuuri: **Taisto Noor** leitnant Zunigana ja **Endel Aimre** kui seersant Gonzales. Viimase tegevus piirdub üksikepisoodidega, küll aga joonistub reljeefsemalt välja Noore leitnant. Sügav bass, (tehtud) väärikuse ja humoorikuse piiril balansseeriv mäng loovad hüva üldmulje. Kahju vaid, et jälle kord on «Vanemuise» ehk parima häälematerjaliga meeslauljal, kel lisaks jagub ka näitlejameisterlikkust, täita kesisevõitu kõrvalosa. Kuid mis parata — heliloojad on kirjutanud peaosad tenorite tarvis... Võib–olla tasuks «Vanemuise» ooperitrupil kaaluda näiteks Glinka «Ivan Sussanini» kavasse võtmist?*

Pisiosades lööb kaasa kogu «Vanemuise» ooperikoor (kõrsilised, vabrikupiigad, muidusööjad jne.), kelle panuseks on sedakorda mitmed etenduse tipphetked. Mõjusalt toetatakse soliste, samas ei laulda neist üle, kogu koor on omavahel ning soleerijatega heas tasakaalus. Ja väikesed sõdurpoisid soojendasid publiku kohe algul üles...

*Ka orkester **Endel Nõgene** juhatusel esitas Bizet' vaimustavat muusikat taktitundeliselt, kõlajõuga liialdamata, püsis hüvas sünkroonis lauljatega.*

«Garmen» on haarav, omanäoliste tegelaskujudega ooper, milles kaunile muusikale lisandub sotsiaal–filosoofiline sõnum. «Vanemuise» kleenukesevõitu ooperitrupp ja külalisesinejad tulevad ettekandmisega laias laastus kenasti toime, loodetavasti muutub esitus lihvimise–sissemängimise käigus veel tunduvalt paremaks. Armulinnul — «Carmenil» — on tõrksad tiivad, tuleb täiustada püünist.

PEETER PALUSAAR

***P.S.** Nii hää on unistada «Vanemuise» etenduste vaatamisest ilma teadmiseta, mis toimub kulisside taga — näitlejate/lauljate ja muu teatripere hulgas. Paraku on Tartu esindusteatris toimumas (pöördeline?) muutumisprotsess, mis kiirgab ka väljapoole, jätab jäljed loomingusse, lahutab truppe ning mõttekaaslusi, pingestab teatrisisest õhkkonda. Kas see viib teatri tõusuteele? Mis saab «Vanemuisest», KUHU ON MINEK SUUNATUD? Kui kauaks jätkub Priimäel teatrimuutmise võhma? Kuhu viib «Vanemuise» tema teatrikontseptsioon? See on aga juba omaette jutu, koguni diskussiooni teema. Teinekord.*

P.P.

Õnnitleme!

ALEKSANDER ELANGO 90

TÄNA SAAB 90–AASTASEKS MEES, KELLE ELU ON VIIMASE 70 aasta jooksul tihedalt olnud seotud *alma mater Tartuensis*'ega, kauaaegne pedagoogikaõppejõud ja pedagoogika kateedri juhataja, Ühiskondliku Pedagoogika Uurimise Instituudi ellukutsuja ja eestvedaja, Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi taaselustaja, omaaegne aktiivne noorsoo– ja karskustegelane dotsent Aleksander Elango.

Õnneks olgu!

P.S. Kes tahab täpsemalt tutvuda juubilari elu ja tööga, see lugegu tema memuaare «Peatükke pikalt eluteelt», mis leiduvad äsja ilmunud EAPS–i «Pedagoogilises aastaraamatus». Saadaval ülikooli raamatupoes Lossi uulitsal.

HILLAR PALAMETS
EDUARD SAKI foto

Kas loodusteaduskonna suunas?

«Koos matemaatika ja loodusteadusega võib füüsika–keemiateaduskonda ees oodata ühinemine suureks superteaduskonnaks,» ütles **analüütilise keemia kateedri juhataja prof. Ilmar Koppel.** Tema sõnul ei pärine superteaduskonna ehk matemaatika–loodusteaduskonna* loomise mõte ülikooli juhtkonnalt. Rektor prof. Jüri Kärner moodustas komisjoni, et selguks sellise teaduskonna loomise vajadus ning võimalikkus. Ilmar Koppel ütles ka, et tema arvates on sellest ideest veel vara rääkida ning ei soovinud seda rohkem kommenteerida.

Füüsikaosakonna õppeprodekaan dots. Märt Liigant rääkis, et tema seisukohtade järgi ühist matemaatika–loodusteaduskonda sisuliselt vaja ei ole. «Mujal maailmas on tedents just vastupidine,» ütles ta. «Suured teaduskonnad lagunevad väiksemateks allüksusteks». Märt Liiganti sõnul on õppetöö keemia– ja füüsikaosakonna vahel integreeritud ka praegu ning sisulisest küljest ei parandaks superteaduskond midagi. «Pigem on see samm tagasi,» rääkis Märt Liigant.

Füüsika–keemiateaduskonna õppesüsteem jaguneb baashariduseks, magistri– ja doktorihariduseks.

Keemiaosakonnas vältab ainesüsteemi järgi õpetatav baasharidus neli aastat, järgneb kaheaastane magistriõpe ja tavaliselt neli aastat kestev doktoriharidus, mille põhiliseks eeltingimuseks on, et doktorant tegutseks vaid Tartu Ülikooli juures. **Füüsikaosakonna** kolmeaastasele üldõppele lisandub aastane valikainete kursus. Edasi jätkuvad õpingud vastavalt üliõpilase soovidele. Õpetajakutse omandab üliõpilane ühe lisa–aastaga, samuti on võimalus jätkata magistrandina (kaks aastat) ja seejärel doktorandina (neli aastat).

Baashariduse programmis võivad üliõpilased kuulata üldist füüsikaalast silmaringi laiendavat loengutsüklit.

Prof. Ilmar Koppel ütles, et keemiaosakonnas püütakse praktikume kaasaegsemaks muuta, suurendatud on instrumentaalanalüüsi meetodite osa ning et programmi on võetud keskkonnakaitse, teoreetilise ja kvantkeemia valikkursused. Ta lisas ka, et viimasel ajal on tihenenud koostöö mitmete asutuste ja ettevõtetega, kellel on vaja konsultatsioone.

Alates möödunud sügisest toimub hindamine põhiliselt punktisüsteemi järgi.

ERKKI PEETSALU

* Matemaatika–loodusteaduskond jagunes 1961. aastal bioloogia–geograafiateaduskonnaks ja füüsika–matemaatikateaduskonnaks. Viimasest sai 1967. aastal füüsika–keemiateaduskond ja matemaatikateaduskond.

TUDENGILAULIK

Täna hakkame avaldama tudengilaule. Vabariigi aastapäeva lävel on ehk paslik alustada hümniga. Esimesed kümmekond laulu on pärit «Fraternitas Estica» cantuseraamatust. Võib–olla on mõnel lauasahtlis oma teaduskonna, osakonna või mõne väiksema grupi laule, mis võiksid teistelegi huvi pakkuda, kasvõi publitseerimise mõttes. Ootame pakkumisi!

EESTI HÜMN

J. V. Jannsen — F. Pacius

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm,
Kui kaunis oled sa!
Ei leia mina iial tääl
See suure laia ilma pääl,
Mis mul nii armas oleks ka,
Kui sa, mu isamaa!

Sa oled mind ju sünnitand
Ja üles kasvatand;
Sind tänan mina alati
Ja jään sul truuks surmani!
Mul kõige armsam oled sa,
Mu kallis isamaa!

Su üle Jumal valvaku,
Mu armas isamaa!
Ta olgu sinu kaitseja
Ja võtku rohkest' õnnista',
Mis iial ette võtad sa,
Mu kallis isamaa!

GEO–GEO '92 tulekul

Geograafidel ja geoloogidel on tore traditsioon pidada igal talvel «GEO–GEO talimängud». Võistlus on mõeldud nii praegustele üliõpilastele kui ka vilistlastele ning ega's õppejõudki eemale pole jäänud.

Mängudega tehti algust juba 1956. aastal. Võistluspaik on olnud erinev — Karula, Vellavere, Puka, Ruusmäe. Lumepuuduse tõttu kippus üritus aastatel 1988—1990 unustustehõlma vajuma.

1991. aastal võttis korraldamise enda peale Päästekomitee eesotsas Priit Jagomäega. Kuni viimase hetkeni oli ürituse õnnestumine suure küsimärgi all, sest lumi tuli, lumi läks. Kuid valitud paik, Ruusmäe, ei vedanud meid alt. Lund jätkus nii murdmaasuusatamiseks, suusahüpeteks, kiirlaskumiseks kui ka kahevõistluseks. Lisaks individuaalaladele said rammu katsuda ka kursuste võistkonnad, nimelt lumejalgpallis ning mälumängus. Parimaid oli ootamas auhinnalaud. Õhtu ja öö veedeti kas tantsupõrandal või magamiskotis, vastavalt igaühe sportlikule vormile. Kõigile osalejatele jäi meeldiv mälestus — emmbleem.

Orgkomitee on nõuks võtnud ka sellel aastal talimängud läbi viia. Juhul kui lund ei jätku, ei tasuks meelt heita, sest siis toimuvad «Mudamängud». **Võistluspaigaks on seekord Puka ja ajaks 29. veebruar — 1. märts. Infot saab telefonil 30 605.**

Niisiis, kohtumiseni GEO–GEO '92 talimängudel Pukas!

ENE KALLE,
stud. geogr.

Fotohetk täpselt 10 aastat tagasi peetud «GEO–GEO OLÜMPIALT» — parim paariskelgutaja, taidleja ja vaadiveeretaja Madis. Mida tänavu välja mõeldakse?

NB!
vt. ka 1. leheküljе sõnumit «Loodusteaduskonnast».

AMETIÜHINGUKOMITEE OTSUSTAS

13. veebruaril oli koos ametiühingukomitee, kus võeti vastu kaks olulist otsust.

Kehtivas ametiühingute seaduse §–s 11 on read: «Administratsiooni algatusel ametiühingu liikme vallandamiseks, samuti ametiühingu organi koosseisu valitud isiku distsiplinaarkorras karistamiseks on vajalik põhikirjaga selleks volitatud ametiühinguorgani eelnev nõusolek.»

Seoses TÜAÜ liikmete ümberregistreerimisega ning töötajate (töövõtjate) võimaliku kuulumisega erinevatesse ametiühingutesse TÜAÜ komitee otsustab:

1. Alates 1. aprillist 1992. a. (a/ü liikmete ümberregistreerimise lõpptähtajast Eesti Vabariigis) kaitseb TÜAÜ komitee vallandamise puhul **ainult TÜAÜ liikmeid;** taotlusi TÜ ülejäänud töötajate vallandamiseks TÜAÜ komitee läbi ei vaata, vaid tagastab need TÜ administratsioonile teatega, et nimetatud töötaja ei ole TÜAÜ liige, mistõttu TÜAÜ komitee ei ole volitatud ega kohustatud tema vallandamistaotlust läbi vaatama.

2. Nõusoleku saamise vältimatuks eeltingimuseks TÜAÜ liikme (teiste hulgas ka koosseisulise lepingulise töötaja) vallandamiseks ENSV Töök. §37 p. 1 alusel on vallandatavale ja TÜAÜ komiteele administratsiooni poolt järgmiste dokumentide tutvustamine:

— üleülikooliline vakantsete töökohtade loetelu allüksuste kaupa;

— üleülikooliline kohakaasluse korras täidetud ametikohtade loetelu allüksuste kaupa.

3. Teha ettepanek TÜ valitsusele võtta meetmeid selleks, et koosseisuliste lepinguliste töötajate vallandamisel ENSV Töök. §37 p. 1 järgi lepinguliste tööde lõppemise tõttu oleks vallandatavale alati tagatud vallandustoetus seadusega ettenähtud ulatuses.

Seoses sügava majandusliku, sotsiaalse ja kõlbelise kriisiga ning järjest süveneva tööpuudusega on Eesti Vabariigis suurenenud vallandamine administratsiooni taotlusel. Selle läbi saavad kõige rohkem kannatada pensionieelised töötajad ja töötajad, kes lähemail aastail jõuavad pensioniikka, s.o. 50—54–aastased naised ja 55—59–aastased mehed. Need töötajate kategooriad vallandatakse sageli esmajärjekorras.

TÜAÜ komitee on seisukohal, et lähemail aastail pensioniikka jõudvate töötajate vallandamine **esmajärjekorras** on õiguslikult põhjendamata, majanduslikult kahjulik ja sotsiaalselt ebaõiglane.

Eeltoodust lähtudes TÜAÜ komitee

o t s u s t a b :

Töötajate jõudmine pensionieelsesse ikka (naised 50—54 ja mehed 55—59 a. vanad) ei ole muude võrdsete tingimuste juures asjaolu, mis õigustaks nõusoleku andmist nende vallandamiseks esmajärjekorras.

TÖÖTINGIMUSED. KELLE MURE?

Sissejuhatuseks mõned faktid: Eestis on aastas surmaga lõppenud õnnetusjuhtumeid ligi kolm korda rohkem kui Soomes. Eriti halb on olukord kutsehaiguste diagnoosimisega. 1990. aastal diagnoositi Eestis 110 kutsehaigust (Soomes 10 000, Rootsis 36 000), s.o. üle 70 korra vähem kui meil eeldatavalt kutsehaigusi on.

See on üks põhjusi, miks ametiühingukomitee pöördus möödunud aasta suvel rektori poole ettepanekuga **moodustada ülikoolis tööohutusnõukogu,** mille ülesandeks oleks:

— tutvuda tööohutusalase tegevuse korraldusega teiste riikide ülikoolides;

— võrrelda teistes riikides tunnustatud ohufaktorite piirväärtusi meil kehtivate normidega ning teha vajadusel ettepanekuid viimaste muutmiseks;

— tutvuda töötervishoiualaste teenistuste töö korraldusega teistes riikides (eriti ülikoolides) ning teha ettepanekuid meie ülikooli töötajate täiendavaks (võrreldes teiste linnakodanikega) meditsiiniliseks teenindamiseks ülikooli alluvusse tulevates kliinikutes, selleks et saada kogemusi töötervishoiualaste meetmete võtmiseks üle terve riigi;

— lähtudes eelnevast teha ettepanekuid Eesti Vabariigi tööohutus– ja töötervishoiualase seadusandluse täiendamiseks ning Tartu Ülikooli töökaitsealase tegevuse ümberkorraldamiseks.

Sügisel rektori käskkirjaga selline tööohutusnõukogu ülikoolis moodustatigi. Nõukogu esimeheks määras rektor prof. **Ants Kallikormi.** Sellega on lugu piirdunudki — nõukogu pole kordagi kokku kutsutud, ametiühingukomitee intsiatiivile pole vastatud. Juriidiliselt ei saa TÜ valitsust seejuures milleski süüdistada — ta tegutseb vastavalt kehtivatele töökaitse–eeskirjadele ja normdokumentidele. Need on aga kahjuks sotsialismi ajast pärit dokumendid — neile vastav tegevus(etus) on üks meie rahva tervise halva seisundi põhjusi.

Ametiühingukomitee, arvestades Tartu Ülikooli erilist rolli Eestis, soovib, et TÜ valitsus, kellel lasub peamine vastutus töökaitseküsimustes koostöös ülikooli teadlaste ja ametiühingukomiteega, asuks tõeliselt tegelema tööohutuse ja töötervishoiu küsimustega.

❐❐❐

Traditsiooniline lähenemisviis tööohutuse ja töötervishoiu probleemidele, kus peamine rõhk on pandud instruktsioonide–eeskirjade koostamisele, üksikute ohufaktorite mõõtmisele ning töötajate perioodilisele suunamisele kutsehaiguste arsti juurde, ei rahulda juba ammu enam, sest see on seotud järgmiste puudustega:

1. Ohufaktorite piirväärtuste kasutamisel töö ohutuse hindamiseks on vaja töökeskkond lahutada nende faktorite kaupa osadeks ja tegelda igaühega neist eraldi. Sellise lähenemisviisi puhul jäävad sünergeetilised tegurid ja vastastikune toime vaatluse alt välja. Veel enam, 1970–ndatel aastatel Rootsis läbiviidud uurimused (ametiasutustes, transpordiettevõtetes, hotellides ja restoranides ning masinaehitusettevõtetes) näitasid, et töökeskkonna kui terviku mõju oli palju suurema tähendusega kui väga kriitilise üksikfaktori toime.

ALEKSANDER JAKOBSON

➥(*Järgneb*)

AKADEEMILISE MAJANDUSTEADLASTE SELTSI EILSEST PÄEVAST

Hiljuti alustas uuesti oma tegevust Akadeemiline Majandusteadlaste Selts. On peetud juba mitmeid töö– ja ettekandekoosolekuid, valitud teovõimeline juhatus. Rõõmustab üliõpilaste aktiivne osavõtt.

Enne sõda tegutses mainitud selts Tartu Ülikooli juures 25. novembrist 1923 11. detsembrini 1940. Asutajaliikmeid oli 10, neist 2 kaubandusteaduse õppejõud (R. Mark ja C. Müller) ning 8 kaubandusosakonna üliõpilast.

Selts registreeriti Tartu Ülikooli valitsuses 14. detsembril 1923 ja esimene põhikiri võeti vastu sama kuu 21. päeval.

Nii nagu teisedki akadeemilised seltsid, suleti ka majandusteadlaste oma 1940. aasta detsembris. 30. juulil 1943 esitas tolleaegne ülikooli rektor E.. Kant Tartu prefektile kirja, kus palus luba TÜ juures akadeemiliste seltside tegevuse taasalustamiseks. Taotletavaid seltse oli kokku 12 ja nende hulgas ka Akadeemiline Majandusteadlaste Selts. Kas mingi vastus ka saadi, pole õnnestunud välja selgitada.

❐❐❐

Vastavalt põhikirjale oli Akadeemilise Majandusteaduse Seltsi eesmärgiks:

a) uurida majandusteaduse üksikuid eriharusid ja küsimusi, eriti kodumaa majandust;

b) tutvustada oma liikmeid majanduse alal tarvitusel olevate praktiliste tegevusmeetoditega;

c) abiks olla oma liikmetele õppetöö tegelikul läbiviimisel;

d) kaasa aidata oma liikmetele vastava töövälja leidmiseks.

Nii oli kirja pandud põhikirjas. Seltsi tegevusvormidena nähti ette kursusi, kongresse, kõne– ja referaatkoosolekuid, samuti ekskursioonide korraldamist, sidemete loomist teiste ülikoolide vastavate seltside ja ühingutega, koostööd majandusettevõtete ning –organisatsioonidega. Ülesandeks seati ka raamatute, brošüüride ja ajakirja väljaandmine. Enamik neist jäigi aga põhikirjapunktideks: majanduslike võimaluste puudumisel ning organisaatorite mitte eriti aktiivse tegevuse tõttu korraldati põhiliselt loenguid ja organiseeriti oma lugemislaud majandusalase kirjandusega.

Nn. referaatkoosolekuid peeti aastas 4—5. Näiteks 1926. aastal kuulati ära ja arutati läbi järgmised teemad:

1. Eesti produktsiooni poliitikast,
2. Pärnu—Viljandi—Tartu raudtee finantseerimise probleem,
3. Võitööstuse arenemine Eestis,
4. Panga krahhid,
5. Kaubamuuseumid.

Samasuunalisi teemasid käsitleti ka teistel aastatel. Oli ka kergemasisulisemaid. Näiteks 1927. aastal rääkis ühel koosolekul dotsent (hilisem professor) R. Mark oma reisimuljetest. Seltsi koosolekud meenutavad hiljutisi ÜTÜ ringide koosolekuid.

Vastavalt põhikirjale olid seltsil tegev–, toetaja– ja auliikmed. Tegevliikmeteks said olla kõik TÜ õppejõud ja üliõpilased. Toetajaliikmeid võttis vastu üldkoosolek taotlejate hulgast. Üldkoosolek valis ka auliikmeid. Kuni 1930. aastate teise pooleni oli liikmete arv väike, kõikudes 27 ja 80 vahel. Suurim oli see 1938. aastal — 267.

Toetajaliikmeid esines ainult üksikuid ja auliikmeks valiti protokollide järgi ainult prof. E. Kuusi:

Kõige pikemat aega oli seltsi juhatuse esimees õigusteaduskonna majandusosakonna õppejõud R. Mark, kes töötas kaubanduse erialal. Esimeestena tegutsesid veel N. Köstner, E. Poom, E. Kuusi ja E. Kant.

Tagasihoidlikuks jäi kirjastustegevus. Seltsi väljaandel ilmus 1931. aastal «Majandusteaduslik Ajakiri». See oli esimeseks ja jäi ka viimaseks ühiseks ettevõtmiseks sellel alal, kuigi kavandati välja anda 2 numbrit aastas. Toimetuse kolleegiumi kuulusid K. Müller (toimetaja), E. Kuusi, E. Kant, A. Klein, E. Poom (sekretär), R. Mark, H. Evert ja K. Inno. Temaatika on mitmekesine. Nii kirjutas E. Kant teemal «Linnaliste elatisstandardite astendus», E. Poom «Eesti–Soome kaubandusleping ja nende maade vahelise kaubanduse areng», K. Inno «Suur– ja väikekäitis põllumajanduses». Viimase artikli autor pooldas väiketalusid Eestis.

Peale mainitute olid veel kirjutised «Põllumajanduslikud minemirajoonid Eestis» (J. Maide) ja «Põlevkivi meie raudtee ja tööstuse energiaallikana» (T. Enders). Ajakiri lõpeb «Variaga», kus tuuakse mitmeid jooksva elu fakte. Viimaste hulgas märgitakse ka, et 1930. aasta sügisel loodi Tallinnas Eesti Majandusteadlaste Selts. Mainitu seadis oma ülesandeks «...majandusteadlaste koondamise ühiseks pereks, majandusteaduse üksikute harude ja küsimuste, eriti kodumaa majanduse uurimise; oma liikmete tutvustamise majandusalal praktiseerivate töömeetoditega ja kaasaaitamise neile praktilise tegevusala leidmiseks.» Tallinna seltsi tegevus vajab lähemat uurimist.

Lõpetuseks saab märkida, et vabariigiaegse Akadeemilise Majandusteaduse Seltsi tegevus polnud eriti laiahaardeline. See jäi rohkem üliõpilaste ettevõtmiseks ning püüdis süvendada õppeprotsessis antut. Side praktikaga jäi nõrgaks, õigemini see piirdus isiklike kontaktidega. Jääb loota, et uuesti tegevust alustanud seltsi tegevus tuleb viljakam. Senine tegevus annab selleks alust. Juba veebruaris kavatsetakse koos majandusgeograafidega pidada konverents Edgar Kanti mälestuseks — 21. veebruaril möödub 90 aastat tema sünnist.

VALNER KRINAL

LP. KOLLEEG!

Kas Sa oled juba end ümber registreerinud TÜ ametiühingusse?

Kiirusta! TÜAÜ on ainus organisatsioon, kes pakub Sulle reaalset sotsiaalset kaitset suhetes tööandjaga.

Registreerimiskaarte saab allüksuse a/ü juhilt või a/ü komiteest (Ülikooli 20, III k., avatud kl. 10—15).

INFO

Loengud

Helsingi ülikooli prof. H. Adlercreutzi (Kliinilise biokeemia *department*) loengud:

neljapäeval, 27. veebruaril kl. 15 farmakoloogia kateedris: «Dieet, suguhormoonid, vähk».

reedel, 28. veebruaril kl. 13 Jakobi tn. 5, aud. 302:

«Dopingu probleemid kaasaja spordis»,

«Dieet, suguhormoonid, treening naistel».

Raamatupidamine teatab

Ülikooli raamatupidamisel on palve kõikidele ülikooli töötajatele, kellele maksti 1991. aastal palka lisaks põhikohale ka lepinguliste tööde ja teadusfondi koosseisust ja kes **ei esitanud** 15. veebruariks **maksuametile tuludeklaratsiooni,** teatada sellest raamatupidamisse, tuba 203 või helistada tel. 35 233 seoses tulumaksu ümberarvestamisega.

JUTA PALLAV

Lp. tudengineiu!

Kui Sul on raske ja suur soov õpinguid lõpetada ning tahad elada ristiinimese moodi ja näiteks oled huvitatud **käsitööst,** siis leiad halastust vanaproualt. Palun vastata toimetuse aadressil.

TÜ klubi

DISKOKARUSELL TÜ KLUBIS TÖÖTAB EDASI!

Reedel, 21. veebr., laup., 22. veebr. ja pühap., 23. veebr. klubis kl. 21

NÄDALALÕPUDISKOD

25. veebr. kl. 21 TEISIPÄEVAÕHTU KLUBIS.

TÜ kohvikus

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 26. veebr. kl. 20 DISKOÕHTU.

Neljapäeval, 27. veebr. kl. 20 SALONGIÕHTU.

Suurepärane võimalus meelt lahutada HEA muusika, laulu ja tantsuga neil, kes tüdinud diskotümpsust.

TULE JA SA EI KAHETSE!

Võiks kirjutada Rootsi

Ülikoolist ootab kirjasõpru hr. Sven–Erik Soneberg Rootsist (perekonnanimi on kirjas kahjuks halvasti loetav). Üürimajade ehitamisega tegelev rootslane on huvitatud Baltikumi probleemidest (vabaduse ja demokraatia areng jne.), samuti majandusest, ajaloost, kirjandusest jm. Kirjutada võivad nii õppejõud kui üliõpilased. Aadress:

Sven–Erik Soneberg (?)
ENA FASTIGHETS AB
S. Kansligatan 7B
802 52 GÄVLE
Sweden

Head sõbrad!

East European Pen Pals (EEPP) on Bulgaaria kirjasõprade organisatsioon. Meil on liikmeid terves maailmas. Ida– ja Kesk—Euroopa tudengeile on meie liikmeks astumine vaba. Osavõtjad peaksid teatama oma nime, sünnikuupäeva, hobid ning keeleoskuse (kirjutada inglise, prantsuse, saksa või hispaania keeles).

EAST EUROPEAN PEN PALS
P.O. Box 111, Varna 9003
BULGARIA

Järgmine «UT» ilmub reedel, 6. märtsil.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, t. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 218. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 6 (1666)
REEDE,
6. MÄRTS
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Universitas Tartuensis

- RAAMATUKOGU RIKKAMAKS — 2. lk.
- «NOORED VIHASED» OTEPÄÄL — 2. lk
- TULEKUL UUE EDUSTUSE VALIMISED — 3. lk.
- FILOLOOGIA PÄEV — 4. lk.

TÜ VALITSUSES

3. märtsil

Valitsuse koosolekule tuli rektor kohtumiselt Taani haridusministriga. Ta andis edasi ministri tervitused dekaanidele.

● **Ülikooli eelarvekomisjoni esimees dots. Ivar Saarniit informeeris mele rahalisest seisust.** Eelmise aasta eelarve oli 43,4 miljonit rubla, see tegelikult ületati. Tänavu on elatud kuueelarvetest, mis on kulunud põhiliselt palkadeks ja stippideks. Töötasu tõusis möödunud aastaga võrreldes keskmiselt 3,3 ja stipendium 6,3 korda.

Probleemiks on eelarveliste töötajate arvu kasv seoses lepingute vähenemise ja teadusosakonna reorganiseerimisega.

Valitsus otsustas, et aprilliks tuleb teha laboritöötajate töö analüüs (teadusproduktsioon on väike) ning võtta see palga aluseks, märtsis aga vähendada teadusfondist finantseeritavate laborite palgasummat 15% võrra võrreldes veebruarikuu palgaga. Samuti otsustati lõpetada 7 labori tegevus, mida finantseeris haridusministeerium.

● **Lisaks seni arutatavale professuuri põhimääruse projektile olid laekunud alternatiivsed projektid matemaatikuilt ja juristidelt.** Oma ettepanekud oli sõnastanud ka rektori nõunik prof. Hain Rebas, need ühtusid TÜ nõukogusse arutusele mineva projektiga.

● **TÜ nõukogus tuleb arutusele ka prof. Peeter Tulviste ettepanek avada ülikoolis vabade kunstide kutsutud professori koht.**

● **Arutati ka ametiühingukomitee kaht otsust ja kirja (vt. eelmist «UT–d»).** Olemasoleva seadusandlusega sattus vastuollu otsus kaitsta vallandamise puhul ainult TÜAÜ liikmeid. Vallandustoetust olevat alati makstud kõigile vallandatavaile.

● **Valitsus otsustas tõsta doktoriväitekirjade oponentide ja magistritööde retsensentide tasu.** Korrastati kaitsmisega seonduvaid rahaküsimusi. Peeti õigeks, et tehnilise töö eest tasutakse sekretäridele teaduskondade vahenditest. Ilmub ka sellekohane rektori käskkiri.

● **Valitsus otsustas likvideerida vastavalt asutamislepinguile kõik TÜ juures tegutsevad kooperatiivid ja väikeettevõtted.**

ABITURIENTIDE ERINUMBER

ilmub reedel, 20. märtsil (selle materjalide toomise viimane tähtaeg on **neljapäev, 12. märts***), seetõttu ei ilmu tavaline ülikoolielu sisaldav number. Abiturientide leht tuleb ka müüki ning seepärast katsume teated sisse mahutada.*

❑❑❑

TARTU JA KUOPIO

Tartu Ülikooli rektoril prof. Jüri Kärneril ja Kuopio Ülikooli rektoril Ossi Lindqvistil on põhjust kätt suruda: **uus koostööleping on alla kirjutatud.** Peale rektorite on sellel ka mõlema ülikooli haldusjuhi allkirjad. Kuopio Ülikooli delegatsioonis olid peale rektori ja haldusprorektori Tuomo Teittise ka välissuhete direktor Eini Kiiskinen ja majandusjuht Juhani Jokinen.

Uue lepingu järgi jätkatakse pooleliolevaid koostööprojekte ning alustatakse uusi nii teaduse, hariduse kui kultuuri vallas, vahetatakse õppejõude ja üliõpilasi jne.

ANDRES JOALA foto

SUURSAADIK ERNST JAAKSON ÜLIKOOLIS

Ernst Jaakson, Arno Liivak ja Raoul Üksvärav prorektor Ants Kallikormi vastuvõtul.
ANDRES JOALA foto

Laupäeval Tartus viibinud EV suursaadik New Yorgis Ernst Jaakson oli ka prorektor prof. Ants Kallikormi vastuvõtul. Koos temaga olid Tartus ka konsul Arno Liivak, kes on Rutgersi ülikooli õigusteaduskonna professor ning töötab samal ajal EV alalises esinduses ÜRO–s, ja EV Ülemnõukogu esimehe nõunik Raoul Üksvärav.

Prorektor Ants Kallikorm tutvustas esmalt viimaste aastate ümberkorraldusi ülikoolis ning ütles sealhulgas, et usub praegu välismaal õppivate noorte tagasitulekusse Eestisse.

Hr. Jaakson toetas väga üliõpilaste välismaal õppimist. Ta ütles ka, et New Yorgis on alati tähistatud Tartu Ülikooli aastapäeva ning et on sel puhul ikka sõna võtnud. «Ma ise olin immatrikuleeritud üliõpilaseks, aga ma ei saanud kahjuks siin palju tööd teha, mind komandeeriti noore mehena San Franciscosse ja nüüd olen kaua aastaid töötanud New Yorgis. Eestist lahkusin 1929. aastal ja jälle olen siin alles 62 aastat hiljem.»

Suursaadik ütles, et huvi Baltimaade ja sealhulgas Eesti vastu on tohutult suurenenud ning sellega seoses ka saatkonna töökoormus. Ruumid olevat kitsaks jäänud, kuid on lootust uusi saada. Oma saatkonda oleks tarvis ka Washingtoni.

«Fax töötab meil nii ööd kui päevad, hommikul tuuakse ÜRO–st suur pakk pabereid — kõik on vaja läbi töötada. Kolm telefoniliini on pidevalt kinni. Päritakse väga palju. Eestile pakuvad abi nii lihtinimesed kui eruläinud professorid.»

Hr. Jaaksoni huvitas üliõpilaste sissesaamine Tartu Ülikooli, üliõpilaste arv, õppemaks, nais– ja meesüliõpilaste suhe, õppetöö keel. Viimase kohta vastas hr. Kallikorm, et võib–olla avatakse sellest sügisest välismaa tudengite jaoks üks ingliskeelne rühm, Euroopa koostööprogrammides on niisugune nõue sees.

Prof. Arno Liivak palus tervitada meie rektorit, kes mõni aasta tagasi külastas oma Ameerika visiidil ka Rutgersi Ülikooli. Ta andis prorektorile oma ülikooli õigusteaduskonda tutvustavaid materjale ja avaldas lootust, et edaspidi saaks teoks õppejõudude ja üliõpilaste vahetus. Hr. Liivakul on sidemeid ka meie ülikooli juristidega.

VARJE SOOTAK

EDGAR KANT SULAVAS EESTIS

Eesti Vabariigi pidustuste varju jäi üks vähem tähtis, kuid Eesti kultuuri ja teadusringkondade jaoks sugugi mitte tähtsusetu sündmus.

21. küünlakuu päeval möödus 90 aastat silmapaistva teadlase EV akadeemiku Edgar Kanti sünnist. Jälgides neid hinnanguid, mis on antud E. Kanti elule ja tegevusele (näit. Jaan Eilarti ja Leo Gensi diskussioonis — «Sirp ja Vasar» 1987, 27. nov. ja «Eesti Kommunist» 1988, nr. 4), võime märgata, et Eesti kultuuriloos leidub vähe selliseid teadlasi, kelle loodud uus suund on põhjustanud skandaali, mis ei ole vaibunud veel tänagi.

(*Järg 2. lk.*)

KIIRPILK KÜÜNLAKUULE

● **Kuu algul viibisid Tartus rahvusvahelise tudengite vahetuse programmi (ISEP) koordinaatorid Joensuu Ülikooli välissuhete direktor Outi Savonlahti ja Tampere Ülikooli lektor John Hopkins.** Kooskõlastati TÜ ühinemist ISEP–iga ja tutvuti vahetustudengite kandidaatidega.

● **11. veebruaril peatus läbisõidul Riiga ülikoolis Rootsi Kuningriigi kõrghariduminister Per Unckel.** Tal oli kaasas Rootsi valitsuse otsus avada TÜ–s rootsi keele professuur.

Raamatukogus avasid Rootsi saatkonna kultuuriatašee Hans Lepp ja prof. Lars Ulvestam Selma Lagerlöfi näituse.

● **25. veebruaril käis ülikoolis Hispaania Kuningriigi suursaadik Soomes ja Eestis Eduardo Aranda Carranza.** Kohtumisel dots. Jüri Talvetiga oli jutuks hispaania filoloogide õpetamine.

● **26. veebruaril tutvus ülikooliga Luxemburgi valitsuse nõunik Romain Kirt.** Kohtumisel prorektor Ants Kallikormi, filosoofiateaduskonna dekaani prof. Peeter Tulviste ja prof. Juhan Tuldavaga oli kõne all filoloogia, majanduse ja poliitika külalislektorite tulek Tartusse.

● 20. veebruaril kirjutati alla Kuopio ja Tartu Ülikooli uuendatud lepingule.

● Kuu lõpul võttis rektor osa Saksamaal toimunud seminarist, kus oli kõne all endise Ida–Saksamaa kõrghariduse reformimine.

● Ameerikas ilmuvasse biograafilisse teatmeteosesse «Kes on kes teaduses» on kantud ka prof. **Hans Trass.**

● Avatud Eesti Fondi esimese eristipendiumi sai meie tuntud keeleteadlane **Pent Nurmekund.**

● **28. II — 2. III kestis Karl Ernst von Baeri 200. sünniaastapäevale pühendatud rahvusvaheline konverents.** Ettekandega esines ka kuulsa teadlase pojapojapoeg Tšiili La Frontera Ülikooli rektor prof. Heinrich von Baer.

HELSINGI ÜLIKOOLI TARTUST LAHKUMATA

(AVATUD ÜLIKOOL HELSINGIST)

Edastan Helsingi Ülikooli täiendus– ja arenduskeskuse juhataja Pertti Vuorela sõnumi 14. veebruarist: nad on huvitatud sellest, et Tartus saaks õppida IIÜ kursusi ja sooritada eksameid IIÜ nõuete järgi. Soome keele oskajaid peaks nii palju olema, et huvilistest õpperühmi koostada. See toimub nn. avatud ülikooli vormis, mis ei eelda ilmtingimata üliõpilasseisust, samas seda välistamata. Erilist huvi võiks selline õppevorm pakkuda neile, kel plaanis Soomes või lausa Helsingis haridust omandada. Siin on võimalik kavandada intensiivne tsükkel, mõne rühmaga saab ehk sõita Soome suvekooli, mõnel alal aga toetuda kaugõppematerjalidele. Õppekirjanduse saab Soomest.

Ootan neid huvilisi, kelle kätte pole pruunikaaneline raamatuke veel jõudnud, tel. 70 502. Aprillis–mais loodan teatada soovijate registreerimisest.

JAAN KÕRGESAAR,
täienduskeskuse juhataja

ÕNNITLEME!

50. sünnipäeval pälvis rektori käskkirjas õnnitluse ja tänu eeskujuliku töö eest saksa filoloogia kateedri vanemõpetaja MARI-ANN PALM;
60. sünnipäeval sordipedagoogika osakonna vanemõpetaja ARNOLD OJA ja
70. sünnipäeval insener MANIVALD LADVA.

TÄNU

Kauaaegse eeskujuliku töö eest avaldati tänu Kääriku õppe-spordibaasi administraatorile LINDA KALMULE ja koristajale LAINE KANTSILE.

ARVUTID SIDEPIDAMISVAHENDINA. ELEKTRONPOST

Eelmise aasta algul võisid veel väga vähesed ülikooli töötajad kasutada elektronposti. Praegu saab neid, kes elektornposti oma igapäevaseks sidevahendiks peavad, loendada juba kolmekohalise arvuga. Et eeldatavasti jätkub kasutajate arvu kasv niisama suure tempoga ka sel aastal, on aeg küps tutvustada arvuti sidepidamisvõimalusi laiemale kuulajaskonnale.

Programmeerimise kateedri magistrant IVO HAAMER, kelle senised kursuse- ja ka magistritöö on seotud sama teemaga, loeb algajaile 5-loengulise tsükli teisipäeviti Vanemuise 46 majas. Kuulajatelt ei eeldata mitte mingeid eelteadmisi arvutitest ega sidepidamisvahenditest. See tähendab, et loengud on mõeldud nii filoloogidele kui keemikutele, majandusteadlastele kui juurakaile, nii üliõpilastele kui õppejõududele — **kõigile,** kes tunnevad huvi elektronposti vastu. See võimaldab saata kirja Ameerikasse kolleegile 12 tunniga, saada sõbra parajasti kirjutatava raamatu mustandi ühe päevaga, osaleda ülemaailmses diskussiooniklubis rohkem kui 2000 erialal jpm.

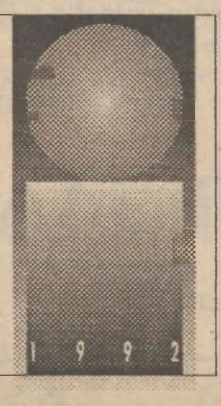
Loengutel selgitatakse, kuidas side luuakse, käsitletakse elektronposti, elektronkonverentse ja eriteenuseid, vaadatakse lähemalt seda võrgutüüpi, kuhu me kuulume (Internet) ja antakse ülevaade TÜ seisust.

Kui kuulajad soovivad, on lektor nõus lugema veel 3—4 loengut.

Esimene loeng toimub teisipäeval, 10. märtsil kl. 17.15 Vanemuise 46, aud. 137.

ANNE VILLEMS,
programmeerimise kateeder

19.-21. märtsini
Tartus Kreutzwaldi 60
NÄITUS-SEMINAR
Avatud kell 11 – 18
Info tel. 35 294
INNOVAATIKA 1992

Varsti «INNOVAATIKA»

Vt. ka «UT» 33, 15. november 1991 ja «UT» nr. 3, 7. veebruar 1992, lk 2.

Vaevalt kaks nädalat on jäänud seminarnäituse «INNOVAAATIKA» avamiseni. Loodetavasti soovib iga teaduskond ja iga eriala end esitleda Tartu Ülikooli tutvustaval näitusel.

See aeg, mil näitustele saadeti ainult raamatuid või aparaate ilma autori või vastavat teemat tundva inimeseta, on arvatavasti saanud ajalooks koos kogu NL-ga.

Praegu on näituste (kui need pole just kunstinäitused) põhieesmärk kontaktide loomine, info hankimine ja pakkumine, (müümine). «Innovaatika» eesmärk on kontaktide loomine teadlaste ja ettevõtjate, erinevate erialade, eri teadusasutuste teadlaste ja õppejõudude vahel, samuti õppejõudude-teadlaste ja (tulevaste) üliõpilaste vahel.

On ju praegustel koolilõpetajatel edasiõppimisvõimalused tunduvalt avardunud. Teaduskonda või eriala tutvustav otsene suhtlemine näitust külastavate õpilastega võib olla heaks reklaamiks konkurentsis teiste õppeasutustega. Huvitav teaduskonna (eriala) stend ja teaduskonda näitusel esindavad inimesed võivad lisada mõnegi asjaliku üliõpilaskandidaadi.

Praegusel ülemineku- ja uute ettevõtete tekkimise ajal on TÜ teadureil kasulik tutvustada oma tegevusvaldkonda laiemalt, et tõsised koostöösoovid ja tellimused jõuaksid ülikooli spetsialistideni, kes siiani on oma töid avaldanud vaid erialakirjanduses.

UUDISENA võime teatada, et vastavalt mitmetele soovijatele on leitud võimalus ka väiksema näitusepinna üürimiseks. See on 1 m laiune seinapind koos ca 1x0,5 m suuruse lauaga.

Kui on veel ülikooli allüksusi, kes pole osavõtuks registreerunud, siis **10. märts** on küll viimane tähtaeg.

Hiljemalt 10. märtsiks peaksid patendigrupis olema kõik seinatekstid ja muu kujunduseks vajalik materjal (fotod, joonised, logotüübid, kauba- ja teenindusmärgid ning muu graafika).

Seinale sobivad ainult võimalikult lakoonilised, informatiivsed ja pilkupüüdvad tekstid. Näituse kunstnikud on Merike ja Tiit Kaunissaare.

Ühtlasi tuletame meelde, et igal eksponendil oleks kasulik valmistada ja paljundada REKLAAMLEHED oma eksponaatide, pakutavate teenuste või metoodika kohta, soovitavalt eesti ja inglise keeles. Seal võiks olla täpsem info: annotatsioonid, tööde või teenuste üksikasjalikud loetelud ja kirjeldused, tehnilised andmed, hinnakirjad jne. koos KONTAKTISIKU NIME ja ALLÜKSUSE KOORDINAATIDEGA. Nõuandeid infolehe koostamiseks võib saada patendigrupist.

❑❑❑

SEMINAR «Teadusmahukas toodang ja tulevik» on kavas reedel, 20. märtsil. Ettekande (10 min.) soovid palume kooskõlastada dotsent T. Tennoga (tel. 35 364). **19. märtsil on samas seminar firmastiilist ja kaubamärgist, 21. märtsil seminar «Inimene muutuvas ajas».**

«INNOVAATIKA» korralduskomisjon koosseisus prorektor prof. A. Kallikorm, prorektor V. Peedimaa, prof. T. Haviko, A. Lenzner (ülikooli külaliste majutus), dots. T. Tenno (seminar), dots. U. Haldre (suveniirid), dots. A. Vain (kujunduse korraldus), M. Saluveer (trükised), R. Raamat (reklaam), A. Jaagosild, (ülikooli peastend) ja allakirjutanu (registreerimine ja info, stendide paigutus), soovib kõigile huvitavaid ideid ja nende elluviimist ning pakub vajaduse korral jõudumööda oma abi.

«INNOVAATIKA» on 19.—21. märtsini kell 11—18 Kreutzwaldi tn. 60 näitusehallis.

Üliõpilastele sissepääs üliõpilaspileti esitamisel tasuta.

Patendigrupp asub endiselt Narva mnt. 6, tuba 203 tel. 35 294. Kirjad võib saata kantselei kaudu.

Jõudu soovides.

LEENI UBA

RAAMATUKOGU RIKASTUB

9.—15. märtsini on Tartu Ülikooli raamatukogu uudiskirjanduse lugemissaalis Saksamaalt saabunud raamatute näitus. Esimesel näitusel võib tutvuda saabunud teatmekirjanduse, atlaste, entsüklopeediate ja sõnaraamatutega. Järgnevad näitused tutvustavad saabunud kirjandust erialade kaupa.

❑❑❑

Saksamaa haridus- ja teadusministeerium eraldas Baltimaade teaduse abistamiseks 4,5 miljonit DEM-i.

«See abi peab Eesti, Läti ja Leedu teadlasteni jõudma raamatukogude vahendusel,» ütles **raamatukogu direktriss Malle Ermel.** Otseselt oli raha jaotamise juures Saksamaa Kõrgkoolide Rektorite Nõukogu eesotsas **dr. Edmund Pollakuga.** Nõukogu otsustas jagada raha teatmekirjanduse, teaduskirjanduse, õpikute ja ajakirjade muretsemiseks 8 suurema raamatukogu vahel Eestis, Lätis ja Leedus. Eestist olid need õnnelikud raamatukogud Tartu Ülikooli raamatukogu ja TA raamatukogu.

Saadetiste hulk, mis jõudis Tartu Ülikooli raamatukokku, ulatub 5000 nimetuseni. Lisaks raamatutele sai ülikooli raamatukogu ka kolm Hollandi firma OCE paljundusaparaati ning aparaadid mikrofilmide ja kaartide lugemiseks.

Tartu Ülikooli raamatukogu abistas **Frankfurt am Maini raamatukaupluse «Bärsch» juhataja Klaus Vorpahl.** Tema tegeles Tartu Ülikooli raamatukogu poolt tellitud raamatute muretsemise ja kohaletoimetamisega.

Raamatukogu komplekteerimisosakonna juhataja Maarika Karo sõnul edastas raamatukogu Klaus Vorpahlile kõigi teaduskondade soovid ning ta tänab kõiki kateedreid ja laboreid, kes aitasid raamatukogu kirjanduse valimisel.

❑❑❑

Lähemail päevil jõuab Tallinnast Tartusse ka **baltisaksa ajalooprofessor Georg von Rauchi isiklik raamatukogu.** Georg von Rauchi rikkaliku Ida-Euroopa ajaloo alase raamatukogu ostmiseks ja Eestisse toimetamiseks eraldas raha Saksamaa Kõrgkoolide Rektorite Nõukogu.

Majandus- ja meditsiinialaseid väljaandeid on ülikooli raamatukogule saatnud *Estonian American Fund for Economic Education* esimees **hr. Ago Ambre,** kunstiajaloo- ja ajaloo-alaseid väljaandeid on saatnud Uppsala Ülikooli Raamatukogu, inglis- ja rootsikeelset ilukirjandust ja õpikuid — **Rootsi saatkonna kultuuriatašee Hans Lepp** ning Välis-Eesti väljaandeid, väga väärtuslikke teatmeteoseid ja monograagiaid on saatnud **hr. Endel Aruja Canadast.**

Ajakirjade ostmiseks pole vabariigi valitsus raamatukogule raha eraldanud, selleks otstarbeks eraldas raamatukogule **Avatud Eesti Fond** 5000 dollarit. Komplekteerimisosakonna juhataja Maarika Karo sõnul vajaks raamatukogu aga 50 000 dollarit.

SELLE MÕTSAR

EDGAR KANT SULAVAS EESTIS

(*Algus 1. lk.*)

Kui oleme taastanud Eesti Vabariigi, on ilmselge, et peame üle vaatama ka kodumaateaduse ehk **antropoökoloogia** rajaja ja Eesti kauaaegse geograafiamaailma *enfant terrible* E. Kanti pärandi. Võimaluse korral peame ümber hindama ka E. Kantile esitatud süüdistused, mis näitavad teda kui veendunud geopoliitikut, et mitte öelda fašisti. Seda enam, et aegade voolus on esile kerkinud asjaolud, mis võimaldavad hinnata nii tema teaduslikku tegevust kui käitumist ka okupatsiooniaastail hoopis teisiti kui seni.

Tänaseks on Eesti ajakirjanduses ilmunud E. Kanti elust ja tegevusest küllalt palju materjale. Mainiksin ainult, et E. Kanti loodud teaduslik suund, mis on tuntuks saanud antropoökoloogia nime all, ei kuulu füüsilise geograafia ega geopoliitika valdkonda. Pigem on see piirikivi, mis laiub mitme erineva teaduse piirimail.

Soome geograafiaprofessori J. Granö eeskujul loobus E. Kant geograafilise maastiku kirjeldamisel ette nähtud kontuuridest, nagu näiteks Euraasia piiridest, mis haarasid nähtusi väliselt ega võimaldanud maastikku täpselt määrata. See vaatlusviis ei lähtunud enam määratud piiridest. Need piirid otsiti alles materjali valitsemise alusel ning nendelt alustelt väljatöötatud ühtne teaduslik-metoodiline lähenemine kaotas lahkhelid üld- ja erigeograafia, tõelisuse ja teaduse objekti vahel. Seega ei suundu teadus mitte väljast sissepoole, vaist seest väljapoole. Niisugune vaatekoht sai aluseks ka loomulike maailmajagude piiritlemisel, iseloomustamisel ning loomulike alade vastastikuse sõltuvuse määramisel, mis vajalik nende praktiliseks käsitlemiseks. Veelgi enam, E. Kant näitas, et indiviidide aistinguline ümbrus ei lokaliseeri mitte ainult nende asukoha maailma kaardil, vaid ta pidas tähtsaks ka seda rolli, mis on indiviidil oma ümbruskonna kujundamisel. Need E. Kanti teesid on ainult skitsid ja teemärgid tema ulatusliku loomingu sissejuhatuseks, milleta ei saa ka edaspidi läbi ükski teadus, mis peab ennast kompetentseks inimloodusе uurimisel.

Teisipäeval toimus ülikoolis kunagise rektori ja teadlase E. Kanti 90. sünniaastapäeva konverents.

AIVAR ALA

«KES VÕIMUL ON, PEAVAD ALATI KERGET HINGEÕHKU KUKLA TAGA TUNDMA»

Jaanus Raidal: «Kas Sina, Eesti Üliõpilaskondade Liidu esimees Sulev Alajõe, oled nõus hakkama haridusministriks?»

Sulev Alajõe: «Ei, mul on vaja veel õppida, ma ei ole veel kompetentne. Ministriks saada ei saa olla eesmärk omaette. Kui aga haridusprobleeme ei suudeta lahendada... Aga kas Sina, Otepää linnapea, tahad saada peaministriks?»

Jaanus Raidal: «Ei, maailmavalitsejaks.»

❑❑❑

Selle dialoogiga lõppes 23. veebruariks Otepääle kutsutud «noorte vihaste» diskussioon. Kohale tulnuid palju ei olnud, «UT-gi», kus sellekohane kutsung sees, sai valmis alles reede lõunaks, nii et ehk on siin ajalehelgi oma süü. Korraldajate Jaanus Raidali ja Sulev Alajõe sõnul oli aga hea see, et asjast huvitatuid leidus ja mõttevahetus toimus. Järgnevalt mõned väljavõtted.

SULEV ALAJÕE (TTÜ üliõpilane): märksõnad: **olukord, probleem, eesmärk, strateegia, taktika.**

1) olukord

Hariduses puudub õppijatel motivatsioon, vaid 25% lõpetajaid töötab oma erialal. Ülikoolideks ümbernimetamise kampaania on sildivahetus sisuliste muudatusteta. Tähtsad valdkonnad majandus, õigus, politoloogia, sotsioloogia, kommunikatsioon, transport, rahandus jt. on reformimata. Õppejõududest on suur puudus, nii et kasutatakse ka endisi teadusliku kommunismi lugejaid. Nii valitsusel kui omavalitsustel puudub arusaam ajupotentsiaalist kui hindamatust ressursist. Tööminister on korduvalt väitnud, et üliõpilased peaksid õppimise kõrvalt töötama. Omavalitsused vaatavad lihtsalt pealt, kuidas kodukandi andekad noored Tallinna või Tartu piiri taha suunduvad.

Poliitikas puudub EV-l selge haridus- ja teaduspoliitika. Tegeldakse vaid pakiliste probleemidega. Kompetentseid poliitikuid on alla kriitilise hulga. Väljakujunevatel erakondadel pole tulevikku suunatud korralikku hariduspoliitikat.

2) probleem

Leida vastus küsimusele: «Kuidas luua Eestis alternatiiv siit lahkuda kavatsevatele noortele, nii et nende otsustusõigust ei kahjustataks?»

3) eesmärk

Eesmärk ei ole vahet teha noore ja keskmise või vana generatsiooni vahel, vaid teha vahet arenemis- ja õppimisvõimeliste teotahteliste ning mugandunud ja piiratud mõtlemisraadiusega inimeste vahel.

Eesmärk ei ole kritiseerida või kinni hoida Eestist lahkujaid, vaid luua siin sellised struktuurid ja võimalused, et majanduslikule heaolule eelistataks iseotsustamist, tegutsemisvabadust, uue loomist jms.

Eesmärk on analüüsida olukorda, teadvustada probleem ja anda endale aru, kuhu igaüks meist ja meie kokku tahame välja jõuda.

4) strateegia

Kiirendada haridusreformi läbiviimist, õppida ise juurde vajaminevat. Sekkuda suurde poliitikasse läbi omavalitsustasandite kogemuste.

5) taktika

Korrigeerida õpetajate ja õppejõudude arvu, allesjäänute palku suurendada, nõudes neilt ka rohkem. Eelarvelistes kõrgkoolides tegelda Eestile hädavajalike suundade õpetamisega. «Puhta» teaduse tegemine rakenduslike tulemusteta saab olla väga väheste mängumaa ning praegune maksumaksjate kulul toimuv «sahtlisse» kirjutamine tuleb lõpetada, s.t. ka Teaduste Akadeemia ühendamist ülikoolidega. EÜL on esitanud valitsusele haridusministri kaudu sellekohase reformikava ettepaneku.

Et diplomeeritud noored saaksid kohapeal kodukandi probleemide lahendamisel kaasa lüüa, peab seda ka õppima. Näiteks juuratudeng majandust, politoloogiat, psühholoogiat, kõik tudengid aga juhtimisteooriat. Kursusetööd ja praktikad siduda konkreetsete probleemide lahenduste pakkumise ja kaasalöömisega. Kui omavalitsused sellisteks sammudeks initsiatiivi ei näita, peame alustama meie. Heaks näiteks on siin Jaanus Raidal, kes TTÜ majandustudengina töötas välja isemajandava Otepää arenguprogrammi, mida nüüd tema enda juhtimisel küllaltki edukalt ellu viiakse. Heaks potentsiaaliks on ka Virumaa, Järvamaa ja Saaremaa tudengiseltsid.

Küllap leidub Eestimaal palju teotahtelisi inimesi, kel ammugi soov kritiseerimise ja lõhkumise asemel ehitama hakata. Tuleks ühendada üliõpilaste kontseptsioonid ja praktikute tegutsemine, et kujuneks tervet Eestit haarav võrk, kus toimuks nii eesmärgiseadmisi kui arutelusid.

Sulev Alajõe lõpetas oma esinemise mõttega, et niisuguse programmi läbimise järel jõuaksime olukorrani, kus Eestimaa on teinud läbi noorenduskuuri, reformid on haaranud kõiki regioone ning tegevus on koordineeritud.

On vaja armastust kodukandi vastu.

«Need, kes on võimul, peavad alati tundma kerget hingeõhku kukla taga, sest kui tunnistatakse, et praegused olijad ei kõlba, peame ka meie kunagi suutma tunnistada, et pidurdame arengut. Eesti vajab puhastamist alt üles, läbi kõige alama võimutaseme järk-järgult kõrgemale. Parem Riigikogu ei suuda tagada nihet paremuse suunas, kui külades ja linnades kõik vaikne ja endine püsib.»

Eespool öeldut toetas ja laiendas Jaanus Raidal, lähtudes juba tuntuks saanud kihelkondade taastamise ideest jpm. (sellest aga lähemalt peagi ilmuvast intervjuust «UT-le»). Järgnenud diskussioonis osalejad võtsid vastu allpool trükitud deklaratsiooni.

VARJE SOOTAK

DEKLARATSIOON

Otepääle kogunenud noored hakkajad inimesed peavad vajalikuks moodustada kogu Eestimaad haarav Eesti vundamendi ehitajate võrk, mis

- töötab välja tegeliku haldusreformi mudeli Eesti Vabariigi seadusandluse jaoks ja osaleb selle elluviimisel;
- pakub Eestile välja omavalitsuslike kihelkondade ja riiki esindavate maakonnakeskuste struktuuri;
- alustab võimu detsentraliseerimist;
- astub need hädavajalikud sammud, mis ei sõltu poliitlistest vaadetest;
- noorendab Eesti ühiskonna, viies selle välja kaosest ning kiirendades Eesti jõudmist maailma.

VALIMISED TULEKUL

Vastavalt TÜ Üliõpilaskonna Edustuse otsusele 20. veebruarist 1992 toimuvad TÜÜ Edustuse korralised valimised 7.—9. aprillini. Valimiste läbiviimiseks kinnitati valimistoimkond koosseisus: **Kaarel Tarand** (esimees), **Tarmo Kartis, Terje Tari, Eno Tõnisson, Rein Varblane.**

Valimistoimkond annab teada järgmist:

1) valimised toimuvad 7.—9. aprillini teadusraamatukogu fuajees (samal viisil nagu 1990. a. detsembris), valida saab kolme päeva jooksul kl. 10—20;

2) valimisnimekirjade nõuetekohaseid blankette saab üliõpilaskonna valitsusest Ülikooli 20—305 (vana kohviku peal) iga päev kl. 10—15;

3) täpsemat informatsiooni nimekirjade koostamise kohta saab tel. 35 331, ühtlasi palume võimalike vigade vältimiseks tutvuda hoolikalt valimiseeskirjadega.

Igaks juhuks seletame siinkohal veel kord lühidalt, mil moel peaks toimuma nimekirjade koostamine ja esitamine, et need kehtivateks loetaks.

Iga TÜ päevase osakonna üliõpilane (ka magistrant) võib kandideerida vaid ühes nimekirjas, mis võib olla ükskõik kui arvukas. Igal nimekirjal peab olema esindaja, kes on vajaduse korral kontaktisikuks valimistoimkonna ja nimekirja liikmete vahel. Nimekirjal peavad olema vähemalt 15 valija allkirjad, iga valija võib toetada vaid üht nimekirja.

Nimekirju saab valimistoimkonnale esitada 26. märtsist kella 10.00–st kuni 29. märtsi kella 10.00–ni hommikul TÜÜ valitsuse ruumi. Arvestades, et 29. märts on pühapäev ja kohvikumaja suletud, palume kõiki hiljemalt laupäeva, 28. märtsi õhtuks nimekirjad ära tuua.

Nimekirjade esindajate valimisel palume arvestada, et esindajaga oleks võimalik kiireloomulistes asjades kontakti saada ka telefoni teel.

Ladusat koostööd ootama jäädes

Teie valimistoimkond

● Kas uut edustust valima?

KÕIGE ROHKEM HUVITAVAID OLMEKÜSIMUSED

Lähenevad edustuse valimised ja praegustel edustuse ning valitsuse liikmetel tuleb peagi uutele ruumi teha. Võib–olla ongi paras aeg mõtiskleda tehtust ja plaanitsetust.

Poolteise aasta jooksul on proovitud mitmeid struktuurivariante. Tööd on püütud jagada vastavate ametimeeste vahel. Et tegevussuunad sageli kattuvad, on ka tööjaotus tinglik. Järelikult ei tohiks imestada, kui nüüd tuleb juttu sellest, mis otseselt **haridussekretäri** rida pole.

Üks üliõpilaskonna edustuse/valitsuse tegevussuundi on **üliõpilaste huvide kaitse** ülikooli ning teaduskondade tasandil. Paraku sõltub siin küllaltki palju üliõpilaste endi aktiivsusest. Ei ole edustuses/valitsuses ega ka dekanaatides/rektoraadis jumalad, kes suudaksid täpsemalt aimata, millised probleemid on ühel üliõpilasel või kursusel. Seepärast oleks vaja oma NÕUDMISED KA VÄLJA ÖELDA. Juhul kui tekib lahkarvamusi, võib pöörduda TÜÜ Valitsuse poole. Mõnigi kord on meie abiga mõlemaid pooli rahuldav lahendus leitud.

Paar aastat TÜ nõukogu ja ka teaduskonnanõukogu liikmena olnuna võin öelda, et nendes kollektiivsetes juhtimisorganites on üliõpilasel võimalik tulemusrikkalt tegutseda. Paraku oli TÜ nõukogus üliõpilaste osalemine niivõrd nõrk, et nüüd on säilitatud paar kohta vaid TÜÜ Edustusele/Valitsusele. Loodetavasti on teaduskonnanõukogudes üliõpilaste aktiivsus suurem. Igatahes oleks vale jätta kogu otsustamine õppejõudude hooleks.

Üliõpilaste tegelike murede, mõtete ja tegude ning probleemide teadasaamiseks on korraldamisel küllalt ulatuslik **küsitlus**, kus on abiks olnud ka haridussotsioloogia labori spetsialistid.

Nagu kogemus on näidanud, pöörduvad üliõpilased edustuse/valitsuse poole kõige tihedamini olmeküsimustega. Peale humanitaarabi, laenu, soodustuste jms. on tegeldud ka stipendiumidega.

Meie küsimusele oma regioonist pärit üliõpilaste toetamise kohta on saabunud hulk toetavaid vastuseid nii linnadest kui maakondadest. Oma stipendiumi on välja pannud ka mitmed asutused ja organisatsioonid. Viimasel ajal on eriti ergutatud majandus– ja õigusteaduskonna üliõpilasi. Asi seegi.

Kes tahab täpsemat teavet, pöördugu **TÜÜ Valitsusse Ülikooli 20—305, tel. 35 331.**

KUI SUL ON ARUKAID MÕTTEID ÜLIÕPILASE OLUKORRA PARANDAMISEKS, SIIS ÜTLE NEED VÄLJA. Üks võimalus oma ideede levitamiseks on edustuse valimisest osavõtt.

ENO TÕNISSON,
TÜÜ Valitsuse haridussekretär

MAKSUTÄHTAEG LÄHENEB!

Tartu Sotsiaalpank teatab kõigile üliõpilastele, kes 1991. aastal pangalt õppelaenu võtsid, et laenuprotsentide tasumise tähtaeg on 25. märts.

Ühtlasi teatab pank, et õigeaegselt mittetasunud üliõpilaste nimed esitatakse notariaalkontorile võla sissenõudmiseks kohtutäiturite kaudu.

Niisiis, et mitte trellide taha sattuda, tuleb igaühel, kes pangalt 2000 rubla saanud, tasuda 5% sellest summast ehk 100 rubla sotsiaalpangale.

TÜ ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE VALIMISEESKIRI

I. Üldosa

§ 1

Edustus on TÜ Üliõpilaskonna esindusorgan, mis kaitseb tema huve ning otsustab TÜ põhikirja ja TÜ Üliõpilaskonna põhikirja alusel üliõpilaskonda puudutavaid küsimusi.

Edustuse volituste tähtajaks on üks aasta algusega 1. septembrist. Edustuse liikmete arv on 25.

§ 2

Korralised edustuse valimised toimuvad iga aasta aprillikuus. Valimiste päevad, koha ja kellaajad määrab kindlaks edustus ja teeb need üliõpilaskonnale teatavaks vähemalt kolm nädalat enne valimiste algust.

§ 3

Edustuse tegevuse ennetähtaegsel lõppemisel varem kui 3 kuud enne korralisi valimisi toimuvad erakorralised valimised. Erakorralised valimised kuulutab välja TÜ Üliõpilaskonna Valitsus hiljemalt 7 ööpäeva jooksul peale edustuse tegevuse lõppu, ühtlasi teatades valimiste päevad, koha ja kellaajad kolm nädalat enne valimiste algust.

Erakorraliselt valitud edustuse volitused kestavad kuni järgmise korraliselt valitud edustuse esimese koosolekuni.

§ 4

Õigus valida ja valimistel kandideerida on kõigil TÜ üliõpilaskonna liikmeil. Valijate nimekirjast välja jäänud üliõpilaskonna liikmed võetakse nimekirja ka valimiste kestel üliõpilaspileti alusel.

§ 5

Igal valijal on üks hääl. Valijad osalevad valimistel võrdsetel alustel. Valimised on otsesed. Hääletamine on salajane. Kontroll valijate tahteavalduse üle ei ole lubatud.

§ 6

Valimised korraldab edustuse kinnitatud 5–liikmeline valimistoimkond, mille liikmed ei kandideeri valimistel.

Valimistoimkonna ülesanded:

1) valijate nimekirja koostamine ja kontrollimine;

2) valimiste korra tutvustamine;

3) kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine ja kehtivuse tunnistamine vastavalt valimiseeskirja nõuetele;

4) valimissedelite valmistamine ja valijatele väljaandmine;

5) hääletamise korraldamine ja korra tagamine hääletusruumis;

6) valimiskäigu protokollimine, valimistulemuste kindlakstegemine ja avaldamine.

§ 7

Edustuse valimistel kasutatakse nimekirjalise proportsionaalse esindatuse valimissüsteemi.

II. Valimisnimekirjade esitamine

§ 8

Kandidaatide nimekirjad esitatakse valimistoimkonnale kolme päeva jooksul hiljemalt 9x24 tundi enne valimiste algust. Nimekirjad võivad endale nime võtta.

Kandidaatide nimekirjal peab olema vähemalt 15 valija allkiri.

§ 9

Kandidaatide arv nimekirjas ei ole piiratud. Kandidaat võib esineda ainult ühes nimekirjas.

§ 10

Nimekirja märgitakse kandidaadi ees– ja perekonnanimi ning lisatakse tema elukoht ja üliõpilaspileti number ning kirjalik nõusolek kandideerida selles nimekirjas.

Kandidaatide nimekirjad on tagasivõtmatud.

§ 11

Kandidaatide nimekirju esitades teatavad esitajad kirjalikult, kes allakirjutanutest on nende nimekirja esindaja, viimast vastava volitusega varustades. Kui seda ei ole tehtud, arvatakse nimekirja esindajaks esimene allakirjutanu.

Nimekirjade esindajail on õigus osaleda vaatlejana valimistoimkonna töös.

§ 12

Iga valija võib alla kirjutada ainult ühele nimekirjale, vastasel korral kehtib see allkiri, mis on järjekorras esimesena esitatud nimekirjal. Ühes nimekirjas ei või sama valija esineda kandidaadina ja nimekirjale allakirjutanuna.

§ 13

Kui esitatud nimekiri ei vasta valimiseeskirja nõuetele, on valimistoimkond kohustatud sellest hiljemalt 8x24 tundi enne valimiste algust teatama nimekirja esindajale, andes võimaluse teha vastavaid parandusi, mis tuleb esitada vähemalt 5x24 tundi enne valimiste algust.

§ 14

Kõik kehtivaks tunnistatud nimekirjad nummerdatakse nende esitamise järjekorras ja pannakse välja valimisjaoskonda nähtavale kohale hiljemalt 4x24 tundi enne valimiste algust.

III. Valimiste läbiviimine

§ 15

Valimissedelid on ühesuguse välimusega ja tembeldatud TÜ Üliõpilaskonna pitsatiga.

§ 16

Valijale annab valimissedeli allkirja vastu valimisjaoskonna töötaja valijate nimekirja alusel isikut tõendava dokumendi esitamisel.

§ 17

Iga valija kirjutab valimissedelile selle nimekirja numbri, millele ta soovib oma hääle anda.

§ 18

Valija hääletab valimissedeli valimiskasti laskmisega.

§ 19

Hääletamise ajal on valimisruumis vähemalt üks valimistoimkonna liige.

§ 20

Agitatsioon valimiste päevadel ei ole lubatud, välja arvatus varem üles pandud trükised väljaspool valimisruumi.

§ 21

Enne hääletamise algust kontrollib valimiskasti valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul.

Hääletamise vaheaegadel plommib või pitseerib valimiskasti valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul.

§ 22

Valimistoimkond avab valimiskasti pärast hääletamise aja lõppemist. Valimiskasti avamine enne hääletamise aja lõppemist on keelatud. Enne valimiskasti avamist peab valimistoimkond üle lugema ja kustutama kõik valijatele välja andmata jäänud sedelid.

§ 23

Valimiseeskirja nõuetele mittevastavate valimissedelite kehtetuks tunnistamise otsustab valimistoimkond lihthäälteenamusega. Kehtetuks tunnistatud sedelid nummerdatakse ja põhjused kontrollitakse.

§ 24

Pärast kehtivate sedelite üldarvu kindlakstegemist loetakse ja protokollitakse nimekirjadele antud häälte arvud. Häälte lugemine on avalik.

§ 25

Nimekirjade poolt antud hääled transformeeritakse kohtadeks nn. jagajate meetodiga, kasutades modifitseeritud Sainte–Laguë reeglit. Võrdsete keskmiste puhul saab koha nimekiri, mille poolt on antud rohkem hääli.

§ 26

Kui kohtade jaotamisel langeb mõnele nimekirjale rohkem kohti, kui selles nimekirjas on kandidaate, jaotatakse need kohad § 25 ettenähtud korras teiste nimekirjade vahel.

§ 27

Kandidaadid loetakse valituks nimekirjades märgitud järjestuses.

§ 28

Valimisprotokolli kirjutab alla valimistoimkond.

Protokollile lisatakse valimistoimkonna liikmete eriarvamused ning valimistoimkonnale esitatud avaldused ja kaebused hääletamisel esinenud võimalike korrarikkumiste kohta.

Valimiste tulemused avaldab valimistoimkond hiljemalt kolmandal päeval pärast valimiste lõppu. Kogu valimiste kohta käiva materjali esitab valimistoimkond edustusele, ning see säilitatakse järgmiste valimiste lõpuni.

§ 29

Edustuse valimiste tulemused kinnitab eelmine edustus. Erakorraliste valimiste tulemused kinnitab rektor.

§ 30

Valitud edustuse esimene koosolek toimub hiljemalt kahe nädala jooksul pärast sügissemestri algust. Selle kutsub kokku eelmine edustus või erakorraliste valimiste puhul TÜÜ Valitsus. Valitud edustuse esimest koosolekut juhatab uue eesistuja valimiseni eelmine edustuse eesistuja (asetäitja).

§ 31

Edustusest lahkunud liikme asemele astub järgmine kandidaat lahkunud liikme nimekirjast.

Kui mõnes nimekirjas ei ole enam kandidaate vabanenud kohtade täitmiseks, alustatakse kohtade jaotamist § 25 ettenähtud korras teiste nimekirjade vahel.

Vastu võetud TÜÜ Edustuse koosolekul

16. jaanuaril 1992

TUDENGILAULIK

GAUDEAMUS

:,:Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus:,:
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem,
:,:Nos habebit humus!:,:

:,:Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuere?:,:
Vadite and superos,
Transite ad inferos,
:,:Ubi jam fuere.:,:

:,:Vita nostra brevis est,
Brevi finietur,:,:
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
:,:Nemini parcetur.:,:

:,:Vivat academia,
Vivant professores,:,:
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quaelibet,
:,:Semper sint in flore!:,:

:,:Vivant omnes virgines
Faciles, formosae,:,:
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
:,:Atque laboriosae!:,:

:,:Vivat et respublica
Et qui illam regit.:,:
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
:,:Quae nos hic protegit!:,:

:,:Pereat tristitia,
Pereant osores,:,:
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius
:,:Atque irrisores!:,:

TÖÖTINGIMUSED. KELLE MURE?

(Algus eelmises lehes)

2. Diskreetseid ohufaktorite piirväärtusi saab kasutada ainult selliste tegurite mõjustamiseks, mille kohta taolisi piirväärtusi on võimalik arvutada. Veel enam, need faktorid iseloomustavad vaid osa kogu töökeskkonnast.

3. Vastavalt «faktor — faktori järel» printsiibile, selleks, et tervishoiualaseid meetmeid võtta, on üldiselt vaja välja selgitada üksühene põhjuslik seos iga faktori ja selle spetsiifiliste negatiivsete tagajärgede vahel. Selliste põhjuslike ahelate väljaselgitamine on parimal juhul raske ning lihtsalt võimatu enamiku töökeskkonna probleemide puhul.

4. Ohufaktorite piirväärtuste ja muude taoliste suuruste ning vastavate reeglite kasutamine tehnifitseerib töökeskkonna probleeme ja nõuab nendega tegelemiseks erinevaid spetsialiste. See omakorda nõuab vastava arvu ekspertide olemasolu. Selle nõudmise täit tähendust on raske hinnata, kuna mitte ükski riik ei suuda praegusel arengutasemel lahendada kõiki selle valdkonna probleeme.

5. Kui töökeskkonna probleemidele lähenetakse tehnokraatselt, on nõudmiste esitamisele töötingimuste kontrollimiseks kahesugune mõju. Neid nõudmisi ei esitata, kui tööandjad ja –võtjad töökohal on passiivsed ja kui neil, kes on otseselt seotud tööohutusega, takistatakse ilmutamast algatust väitega, et neil puuduvad vajalikud teadmised tegelemaks probleemidega adekvaatselt.

6. Ekspertvahendite normeerimine on keerukas; see nõuab näiteks oskust võrrelda ja hinnata väikese arvu surmajuhtumite osakaalu suure riskitaseme, kuid väikesearvuliste kutsealade (näiteks tuukrid) puhul suurema arvu kehavigastuste osakaaluga väheohtlike, kuid suuremaarvuliste kutsealade puhul.

7. Tööohutuse ja –tervishoiu küsimuste lahendamine ohufaktorite piirväärtustega ei sobi hästi töökeskkonna dünaamiliste aspektide ning strateegiliste küsimuste puhul.

* * *

Nendele probleemidele on lisandunud uued momendid, mille tõttu 1960–ndatel aastatel suurenes arenenud riikides tähelepanu tööohutuse ja –tervishoiu küsimustele:

1. Tööohutuse ja –tervishoiu probleemide komplekssus. Potentsiaalselt toksiliste ainete tõusmine tähelepanu fookusesse mitte ainult seetõttu, et kasutusele võeti üha enam ohtlikke aineid; uute ainete ja nende keemiliste kombinatsioonide suur hulk tegi raskeks välja selgitada nende tõenäolist kahjustavat toimet inimesele, eriti pikaajalisel kokkupuutel. Sama kehtib tööõnnetuste kohta. Traditsioonilised üksikfaktoritest põhjustatud õnnetused asendusid õnnetustega, mille põhjuseks oli suure hulga ohufaktorite etteaimamatu vastastikune toime.

2. Suurem tähelepanu kehavigastustele, mida varem peeti välditavateks või triviaalseteks.

3. Traditsiooniliste haiguste ja nende poolt põhjustatud surmajuhtumite asemel vähi– ja südamehaiguste tõusmine tähelepanu fookusesse. Neid haigusi on sageli raske vältida, kuna nad on tihti põhjustatud suure arvu ohufaktorite koostoimest. Seejuures on väga tähtis just nende vältimine, sest nimetatud haigusi on raske ravida.

4. Suurem tähelepanu ohufaktorite mõõdukamatele väärtustele pikema mõjuperioodi vältel. Tavapärane on olnud tähelepanu pööramine akuutsetele ja kohestele ohtudele.

5. Suhtumise muutumine töö– ja töökeskkonna probleemidesse, eriti põhimõtte «faktor faktori järel» asendamine probleemi selgema ja üldisema käsitlemisega.

Kõige selle tulemusena kuulub paljude riikide töökaitsealases tegevuses oluline koht töötervishoiualasele teenistusele asutuses, ettevõttes, firmas. Peetakse küsitavaks ohufaktorite mõõtmisi töökohtadel, kui sellistel kontrollimistel ei osale asutuse või ettevõtte meditsiinitöötaja; kui ohufaktorite mõjuväljas töötavad inimesed ei ole regulaarse spetsialiseeritud asutusesisese arstliku kontrolli all. Rootsis on näiteks töötervishoiualane teenindamine tagatud juba niisama hästi kui kõigile suurte ja keskmiste ettevõtete ja firmade töötajatele ning riigiteenistujatele. 1990–ndate aastate keskpaigaks tahetakse sellega hõlmata kõik töövõtjad riigis. Selliste tulemusteni on jõutud riigi valitsuse, ametiühingute, töövõtjate ja tööandjate ühiste pingutustega.

ALEKSANDER JAKOBSON

FILOLOOGID TARTUSSE KOKKU!

Mööndunud aasta kevadel, kui meie praegust kiiresti halvenevat majandusolukorda vaid karta osati, otsustati korraldada **23. mail 1992 Tartus filoloogia päev**. Sügisel valiti korraldustoimkond ja see on oma ülesannet ka täitma asunud. Vahepeal on siiski tekkinud kahtlusi, kas praegusel (super)kallil ajal soovitava üritituse korraldamine võimalik on. Liiatigi ei tea keegi, missugused hinnad on mais ja missuguses rahas tuleb teenuste eest maksta. Toimkond on siiski seisukohal, et tal puuduvad volitused ürituse ärajätmiseks juhul, kui leidub piisavalt palju osa võtta soovijaid.

Seepärast oleme otsustanud toimida järgmiselt.

Käesoleva kirjutisega kuulutatakse filoloogia päeva toimumise **võimalus** ametlikult välja. Osavõtust teatamist oodatakse kuni **20. märtsini** järgmistel Tartu Ülikooli telefonidel kella 9—12 ja 13—16:

eesti filoloogid	35 249
inglise ja saksa filoloogid	35 282
vene filoloogid	35 153
klassikalised filoloogid	35 234
žurnalistid	35 188

Ootame telefonitsi järgmisi andmeid:

1. Nimi. 2. Aadress ja telefon. 3. Info enda ja oma abikaasa osavõtu kohta konkreetsetest üritustest. 4. Osavõtt lõunasöögist (omal kulul).

Korraldajad usuvad registreerujate vastutustundesse ning käsitavad osavõtust teatamist siduva kohustusena tasuda ürituse toimumise korral sellest osavõtumaks (põhiosa osavõtumaksust kulub balli korraldamisele).

Korraldustoimkond otsustab filoloogia päeva toimumise või ärajäämise 20. märtsil pärast registreerumisaja lõppu. Kui päev toimub, saadetakse kõikidele registreerunutele kutse koos infoga osavõtumaksu tasumise võimaluste kohta. Kui huviliste arv osutub ebapiisavaks, teatatakse filoloogia päeva ärajäämisest samades väljaannetes, kus ilmus käesolev kirjutis.

Korraldajad ei taga sõitu Tartusse ja tagasi koju ega majutamist Tartus.

Filoloogia päeva esialgne programm (mis võib muutuda vastavalt osavõtusoovidele) on järgmine:

1. Pidulik koosolek aulas.
2. Lahkunud kolleegide mälestamine Tartu kalmistutel.
3. Klassikalise filoloogia suunitlusega konverents aulas.
4. Ettekande– ja arutluskoosolekud osakonniti (eesti, inglise ja saksa, vene, žurnalistika).
5. Ball «Vanemuises».

Soovin põhjalikku järelemõtlemist ja (võimaliku) osavõtusoovi kiiret teatamist!

Korraldustoimkonna nimel
JÜRI VALGE

☞ INFO ● INFO ● INFO

KAITSMISED

18. märtsil kl. 15 toimub aulas arstiteaduskonna pediaatria kateedri juhataja dots. **Tiina Talviku** väitekirja «Hüpoksilis–isheemiline ajukahjustus vastsündinueas (kliiniline, biokeemiline ja aju kompuuter–tomograafiline uuring)» kaitsmine meditsiinidoktori kraadi saamiseks.

Väitekirjaga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

TIIT HAVIKO,
arstiteaduskonna doktorikraadi kaitsmise nõukogu sektretär

LOENGUD

VALIKKURSUS

Valikkursuse «Ioniseerivad kiirgused ja dosimeetria» loengud toimuvad aprillis–mais. Loengute maht 14 tundi. Lektor Helsingi Ülikooli meditsiinilise füüsika kateedri juhataja prof. Peter Holmberg. Registreerumine algas 2. märtsil füüsikahoones tuba 314 või tel. 35 434.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval 11. märtsil kell 18.15 TÜ nõukogu saalis. Kavas **Jaan Undi** loeng «Demokraatia õitseng Vanas Kreekas».

EINAR LAIGNA loengud

● «Kultuurikontseptsioonist religioonis»,

● «Värvisümboolikast ja sümbolitest religioosses kunstis», **keemiaringis esmaspäeval, 9. märtsil kl. 14—16 ja teisipäeval, 10. märtsil kl. 10—12.**

Osavõtt vaba kõigile soovijaile!

TÖÖ

TÖÖD 0,5 KOHAGA LABORANDILE

Skandinavistika Instituut saksa filoloogia kateedri juures vajab poole kohaga laboranti. Palk praegu niisiis 741 rbl. Taotleja peaks olema nupukas ja oskama mingil määral inglise ja ühte skandinaavia keelt.

Tööülesanded: raamatukogu korrastamine, tudengite vastuvõtmine, semestri alguses ja lõpus graafiku ja muude paberitega tegelemine.

Pisike taotlus palutakse tuua saksa filoloogia kateedrisse, keeltemaja 321, tel. 35 282.

VARIA

ALPINISMI– JA MÄGIMATKAHUVILISED!

Õppused jätkuvad esmaspäeval, 9. märtsil kl. 18 Tähe 4—217.

NIETZSCHE TELLIJAD!

«UT» toimetuses ootavad tellijaid viimased V ja VI raamatuke (viimase eest on sissemaks tasutud, eelmiste raamatute hinde 6 rbl.).

KONTSERDID

AJALOOMUUSEUMIS

Teisipäeval, 10. märtsil kl. 18

Romantismiajastu salongimuusikat

Esinevad Ludmilla Dombrovskaja (metsosopran), Mihkel Peäske (flööt), Mart Laas (tšello), Heli Vaus (klaver).

ÜLIKOOLI KLUBIS

Reedel, 6. märtsil, laupäeval, 7. märtsil ja pühapäeval, 8. märtsil kl. 21

NÄDALALÕPUDISKOD.

Teisipäeval, 10. märtsil kl. 21 SUUR ROOSAMANNA PIDU.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 11. märtsil ja neljapäeval, 12. märtsil

DISKOÕHTUD.

Algus kl. 20

ÄRA UNUSTA ÜLIÕPILASPILETIT!

HEI, TUDENG!

Kevad tuleb ja koos sellega ka ülikooli **kevadpäevad '92 (21.—26. aprill)**. Sinu peas liigub kindlasti mõni mõte, kuidas seekordset üritustenädalat kõigile huvitavamaks muuta.

Ära hoia seda vaka all!

Kui tahad kevadpäevade korraldustoimkonnale nõu ja jõuga abiks olla, võta ühendust ülikooli klubiga. Telefonid tööpäeviti **35 208 ja 73 838**. Kõige parem on ise kohale tulla **Tähe tn. 3 24. märtsil kl. 20 (ruum 206)**.

✌✌✌ SPORT = SPORT

25. veebruarist käivitusid ALGÕPETUSE KURSUSED **tennises** (kogunes isegi 2 rühma) ja **ujumises** (rühmas on veel vabu kohti). Oodatakse soovijaid **enesekaitse** ja **naisüliõpilaste atleetvõimlemise** rühma.

UUTEST RÜHMADEST alustas **kehakaalu reguleerimise rühm** (on mõni vaba koht), rohkem vabu kohti on nii üliõpilaste kui ka töötajate **naisvõimlemise** rühma. Oodatakse soovijaid ennelõunastesse **pallimängutundidesse** Ujula tänava spordihoonesse. Soovijatele võidakse avada veel **tervisejooksjate** rühm.

UUS KOMPLEKSRÜHM käivitub Jaan Pedaste juhendamisel. Kavasse kuuluvad **pallimängud, tennis, sõudmine** (sobivate ilmade puhul) ja kord nädalas saun.

Huviliste registreerimine esmaspäevast reedeni (Jakobi 5, tuba 114) kell 9—12 spordiosakonna asejuhataja Elvi Prii juures.

PALLIMÄNGIJAD

1. märtsist käivitas spordibaaside administratsioon ülikooli sisebaasides **kontrollsüsteemi**. Teaduskondade, üliõpilasseltside ja korporatsioonide pallimängurühmad on seni loiult korraldanud sissepääsukaartide lunastamist. Selleks tuleb esitada foto ja 3 rubla. **Kaarte vormistab Silvi Leet spordiklubis (Jakobi 5, tuba 114).**

VALTER LENK,
spordiosakonna juhataja

☞ INFO ● INFO ● INFO

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 622. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 7 (1667)
REEDE,
13. MÄRTS
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

Tartu Ülikooli Raamatukogu

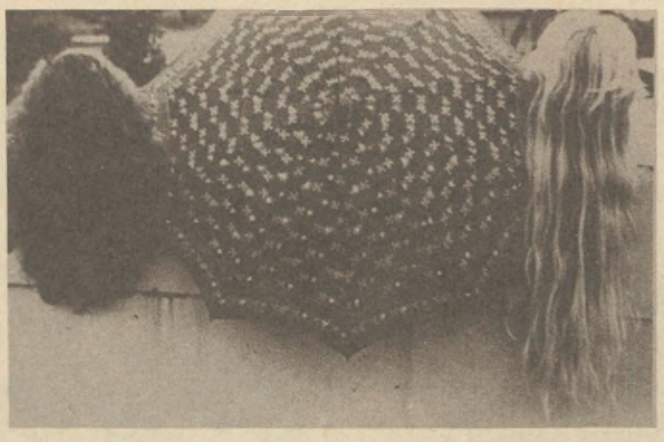
- MIDA TEHAKSE TEABETALITUSES — 2. lk.
- ÜLIÕPILASTÖÖ-BÖRS AASTANE — 3. lk
- STIPENDIUME ÜLIÕPILASTELE — 4. lk.

PÖÖRA ÜMBER JA LOE!

Hei, tudeng!

Kas Sa oled eelmisest ajalehest juba lugenud, et 7.—9. aprillini saad valida uue edustuse?

Valimisnimekiri on vaja TÜÜ Valitsusse ära tuua 26.—29. märtsini!

EINAR TIITSU foto

Kõrgkoolireform läheb aeglaselt

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU VOLIKOGUS

EÜL–i volikogu koosolekul 7. märtsil Tallinnas oli päevateemaks haridusminister Rein Loigu ettekanne kõrgharidusreformist ja selle arutelu.

Haridusministri põhjalikust ettekandest selgusid hariduspoliitika põhisuunad ja prioriteetsed valdkonnad. Lisaks üldtuntud tõsiasjale, et tähtsaim on majandusalane koolitus, jäid kõlama järgmised mõtted:

- tuleb saavutada kõrghariduse avatus ja integreerumine Euroopaga lähema 5—10 aasta jooksul;
- erialati minna üle rahvusvaheliselt aktsepteeritud UNESCO klassifikatsioonile;
- ülikoolide taseme tõstmisel ei peeta oluliseks senist utoopilist kava üliõpilaste massiliseks välismaale suunamiseks. Vähene olemasolev raha kulutatakse noorte õppejõudude koolituseks välismaal ja välislektorite töö finantseerimiseks siin;
- võõrkeele õpetamine viia võimalikult alamale haridusastmele, nii et hiljemalt keskkooli lõpuks valdaksid noored vabalt vähemalt kaht võõrkeelt. Selle plaani teokstegemiseks pedagoogide kaader esialgu puudub;
- haridusministeerium kavatseb esitada oma projekti õppelaenusüsteemi rakendamiseks rahandusministeeriumile aprilli lõpul. Kuid kuna pangad ei ole laenu andmisest huvitatud isegi riiklike garantiide olemasolu puhul, on ebatõenäoline, et sellest kõigest asja saaks. Üliõpilastel on siin loomulikult erinev projekt ja teistsugused seisukohad;
- stipendiume ei kaotata mingil tingimusel enne õppelaenusüsteemi sisseviimist;
- rahvusteadusi jäädakse kindlasti riiklikult finantseerima. Need on järjekorras ühtlasi esimesed ja neil ei lasta turumajanduses lämbuda.

Minister kritiseeris Tartu Ülikooli kava suurendada vastuvõttu (kõik muud ülikoolid kavatsevat nimelt «targalt» vastupidist). Asi on tegelikult vaieldav, sest ehkki kõigile on selge, et raha napib, ei ole praegu keegi pädev prognoosima lähiaastate haritlasvajadust erialati. Kuni tööministeerium oma udustest oletustest kaugemale jõuab, on igal algajal tegu riskiga.

Minister kuulas ära üliõpilaskondade arvamused kõrgkoolide reformi asjus. Üldine hinnang oli: asjad võiksid toimuda kiiremini, ainsana olid rahul Kunstiülikooli esindajad.

Ministrile anti mitmesugust kasulikku nõu ministeeriumi reformimiseks, kaadripoliitika uuendamiseks ja saadi ka lubadus kaasata üliõpilasi kui värskete ideedega jõudu ministeeriumi töös ja hariduskontseptsiooni väljatöötamisel.

● Kaks loengut tõsteti ümber — kas see on ainesüsteem?

● ● ●

Järgmisena sai sõna Akadeemilise Pedagoogikaseltsi esindaja Peep Leppik, kes tutvustas konverentsi «Haridus ja tööturg» projekti, kutsudes EÜL–i sellest aktiivselt osa võtma.

● ● ●

Pärast lõunat jõuti lõpuks päevakorraliste siseprobleemide lahendamiseni.

TTÜ Üliõpilaskonna poolt pakutud kodukorra parandused läksid osaliselt läbi, osaliselt mitte. Näiteks hääletati maha ettepanek tõsta otsuse vastuvõtuks vajalikku poolthäälte protsenti 60–st 75–ni.

Pikki ja põhjalikke vaidlusi tekitas juhatuse soov liikmetelt lisaraha saada, et tõhustada Üliõpilaskeskuse tööd. Leiti, et põhjendused palgafondi nappusest on igati kaalukad, kuid enam poolehoidu leidis ettepanek jagada senise eelarve piires rahad ümber palgafondi kasuks, sest mõne detsembris planeeritud kuluartikli jaoks on tänaseks juba niigi vähe raha jäänud ning näiteks elementaarse tehnika soetamine võimatu.

Muud info ja koostööprojektide nime all arutatud punktid jäid ajanappuse ja teabepuuduse tõttu pooleli ning nendest lähemalt järgmisel korral.

Samal õhtul sõitis EÜL–i esimees Sulev Alajõe Maltale, kus selle lehe ilmumise ajaks on loodetavasti juba positiivselt otsustatud EÜL–i liitumine Euroopa võimsaima üliõpilasliidu ESIB–iga (*European Students' Information Bureau*), millest kõigi arvestuste kohaselt üliõpilastele palju tulu tõuseb.

KAAREL TARAND

Hambaarstiteaduse üliõpilased asutasid oma Balti assotsiatsiooni

Kolm päeva kestis Tartus suurejooneline hambaarstiteaduse üliõpilaste kokkutulek. Kohal olid mitmed hambaarstiteaduse üliõpilaste suurkujud kogu Baltikumist: Leedu Hambaarstiteaduse Üliõpilaste Assotsiatsiooni president koos mitmete kaasvõitlejatega ja samuti Läti samasuguse ühenduse esindajad.

29. veebruaril peeti A. Linkbergi auditooriumis Balti Hambaarstiteaduse Üliõpilaste Assotsiatsiooni (BHÜA) asutamiskoosolek. Kaheks esimeseks aastaks usaldati keskuse funktsioonid Eestile. Kirjutati alla asutamislepingule ning kinnitati põhikiri. Presidendiks valiti EHÜL–i eestseisja MEEME MÕTTUS.

Pärastlõunal tutvuti Tartuga ja peeti vaatemänguline korvpallimäng Eesti ja Leedu vahel, mille võitsid 9–punktilise eduga pikad leedukad. Ja nagu ikka tavaks, toimus õhtu pidulik osa saunas.

EHÜL tänab kordaläinud ürituse eest RE «LUIKOT», Tartu Õlletehast, Tallinna Hambakliinikut, «Fip Ltd–d» ja teisi asutusi ning isikuid, kes ürituse õnnestumisele kaasa aitasid!

H. AMMAS

NB! Toimetus vabandab, kui mõned nimed ei ole õiged, käsikirjas ei ole need selgesti loetavad.

PROFESSUUR ON AVATUD!

TÜ NÕUKOGUS

6. märtsil

TÜ nõukogu eelmise koosseisu aeg oli täis saanud ja rektor tervitas reedel uusi liikmeid. Uues nõukogus on 45 liiget. Põhikirja järgi kuuluvad ametikohast lähtudes nõukogusse rektor, prorektorid, teadussekretär, dekaanid ja raamatukogu direktor. Ülejäänud liikmed on valinud teaduskondade nõukogud. Vastavalt teaduskonna suurusele eraldati 3—5 kohta. Üliõpilaskonna poolt on liikmed M. Raidal ja K. Tarand. Oma üliõpilasliikme on valinud nõukogusse ka usuteaduskond (P. Rummo).

1991. AASTA KOKKUVÕTETEST

Rektor Jüri Kärner tuletas meelde olulisemaid muudatusi. Kõige enam rõhutas ta üleminekut kraadiprogrammidele. Käivitus magistri– ja doktoriõpe, on hakatud üle minema ainesüsteemile. Õppe– ja teadustöö ühitamiseks viidi laborid teaduskondade koosseisu. Taastati usuteaduskond.

Teadustöö aruanded koostati uue lühema vormi järgi, suurem tähelepanu oli jäetud publikatsioonidele.

Publikatsioonide poolest olid eespool arstid (706), filoloogid (245), füüsikud–keemikud (190) jt. Rektor ei olnud rahul majandusteaduskonna vähese produktsiooniga (7 ettekannet). Tabelites olid eraldi välja toodud monograafiad. Neid ilmus 27. Rektori arvates ei peaks monograafiatele tulevikus nii suurt tähelepanu pöörama, sest välismaal pole neil erilist kaalu.

Teaduspublikatsioonide arv on kolme viimase aasta jooksul langenud: 2287 — 1989, 2258 — 1990, 1778 — 1991. Pidevalt on suurenenud välismaistes väljaannetes ilmunud artiklite arv: 237, 401, 418. Väga hea hinnangu osaliseks said rektorilt kümmekond kateedrit ja laborit, kus on ühe inimese kohta kõige rohkem publikatsioone ilmunud.

1991. aastal kaitsti 6 kandidaadi– ja [illegible] magistritööd ning 12 doktoriväitekirja.

EELARVEST JA PRAEGUSEST RAHALISEST SEISUST

1991. aasta eelarve täitmisest informeeris prorektor Vello Peedimaa. Kaasettekanne oli eelarvekomisjoni esimehelt Ivar Saarniidult.

Kõik tulud moodustasid eelmisel aastal 50,6 miljonit rubla (sealhulgas laekus riigieelarvest haridusele 36,9 miljonit ning teadusfondist 3,2 miljonit rubla). Kulutused ulatusid 51,6 miljoni rublani. Selle aasta eelarvet veel pole, seda pole ka Eesti Vabariigil. Raha on eraldatud kuude kaupa.

Märtsis on lubatud töötasu ja stipendiume suurendada võrreldes veebruariga 1,33 korda, muud kulutused peab jätma samale tasemele. Seoses miinimumpalga tõusuga 1000 rublani on oodata uut palga ja stipendiumide tõusu. Eelarve kasv on olnud väiksem kui stipendiumide kasv. Jaanuaris–veebruaris moodustas stipendium eelarvest 28%, märtsis võib ulatuda juba 36—38%–ni. Võrreldes eelmise aasta kuu keskmisega eraldati tänavu raha 3,8 korda rohkem, töötasu kasvas 3,3 ja stipp 6,3 korda.

Stipendiumirahad eraldatakse ülikoolile hariduskulude hulgas. Prorektor tegi ettepaneku pöörduda haridusministeeriumi poole taotlusega, et stipendiumid lahutataks hariduskuludest, sest need ei ole otseselt seotud õpetamiskulutustega. Seda mõtet toetasid ka professorid Ants Tuulmets ja Ain–Elmar Kaasik. Ka ühiselamuid ei peaks doteerima hariduskuludest.

Prorektor tuletas meelde, et ka kõik annetused ja kingitused on vaja raamatupidamises arvele võtta. Kui midagi ära varastatakse, ei ole teadagi, et see on ülikooli oma, samuti pole teada hind.

Teaduskondadel oli esimest korda oma eelarve, mida sai ise käsutada. Seepärast peaks sisuline analüüs toimuma kindlasti teaduskondades.

Arutatud majandusküsimuste kohta otsustati koostada otsuse projekt ja see järgmisel nõukogul vastu võtta.

UUE ZOOLOOGIA JA BOTAANIKAINSTITUUDI

loomist põhjendasid bioloogia–geograafiateaduskonna dekaan dots. Aadu Loog ja ZBI direktor Andres Koppel. Kraadiharidusele üle minnes on hädavajalik integreerida bioloogia õpetamine ja uurimine vastavate kateedrite ja praeguse ZBI baasil. Nõukogu toetas instituudi loomist.

TARTU MATEMAATIKAKESKUSE

põhimäärust tutvustas akadeemik Gennadi Vainikko. See on matemaatikateaduskonna koosseisus töötav teadusasutus, milles osalevad nii Eesti kui välismaa teadlased. Koosseis vaheldub iga kahe aasta järel. Finantseerimist taotletakse teadusfondist. Nõukogu kinnitas põhimääruse.

KORRALISE PROFESSUURI JA DOTSENTUURI PÕHIMÄÄRUSE

projekti tutvustas juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann. Projekti on mitu korda arutatud TÜ valitsuses. Ka nüüd tehti mitmeid parandusi ja täiendusi. Põhimäärus võeti vastu, see ilmub mõnes järgmises lehenumbris.

18. veebruaril kinnitas TÜ valitsus 138 professuuri. TÜ nõukogu kinnitas filosoofia– (36), õigus– (11), majandus– (10), bioloogia–geograafia– (21), kehakultuuri– (4) ja arsteteaduskonna (41) poolt pakutud avatavate professuuride nimekirjad.

Kohad, mille konkurss välja kuulutatakse, annab dekaan teaduskonna nõukogu ettepanekul. Rektor arvas, et seal, kus sisuliselt on professuur loodud ja juhataja valimistähtaeg pole täis, võib konkursi välja kuulutada valimistähtaja lõppedes.

● ● ●

Kinnitati:

- **vabade kunstide kutsutud professori põhimäärus,**
- **magisriõppe põhimäärus.**

Registreeriti **Eesti Kristlik Üliõpilasühing** ja kinnitati selle põhikiri.

TEAVE, TEABE, TEAVET...

EELLUGU

1990. aasta suvel moodustatud teabetalitusest (TT) on saanud ülikooli üks keskpunkte. Selle loomise tingisid nii muutuv ülikool kui põhjanaabrite eeskuju. Päris puhtale maale see ei tekkinud: TT esimese juhataja **Tiit Matsulevitši** ja tehnilise toimetaja **Ester Schnuri** käe all nägi aasta varem ilmavalgust ülikooli ajakirja esimene number. Sügisest lisandus toona veel ajakirjandustudengina **Ülo Veldre.** Sellise koosseisuga vahendati rahvusülikooli juubelipidustusi ning trükist ilmus telefoniraamat. Enne TT ametlikku moodustamist võeti meeskonda rektori abi **Priit Heinsalu.**

Eesti kõrgkoolidest oli ülikooli TT esimene, nüüd on vastavad keskused ka tehnika– ja põllumajandusülikoolis. Mullu suvel said Põhjamaade kõrgkoolide teabetalitajad ja lehetoimetajad kokku Käärikul toimunud aastakonverentsil «Nordinfo 91».

Millega TT–s täpsemalt tegeldakse, sellest rääkisid «UT–le» juhataja URMAS AUNIN ja vanemtoimetaja ÜLO VELDRE.

INFO

Ülo: Uudiste lühim tee käib läbi ajakirjanduse. Uudiste tulv ülikoolis on suur ja see v[illegible] suunamist nii sisse– kui väljapoole.

Urmas: Teabetalituse ülesandeks ongi katta valdkond, mida inglise keeles nimetatakse «Information Service and Public Relations», seega teabelevi ning suhted avalikkusega. Suhtlemine avalikkusega algab suhtlemisest ajakirjandusega. Ülikooliuudiste üheks levikanaliks on kord nädalas ilmuv **ajaleht.** Väljapoole Ülikooli vahendame igapäevaseid uudiseid peamiselt **Tartu kohalikule raadiole** ja **ajalehele** ning anname küsijaile **jooksvat teavet** toimuva kohta. Ei möödu vist päevagi, mil «Postimehes», raadios jm. poleks midagi ülikoolist.

Siseuudiste kiireks levikuks on vaja moodsamaid kanaleid — mujal on kasutusel **elektronpost.** Miks mitte ülikooli oma **elektronajaleht?**

Helsingi ülikoolis on infolevi pandud arvutitele: arvutist saab vaadata üldandmeid, isikkoosseisu, koosolekute protokolle jne. Eriti populaarsed olid need talvel enne õppejõudude valimist: käidi otsimas, mida keegi on koosolekutel öelnud jmt.

Samuti oli võimalik kiiresti edastada kõikvõimalikke teateid, kuulutusi.

Ülo: Meil oleks näiteks praegu oluline kiiresti teada saada, kas kassas raha on...

Urmas: Meie ülikooli elektronpostiga tegelejad on igatahes elektronajalehest huvitatud. Selleks on vaja vastavat arvutivõrku ja tarkvara — uudiseid juba jätkuks. Üheks põhiprobleemiks jääb seni veel ilmast sõltuv side.

Uudistelevi on nõnda siis igapäevane «tausttegevus». Küsitakse kõike. Siiski, vist kõige rohkem soovitakse andmeid väliskõrgkoolide kohta. Ka tudengid käivad meilt neid küsimas, ilmselt leidis oma lugejaskonna eelmisel aastal UT–s ilmunud rubiik «Anna mulle õng».

Igapäevase infoteeninduse kõrval koostame ja toimetame **ülikooli tutvustavaid trükimaterjale.** Erinevalt teiste kõrgkoolide teabetalitustest on meie halduses ka ülikooli üldkasutatav **telefaks.** Helsingi Ülikoolis kasutab teabetalitus oma võimast faksiaparaati ainult ülikoolisiseseks infoleviks — automaatika võib ühe dokumendi väljastada järjest sajale adressaadile, muidugi on allüksused varustatud oma faksiaparaadiga.

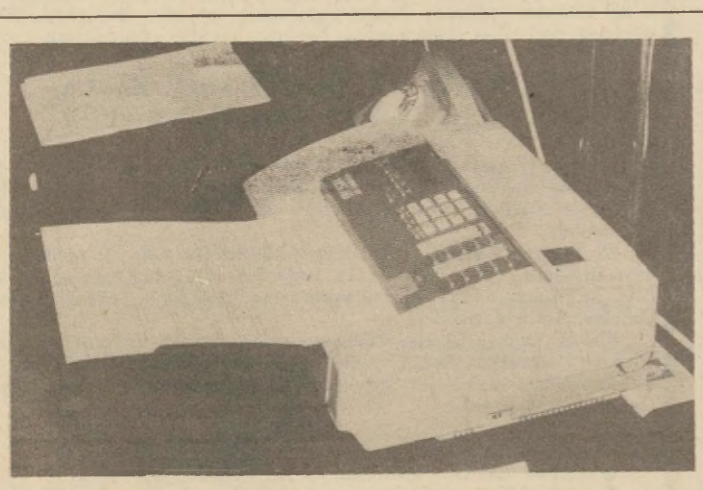
Selle arvuti kaudu, mis parajasti teabetalituse juhataja Urmas Aunini laual, jõuab ülikooli ka üldkasutatav elektronpost.

KES MIDA?

Urmas: Täiskohaga töötame mina ja **Ülo,** lapsepuhkusel olevat Estrit asendab praegu **Tiina Hansson.** Poole kohaga on ametis ajaloomagistrant **Katri Raik** ja rektori abi **Priit Heinsalu.** Ingliskeelsete materjalide tõlkimiseks ja toimetamiseks kasutame Kanadast pärit üliõpilase **Alexander Hardingu** abi; saksa keele tõlgi roll on täita saksa filoloogia lõpetanud **Jana Kindsigol.** Ja paljude jaoks ehk TT töö silmanähtav osa, faksside saatmine, on poole kohaga operaatori **Reet Hünersoni** vastutusel. Mina olen hariduselt matemaatikaõpetaja, ajakirjandus ja teabelevi on Ülo eriala.

Ülo: Mina olen jõudumööda katsunud end harida ka *Public Relations*'i teoorias, aga kahjuks on see pärast diplomitöö valmimist väga juhuslikuks jäänud — meil numbrite kaupa ära jagatud: üks toimetaja tegeleb oma numbriga algusest lõpuni (tehniline töö kaasaarvatud), ainult *layout* on rohkem Ülo teha. Ajakiri ootab kaastöid, kokkupanemine oleks lihtsam ja jõuaksime kiiremini tsüklisse. Paraku pole meil võimalik honorari maksta ehk kannustab autoreid võimalus oma töid ja tegemisi laiemale avalikkusele propageerida.

Ülo: Suure osa minu ajast on võtnud koostamine. Olen selle toimetaja, kuid mulle tundub, et kordame kellegi teise tööd.

Ühe faxipaberi lehe hind on praegu veel 8 rubla.
ANDRES JOALA **fotod**

ÜLIKOOLI STRUKTUURI JA ISIKKOOSSEISU

Urmas: Kaadriosakond haldab andmebaasi, mis paikneb arvutuskeskuses EC–tüüpi arvutil. Võiks ju lihtsalt sellest andmebaasist andmed välja trükkida, vormistada ning raamatuna välja anda. Kahjuks pole see mitmel põhjusel veel võimalik. Esiteks ei tunnista vana EC–tüüpi arvuti diakriitilisi märke, so. täppide ning katustega tähti. Puuduvaid tähti on asendatud mitmel eri viisil, trükise jaoks peab neid käsitsi korrigeerima.

Olulisem takistus trükiväljundi saamiseks on see, et kaadriandmebaasi luuakse rektori käskkirjade alusel, mis ei peegelda suuremate allüksuste sisemisi jaotusi. Näiteks määratakse inimene tööle raamatukokku, kus on oma mitmeastmeline sisemine struktuur. Millises osakonnas või sektoris inimene tööle asub, seda rektori käskkiri ei kajasta. Õnneks andis raamatukogu oma andmed «struktuuriraamatu» koostamiseks arvutikettal, mis oluliselt kergendas meie tööd. Pealegi muutub ülikooli struktuur praegu niivõrd kiiresti, et kogu aeg tuleb käsikiri ümber teha.

Ülo: Saatsime allüksustele välja paberid just nende andmetega, mis suures arvutis seisavad, kuigi ise teadsime, et näiteks sotsialismi ajaloo kateeder oli ammu likvideeritud. Pahameel pöördus muidugi meie vastu.

Urmas: Ülikoolil oleks hädasti vaja korralikku tsentraalarvutit või seda asendavat võrgusüsteemi.

Ülo: Meie personaalarvuti on liiga tagasihoidlik, et töödelda sellel suurt andmebaasi. TT laserprinter seisab aga varuosade ootel, kuid printeri tootnud firma on ammu likvideeritud.

Urmas: Õnnetused algavad siis, kui tehnika ei ühildu omavahel. Tarkvara probleemi ei pane ka administratiivselt paika, aga koordineerida oleks vaja kasvõi kokkuleppeliselt. Asi on selles, et enamik tehnikat on saadud kusagilt kingituseks ja kingitud hobuse suhu ju ei vaadata.

Ülo: «Struktuuri ja isikkoosseisu» juurde tagasi tulles — seegi on ülesehituselt ja funktsionaalselt vananenud. Ainesüsteemile üleminekul oleks vaja üleülikoolilisi õppekavu lektorite ja ainete nimede, ruuminumbrite ja kellaaegadega, mitte aga allüksuste struktuuri ametikohtade järjestuses. **Inimene peab struktuurist olulisemaks saama!**

Urmas: Jah, aga selle taga peaks seisma korralik arvutivõrk, käsitsitööga on üsna lootusetu nii suurte infomahtudega toime tulla.

Ülo: Kahjuks pole ülikool selleks veel valmis ja et sel aastal mingisugunegi teatmik ilmavalgust näeks — ilmub see ikka vanas kuues. (Käsikiri on trükikojale üle antud.)

FAKS

Urmas: Meie vahendada on ka selline masinatraktorijaam nagu ülikooli **üldfaks.**

Kui poolteist aastat tagasi see «ainus» TT käsutusse anti, oli umbes **sadakond** väljaminevat ja niisamapalju sissetulevat faksi **kuus.** Viimastel kuudel oleme jõudnud **pooletuhande** piirimaile. Eks seegi näitab ülikooli välissuhtluse intensiivsust. Tänaseks on faksiaparaat lõplikult ära kulunud, faksipaberiga on äärmiselt kitsas.

Ülo: Kahjuks ei tunneta kõik inimesed reaalsust, milleks faks kõlbab, milleks mitte. Paljud teated jõuaksid edukalt ja õigeks ajaks kohale ka tavalise postiga, — kui need õigel ajal teele saata.

Oleme püüdnud kõigile vastu tulla, pole teinud omaalgatuslikku «tsensuuri» (ikkagi avatud tekst), aga tutvumisteenistuse faksid on küll liiast; ka pole mõtet lasta endale «ümberfaksida» raamatute koopiaid — rekordsaadetis on olnud üle 60 lehekülje .

Urmas: TTÜ–s võis vähemalt veel eelmise aasta lõpus saata fakse ainult rektori või prorektori loal. Nii saadi ka tunduvalt vähem faksisõnumeid vastu. Probleemiks on rahakott: iga lehekülg (termo)paberit maksab praegu ca **8 rubla.**

Ülo: Viseerimise sisseseadmine tähendab kohe ka «tsensuuri»! Nagu see veel mullu kehtis ülikoolis teleksite osas. Nende hulk on tänu faksile vähenenud ühekaheni päevas.

Urmas: Telefaks on aparaat, mis edastab sõnumeid ikkagi tavaliste telefoniliinide kaudu ja siiani lähevad need üle Moskva (v.a. Soome ja Rootsi; vt. näit. «Õhtuleht», 12. 10. 91 «Valime üle Moskva»). Järelikult on faksi saatmisel tehnilised tingimused samad, mis telefoniga helistamisel. Usutavasti on kõik proovinud valida «kaheksat». Eestist väljapääsemiseks tuleb lisaks valida veel «kümmet». Nii saadetaksegi fakse peamiselt öötundidel, siis on rohkem lootust ühendust saada. Samas on faksiaparaadid sidesõlmes eraldi arvel ja nende liinide eest tuleb maksta topelt (st. sellel liinil helistamine on tavalisest kallim).

Teleks on faksist täiesti erinev aparaat, töötab spetsiaalsetel liinidel ning edastab teksti nagu telegraaf.

TRÜKISED JA SÜMBOOLIKA

Urmas: Valmimas on uus **ingliskeelne prospekt,** alustasime **saksakeelse** koostamist. Neile on lisatud Tartu kesklinna kaart. **Meenete valmistamine** (klaasid, Gustav Adolfiga medalid jmt.) on majandusraskuste tõttu jäänud kindlate ürituste raamidesse. Osa sellest «toodangust» kasutatakse esindusfunktsiooniks. Suurema tiraažiga olid **jõulukaardid** ja viimati **kalender,** millega nägi vaeva Katri. Need peaks müügile jõudma **ülikooli trükiste müügipunkti** ja ka **ajaloomuuseumi.** Kahjuks ei saa küsijatele midagi niisama välja jagada, kõik on kohutavalt kalliks läinud. Kalendrid on juba müügil **peahoone «Ajakirjanduslevi» kioskis.** Jaanipäevaks on kalendrid oma aktuaalsuse kaotanud, kulutused (osalt valuutas) tuleb aga enne tasa teha.

Ülo: Sümboolika ja suveniiride vallas on seni midagi tehtud vaid seoses juubelite ja tudengiüritustega. Tegelikult vajaks see valdkond põhjalikku käsilevõtmist ja kompleksset lahendamist. Näiteks miks peaksid kirjad Tartu tudengite T–särkidel reklaamima ja toetama Ameerika, Skandinaavia jt. ülikoole? Tõhusat profiiti saab ülikoolile teenida ka ülikooli sümboolikat kandvate suveniiridega, olgu siis tegu kirjaplokkide, spordisärkide, pusade või millega tahes. TV–s kasutas hiljuti autofirma oma toodangu reklaamiks meie peahoone kujutist. Kui see firma jagaks nüüd ülikooli töötajatele autosid...

Ülikooli sümboolika paikapanemisest on juttu olnud rektoriga ning ettevõtmine ise asub väljaspool kahtlust, on ainult toppama jäänud realiseerimisel.

Kuna avaliku ja vastavalt tasustatava konkursi väljakuulutamiseks pole raha, siis demokraatia ei tööta ja võimutsevad ametnikud. Ning küsimus — kelle kunstnik on kõige parem? — lahendatakse printsiibil: ise ei saa, aga teisele ei anna. Sõnaga, põhiküsimus on ikka veel võimuküsimus, mis varjutab tulemuse.

Urmas: Selles puudub küll väline esinduslikkus, aga suhteliselt odav ja kiiresti teostatav oli ingliskeelsete ajalehenumbrite väljaandmine koos «UT» toimetusega. Lehe valmimistsükkel on paika pandud ja siin ei teki igasuguseid takistusi. **(Ingliskeelset ajalehte saab osta veel toimetusest — toim.)**

Ülo: Üks ei välista teist, samas ka ei asenda. Mis parata, esinduslikkuseks ei jätku jõudu, kui hädavajalikugagi otsotsaga kokku saaks

VARJE SOOTAK

ÜLIÕPILASTÖÖBÖRSIL AASTANE SÜNNIPÄEV

6. märtsil pidas Üliõpilastööbörs (ÜTB) Põllumajandusülikooli nõukogu saalis pressikonverentsi oma esimesest tööaastast.

Mõõdunud aasta 8. märtsil asutasid viis EPA tudengit ÜTB. Peamine põhjus oli kõrgkoolides suunamissüsteemi kadumine. Täielikult puudub ka ülevaade sellest, missuguseid spetsialiste tasub koolitada, milliste osas valitseb n.–ö. ületootmine.

EPA tudengite asutatud börs asub **Põllumajandusülikooli peahoone ruumis 233,** oma olemuselt on ta aga kõrgkoolidevaheline. Samasuguse ÜTB asutab börs ka Tehnikaülikoolis. Juhatuses on nüüd tudengeid kolmest ülikoolist. Juhatuse eestseisuses on esimees **Jüri Vahar, Mait Marran ja Paavo Pedmanson.**

Andrus Tasak: «On tekkinud kaks andmepanka — üliõpilased, kes tööd vajavad ja teisalt noorte spetsialistide järele puudust tundvad firmad. Üliõpilasele on tehtud teenuse saamine võimalikult soodsaks. Valdavalt katab kulud firmade börsile astumise maks. Alul oli see 3000, seejärel 500 rubla, nüüd 2000 rubla. Sisseastumismaks tagab firmale teda huvitava info kogu aasta kestel.»

Tudengi turule astumise eeltingimuseks on ankeetavaldus, kus nõutakse keeleoskuse määratlemist (kõnes, kirjas), kus on kirjas õppepraktikad, kogemus arvutiga töötamisel, senine teenistuskäik, huvid–pürgimused, elamispinna vajadus. Elamispinnaga pakkumisi on firmadelt tulnud aga vaid kümmekond. Need on tavaliselt linnast väljas asuvad ettevõtted ja koolid.

Börsi ülesanne on firma ja töövajaja kokkuviimine, et nad vastastikku võiksid otsustada üksteise sobivuse, palgatingimuste jms. üle. Tudengi kohus on informeerida ÜTB–d läbirääkimiste tulemustest. Firma nõudmisel võib psühholoogist tööjõuspetsialist korraldada võimekustesti, et tekiks võimalus valida kandideerijaist parim.

Koostöös mitme firmaga on ÜTB korraldanud täiend– ja ümberõppekursusi näiteks raamatupidamises, informaatikas jm. ÜTB–s on võimalik leida ka hooajatööd stipilisa teenimiseks.

Andrus Tasak: «Firmad hakkavad üha enam huvi tundma nooremate kursuste tudengite vastu, et neid oma tarvidust mööda koolitada.»

Jüri Vahar: «Mõned firmad eelistavad, et tööleasuja oleks n.–ö. puhas leht, poleks senisest töökorraldusest rikutud.»

ÜTB statistika järgi on pakkumises–nõudmises esikohal majanduserialad, seejärel automaatika, mehhaanika. Sel aastal lõpetavate tudengite hulgas on rohkesti pakkumisi põllumajanduslikele erialadele. 1993. ja järgmistel aastatel lõpetavaid kandideerib rohkem loodus– ja täppisteaduste erialadele. Tänavuste lõpetajate pakkumiste hulgas on esikohal TÜ (41%), TTÜ (35%), EPMÜ (22%). 1993. aastal ja hiljem lõpetavaid kandideerib kõige rohkem TTÜ–st (41%). 40 protsenti ÜTB andmepangast on tänavuste, 60 tuleval ja järgnevail aastail lõpetajate päralt.

Ka kõige järjekindlama burši tudengipõli saab kunagi läbi. Ametita pole aga õllerahagi.

ÕIGE INFO ÕIGES KOHAS

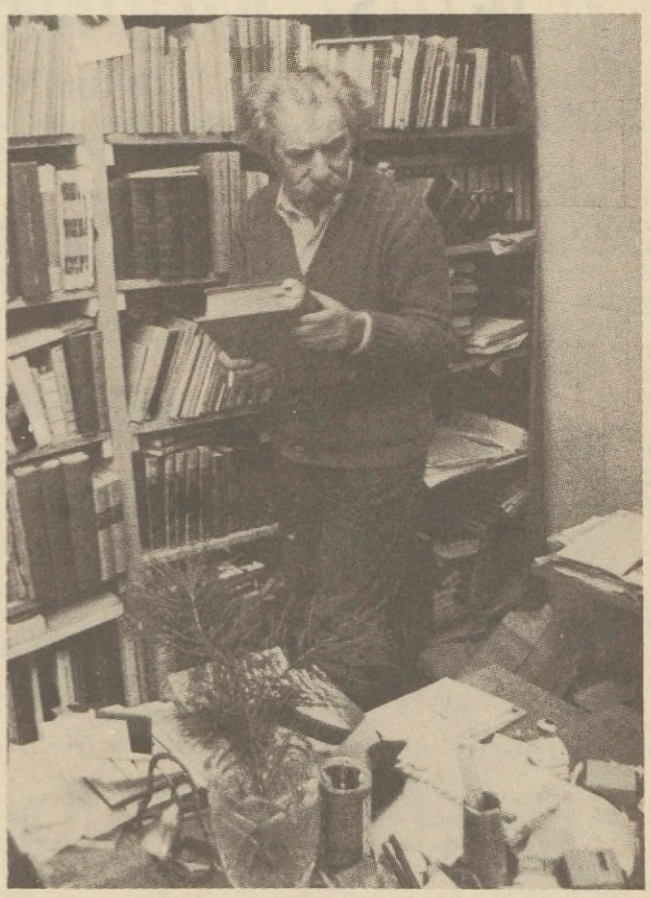
Kord kuus ilmub noorteühenduse «Wello» ja ÜTB koostöös kitsale lugejaskonnale mõeldud **infoleht «Üliõpilastööbörsi Q–info»** (tiraaž 10 000). Kokku on ilmavalgust näinud viis numbrit. Põhiliselt sisaldab leht kuulutusi, kuid ka reklaami, intervjuusid. Levitada aitab «Tartu Post». Kolme viimast numbrit on saadetud tellijaile koos «Kaubalehega». ÜTB kodeeritud kuulutusi avaldab ka «Äripäev». 1992. aastast on üliõpilaste tööbörsist juttu ka ajalehes «Eesti Maa».

Esmaspäevast neljapäevani kl. 18.30—18.45 on «Raadio Tartu» eetris ka tööbörs. Siingi on ÜTB–s registreerinud üliõpilased soodustatud olukorras! Esimese kuulutuse saab eetrisse anda tasuta. Kuid raadiobörs pole ainult tudengeile, vaid kõigile soovijaile. Tegutsetakse koos «Tudengiraadioga». Enamik kasumit läheb samuti «Tudengiraadio» hüvanguks.

Mis seal's ikka, tudengipõlv saab kunagi läbi. Kasulik on varakult teada, mida ootad oma tulevaselt ametilt ja amet sinult ning selle järgi ka oma stuudium seada. Kõige paremini saab sellest kõigest teada vesteldes tulevase võimaliku bossiga. Tööotsija parim võimalus on külastada ÜTB–d Põllumajandusülikooli ruumis 233, peagi on neil jälle ka oma telefon.

PIRET TALI

ÕNNITLEME!

PROFESSOR JURI LOTMAN 70

28. veebruaril sai 70–aastaseks kirjandusteadlane, Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik, mitme välisülikooli ja akadeemia liige ning audoktor, Tartu Ülikooli professor Juri Lotman.

Reedel, 20. märtsil toimub ülikoolis maineka teadlase juubeli puhul teaduskonverents, kell 16 jätkub tähtpäevaüritus aulas kontserdiga.

Prof. Juri Lotmani juubelile pühendatud teaduskonverents toimub ka juulis Inglismaal Keele'i Ülikoolis.

Vene kirjanduse kateeder

PROFESSOR NIKOLAI KRISTOFFEL 60

Õnnitledes 5. märtsi juubilari, on sobilik ümber lükata laialt levinud eksiarvamus, et Tartus on mitu Nikolai Kristoffelit:

üks, kes andeka tudengina avastas teoreetiliselt valguskiire põiknihke selle peegeldumisel ja hiljem saavutas selle abil hiilgavaid tulemusi forellipüügis;

teine, kes ehitas üles kristallide väikeste lisanditsentrite suure teooria ning kirjutas sellest raamatu, hiljem aga hakkas mängima kirimalet, mis andis väikese lisandi tema suurde margikogusse ja lisaks veel rahvusvahelise meistri nimetuse;

kolmas, kes pani aluse senjett-elektrikute faasisiirete mikroskoopilisele teooriale ja on õpetanud tahkiseteooriat peaaegu kõigile meie tahkisefüüsikutele ja optikutele;

neljas, kes nooruses lõi aega surnuks bridžimänguga, hiljem aga tüdines ja nüüd loodab lahendada kõrgtemperatuurse ülijuhtivuse saladust.

Väidame kindlalt, et see on üks ja seesama KOLLA.

Kolleegide nimel
MART ELANGO

VÄIKESEST PRINTSIST KABAREENI

«Kõrbe juures on kõige ilusam see, et ta peidab kaevu.»
A. de Saint–Exúpery
«Väike prints»

Narva maantee üliõpilaskohviku salongiõhtutel esineb **Erkki Otsman.** Kahekümne nelja aastane laulja lõpetas eelmisel aastal meie ülikooli ja töötab nüüd Tallinna 62. Keskkoolis bioloogiaõpetajana. Esimesi kabareelikke laulukavu esitas Erkki oma kursuse pidudel, seejärel esines ta stiiliüritustel ülikooli klubis, tudengipäevadel. Tema lauludele (laulmisele) on ikka iseloomulik olnud teatav möödunud aastakümnete nostalgia, prantslaslikkus ja stiililine väljapeetus.

Väike prints ütleb, et lilli ei tohi kuulata, vaid vaadata ja nuusutada. Bioloogist kabareelauljal Erkki Otsmanil on kindlasti oma arvamus.
JAAK JAAKU foto

«Ma ei saa rääkida oma lavateest,» ütleb Erkki, «need on kõlavad sõnad. Tegelikult algas see Tallinnas, kui üritasin esineda saates «Kaks takti ette», aga selline vorm mulle ei sobi ja ega see ei õnnestunud ka.»

Tudengisügisel 1991 esines Erkki armastuslaulude buketiga, kus olid valdavalt toonaste tähtede, näiteks Tanita Tikarami hitid. Siis tulid vene romansid, programm Zarah Leanderi lauludest. Sellega gastroleeris Erkki koguni Tallinnas ja Eesti esimeses elava muusika kohvikus Pärnu «Live» klubis. Narva maantee tantsusalongis esitatav kava on mustast ja valgest *soul*'ist, milles Erkki laulab Cole Porteri ja Bacharachi igihaljaid meloodiaid.

Oma sõnul valib Erkki laule eelkõige kõitvuse järgi. «Ma laulan palju falsetthäälega ja just naishääli. Mu häälel on lihtsalt selline kontra–alt, metso (madal sopran) tämber. Lauljannade hulgas on kolmeks suureks eeskujuks Liza Minelli, Edith Piaf ja Zarah Leander. Mulle meeldib see traagilisus, millega nad laulavad, sügavus.»

Iga kuu esimesel ja viimasel neljapäeval vahetab Narva maantee kohviku diskoseltskonna välja **tantsusalong — bigbändimuusika Harry Tarvo bändilt, tantsutrupp «Piaf».**

Erkki: «Arvan, et eestlastele selline muusika eriti ei istu, nad kuulavad rohkem kantrit, noored kindla rütmiga diskot. See, mida mina laulan, on rohkem kuulamismuusika. Hea, kui publik oleks selline nagu kabarees, kus tullakse programmi vaatama, mitte ennast tühjaks rabelema.

«Inimesed,» ütles väike prints, «poevad kiirrongidesse, kuid nad ei tea enam, mida nad tahavad.»

«Väike prints» on «Vanemuise» teatri tantsuetendus, kus Erkki Otsman tantsib Uhkeldajat. **Erkki:** «See pole kerge etendus, tal on kanda oluline sõnum. Etendus ei vasta päriselt Exúpery raamatule. Tegelaskujud on samad, tüübid ja nägemus lavastajapoolsed. Teater pole praegu veel väga kallis, ka pole öeldud, et materiaalselt raske olukord peaks vaimselt raskelt mõjuma. «Väike prints» on just selline asi, mis aitab.»

Samas arvab Erkki, et professionaalseks tantsijaks ta ennast pidada ei saa, kuna Mare Tommingas on selle rolli loonud konkreetselt teda silmas pidades. Tallinnas õpib Erkki Pantomiimi– ja Plastikastuudios. Nimelt teab ta suurepäraselt, et kõigil maailmatasemega kabareetähtedel on olnud koreograafiline haridus.

«Kunagi ei tohi lilli kuulata. Neid tuleb vaid nuusutada ja vaadata,» ütles väike prints. Paistab, et Erkki mõistab tänu oma erialale taimi igati. «Suvel lähen botaanikutega saartele, aga sellise abilisena, kes vaid haarab taimi ja vaatab, kus ja mis kasvab.»

Narva maanteel on salong lauludega, mis räägivad armastusest soojalt, emotsionaalselt. **Erkki:** «Arvan, et see emotsionaalsus on vajalik, et inimesed kurjaks ei muutuks.»

Tulevik? Erkki on proovinud esineda Tartu kõrtsides ja on sunnitud nentima, et kabareekultuuri siin pole. Tallinna esinduskabareedeni ei küüni külastamisekski rahakott. Ta arvab, et kunagi esineb ta kindlasti mõnes esinduskabarees, kuid lihvimatuna, sest see annab kabareeliku eriliselt mõrkja ja vajaliku stiilsuse.

Erkki: «Laulmisega tahaks saada professionaaliks, aga see tähendab, et kogu aeg tuleb sellele pühendada, ka tantsimisele.»

Minelli laulis kunagi, et elu on kabaree. Erkkile on kabaree elu.

PIRET TALI

TUDENGILAULIK

EESTI LIPP

M. LIPP — E. VÕRK

Kaunistagem Eesti kojad,
Kolme koduvärviga,
Mille alla Eesti pojad,
Ühiselt võiks koonduda.
Ühine neil olgu püüe,
Ühes venna armuga,
Kostku võimsalt meie hüüe,
«Eesti, Eesti, ela sa!»

Sinine on sinu taevas,
Kallis Eesti kodumaa,
Oled kord sa ohus vaevas,
Sinna üles vaata sa.
Must on sinu mulla pinda
Mida higis haritud.
Must on kuub mis Eesti rinda,
Vanast juba varjanud.

Sinine ja must ja valge,
Kaunistagu Eesti maad,
Vili võrsugu siin selge,
Paisugu tal täieks pääd!
Vaprast meelest venna armust,
Eesti kojad kõlagu,
Kostku taeva poole põrmust:
«Eesti, Eesti, ela sa!»

TOETUSI MUUDKUI TULEB

TÜÜ EDUSTUSE STIPENDIUMID

Kel on juba meelest läinud, neile tuletame meelde, et taas saab esitada kandidaate TÜÜ Edustuse stipendiumide taotlemiseks. Tingimused on endised. Taotlused tuleb tuua hiljemalt **1. aprilliks** TÜÜ Valitsusse (mida põhjalikumad, seda parem), võimalikult koos soovitustega.

Kandidaate võivad esitada kõik üliõpilased, akadeemilised organisatsioonid, õppejõud ja õppetoolid/kateedrid, mõistagi ka ülikooli suuremad allüksused.

Stipendiumid kuulutatakse välja 30. aprilli õhtul volbriöö rongkäiguks.

«TARTU MAJA» STIPENDIUM

A/s «Tartu Maja» juhatuse aastakoosolekul otsustati toetada üliõpilasi kahe 12 000 rubla suuruse stipendiumiga. Üks määratakse TTÜ ehitusala üliõpilasele, teine **TÜ filosoofiateaduskonna üliõpilasele.**

Arvestades summa suurust, leidis «TM», et kandidaatidele tuleb seada suuremad nõuded, kui seni tavaks olnud, ning jõudis koos filosoofiateaduskonna ja TUÜ valitsusega järgmisele otsusele:

- iga stipendiumi taotleja peab esitama **16. aprilliks** filosoofiateaduskonna dekanaati või valitsusse interdistsiplinaarse sisuga uurimistöö või essee, mille maht ei ole määratud, kuid mis ei tohi olla varem avaldatud;
- lisaks sellele peab esitama oma seni trükis avaldatud uurimuste ja artiklite loetelu ning konverentsidel peetud ettekannete loetelu;
- komisjon võtab arvesse senist õppeedukust ning eriti viimasel aastal kuulatud kohustuslikke ja valikkursusi, mille kohta tuleb esitada nimekiri koos muude uurimuste juurde käivate paberitega;

Alati on soovitav leida endale toetaja juhendajate/õppetooli näol, kuid see pole kohustuslik.

Täpsemat infot saab TÜÜ Valitsusest. Tartu Kommertspanga kiiduväärt algatusele on tulnud seega tubli lisa. Loodame, et asjade sellisest käigust innustuvad ka teised Eesti ettevõtted ning seda juba lähemal ajal.

SUVEÜLIKOOLID ROOTSIS

Taas on Tartu Ülikoolile saabunud pakkumisi Rootsi ülikoolide korraldatavatele suvekursustele. Tutvustame ajalehes lühidalt vaid teemasid ja tähtaegu, täpsemat informatsiooni saab peahoone välisinfostendilt, välissuhete osakonnast ja üliõpilaskonna valitsusest.

UMEÅ ÜLIKOOL

- **Endokrinoloogia ja füsioloogia 1.—5. juunini,**
- **keskkonnakeemia 20. juulist 21. augustini,**
- **poliitiline demokraatia — " —**
- **ettevõtlus turumajanduses — " —.**

Osalemiseks nõutakse head inglise keele oskust, kursused lõpevad eksamiga. Umeå Ülikool katab kõik osavõtu– ja elamiskulud Rootsis. Avalduste esitamise tähtaeg on **1. aprill** (kohalejõudmine Rootsi).

LUNDI ÜLIKOOL

korraldab **9. juunist 8. juulini keskkonnakaitse kursused** neile üliõpilastele, kel on haridust juba vähemalt 5 semestrit. Osavõtumaksu ei ole, kuid osalejad peavad katma ise kõik elamise ja sõiduga seotud kulud (k.a. õppematerjalid, elukindlustus jm.). Kursused toimuvad inglise keeles. Tähtaeg **10. aprill.**

GÖTEBORGI ÜLIKOOL

korraldab kursusi **laias valikus** turumajandusest orelimänguni. Kõik on tasulised (osavõtumaks 1500—9000 SEK).

Avalduse blankette saab välissuhete osakonnast või üliõpilaskonna valitsusest.

SEISAME TEELAHKMEL,

kus õige või vale otsus hakkab mõjutama meie edasist teenistuskäiku TÜ–s. Senini võõraiks arvatud probleemid on pärale jõudnud. Eestimaal on töötuid — nii nagu see peabki olema. Vallandatakse täies töövõimes isikuid, k.a. noori. Kas ka see peab nii olema?

Vallandatakse, sest kõik töökohad ei ole arukalt loodud. Aga kes on järgmine, kelle töökohta ei suudeta finantseerida? Kas selle oma, kes ei ole ülemustega piisavalt leplik olnud?

Seisatasime valiku ees. Nüüd tuleb teha valik. Kas minna uude, nüüd moodustuvasse ametiühingusse, kus ei jagata enam nänni ega tuusikuid? Sellesse, mille jaoks vajaliku seadusandlusega on mitmetel põhjustel kaua venitatud, mis aga peab elu turvalisust suurendama. Või loobume ühise julgeoleku ja kaitse võimalustest, uskudes, et endisaegne a/ü ei suuda piisavalt muutuda, olles sagedamini olnud juhtkonna poolel ja töövõtja vastu.

Või saame loota kaitset alles lootustes hõljuvate ametialaste liitude poolt, mille juhtpositsioonid on tööandjate mõjusfääris? Kas saame usaldada neid liite, kus tööandjad juhivad oma töötajaid nende palgatingimuste parandamise eest peetavas võitluses? Või hoiame täna kokku 1% palgast, et hakata homme uut palka otsima.

Need on küsimused, millele vastus peab tulema nüüd. Seisatasime teelahkmel, nüüd peame tegema sammu. Kummas suunas, selle peame otsustama.

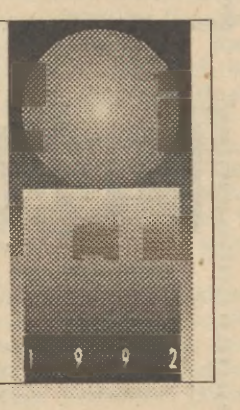
TÕNU KAUBA,
arstiteaduskond

19.-21. märtsini
Tartus Kreutzwaldi 60
NÄITUS-SEMINAR

Avatud kell 11 – 18

Info tel. 35 294

I N N O V A A T I K A 1 9 9 2

KES KIRJUTAS NII?

- *«...kaunid slaalominõksatused paragrahviväravate vahel...»*
- *«Kuidas saaks ühendada mulgi vedruvankrit saksa kiirrongiga?»*

Need nopped on pärit ühest eelmise nädala väljaandest. Missugusest ja kelle sulest? Esimesele äraarvajale pakub lehetalitus üllatusauhinna.

INFO . INFO

EESTI AKADEEMILISE ORIENTAALSELTSI VI ORIENTALISTIKAPÄEVAD 14.—15. MÄRTSIL

Laupäeval, 14. märtsil kl. 11 keemiahoone ringauditooriumis

TEADUSLIK KONVERENTS

1, Meeletervendus ja pragmaatiline psühholoogia — H. Ints.

2. Dzoktseni vaade ja koht budistlike õpetuste süsteemis — M. Kark.

3. Hingefenomenoloogilistest paralleelidest mõnes muinasusundis — T. Kulmar.

4. «Budism kui niisugune» ja budistlik tekst kui konkreetne vabanemistee — L. Mäll.

5. Avicenna ja Dante — H. Udam.

6. Mara kuju budistlikus mütoloogias — Ü. Valk.

7. Assüürlastest — P. Volkonski.

8. Laulu abil teispoolsesse maailma — P. Vähi.

Pühapäeval, 15. märtsil kl. 11 TÜ klubis

KUNSTIHOMMIK

1. Põimik Ida muusikast, luulest ja piltidest.

2. Tartu Lasteteatri etendus «Vaata, kannike».

LOENGUD

TERVE ELULAAD

Käesoleval nädalal algab valikkursus «Terve elulaad». Loengud toimuvad **neljapäeviti kl. 16.15 ja reedeti kl. 14.15 Jakobi tn. 5 aud. 302.** Kursus lõpeb 27. märtsil. Lektor on professor A. Viru.

Spordifüsioloogia kateeder

KOOSOLEKUD

EESTI LOODUSUURIJATE SELTSIS

Neljapäeval, 19. märtsil kl. 17 toimub Vanemuise 46—301 (zooloogia kat.) LUS–i antropoloogia sektsiooni koosolek: V. Schwarz «Kaksikute korduvuurimused sportlike eeldustega laste selgitamiseks», T. Kivisild «Mittemeetrilised kranioloogilised tunnused».

SPORT

UJUMINE

TÜ 1992. aasta meistrivõistlused ujumises (50 m distantsidel) toimuvad 17. märtsil kl. 18 spordiklubi «Tähtvere» basseinis.

Treeningutunnid toimuvad esmaspäevast neljapäevani kl. 21—22 sealsamas (VI rada).

20. märtsil kl. 18 «Vanemuise» teatri suures majas

VÕIMLEMISÕHTU

35 aastat naisvõimlemist Tartu Ülikoolis

Külalisrühmad Jyväskylä Ülikoolist ja Leedu Veterinaarakadeemiast.Pääsmed müügil suure maja kassas 13. märtsist.

Kollektiivtellimised tel. 311 62.

Võimlemise kateeder

VARIA

HEI, TUDENG!

Kevad tuleb ja koos sellega ka ülikooli **kevadpäevad '92 (21.—26. aprill).** Sinu peas liigub kindlasti mõni mõte, kuidas seekordset üritustenädalat kõigile huvitavamaks muuta.

Ära hoia seda vaka all!

Kui tahad kevadpäevade korraldustoimkonnale nõu ja jõuga abiks olla, võta ühendust ülikooli klubiga. Telefonid tööpäeviti **35 208 ja 73 838.** Kõige parem on ise kohale tulla **Tähe t. 3, ruumi 206 teisipäeval, 24. märtsil kl. 20 (ruum 206).**

ABITURIENTIDE ERINUMBER

ilmub ja tuleb ka müüki tuleval **reedel, 20. märtsil.** Ülikooli uudised püüame samuti ära mahutada, tuleteme aga meelde, et artikleid ootame toimetusse nädal varem, teateid saame vastu võtta veel teisipäeviti.

ÜLIKOOLI KLUBIS

jätkuvad diskoõhtud!

Reedel, 13., laupäeval, 14. ja pühapäeval, 15. märtsil ning teisipäeval, 16. märtsil kl. 21..

KOHVIKUS

Diskoõhtud

kolmapäeval, 18. märtsil ja neljapäeval, 19. märtsil kl. 20

ÄRA UNUSTA ÜLIÕPILASPILETIT!.

TÄHELEPANU! GUSTAV II ADOLFI PRONKSKUJU ON VALMIS!

Järgmises lehes on sõna Tullio Ilometsal.

RSR

Teisipäeval, 17. märtsil kl. 18.15 räägib Erik Marmei USA presidendi valimiskampaaniast.

Kõik huvilised oodatud raamatukogu aud. 206.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 722. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 8 (1668)
REEDE,
20. MÄRTS
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

SEE AJALEHT ON SULLE, ÜLIKOOLI PÜRGIJA!

Head noored,

kes te täna seisate teelahkmel, olete langetamas oma elu vaat, et kõige kaalukamat otsust. Ma ei hakka selgitama õppimise vajadust — see peaks niigi selge olema. Inimeseks saadakse sooviga tahta teada. Kuid miks peaks see soov realiseeruma ülikoolis?

Ülikool on üks väheseid asutusi, mis on järjepidevalt tegutsenud keskajast saadik. Tartu Ülikoolgi sündis Eestimaa pinnal ammu enne oma riiki. Universitas'e *idee on osutunud kestvamaks mistahes poliitilisest doktriinist, universitaslik elulaad ja eluvaade on õigustanud end kõikvõimalike sotsiaalsete kataklüsmide kiuste.*

Miks on see nii? Vaatamata tehnika arengule ja teadmiste kättesaadavusele, on inimlik kontakt teadmiste hankimisel ja edastamisel jäänud hädavajalikuks. Selles osas ei ole ülikoolil asendajat. Siin tekivad väärtuslikud, pikaajalised sidemed paljude andekate inimestega, nii õppejõudude kui üliõpilastega, kelle maailmavaade ja ellusuhtumine on ääretult mitmekesine. Siin kohtab energilisust, mõtisklust, tohutuid võimalusi oma huvide ja ande realiseerimiseks, vaheldueks nalja ja lõbu. Üliõpilased ja õppejõud moodustavad energilise ja elava vaimse kogukonna, kus teadussaavutused elavdavad õppetööd, värsked teadmised liituvad otsinguärevusega ning üliõpilased on oma tõe avastajad.

Tartu Ülikool on valmis andma teile ***vaba haridust****, see on — lõputut püüdu mitte ainult teadmiste, vaid ka mõistmise poole. Ülikool ootab oma akadeemilistelt kodanikelt küll ühe eriala täiuslikku tundmist, kuid ka niisuguseid vaimseid harjumusi ning õppimisvõimet, et nad kõik koos oleksid jõudsad vahendid oma elu kujundamisel sisurikkaks meistritööks. Meie, õppejõudude, soov on aidata teil, üliõpilastel, valmistuda kompetentsuseks, ükskõik, mille poole te ka püüdlete. Me soovime, et teis virguks soov kõikjal toimida heatahtlikult, investeerida oma isiksus suurde ühiskonda.*

Meie eesmärk on anda teile oskus ja motivatsioon õppida kogu elu, teha eetilised järeldused kogu inimtegevusest, leida õige tee eluväärtuste kokkupõrkeis, suhtuda sallivalt igasse maailmavaatesse. Ülikooli vaim ongi üliõpilaste ettevalmistamine tuleviku jaoks, ükskõik, mida tulevik toob meie maale ja rahvale ning igaühele üksikult.

Meie maa vajab vabalt haritud mehi ja naisi,

— kes tunnevad inimkogemusel põhinevaid nüüdissaavutusi,

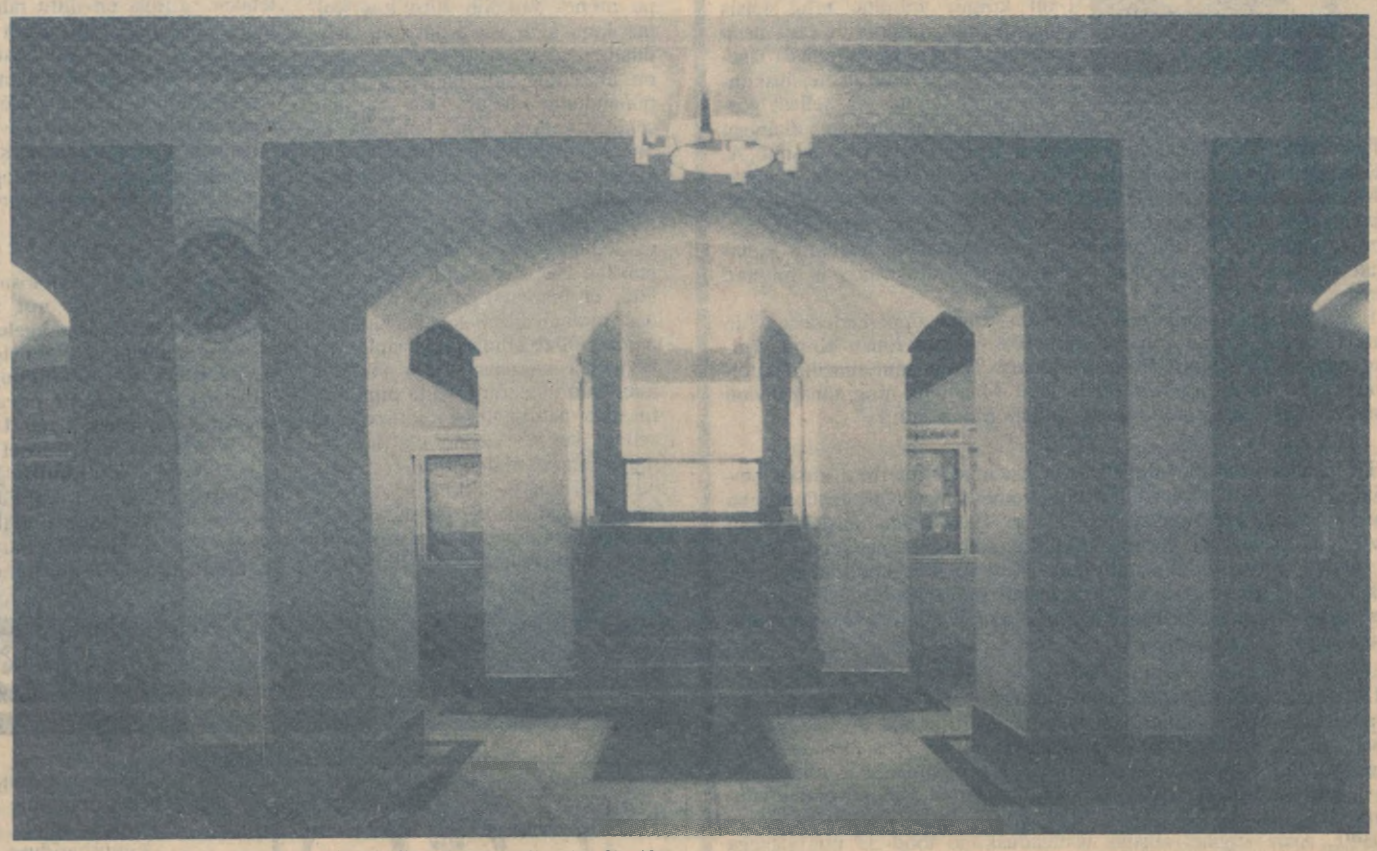
— kes mõistavad globaalseid perspektiive, sest meie elu sõltub üha rohkem teiste riikide saatusest ja teiste kultuuride eripärast,

— kes on kursis ja suudavad teha järeldusi ühiskondlikest, poliitilistest ja majanduslikest suundumustest,

— kes suudavad haarata ja laiendada teaduse ja tehnoloogia seninägematut võimalust ning samas mõista sedagi, kus on nende piir.

Me loodame, et te leiate ülikooli vaimu nii vaba, nagu me usume ta olevat. Me õhutame teid astuma vaba hariduse teele täis soovi, ei, täis kirge teadmiste järele. Te küpsete mitte ainult vabaduse, vaid ka vastutuse õhkkonnas. Sellest tõuseb kasu kogu eluks.

Rektor professor
JÜRI KÄRNER

Trepiastmed viivad rahvusülikooli pühapaika aulasse. Kas ka Sind?
ANDRES JOALA foto

FILOSOOFIATEADUSKOND

1. jaanuarist 1992 taastati ülikoolis 1940. aastal suletud filosoofiateaduskond, mis ühendab endas enamikku humanitaarteadusi. Peamised taotlused teaduskonna taastamisel olid:

1) anda üliõpilasele tagasi valikuvabadus, võimalus valida aineid ja seda, mis mahus ta üht või teist ainet kuulab (alam–, kesk– või ülemastmes);

2) soodustada interdistsiplinaarsust, teadustevahelisi seoseid ja koostööd niihästi õppe– kui ka uurimistöös.

Vastuvõtt toimub mitmel põhjusel küll erialade kaupa nagu senigi, aga erialade uued õppeplaanid, mis kevadel või suvel ka trükist ilmuvad, on koostatud nii, et jätavad aega lisaainete kuulamiseks (mõni rohkem, teine vähem).

Uus süsteem vastab paremini nii üliõpilase tunnetuslikele huvidele kui ka tema tulevase elukutse või töökoha vajadustele. Kui tunnen huvi näiteks psühholoogia ja semiootika piirimail asuvate probleemide vastu, siis saan ühes osakonnas õppides teiseski kursusi kuulata. Diplomaatiasse pürgija saab põhieriala juurde FT teistes osakondades ja ülikooli muudes teaduskondades kuulata aineid, mida arvab tulevases töös kasuks tulevat jne.

Sel suvel võetakse üliõpilasi järgmistele erialadele:

ajalugu **(50)**
eripedagoogika **(30)**
psühholoogia **(30)**
eesti filoloogia **(70; sealhulgas soome keele ja kirjanduse eriharusse 15 ja teatri eriharusse 5)**
praktiline eesti keel **(s.t. eesti keele õpetamine muulastele; 25)**
ajakirjandus **(15)**
inglise filoloogia **(35)**
saksa filoloogia **(24)**
romaani filoloogia **(12)**
norra keel **(10)**
vene filoloogia **(50)**

Sotsioloogiasse sel aastal vastuvõttu pole, küll aga järgmisel.

Vastu võetakse ka **25 üliõpilast politoloogia erialale,** kes hakkavad õppima väljaspool FT–d — uues, sügisest avatavas **sotsiaalteaduste teaduskonnas,** mille loomist korraldab prof. Rein Taagepera.

Kaugõppesse uusi üliõpilasi ei võeta. Kõne all on olnud mitmesuguseid täiendusõppe vorme.

On tõsi, et esialgu ei tasu ülikooliharidus end meil enam ära nii nagu endises N. Liidus. Nii on see siiski ainult esialgu, — normaalses riigis eeldab äritegevuski kõrgharidust. Need, kes praegu humanitaarharidust taotlevad, ei pruugi jätta lootust inimese kombel elama hakata.

PEETER TULVISTE,
filosoofiateaduskonna dekaan

AJAKIRJANIKUKS

Ajakirjandusosakond võtab traditsiooniliselt vastu 15 üliõpilast, õpingud kestavad 4 aastat.

Kahel esimesel aastal saavad tudengid reporteri– ja toimetajatöö praktilist koolitust, lisaks mitmeid ajakirjandusega seotud eriaineid. III ja IV kursusel muutub õppetöö tsükliliseks, programmi tulevad mitmed üldained ja spetsialiseerutakse poliitikale, majandusele ning kultuurile. Et jääda viiendaks ja kuuendaks aastaks **magistritööd** tegema, peab üliõpilane sooritama riigieksami hindele «väga hea» ning tema diplomitöö pälvima esiletõstmist. Ülejäänud asuvad IV kursuse lõpetamise järel tööle ajakirjanikuna.

Üliõpilaskandidaadid peavad esitama **3. juuliks** vastuvõtukomisjonile oma seniilmunud **kaastööd** (toimetusepoolse kinnitusega) ning toimetuse **soovituse.** Sisseastumiseksamitele eelneb kirjalikust tööst ja vestlusest koosnev **loominguline konkurss.** Neil, kes eksamitele ei pääse, jääb aega oma sisseastumisdokumente esitada mõnesse teise teaduskonda või kõrgkooli.

MATEMAATIKA-TEADUSKOND

Sel aastal võetakse meie teaduskonda 100 uut üliõpilast, neist 20 vene õppekeelega rühma. Vastuvõtt (nagu eelmiselgi aastal) pole enam erialati, vaid ühine. Ka õpitakse kahe esimese aasta jooksul koos ühise õppeplaani järgi.

Erialati jagunemine toimub kolmandal õppeaastal. Nüüd võib iga üliõpilane koostada endale juba ise individuaalse õppeplaani. Seda võimaldav õppekorraldus (nn. ainesüsteem) kehtib meie teaduskonnas teist õppeaastat.

Nii ei saa ka rääkida matemaatikateaduskonna erialadest nende vanas tähenduses. III kursusele jõudnud üliõpilane valib endale ühe ala, mida ta soovib õppida süvendatult. Selleks võib olla üks klassikalise **matemaatika** või **rakendusmatemaatika** haru, arvutihuvilistel võib selleks olla **informaatika ja arvutiteadus.**

Endiselt on teretulnud need, kes soovivad saada **matemaatika** või **informaatika õpetajaks.** Õpetajaameti valinud matemaatikateaduskonna üliõpilased saavad lisaerialana õppida ka **füüsika õpetamist.**

Kõigil matemaatikateaduskonnas õpetatavatel aladel võib pärast ülikooli lõpetamist oma haridusteed jätkata 2–aastases **magistriõppes** ja seejärel ka 4–aastases **doktorantuuris.**

Vastuvõtueksameid on nagu eelmiselgi aastal kaks: **matemaatika (kirjalik eksam, mida hinnatakse 0—20 palli)** ja **eesti keel (kirjand, 0—10 palli).** Ka muus osas on sisseastumistingimused samad. Medalistid, vabariikliku matemaatika– või informaatikaolümpiaadi 10 paremat, Tartu Ülikooli juures töötava täppisteaduste kooli väga hea hindega lõpetanud, kooli ja matemaatikaõpetaja soovituse saanud võivad saada sisse ka ilma eksamiteta või pärast matemaatika eksami edukat sooritamist. Kuid seda otsustab juba vestluskomisjon.

Dots. *IVAR SAARNIIT,*
matemaatikateaduskonna dekaan

USUTEADUSKOND

Usuteaduskond kuulub Tartu Ülikooli vanemate teaduskondade hulka: traditsiooniliselt moodustavadki ülikooli 4 teaduskonda: usuteaduskond (mida vanades ülikoolides nimetatakse alati esimesel kohal ja nii oli see ka Tartus), õigus–, arsti– ja filosoofiateaduskond.

Rootsi–aegse Tartu Ülikooli usuteaduskond oli tihedalt seotud Uppsala Ülikooliga: Uppsalast tuli õppejõude Tartusse, aga ka Tartus alustanud õppejõud jätkasid hiljem Uppsalas.

Veneaegse TÜ usuteaduskond oli kõigiti soliidne ning seisis täiesti saksa ülikoolide (aga need on ühed Euroopa paremad) tasemel. Selle perioodi usuteaduskonnas on töötanud või sellest võrsunud rahvusvahelise mainega teadlasi, nagu Th. Harnack, Saksamaal maailmakuulsaks saanud A. v. Harnack, aga samuti R. Seeberg, A. K. v. Oettingen, heebrea keele sõnaraamatu autor H. Mühlau, kirikuslaavi tekstide uurija N. Bonwetsch, kirikuloolased A. Berendts ja K. Grass, religioonipsühholoogiat uurinud K. Girgensohn, prohvet Malakia raamatu ületamatult põhjaliku kommentaari autor A. v. Bulmerincq ja mitmed teised.

Eesti Vabariigi aegsetest usuteaduskonna õppejõududest võib mainida mitmel korral ülikooli rektoriks valitud Johan Kõppu (hilisem piiskop), religioonifilosoof Eduard Tennmanni, maailmakuulsa nimega teoloogi ja folkloristi Uku Masingut ning tänapäevani töötavat viljakat kirjameest prof. Elmar Salumaad.

❑❑❑

TÜ usuteaduskond valmistas ette peamiselt luterliku kiriku vaimulikke. Apostliku õigeusu kiriku eriainete tarvis oli teaduskonna juures ka apostliku õigeusu professuur. 1930–ndatel aastatel nähti tuleviku jaoks ette ka rooma–katoliku teoloogia õpetamist, seepärast saadeti vabariigi stipendiumiga Vatikani kõrgkoolidesse õppima kaks eesti noormeest. EV lõpuaastail õppis usuteaduskonnas ka mitmeid tütarlapsi, kellest said koolide usuõpetajad. 1940. aasta suvel usuteaduskond suleti.

❑❑❑

Usuteaduskond avati taas 1991. aastal. Õppetöö korralduselt oleme püüdnud järgida ennesõjaaegset usuteaduskonda — see vastab umbes sellele, mis valitses Skandinaavia ülikoolides 1960—1970–ndatel aastatel. Õppetöö paindlikumat liigendamist, s.t. rohkemate üld– ja erikursuste lugemist on seni takistanud vähene õppejõudude arv.

1991. aasta sügisel alustas usuteaduskond tööd 33 üliõpilasega (70 soovijat) ning 6 õppejõuga. 1992. aasta sügiseks on õppejõude ette näha juba 10, lisaks külalislektorid teiste maade ülikoolidest.

Esimesel aastal õpitakse piibli keeli — heebrea ja kreeka keelt, sest teoloogi töö on töö piiblis kirja pandud Jumala sõnaga, s.t. töö tekstiga. Nagu filoloogidel nii on ka teoloogidel möödapääsmatu teksti kasutamine algkeeles.

Keelte õppimisele on pühendatud küllalt suur maht: **kreeka keelt** kahel semestril 5 tundi nädalas, **heebrea keelt** kahel semestril 3 tundi nädalas. Eesmärgiks on oskus sõnaraamatu abil osata ammendada kogu teksti rikkust.

Esimesel õppeaastal on kavas ka **sissejuhatavad ained piiblisse: Vana ja Uue Testamendi ajalood või sissejuhatused vastavatesse piibli osadesse.** Üsna põhjalikult õpitakse **filosoofia ajalugu:** kahel semestril 3 tundi nädalas: on ju filosoofia ja teoloogia tihedalt üksteisega seotud kord põimudes, kord üksteisele vastandudes. Samuti antakse ülevaade **usundiloost:** religiooni tekkimisest ning tähtsamatest usunditest maailma eri kultuurides, ka **religioonipsühholoogiast.**

Saksa keelt õpetatakse neile üliõpilastele, kes ei ole seda enne õppinud. On võimatu tegelda teoloogiaga oskamata kasutada saksakeelset kirjandust — saksa teadlaste osa teoloogias on ülekaalukas praeguseni, samuti on Eestis kättesaadav teoloogiline kirjandus valdavalt saksakeelne, niihästi vanem kirjandus kui ka tuliuus.

Teisel õppeaastal asutakse piibli algteksti analüüsimisele, mis jätkub ka kolmandal aastal. Õppekava näeb ette Vanast Testamendist 3 liiki tekstide käsitlemist, kokku 50—60 lk. heebreakeelsest piiblist. Samal ajal analüüsitakse Uue Testamendi tekste, kokku 180—200 lk. kreekakeelset teksti.

Teisel õppeaastal algavad ka loengud kirikuloost: vana–aja, keskaja, reformatsiooniaja ja uusaja perioodist, eraldi veel Eestimaa kirikulugu; kirikuloo raamesse kuulub ka dogmadelugu ja teiste kristlike kirikute võrdlev tundmine.

Kolmandal õppeaastal lisandub kirikuloolistele ainetele **ladina keel** (kahel semestril 5 tundi nädalas), millele järgneb **kirikukirjanike ladinakeelsete tekstide lugemine.**

Viimasel, neljandal õppeaastal on kavas põhjalikud loengukursused kristlikust dogmaatikast ja eetikast koos vastavate praktikumidega. Stuudiumi ajal käsitletakse ka **praktilise teoloogia aineid: kultusõpetust, hingehoidu, misjonilugu jt.**

Nelja–aastase stuudiumi ajal saavad üliõpilased **kõrgema teoloogilise hariduse,** ent see ei võimalda veel praktilisele tööle asuda. Vaimuliku kutse saamiseks tuleb kiriku(te) juures läbi teha **praktika** või **vastav õppeasutus** (välismaal on selleks 1—2–aastased praktilise teoloogia seminarid), koolides tööleasumiseks tuleb aga omandada **pedagoogilised oskused,** milleks Tartu Ülikool pakub võimaluse ühe õppeaasta ulatuses pärast teoloogilist stuudiumi või sellega üheaegselt.

Usuteaduskonda on võimalik lõpetada ka **teoloogiamagistri kraadiga:** selleks järgneb 4–aastasele stuudiumile 2 aastat magistriõpet. Magistrikraadi omandamine loob eeldused jätkata teaduslikku tööd usuteaduskonna juures.

Ühel asjal maksab veel peatuda. Et Tartu Ülikooli traditsioonide järgi pole filosoofia– (või keele)teaduskonnas õpetatud semiidi keeli, on seda alati tehtud usuteaduskonnas Vana Testamendi ja heebrea keele õppetooli juures. Nii on see kavandatud nüüdki. Juba 1992. aasta sügisel saavad alata **araabia keele tunnid asjahuvilistele,** samuti on tulevikus võimalik korraldada aramea ja etioopia keelte õpetamist. Võib märkida, et neid keeli on võimalik õppida vaid üksikutes Saksamaa ülikoolides. See aga avab juurdepääsu juudi ja islami kultuuri tundmaõppimisele, samuti mõnede väga vanade ja omapäraste kristlike kirikute ja kultuuride tundmisele. Kultuuritus aga on Eestimaa praeguse inimese üks põhitunnuseid, millest tulenevad paljud tema sisemised ja välised hädad.

Prof. KALLE KASEMAA,
usuteaduskonna dekaan

ARSTITEADUSKOND

Meditsiiniasutuste sulgemise ja arstikohtade koondamise ajajärgul lisavad konkurentsipinget noored arstid, keda ülikool endisel hulgal ette valmistab. Ära sellest heitu. Aastal, mil Sina lõpetaksid arstiteaduskonna, on meie meditsiin loodetavasti paremal järjel. Põlvkonnad vahetuvad niikuinii. Aeg ootab arstilt avaramat meditsiinilist üldharidust ja spetsialiseerumine on keerulisem kui seni. Kuueaastasele üldarstistuudiumile järgneb kaheaastane internatuur ja hilisem residentuur või doktoriõpe mõnes ülikooli kliinikus kolme kuni viie aasta jooksul. Meditsiinis saavutavad edu need, kes on arstitööle või teadusele üleni pühendunud. Mõtle, kas Sa oled selleks valmis. Siis võid Sa ka oodata, et ühiskond tasustab seda ametit vastutuse ja keerukuse vääriliselt.

Ja ikkagi on heas arstis midagi sellist, mida ei saa iial kinni maksta. Sa oled kindlasti märganud, et hea arst annab alati endast midagi täiesti tasuta. Kui inimene mõtleb ainult omakasule, siis ta jääbki haigeks. Vaim ja keha kuuluvad ühte. Võib–olla ongi arstiteadus natuke liiga molekuliline sellele, kes otsib inimesest ka vaimu ja hinge. Halenaljakas on see, et nüüd, mil ei jätku enam tavalisigi ravimeid ja vahendeid, ei õpetata arstidele peaaegu mitte midagi üliodavatest ja lihtsatest, ammu ära proovitud, vahel vägagi võimsatest looduslikest ravivõtetest, nagu näiteks tervendav paast või nõelravi. Aga tulevaste arstidena tulebki meil vedada igavese enesetäiendamise vankrit, millist kitsamat eriala me ka ei valiks.

Tartu ülikool annab meile meditsiinilise alushariduse ja ta ei tee seda halvasti. Kui Sa oled kasvõi korra ülikoolis spikerdanud või õppinud vähem kui «heale», pole Sul õigust kurta, et Sind on siin halvasti õpetatud. Ise õppida saab siin küll. Kes küsib, sellele kostetakse. Tartus on mitu rahvusvahelisel tasemel arstiteadlast ja õppejõudu. Enamik häid Eesti arste on siin õppinud, Faehlmannist ja Kreutzwaldist alates. Võib–olla kirjutad just Sina eesti rahva järgmise eepose. Ma arvan, et ka meie päevade arst on kultuuritegelane, sest kultuuril ja tervisel on sügavad seosed.

❑❑❑

Palun vali: raviosakonda võetakse vastu 110 uut üliõpilast, neist eesti õppekeelega 80 ja vene keelega 20, tervisekaitse arstideks 10, stomotoloogideks 35 (neist 5 asub kohe pärast sissesaamist õppima Turu Ülikoolis, 7 jätkab III kursusel õpinguid Soomes või Rootsis ja põhimõtteliselt on välisõpingud võimalikud ka teistel erialadel), farmatseutideks 30, kõrgharidusega meditsiiniõdede osakonda 25.

Sisseastumiseksamid on kõigile erialadele, v.a. meditsiiniõed, järgmised: suuline bioloogias, kirjalik keemias, suuline võõrkeeles, kirjand eesti või vene keeles. **Ravi–** ja stomatoloogiaosakonda astujaile on esimene eksam bioloogias, farmaatsiaosakonda keemias ning tulevastel kõrgharidusega meditsiiniõdedel on psühholoogiline test. Eksameid hinnatakse 10 palli süsteemis.

Farmaatsia erialale võetakse medalistid ja meditsiinikooli kiitusega lõpetanud ilma eksamiteta. **Medalistid,** kes soovivad asuda õppima teistele erialadele, peavad esimese eksami hindeks saama vähemalt 9 palli, et olla järgnevatest vabastatud.

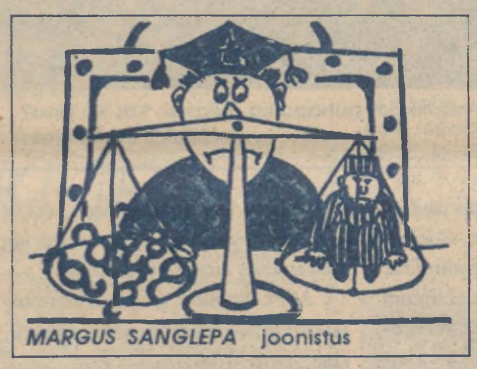
Tulevased **kõrgharidusega meditsiiniõed** võetakse vastu testi, kooli lõputunnistuse hinnete, asutuse suunamise ja suulise vestluse alusel. Eksameid neil ei ole. Vajalik on kaheaastane õetöö kogemus.

Dokumentide vastuvõtt arstiteaduskonda toimub 22. juunist kuni 10. juulini, **sisseastumiseksamid** aga 13. juulist kuni 31. juulini.

Uus aastatuhat toob meditsiini selliseid avastusi, mille kõrval mõni meie päevade koolitarkus kõlab kui kiviaegne. Aga mis siis. Headus ei aegu.

TÕNU PEETS,
üliõpilaste sisehaiguste ringi vanem

ÕIGUSTEADUSKOND

MARGUS SANGLEPA joonistus

15. oktoobril 1632. aastal kui avati *Academia Gustaviana,* töötas õigusteaduskonnas 4 õppejõudu. Tänases õigusteaduskonnas õpetab juuratudengeid 30 õppejõudu. Algusaastate Rootsi patriotism on asendunud Eestikeskse õigushariduse kujundamise ja elluviimise tunnetamisega. Aeg on selline, et vaatamata raskustele tuleb paljus taastada ja veel enam täiustada rahvuslikku õiguskorda. Selle keeruka ja vastutusrikka ülesande elluviimine nõuab mitte ainult õiguslikku järjepidevust, vaid ka haritud juristide järjepidevat koolitamist.

Ootame teaduskonda kindla valiku teinud noori, kes on teotahtelised ja hindaksid eesti keele ja võõrkeelte väärtust, kes huvituksid tänapäeva ühiskonna ananüüütilisest nägemisest ja kellele õppimine mitte sunnina ei tundu.

Õigushariduse andmisel püüab teaduskond lähtuda üldinimlikest väärtustest, õigusriigi idee tunnustamisest, inimõiguste prioriteetsusest. Eesti õiguskorra õpetamise püüame ühendada võrdleva õigusteaduse põhimõttest lähtudes teiste õiguskordade ja –süsteemide omaga. Kindlasti avarduvad üliõpilastel võimalused enda täiendamiseks välisriikides. Kuid ka Tartus on võimalik kuulata külalislektoreid Euroopast ja kaugemaltki.

❑❑❑

Et vastuvõtt teaduskonda toimub võistluse alusel, tuleb tudengikandidaatidel läbi teha **kutsesobivuse test, eesti keele (kirjand) ja võõrkeele eksam.**

Õppetöö ise toimub üldkursuste, erikursuste ja valikkursuste kaudu. Lähiaastatel kavandame ülemineku ainesüsteemile. Nii avarduvad üliõpilastel õppimisvõimalused, samas tõuseb õppejõudude vastutus õppetöö sisu suhtes.

Teaduskond lõpetajaid tööle ei suuna, nad asuvad tööle asutuse ja lõpetaja kokkuleppe alusel. Teatavasti on juristide ametikohtadele esitatavad nõuded diferentseeritud. Seetõttu on võimalik spetsialiseeruda vastavalt ametkondade tellimisele (näit. advokaadi–, kohtuniku, maksundusõiguse juristi jms. eriala omandamisele).

Loomulikult ei ole õigusõpe ainult kitsalt erialakeskne. Üks tuntud jurist on öelnud, et kolm sõna seadusandjalt muudavad terved juriidilised raamatukogud makulatuuriks. Seetõttu sisaldab kõrgem juuraharidus midagi enamat kui kehtiva seaduse perfektse teadmise või konkreetse õigusrikkumise objektiivse külje tundmise. Teaduskonnas pakutakse mitmeid üldkultuurilisi ja üldharivaid õppeaineid. Kõigis juura valdkondades seisneb töö põhiline olemus otsuste tegemises. Aastasadu on ülikoolides õpetatud nende võimalike teede leidmist, mis lubab luua õiglasi õigusnorme, et nende alusel langetada õiglasi otsuseid. Toodud mõtte elluviimisele on suunatud õppejõudude pingutused ka Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas.

Ius est ars boni et aequi — õigus on headuse ja õigluse kunst.

Dots. *RAUL NARITS,*
õigusteaduskonna õppeprodekaan

KEHAKULTUURITEADUSKOND

Kehakultuur kui osa üldisest inimkultuurist on suunatud inimeste kehalise arendamisele ja vastava hariduse omandamisele. Kehakultuur ja sport on maailmas muutunud üldrahvalikuks sotsiaalseks nähtuseks, on järjest tugevamini juurdumas igapäevasesse ellu. Kehakultuurihariduse ja sellealase teadustöö üks keskusi Eestis on Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskond.

❑❑❑

Sel aastal võetakse kehakultuuriteaduskonna päevasesse osakonda vastu **55 üliõpilast** (vene õppekeelega rühma ja kaugõppesse vastuvõttu ei toimu).

Põhiõppe stuudium kestab neli aastat, jagunedes kaheks astmeks: **baashariduse** (1.—4. semester) ja **erialahariduse** (5.—8. semester) etapiks.

Baashariduse etapil õpetatakse kohustuslikke loodus–, arsti–, humanitaar–, sotsiaalteaduslikke aineid ja mitmesuguseid spordidistsipliine ning sooritatakse pedagoogiline koolipraktika kehalises kasvatuses. Treeningudidaktika–alase õppetöö vormis toimub treening ühel valitud spordialal.

Erialahariduse etapil toimub üliõpilaste kitsam spetsialiseerumine ühele kehakultuurivaldkonnale, milleks on kas **kehaline kasvatus, sportlik treening või tervisesport ja ravikehakultuur** (viimasel alal toimub ettevalmistus koos arstiteaduskonnaga). Valitud kitsamal erialal saadakse süvendatud ettevalmistus. Lisaerialana on võimalik omandada **terviseõpetuse spetsialisti** kvalifikatsioon. Sellel etapil lisanduvad kohustuslikele ainetele nii teaduskonna kui ka üleülikoolilised valikained. Viimase kursuse sügissemestril sooritatakse 12–nädalane erialapraktika. Põhiõppe jooksul koostatakse kolm kursusetööd ja stuudium lõpeb kas diplomitöö kaitsmisega või erialase komplekseksamiga.

Paralleelselt õppetööga toimub teaduskonna õppejõudude juhendamisel sportlik tegevus ülikooli ja Tartu linna spordibaasides.

Põhiõppe järel on võimalik jätkata õpinguid **magistriõppes,** mis kestab kaks aastat (lõpeb magistritöö kaitsmisega sporditeaduste alal) ning seejärel **doktorantuuris** (neli aastat).

Vastuvõtt kehakultuuri erialale toimub üldkonkursi alusel. Sooritada tuleb konkursieksamid **bioloogias (suuline)** ja **üldkehalises ettevalmistuses ning kirjand.**

Ootame teaduskonda õpihimulisi ja spordihuvilisi noori, kellel on missioonitunnet kehakultuuri– ja spordielu edendamiseks.

Dots. *MATI PÄÄSUKE,*
kehakultuuriteaduskonna dekaan

ÕNNITLEME!

Leo Schotter 75

Eile möödus 75 aastat tuntud silmaarsti, ühiskonnategelase ja muusiku professor Leo Schotteri sünnist. Tema elutee algas 19. märtsil 1917. aastal Moskvas Eesti Vabariigi saatkonna arsti perekonnas. Alates 1936. aastast on L. Schotter olnud seotud Tartuga. Juba enne arstiteaduskonna lõpetamist 1947. aastast töötas ta silmahaiguste kateedris laborandina, hiljem assistendi ja pärast doktoridissertatsiooni kaitsmist 1964. aastast ja kutse saamist 1967. aastast professorina. 1975—1990 oli ta ühendatud kõrva–nina–kurgu ja silmahaiguste kateedri juhataja.

Leo Schotter on vabariigi teeneline arst ja Eesti Pimedate Ühingu auliige. Professor Leo Schotteri teadustöö põhisuundadeks on olnud: silmavigastused, lühinägevus, plastiline kirurgia, uute operatsioonimeetodite ja instrumentide loomine. Ta on üle 170 teadustöö, 12 autori– ja 90 ratsionaliseerimisettepaneku tunnistuse autor. Enamik eesti silmaarste on tema õpilased.

Soovime lugupeetud professorile õnne ja tugevat tervist ka edaspidiseks!

KOLLEEGID

Loe hoolega, tudengiks pürgija!

Nii nagu eelmistelgi aastatel kehtib hindamisel 10–palline hindamissüsteem. Kõik eksamid on konkursieksamid. Keskkooli medaliga või kutsekeskkooli kiitusega lõpetanutel on järgmised eelised:

1) eksamiteta võetakse vastu füüsika, keemia, defektoloogia, farmaatsia ja matemaatika erialadele;

2) kahe esimese eksami edukal sooritamisel (9—10 palli) võõrfiloloogia ja klassikalise filoloogia erialadele;

3) ülejäänud erialadele esimese eksami edukal (9—10 palli) sooritamisel.

Eksamitulemuste kogusummale lisatakse ka lõputunnistuse hinnete keskmine.

Kõik sisseastujad sooritavad sisseastumiskatsed üldistel alustel. Väljaspool konkurssi võetakse vastu sisseastumiskatsete edukal sooritamisel orvud ja vanemate hoolduseta jäänud lapsed.

Võrdsete pallide korral on eelistatud:

1) sõjaväe ajateenistusest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatud;

2) isikud, kes on aktiivselt osa võtnud aineolümpiaadidest;

3) isikud, kellel on praktilise töö staaž 1 aasta.

Dokumente ülikooli astumiseks võetakse vastu **22. juunist 10. juulini.** Vastuvõtukomisjon ei tööta laupäeviti ja pühapäeviti. **Sisseastumiskatsed toimuvad 13.—31. juulini.** Immatrikuleerimine vormistatakse 7. augustiks.

Dokumentidest on vaja esitada:

1) keskharidust tõendav dokument (originaal);

2) arstitõend;

3) 6 fotot (3x4 cm);

4) tööraamatust töökoha poolt kinnitatud väljavõte (isikuil, kes omavad tööraamatut);

5) isiklik avaldus (kirjutatakse kohapeal).

Soovi korral võib sisseastuja esitada iseloomustuse töökohast või õppeasutusest.

Täpsemat informatsiooni saab ülikooli rektori kantseleist Ülikooli t. 18 tuba 217 ning telefonidel 3 54 25 või 3 47 00.

Edu soovides

ülikooli vastuvõtukomisjon

Rahvusülikooli seitsmekümnenda aastapäeva pidustuste ajal 1989. aastal avas Veski tänav 61 uksed tudengimuuseum.

TUDENGIMUUSEUM

Mineviku tudengitoa mööbel, ihaldatav praegugi.

Seni oli nendes ruumides asunud Dmitri Uljanovi kortermuuseum, mis tegelikult oli kunstlikult kokku kogutud ekspositsioon. Tartus polnud nimelt enne Uljanovi muuseumi avamist 1982. aastal ühtki revolutsiooniainelist väljapanekut.

Veski tänav, kus tudengimuuseum asub, on üliõpilaseluga tihedasti seotud tänaseni — seal asuvad mitme korporatsiooni konvendihooned ja ilmselt nii mõnedki tänaste tudengite üürikorterid.

Väljapanek

Saateks vahvad saksakeelsed buršilaulud, asun silmitsema ekspositsiooni. Esimeses ruumis on fotostendid lähimast minevikust, kuumadest kaheksakümnendatest, mil Tartus tavaline mairongkäik tänu tudengitele fosforiidivastaseks protestimarsiks sai, «Noor–Tartust», millest kasvas välja palju tänapäeval tuntud muinsuskaitsetegelasi. On ka fotosid esimeste akadeemiliste organisatsioonide tekkimisest.

Sammuke edasi ja satud **seitsmeteistkümnenda sajandi,** *Academia Gustaviana* algusaastate tudengi korterisse. Üliõpilane–mannekeen on nagu hetkeks kergitanud pilgu pooleliolevalt käsikirjalt ja vaatab hanesulge käes keerutades kaugusse, teine käsi puhkab niisama mõtliku ilmega pealuul.

Muuseumi teadur Terje Lõbu ütleb, et kunstnik Jaan Luik on selle 17. sajandi tudengipoisi teinud ühe õige pikaks veninud stuudiumiga tänase Tartu Ülikooli tudengi järgi. Selleks võttis ta kipsjäljendi igavese tudengi näolt. Koos silmnäoga sai mannekeen ka üliõpilase nime — Peeter.

Tuba ise on askeetlik: tamm-ine laud, tinast sööginõud, aknaklaaside raamvõrest õhkub asjalikkust, süngust. Kuna 91 protsendil tollastest tudengitest polnud aadlitiitlitega ka kopsakat rahakotti, on ka see tuba tagasihoidlik. Seinal on vanne (*juramentam studiosorum*), mille andis toona iga tudeng, tõotades olla kuulekas rektorile ja akadeemilisele senatile, mitte solvamiste ja arusaamatuste eest oma äranägemisel kätte maksta.

Üheksateistkümnenda sajandi alguse tudengituppa sobivad lustlised õllelaulud juba rohkem — moodustasid ju enamiku selleaegsest üliõpilaskonnast sakslased, rikastest aadlisuguvõsadest pärit noored. Lustakaid väljasõite ja tollast igavest noorust meenutab luksusliku raamatukapi kõrval tolmu kõhiv vildakas õllekorv.

Tol perioodil kujunesid välja majad, mille omanike põhiline sissetulekuallikas oligi korterite üürimine. Tudengikortereid pärandati stuudiumi lõppedes kaasmaalastele, sõpradele. Ka tudengimuuseum oli üks üürimaju, kus lahke perenaine tudengile peavarju ja kosti andis. Tollast saksa ülikooli meenutab kõnekalt seinal rippuv rebasetekkel ja päevinäinud rapiir.

Kahekümnenda sajandi algul tuli Tartu venestamisaegsesse ülikooli palju tudengeid Venemaalt. See eripära peaks aimatav olema ka kolmandas ruumis.

On's burši hiilgus endine?

Selles tahaks veenduda ka **tudengimuuseumi juhataja Helvi Moora ja teadur Terje Lõbu.** Et vahvaid tudengeid praegugi Emajõe linna jagub, teavad kõik, et aga tulevasedki põlved selles veenduda võiksid, ootab muuseum teavet üliõpilasorganisatsioonide, seltside, korporatsioonide kohta. Tihti tullakse nende kohta aru pärima just tudengimuuseumist. Samuti võiksid erinevad ühendused üles astuda tutvustavate näituste, väljapanekutega. Oodatud on konspektid, üliõpilaslaulud, mälestused õppejõududest, anekdoodid nii hilisemast minevikust kui ka aastakümnete tagant.

Esialgu

pole muuseum oma väljapanekuga jõudnud magusalt nostalgilistesse kolmekümnendatesse, sõjajärgsesse üürituppa ega ka ühiselamute massikultuuri. Ausalt öeldes ei mahuks see kõik kolme toakesse ära gi. Fondi jaoks on ühte endisesse abiruumi riiulid ehitatud, aga niiskusest kasvab seal hallitus.

Terje Lõbu: «Maja on vana ja aeg–ajalt on siin elektrikatkestused, siis põlevad siin naturaalsed küünlad ja kõige paremini on see õhkkond tunda koos tudengilauludega.»

Esialgu on unistuseks ka magnetofon, millega mälestusi koguda. Murelikuks teeb veel muuseumi mitmekordne alluvus, samuti ei saa muuseum endale lubada vajalike originaalesemete vanavarakauplustest hankimist.

Terje Lõbu: «Muuseumi tegime kiiruga, et ülikooli aastapäevaks valmis saada. Polnud ka õiget kunstnikku, disainerit, seda tööd tegi mitu inimest. Uljanovi muuseum oli ruumiraiskamine küll, seal käis vähe inimesi. Praegu on osa sellest ekspositsioonist kahekümnenda sajandi toas, osa fondis.»
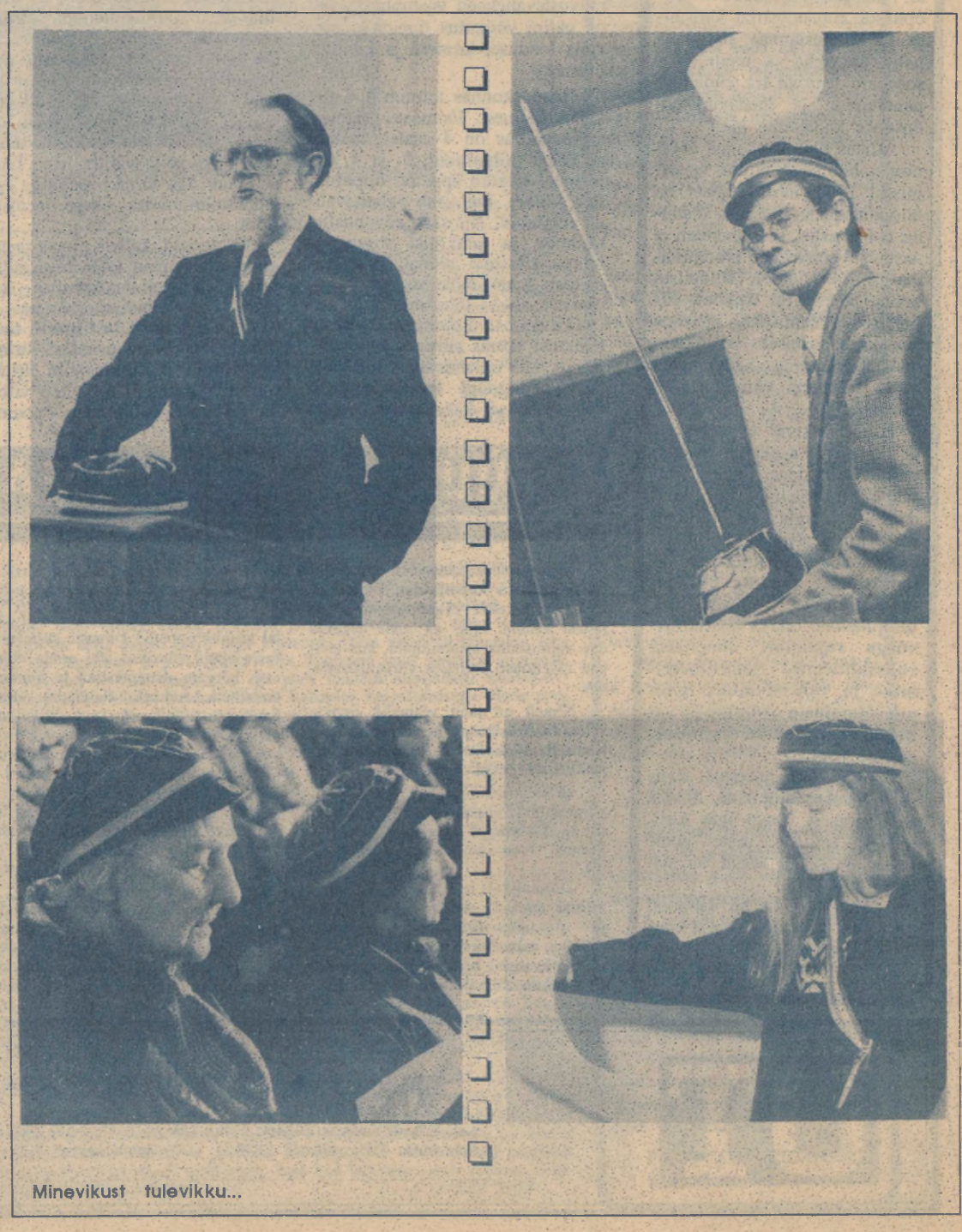

Poline tudengisümbol on taas au sees.
Fotod tudengimuuseumi kogust

Muuseum on alles alguses, fondides on kraami veel vähe ja ilmselt tuleb tudengitubegi juurde. See, mis aga muuseumikülastajat rõõmsas kevadeski maha ei jäta, on tartulikkus, pisuke vaimsus, mida tuulepäised esmakursuslased mööda linna taga ajavad. Seda teadmata, et juba enne esimest kevadet leiab ta neid ise üles. Kas õpiraamatutega veedetud ööl, eksamipalavikus või päikesepaistelisel päeval sõprade seltsis kusagil *grüünes.*

Seniks aga tudengimuuseum, mis on avatud **teisipäevast laupäevani kell 11.30—16, telefon 33 003.**

PIRET TALI

Minevikust tulevikku...

GUSTAV II ADOLFI PRONKSKUJU VALMIS!

No nii, oleme lõpusirgele jõudnud! Kuninga ausamba aluspostament on tänavusele muutlikule talvele ja end reklaamida soovivatele samba otsa ronijatele ilusasti vastu pidanud. Musta värvi joon aluse allnurgal pole ka muutunud.

«Ars Monumentaali» direktorilt saime teada, et kuju on valatud, hästi välja tulnud ning eelmise nädala jooksul anti talle ka lõplik lihv ja väljanägemine. Pronksivaraste eest hoitakse kuningat praegu kindla luku taga. Aga või see lukk üht õiget valutsikütti peab. Nii et muret kui palju. Ega siis muud, kui kuju Tartusse toimetada, siin varju alla panna või samba otsa üles seada. Millal ta kohale jõuab, oleneb transpordivahendeist ja kütusest, aga väga palju aega selleks kindlasti enam ei kulu. Kuningas hakkab saabuma...

TULLIO ILOMETS

❑

ÜLIÕPILASKOND

Värskele keskkoolilõpetajale ei tohiks mõiste **omavalitsus** võõras olla. Praegusel ajal saab vist keskkooliski sel viisil üsna palju ära teha. Üliõpilaskond oma tööorganite edustuse ja valitsusega on midagi samalaadset selle vahega, et püütakse ka kõrgema võimuga otse asju ajada. See tähendab, et ei piirduta vaid ülikoolisiseste probleemide lahendamisest osavõtuga. Üritatakse suhelda otse parlamendi ja valitsusega, et üliõpilaste eest seista. Tänaseks on suudetud üliõpilaste majandusliku kaitsmise ja kindlustamise alal üsna palju ära teha ja meile ebasoodsaid otsuseid ära hoida (stipendiumide ja transpordisoodustuste kaotamine jne.)

Alates üliõpilaskonna organisatsioonilise struktuuri taastamisest 1990. aasta sügisel on üliõpilaskonna liikmeks olemine kohustuslik, see tähendab et vastavalt põhikirjale moodustavad Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna kõik Tartu Ülikooli üliõpilased. Peamiseks, peaaegu ainsaks kohustuseks on liikmemaksu tasumine, seda, mida vastu saab, on võrreldamatult rohkem.

Üliõpilaskond tegeleb kõigi akadeemilist elu puudutavate valdkondadega, millest tähtsamad on osalemine **kõrghariduse reformis ja ülikooli uuenemisportsessis, üliõpilaste sotsiaalsete probleemide lahendamine, osavõtt ühiselamumajanduse juhtimisest, üliõpilastele odava teeninduvõrgu rajamine, üliõpilaste välissuhtlemise koordineerimine ja vahendamine, õppimisvõimaluste otsimine ja vahetusprogrammide organiseerimine jpm.**

Nii et tere tulemast, sügisene värske üliõpilane, aitame Sind nõu ja jõuga igas küsimuses, millega meie poole pöördud. Loodetavasti on sellest Sulle kasu.

Meie aadress on Ülikooli 20—305, peahoone kõrval vana kohviku III korrusel. Kohtumiseni!

MAJANDUSTEADUSKOND

Vaadates nii viimase aja tööpakkumisi kui Üliõpilastööbörsi reitinguid, võib öelda, et kõige otsitavamad on praegu kõrgharidusе ning hea keele ja organiseerimisoskusega majandusspetsialistid. Seetõttu ei ole mingi ime, et olete mõlgutanud mõtteid tulla õppima Tartu Ülikooli suuruselt kolmandasse teaduskonda. Meie põhihoone asub linnakärast ja saastast veidi eemal — Nooruse tänavas.

Et teid otsuse tegemisel veidi aidata, tahaksin hästi lühidalt tutvustada seda, mis teid siin ees ootab või ei oota. Kindlasti on aga perekonnas või tuttavate hulgas meie vilistlasi, kellelt saab väärtuslikku lisateavet hankida.

TÜ majandusteaduskond on vaatamata nõukogulikule haridspoliitikale kogu aeg koolitanud kõrgelt koteeritud ülikooliharidust — välja lasknud loogiliselt mõtlevaid **majandusteoreetikuid.** Seda võimaldasid nii Tartu Ülikooli universaalsus ja akadeemilised traditsioonid kui ka teaduskonna kõrge professionaalsusega õppejõudude kaader ning teadusteooria suur osa õppetöös. Meie hariduse rahvusvahelist taset kinnitavad kasvõi õppejõudude ja üliõpilaste edukad välisstažeeringud, meie kauaaegsete õppejõudude (näit. prof. Raimund Hagelberg, prof. Uno Mereste) kõrge maine, meie teadlaste kasutamine vabariiklike ekspertidena, aga ka asjaolu, et Eesti valitsuses on praegu neli TÜ majandusteaduskonna vilistlast.

❑❑❑

Eeloleval suvel võtab teaduskond vastu 165 päevase osakonna kuulajat, nendest 140 eestikeelsesse ja 25 venekeelsesse rühma. Eesti keele omandamise järel sulab venekeelne rühm hiljem põhirühmaga kokku.

Kaks aastat õpitakse **baasõppes** majandusteadlasele vajalikke **üldaineid.** Seejärel on võimalik spetsialiseeruda kolmes põhisuunas: kas **riigi– ja maailmamajanduse, turunduse ja kaubanduse või rahanduse, panganduse ja arvestuse alal.** Nende õppesuundade sees on sügisel kavas avada 10 professuuri. Viimaste loetelu näitab hilisema teadustöö võimalusi ja annab mingi orientiiri tulevase töökoha osas. Meie teaduskonnas tulevad majandusteooria, maailmamajanduse, rahvamajanduse, ettevõtete rahanduse ja investeeringute, raha ja panganduse, kaubanduse, turunduse, arvestuse, statistika ökonomeetria professuurid.

❑❑❑

Majandusteaduskonda ei ole kerge sisse saada, sest konkurents on tavaliselt suur ja erialagi praegu populaarne. Eelmisel aastal olid meile pürgijatest ligi pooled medalistid.

Sisseastumiseksamid on matemaatikas (kirjalik), võõrkeeles ja eesti keeles (kirjand). Üldiselt eeldab meile sissesaamine ja edukas õppimine häid eeldusi matemaatikas ja keeltes, sest kaasaegsed majandusteaduse artiklid ja õpikud on võõrkeelsed ning tuleb orienteeruda suures valemite ja indeksite rägastikus. Õppimise ja hilisema karjääri kindlustavad veel töökus, oskus iseseisvalt õppekirjandusega tegelda ning hea analüüsivõime.

Eesti eelseisev üleminek turumajandusele veenas meid majandusõpetuse reformimise vajalikkuses. Analoogiliselt kõrgharidusreformiga seisnes üks meie reforme õpetuskorralduse heaoluriikide tasemele viimises. Paralleelselt tuli käivitada teinegi reform — asendada sotsialistlikku käsumajandust käsitlev majandusharidus turumajanduslikuga. Ümberkorraldused ei ole veel lõppenud, kuid lähema kolme aastaga tahame toime tulla. Nii et kui Sa meile õppima tuled, saad ka ise sellele oma õla alla panna.

Prof. *MART SÕRG*,
majandusteaduskonna dekaan

BIOLOOGIA–GEOGRAAFIA-TEADUSKOND

«Kui tahate õppida elutervete vaadetega intelligentses seltskonnas, siis tulge meile!» ütlevad bioloogia–geograafiateaduskonna üliõpilased. Veel peavad nad oma teaduskonnale iseloomulikuks ühtset vaimu– ja intensiivset seltsielu ning rõhutavad, et puuduvad rahvustevahelised vastuolud. «See on parim võimalus õppida tunnetama looduse, inimese ja kultuuri ühtsust.»

Teaduskonnas toimub õppetöö kahes astmes. Esimeses astmes, mille pikkus on 4 aastat, õpitakse eriala **põhiaineid.** 3. ja 4. õppeaastal toimub õppetöö **õppetoolide juures,** kus saab vabalt valida **eriaineid.** Nii saab süvendatud teadmisi ja praktilisi kogemusi mingil kitsamal erialal, mis võimaldab leida töökohta ka pärast esimese astme lõpetamist.

Edukamad diplomandid võivad konkursi korras siirduda teise astmesse, kus omandatakse ühe aastaga **pedagoogi kvalifikatsioon** või saadakse kaheaastase eduka teadusliku töö ja õppimise järel **magistrikraad.**

❑ **Bioloogiaosakonnas** on võimalik süvendatult õppida **geneetika, rakubioloogia, molekulaarbioloogia, evolutsioonilise bioloogia, biotehnoloogia, mikrobioloogia, biokeemia, taimefüsioloogia, botaanika, taimeökoloogia, mükoloogia, ökofüsioloogia, üldise zooloogia, erizooloogia, loomaökoloogia ja hüdrobioloogia õppetoolide juures.** Suuremad on ka erialade iseärasused. Mõne ala õppimise vältimatu eeltingimus on tugev tervis, sest pidevalt tuleb ette pikki sõite välitöödele. Teiste puhul aga toimub põhiline töö laboratooriumides eksperimenteerides.

Bioloogid, kellest ei saa pedagooge, hakkavad tööle teadusasutustes, laborites, looduskaitse–, kalandus– ja jahindusettevõtetes.

❑ **Geograafia instituudis** saab õppida **loodusgeograafia, inimgeograafia ja loodushoiu õppetoolide juures.** Tihti tuleb viibida pikemalt välitöödel, õppereisidel, ekspeditsioonidel, siit ka niisamasugused nõuded nagu bioloogidele.

Geograafid leiavad tööd projekteerimisasutustes, TA instituutides, keskkonnakaitse– ja turismiasutustes, plaani– ja statistikaasutustes, põllumajanduses.

❑ **Geoloogia instituudi** lõpetajad saavad geoloogi kutse, mida peetakse sobivaks meestele, sest see on seotud küllalt raske füüsilise töö ja pikaajalise kodust eemalviibimisega. Lõpetanutest saavad kaartistus–, hüdro– ja ehitusgeoloogid, harvem ka petrograafid ja paleontoloogid. Tööle suunatakse Eesti Geoloogiakeskusse, TA Geoloogia Instituudi, Ehitusministeeriumi projekteerimisinstituutidesse.

Sisseastumiseksamid sarnanevad möödunudaastatega.

Bioloogia–geograafiateadus - konna I kursusele võetakse **õppima 60 tulevast bioloogi, 30 geograafi ja 8 geoloogi.**

Dots. *RIHO KÕIVEER*,
õppeprodekaan

FÜÜSIKA–KEEMIATEADUSKOND

Meie teaduskonnas võib õppida nii **füüsikuks** kui **keemikuks.** Et mingile kitsale erialale väljaõppinuid läheb järjest vähem vaja, on meil hakatud ette valmistama asjatundjaid, kes leiavad rakenduse paljudes eluvaldkondades.

Nimelt on meil võimalik õppida **rakendusfüüsikat, keskkonnakaitse keemiat, biokeemiat** ja tulevikus ka meditsiinikeemiat.

Keemiaosakonnas on individuaalprogrammide alusel võimalik omandada ka **kitsamaid erialasid** (tekstiilikeemia, restaureerimine, parfümeeria jt.).

Loomulikult on alles ka traditsioonilised erialad: **elektroonika, optika ja atmosfäärifüüsika, teoreetiline füüsika, astrofüüsika, tahkisefüüsika, elektrokeemia, biokeemia, orgaaniline keemia, füüsikaline keemia jt.**

❑❑❑

Keemiku– või füüsikudiplomi saate nelja aastaga. Kolmel esimesel aastal toimub õppetöö kursuste süsteemis. Selle ajaga võetakse läbi eriala üldained, kõrgem matemaatika ja humanitaarainete tsükkel. Neljandal aastal kuulavad üliõpilased omal valikul nn. valikkursusi.

Edukamatel lõpetajatel on võimalik jätkata õpinguid 2 aasta vältel ja omandada **magistrikraad.**

Pärast magistrikraadi saamist on võimalik taotleda kõrgeimat teaduskraadi — **doktorikraadi.** Selleks tuleb veel 4 aastat õppida doktorantuuris ja kaitsta doktoritöö.

Neil, kes soovivad saada **õpetajakutset,** tuleb pärast diplomi saamist õppida veel viies aasta. Selle aja jooksul õpitakse pedagoogilisi, psühholoogilisi ja metoodilisi aineid ning tehakse läbi koolipraktika. On võimalik omandada ka mõne teise aine (näiteks matemaatika) õpetaja kutse.

❑❑❑

Sisseastumistingimused on tänavu samad kui mullu. Nimelt on vaja teha vaid **2 eksamit: eriala ja matemaatika test ning kirjand.**

Säilinud on soodustused medalistidele, vabariiklike füüsika– ja keemiaolümpiaadide 15 paremale, täppisteaduste kooli «väga headega» lõpetajaile ja vabariikliku keemiaviktoriini paremaile. Samuti õpetajaks pürgijaile, kellel pole rahuldavaid hindeid füüsikas, keemias ja matemaatikas ning kellel on kooli soovitus. Kõigil neil on võimalik sisse saada erialase vestluse põhjal.

Dots. *HENN VOOLAID*,
füüsika–keemiateaduskonna
dekaan

INFO

PALGAD

Haridusministeeriumi 6. märtsi käskkirjaga on kehtestatud taas uued palgad ja stipendiumid (miinimumpalk on 1000 rbl.). Keskmiselt suurenes palk 1,56 korda. Sotsiaalstipendium on pool, õppestipendium 0,2—0,8% miinimumpalgast.

Uusi palku tahetakse maksma hakata 23. märtsist, raskusi oli aga juba stipirahagagi. Pangas napib raha.

EAÕS–i KOOSOLEK

Reedel, 27. märtsil kl. 15 toimub ph. aud. 140 Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi arutluskoosolek EV PANKROTISEADUSE eelnõu üle. Ettekanne dots. Paul Varulilt.

KAITSMINE

Kolmapäeval, 25. märtsil kl. 15 kaitseb TÜ nõukogu saalis doktoriväitekirja Hans Korge «Lahenduse uurimine puhtas lämmastikus atmosfäärirõhul negatiivse teraviku korral» filosoofiadoktori kraadi saamiseks füüsikas.

Dissertatsiooniga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

LOENGUD ROOTSI KARISTUSPOLIITIKAST

Õigusteaduskonnas peab loenguid karistusõpetusest rootsi kriminaalõiguses, kohtupsühhiaatriast ja kriminaalõiguse eetikast Rootsi kohtupsühhiaater dr. **Ants Anderson.** Loengud on eesti keeles ning toimuvad **esmaspäeviti (23. ja 30. märtsil) kl. 12—14 ph. aud. 307 ning neljapäeviti (26. märtsil ning 2. ja 9. aprillil) kl. 10—12 ph. aud. 305.** Osavõtt kõigile vaba.

KONKURSITÖÖD RSR–ile 11. MAIKS

Üliõpilasseltsi RSR 17. märtsi üldkoosolekul otsustati muuta seltsi preemia statuuti ja pikendada rahvusvahelisi suhteid ning Eesti välispoliitikat käsitlevate konkursitööde esitamistähtaega.

30. märtsi asemel on uueks tähtajaks 11. mai.

Konkursile esitatavate tööde (nendeks võivad olla ka kursusetööd) sisu ja vormi osas järelandmisi ei tehtud. **Politoloogia kateedrisse (Ülikooli tn. 16, kab. 209)** toodud tööd vaatab läbi viieliikmeline auhinnakomisjon ja võitjale kuuluvad **200 Rootsi krooni** antakse üle kevadsemestri lõpuks.

ÜS RSR juhatus

ÜLIKOOLI KLUBIS

Reedel, 20. märtsil kl. 22—2.30
SUUR ÜLEMAJA ÖÖDISKO.
Laupäeval, 21., pühapäeval, 22., teisipäeval, 24. märtsil
DISKOÕHTUD
kl. 21.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)
Kolmapäeval, 25. märtsil kl. 20—00.00
DISKOÕHTU.
Neljapäeval, 26. märtsil kl. 20—00.00
SALONGIÕHTU.

HEI, TUDENG!

Kevad tuleb ja koos sellega ka ülikooli **kevadpäevad '92 (21.—26. aprill).** Sinu peas liigub kindlasti mõni mõte, kuidas seekordset üritustenädalat kõigile huvitavamaks muuta.

Ära hoia seda vaka all!

Kui tahad kevadpäevade korraldustoimkonnale nõu ja jõuga abiks olla, võta ühendust ülikooli klubiga. Telefonid tööpäeviti **35 208 ja 73 838.** Kõige parem on ise kohale tulla **Tähe t. 3, ruumi 206 teisipäeval, 24. märtsil kl. 20.**

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 9 (1669)
REEDE,
27. MÄRTS
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- PROFESSUURI PÕHIMÄÄRUS — 2. lk.
- MAGISTRIÕPPE PÕHIMÄÄRUS — 3. lk.
- EDUSTUS JA VALITSUS ANNAVAD ARU — 2. lk.
- TUDENG PARAJA SUPI SEES 3. lk.

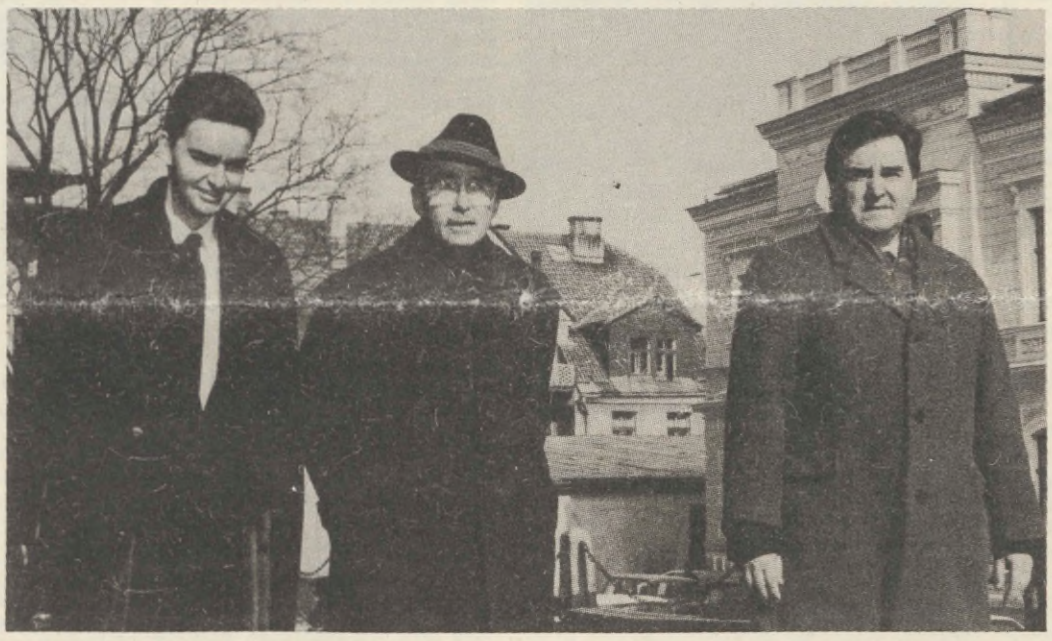

!HEI, TUDENG!

Edustuse valimisnimekirja saad TÜÜ Valitsusse ära tuua juba eilsest saadik, aga ainult laupäeva, 28. märtsi õhtuni (valimiseeskirja vaata 6. märtsi «UT–st»).

Valimiskastid ootavad Sind 7.—9. aprillini raamatukogus.

EUROOPALE LÄHEMALE

Pan-Euroopa Rahvusvahelise Ühenduse president, Europarlamendi liige Tema Keiserlik Kõrgus Otto von Habsburg koos oma noorema poja Georgiga 20. märtsil ülikooli peahoone ees. Paremal Pan-Euroopa Eesti Ühenduse president Linnart Mäll.

MEELIS LOKI foto

«1924. aasta sügisel kõneles siinsamas aulas Pan–Euroopa ideedest diplomaat Kaarel Robert Pusta. Täna esineb siin Pan–Euroopa Rahvusvahelise Ühenduse president Otto von Habsburg,» ütles aulas enne Tema Keiserliku Kõrguse loengu algust Pan–Euroopa Eesti Ühenduse president Linnart Mäll.

Pan–Euroopa liikumise ideed pärinevad 1920–ndate aastate algusest krahv Richard Coudenhove—Kalergilt. K. R. Pustast sai juba 1924. aastal Pan–Euroopa Uniooni kesknõukogu liige. Väliseestlased on Euroopa ühinemisprobleemidega seotud olnud kogu aeg, seda toonitas ka Otto von Habsburg. 1990. aasta lõpul asutati ka Tartus vastav Eesti ühendus, mida juhtis algul Enn Tarto.

Oma loengus «Euroopa minevik ja tulevik» rõhutas Tema Keiserlik Kõrgus Balti rahvaste osa Euroopa ühinemisliikumises ning küllap pani ta meid kõiki selgema pilguga tuleviku poole vaatama. Aga samas mainis ta, et peame ka mõtlema vaid saja kilomeetri kaugusel asuvale piirile, kus asub tema meelest veel suur koloniaalriik ning kust võib oodata veel suurt revolutsiooni. Kui oleme aga ühinenud Euroopaga, küsiks ka kõige metsikum vene kindral, kas ta saab midagi ette võtta riigiga, kes on ühinenud Euroopaga.

Enne aulaloengut kohtus külaline prorektor Ants Kallikormiga, loengu järel andis aga «Postimehes» pressikonverentsi. Aulaüritusel viibisid ka tšetšeeni rahva esindajad.

VARJE SOOTAK

Kahekõne «Taaralinnu» toimetajaga

Andrus Kivirähki pole tarvis pikemalt tutvustadagi — kes siis ei teaks ajakirja «Pikker» populaarse Tartu–ainelise lisa «Taaralind» toimetajat, «Päevalehe» paljude menukate artiklite autorit ning lisaks kõigele ka Tartu Ülikooli üliõpilast ja Taaralinna tuntud seltskonnategelast.

Kuid ega tuntus tule tubliduseta. Sai ju Andrus Kivirähk «Taaralinnu» toimetajaks ajal, mil selle väljaande eelmine toimetaja Ivo Rull oli tagandatud. Kaks tarmukat kaastöölist Martin Viilbuk ja Tamara Tšernovtševa olid augustiputši ja Janajevi toetamise eest sootuks vangi pandud. Ega noore toimetaja esimesed tööpäevad laokil toimetuses kerged olnud. Seda hinnatavam on populaarsus, lai lugejaskond, kes truilt iga trükivärsket «Taaralindu» ootab.

Andrus Kivirähk ütleb oma tööle asumise kohta tagasihoidlikult: «No kui Rull läinud oli, tulin mina. Nagu Ird neljakümnendal «Vanemuisesse». «Taaralind» on ainuke väljaanne, mis tõtt kirjutab. Tõde Tartust on valus. Seepärast enamik ajakirjanikke arvab, et teeb head, kui vaikib selle linna kitsaskohtadest. Paljud neist on siin õppinud, siia jäänud esimese armastuse paik on neile püha. **Tartu tõeline sõber on aga see, kes julgeb ka valusat tõtt näkku öelda.»**

Eesti trükiajakirjanduses on laialdaselt kumu tekitanud näljane Emajõgi, mis ähvardab ülikooli peahoonet oma vetevoogude alla matta. «Taaralinnus» on pikalt pajatatud ülikooli evakueerimisplaanidest, sellega seotud meeleavaldustest, kus nutvad naisterahvad peahoone sambaid embavad ja aatemeestest, kes end Pirogovi juures protesti märgiks põlema pistnud.

Andrus Kivirähk on õigustatult murelik: «Tartu on mu leivalinn, olen tema probleemidesse süüvinud kogu hingega. Ülikooli päästmine on saanud suisa südameasjaks.» Mängeldes jätkab hr. Kivirähk mõttekäiku: «Ülikool tuleb kolida Pärnusse! Tallinnas pole tema jaoks ruumi. Pärnus on ta aga varemgi olnud ja meri (rehmab lõbusalt käega) on sõbralik ja tüüne ega tule kunagi üle kallaste. Üle Emajõe silla minnes on mul aga alati hirm (ohkab murelikult).

PT: «Mis saab ülikooli ajalehest?»

AK: «Ta peaks muutuma Pärnu–keskseks, tutvustama sealseid söögikohti, andma pidevalt ülevaadet kolimisest. Esmajärjekorras peaks veel evakueerima huvitava arhitektuuriga raudteejaama, «Vanemuise», Baeri ausamba.» Ja lisab intervjueerijale kelmikalt silma pilgutades, et tol on siis sootuks lihtsam otse kodust tööl käia. Siin ilmnebki Andrus Kivirähki raugematu huvi lihtsa tööinimese käekäigu vastu. «Enam tuleb kirjutada lihtsatest inimestest. Eriti Tartus. Lehti lugedes võib jääda mulje, et siin on vaid Sinijärv ja Priimägi. Hea näide tüüpilisest tartlasest on vanahärra Nikolai Kuusk, kes trükiajakirjanduses lükkas umbes müüdi, mille kohaselt Tuglas on tartlane. Hr. Kuusk loetles küll mitmeid talle hästi tuntud tartlasi, kuid Tuglast nende hulgas polnud. Inimese põhiomandus peab olema ausus, ta peab julgema öelda tõtt nagu vanahärra Kuusk. Teda on selle pärast palju taga kiusatud. Tartu sümbolit tahetakse teha Tuglasest, aga tegelikult ei peitu Tartu vaim Tuglases, vaid siinsetes inimestes, lihtsates, töökates, sellistes nagu neid iga päev maaliinibussijaamas kohtab.»

PT: «Kui «Taaralind» peaks ülikooli kolimise kajastamisega ühele poole saama, millest ta siis kirjutama hakkab?»

AK: «Kas sa tahad sellega öelda, et ülikooli kolimine on nali?»

PT: «Aga üliõpilased, kas nad ei peaks pälvima suuremat tähelepanu?»

AK: «Kahjuks on vähe tõelisi üliõpilasi. Selliseid nagu kaasvõitleja Simm. Temas on julgus ja tarkus parajas tasakaalus. Me ei kohta teda tolmustes raamatukogudes, kus pole üldse üliõpilase koht ega luuleõhtutel, kus punapäised naisüliõpilased üritavad ammutada midagi, mis peaks olema kultuur, aga tegelikult seda pole. Õiget üliõpilast kohtame kõige ootamatutes paikades. Näiteks rippumas jalakäijate silla kaarel. Selles on ilusat meeletust.»

«Taaralind» on pühendanud omaette rubriigi naisterahvastele. Seal võivad naisinimesed oma mured julgelt avalikkuse ette tuua.

AK: «Saime hiljaaegu uue arvuti ja oleme toimetuse aadressi seepärast salastanud. Ka rubriigis «Tartlanna» kirjutajatele. Tartu tänavail on seepärast palju ekslevaid naisi, kes otsivad «Taaralinnu» toimetust. Häda ja viletsust on aga niipalju, et ei suuda ega oskagi enam sellega võidelda.» Toimetaja pilgus peegeldub murelikkus, kuid juba jätkab ta talle omastes rõõmsamates toonides: «Tartlannade» hulgas on kaks äärmust. Mari, pisike ruudulises mantlis heasüdamlik vanamutike, kes ei pane paljuks inimeste rõõmuks kireda või muidu vigurit teha. Teine äärmus on punapäine kunstitudeng, kes istub «Püssirohu» keldris Matti Miliuse süles ja räägib Uku Masingust.»

Mida arvab humorist Andrus Kivirähk esimesest aprillist?

AK: «See on naljategemiseks ebamugav päev, siis on inimesed nii raadiot kuulates kui lehte lugedes valvel. Kui minu käsutuses oleks raadiojaam, siis ma edastaksin sealt valesõnumeid, järgmises uudises lükkaksin eelöeldu ümber ja kolmandas ütleksin uuesti, et esimene oli õige. Siis on inimesed täielikult kimbatuses ja kaotavad täiesti meelerahu. **Aga hea huumor peab tabama ootamatult nagu telliskivi näkku.»**

PIRET TALI

TÜ VALITSUSES

24. märtsil

● **Mitmendat puhku oli valitsuses arutusel õpetajate ettevalmistus ja täienduskoolitus.** Vastavat projekti, mida eelmisel päeval arutati ka pedagoogika nõukogus, kommenteeris pedagoogika keskuse juhataja dots. **Mati Salundi.** Projekti järgi saab ülikoolis omandada pedagoogikas diplomi– ja kraadiharidust, valmistuda aine– ja hälvikuõpetajaks. Õpetajad, koolijuhid, koolipsühholoogid ja logopeedid võivad oma haridusteed jätkata. TÜ valmistab ette õpetajaid keskkooli vanemale astmele ja aineõpetajaid põhikoolile, osaleb Tartu Hariduskeskuse rajamisel ja valmistab ette pedagoogikateaduskonna loomist.

Küsimust arutatakse sel reedel TÜ nõukogus, enne soovitas rektor veel kord kõik läbi kaaluda nn. pedagoogiliste teaduskondade dekaanidega.

● **Akadeemik Gennadi Vainikko tutvustas TÜ ja Eesti Teaduste Akadeemia (ETA) koostöölepinguprojekti.** Et kaasata õppetöösse rohkem ETA teadlaskonda, sätestatakse ülikooli ja instituutide vahel ühised korralised professuurid vastavate lepingutega. Valitsus oli projektiga nõus ning suunas selle TÜ nõukogusse.

● **Prorektor Vello Peedimaa informeeris õppe–tootmisbaasi reorganiseerimisest,** mis on vajalik nii ülikooli enda kui ka väljastpoolt tulevate tellimuste paremaks täitmiseks. Mitme üksuse baasil (v/e «Tarbatu», arenduskoda jt.) on kavas luua üks ühine ülikooli tootmisbaas. Selleks on tarvis moodustada nõukogu, kes koordineerib allüksuse tööd ja valida konkursil juht.

● **Seoses professuuride taastamisega on tekkinud vajadus luua TÜ nõukogu juurde konkursikomisjon.** Selle valib TÜ nõukogu.

● Valitsus otsustas, et sel aastal ülikool audoktoreid ei vali.

● Tehti valik TÜ sümboolika kavandeist.

● Valitsus oli päri magistridiplomi trükki suunamisega.

● Kinnitati magistriõppe ja doktorantuuri vastuvõtuarvud (avaldused dekaani nimele tuleb esitada 15. juuniks).

● Arutati professor emeerituse statuudi projekti, otsuse langetab eelseisev TÜ nõukogu.

● Seoses postikulude ja samuti elektri– ning küttetariifide tõstmisega pöördub ülikool EV Valitsuse poole ettepanekuga tariifid uuesti läbi vaadata.

KEDA KUTSUDA?

Vaimsuse ja loovuse mitmekesistamiseks ja arendamiseks ülikoolis seatakse sisse **vabade kunstide kutsutud professori ametikoht.**

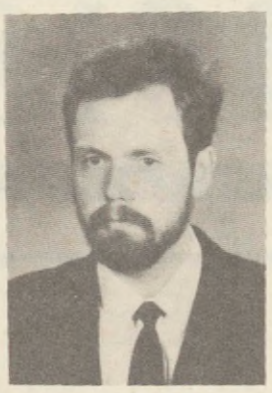
6. märtsil kinnitas ülikooli nõukogu vastava põhimääruse, mille kohaselt kõikide teaduskondade nõukogudel on õigus esitada kandidaate. Valiku teeb ülikooli nõukogu poolt moodustatav komisjon.

Teadussekretär pr. Veera Ant ootab teaduskonnanõukogude ettepanekuid kandidaatide asjus **hiljemalt 8. aprilliks.**

Prof. *PEETER TULVISTE*,
filosoofiateaduskonna dekaan

PEAAEGU AINUKE ÜHTSELT TEGUTSEV JÕUD EESTIS

Praktilistest ettevõtmistest on edustuse valitsus lugejaid pidevalt «UT» kaudu informeerinud. Tahaksin vaadata läbikäidud teele pisut laiema pilguga ja ühel või teisel teol pikemalt peatudes selgitada praeguse edustuse mõningaid vaateid.

Vajadust

ÜLIÕPILASKONNA LOOMISE JÄRELE

tundsid üliõpilased juba õige mitu aastat enne, kui tegudeni jõuti. Korporatsioonide ja seltside taastamise järel oli selge, et need katavad vaid ühe osa valdkondadest, millega tudengid vabamate tuulte tulekul tegutsema hakkavad. Korporatsioonide tegevus on suunatud põhiliselt sissepoole. Ka erialaseltside ja muude üliõpilasorganisatsioonide eesmärgid ja liikmeskond on tavaliselt piiritletud küllalt kitsalt.

Samas on aga vaieldamatult kõigile tudengeile ühesuguseid probleeme. Eksisteerib kriteerium, mille järgi on kõik tudengid võrdsed, — selleks on tudengi vahekord ülikooliga. Üliõpilane kas ollakse või ei olda, ja kui ollakse, siis on oma õiguste ja kohustuste poolest ülikooli ees kõik ühest seisusest. See aga ei tähenda sugugi, et üliõpilased oleksid ülikooliks nimetatava masinavärgi mingi osa. Üliõpilaskond on täiesti iseseisev üksus, mille huvid sageli ülikooli omadega kokku ei lähe, ja mille liikmed peavad endale selgelt teadvustama, et võimalikult hea hariduse saamiseks tuleb praegustes oludes paljud segavad tegurid meil endal kõrvaldada.

Üliõpilaskond on olnud olemas kogu aeg, ent siis saabus hetk määratleda ta **kõiki üliõpilasi integreeriva ühendusena, mille esindusorgani — edustuse eesmärk on tudengite kõige üldisemate probleemide lahendamine.**

Umbes selline oli arusaam loodavast üliõpilaskonnast neil, kes valiti edustuse moodustamise toimkonda. Ka praegune koosseis võttis oma tegevuse lähtekohaks need printsiibid ning on neid järginud.

Pean vajalikuks veel kord toonitada, et

ÜLIÕPILASKOND

ei ole organisatsioon selle sõna klassikalises tähenduses. Liikmeskonna kujunemise printsiip on sootuks erinev näiteks mõne seltsi omast (see, kas oled tudeng või ei ole, on määratletud immatrikuleerimisega). Samuti ei ole edustus kunagi püüdnud olla üliõpilaste valitsejaks ega isehakanud «pumbameeste» pundiks, nagu seda on ette heidetud, vaid ikkagi ainult võimalikult paljude üliõpilaste esinduskoguks. Võimalus valida on igal tudengil ja selle kasutamine on igaühe enda otsustada.

Et tegu oli esimese sõjajärgse edustusega, siis tuli üliõpilaspoliitika väljakujundamisel arusaadavalt alustada nullist. Mõned tollased tähtsamad eesmärgid on aktuaalsed ka praegu:

▼ teha selgeks ülikooli ja üliõpilaskonna vahekord ning panna paika tudengiseisus nii ülikooli kui riigi ees, s.t. põhiliselt õiguste ja kohustuste kindlaksmääramist ja garantiide leidmist, mis võimaldaksid ülikoolis õppida;

▼ luua suhted teiste üliõpilaskondadega ja nende rahvusvaheliste organisatsioonidega;

▼ vahendada üliõpilaste suhteid teiste institutsioonidega ja vajaduse korral kaitsta nende ees üliõpilaste huve.

Kahe viimase eesmärgi teostamiseks loodi ka EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIT, kus TÜÜ on üks teovõimsamaid liikmeid. Üks eesmärk on arendada ka oma majandustegevust.

Nende põhimõtete teokstegemisega kaasnes ka **pidev edustuse ja selle organite kujunemisprotsess.** Esialgu võttis aega töövõimeliste sisemiste struktuuride moodustamine. Arvame, et pärast mitmekordseid muudatusi oleme need nüüd leidnud. Teiseks probleemiks on arvatavasti igavene probleem — selliste **sobivate inimeste leidmine,** kes oleksid huvitatud tööst üliõpilaskonnas ja kes sellega ka hakkama saaksid. Minu arvates ei ole selles osas meil erilisi raskusi olnud.

Kuidas oleme neid

PLAANE TEOKS TEINUD

ja millises seisus me praegu oleme?

Mulle tundub, et üliõpilased on olnud peaaegu ainus jõud Eesti ühiskonnas, kes on suutnud liigse jutustamiseta tegutseda ühtselt ja oma poliitikat kaunis edukalt ellu viia. Selle tõenduseks on kasvõi praegused **stipid, bussisoodustused** jne., mille üle ei tohiks ükski reaalselt mõtlev tudeng sel segasel ajal küll viriseda. Millise tööga see saavutati, teavad vaid tegijad ise.

Mis puutub **uuenevasse TÜ–sse ja hariduse jagamisse** tulevikus, siis on üliõpilaskond alati polnud seisukohal, et halvim viis midagi uut teha on esmalt vana mõtlematult maha kiskuda ja siis otsima hakata, kuidas edasi saab. Hariduse kvaliteet ja selle parandamine meie ülikoolis on täiesti omaette teema, võimalus sedagi haridust saada ja pärast õpinguid äraelamist kindlustav erialane töökoht hoopis teine teema. Kõik katsed parandada olukorda selliste administratiivsete meetoditega, mis ei arvesta ühiskonna sotsiaalset arengu taset, ei vii praegu millelegi muule kui hariduse totaalsele devalveerumisele. Näiteks õppemaksu kehtestamine ei pane kehva õppejõudu hästi lugema ega üliõpilast kasutut loengut kuulama.

Alustada tuleks ikka päris otsast ja esmalt läbi viia kasvõi mingidki uurimised, **kui palju ja milliseid haritlasi ühiskond tulevikus vajab.** Siis saab lõpetada mõne eriala inimeste üleproduktsiooni ja alustada teiste vajalike õpetamisega, mis loob vajalikud eeldused haritlaste vääriliseks rakendamiseks tulevikus. Kui luuakse reaalselt töötav **laenusüsteem** ja enamikku kõrgharidusega inimesi tasustatakse sel määral, et ka tagasimaksmine on tegelikult võimalik, alles siis saab hakata hariduse väärtust rahas mõõtma ja selle saamise eest maksu nõudma. Senikaua aga, kui riik vanast harjumusest haritlasi produtseerib ja ei vaevugi mõtiema selle üle, milleks, — tuleb tal selle eest ka maksta, mis praegu väljendub peaaegu kõigile tudengeile makstavas elatisrahas, mida nimetatakse stipendiumiks. Selle äravõtmine praegu, kui pole mitte mingeid muid sotsiaalseid tagatisi, tähendaks selgelt kõrghariduse omandamise lõppu Eestis ja sellega üliõpilaskond nõustuda ei saa.

Seega ei taha tudeng lõputult saada, vaid lihtsalt ellu jääda. Saades aru kujunenud olukorra absurdsusest, näeb ta ainsat väljapääsu sellises ühiskonna võimalikult kiires muutumises, kus haridusel oleks ka mingi muu väärtus peale moraalse väärtuse. Lihtsaim viis sellele kaasa aidata on valida oma esinduskogu, mille kaudu tudengi hääl kostaks kõrgemate instantsideni ja mille abil saaks ta mõjutada üliõpilastele soodsate otsuste tegemist. Praegune edustus ja valitsus on minu arvates nende ülesannetega hakkama saanud. Tulevase edustuse töövõime määravad aga ära eelseisvad valimised.

MARTTI RAIDAL,
TÜÜ Edustuse eesistuja

TÜ PROFESSUURI PÕHIMÄÄRUS

1. Korraline professuur on korralise professori ametikoht teaduskonnas, osakonnas või instituudis doktoriõppe ulatuses peaaine ja sellega seotud teadusharude õpetamiseks ning uurimistööks.

Kaasprofessuur on kaasprofessori ametikoht teaduskonnas, osakonnas või instituudis õppe– ja teadustööks peaaines, kus doktoriõpet ei toimu.

2. Vajaduse korral loob TÜ nõukogu omal algatusel või teaduskonna nõukogu ettepanekul väljaspool kinnitatud professuuride nomenklatuuri külalisprofessorite ametikohti, valides tähtajaliselt sinna prominentseid kodu– ja välismaa teadlasi.

3. Korralise ja kaasprofessuuri juurde võivad kuuluda teised õppejõud, teadurid, edasiõppijad ja teenindav personal, kelle arvu määrab kindlaks teaduskonna nõukogu korralise professori/kaasprofessori ettepanekul.

4. Korralise ja kaasprofessuuri loob ja likvideerib TÜ nõukogu teaduskonna nõukogu ettepanekul. Külalisprofessuur likvideeritakse pärast kokkulepitud tähtajalise töövahekorra lõppemist, kui seda ei pikendata mõlema poole nõusolekul või ei katkestata enne tähtaega.

5. Professorid lähtuvad oma tegevuses käesolevast põhimäärusest ja TÜ põhikirjast.

6. Korralise professori valib teaduskonna nõukogu ettepanekul TÜ nõukogu ja kaasprofessori teaduskonna nõukogu 5 aastaks teaduskraadiga isikute hulgast. Teist korda korraliseks professoriks valitud isik on ametikohal 65–aastaseks saamiseni.

Kuni korralise professori/kaasprofessori valimiseni on ametikoht vakantne.

7. Kui ükski kandidaat ei osutu valituks, samuti korralise professori/kaasprofessori äraolekul (kuni akadeemiline aasta) täidab tema ülesandeid korralise professori/kaasprofessori kohusetäitja, kelle määrab ametisse rektor teaduskonna nõukogu ettepanekul järgmise konkursini või korralise professori/kaasprofessori naasmiseni.

8. Teiste õppejõudude ja teadurite ametikohad täidetakse konkursi korras vastavalt TÜ–s kehtestatud eeskirjadele.

ÜLIÕPILASKOND ON OMA LÖÖGIVÕIMET TÕESTADA SUUTNUD

Tagasivaade valimiste eel

Vähem kui kahe nädala pärast tulevad uued edustuse valimised. Esimene koosseis annab oma volitused üle uutele värsketele jõududele ja läheb erru. Kui tulemuslik ja kasulik oli tema tegevus, näitab aeg, kindlalt võib aga väita, et uut tüüpi organisatsiooni struktuurid ja funktsioonid on välja kujunenud ning suutnud üksjagu oma teovõimet näidata. Järglased otsustavad, mida sellest võtta, mida jätta.

1990. aasta sügisel

alustanutele oli üsna ebaselge, mille kõigega tegelema tuleb hakata. Senise üliõpilaste ametiühingu stiilis jätkata ei soovitud, sest oma ülesannet nähti pigem kehtiva mitmekordse korrumpeerunud jaotussüsteemi likvideerimises. Paratamatult tuli jaotamisega siiski tegelda, sest üliõpilasi põhimõtte pärast sellest vähesestki ilma jätta oleks olnud rumal. Nüüd on see mõõdanik, aga usun, et need mõnisada õnnelikku, kes soodsa hinnaga kodumasina või mööbli omanikuks said, edustust paha sõnaga ei meenuta, samuti nagu needki, kes kõikuva kvaliteediga humanitaarabisaadetistest endale midagi meelepärast leidsid.

Nüüd lähemalt sellest, mis ehk käegakatsutav ei tundugi, ent mida tuleb ilmselt kõige olulisemaks saavutuseks lugeda. Ühiskondlikus teadvuses on toimunud murrang **üliõpilaste rolli** osas. Aastakümneid on üliõpilasi harjutud pidama suurteks lasteks, kes eestkostet vajavad ja kellest peavad saama tublid ja lojaalsed ametnikud. Niisuguste kodanike koolitamiseks ja nende vaba tahte ning iseseisvuse murdmiseks kasutati kõigile minevikust hästi tuttavaid vahendeid. Ka õppejõud muutusid sellest kohustuslikust hoiakust tulenevate harjumuste ohvriks, rääkimata siis kõrgemast riigivõimust.

Üliõpilaskonna moodustamisest saadik on olukord kardinaalselt muutunud. Ühiskond on hakanud tajuma üliõpilaskonda kui kõige eluvõimelisemat ja– jõulisemat osa endas ning aktsepteerib tingimusteta selle arvamust.

Ilmselt kõige valusam ja igapäevast muret valmistav probleem meie vaeses ühiskonnas on **raha.** Selles valdkonnas on edustusel ja valitsusel õnnestunud üliõpilaskonna liikmete jaoks kõige rohkem ära teha. Oleks ju väär arvata, et riigivalitsus oma piiritus hoolitsuses üliõpilaste hea käekäigu eest oleks iseseisvalt tulnud mõtetele, mida juba kahetsema on jõutud hakata ja mis muid elanikkonna kihte kadedaks teevad.

Näiteks on uus stipendiumide määramise kord üliõpilaste suhtelist jõukust märgatavalt tõstnud ning see on juba ka ülikooli õppejõudude hulgas pahameelt tekitanud (nimelt moodustub stipendiumifond valemi järgi palgamiinimum x üliõpilaste üldarv). Kui 1991. aastal moodustas ülikooli töötajate palgafond ülikooli õppekulutustest 45% ja stipendiumifond 17%, siis selle aasta veebruaris olid vastavad protsendid 39 ja 28 ning märtsis–aprillis tõenäoliselt peaaegu võrdsed. Pole paha!

Niisama edukalt lõppes üliõpilastele aastane võitlus **transpordisoodustuste** pärast. Praegu on üliõpilased peaaegu ainukesed, kes üldse soodustusi saavad, kui välja arvata väikelapsed ja invaliidid.

Kahjuks kälvitati pisut ebaõnnestunult **õppelaenu** andmise süsteem, ja seda peamiselt seetõttu, et üliõpilaste soove ja nõudmisi ei suvatsetud arvesse võtta. Siiski on see parem kui mitte midagi, sest arvestades praegust inflatsioonitempot on need 1200 TÜ üliõpilast, kes laenamist ei kartnud, igal juhul suurte kasudega kaubelnud. Lisaks on lootust, et rahareformi käigus õnnestub õppelaenu võlad pangale sootuks tühistada.

Loomulikult töötame välja ka uut, normaalset õppelaenusüsteemi, kuid pankade suhtelise iseseisvumise järel on neile märksa raskem oma tingimusi peale suruda. Riigilgi ei jätku enam vahendeid pankade kahjumi kompenseerimiseks, mistõttu õppelaenuga tegelemisest huvitatud panku on väga raske leida. Väljavaade, et sügisest uus süsteem kehtima võiks hakata, on igatahes utoopiline. Arevate rahustamiseks tuleb siinkohal lisada, et vastavalt kokkuleppele valitsusega ei hakata kehtivat stipendiumide maksmise korda enne uue laenusüsteemi käikulaskmist torkima.

Rahast veel niipalju, et edukad on olnud läbirääkimised mitmete soliidsete ettevõtete ning linna– ja maavalitsustega, kes üliõpilaskonna ettepanekul on leidnud võimalusi omakandi üliõpilaste toetamiseks ja on välja pannud küllalt kaalukaid stipendiume. Kahjuks on sellekohane reklaam olnud liiga tagasihoidlik, sest oodatakse, et hädasolija ise küsima tuleks, mitte ei minda teda otsima.

Teine suurem probleemiring on seotud

haridusreformiga.

Siin on üliõpilaskonna tegevuse vilju vähem näha, kuid natuke taustu tundes tekib sellestki positiivne üldpilt. Peamised lootused on küll rajatud juba ülemnõukogu komisjonidesse jõudnud uuele ülikooli seadusele, mille parandused peaksid nii ülikoolile tervikuna kui ka üliõpilastele senisest suurema vabaduse andma. Ka ülikoolisiseselt on üliõpilaskonna arvamus nii mõnelgi korral maksma pääsenud, mille tulemusena uute määruste, otsuste ja käskkirjade koostamisel üliõpilastele ebasoodsad punktid on ära muudetud.

Enamat saavutamast on takistanud peaasjalikult vähene side sellega, mis toimub teaduskondades ja õigupoolest peakski ühe eriala küsimustega tegelema **teadus– või osakondlikud üliõpilasliidud ja –ühingud.** Abi vajamisel oleme muidugi alati valmis kaasa aitama, ent erialaste probleemide lahendamiseks ei ole teiste teaduskondade üliõpilased sugugi alati piisavalt pädevad.

Praegu on aeg surve avaldamiseks uskumatult soodus, sest hoogu võtnud struktuurimuutused ülikoolis on ka õppejõudude jalgealuse ebakindlaks muutnud. Vajalik organiseerumistase teaduskondades tagaks kindlasti suuri akadeemilisi vabadusi, millest praegu unistadagi ei osata. Demokraatlik ühiskond rajaneb võimalikult suurel hulgal

organiseeritud allstruktuuridel.

Üliõpilaskonna organiseerimisel on lähtutud printsiibist «alt üles». Alustati 1987. aastal alternatiivsete grupiketse moodustamisega, 1989. aasta alguses vallandus suur vanade organisatsioonide taastamise buum, 1990. aasta detsembris jõuti erinevates kõrgkoolides üliõpilasparlamentide valimiseni ja möödunud aasta novembris **Eesti Üliõpilaskondade Liidu** moodustamiseni. Nüüd on jäänud vaid üks aste — liitumine võrdväärse partnerina rahvusvahelisse üliõpilasellu. Paljudest võimalustest leidis EUL otstarbekaima olevat liitumise Lääne–Euroopa mõjukaima rahvusliike üliõpilaskondade liidu **ESIB–iga** (*European Students Information Bureau*), mis

on oma haaret laiendanud ka Ida–Euroopale ning mille täieõiguslikuks liikmeks EUL tänase seisuga juba ka vastu on võetud. See avab rahvusvaheliseks suhtlemiseks hoopis uued perspektiivid, lisab kõikvõimalikke soodustusi ja õppimisvõimalusi. See ei tähenda muidugi, et kohalikel üliõpilaskondadel poleks iseseisvaid

väliskontakte.

Tartus alustati lähemate naabrite soomlaste ja rootslastega, kelle käest on kesti kasulikke kogemusi ja ka ainelist tuge tust on saadud. Eesti üliõpilaskonnad on vedanud Balti koostööprojekte, kuid kahjuks ollakse nii Lätis kui Leedus siinsest arengust kõvasti maas ja seetõttu veel vanker õige vaevaliselt. Siiski loodame neissegi enam elu sisse puhuda, avades neile tee maailma Läänemeremaade üliõpilaskondade koostööprogrammide kaudu. Ettevõtmise vastu on rohkem danud huvi lisaks traditsioonilistele partneritele Helsingis, Uppsalas, Stockholmis ja Lundis ka Kieli, Lübecki ja Kopenhaageni üliõpilaskonnad.

Konkreetne kasu niisugustest koostööprojektidest on esiteks lülitumine rahvusvahelistesse infovõrkudesse, mis juba praegu mõningaid tulemusi on andnud. Näiteks pakub huvilisele, kes otsida viitsib, palju meid ahvatlevaid võimalusi välismaal õppida. Lähemal ajal kavatseme jõuda korraldatud reetsete lepinguteni meie üliõpilaste edasitamiseks ja toetamiseks mujal õppimisel. Praegu ajal, kuid esialgu piirdume küll vaid mõne kõrgkooliga. Me ei taha olla vaid pankade rollis ja ise enamat pakkuda pole veel jõudnud. Koduste olmemurede juurde tagasi pöördudes tuleb nentida, et näiteks **isemajanduses** pole veel kord majas lüüa suudetud. Kuid niipea, kui seadusega sinnamaale jõutakse, tuleb edustusel lahendada küsimus, kas võtta ühiselamud ise majandada, ühtlasi enda omandiks mitte. Sellekohaseid pakkumisi on saadaveeri tehtud. On selge, et ülikool ei suuda enam huvitatud üliõpilaste sotsiaalsete probleemidega tegelemisest ja õige kaua see on üliõpilaskonna enda mure.

Arvestatav osa rahasid on kulutatud **üliõpilaskonna oma ettevõtluse** käivitamiseks. Selle vilju pole veel loomulikult näha, aga tibusid ja dividende loodame sügisel.

Meenutan kõigile, et just nüüd on viimane hetk olla aktiivne, sest võimalusedki on dagi saavutada on märksa suuremad kui stabiilses ühiskonnas. Üliõpilaskond saab oma läbilöögivõimet tõestada suutnud loodab seda teha ka edaspidi. Kõik sõltub sellest, kui paljud näevad ära, mida selline tegevus sünnitab ja leiavad endas kasvõi korra aastas jõudu aktiivsepuhanguks, et minna valimiskasti. Seda nad. Head valimist!

KAAREL TARAND,
TÜÜ Valitsuse esimees

TÜ magistriõppe PÕHIMÄÄRUS

I. Üldsätted

1. Magistriõpe on neljasemestriline ülikooli põhistuudiumile järgnev õppevorm.

2. Magistriõppe eesmärk on erihariduse süvendamine ning magistritöö koostamine, andes ka võimaluse laiemaks üldharituseks, sealhulgas võõrkeelte omandamiseks.

3. Magistriõppe kohad kinnitab ülikooli valitsus kevadsemestri alguses teaduskondade ettepanekul.

4. Magistriõpet mitteläbinud isikuid võib magistrieksami(te)le ja magistritöö kaitsmisele erandina lubada magistritööde kaitsmise komisjon (edaspidi: komisjon).

5. Magistriõppes edasiõppija kuulub kateedri/õppetooli koosseisu, talle makstakse stipendiumi. Magistriõppe aeg arvestatakse erialase tööstaaži hulka.

II. Vastuvõtt magistriõppesse

1. Vastuvõtt magistriõppesse toimub õppeaasta alguses.

2. Magistriõppesse astumiseks esitatakse 15. juuniks teaduskonna dekaanile avaldus.

3. Magistriõppe tingimused kehtestab ning vastuvõtu otsustab teaduskonna/osakonna nõukogu.

4. Kui magistriõppesse kandideerijate arv ületab teaduskonna poolt planeeritud kohtade arvu, toimub konkurss. Konkursikomisjoni moodustab teaduskonna dekaan osakondade nõukogude ettepanekute alusel.

5. Erialast põhistuudiumi mitteläbinud magistriõppesse kandideerijatele korraldatakse erialaeksam.

6. Vastuvõtt magistriõppesse vormistatakse rektori käskkirjaga.

III. Magistriõppe korraldus

1. Magistriõpe hõlmab:

1) magistrieksami(te)ks valmistumist ja selle (nende) sooritamist vastavalt teaduskonna/osakonna nõukogu poolt kinnitatud individuaalplaanile (individuaalplaani kinnitamise tähtaeg on 1. oktoober);

2) uurimistööd magistritöö kirjutamiseks ja kraadi kaitsmiseks.

2. Teaduskonna/osakonna nõukogu

1) kinnitab edasiõppijale juhendaja ja teema;

2) kinnitab magistrieksami(te) programmi(d) ja korra;

3) määrab edasiõppija töö aruandluse korra;

4) otsustab magistriõppe jätkamise, katkestamise või sellest väljaarvamise.

3. Magistritööle esitatavad nõuded töötab välja vastava eriala komisjon.

4. Magistritöö kaitstakse komisjoni ees, mille koosseisu teaduskonna/osakonna nõukogu ettepanekul kinnitab rektor. Komisjoni liikmed on akadeemilise kraadiga.

5. Magistrikraadi annab Tartu Ülikool isikule, kes on sooritanud magistrieksami(d) ja kaitsnud magistritöö.

NB! Selle põhimääruse kinnitamisega loeti kehtetuks 7. juunil 1991 vastuvõetud põhimäärus.

ÜKS AASTA TARTUS

Tartu Ülikooli õppima tulnud Alexander Harding on pärit Kanadast ja õpib siin nüüd eesti keelt.

Alexander Harding on Kanada eestlane, kes õpib praegu Tartu Ülikoolis.
AAVO JUUSI foto

Kuna tema ema on eestlane, siis peab Alexander end pooleestlaseks ja on kogu aeg tahtnud õppida eesti keelt. Tema sõnul oleks eesti keele õppimine ka Kanadas võimalik, kuid väga raske.

«Enne, kui ma sügisel Tartu Ülikooli õppima tulin, oskasin eesti keelt õige pisut,» ütles Alexander, «praegu saan aru, kui inimesed räägivad, aga mu enda keel ei ole veel perfektne.» Eesti keel on küllaltki raske keel, kuid ühest aastast Tartus õppimisest piisab, et saada alus iseseisvaks edasiõppimiseks, arvab Alexander.

Peale eesti keele huvitab noormeest ka Eesti ajalugu, kuid ühes ajalooloengus, mida ta kuulas, oli tõsiselt pettunud: «Ainult faktid! See ei meeldi mulle.»

Suurim erinevus Tartu ja Briti Kolumbia Vancouveri ülikoolide vahel on Alexandri sõnul see, et Vancouveris on kogu õppetöö rohkem planeeritud, üliõpilasele on selge millal ja kus loengukursus toimub.

«Raamatukogus on meil võimalus raamatute vahel kõndida,» ütles Alexander, «aga siin on vaja tellida — küsida, on vaja täpselt teada, millist raamatut sa tahad.»

Tartu Ülikooli majanduslikuks eeliseks peab noormees õppemaksu puudumist.

Alexander Harding töötab ka ülikooli teabetalituses tõlgina. See aitab tal rohkem inimestega suhelda ja eesti keelt praktiseerida.

Kui meie tudengid eelistavad võimaluste piires elada erakas, siis Alexander leiab, et ühikas on päris mugav elada (Narva mnt. 25). Septembrist detsembrini jagas ta tuba soome noormehega, praegu on tuba ainult tema päralt.

Lisaks oma ühele ametipostile laulab Alexander veel «Vanemuise» kammerkooris ja on EÜSi liige. Rahvatantsuga tegelemast ta loobus, kuigi Kanadas on sellega aastaid tegelnud. «Siin tundsin end justkui võimlemistunnis, nii palju tuimi harjutusi.»

Sügisel jätkab Alexander Harding oma õpinguid Vancouveris. Enne Eestisse tulekut õppis ta seal kahe aasta jooksul ajalugu, inglise, prantsuse ja saksa keelt ning geograafiat. Veel on jäänud õppida kolm aastat oma eriala — rahvusvahelisi suhteid.

Alexander Hardingu sõnul tahab ta kõigepealt saada korraliku hariduse ning seejärel ehk taas Eestisse tulla.

SELLE MÕTSAR

ÜLIÕPILANE ON PARAJA SUPI SEES

○ ÜHISELAMUD

Tartu Ülikooli üliõpilasi heidutab olukord, kus Eesti Valitsuse eraldatud raha vahendavad toitlustus- ja majutusettevõtted. Kuni uue õppelaenusüsteemi loomiseni peab üliõpilane leppima sellega, et üür Pepleri t. 14 ühiselamus on 45 rbl., normaalses «erakas» 60 rubla kuus.

Prorektor Vello Peedimaa sõnul tõstis ühiselamutega tegelev ettevõte «Üliõpilasküla» üüri määra, sest senistest summadest ei piisanud.

Vahetult pärast seda, kui üür TÜ ühiselamutes tõusis, ütles **Haridusministeeriumi finantsist Tiia Lepasson:** «Üüri tõstmine on ülikooli isetegevus.» Haridusministeeriumi **peafinantsisti Ellen Siimaste** sõnul peale valitsuse keegi üüri hindu ei kehtesta.

Nüüdseks on valitsuse ettepanek üürihindade tõstmise osas küll Ülemnõukogus läbi läinud ja «Üliõpilasküla» võib ametlikult üüri hinda tõsta. Kas hinnatõus on ülikooli ühiselamute üürimajanduses üldse põhjendatud?

Veebruaris tõusnud üürihindade suhtes avaldasid protesti Pepleri t. 14 elanikud. Protest leidis kajastamist ka «Postimehes» ja venekeelses linnalehes. Väikeettevõte «Üliõpilasküla» leiab siiski hinnatõusu põhjendatud olevat, sest üliõpilased on suured lõhkujad.

«Üliõpilased tõstavad ühiselamutel aknaid eest ja viskavad alla. Iga päev läheb 8 ust, 10—15 lukusüdamikku,» sõnas endine **remondiosakonna juhataja Olev Tiisler,** «aknast loobivad ühikaelanikud välja pliite ja kappe.»

Pepleri t. 14 ühiselamu duširuumides valitsevat kaost põhjendavad remondimehed üliõpilaste vastutustundetu suhtumisega inventari.

Kas kõige kurja juureks on üliõpilased?

1991. aasta suvel värvis «Üliõpilasküla» Pepleri t. 14 ühiselamu fassaadi, samas jäi hooletusse kanalisatsioon, mille tulemusena on duširuumide torustik umbes ja meeste duširuumi laest tilgub rohkem vett, kui seda tuleb ainsast alles jäänud dušist. Samas võtavad «Üliõpilasküla» remondimehed oma avarates ruumides napsi, sest pole kedagi, kes tööotsa kätte juhataks.

Peale remondimeeste pole Pepleri t. 14 ühiselamus tegevust öistel kutsumata külalistel, tihtilugu valvuri unisuse tõttu sisse pääsevad. Eelmise aasta lõpul käisid keldris vargad, kes varastasid autokumme ja muud vara, seda siis, kui valvur oleks pidanud kõike nägema ja kuulma.

Ühiselamu keldris on varjul hulgaliselt mööblit, mida ei saa välja anda, sest pole, kes selle kokku paneks. Ühikaelaniku ettepaneku peale riiulid ise kokku panna ütles ühiselamu juhtkond «ei».

○○○

Valuküsimuse kätkevad üliõpilase jaoks kõrged hinnad üliõpilassööklates, kõikudes sööklast sööklasse.

○ Söögikohad

Toitlustamisega tegeleva **munitsipaalettevõtte «Ülikool» direktriss Virve Pärna** sõnul kõigub toidu hind vastavalt sööklaile kehtestatud kategooriast.

Teise kategooria sööklad on lahtised, seega üldkasutatavad ja juurdehindlus on neis 50%. Teise kategooria on linnavalitsus andnud söögikohtadele vana kohviku all, Narva mnt. 27, raamatukogus ja Tähe t. 4 õppehoones. Tähe tänava söökla on erandlik, sest ametlikult on linnavalitsus selle kinnise söökla hinnanud II kategooria vääriliseks.

«Seal töötavad parimad kokad,» ütles Virve Pärn.

Teised, kinnised ja seega ainult üliõpilastele mõeldud sööklad asuvad Narva mnt. 25 ja Nooruse t. 9. Sealgi käivad söömas linnakodanikud. «Me ei saa kedagi kontrollida,» väitsid söökla töötajad, «meil käivad söömas kõik.»

Kõikide eespool nimetatud söögikohtade haldamise kulud katab ülikool.

Odavamad tuntud söögikohad on Tartus põllumajandusülikooli peahoone söökla ja nn. depoo raudteejaama lähedal.

Miks ei ole aga ülikooli söögikohad odavamad ja miks toetab ülikool avalikke sööklaid?

Haldusprorektor Vello Peedimaa sõnas, et haridusministeerium sööklate doteerimiseks eraldi raha ei eralda ja endine süsteem hoonete haldamisel kestab edasi.

Ettevõtte «Ülikooli» direktriss Virve Pärna sõnul seisavad ülikooli sööklad jalgadel tänu dotatsioonile, mis saadakse ülikoolilt. Kui hinnad alla lasta, väheneb söökla töötajate sissetulek ja osa töötajaid tuleb vallandada.

Kui kaotada ülikoolipoolne dotatsioon, tõuseb juurdehindlus 75%–ni ja sööklad hakkaksid konkureerima linnasööklatega. Külastajate arv väheneks ja osa söökla personalist kaotaks töökoha.

Virve Pärn leidis: «Ülikool toetab Tartu rahvast,» ja pakkus väljapääsuks toiduportsjonides sisalduvate kallite toiduainete hulga vähendamise.

Haldusprorektor Vello Peedimaa pakkus lahenduseks maksta toitlusdotatsiooni riigieelarvest otse üliõpilaste kätte.

Haridusministeerium viimati nimetatud varianti niipea ette ei näe ja lohutab tudengeid kasvava stipendiumiga.

INNO TÄHISMAA

Kohvikud jäävad tühjemaks. Õppejõulgi on odavam kohvi kateedris juua ja võileib kodust kaasa võtta.
EINAR TIITSU foto

? EI MINGEID KOMPROMISSE LÄÄNEMERE KAITSEL!

12.—15. märtsini toimus Poolas Gdanski lähedases väikelinnas Mielnas Läänemeremaade ökoloogiaseminar. Sellest võtsid osa Poola, Norra, Rootsi, Soome, Tšehhoslovakkia ja Eesti keskkonnakaitsest huvitatud noorteliikumiste esindajad. Meie viibisime seal tänu noorteühendusele «Eesti Kesktudengid», kelle üks eesmärke on kaasata noori keskkonnakaitsealasele tegevusele.

Seminarist võtsid osa ja esinesid väga huvitavate ettekannetega Poola ja Rootsi keskkonnaministeeriumide esindajad.

Meil omalt poolt õnnestus sõlmida hulgaliselt huvitavaid ja vajalikke kontakte erinevate maade noortega.

Kui Sa oled huvitatud keskkonnakaitsest ja tahad sellel alal huvitavat tegevust leida, siis **võta ühendust organisatsiooniga «Eesti Kesktudengid» aadressil:**

Raid Ruut
Mõlsavahe 5—21
EE2400 Tartu.

TUDENGILAULIK

KRAMBAMBULI

Krambambuli on joogi nimi,
Mis vahul klaasides meil keeb
On hästi proovitud ta abi,
Kui keegi meile kurja teeb,
:,:Ma hilja õhtust koiduni
Sest klaasist joon krambambuli,
Kram–bim–bam–bambuli,
Krambambuli.:,:

Kui astun kõrtsi leti taha,
Nii nagu rikas kaubamees,
Ei leiba, liha ma siis taha,
Sest pudel märjukest on ees —
:,:Ja kõht mul laulab tantari,
Sest klaasis on krambambuli.
Kram–bim jne.

:,:Kui pää mul haige, kõhus valu
Ja söögiisu kadunud,
Kui nohu raskust ma ei talu.
Katarr on kopsu tunginud.
:,:Ei lohuta mind medici —
Ma joon üks klaas krambambuli jne.:,:

TARTU LIONS–KLUBI STIPP

Läinud kevadel andis Tartu Lions–klubi välja esimesed tuhanderublased stipendiumid üliõpilasperede toetuseks ja nende vaba enesearendamise soodustamiseks. Ülikoolis langes meie valik perekond Jürimäele, EPA–s Schmidtile.

Tänavune stipp on **2000 rbl.** Vastavalt statuudile võivad seda taotleda need pered, kes võtavad tõsiselt oma igapäevatööd, tegutsevad omakasupüüdmatult, aitavad sõna ja teoga kaasa õigluse ning aususe võidule, täidavad oma kohust isamaa ees ning aitavad ligimesi nende katsumustes. Stipendiumi taotlejate esitamise õigus on õppejõududel, üliõpilastel ja nende ühendustel.

Taotlused–iseloomustused palume esitada **20. aprilliks aadressil Kalevi 24, LC Tartu.**

Stipendium antakse kätte 16. mail LC Tartu aastapäevapeol.

☎ LEHETALITUS

*tuletab taas meelde, et ootab iga jooksva numbri materjale (v.a. info) juba **eelmisel nädalal.** Esmaspäevaks võivad jääda **vaid viimased uudised, teisipäevaks teated.***

*Ühtlasi on meil suur palve kirjutusmasinail ja arvuteil kirjutajaile. Jätke palun lugudel **kahene reavahe,** muidu ei ole meil toimetamisel ruumi mingeid märkmeid teha ja oleme sunnitud isegi arvutil laotud loo lihtsalt kirjutusmasinal ümber trükkima.*

JEUX OLYMPIQUES EN PUKAVILLE

Geograafidel ja geoloogidel on traditsiooniks kujunenud jõudu katsuda nii suve– kui talialade sportmängudes. Kuigi kalender näitas veel kestvat talimängude hooaega, rippus õhus mudamängude hõngu. Orgkomitee seisis nädalapäevade jagu igal hommikul Tartus tähetorni vaatlusplatvormil vedades ninaga õhku ja jõudis selgusele, et kõige lumelõhnalisemad tuuleiilid puhusid Otepää poolt Puka kandist.

◆◆◆

Korraldajad sõitsid kohale päev varem, et rajad võistluskorda seada. Osavõtjad saabusid esmaspäeval, 3. märtsil, kell 9 hommikul rongiga.

Nagu olümpial ikka, alustati **piduliku avatseremooniaga.** Pealavastaja Eva Kauksi ja teostaja Tõnu Randaru (IV kursus) näpunäidetel ei jäänud Pukaville olümpia avamine mitte millegi poolest alla Albertville'i olümpia avamisele.

Kell 10 alustati **rongkäiku,** mis suundus lipuväljakule koolimaja kõrval. Iga esindust tervitati prantsuse keeles, millele järgnes ka eestikeelne tõlge. Lipu heiskas möödunud aasta võitja, geograafia IV kursuse esindaja. Ei unustatud ka sportlasvannet. Võistluse kuulutas avatuks Puka keskkooli direktor hr. Pungas. Ja siis saabus kuusehekist nähtavale atleet tõrvikuga ning olümpiatuli võis süttida. Piduliku hetke triumfiks oli meie olümpialaul, prantsuskeelne «Oh, kuusepuu», mille esitas läti rahvariietes solist pikkade poiste õlgadel. Järgnes *show:* ükshaaval pudenesid «müristajast» (furgooniga auto) originaalsete värviliste kostüümidega iluvõimlejad, jäähokiesindus (kargud tuli ise juurde mõelda), iluuisutajad ja ega's «pendeldajadki» puudunud (siin on mõeldud Albertville'i avamisel pealtvaatajate meeli elevil hoidnud nüanss esialgu püüdmatu pendeldajaga).

◆◆◆

Pärast avamist valmistuti pikaks **võistluspäevaks.** Üritused toimusid koolimajast 5 km kaugusel Kuigatsi Linnamäel. Avaalaks olid **suusahüpped.** Kohtunikud piirdusid vaid hüppe pikkuse mõõtmisega. Stiilile rõhku ei pandud, sest kuidas sa hindad, kes paremini kukub? Kasutati laiu puusuuski, millest suudeti ära lõhkuda vaid üks. Kuigi siin osalesid peamiselt meessoo esindajad, siis au neljale julgele naisterahvale.

Albertville'is näidisalana kavas olnud **sööstlaskumine** on nüüd leidnud koha olümpiamängude arvestusalade hulgas. Esmakordselt taliolümpia ajaloos starditi sellel võistlusalal Pukavilles. Iga osavõtja sai oma paremust näidata kahel korral. Võidupunktid noppisid külalisvõistleja Teet Jagomägi (100 m 5,93 s) ja geograafia rebasekutsikas Külli Kaljus (6,39 s).

Kolmas võistlusala oli n.–ö **mäkketõusuga murdmaasuusatamine.** Start anti «poolel teel mäe otsa» ja et lõpuks jälle finišisse jõuda, tuli järskudel tõusudel palju energiat kulutada. Võidupunktid läksid geograafia II kursuse esindajale Priit Jagomäele (aeg 3.03) ja III kursuse esindajale Ene Kallele (3.53).

Võistluspäevale Linnamäel pani punkti **teatesuusatamine.** Võistkonda kuulusid 3 poissi ja 2 tüdrukut. Et kõik kursused ei saanud oma võistkonda kokku, tehti ka üks segavõistkond. Ülekaaluka võidu saavutas geograafia III kursus.

◆◆◆

Koolimajja jõudis igaüks omamoodi — kes «müristaja» furgoonis, kes suusatades, kes jalutades. Õhtusöögiks olid kõik kohal. Rebastele oli usaldatud austav ülesanne keeta kapsasupp. Oma tööga said nad kenasti hakkama.

Mõni tund veedeti lõõgastudes. Kes puhkas, kes mängis lauatennist, kes rüüpas sööklas õlut. Kell 20 tekkis jälle põnev moment: algasid sõpruskohtumised nii naiste kui meeste korvpallis. Napi võidu pälvisid tasavägises mängus geograafia noormehed. Hoopis põnev oli naiste mäng: kui esimese poolaja võitsid suurelt geoloogid, siis teisel poolajal ei andnud geograafid geoloogidele enam mingit võimalust ja võit läks teenitult geograafidele.

Läbi aegade on vaimne ja füüsiline pool teineteist täiendanud. Nii toimuski viktoriin, kus palju küsimusi oli seotud Pukaga. Selgus, et siin ei ole küll filmitud mängufilme «Kevadet» ega «Suve», kuid õigeks vastuseks osutus «Sügis». Esikoht läks nelja võistkonna vahel jagamisele.

◆◆◆

Hommikul selgus, et öö läbi oli sadanud vihma. Suusatada ei oleks enam saanud. Pärast hommikusööki toimus vana traditsiooniline GEO–GEO ala — **vaadiveeretamine.** Toimumispaigaks valiti kooli staadion. Tühja õllevaati veeretati umbes 60 meetrit. Võidupunktid läksid vilistlasele Taavo Kattelile ja Ene Kallele geograafia III kursuselt. Sellega olid individuaalalad läbi.

Veel peeti sõpruskohtumine **lumejalgpallis,** kus võidu pälvisid geoloogid. Viimane võistlusala oli «jäine maahoki». Rohke vee ja seni veel ka jääga kaetud tiigis peetud mängudest teenis esikoha geoloogia IV kursus.

Kui orgkomitee oli tulemused kokku võtnud ning diplomid välja kirjutanud, võis alata mängude **pidulik lõpetamine.** Olümpiatule soojuses jagati kätte teenitud diplomid ja embleemid. Oligi käes aeg kustutada see niigi lühikest aega põlenud olümpiatuli. Saabus valges kostüümis inglike, kes tule ära puhus. Üldvõidu pälvinud külaliste ja vilistlaste koondis langetas lipu ja nüüd võisid nad rahus minna sööma autasuks saadud torti.

Koolimaja trepil tehti ühispilet ning kõik tõttasid raudteejaama, kus Valga—Tartu rong tõi meid tagasi argipäeva — üliõpilasellu.

Õhtuses «Raadio Tartu» tudengitunnis jagati verivärskeid muljeid Pukavillest. Õige vastuse küsimusele: «Mis ta siis on, see GEO—GEO?» ütles Mati: «GEO—GEO on nagu armastus, mida ei oska seletada. Ta toimub ja toimib alati ning iga ilmaga.»

ENE KALLE
stud. geogr.

INFO • INFO

FILOLOOGIA PÄEVA EI TOIMU

20. märtsil, registreerimisaja lõppedes, otsustas filoloogia päeva korraldustoimkond huviliste vähesuse tõttu selle aasta 23. maiks kavatsetud ürituse ära jätta.

Vabandame endast teatanud huviliste ees ja jääme ootama paremaid aegu.

Korraldustoimkonna nimel
KRISTA ARU

«KÕRSUMISE AASTAD»

on 1990. aastal ilmunud kaunis ja sisukas EPA kirjanduslik kogumik. Seda saab osta ka «UT» toimetusest 4 rubla eest.

ÜLIÕPILANE TÄNAB

Indrek on väga tänulik neile kahele heatahtlikule ja ausale inimesele, kes tõid tema rahakoti talle koju.

TERVITUSI SOOMEST!

Kas Sa tahad kirjasõpra Soomest? Saada kirjasoov «Baltian Tuki» ühingule aadressil:

BALTIAN TUKI
Sudenkatu 3
05460 Hyvinkää
SUOMI.

«TUDENGILAUL»

24. aprillil tulevad TÜ klubisse tänavused tudengilauljad. Nemad ja publik sisustavad XVIII «Tudengilaulu» konkursi. Nagu paaril viimasel aastal, nii peavad korraldajad ka sel korral õigeks, et laulu saadavad vaid naturaalhelid. Bändid võistlevad jälle sügisel.

Niisiis, kohtumiseni kevadpäevadel! **Info tel. 73 838 TÜ klubis ruum 207.**

Organiseerijad

JÄTKUVAD KEVADISED DISKOÕHTUD

Reedel, 27., laupäeval, 28., pühapäeval, 29. ja teisipäeval, 31. märtsil kl. 21.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 1. aprillil DISKOÕHTU.

Neljapäeval, 2. aprillil SALONGIÕHTU.

NB! Selle hooaja viimane!!!

Algus kl. 20.

□□□

Ära unusta üliõpilaspiletit!

SPORT

VOLLEKLUBI 10

Ülikooli naistöötajate võrkpalliklubi «Volle» tähistab oma 10. aastapäeva teisipäeval, 31. märtsil. Kell 17.30 toimub Jakobi 5 aud. 302 asjakohane kõnekoosolek, kus peaettekande teeb dots. Valter Lenk sportimisest, iseäranis võrkpalliharrastusest üliõpilaskonnas, sealhulgas EV aegseis korporatsioonides ja varemgi.

Umbes kl. 19 algab Jakobi 5 suures saalis sõbralik ja lõbus võrkpallimäng «Volleklubi» ja tudengite naiskonna vahel. Mängu kommenteerib tuntud ja lugupeetud geograaf Airi Kallis.

Ootame publikut — tudengeid, eriti korporante, aga samuti naistöötajaid, kes sooviksid «Volleklubiga» liituda. Mehi iseenesest mõista.

✏ UUSI TRÜKISEID

TÜ toimetised, vihik 930. Struktuurid muutkondadel. Matemaatika– ja mehhaanika–alaseid töid. Tartu 1991, 350 eks., 164 lk., rbl. 10.

TÜ toimetised, vihik 931. Stomatoloogilised haigused, nende ravi ja profülaktika. Arstiteaduslikke töid. Tartu 1991, 250 eks., 100 lk., rbl. 13.

TÜ toimetised, vihik 934. Eesti ordoviitsiumi paleontoloogia ja stratigraafia. Töid geoloogia alalt XII. Tartu 1991, 250 eks., 60 lk., rbl. 9.

Pedagoogiline aastaraamat 1990. Tartu 1991, 350 eks., 148 lk., rbl. 12.

J. Peegel. Nimisõna poeetilised sünonüümid eesti regivärssides. 5. Sõnastik. Täiendused. Registrid. Errata. Tartu 1991, 500 eks., 136 lk.

Eero Medijainen. Eesti välispoliitika Balti suund 1926—1934. Tartu 1991, 1000 eks., 112 lk.

Endel Tünder. Söögitoru kirurgilised haigused. Kolmas trükk. Tartu 1991, 500 eks., 48 lk., rbl. 3.

Endel Tünder. Songad. Diagnoosimine ja kirurgiline ravi. Neljas trükk. Tartu 1991, 500 eks., 60 lk., rbl. 3.50.

Heidi–Ingrid Maaroos. Helicobacter pylori. Tartu 1991, 700 eks., 68 lk., rbl. 5.

Urmas Varblane. Rahvusvaheline marketing. Loengukonspekt. Tartu 1991, 1000 eks., 124 lk.

Svetlana Päi. Reumatoidartriidi ravi. Õppevahend vanemate kursuste üliõpilastele, internidele ja perekonnaarstidele. Tartu 1991, 750 eks., 16 lk., rbl. 2.

Abiks regionaalgeoloogia ja geotektoonika õppijaile I. Valik loengute illustratiivsest materjalist. A. Oraspõld, J. Kirs. Tartu 1991, 300 eks., 64 lk., rbl. 4.80.

Kemoterapeutikumid. Leo Nurmand. Teine trükk. Tartu 1991, 750 eks., 132 lk., rbl. 5.

Ülikool 1. Jaanuar/märts 1991. Tartu 1991, 400 eks., 60 lk., rbl. 4.

Ülikool 3. Juuli/september 1991. Tartu 1991, 1000 eks., 96 lk., rbl. 5.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Raamatukogu

EDUSTUS

"Universitas Tartuensise" eriväljaanne

PÖÖRA 2. LEHEKÜLG...

TÜ NÕUKOGUS

27. märtsil

ÕPETAJATE ETTEVALMISTUST

arutas TÜ valitsus ning enne nõukogu koosolekut tegelesid sellega veel ka dekaanid. **Pedagoogika keskuse juhataja dots. Mati Salundi** tutvustas ettevalmistuskava ja võrdles seda teiste Euroopa ülikoolidega.

Pärast 4–aastast erialahariduse omandamist saab ühe aasta või isegi paralleelselt õppida pedagoogilis–psühholoogilisi aineid. Kindlat seisukohta pole veel kellelgi, millal anda pedagoogi diplom. M. Salundi toetas seisukohta, et kvalifikatsiooni võiks anda teatud tööaja järel. Põhistuudiumi ajal on võimalik õppida ka lisaeriala(sid), tulevikus läheb tööjõuturul tarvis õpetajat, kes suudab õpetada kahte–kolme ainet.

Otsuse projektis oli pakutud õpetajate koolituse mahuks 40 õppenädalat (ainepunkti), millest pedagoogiline praktika moodustab 10, kohustuslik pedagoogika ja psühholoogia osa kuni 8, kohustuslik eriala didaktika samuti 8, üleülejäänud (14 õn.) valib üliõpilane ise pedagoogika, psühholoogia ja erialadidaktika valikainete seast. Samuti oli projektis kirjas, et TÜ jätkab õpetajate ettevalmistamist keskkooli vanemale astmele (10.—12. kl.). Professor Helmut Piirimäe pidas 40 õppenädalat paljuks. Leiti siiski, et mingid üldised normid peakski olema (H. Voolaid) ja hääletamisel oli enamus 40 õppenädala poolt. H. Piirimäe soovitas lisada keskkooli vanemale astmele aine õpetamise võimalust ka põhikoolis, sest näiteks ajaloo õpetamist alustatakse ju varasematest klassidest. Hääletamine näitas, et sellega oldi päri.

Erinevaid arvamusi tekitas koolihügieeni õpetamine. Arstiteaduskonna õppejõud (professorid Astrid Saava ja Ain–Elmar Kaasik), aga ka rektor nentisid, et õpetaja peaks teadma elementaarset koolihügieeni ning õpilastele sobivaid füüsilisi ja vaimseid koormusi.

Õpetajate täienduskoolitusel peetakse silmas, et nii pedagoogikat kui lisaerialasid saaksid omandada tegevõpetajad.

Võeti vastu otsus.

PROFESSUURIDE KINNITAMINE

jätkus. Sel nõukogul kinnitati matemaatika– (10) ja füüsika–keemiateaduskonna (18) ning veel üks arstiteaduskonna (biokeemia) professuur.

KINNITATI TÜ NÕUKOGU TÖÖPLAAN

Aprillis arutab nõukogu raamatukogu ja kirjastuse probleeme.

KOOSTÖÖPROJEKT TA–ga

Akadeemik Gennadi Vainikko tutvustas TA poolt ülikooliga ühist koostöölepingu projekti (nn. raamlepingut), mille alusel saaks hakata rajama ühiseid professuure ja teadusasutusi ning sõlmida konkreetseid lepinguid. Projekt võeti vastu, kuigi oli kahtlusi, kas sellist raamlepingut on üldse vaja ja kas see peab olema nii detailne. Arvati, et see seab ohtu TÜ töötajate töökohad.

EMERIITPROFESSORI STATUUTI

tutvustas juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann. Pärast arutelu hääletati selle vastuvõtmise poolt.

TÜ emeriitprofessori statuut

1. Professor emerituse tiitli annab TÜ nõukogu teaduskonna nõukogu soovitusel vanaduspensionile siirdunud professorile tunnustusena tehtud töö eest. Sellekohase otsuse teeb TÜ nõukogu salajasel hääletamisel.
2. Rektor määrab käskkirjaga emeriitprofessori lisatasu suuruse, mis koos pensioniga moodustab professori minimaalpalga.
3. Ülikool ei maksa emeriitprofessorile täiendavat tasu tema poolt tehtava õppe– või teadustöö eest.
4. Emeriitprofessorile säilitatakse võimaluse korral tema kabinet või töölaud.

(Järg 3. lk.)

KOGEMUSI ON, AGA OTSE ÜLE VÕTTA EI SAA MIDAGI

Kuu aega tagasi võttis rektor professor Jüri Kärner koos Eesti Teaduste Akadeemia presidendi akadeemik Arno Kõõrna ja Eesti Teadusfondi juhataja akadeemik Peeter Saariga osa seminarist Saksamaal. Sellel käsitleti probleeme, mis kerkisid taasühendatud Saksamaal teaduse ja kõrghariduse ümberkorraldusel. Seminari korraldasid Saksa Rektorite Konverents ja Max Plancki Ühing. Kutsutud olid Ida–Euroopa riikide ülikoolide rektorid ja teaduste akadeemiate presidendid.

●●●

● Kas Saksamaa kogemustest on ka meil midagi üle võtta?

Ida—Saksamaa suhtes kasutatud meetodeist ei ole meil küll midagi üle võtta. Max Plancki Ühingu süsteemi ei saa automaatselt võrrelda meie TA omaga, sest neil on näiteks pooled töötajad kaheaastase lepinguga. Nii on tagatud inimeste pidev liikumine. Pika aja jooksul on välja kujunenud ka küllalt optimaalne finantseerimissüsteem. Riik annab suurema osa rahast, kuid samas riik ka tunnistab, et teadus peab olema autonoomne. Riik ei juhi teadust ette öeldes, mida teha tuleb, vaid jätab otsustamise teadlastele. Fondides moodustavadki teadlased tõelisi ajutruste, kes ütlevad, millisele teemale anda raha ja millisele mitte. Kuluaarivestlustes tulid küll välja ka mitmed vead, millest avalikult ei räägitud.

80% fundamentaalteaduste uurimistööd tehakse ülikoolides ja 20% Max Plancki Ühingu Instituutides. Rakendusteadustega tegeldakse Fraunhoferi Ühingus, kes aitab teadussaavutusi tootmisse viia.

● Kes sakslasi esindasid?

Oluline oligi see, et kohal olid nii teaduse tegijad kui teaduse toetajad, raha käsutajad, seega kõik Saksa fondid. Neist võiks nimetada DFG–d (Saksa Teadusühing), DAAD–i (Saksa Akadeemiline Vahetusorganisatsioon), samuti välisstipendiaatidega tegelevat Humboldti stipendiumi esindajat.

➥ (Järg 3. lk.)

KUNINGAD TULEVAD

õige pea. «Ars Monumentaali» fotograafi Toomas Kohvi pildil seisev Gustav II Adolf saabub varsti, et teda saaksid avama tulla nii Uppsala Ülikooli rektor, kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia kui ka teised rohked külalised Rootsist ja baltisakslased Saksamaalt.

Kuninglik paar saabub Tartusse neljapäeval, 23. aprillil kl. 10.30 Raekoja ette. Pärast kohtumist linnapeaga jalutatakse peahoonesse. Aulasse pidulikule koosviibimisele pääseb kutsetega. Seejärel suundutakse Kuningaplatsile, kus avatakse mälestussammas.

TARTU AKADEEMILINE MEESKOOR 80

Täna, 3. aprillil kell 18 on aulas meeskoori juubelikontsert. Dirigendid on Alo Ritsing ja Endel Nõgene. Kaastegevad «Vanemuise» sümfooniaorkester, Liia Ritsing, ansambel «Justament», koori ansambel.

NR. 10 (1670)
REEDE,
3. APRILL
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

● KEDA VALIDA UUDE EDUSTUSSE — 2. lk.
● MAGISTRIÕPPE JA DOKTORANTUURI VASTUVÕTT — 3. lk.
● KEVADPÄEVAD TULEMAS! — 4. lk.

EDUSTUS

«UNIVERSITAS TARTUENSIS» eriväljaanne

NIMEKIRI NR. 1

1. PRIIT RUMMO
2. ERKI TAMM
3. JUHANI SEILENTHAL
4. INDREK OSTRAT
5. TOOMAS MÄLBERG
6. SIIM SIKK
7. LAURI VAHTRA
8. INDREK ELLING
9. KALLE VIIK

ÜLIÕPILASED ON ELIIT. NEID TULEB SELLENA KA KOHELDA.

Nõuame kõigile üliõpilastele:

- äraelamist lubavat õppelaenu,
- jõukohaseid sõidupileteid,
- hinnaalandust ülikooli sööklates,
- inimväärseid ühiselamuid,
- odavat paljundusvõimalust.

Üheksa kandideerijat nimekirjast number 1. *MEELIS LOKI* foto

NIMEKIRI NR. 2

1. RAUL NEY
2. MADIS LOBJAKAS
3. VAMBOLA KISAND
4. INDREK PINSEL

NIMEKIRI NR. 3

+ HÄÄLETAGE ADOLF HITLERI POOLT!

Kõigile neile kel aru on kasin
Õpetada võin parem asi
kui demokraatia on
rusikaseadus ja kõva käsi
elagu Adolf Hitleri
juhitav riigimasin
muu koha pealt pidage lõuad
muu pole te lollide asi

/ – – – /

Hääletage Adolf Hitleri poolt
kes toob tagasi jumalasõna ja
ihunuhtluse Ameerika koolidesse
kehtestab taas inkvisitsiooni
alustab ülemaailmset nõiajahti
otseülekannetega televisioonis
avalikelt lintšimistelt
tule televiisorite ette Ameerika
ja võta ka oma lapsed kaasa
maast–madalast verd ja julmust
see on meie deviis
Kui kuuled tänavail räuskamas meid
või soliidselt Kongresside Palees
tugitooles lösutades peeru laskmas
mustade või punaste lippude all trummi tagumas
valge või kollase nahavärviga uhkustamas
vastaspoolel soolikaid välja laskmas
silmi peast torkimas
suhu sittumas ja luid murdmas
ning seda kõike vaid nende rahuliku veenmise
ja ümberkasvatamise eesmärgil
siis hääleta meie poolt

hääleta Adolf Hitleri
hääleta Jossif Vissarionovitš Stalini poolt
korralik kodanik
kes sa tunned nuga oma kõril
ja mõõka pea kohal rippumas
keda on lausa lust oma puuslike ees
kepslemas näha
ma ei näe sind enam jumal hoidku
mingi vabaduse või õigluse üle pead murdmas
mingi keelatud jamafilosoofiaga tegelemas
vaid alati õige mehe kombel
õigel poolel õiges reas õiget sammu astumas
siis oled sa oma poiss
ja selleks tahame me kõik saada
Aamen

(P. Beier, kogust «Mustil päevil» Tallinn 1991)

Valige JANEK KONSAP ja see jääb teie viimaseks valimiseks! Niisiis nimekiri «Hääletage Adolf Hitleri poolt!

ILMAR STRAUS

NIMEKIRI NR. 4

Üliõpilaskoondis «Res Publica» on parempoolsete nimekiri.

1. VILJAR PEEP — ajal. IV
2. PRIIT KAMA — õig. II
3. PAAVO TURKIN — õig. II
4. KALLE LIEBERT — ajal. I
5. VAHUR KUUSK — õig. II
6. MARTI AAVIK — ajal. I
7. VILLU TAMM — maj. III
8. KRISTI KARELSOIIN — fil. V
9. SVEN JANNO — ravi IV
10. ILMAR UDAM — ravi I
11. MARGO KÓRKJAS — maj. II

PROGRAMM

- Üliõpilaskonda kuulumine vabatahtlikuks (maksumaksmine ka!)!
- Ei mingit õppemaksu enne, kui pole soodustatud laene!
- Ülikooli reformimine:

— desovetiseerimine,

— ülikooli juhtimine vajab värsket verd! Üliõpilastel peab olema võima valida oma esindajad ülikooli juhtorganeisse,

— tegeliku ainesüsteemi sisseviimine (üliõpilasel peab olema võimalus ko tada ise oma õppeprogramm).

- Kui valite meid, on tagatud pidev surve:

— üliõpilaskonna valitsusele!
— ülikooli valitsusele!
— linnavalitsusele!
— vabariigi valitsusele!

NIMEKIRI NR. 5

1. MARKO KOLK — mat. IV
2. JÜRI LEMBER — mat. IV

VALIMISLIIDU «SAMARKANDIA» PLATVORM

TÜ õppe– ja teadustöö edendamiseks, üliõpilaste ainelise olukorra parandamiseks, üliõpilaste, õppejõudude ja kogu TÜ töötajaskonna maailmavaate ümberkujundamiseks ja ülikooli elu normaliseerivate moraali– ja kõ lusprintsiipide tugevdamiseks peab valimisliit «Samarkandia» vajalikuks:

— tagada valimisliitu «Samarkandia» toetanud üliõpilaste (võimaluse ko ral kogu TÜ üliõpilaskonna) tingimusteta pääsemine paradiisi. Selleks raj Narva maantee ja Emajõe vahelisele maa–alale üliõpilasparadiis (vt. lisa 1);

— seoses EV kõrgkoolide ümbernimetamisega ülikoolideks nimetada Tu tu ülikool ümber Tartu Heino Kiige nimeliseks Medreseks (edaspidi TMed);

— kuulutada Tõravere observatoorium Ulugbeki observatooriumi õigusjä laseks (vt. lisa 2);

— seoses Tõravere observatooriumi Ulugbeki observatooriumi õigusjärg seks kuulutamise ja Muhhammed Taragai Ulugbeki mälestuse jäädvustam vajadusega rajada Tartu turuhoone ja restoran «Kaunase» vahelisele maa–a le Ulugbeki memoriaalkompleks;

— Ulugbeki memoriaalkompleksi kuuluvate pronksskulptuuride valmis miseks vajamineva toormaterjali saamiseks algatada pronks– ja vaskesem vabatahtliku annetamise aktsioon (vt. lisa 3);

— islami ja soome–ugri rahvaste vaheliste kultuurisildade loomise pro rammi raames soodustada TMed–s igati Usbeki rahvusmuusika, eriti dom muusika viljelemist.Selleks esitada TTÜ–le tellimus kahekettalise dombra konstrueerimiseks ja loosungi «Saeme kitarrid dombradeks!» all alustada do rade tootmist (vt. lisa 4);

— TMed–e õppe– ja teadustööks vajaliku materiaalse baasi tagamis võimaldada kõigil soovijail TMed–e diplomite ostmine. Diplomite hind m rata vastavalt nõudmise ja pakkumise vahekorrale, organiseerida ka diplo tootmine ekspordiks;

— õppetöö efektiivsuse tõstmiseks asendada senini kasutatud ja puud kult funktsioneerinud õppetöö stipendiumide abil stimuleerimine alljärgneva muleerimis– ja karistussüsteemiga:

head üliõpilased — särav naeratus ja pai dekaanilt,
üleüldine austus ja lugupidamine;
halvad üliõpilased — 300 kepihoopi vastu jalataldu,
üleüldine põlastus ja hukkamõist;

— soodustada ja stimuleerida igati TMed–e teoreetilise füüsika kate pingutusi antigravitatsioonijõu kui lendava vaiba loomiseks vajaliku teoree se baasi väljatöötamiseks;

— eraldada materiaalsed vahendid TMed–e häälekandja «Kaameli Hä väljaandmiseks;

— värvida TMed–e peahoone kuus sammast helesiniseks, samuti kul üle peahoone katus;

— TMed–e peahoone katuse ülekuldamiseks vajamineva materjali saa seks algatada kuld– ja elavhõbedaesemete vabatahtliku annetamise aktsioon (vt. lisa 3);

— üliõpilasvahetuse korras organiseerida valimisliitu «Samarkandia» mi toetavate esmakursuslaste saatmine kolmeks semestriks appi Samarkandi ob tisse puuvillakoristustöödele;

— tagada valimisliitu «Samarkandia» toetanud üliõpilastele tasuta bussi Tartu—Samarkand vahelisel liinil. Nimetatud soodustus kompenseerida mõn gase hinnatõusuga kohalikel liinidel;

— korraldada valimisliitu «Samarkandia» toetanud üliõpilastele kahekuu sed muezzinite intensiivtäienduskursused. Tartu linna esimeste minarettide v mimiseni viia kursused läbi Soinaste teletornis;

— avaldada ajalehes «Kaameli Hääl» järjejutuna valitud peatükke ko nist;

— tõlkida käesolev platvorm araabia, usbeki ja esperanto keelde.

ÕIETI VALINUTE VAHEL LOOSITAKSE VÄLJA AUHINNAD!!!

Selleks vajaminevate auhindade saamiseks algatada auhindade vabatahtli annetamise aktsioon (vt. lisa 3).

(Järg 3. lk.)

NIMEKIRI NR. 6

1. INDREK ILD
2. JAAN KELDER
3. PELLE KASK
4. MAURI MIIDLA
5. INDREK MUSTIMETS
6. ANDRES REKKER
7. HANNES KOLLIST
8. TOOMAS MARANDI
9. PEETER TALI

VALIMIS-NIMEKIRJA US (NR. 6) PLATVORM

(mitte segi ajada raudtee platvormiga)

Lipukiri — ÜLIKOOL ÜLIÕPILASTELE!

- Üliõpilaste elustandard lähendada US tasemele.
- Ühikaüür viia pöördvõrdelisest sõltuvusest võrdelisse sõltuvusse elamistingimustest ühikas.
- Kindlustame inimväärse elustandardi, lõpetame loomkatsed ühikas.
- Üliõpilastele oma supiköök!
- Avada korralik taskukohane üliõpilasrestoran ja õllekas!
- Tramm Tartusse, trolli pole vaja!
- Autoomanikest üliõpilastele dotatsioon seoses bensiinihinna tõusuga (vt. E. Savisaare kõnet maist 1999).
- Õppevahendid tõesti kättesaadavaks! Nõuame ja vajame trükitud baaskonspekte (vt. TÜÜ valitsuse vanu lubadusi ja a/s STUD niisama vanu lubadusi).
- Igale üliõpilasele vaba ainevalik!
- Ülikool vajab õhuvahetust!
- Ülikool vabaks fossiilidest! Reliktid muuseumi!
- Üliõpilasriik riigiks riigis!
- Kaotada ülikoolis vahetegemine mees– ja naisüliõpilaste vahel!
- Üliõpilastele lõpuks oma paljundus!
- Üliõpilaslaenusumma sõltuvusse inflatsioonist.
- Õppemaksule — EI! Stipendiumile — JAA!
- Üliõpilasperedele suuremad toetused!
- Igale üliõpilasele oma peedimaa ja kärneri koolitus!

NIMEKIRI NR. 7

1. ANTS HAAVEL
2. KRISTA RUUT
3. INDREK SEIRE
4. LY ROOTSLANE
5. MAREK VINK
6. LAURI MAISVEE
7. VAHUR METSNA
8. KATRIN MÜRK
9. TOIVO SAKS

VALIMISLIIDU «SAMARKANDIA» PLATVORM ...

(Algus 2. lk.)

LISA 1

Paradiisi loomise üldsätted

Paradiisi loomisel juhinduda keskaja araablaste kui islamikultuuri rajajate paradiisinägemusest:

Paradiisi pääsemiseks tuleb õigeksmõistetutel ületada kitsas ja terav sild.

Nimetatud sillana kasutada üliõpilaste seas armastatud jalakäijate silda. Üle silla kaare minnes satuvad õigeksmõistetud (valimisliidu «Samarkandia» poolt hääletanud tudengid) otse paradiisi.

Paradiisis võtavad moslemi vastu imekaunid paradiisineiud ehk huurid, kes täidavad õndsate hulka arvatu iga soovi.

Paradiisineiuks sobib iga TMed–e naistudeng, kes on esitanud vastavasisulise avalduse ja vormikohase arstitõendi.

Paradiisis on paradiisijõed, kus voolab vett, piima ja veini.

Valijate soovidele vastu tulles asendada veini voolavad jõed õlut voolavate jõgedega. Selleks sõlmida Tartu õlletehasega leping 95% õlletehase toodangu suunamiseks Emajõkke.

Paradiisisilla otsa juures seisab prohvet Muhamed, kes kostab patuste eest ja aitab muhameedlastel silda ületada.

Prohvet Muhamedi asemel seisab jalakäijate sillal ja naeratab patustele julgustavalt valimisliidu «Samarkandia» liige Jüri Lember, tema puudumisel ka valimisliidu «Samarkandia» liige Marko Kolk.

LISA 2

Ulugbek, Muhhamed Taragai (22. III 1394 — 27. X 1449) — Usbeki astronoom, matemaatik ja riigimees, Timuri pojapoeg, valitses aastast 1409 Samarkandis, soosis teadust ja kultuuri. Sidemeid Eestiga polnud, mistõttu on viimane aeg need luua.

LISA 3

Vabatahtlikud pronksi, vase, kulla, elavhõbeda ja auhindade annetused tuua aadressil **Tartu, Tiigi 14—318.**

LISA 4

Dombra — kahekeelne usbeki rahvuspill. Ühest kitarrist saab 3 dombrat.

NIMEKIRI NR. 8

«PERFEKTSED»

1. URMAS ORU
2. TOOMAS VAPPER
3. RAIN TAMM
4. URMAS SOMELAR

● ● ●

Kõik algab majandusest.
PERFEKTNE MAJANDUS PERFEKTSETELT!

Kuid majandus pole veel kõik.
VALI PERFEKTNE ELU!

HEI TUDENG!
Oled nüüd valimisvõitluse keskel. Oma nimekirjad esitanud kandidaadid ootavad Sinu valikut 7.—9. aprillini raamatukogu fuajees kella 10—20–ni. Valimiseeskirjaga saad tutvuda 6. märtsi «UT–s».

TÜ NÕUKOGUS

(Algus 1. lk.)

PROFESSUURI PÕHIMÄÄRUS

võeti küll eelmisel nõukogul vastu, kuid see vajab veel täiendusi ja parandusi. Rektori ettepanekul arutas seda vahepeal nn. kraadikomisjon eesotsas prof. Ain–Elmar Kaasikuga ning esitas nõukogule oma ettepanekud. Igal juhul on õige asendada näiteks nimetus «kaasprofessor» «abiprofessoriga». Komisjon arutab küsimused veel kord koos dekaanidega läbi, et siis lõplikult kinnitada TÜ õppejõudude ja teadurite ametinimetused.

● ● ●

● Registreeriti **õppejõudude korvpalliseminar** (esimees Rein Lepik) ja kinnitati selle põhikiri.

● Kinnitati **vabade kunstide professori** valimise komisjon (professorid Peeter Tulviste, Ain–Elmar Kaasik, Hans Trass).

● ● ●

Korralise professori valimisega sconduva kohta võttis sõna valitsuse ja kraadikomisjoni ettepanekute alusel **teadussekretär Veera Ant.**

Prorektor Vello Peedimaa võttis 6. märtsi nõukogus toimunud arutelu ja ettepanekute alusel kokku tehtud ettepanekud.

Nõukogu võttis nendes küsimustes vastu järgmised otsused.

TÜ nõukogu otsused 27. märtsil 1992

I

6. märtsi 1992. aasta TÜ nõukogu arutelu alusel kinnitada järgmine protokolliline otsus:

1. Võtta arvele annetuste jms. teel saadud seadmed ja aparatuur. Selleks esitada kõikidel allüksustel seni saadud annetuste kohta 10. aprilliks vastavad andmed raamatupidamisele. Pearaamatupidajal töötada välja vajalik vorm. Edaspidi teatada saabunud annetustest raamatupidamisele 10 päeva jooksul peale annetuse saabumist.

2. Kokkuhoiu huvides pöörata enamat tähelepanu võimalusele remontida olemasolevat aparatuuri ning leida vahendid (sh. ka valuuta) tagavaraosade hankimiseks.

3. Väliskomandeeringuteks ning väliskülaliste vastuvõtmiseks lisavahendite eraldamisel arvestada õppe– ja teadustegevuse tulemuslikkust.

4. Eelarvekomisjonil valmistada ette taotlus Haridusministeeriumile üliõpilaste stipendiumifondi lahutamiseks hariduskulude eelarvest ning ühiselamute, sööklate jms. doteerimise lõpetamiseks hariduskulude eelarvest.

II

Korralise professori valimiseks peale konkursi lõppu (teaduskonna nõukogu valikul) vaatab konkursile laekunud avaldused läbi:

a) dekaani esildise alusel moodustatud ekspertide komisjon, mis vormistub teadussekretäri kaudu rektori käskkirjaga (võimalusel kaasata ka väliseksperte)

l) või teaduskonna doktorinõukogu.

● Mõlemal juhul antakse igale kandidaadile hinnang ning tehakse pingerida.

● Edasi suunatakse materjal arvamuse saamiseks teaduskonna nõukokku (vormistada protokolli väljavõte).

● Lõplikult vormistatud materjalid annab dekaan või nõukogu sekretär teadussekretärile vähemalt 10 päeva enne valimisi TÜ nõukogus.

● Ekspertide komisjonil või doktorinõukogul on õigus vajadusel nõuda prooviloengut.

III

— Kõigi kohtade loend, millele konkurss välja kuulutatakse, peab laekuma kaadriosakonna juhatajale dekaani allkirjaga teaduskonna nõukogu otsuse alusel.

— Pidada soovitavaks, et allüksustes, mille struktuur seoses korralise professori valimisega ei muutu ja kateedri juhataja professori valimistähtaeg pole lõppenud, kuulutatakse konkurss välja valimistähtaja lõppedes (erandiks on allüksuse ebarahuldav töö, juhataja vanus vms.). Vastava otsuse langetab teaduskonna nõukogu.

— Taolisel korral viia kateedri juhataja professor üle korralise professori kohale rektori käskkirjaga.

Kõik teaduskondades toimuvad struktuurimuutused (kateedrite kaotamine, osakondade, instituutide moodustamine jne.) kinnitab TÜ nõukogu.

VASTUVÕTT MAGISTRIÕPPPESSE JA DOKTORANTUURI 1992. AASTAL

	Magistriõpe	Doktorantuur
1. Arstiteaduskond	12	24
s.h. farmaatsia eriala	7	—
biomeditsiini eriala	5	4
2. Bioloogia–geograafiateaduskond	64	16
s.h. TÜMRKI	14	8
3. Filosoofiateaduskond	82	15
s.h. ajaloo–osakond	12	3
eesti filoloogia osak.	3	2
filos. ja pol. tead. osak.	15	5
germaani–rom. fil. osak.	7	—
psühholoogiaosak.	6	—
sotsioloogia osak.	3	—
sotsiaaltöö	10	—
vene filoloogia osak.	9	5
pedagoogika osak.	8	—
žurnalistika osak.	3	—
eripedagoogika osak.	6	—
4. Füüsika–keemiateadusk.	55	2
s.h. füüsikaosak.	35	—
keemiaosak.	20	2
5. Kehakultuuriteaduskond	12	1
6. Majandusteaduskond	20	2
7. Matemaatikateaduskond	31	2
8. Usuteaduskond	—	—
9. Õigusteaduskond	10	—
10. Kultuurikateeder	1	—
Kokku:	287	62

Need vastuvõtuarvud kinnitati 23. märtsil TÜ valitsuse koosolekul. Kandideerijail palutakse esitada avaldused 15. juuniks dekaanile.

KOGEMUSI ON, AGA...

➥ *(Algus 1. lk.)*

● **Kuidas seminar oli korraldatud?**

Seminar toimus kahes linnas: Bonnis olid ettekanded ja arutelu, Münchenis külastasime instituute, ülikoole, Max Plancki Ühingut, Fraunhoferi Ühingut jt.

Max Plancki Instituudis oli iga riigi esindajale otsitud giidiks kaasmaalane. Arvasin, et eestlast siin küll ei ole, aga meie giidiks oli Tallinnast Eksperimentaalbioloogia Instituudist Münchenis doktorantuuris olev Tiina Sepp. Tema selgitustest ja hinnangutest sealsete olude kohta oli palju kasu, kuid samas ta vihjas ka Saksamaal valitsevale bürokraatiale. Hämmastust tekitasid mitmed kutsutud külalised, kes püüdsid Saksa süsteemi aina kritiseerida.

Eestlastest veel niipalju, et Müncheni Tehnikaülikoolis kohtasime Eesti Teaduste Akadeemia välisliiget prof. Ivar Ugit, kes tutvustas sealseid õppeprogramme ja õppetoole. Tore oli leida ees eestlast, kes oli tulnud USA–st konkureerima 109 kandidaadiga. Neist valiti orgaanilise keemia korraliseks professoriks tema.

Kui minult küsiti, kuidas Saksamaa meid aidata saaks, vastasin, et saaksite meid aidata sellega, kui tagastaksite meile meie ajaloo. Ajaloo kadumises on ka nende süü. Me ei saa aga unustada, et Saksa on rikas riik oma väljakujunenud süsteemi ja ühiskonnaga, mida meil ei ole võimalik üle võtta. Ennekõike peame taastama usu oma võimetesse ja seda saab teha oma tööga.

Kasulikke kogemusi oli muidugi küllaga, alustades isiklikest kontaktidest ja lõpetades sellega, et oli võimalik jälgida mismoodi summasid eraldatakse ja kuidas neid kasutatakse.

Seminar oli korraldatud saksa täpsusega, väga läbimõeldult. Mis puutub poliitilisse külge, siis mulle tundub, et väga suur osa Teaduste Akadeemia süsteemis oli Ida—Saksa ideoloogial, see oli imbunud kõigisse teadusharudesse. Ise ütlesid nad, et kui sakslane midagi teeb, teeb ta seda väga korralikult.

VARJE SOOTAK

TUDENGILAULIK

KRAMBAMBULI

Krambambuli on joogi nimi,
Mis vahul klaasides meil keeb
On hästi proovitud ta abi,
Kui keegi meile kurja teeb,
:,:Ma hilja õhtust koiduni
Sest klaasist joon krambambuli,
Kram–bim–bam–bambuli,
Krambambuli.:,:

Kui astun kõrtsi leti taha,
Nii nagu rikas kaubamees,
Ei leiba, liha ma siis taha,
Sest pudel märjukest on ees —
:,:Ja kõht mul laulab tantari,
Sest klaasis on krambambuli.
Kram–bim jne.

:,:Kui pää mul haige, kõhus valu
Ja söögiisu kadunud,
Kui nohu raskust ma ei talu.
Katarr on kopsu tunginud.
:,:Ei lohuta mind medici —
Ma joon üks klaas krambambuli jne.:,:

Oh oleks suurest soost ma tõusnud.
Kui keiser Maximilian,
Ma oleks lippu kõrgel hoidnud
Ja selle pääle kirjutand:
:,:Toujours fidèle et sans souci,
C'est l'ordre du Crambambuli jne.:,:

Kui mängulauaal kaotan raha
Või veksel alles maksmata,
Ei pruut mull' kirja saata taha,
Või surmasõnum postiga,
:,:Siis kurbuses ma põhjani
Joon klaasi täis krambambuli jne.:,:

Oh kui nüüd vaesed isad, emad
Teaks pisut poege puudustest,
Pääst silmad nutaksivad nemad
Ja kahvataksid kurbusest;
:,:Kuid siiski joovad filii,
Sest bene on krambambuli jne.:,:

Kui vabadust ma hoidma tõttan
Ja sünnimaa eest võitlema, —
Ma halja mõõga kätte võtan,
Mu kõrval sõber seisab ka.
:,:Siis ütlen tal: «Mon cher ami,
Veel enne klaas krambambuli! jne.:,:

Kui tudengil ei ole raha,
Ta laenab seda jällegi
Ning mõtleb: kõigil ilmas paha,
Nii minul kui ka sandilgi.
:,:Sest nõnda käib filosofii,
Mis äratab krambambuli jne.:,:

Te rumalad, kes ei joo viina,
Ei salli teid ja kahju teist!
Siin maa pääl tunnete tõest' piina
Ja taevas saavad inglid teist!
:,:Vett joote nagu veisedki,
Teil tundmatu krambambuli jne.:,:

NB! 1. aprill on möödas ja siin on kõik «Krambambuli» salmid.

Tü magistrikraadi kaitsmise

JUHEND

I. Magistrikraadi taotlemise kord

1. Magistrikraadi saamise eeldused:
1) individuaalplaani täitmine;
2) magistrieksami(te) sooritamine;
3) magistritöö kaitsmine.

2. Magistritöö kaitsmiseks esitab kraaditaotleja teaduskonna/osakonna komisjoni esimehele:
1) avalduse,
2) magistritöö köidetult (eksemplaride arvu määrab komisjon),
3) magistrieksami(te) protokolli.

3. Komisjoni esimees esitab laekunud avalduse põhjal magistritöö kaitsmisele. Komisjon otsustab töö kaitsmisele lubamise, koopteerib vajaduse korral lisaliikmed ja kinnitab 2 akadeemilise kraadiga retsensenti (vähemalt üks väljastpoolt komisjoni).

4. Retsensendid esitavad enne kaitsmist komisjoni esimehele kirjaliku arvamuse.

5. Magistritööd võib kirjutada eesti või võõrkeeles. Võõrkeeles kirjutatud tööle lisatakse eestikeelne kokkuvõte.

6. Magistritöö kaitsmise kuupäeva ja aja avalikustab teaduskond. Vähemalt kaks nädalat enne kaitsmist saadetakse töö komisjoni esimehe või sekretäri kaaskirjaga TÜ Raamatukokku tutvumiseks.

7. Kraaditaotlejal on õigus võtta kaitsmisele esitatud töö tagasi kuni kaitsmisistungi alguseni.

II. Magistritöö kaitsmise kord

1. Magistritöö kaitsmine toimub komisjoni istungil avaliku akadeemilise diskussioonina retsensentide juuresolekul.

2. Komisjoni istung on otsustusvõimeline, kui sellel osaleb vähemalt 2/3 komisjoni liikmetest.

3. Komisjoni otsus on positiivne, kui magistrikraadi andmise poolt hääletab vähemalt 2/3 istungil osalenud komisjoni liikmetest.

4. Komisjoni eitava otsuse korral võib kraaditaotleja esitada täiendatud ja ümbertöötatud töö komisjoni poolt lubatud ajavahemiku järel.

5. Magistritööde kaitsmise dokumentatsioon (sealhulgas protokoll) antakse üle rektori kantseleisse alaliseks säilitamiseks TÜ arhiivis. Magistritöö üks eksemplar säilitatakse TÜ Teaduslikus Raamatukogus ja üks erialakateedri/õppetooli juures.

III. Magistrikraadi valdlustamine

1. Kaebusi kaitsmise protseduuri reeglite rikkumise kohta võivad kraaditaotleja, juhendaja, retsensendid ja komisjoniliikmed esitada kirjalikult ülikooli valitsusele 10 päeva jooksul arvates kaitsmise tulemuse väljakuulutamisest.

2. Ülikooli valitsus vaatab kaebused läbi ühe kuu jooksul arvates kaebuse laekumise päevast, otsuse ärakirjad saadetakse kaebuse esitajale ja komisjonile.

3. Komisjon võib oma otsuse tühistada plagiaadi, andmete võltsimise või võltsitud dokumentide esitamise korral. Otsuse tühistamisega kaotab kraaditaotleja alatiseks õiguse kaitsta magistritööd TÜ komisjonides.

IV. Magistridiplom

1. Magistrikraadi saamist tõendab Tartu Ülikooli poolt välja antud diplom.

VIKTOR KALNIN

22. märtsil viis surm meie hulgast hügieenikateedri dotsendi Viktor Kalnini, kelle eluaastatest enam kui kaks kolmandikku on seotud Tartu Ülikooliga.

V. Kalnin sündis 21. augustil 1929 Sindi töölisperes. Lõpetanud 1954. aastal arstiteaduskonna kiitusega jäi ta tööle hügieenikateedrisse kuni oma surmani. Ta õpetas meditsiini ajalugu, samuti sotsiaalhügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni. Temalt on ilmunud 10 metoodilist juhendit ja õppevahendit. Äsja sai valmis mahukas meditsiiniajaloo õpetamise abimaterjalide käsikiri (2 osa).

Teadustöös huvitus V. Kalnin peaasjalikult Eesti meditsiini– ja tervishoiuajaloost, eriti aga

TÜ arstiteaduskonna ajaloost. Tänu suurele töövõimele, põhjalikkusele ja väga heale mälule kujunes temast rahvusvahelise mainega teadlane. Sellest annavad tunnistust korduvad esinemised rahvusvahelistel konverentsidel, 2 monograafiat, üle 300 publikatsiooni, rohked sidemed ja ühisuuringud paljude maade meditsiiniajaloo uurijatega, Baeri medal (1976), Nõukogude Eesti preemia (1985), P. Štradinši auhind (1988).

Oma eriala patrioodina korraldas ta meditsiiniajaloo sektsioonide tegevust Baltimaade teadusajaloo konverentsidel ja TÜ ajaloo teadussessioonidel. Tema toimetatud teadustööde kogumikud (15) köidavad veel kaua teadusajaloolaste tähelepanu.

Viktor Kalnin maeti 27. märtsil Raadi kalmistule.

KOLLEEGID

INFO ● INFO ● INFO

KAITSMISED

ARSTITEADUSKONNAS

22. aprillil kl. 15 toimub TÜ aulas arstiteaduskonna üldkirurgia, anestesioloogia ja reanimatoloogia kateedri dotsendi **Ants Peetsalu** väitekirja «Vagotoomia duodenaalhaavandi korral. Maohappesuse, seerumpepsinogeen I, maolimaskesta histoloogilise seisundi ja Helicobacter pylori uurimine» kaitsmine meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks.

Väitekirjaga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

LOENGUD

FILOSOOFIAPROFESSOR INGLISMAALT

Kolmapäeval, 8. aprillil kl. 16.15 peab ph. aud. 227 **Cambridge Ülikooli professor D. H. Mellor** loengu teemal «There's nothing like experience».

Prof. Mellor on üks tänapäeva Inglismaa juhtivamaid filosoofe ja oma loengus kavatseb ta kasutada oma teravat keelt kõikide nende vastu, kes arvavad, et inimelu subjektiivsus asetab piirdeid psühholoogia objektiivsusele.

SPORT

SPORDIOSAKOND

Selle semestri uudis on **ALGÕPETUSE KURSUSED.** Paari nädalaga said täis kaks rühma tennisehuvilisi, paarkümmend soovijat peab ootama sügissemestrit. **UJUMISE ALGÕPETUSE** kursustel on veel mõned vabad kohad.

SÜSTAMATKAJAD

Seoses rannikuäärsete keelutsoonide kaotamisega avanevad võimalused matkata saartele, ka näiteks Pärnust Haapsallu või Võsult Narva—Jõesuusse, rääkimata jõgede ja järvede kasutamisest. On võimalik saada ettevalmistus veematkadeks. Registreerimine Jakobi 5, tuba 114, Elvi Prii juures.

JALGRATTAMATKAJAD

Soovijate puhul oleks võimalik alustada ka jalgrattamatkajate väljaõppega. Registreerimine ikka sealsamas.

KASUTAGE ENNELÕUNAST AEGA

Ülikooli sisebaasides leidub vaba aega ennelõunastel aegadel, saab mängida palli, joosta, kasutada «jõumasinaid», tegelda atleetvõimlemisega, naisvõimlemisega. Leidke endale sobiv aeg ja tegelge keha vormishoidmisega. Pöörduge Jakobi 5, tuba 114.

OOTAME UUSI IDEID

Spordiosakond kogub infot sügissemestri tarbeks: missugused spordialad huvitavad üliõpilasi. Kui soovijaid koguneb rühma jagu, siis otsitakse võimalus tegevuse käivitamiseks ja leitakse ka juhendaja.

Spordiosakonna juhataja
VALTER LENK

ÜLIKOOLI KLUBIS

UUS NÄDAL DISKOD

Reedel, 3., laupäeval, 4., pühapäeval, 5. ja teisipäeval, 7. aprillil. Algus kl. 21.

«TUDENGILAUL»

24. aprillil tulevad TÜ klubisse tänavused tudengilauljad. Nemad ja publik sisustavad XVIII «Tudengilaulu» konkursi. Nagu paaril viimasel aastal, nii peavad korraldajad ka sel korral õigeks, et laulu saadavad vaid naturaalhelid. Bändid võistlevad jälle sügisel.

Niisiis, kohtumiseni kevadpäevadel! **Info tel. 73 838 TÜ klubis ruum 207.**

ORGANISEERIJAD

KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 8. ja neljapäeval, 9. aprillil DISKOÕHTUD. Algus kl. 20.

NB! Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

UUSI TRÜKISEID

Kleio 3. Teaduslik–populaarne ajaloo almanahh. Tartu 1991, 750 eks., 128 lk., rbl. 5.

Vello Kaavere. Baer. Tartu 1992, 1000 eks., 104 lk., rbl. 16.

Üliõpilane 1990. Eesti üliõpilaskonna sotsioloogiline iseloomustus. Tartu 1992, 200 eks., 148 lk.

Avo Reinvald. Keskkonnaseisundi reguleerimine majandusmeetoditega. Tartu 1992, 300 eks., 132 lk., rbl. 9.30.

Ene–Margit Tilt, Martin Viil. Andmeanalüüs personaalarvutil programmipaki STATGRAPHICS abil. II osa. Statistikaprotseduurid. Tartu 1992, 500 eks., 332 lk., rbl. 17.

Margareete Otter. Ravimid ja toit. Tartu 1992, 900 eks., 100 lk., rbl. 10.

Gemischte Gefühle. Training affektiver Äusserungen in Deutsch im Kontrast zu Französisch, Englisch und Estnisch. Von Susanne Müller et al. Tartu 1992, 300 eks., 112 lk., rbl. 7.

Wortbildungselemente der deutschen Sprache. Semantische Übersichten. Susanne Müller. Tartu 1992, 300 eks., 60 lk., rbl. 4.

Metoodilised juhendid bioloogilises keemias arstiteaduskonna üliõpilastele. III osa. Tartu 1992, 1000 eks., 152 lk., rbl. 9.

Kevad ja otse loomulikult ka kevadpäevad

«Võib–olla on need viimased kevadpäevad,» jagavad oma südamevalu Heino, Kai ja Gunnar ülikooli klubist. Korporatsioon «Rotalia» vilistlaskogu on esitanud nimelt Tartu Linnakohtule avalduse ülikooli klubi hoone ja krundi tagasisaamiseks. Klubi töötajad ei pea aga õigeks, et see armas maja Tähe t. 3 antakse väikese grupi üliõpilaste ja vilistlaste käsutusse ning jääks suletuks enamusele. Ka sinul, kes Sa armastad ülikooli klubis aega veeta, on võimalus anda oma hääl maja kasuks.

Nüüd kevadpäevadest. Seekord saab palju väljas olla. **Kolmapäeval, 22. aprillil** kõnnitakse puhkpillidega läbi linna. Pärast kevadpäevade avamist Toomel laulab kõrgkoolide ühendkoor Kuradisillal (kuna Inglisillalt avaneb kohutav vaade). **Neljapäeval** on avatud Tähtvere atraktsioonide väljak, **reedel ja laupäeval** saad diskotada ülikooli korvpalliväljakul. **Reedel** on ka tudengilaat füüsikahoone ees ja **laupäeval** teatejooks, kus osavõtjad on kostüümides. Pärast jooksu saab rallida paadiga Emajõe peal. **Pühapäev** on jõnglaste päev. Siis toovad kõik tudengiemmed–issid ja ülikooli töötajad oma võsud jalgrattavõistlusele ja pärast on klubis lastepidu.

Ka ülikooli klubi on kevadpäevade ajal ülerahvastatud. **Kolmapäeval** on kantripidu, kus laval «Justament ja sõbrad». **Neljapäeval** stiilikas ja **reedel** «Tudengilaul '92». Pärast seda läheb lahti ülemaja–öödisko, mis lõpeb hommikul pool viis. **Laupäeval** on nn. klantspidu. «Ball ta pole, aga hoitud ja viisakas küll,» hoiatab klubi juhataja Heino Variku. Ja üllatusi olevat varuks küllaga. **Pühapäeval** mängitakse klubis seitsmekümnendaid, stiilis «Minu südames sa elad...».

Kõik õhtud saab aega veeta ka Narva mnt. 27 kohvikus, kus kuuleb džässi, souli, kantrit ja suisa diskot.

Kevadpäevade algus on teisipäeval, 21. aprillil ülikooli klubis, piletimüügisõul. Saad odavamalt, kui tuled.

Kõigest täpsemalt loe järgmisest ülikooli lehest.

INGRID VEIDENBERG

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Riikliku Ülikooli Raamatukogu

NR. 11 (1671)
REEDE,
10. APRILL
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- INTERVJUU OTEPÄÄ LINNAPEAGA — 2. lk.
- ÜHISELAMU ÜÜR JÄLLE KALLIM — 3. lk.
- TAAS OMALOOMINGU RUBRIIK «KRAPP» — 3. lk.
- «PASUNAST PUHUTUD» — 4.lk

EILE LÕPPESID EDUSTUSE VALIMISED

● Esmaspäevane ringküsitlus ●

Diplomand Hugo (25): Eestis ei saa üliõpilasparlament materiaalsetel põhjustel oma teovõimsust täielikult demonstreerida. Soomes on üliõpilaskond aga üks suuremaid ettevõtjaid. Üliõpilaskonda kuulumine on isegi kasulik — see võimaldab odavamalt kortereid üürida ja toituda, ka kaitseb ta muidu igati üliõpilase huve. Söök on üliõpilaskonnale kuuluvates toitlustusasutustes poole odavam. Tänu järjepidevusele on sealsel üliõpilaskonnal kinnisvara, mida ta rendib, ja trükkimisõigus. See kõik võimaldab Helsingi üliõpilaskonna liikmetel lahedamat äraelamist. Sellise töökorralduse poole peaks ka TÜ edustus püüdma.

Ajakirjanik Malle (21): Üle-eelmisel aastal panid valimisi ilmselt tähele ainult need kaheksateist protsenti tudengeid, kes seal üksteist valimas käisid. Nendel valimistel mängib mingit rolli juhus — mu tuttavaile on korduvalt kõikvõimalikes kohtades tehtud kandideerimisettepanekuid.

Korporant Artur (23): Vabariigi ajal kemplesid seltsid ja korporatsioonid selle pärast, kumb saavutab suurema kohtade arvu edustuses. Kuigi nendel valimistel on vähemalt kaks akadeemiliste organisatsioonide nimekirja, pole selline rabelemine enam niivõrd päevakorral. Kaunil vabariigiajal kuulus edustusele teatavasti terve praegune vana kohviku hoone. Seal olid siis odav supiköök ja kohvik. Ka korporatsioonide konventides olid omad söögikohad. Samuti on see praegu Soome *osakuntade* majadeski. Ajal, mil vaimutoidu probleemi kõrval üha valusamini ihutoiduse puudus kummitab, peaks edustus tähelepanu pöörama odavate söögikohtade loomisele.

Naisfiloloog Anna (19): Kahju, et neil valimistel tõelist kampaaniat taga pole. Võiks ju tänavail kihutuskoosolekuid pidada, võiksid mängida puhkpilliorkestrid, rahvale jagataks tasuta *coca-cola*'t ja kandidaatide piltidega papist mütsikesi. Valimised mööduvad kuidagi vähese šouga, nagu polekski tegu tudengitega. See muudab edu saavutamise liialt kergeks.

Meesüliõpilane EÜS-i värvilindiga (24): Minu sõprade hulgas funktsionääre pole, vaevalt neid ka kunagi olema saab. Aga olenemata ajast on rooli juurde pürginud ikka ühed ja samad sotsiaalselt aktiivsed tüübid. Seda sorti inimestel on lihtsalt kõikvõimalikele kohtadele kandideerimine veres. Organisatsiooni tasemel valimisplatvormi loomine? Millegi alusel peab valija ju eelistuse tegema. Enamik kandideerijaist on nagunii vallalised, vabad, ühest rassist meesterahvad.

Õppejõud Jaan: Välisriikide kogemus on näidanud, et edustust on igale üliõpilaskonnale vaja. Kuid ta peaks oma olemasolu vajalikkuse ise ära tõestama. Seda ilma sunnimeetodeid rakendamata. Juristile on liikmemaksu vägivaldne võtmine vastukarva. Soovin uuele edustusele jõudu enese äratõestamiseks tegudes.

«UT» toimetaja Varje: Kaks aastat tagasi toimunud kampaaniaga võrreldes lootsin nendelt valimistelt rohkemat. Nii minu kui mitmete tudengite arvamus on, et valimisprogrammid oleksid võinud sügavamad, akadeemilisemad olla — sellega oleks kandidaadid kindlasti kõvasti poolehoidjaid juurde võitnud. Samas ma ei eita vaimsust, humoorikust. Üliõpilaskeskus peaks olemas olema, kuid tudengi rahulolematus oma juhtkonnaga on suuresti sõltunud hoopis ühiskonna materiaalsetest võimalustest. Välisriikide üliõpilaskondade tasemeni jõudmiseks on palju objektiivseidki takistusi. Vaatamata sellele, mida keegi praeguste liidrite kohta arvab, on need mehed oma tööd tõsiselt võtnud.

Sigaretiga üliõpilane peahoone ees: Valimised peaksid kõvasti lärmi tegema, et ikka rõhuv enamus ka sotti saaks, et mingi valimiste värk käib. Ikkagi tundub, et edustusse kandideerib ja valib kindel ringkond inimesi, kes end eriti ülejäänud üliõpilaskonnast segada ei lase.

Kaarel, TÜÜ valitsuse esimees: Inimesed, kes nendel valimistel kandideerivad, teavad juba tunduvalt rohkem, millega nad tegelema hakkavad. Kui üle kahekümne protsendi üliõpilastest valima tuleb, on päris hästi läinud. Teiste kõrgkoolide kogemused on näidanud, et uutel valimistel on vähem valijaid kui eelmistel. Arvan, et Tartus tuleb valima rohkem rahvast kui mujal — valimiste jutt on käinud pikemat aega ja edustuse tegevusel on ka teatavaid vilju. Kuna kahekümne viiele kohale kandideerib umbes poolsada inimest, arvan et igast suuremast nimekirjast peaks keegi ka valitama. 16. aprillil peab vana edustus vastvalitud uute liidritega koosoleku ja hakkab neid tööga kurssi viima.

Valimistulemused ilmuvad järgmises lehes!

PIRET TALI

PIDU! PIDU! PIDU! PIDU! PIDU! PIDU! PIDU!

Teisipäev, 21. aprill

kl. 18—21 kevadpäevade reklaamiüritus ja piletiturg TÜ klubis.
kl. 21 tudengikohvik «Jaskar Club» Narva mnt. 27

Kolmapäev, 22. aprill

Kevadtervitused tartlastele.
kl. 16 puhkpilliorkester «Popsid» linnaliini bussijaamas
kl. 16.15 koorikontsert Raekoja platsil
kl. 16.15 rahvakunstiansambel «Lakstigal» Karuplatsil
kl. 16.30 rongkäik kesklinnas
kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil
kl. 17.30 kõrgkoolide ühendkoori kontsert Kuradisillalt
kl. 18 folkloorikontsert (Šiauliai Pedagoogilise Instituudi «Saule», Riia Ülikooli «Dandari», TÜ «Lakstigal» Raekoja plats
kl. 20 Tartu üliõpilas- ja EMPÜ segakoori kontsert (Beethoven Missa C-duur) TÜ aulas
kl. 21 tudengikohvik «The Compleate Beatles» Narva mnt. 27
kl. 22 pidu «Justamendiga» TÜ klubi

Neljapäev, 23. aprill

kl. 18 TÜ Akadeemilise Naiskoori kevadkontsert TÜ aula
kl. 21 Tudengikohvik «Vaikse muusika õhtu» Narva mnt. 27
kl. 22 «Mängupõrgu II» Tähtvere atraktsiooniväljak
kl. 22 stiilipidu «Nõidade 13. kongress» TÜ klubi

Reede, 24. aprill

kl. 17 tudengilaat TÜ füüsikahoone esine
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '92» TÜ klubi
kl. 21 tudengikohvik «Jazz. Jazzi Jazz?» Narva mnt. 27
kl. 22 vabaõhudisko TÜ korvpalliväljak (Ujula tn. 4)
kl. 00.01 ülemaja öödisko «Aga koidikud on meil siin «vaiksed»» TÜ klubi

Laupäev, 25. aprill

kl. 13 teatejooks kostüümeeritud tudengivõistkondadele Raekoja plats
kl. 15 kummipaadiralli Emajõel «Kaunase» ees
kl. 21 tudengikohvik «Soovite näha tähte...» Kontsertprogramm Zarah Leanderi elust ja lauludest Narva mnt. 27
kl. 22 vabaõhudisko TÜ korvpalliväljak
kl. 22 klantspidu TÜ klubi

Pühapäev, 26. aprill

kl. 14 «Rattatuur '92» (5-aastased ja nooremad lapsed) TÜ füüsikahoone esine
kl. 15 Pipi kutsub lapsi Segasummasuvilasse TÜ klubi
kl. 22 «So-So Memories» *show* TÜ klubi

Kevadpäevad omadega läbi, elagu kevadpäevad!

KOHTUMISENI ÜLIKOOLI KEVAD PÄEVADEL!

TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi

EMPÜ KLUBILT

Esmaspäev, 20. aprill

kl. 20 vaimsuse õhtu EMPÜ klubi
kl. 00.00 *happening* EMPÜ klubi terrass

Teisipäev, 21. aprill

kl. 22 *rock'n'rolli* & bluusi õhtu EMPÜ klubi

Neljapäev, 23. aprill

kl. 17 Traditsiooniline spordi*show* EMPÜ võimlas
kl. 23 Kunstnike kõrts (kabaree) EMPÜ klubi

Reede, 24. aprill

kl. 22 *Evergreen* õhtu EMPÜ klubi
NB! Toimuvad üliõpilaste mõttetalgud. Neljapäeval, 23. aprillil kl. 11—14 esimene seminar teemal «Lihtüliõpilane, tudengiorganisatsioon, ülikool».
Reedel 24. aprillil kl. 11—14 teine seminar teemal «Tudengivaimsus Tartus ja Tallinnas.»

Tule väitlema! Kokku saadakse EMPÜ klubis.

Kevadpäevade esimene pidu on **teisipäeva õhtul Narva mnt. 27 kohvikus.** Siis astub üles tudengite hulgas juba mõnda aega tuntud ansambel **«Jaskar»** ja nagu kuulda oli, selles koosseisus viimast korda. Nii et fännid, katsuge kohale minna. Tantsu vaheajal võib vaadata tantsutruppi **«Kirke»** ja kindlasti teeb keegi nalja kah.

Kolmapäeval ollakse, nagu kavast näha võib, väljas. Õhtul on võimalus valida — kellele **biitlite** muusika kaugeks jääb, see mingu klubisse koos **«Justamendiga»** aega veetma. Igasugused sõbrad on lubanud ka koos «Justamendiga» lavale astuda.

Neljapäeval läheb linna peal päris põrgu lahti. Jälle. Siis on **Tähtvere atraktsioonivälјakul** sügisese **stiilipeo** vabaõhujätk. Peale kuradiratta (ohutus ennekõikel) töötavad kõik atraktsioonid. Saab võistelda liivakastikujude meisterdamises ja mängida palli. Piletid on sümboolse hinnaga ja nende vahel loositakse välja auhind. Peavõit on 500 rubla.

Kes väljas rabelemisest suurt ei pea, see mingu tund varem **Narva mnt. kohvikus algavale vaikse muusika õhtule.** Seal musitseerib ansambel **«RAM».** Saab liikuda inglise ja iiri folkmuusika saatel. Et oleks võimalik peopaika valida, on üht-teist kordumatut toimumas ka **ülikooli klubis.** Seal saavad sel õhtul kokku **nõiad,** kes on kogunenud oma 13. kongressile. Peale registreerunud delegaatide ootavad korraldajad ka ajakirjanikke, fotograafe, vampiire jt. Noored nõiad annavad eksami, vanadele on nõidumise konkurss. Pakutakse nõiajooki, saab luudasid laenata ja muidu sabatit pidada.

Reedel on füüsikahoone ees laat nagu laat ikka. Sel aastal vaid selle vahega, et on avatud laadalava, kus saab igaüks, kes oskab midagi, üles astuda.

Kaks tundi hiljem algab **klubis 18. tudengilaulukonkurss,** kuhu saab registreerida hiljemalt 23. aprilliks. Auhinnaraha on ühe stipendiumi suurune, nii et pillid häälde ja harjutama. Võidab andekus ja omapära. Et laul lõpeb klubis tavaliselt südaöö paiku, võib pärast suurt istamist end samas kuni varavalgeni tühjaks tantsida.

Tartu tudengid on kevadpäevi pidanud ka Tähtveres.
MEELIS LOKI foto

Kellele umbne keskkond ja higised kehad ei meeldi, see läheb diskole **ülikooli korvpalliväljakule.** Kellele meeldib **jazz,** see on oodatud **Narva mnt. kohvikus.** Üles astub muusikute grupp **«Toome»,** kes on ühinenud ainult selleks õhtuks. Mehed mängivad angloameerikalikke häid rütmilugusid. Tantsulood **Harry Tarvo bigbändilt.**

Laupäev on jälle väljasolemise päev. **Teatejooksu** võistkonnas võib olla kõige vähem 6 inimest, peab olema aga kostüüm ja teatepulk, mis viimasega seotud. Oma võistkonda saab registreerida juba piletilaadal, aga ka hiljem **tel. 35 208 kl. 11—13-ni.** Äärmisel juhul saab seda teha ka tund enne võistluse algust. Vaatajad saavad taas panuseid teha totalisaatoril. Auhinnad on head.

Paar tundi hiljem lähetatakse **kummipaadiralli start.** Siin pole võistlejate arv oluline, peaasi, et oleks paat, päästevestid ja oma võistkonda tutvustav reklaamtekst.

Narva mnt. kohvikusse kogunevad laupäeva õhtul Zarah Leanderi loomingu austajad. Kui juba Zarah Leander, siis loomulikult ka sarmikas Erkki Otsman. Ülikonnas ja kleidis palutakse tulla **klubisse keskmisest soliidsemale peoõhtule.** Au sees on valss ja fokstrott, mida saab näha professionaalsete tantsijate esituses. Kesköö lisab pinget varieteetrupp. Baaris on sel õhtul vaid konjak.

Pühapäeval saavad kevadpäevadest osa ka **tudengite ja ülikooli töötajate lapsed.** Pärast võiduajamist jalgratastel (kirja saab panna pool tundi enne algust) läheb pidu edasi Segasummasuvilas. Hoiatan ette, et Pipi on harjumatult paks, aga selle eest jube lõbus. Emmed-issid otsigu õhtuks välja alt laienevad viigipüksid. *T-shirt*-lõikelised käisteta kleidid ja trikotaažpluusid. Põhimõte: näitan kõike, mis mul on. Daamid tehku pähe tupeeritud soeng, omal kohal on šinjoon või parukas. Mängime kuuekümnendaid ansambli **«So-So Memories»** eeskujul.

Tee kõik selleks, et me kohtuksime kevadpäevadel!

INGRID VEIDENBERG

PÕLTSAMAA LINNA STIPENDIUMI STATUUT

1. Põltsamaa linna stipiendium on sihtotstarbeline õppe-, preemia- ja toetusraha, mida maksab Põltsamaa Linnavalitsus Põltsamaalt pärit üliõpilastele silmapaistvate saavutuste eest õppe- ja teadustöös.

2. Stipendiumi suurus on seitse miinimumpalka ja see määratakse kahele üliõpilasele.

3. Stipendiumi määrab Põltsamaa Linna Volikogu lähtudes kõrgkoolide teaduskondade, kateedrite, teadusasutuste ja üliõpilasorganisatsioonide ettepanekutest.

4. Stipendiumi võivad taotleda kõik Põltsamaalt pärit vähemalt kolmandat aastat Eesti või välisriigi kõrgkoolis statsionaarselt õppivad üliõpilased.

5. Stipendium makstakse välja üks kord aastas maikuus.

6. Taotluste ja ettepanekute esitamise tähtaeg on 1. mai.

U. VELLEND

Otepää linnapea Jaanus Raidal 25. veebruaril vana kohviku ees.
ANDRES JOALA foto

INTERVJUU

«KES ON IDEE AUTOR, PEAB OLEMA KA SELLE ELLUVIIJA!»

INTERVJUU OTEPÄÄ LINNAPEA *JAANUS RAIDALIGA*

Otepää linnapea ülikoolilehes? Miks mitte? Otepää on Tartust vaid 42 kilomeetri kaugusel. Ent oluline pole see.

Mõni aeg tagasi võõrustas Otepää linnavalitsus Ajakirjanike Liidu talvelaagris osalejaid. Nuustakust ja tema populaarsest linnapeast teadis igaüks midagi, hoopis teine asi oli aga kuulda–näha kohapeal tehtust. See pani mõtlema ja võiks huvi pakkuda tartlastelegi.

Pealegi on hr. Raidal hiljutine TTÜ tudeng ja pole üliõpilasprobleemidest veel eemalduda jõudnud. Niisiis, kes ta on, mida mõtleb, mida on teinud?

● **Kaua Te end otepäälaseks peate?**

Mul puudub selline mõiste nagu «ühe koha patrioot». Olen alati mõelnud nii, et Otepää, Lihula, Saaremaa — kõik need on osakesed, mille tervik on Eesti. Eesti on osake Euroopast, Euroopa on üks osa maailmast ja nii oleme üks ühine tervik.

● **Aga ikkagi Otepää Teie elus?**

Otepääle tulin IV klassi Tartust. Et mu tolleaegsed eluprobleemid olid äärmiselt keerulised, siis olid kasuvanemad sunnitud mulle uue elupaiga otsima.

Kui lõpetasin keskkooli, lubasin endale, et teen kõik hariduspoliitika muutmiseks.

● **Miks?**

Sisemine trots oli väga suur, sest koolis oli nii vähe mõistvat suhtumist. Kogu kooliskäimise kompenseeris siiski klassijuhataja Urve Volmer. Ta oli üks väheseid, kel huvi kuulata, kuidas koolijunts maailma üle filosofeerib.

Nägin juba siis Otepää suuri perspektiive ja mõtlesin, et kui seda ei suuda teha teised, tuleb mul endal ükskord asi kätte võtta ja sellest paigast muinasjutuline maailm teha. Selleks oleks olnud vaja muuta tol ajal eksisteerinud ühiskondlikku korda, ellusuhtumist. Eesti pidi saama täielikult iseseisvaks ja alles selle baasil oleks olnud võimalik luua täiesti uus majandusmudel ja elukorralduse vorm.

mõistvaid õppejõude, kes said kohe aru, mida ma taotlen, ja olid mulle igati abiks. Sain juba I kursusel ära teha teiste kursuste aineid ja olin nn. vabakäigu vang, nii et vahel tuli ühele päevale mitu–mitu arvestust ja eksamit. Mul on alati olnud kohuse– ja vastutustunne selles mõttes, et mis ma olen endale seadnud, tuleb ka ära teha. Lähen alati võidu peale välja, mulle ei meeldi kunagi ühegi asjaga tükk aega tegelda.

● **Oli Teil oma mõttekaaslaste ring, kust julgust ja toetust saite?**

Jaa, muidugi. Ühiskond oli selleks ajaks jõudnud juba oma stressipunkti. Moodustasime tehnikaülikoolis noorte juhtide kooli, mis oli alternatiiviks vanadele arusaamistele ja juhtimismallile. Et õppisin ise juhtimist ja planeerimist, oli see suureks lõõgiks minu kateedrile, mida juhatas prof. Raoul Üksvärav, keda peeti juhtimisklassikuks.

● **Mida kujutas endast noore juhi kool?**

Meie mõtteks oli kogu vabariigi juhtkonna väljavahetamine ja noorendamine ning uute radikaalsete majandusvormide sisseviimine. See oli tookord niivõrd uudne ja absurdne, et korraldati isegi teatud aktsioon tülikast üliõpilasest lahtisaamiseks. Aga õppeedukus oli mul korras, õppisin üle keskmise. Mind päästis tol korral Gorbatšov oma kaadripoliitika ja jaanuaripleenumiga, sest tema ideed kattusid meid ja läksin hoopis töömehe teele, et reaalse eluga rohkem kokku puutuda. Tegelesin varustuse, kommertsasjade, kapitaalehituse jpm. See oli hea kool. Õppisin nägema kogu tol ajal valitsenud elufilosoofiat ja bürokraatiat. Sain endale selgeks, mismoodi võib olla ja mismoodi ei tohiks olla.

● **Ja lõpuks ikka kõrgkool?**

Teenisin ka pool aastat armees. Kõik rääkisid, et armee on riik riigis. Tahtsin tõestada, et ta ei ole seda, ja et armee peab muutuma. Olin valmis armeesse minema vaid tingimusel, et teenin ainult 6—7 kuud Eestis ning et nädalavahetustel olen vaba. Mul õnnestus see korraldada ja nii sain ühe kõige suurema kogemuse: soovi korral on kõik võimalik, olgugi et ma ei olnud miljonär ega ostnud kedagi ära. Mu kasuema oli pensionär ja ma ise ei olnud jõudnud veel mingit kapitali koguda.

Pärast töötasin ka «Dünamo» süsteemis ja siis tekkis küll tunne, et kas minna ära «ulgumerele», Siberisse, matkakepp käes, või tõesti kõrgkooli. Kõrgkooli jätsin endale viimaseks, sest ma ei uskunud, et tolleaegne haridus suutnuks anda midagi erilist.

● **Mida hakkasite õppima?**

Tööstuse planeerimist majandusteaduskonnas. Konkurss oli väga tugev, aga läks üle ootuste hästi.

Teadsin, et kõrgkoolis hakkab mul olema raske, sest sealgi valitseb stamp. Õnneks kohtasin väga

● **Nende mõtete eest Teid muidugi ei hellitatud?**

Mind peeti gigantomaaniks, võib–olla hulluks. Kohtusin aeg–ajalt inimestega, keda juba peetigi hulluks. Kuid neil olid väga terved mõtted, ainult et nad olid kaotanud usu sellesse ühiskonda, ei suutnud sellega enam kontakteeruda ja samas ei kontakteerunud nendega ka ühiskond. Side ühiskonnaga katkes, neid peeti ebanormaalseteks ja pandi vaimuhaiglasse.

Võib–olla oleks niisugune saatus oodanud ka mind, kui ma ei oleks endale teadvustanud, et tekkinud mõtted ja lahenduskäigud tuleb endal ellu viia. Keegi teine ei saa seda minu eest teha. Olen koguaeg juhindunud ühest kindlast põhimõttest: kes on idee autor, see peab olema ka idee elluviija.

● **Ja siis läksite Tippi?**

Ei, kohe ei läinud. Hakkasin ennast kompama ja otsima iseenda kohta selles meeletus skisofreenilises maailmas. Oli isegi plaan minna õppima näitejuhtimist. Nägin näitlejas vabamat inimest, kes kehastub erinevatesse rollidesse, aga sain aru, et mind ei võeta siis eriti tõsiselt, jään alati näitlejaks, klouniks. Tegin Pedasse sisseastumiseksamid, lavakunstikateedrisse tol aastal vastuvõttu polnud, aga jätsin pooleli.

● **Mis oli veel enne Tehnikaülikooli?**

Õppisin 15. tehnikakoolis «Inturisti» kokaks. Sain vabadiplomi omadega. Tipis tunti end pärast seda väga hästi: meil juba asi käivat.

Niimoodi hakkasime täitma komsomoli järel teatud sotsiaalset vaakumit, see oli nagu puhver ülemineku uutele noorsoo–organisatsioonidele, õieti ka tagasi, nagu näiteks korporatsioonidele.

● ● ●

● **Jaanus Raidalit teatakse siiski rohkem Otepää linnapeana. Kuidas jõudsite Otepääle tagasi?**

Tundsin juba I kursusel, et ei taha teha töid riiulite jaoks. Mul oli ju oma keskkooliaegne lubadus teha Otepää kauniks ja tugevaks. II kursusel hakkasin koguma materjali Otepää teema jaoks. Ka juhtide klubis leidsime, et ei tasu niisama ideid genereerida, kui pole nende elluviijaid. Niiviisi paralleelselt hakkasin ka Otepääga tegelema ja koos IME–ga sündis IMO — isemajandava Otepää arenguprogramm ehk isemõtlemine ja otsustamine. Tänu sellele mudelile elab Otepää juba omavalitsuse ja kihelkonnana.

● **Millal hakkasite tundma, et vastutate selle linna eest, et Teist oleneb Otepää elu ja saatus?**

Ma ei teadnud, kas just mina olen see sobiv mees. Püüdsime tollal rohkem kõrgkoolis tegutseda, korraldasime arutlusi ja palusin oma mõtete kuulutamisel abiks õppejõude, sest olin liiga noor, et mind usutaks. Vajasin tuge ja kaitset. Nad aitasid mu mõtteid usutavamalt rääkida ja tegid seda nii hästi, et kui

ma kandideerisin Otepää volikogusse ja Eesti Kongressi saadikuks, siis mind ka valiti. Inimesed olid hakanud mind usaldama ja kõike, mida ma lubasin, püüan siiani täita.

Mind süüdistati isegi selles, et Otepää olla ärgitanud Narvat isemajandamisele. Hea, et ka narvakatel tekkis majandusliku analüüsi mõte, kuigi nad kasutasid seda ära poliitilises mõttes. Ja mis on selles halba, kui osatakse ära kasutada oma rikkust. Otepääl on selleks turism ja puhkealad. Miks mitte «mürgitada» saastunud linnast tulnud inimesi värske õhuga?

● **Otepää linnavalitsuse keskmine vanus on väga noor, vist 24 aasta ringis.**

Praegu 25—26. Need on enamasti noored kõrgharidusega inimesed. Aselinnapea Aivar Nigol on lõpetanud EPA, rahandust juhib Tartu Ülikoolis õppiv Ain Kelus, tehniline sekretär on lõpetanud TPedI jne. Keegi meist pole elukutseline linnavalitsuse töötaja, võtsime konkursiga enneköike missioonitundega inimesi. Siin ei saa olla eesmärgiks kohe rikkaks ja tuntuks saada. Otepää elu korda-seadmiseks tuleb kulutada palju energiat.

● **Meile, ajakirjanikele näidati Otepääl värskelt remonditud kiriklat (kirikuõpetaja Jüri Stepanovi töö vajaks lausa eraldi kirjutist), kino– ja teatrihoonet. Linnas on 4 panka, erapoode, baare. See kõik hakkab silma läbikäijale, sisulised muutused mõistagi vähem.**

Otepää oli täiesti räämas, noored lahkusid, sündivus vähenes, elanikkond vananes, kommunikatsioonid olid välja ehitamata. Suur süü selles kõiges on Valga maakonnal.

Väljapääsu leidmiseks tuli otsida projekteerimisraha ja ehitama hakata. Näiteks puhastusseadmete ehitamine oleks olnud kavas alles aastal 2000, meie hakkasime neid rajama juba eelmisel aastal, samuti veehaaret. Projekteerimisel on noortemaja. Oleme teinud maksusoodustusi. Tahaksime, et noored Otepääle tagasi tuleksid ja et ka teised valiksid Otepää oma kodukohaks. Iive on Otepääl juba positiivne, keskmise noore perekonna suurus on 3—4 last. Imestan, et noored julgevad praegu järeltuleva põlve peale mõelda.

● **Kui palju otepäälasi kõrgkoolides õpib?**

Neid peaks olema üle 40. Eelmisel aastal oli meil võimalus Otepää tudengeid toetada. Ka Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna juhtkond pöördus sellise ettepanekuga meie poole.

Tahame luua Otepääl normaalsed elutingimused, et Otepää noored leiaksid eest turvalise paiga. Otepääl on koos teiste Eesti teadlaste ja spetsialistidega koostatud mitmeid arenguprogramme ja projekte (linna gerenaalplaan, haljastus jt.). Nelja parema hulka tuli näiteks omavalitsusüksuste arenguprogrammi konkursitöö «Otepää kui vabariigi turismi–, puhke– ja spordikeskus», selle kaasautor on ka TÜ dotsent Riho Mällo.

● **Valgaga ei seo teid enam miski?**

Oleme hakanud kõikvõimalikke institutsioone üle võtma ja sisuliselt ei seo meid Valgaga enam tõesti miski.

● **Kas leiba saate veel Valgast?**

Praegu jah, aga meil on sündimas oma lihakombinaat, mitu pagariäri, piimatööstuses, kus praegu tehakse ainult juustu, tahame ka teisi tooteid valmistama hakata. Toiduaineid tuuakse rohkem Tartust. Valgast on ainult kadedust tulnud. Kuigi eelarved olid meil juba lahutatud, võeti eelmisel aastal julmalt rahasid ära.

● **Tutvustage palun oma kihelkonnaideed ka ülikoolilehe lugejaile.**

Eesti Vabariigi edu ja eesti rahva säilimise pandiks oli kihelkond, mis eksisteeris muinasajast peale. Läbi selle suutis eestlane vastu panna välisvaenlaselegi. Tsaari impeerium nägi kihelkonnas teatud vastuhakku ning seepärast propageeriti valdu (vald tuleb vene sõnast «volost» — «vlast» ja sellest «vald». EV ajal taheti tagasi minna kihelkondliku juureni, aga ei jõutud, ja nüüd on meie kohus sealt edasi minna, mitte 18. sajandi valdadesse, mis on oma raja läbinud. Muidu surmame omavalitsuse juba eos.

Vallad on väga väikesed. 10 000 elanikuga regioonies-kihelkondades oleksid ka omad väikesed linnad ja asulad. Neis on juba mingisugunegi infrastruktuur olemas. Kihelkond ei oleks mitte administratiivne valitsusaparaat, vaid administratiivne–teeninduslik üksus, kes aitaks elu normaliseerida. Nõuandva koguna võiks koos käia kihelkonnavanematest koosnev maakonnanõukogu, mis koordineeriks ka ühe maakonna kihelkondade tegevust. Kihelkondi võiks Eestis olla ligemale sada, maakondi 4—5.

● **Kas kihelkonnaideele on palju vastuvaidlejaid?**

Argumenteeritud vastuvaidlemisi pole kuulnud. On öeldud, et idee on hea, aga liiga varane. Kahjuks on sellist äraootavat suhtumist väga palju. Kui mõte on hea, peaks kohe proovima ellu viia, olen selles suhtes väga radikaalse loomuga.

● **Kas Riigikogusse kandideerite?**

Tahan kandideerida nii riigivolikogusse kui kihelkonna omavalitsusse. Olen sügavalt veendunud, et tõelise demokraatiani jõudmiseks tuleb kihelkonnavanemad valida otsevalimise teel.

● **Kui Teid valitakse Riigikogusse, kuidas Te siis Otepääga toime tulete?**

Kindlasti on raske, kuid kompetentseks otsustamiseks peavad olema ka kohapealsed volitused, mille kaudu on võimalik hinnata ja analüüsida. Kahjuks ongi ÜN poliitika nii jäine seepärast, et saadikud on ebakompetentsed, nad on kaotanud sideme kohapealse eluga.

● **Eesti ajakirjandus «armastab» linnapäid. Tartus jälgiti rohkem Tallinna linnapea tegemisi kui oma linna oma. Mida arvate sellisest «populaarsusest»?**

Ka minu kohta on öeldud, et olen turismilinnapea, käivat palju välismaal jne. Kui tahame luua midagi inimväärset, tasub kogeda seda, mis juba olemas, et kõike mitte ise leiutama hakata. Oma visiitidest saadud kogemusi olen püüdnud jõudumööda rakendada. Kui Eesti tahab olla tugev ja tunnustatud riik, siis selleks saamisel on suur osa omavalitsustasanditel.

Aga kui linnapea kohta klatšitakse, sahistatakse, siis tähendab see seda, et teda pannakse tähele. Kui enam ei räägita, ei näidata oma hoiakuid, siis on mu aeg otsa saanud.

● **Ja lõpuks, millised on Otepää ja Tartu Ülikooli suhted?**

Väga head. Meil on koostöö nii õppejõudude kui üliõpilastega, mitmed inimesed on kaasatud projektide väljatöötamisse, mõned rajavad koguni oma kodu Otepääle. Otepää lähedal on ülikoolil ka nn. Sauli suvila, mida küll meie hädasti vajaksime...

VARJE SOOTAK

Otepääst võiks veel palju kirjutada. Hea ülevaate sain tänu Otepää ajakirjanikule Aili Miksile taas ilmuma hakanud «Otepää Teatajast». Tema on Otepää elu pidevalt kajastanud ka mu kodumaakonna lehes, nüüd ilmub selles koguni erilehekülg «Nuustaku News». Pärast intervjuu tegemist on Otepääst lausa iga nädal midagi kusagil lugeda: koostööleping Groznõiga, Jaanus Raidali fond, haldusreform...

Lõpetaksin nn. noorte vihaste meeste mõttega (vt. ka «UT» 6. märtsist): «Eesti vajab omavalitsustesse tarku noori inimesi, kes soovivad kodukandi elu parandada ning on valmis juhtimisvastutust enda peale võtma... Noor Eesti vajab noori poliitikuid nii parlamenti kui kihelkonnakogudesse.»

KIIRPILK MÄRTSILE

● 3. märtsil peeti ülikoolis **Kanada päev.** Sellel osales Kanada suursaadik Eestis Mary E. Vandenhoff, kes käis ka rektori vastuvõtul.

● Samal päeval korraldasid Akadeemiline Majandusteaduse Selts ja TÜ noorgeograafide klubi **Edgar Kanti mälestuskonverentsi.**

● Ülikooli külastas 3. märtsil **Taani haridusminister** Bertel Haarder koos teiste ministeeriumitöötajatega. Kohtuti rektori ja skandinaavia keelte lektoritega.

● 3. märtsil algas Pukas traditsiooniline **Geo—Geo olümpia.**

● 4. märtsil käis ülikoolis **Stockholmi Majanduskõrgkooli** 4–liikmeline delegatsioon. Kohtuti rektori ja majandusteaduskonnaga.

● 6. märtsil tähistas esimest tegevusaastat EPA–s asutatud **Üliõpilastööbörs.** Selle töös osalevad nüüd aktiivselt ka TÜ tudengid.

● 8. märtsil korraldas Balti Majandusõppekeskus füüsikahoones **Tartu—Kanada satelliitsideseansi,** mille põhjal valitakse välja Kanada ärikooluskursuslased.

● 11. märtsil külastasid ülikooli **Helsingi Ülikooli kantsler prof. Olli Lehto ja Soome TA president prof. Pertti Pesonen.** Kohtuti rektoriga, käidi muuseumis ja raamatukogus.

● 14.—15. märtsini toimusid traditsioonilised **orientalistikapäevad.**

● 17. märtsil määras Jaan Tõnissoni õpperaha toimkond J. Tõnissoni selle poolaasta õpperaha ajalooüliõpilasele **Viljar Peebule.**

● 19. märtsil esines aulas **Stockholmi Üliõpilasmeeskoor.**

● 19.—21. märtsini oli **seminarnäitus «Innovaatika».**

● 19. märtsil pidas ÕES–is ettekande **prof. Hain Rebas,** kes pakkus TÜ üliõpilas– ja teaduskeskseks muutmisel luua ka interdistsiplinaarseid uurimisprojekte (näit. 1940. ja hilisemate aastate migratsioon Eestis).

● 20. märtsil külastas ülikooli koos poja Georgiga **Pan—Euroopa Rahvusvahelise Ühenduse president Otto von Habsburg,** kes pidas aulas loengu Euroopa minevikust ja tulevikust. Ta kohtus ka prorektor Ants Kallikormi ja TÜÜ Valitsusega.

● 20. märtsil tähistas «Vanemuises» võimlemisõhtuga oma 35. aastapäeva **naisvõimlemise osakond.**

● 24.—25. märtsini olid **füüsikaõpetajate päevad.**

● 24.—27. märtsini korraldas TÜ **lahtiste uste päevad.**

● 25. märtsil kohtusid Eesti Akadeemilise Naiste Ühingu liikmetega *International Federation of Universiry Women* **president dr. Mary H. Purcell USA–st ja ekspresident dr. Ritva–Liisa Karvetti Soomest.**

● 31. märtsil oli naiste võrkpalliklubi **«Volle»** 10. aastapäev.

● ● ●

● Märtsis kaitsesid doktoriväitekirja **Tiina Talvik ja Hans Korge.**

● Väino Tanneri sihtkapital Soomes andis TÜ ajakirjanduskateedri juhataja **dots. Peeter Vihalemma töörühmale abiraha** 100 000 FIM–i ulatuses.

● ● ●

● **Eestile anti Budapestis Rahvusvahelise Majandus– ja Juhtimisüliõpilaste Assotsiatsiooni (AIESEC) kongressil liikmesmaa staatus.**

● **Eesti Üliõpilaskondade Liit võeti ESIB–i** *(European Students Information Bureau)* **liikmeks.**

● Pedagoogika Ülikoolis avatakse sügisest uus eriala — **audiovisuaalne õpetus** (vastu võetakse 8 üliõpilast + 2 vabakuulajat), hakkab toimima õppemaks.

ÜHISELAMUS ELAMINE JÄLLE NATUKE KALLIM

Parimad tingimused on Nooruse t. 7 ühiselamus. Kas kunagi saabub selline kord ja puhtus ka teistesse majadesse?

Ühiselamu üüritariife tõsteti järsult alates 1. veebruarist. Nüüd on selgunud, kas tariife tõsteti piisavalt või oleks «Üliõpilasküla» end ise ära majandanud hoopis väiksemate tariifide alusel.

Tegelikud kulud moodustasid jaanuaris ja veebruaris 972 500 rubla. Väga tagasihoidlikult oli tehtud remondikulutusi, sest finantsilisi vahendeid nappis. Ülikoolilt sai «Üliõpilasküla» dotatsiooni nende kahe kuu eest 739 700, üürist laekus 182 000 rubla. Seega jäi «Üliõpilasküla» võlgu 50 800 rubla ulatuses. Põhiline võlg on kütte eest. Ülikool eraldab dotatsiooni proportsionaalselt talle antud vahenditele. Praegu on ka ülikool rahalistes raskustes. Ühe näitena võiks tuua, et 3. aprillil oli ülikooli pangaarvel vaid 400 rubla! ja seetõttu jäi saamata ainuüksi 550 000 rubla palgaraha. Siit järeldus — jälle tuleb reguleerida üüritariife. Toon allpool veebruarikuu tegelikud kulud ühe elaniku kohta (rublades):

	Üldkulud	Vee, kanalisatsiooni, elektri, gaasi, sooja vee ja pesu pesemise kulud
Nooruse 7	179.88	98.10
Narva mnt. 25	223.56	98.64
Narva mnt. 27	209.21	86.86
Narva mnt. 89	248.86	152.80
Tiigi 14	205.34	143.—
Pepleri 14	228.11	132.47
Pepleri 23	234.36	104.91
Uus 1 6 m^2 pinna maksumus	161.04	107.34

Veebruaris kehtestati üüritariifid sõltuvalt iga ühiselamu elamistingimustest. Administratsiooni, edustuse ja «Üliõpilasküla» ühisnõukogu lubas neid tariife korrigeerida sõltuvalt tegelikult tarbitud vee, kanalisatsiooni, elektri, gaasi, sooja vee ja pesu pesemise kulust. Ülaltoodud tabel näitab, et kõige kallim ühiselamu on Narva mnt. 89, järgnevad Tiigi 14 ja Pepleri 14. Need on just halvemate elamistingimustega ühiselamud. Ühisnõukogu tegi siit järelduse, et ei saa tõsta kõige kõrgemat üüritariifi (Nooruse 7 — 60.—), vaid tuleb reguleerida just ülalloetletud ühiselamute üüritariife ligikaudu 1,2 korda, et kompenseerida «Üliõpilasküla» võlga. Seega tuleksid uued üüritariifid alates 1. aprillist järgmised:

	vana üür	**uus üür**
Nooruse 7	60 rbl.	60 rbl.
Narva mnt. 25 ja 27	55 rbl.	60 rbl.
Narva mnt. 89	50 rbl.	58 rbl.
Pepleri 14, Tiigi 14	45 rbl.	54 rbl.
Pepleri 23	45 rbl.	50 rbl.
Uus 1 6m^2 pinna maksumus	40 rbl.	45 rbl.

Vastavalt tegelikult kulutatud elektri, gaasi, pesupesemise, vee ja kanalisatsiooni kuludele reguleeritakse üüri ka edaspidi.

OLEG ANDLA

SEISUS KOHUSTAB

Ülikooli Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Vilistlasklubi koosolekul 1. aprillil arutati Tartu vanalinna arheoloogilise kaitsetsooni loomisega seotut, muinsuskaitse seaduse aeglast valmimist ning Tartu ajaloo– ja kultuurimälestiste probleeme erastamise ajal. Esinejateks olid hr. **Kalle Lange** a/s «AGU»–st ja hr. **Enn Veenpere** Tartu Linnamuuseumist. Klubi liikmete erilist tähelepanu pälvis ülikooli botaanikaaias 1990. aasta arheoloogilistel väljakaevamistel päevavalgele tulnud 13.—14. sajandist pärineva Eesti tellisarhitektuuri ainulaadse ajaloomälestise saatus. Säilinud on tellisehituse esimese korruse müürid ning ahi, hoone kõrval võimas linnamüüri osa ja selle ääres raudkivisillutisega tänavajupp, — ka samast ajast.

Eesti Muinsuskaitse Seltsi ametkondade, tellija, s.o. ülikooli ja projekteerija, s.o. RPI Eesti Maaehitusprojekti vahelisel kokkuleppel tehti botaanikaaeda sellele kohale ehitatava kasvuhoone töödokumentatsiooni parandused, mis võimaldavad ülaltoodud objekte restaureeritud kujul tulevases kasvuhoones eksponeerida. Aeg on läinud, kasvuhoone ehitus terendub määramatus kauguses, ajaloomälestised nõuavad aga korralikku konserveerimist. Et ei juhtuks nii, nagu Lossi tänava hoones, kus ehituse käigus **säilitamisele kuulunud unikaalne objekt hävines.** Ühest õppetunnist peaks vist aitama.

Tartu Jaani kirikut restaureeriv firma «WUNIBALD» alustas 16. märtsil botaanikaaias ettevalmistavaid konserveerimistöid. Firma arvates jätkub seal tööd kolmele restauraatorile ühe kuu jooksul. Konserveerimistööde ja muu selle juurde kuuluva tegevuse projektiga töötab praegu EMS–i juures tegutsev a/s «AGU». Ülikool pole aga senini sõlminud restaureerimisfirmaga töölepingut. Käivad vaidlused, kas selle eest peab maksma ülikool või linn! Miks peaks linn ülikooli maa–alal ja ülikooli enda huvides tehtavat kinni maksma — kui, siis ehk ainult sponsorluse korras. **Praeguse odava raha investeerimine tulevikus turismi seisukohalt tulusasse objekti peaks igat vähegi majanduslikult ja ka kultuuriväärtusi hindavat inimest mõtlema panema.** Ülikool ei saa endale lubada vandalismitegevust, nagu võisid seda endale lubada pealinna härrased seoses Pirita kloostriga. See oli ka vilistlasklubi üksmeelne seisukoht.

TULLIO ILOMETS,
AMS–i Vilistlasklubi esimees

«KRAPP» omaloomingu rubiik

ILLAR LUHT

■ ■ ■

need letid
täis kuhjat surnud kirjandust
ja päiksepaistes kiiripillav aknaklaas
murdosa sekundist ja akna all on maas
üks tuulest tulnud kortsutatud lehekülg

üks surnud kirjatähe elu jälle läbi
kas oli GOETHE ta
või MOLIERE
mis vahet seal
saab läbi läbi läbi
see surnud kirjakünsti ajastu
ta spliin

UUS LOOMING ISANDAS on täna päevakorral

■ ■ ■

las süda PÜHAS VAIMUS sõnapärle pildu
las need mu konarlikud värsid tuua ISANDALE au
las jääda igavest ta korraldamissau
TA sõnad sünnitagu rikkalikult vilju
las võideõli ISA troonisaalist südant võiab
las TEMA võidmine sind igavesse ellu juhatab
las TEMA SÕNA sinus viimseni kõik täidab
las JUMAL iseendaga sind üle ujutab
on uue loodu elus rõõmu usku rahu
usk lootus armastus ja suurim neist on armastus
nii suur et vaevu universumisse mahub
kesk ajauhmris purustet idülle hingelisi
AGAPE jääb — see taevalikku päritolu armastus

■ ■ ■

sisened sfääri kus LOOJA elab
suled silmad ja jääd vait
igavik kosena läbi sust voolab
JEESUS KRISTUS sind endale naind

elame ilmas kus kurat on jumal
tõde on põlus ja valitseb kaos
ISAND ent valinud selle mis rumal
välja maailma dekoratsioonilaost

kõrkkõrged mõistuse kõrgistuskingud
uhkusevõrkudest pinevalt pingul
teel alla põrgu on universiteet

hulludest raamatuist moonutet ajud
enam ei taha — sa tunned kuis vajud
JEESUS KRISTUS on ainus realiteet

■ ■ ■

LUULEKEVAD '92

Ka tänavu ootame kõigilt luulehuvilistelt kaastööd meie iga–aastasele suurele luulekonkursile.

Ärasaatmise viimane tähtaeg on **20. mai,** kui aga luuletused valmis, võiksite need ka kohe posti panna, sest tahame paremaid saabuvaist võistlustöödest avaldada varemgi ajalehtedes ja TV–s.

Soovitav on saata 4—5 luuletust. Laureaadid selgitab žürii jaanipäevaks. Luulekevade pidulik lõpetamine tuleb Luuleliidu suvelaagris Koitjärvel. Parimad konkursitööd avaldame trükis Eesti Luuleliidu aastaalbumis. Preemiaks purjekasõit Väinamerel.

Vanuselisi või muid piiranguid osavõtuks pole. Varasematel aastatel on kõige elavamalt osalenud kooliõpilased ja pensionärid. Meelsasti näeksime ka keskealiste inimeste suuremat aktiivsust. Kuna hindame mitmes vanuserühmas, palume lisaks **nimele** ja **aadressile** kindlasti ära märkida õpilastel kooli ja klassi/kursuse, täiskasvanuil vanuse ja elukutse.

Samuti pole piiratud luuletuste temaatika. Teame, et luuletusi kirjutatakse väga erinevail motiividel: kelles pakitseb soov teistele midagi olulist öelda, kelles otsib väljendust suur rõõm või mure... Head luulet võib sündida väga erineval viisil ja oleks kahju, kui see jääks sahtlipõhja. Üheks osavõtumotiiviks võiks olla ka soov saada värsiõpetuslikku nõuannet ja tutvuda teiste luulehuvilistega; kõigi vähemalt II vooru jõudnutega võtame ühendust ja kutsume osalema Eesti Luuleliidus.

Luulekevad '92 korraldav toimkond
200 004 Tallinn
Salme tn. 12
Luulekevad '92

SOOME LUULE TÕLKIMISE VÕISTLUS

Soome Instituut Tartus ja ajakiri «Nuori voima» Helsingis kuulutavad välja soome kaasaegse luule tõlkimise võistluse. Tõlkima peaks ca 100 rida soome kaasaegset luulet, eelkõige viimase kümnendi loomingut.

Valida võib vabalt.

Tõlked (koos viitega raamatule või vastavate originaallehekülgede valguskoopiatega) palume lähetada aadressil:

TARTU EE2400 Ülikooli 18, ruum 302 Soome Instituut (tel. 35 439), märgusõnaga «Soome luule tõlkevõistlus».

Samal aadressil on saadaval ka kogusid.

TÖID OOTAME 1. JUUNIKS 1992.

Parimad teeme teatavaks 15. juunil, preemiaks:

I — 300 SMK
II — 200 SMK
III — 100 SMK

Parimad ja head tööd avaldame ajakirjas «Kullervo» soome kaasaegse luule eriväljaandena.

SOOME INSTITUUT TARTUS

PASUNAST *PUHUTUD*

Isale juhtub kätte Vovakese õpilaspäevik.

— Vovake, mis see siis on? Kuidas sa koolis käitud? Siia on kirjutatud: «Suitsetas vahetunni ajal?»

— Häh, või suitsetasin! Leidsime Petkaga maast paar «Belomori» koni ja tõmbasime natuke.

— Hästi. Aga mida see peab tähendama? «Tuli joobnult tundi».

— Olin ma siis purjus või? Võtsime Koljaga trepikojas paar punnsuutäit peeti ja kõik...

— Oletame. Kuid mis see on: «Püüdis koristajatädi vägistada?»

— Ah, mis sest ikka rääkida, niikuinii ei tulnud sellest midagi välja.

— Ei, Vovake, mulle paistab, et pean sind veel kasvatama.

Isa viib poja oma töö juurde ning paneb ta oma kabinetis pehmesse tugitooli istuma. Pakub «Marlborot».

— Kuidas on?

— Hea!

— Aga nüüd maitse viskit.

— Suurepärane — õhkab Vovake.

— Saad nüüd aru, pojake? Kui tahad «Marlborot», viskit ja noort sekretäri, tuleb õppida, õppida ja veel kord õppida!

●●●

Inglise kuninganna vihastub: «Lord, eelmisel nädalal nimetasite Te parlamendis kõiki inglise naisi müüdavateks.»

«Jah, Teie Kõrgus.»

«Tähendab, ka mina olen müüdav?»

Lord vaikib.

«Ja kui palju Te minu eest annaksite?»

«Kolm naela, Teie Kõrgus!»

«Nii vähe?»

«Näete nüüd, Teie ka kauplete...»

●●●

Arstiteaduskonnas käib loeng meeste seksuaalhäiretest. Professor otsustab kontrollida, kuidas üliõpilased on uuest osast aru saanud.

«Öelge palun, kuidas kutsutakse meest, kes tahab, kuid ei saa?»

«Impotent,» kõlab ühtne vastus.

«Õige. Aga kuidas nimetatakse seda meest, kes võib, aga ei taha?»

Vaikus.

Äkki kõlab tagaridadest hele naishääl:

«Kaabakas on ta, vaat, kes!»

●●●

Restorani siseneb külastaja. Ta tellib supi, sööb selle ära, tellib prae, sööb sellegi ära ja küsib siis kelnerilt:

«Mida te magustoiduks pakute?»

«Meil on kisselli, kompotti...»

«Hüva, tooge mulle kompotti.»

Tellitud kätte saanud, võtab külastaja mõlema käega taldriku ja kummutab selle sisu endale pähe. Jahmunud kelner hüüab:

«Härra, mida te teete? See on ju kompott!»

Külastaja puristab:

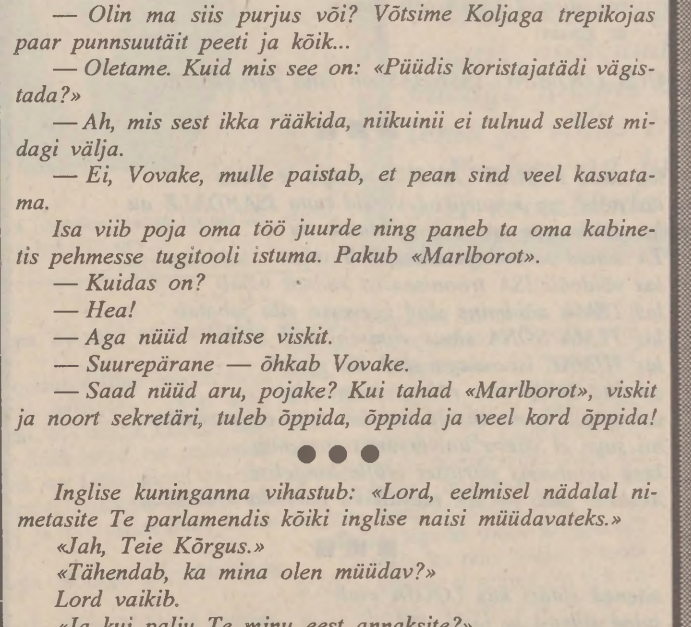
«Mis te räägite?! Ja mina pidasin seda kisselliks...»

SELGITUSEKS

Kas sa tead, miks saurused välja surid? Mina ka täpselt ei tea, kuid oletada võib. Neil puudus naljasoon. Nali on täpselt niisama vana, kui on inimkond. Esimesed pilapildid maaliti koopaseintele...

Juba Aristoteles ütles, et see, kes ei naera, ei saa naljast aru. Seepärast, ole hea, tee vähemalt nägu, nagu need naljakad oleksid. See on haritud inimese esimene tunnus.

Nalju tõlkinud, kogunud ja pähe määrinud *VALDO JAHILO*

ANDRES TEINFELDTI karikatuur

KUIDAS ELAD, HARJUMAA?

Maardu. See nimi seostub paljudel mõttes murega keskkonna pärast. Teised teavad, et siit saab kunstväetist. Kolmandad on kuulnud projektist «Roheline Maardu», mis sisaldab ahvatlevaid pilte spordirajatistest, hotellidest, turismist. Siin on jälgi igivanadest inimasulatest ja matmispaikadest. Läheduses on Kalevi-Liiva. Maardu «magamistsooniks» on Kallavere — peaaegu linnaks paisunud küla. See kõik on osake Harjumaast.

Sootuks teises servas, Pakri lahe kirderannikul on **Paldiski.** Sõjasadama rajamist alustas seal juba Peeter I. Linna õigused sai ta 1783. aastal. Viimase 50 aasta jooksul teame temast vähe.

Harjumaaga lähemaks tutvumiseks toimub maikuus jalgrattaretk — see on neljas suur rattaretk, mis on mõeldud nagu varasemadki kohtumiseks Eestimaa murepaikadega, aga ka kaunite kohtadega.

Rattaretk algab 15. mail kell 14 Maardu järve ääres. See on Maardu — Saha — Rebala — Kalevi-Liiva ja Jägala päev.

Pärast laagriõhtut ja –ööd tuleb **Tallinna–päev.** Tallinn on kõigile tuttav täis tihedat autoliiklust. Aga kus on siis jalgrattad? Need head rattad, mis maailma paljudes suurlinnades on juba ammu saanud eluõiguse oma inimsõbralikkuse tõttu. Nemad ju mahuvad tänavale lahedamalt ega saasta õhku. Ratastele teede ja peatuspaikade rajamine on Tallinna oluline probleem, millega tegeldakse retke teisel päeval.

Kolmas päev jõuab retkelistega **Paldiskisse,** kus siiani asuvad võõrväed. Kella neljaks peaks retk olema lõppenud.

Nendesse päevadesse mahub huvitavaid kohtumisi tuntud ja tarkade inimestega, muusikat, romantilisi laagriõhtuid ja üllatusi.

Kellele on see retk mõeldud? Kõigile huvilistele, kel on jalgratas ja tahe kaasa tulla. Kelle ratas teel remonti vajab, seda aidatakse. Kaasas peavad olema telk, magamiskott ja sööginõud. Süüa antakse kõigile hommikuti ja õhtuti, kes rohkem soovib, peab ise kaasa võtma. Keegi pole liiga noor ega liiga vana.

Eelmistel retkedel oli noorim 5–aastane ja vanim 69. Võib loota, et kohtutakse ka seniste retkede tuttavatega.

Peakorraldajad on eelmistest matkadest tuttavad, kuigi ehk uute nimedega: EYFA Estonia, ühistu «Roheline Maardu» ja Eesti Roheline Liikumine.

Registreerimine toimub **15. aprillini aadressil EE0108 Tallinn, Mustamäe tee 59, Loodusmaja Peep Veedla juures (tel. 52 77 84 või fax (0142) 44 09 63).**

Kehakultuurlastel võimalus õppida Jyväskyläs

Märtsi lõpus sai Eesti Akadeemiline Spordiliit kirja Jyväskyläst. Selles pakub Jyväskylä Ülikooli spordi– ja terviseteaduste teaduskond Tartu Ülikooli tudengitele võimaluse järgmisel õppeaastal oma haridust täiendada. Õppeprogramm kannab nime «Sport, kehaline ja terviseharidus ning rekreatsioon Soomes». See on mõeldud välismaa tudengitele, õppetöö toimub inglise keeles.

Peale sissejuhatavat kursust, kus tutvutakse Jyväskylä Ülikooli, tudengiorganisatsioonide, ülikooli spordiprogrammi, Soome õppesüsteemi ja muuga, jagatakse teadmisi järgmistel teemadel:

— sport ühiskonnas,
— planeerimise alused spordis,
— sport ja majandus,
— kehaline kasvatus Soomes,
— kohandatud kehaline kasvatus,
— terviseõpetus.

Kes asja vastu huvi tunneb, saab täpsemat infot **Eesti Akadeemilisest Spordiliidust, Jakobi 5, ruum 112.**

TARVI UUSEN,
EASL–i peasekretär

☞ INFO ● INFO ● INFO

LOENGUD

ETTEVÕTLUSE VORMID JA NENDE MAKSUSTAMINE

13.—15. aprillini peavad Tartu Ülikoolis loenguid Šotimaa Glasgow' ülikooli õppejõud Ian Swinney ja John Brown. Loengud on pühendatud ettevõtluse vormidele (partnerlusest aktsiaseltsini) ja nende maksustamise küsimustele.

Kõik huvilised on teretulnud. Loengute toimumise täpse aja ja koha kohta saab andmeid **tsiviilõiguse ja –protsessi kateedrist (35 254) või õigusteaduskonna teadetetahvlilt.**

SAKSAMAA ABIPROJEKTIDEST

Neljapäeval, 16. aprillil kl. 13 esineb raamatukogu aud. 202 Saksa Kõrgkoolide Rektorite Nõukogu osakonnajuhataja EDMUND POLLAK teemal «Saksamaa projektid Balti riikide teaduse abistamiseks.»

RAAMATU-KOGUS

ÕIGUSTEADUSLIK UUDISKIRJANDUS

Esmaspäeval, 13. aprillil avatakse uudiskirjanduse ruumis õigusteadusliku kirjanduse väljapanek, kus on ka Saksamaalt toodud värsket kirjandust. Näitust saab vaadata ühe nädala.

KUNSTINÄITUSED

● Kohviku fuajees **Tartu maalistuudio maalid.**

● **Kataloogisaalis Tartu kujutava kunsti kaugõppekursuse 28. lennu lõputööd.**

● Konverentsisaali fuajees **Lembit Küütsi maalid.**

RAAMATUNÄITUSED

● Johannes Semper 100
● Ilmar Tammelo 75
● Gustav Ränk 90
● Edgar Kant 90
● Juri Lotman 70 (konverentsi saali fuajees).

SPORT

RAHVUSVAHELINE ÜLIÕPILASTE JALGRATTAMATK

Eesti Akadeemilise Spordiliidu ja Soome Üliõpilaste Kehakultuuriliidu ühistööna toimub 1.—8. augustini Eestimaa teedel nädalane jalgrattamatk 40—50 üliõpilasele mitmetest Põhja– ja Lääne–Euroopa maadest, Eesti saab tõenäoliselt 15—120 kohta. Päevateekonnad ulatuvad kuni 80 kilomeetrini. Asjahuvilised saavad infot (ja teatada osavõtusoovist) EASL–is **(Jakobi 5, tuba 112) või klubi «Vänta Aga» kaudu (Rein Lepik).**

VALTER LENK,
EASL–i esimees

EASL–i ESIMESED VÕISTLUSED

11.—12. aprillini peetakse Ujula tänava spordihoones esimesed Eesti Akadeemilise Spordiliidu meistrivõistlused võrkpallis. Varasematest üliõpilasvõistlustest erinevalt saavad osaleda ka kolledži tüüpi kõrgkoolid, samuti need, mis tehnikumi nime alt alles hakkavad üle minema kutsekõrgkooliks.

Mängude algus on laupäeval kell 13 ja pühapäeval kell 10.

TARMO KAJANDI,
peakorraldaja

KES KANDIDEERIB SPORDIKLUBI JUHATAJAKS?

TÜ Spordiklubi kuulutab välja konkursi spordiklubi juhataja ametikoha täitmiseks.

Ideekavandit koos lühikese elulookirjeldusega ootame Jakobi 5—114 kuni **1. maini.**

TÜ ÕPPEJÕUDUDE KORVPALLISEMINAR

CONTRA

TAMPERE ÜLIKOOLI HIKILIIKUJAT

on laupäeval, 11. aprillil kl. 16 spordihoones Ujula 4.

Kõik kaasa elama!

ÜLIKOOLI KLUBIS

Reedel, 10. aprillil kl. 22—2.30 SUUR ÜLEMAJA ÖÖDISKO.

● Tõsine võimalus saada lahti kevadväsimusest, mis piinab sind juba OKTOOBRIST saadik.

Laupäeval, 11. aprillil ja pühapäeval, 12. aprillil kl. 21 NÄDALALÕPU TANTSUÕHTUD.

Teisipäeval, 14. aprillil *special*–õhtu (jälgi reklaami).

KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 15. aprillil ja neljapäeval, 16. aprillil kl. 20—00.00 DISKOÕHTUD.

NB! Ära unusta üliõpilaspiletit!

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Riikliku Ülikooli Raamatukogu

NR. 12 (1672)
REEDE,
17. APRILL
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- EDUSTUS VALITUD — 3. lk.
- ALGAB JÄRJEJUTT — 3. lk.
- DIONYSIA — 3. lk.
- KEVADPÄEVAD KA TALLINNAS — 4.lk

GUSTAV II ADOLF OCH TARTU UNIVERSITET

Efter freden i Altmark år 1629, som avslutade ett långvarigt krig mellan Sverige och Polen, gick stora delar av nuvarande Estland till Sverige, där kungen var Gustav II Adolf. Livlands energiske generalguvernör Johan Skytte skapade år 1630 i Dorpat (Tartu) ett högre gymnasium, och år 1631 Estlands första tryckeri som skulle tjäna det kommande universitetet. I sitt härläger utanför Nürnberg skrev kungen den 30 juni 1932 under dekretet att ett universitet i Dorpat skulle grundas. Universitetets första kansler och organisatör blev Johan Skytte. Uppsala Universitets stadgar antogs även för Universitetet i Dorpat. Härmed börjar Tartus historia som Embachs (Emajõe) Aten.

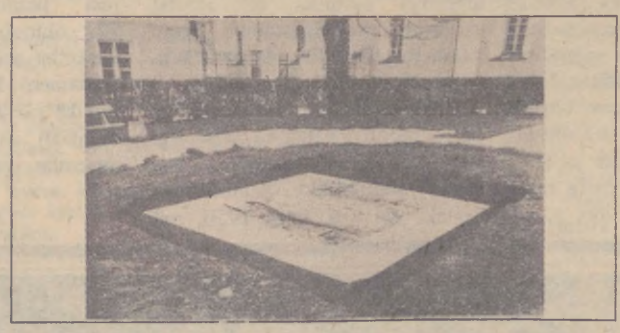
Trots krig, härjningståg, eldsvådor, deportationer och den totala ödeläggelsen av medeltidsstaden Tartu år 1708 på Peter den stores order har staden alltid rest sig ur aska och ruiner och åter blivit en universitetsstad, ända fram till våra dagar. Universitetet har genom århundradena haft stor betydelse för bildningen och den kulturella och vetenskapliga utvecklingen hos ett flertal folkslag. En avgörande roll har universitetet spelat i utvecklandet av den estniska lantbefolkningens språk, kultur och kunnande — det har varit en stöttepelare för det estniska folkets fortlevnad. Inte ens under de värsta repressionsperiodema har man kunnat helt förtrycka Tartus sekelgamla lärdomsanda. Nu bör den andan vara extra stark. Estlands framtida utveckling är till stor del avhängig av styrkan hos denna anda.

Eftersom grundandet av universitetet i Dorpat hade en så långtgående betydelse, beslutade Estnisk–svenska föreningen i Sverige skänka en Gustav II Adolf–staty till Tartu Universitet vid firandet av Republiken Estlands tioårsdag. En högtidlig invigning av statyn ägde rum den 27 juni 1928. Statyn avtäcktes av statschefen och riksäldsten Jaan Tõnisson, som även höll invigningstalet. Den svenske ärkebiskopen Nathan Söderblom framförde hälsningar från Sveriges konung och regering. Konstnären var den svenske skulptören Otto Strandman, och statyn hade gjutits i Sverige. Sockeln var gjord i Estland efter konstnärens skiss.

➥ (*Forts. sid. 2*)

Gustav II Adolfi mälestussammas 1949. aasta sügisel.
SILVI LEPIKU foto

Mälestussamba alus kaevati välja 12. aprillil 1991.
ANDRES JOALA foto

GUSTAV II ADOLF UND DIE UNIVERSITÄT TARTU

Mit dem Altmarkischen Waffenstillstand im Jahre 1629 endete der lange andauernde Krieg zwischen Polen und Schweden und der größte Teil Estlands kam unter die Herrschaft Gustav II. Adolf. Dank der energischen Tätigkeit des Generalgouverneurs von Livland Johan Skytte wurde in Tartu im Jahre 1630 ein Hohes Gymnasium und 1631 die erste Druckerei Estlands für die zukünftige Universität gegründet. Im Kriegslager bei Nürnberg hat Gustav II. Adolf am 30. Juni im Jahre 1632 die Gründungsurkunde der Universität Tartu unterzeichnet. Der erste Kanzler und Organisator der Universität war Johan Skytte. Als Grundlage wurde das Grundgesetz der Universität Uppsala genommen. Zu diesem Zeitpunkt beginnt die Geschichte von Tartu als Universitätsstadt — Embach-Athen.

Trotz der Beraubungen der Stadt durch viele Kriege, Brände und Deportationen und der völligen Zerstörung des mittelalterlichen Tartu auf Befehl Peter I. im Jahre 1708, ist die Stadt immer wieder aus Schutt und Asche auferstanden und wieder Universitätsstadt geworden, und sie ist es bis heute. Die Universität Tartu hat durch die Jahrhunderte in der Entwicklung von Bildung, Kultur und Wissenschaft vieler Nationen eine wichtige Rolle gespielt. Die entscheidende Rolle spielte die Universität in der Entwicklung der Sprache, Kultur und Wissenschaft der Landbewohner. Die Universität ist eine der Stützen unserer nationalen Standfestigkeit. Den akademischen jahrhundertelangen Geist der Universität Tartu konnte man auch in den Jahren der schrecklichsten Repressionen nicht völlig unterdrücken und vernichten. Jetzt müßte dieser Geist besonders stark sein! Von der Stärke dieser Geistigkeit der Universität hängt wesentlich das weitere Schicksal Estlands ab.

Der Schwedisch—Estnische Verein hat der Universität Tartu zum Andenken an ihre Gründung als ein bedeutendes Ereignis der großzügigen Bildungspolitik Schwedens zum 10–ten Jahrestag der Selbständigkeit der Republik Estland der Universität Tartu die Statue des Gründers der Universität, des schwedischen Königs Gustav II. Adolf, geschenkt. Die Enthüllung hat am Mittwoch, dem 27. Juni 1928 stattgefunden. Die Enthüllung wurde vom Staatsältesten Estlands, Jaan Tõnisson, vorgenommen; er hat auch die Festansprache gehalten. Die Gruß im Namen des schwedischen Königs und der Regierung Schwedens hat der Erzbischof Nathan Söderblom gehalten. Der Schöpfer der Statue war der schwedische Bildhauer Otto Strandman. Die Statue wurde in Schweden gegossen, das Postament aber nach der Skizze des Bildhauers in Estland angefertigt.

➥ (*Fortsetzung auf der Seite 2*)

Lumest Gustavi kõrval 24. märtsil 1988 TÜ pearaamatupidaja Eve Fink ja ajaloomuuseumi direktor Ela Martis.
EDUARD SAKI **foto**

Puust ja papist makettpostament 6. juunil 1991. Vasakul Gustav Adolfi komisjoni liige kunstnik Merike Kaunissaare, paremal kunstnik Liivi Ehman.
EDUARD SAKI **foto**

GUSTAV II ADOLF OCH TARTU UNIVERSITET

➥ *(Från sid. 1)*

Statyn stod på sin plats bakom Tartu Universitets huvudbyggnad i nära 22 år, och med tiden blev den en symbol för universitetet. År 1950 hade emellertid Stalintidens förtryckarpolitik tagit sikte på Estlands kultur och bildning. Och den 15 maj 1950 togs statyn ner. Sockeln förvandlades till gatsten, och bronstatyn skars i bitar och smältes ned. I dag finns bara nedersta stenplattan och kungens bronssporrar kvar.

Tack vare ett initiativ från Uppsala Universitet och en överenskommelse mellan Uppsala Universitets rektor Stig Strömholm och Tartu Universitets rektor Jüri Kärner påbörjades i september 1990 arbetet med att återställa monumentet. Den 12 april 1991 blev bottenplattan framgrävd, rengjord och omgärdad med blommor. Den 6 juni 1991 satte man upp en modell i naturlig storlek för att kunna göra korrigeringar. Den 15 oktober 1991 kom som gåva från Sverige formen till Bengt Erland Fogelbergs staty av Gustav II Adolf — av Strandmans skulptur fanns ju ingenting kvar. Den 22 oktober 1991 ställde man upp en ny sockel, som var en exakt kopia av den gamla. Mot slutet av mars 1992 blev till slut verkstaden «Ars Monumentaal» färdig med gjutningen. Den nya statyn invigs den 23 april 1992.

TULLIO ILOMETS
Översatt av *HALLIKI MÄLK*

Gustav II Adolfi mälestussammas Rootsis juunis 1928. aastal.
EDUARD SAKI repro

GUSTAV II ADOLF JA TARTU ÜLIKOOL

Altmargi vaherahuga 1629. aastal lõppes kaua kestnud Poola—Rootsi sõda ning suurem osa Eestit läks Gustav II Adolfi valitsuse alla. Liivimaa kindralkuberneri Johan Skytte energilisel tegevusel loodi Tartusse 1630. aastal kõrgem gümnaasium, 1631 Eesti esimene trükikoda tulevase ülikooli tarbeks. Nürnbergi juures sõjalaagris kirjutaski Gustav II Adolf 30. juunil 1632. aastal alla Tartu Ülikooli asutamisaktile. Ülikooli esimeseks kantsleriks ja töö organiseerijaks sai Johan Skytte. Aluseks võeti Uppsala Ülikooli põhiseadus. Sellest peale algab Tartu kui ülikoolilinna «Emajõe Ateena» ajalugu.

Vaatamata paljude sõdade rüüstamistele, tulekahjudele, küüditamistele ning Peeter I käsul keskaegse Tartu täielikule purustamisele 1708. aastal on linn ikka jälle tuhast ja varemeist tõusnud ning taas ülikoolilinnaks saanud ja jäänud selleks tänapäevani. Tartu Ülikooli osa läbi sajandite on paljude rahvaste hariduse, kultuuri ja teaduse arengus olnud suur. Otsustav osa on tal olnud maarahva keele, kultuuri ja teaduse arengus — ta on meie rahvusliku püsimajäämise üks alustugesid. Tartu Ülikooli sajanditevanust akadeemilist vaimu pole suudetud ka kõige hullemate repressioonide ajal täielikult maha suruda, hävitada. Praegu peaks see vaim eriti tugev olema! Selle vaimu tugevusest — ülikooli vaimsusest — oleneb väga suurel määral Eestimaa edasine saatus.

Tartu Ülikooli rajamise kui Rootsi hariduspoliitika kaugeleulatunud tähtsusega sündmuse tähistamiseks otsustas Rootsi—Eesti Ühing kinkida Tartu Ülikoolile Eesti Vabariigi 10. iseseisvusaastal ülikooli rajaja Gustav II Adolfi mälestussamba. Pidulik avamine sai teoks kolmapäeval, 27. juunil 1928. Ausambalt eemaldas katte E. V. riigivanem Jaan Tõnisson, kes ka kõne pidas. Rootsi kuninga ja valitsuse nimel tervitas peapiiskop Nathan Söderblom. Mälestusmärgi autoriks oli Rootsi skulptor Otto Strandman. Kuju valati Rootsis, aluspostament tehti kujuri jooniste järgi Eestis.

Alussammas püsis omal kohal ülikooli peahoone taga ligi 22 aastat ja oli muutunud ülikooli sümboliks. Saatuslikuks aastaks sai aga aasta 1950, mil stalinlik repressioonipoliitika võttis sihikule Eesti kultuuri ja intelligentsi. Ja 15. mai varahommikul Gustav II Adolfi ausammas lammutati. Aluspostamendist tehti tänavakivid ja pronkskuju lõigati tükkideks ning sulatati. Tänaseni on säilinud kuju kaks kannust ja alussamba alumine kiviplaat.

Tänu Uppsala Ülikooli algatusele ja selle rektori Stig Strömbolmi ning Tartu Ülikooli rektori Jüri Kärneri vahelisele kokkuleppele alustati septembris 1990 ausamba taaspüstitamise eeltöödega. 12. aprillil 1991 kaevati välja endise ausamba alusplaat, puhastati ja ümbritseti lilledega. 6. juunil 1991 pandi üles tulevase ausamba täismakett, et teha korrektiive. 15. oktoobril saabusid Rootsist annetusena Bengt Erland Fogelbergi Gustav II Adolfi kuju vormid. Kuna vanast kujust polnud midagi säilinud. 22. oktoobril 1991 paigaldati ausamba endise kujundusega uus postament. 1992. aasta märtsikuu lõpuks sai uus kuju «Ars Monumentaali valukojas valmis. Uue ausamba avamine on 23. aprillil.

TULLO ILOMETS

GUSTAV II ADOLF UND DIE UNIVERSITÄT TARTU

➥ *(Anfang auf der Seite 1)*

Die Statue stand fast 22 Jahre hinter dem Hauptgebäude der Universität und wurde zum Symbol der Universität. Aber das Jahr 1950 wurde verhängnisvoll, denn die stalinistische Unterdrückung hatte die estnische Kultur und Intelligenz im Visier. Am frühen Morgen des 15. Mai im Jahre 1950 wurde die Statue Gustav II. Adolf abgerissen. Aus dem Postament wurden Pflastersteine angefertigt und die bronzerne Statue wurde in Stücke geschnitten und eingeschmolzen. Bis heute sind nur zwei Sporen von der Statue und die untere Steinplatte des Postaments erhalten. Dank der Anregung der Universität Uppsala und einem Übereinkommen zwischen dem Rektor der Universität Uppsala, Stig Strömholm, und dem Rektor der Universität Tartu, Jüri Kärner, wurde im September 1990 mit den Vorbereitungen für die Wiedererrichtung der Statue begonnen. Am 12. April 1991 wurde die untere Steinplatte der ehemaligen Statue ausgegraben, gereinigt und mit Blumen umgeben. Am 6. Juni 1991 wurde das Vollmodell der zukünftigen Statue aufgestellt, um Korrektive zu machen. Am 15. Oktober kamen die Formen der Statue Gustav II. Adolf, geschaffen von Bengt Erland Fogelberg aus Schweden, in Tallinn als Spende an, weil von der ehemaligen Statue nichts erhalten war. Am 22. Oktober 1991 wurde das neue Postament in seiner früheren Gestalt wiedererrichtet. Ende März 1992 wurde die neue Statue in der Gießerei von «Ars Monumentaal» fertiggegossen.

Die Enthüllung der neuen Statue findet am 23. April 1992 statt.

TULLIO ILOMETS
Übersetzt von
JANA KINDSIGO

NELJAPÄEVAL, *23. aprillil*

kell 10.30 *saabuvad kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia bussiga* **Raekoja** *ette. Seal laualb meeskoor ja neid tervitab linnapea. Külalised teevad sissekande külalisteraamatusse.*

Kell 10.45 *jalutavad kuningas ja kuninganna* **peahoonesse.** *Trepil võtab neid vastu rektor.*

Kell 11 *esinevad* **aulas** *rektor prof. Jüri Kärner ja Tema Majesteet kuningas Carl XVI Gustaf. Pärast kammerkoori laulu kõneleb rootsi keeles üliõpilane.*

Kell 11.25 *algab* **Kuningaplatsil** *Gustav II Adolfi mälestussamba avamine. Pärast meeskoori laule kõnelevad Tullio Ilomets ja Uppsala Ülikooli rektor prof. Stig Strömholm, Patrick von Glasenapp ja Ants Veetõusme. Avatseremoonia vahepeal suundub kuningapaar Toomele Ajaloomuuseumi.*

Õhtul võivad külalised osa saada ülikooli **naiskoori** *kontserdist. Baltisaksa külalised, kes saabuvad Tartusse 22. aprillil, korraldavad koos korporatsioonidega* **õlleõhtu.**

✠

22. oktoobril 1991 paigaldati samba aluspostament.

ANDRES JOALA **foto**

? *TOIMETUS TÄNAB*

lahke kaasabi eest kuningalehekülgede ettevalmistamisel väsimatut «UT» autorit dotsent TULLIO ILOMETSA ning tõlke dots. HALLIKI MÄLKU, JANA KINDSIGOT ja prof. SUSANNE MÜLLERIT.

✠

TÄHTIS TEADE

Rektori käskkirja põhjal neljapäeval, 23. aprillil ülikoolis õppetööd ei toimu.

UUS EDUSTUS VALITUD

7.—9. aprillini toimunud valimiste tulemusena kuuluvad Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna edustuse koosseisu järgmised üliõpilased. (Number nime taga märgib nimekirja.)

1.	Indrek Elling	1
2.	Ants Haavel	7
3.	Indrek Ild	6
4.	Priit Kama	4
5.	Pelle Kask	6
6.	Jaan Kelder	6
7.	Marko Kolk	5
8.	Janek Konsap	3
9.	Jüri Lember	5
10.	Mauri Miidla	6
11.	Toomas Mälberg	1
12.	Urmas Oru	8
13.	Indrek Ostrat	1
14.	Viljar Peep	4
15.	Priit Rummo	1
16.	Krista Ruut	7
17.	Juhani Seilenthal	1
18.	Indrek Seire	7
19.	Siim Sikk	1
20.	Urmas Somelar	8
21.	Erki Tamm	1
22.	Rain Tamm	8
23.	Paavo Turkin	4
24.	Lauri Vahtra	1
25.	Toomas Vapper	8

Nimekirjade lõikes jagunesid kohad järgmiselt:

nimekiri nr. 1 sai 8 kohta,

nimekirjad 6 ja 8 said 4 kohta,

nimekirjad 7 ja 4 said 3 kohta,

nimekiri nr. 5 sai 2 kohta ning nimekiri nr. 3 sai 1 koha.

Nimekiri nr. 2 edustusse ei pääsenud.

Nimekirjad 8, 5 ja 3 pääsesid edustusse täies koosseisus.

Uus edustus asub praeguse asemele uuest õppeaastast.

Valimistoimkond tänab abi eest TÜ teadusraamatukogu direktrissi Malle Ermelit,

TÜ arvutuskeskuse AJS sektori juhatajat Enn Lasni ning valimislaudade taga tegutsenud matemaatikateaduskonna neide.

ENO TÕNISSON

●●●

Nõnda siis, valimisõigust kasutas 12,4% kõigist üliõpilaskonna hääleõiguslikest liikmetest. Protsent on eelmise korraga võrreldes küll madalam, ent see fakt ei anna veel põhjust suureks rahulolematuseks.

Teaduskonniti, osakonniti ja kursuste kaupa oli hääletusprotsent üsna erinev, mistõttu kogu ülikooli ulatuses tehtud statistika ei ole just kõige ülevaatlikum. Püüan siinkohal lugejani tuua pisut täpsemad andmed.

Kokku anti välja 711 hääletussedelit, valimiskastist leiti avamisel 707. Neist 8 otsustas valimiskomisjon kehtetuks tunnistada (1 tühi ja 7 rikutut).

Väga raske on kindlaks teha valijate rahvuslikku kuuluvust, seega on mõõdupuuks võetud õppimine eesti– ja venekeelses osakonnas. Tähelepanuväärne on, et 838–st venekeelsetes osakondades õppivast tudengist käis valimas ainult üks, mis pole ka imekspandav, arvestades, et ilmselt on mujalt tulnute side Tartu Ülikooliga hoopis ajutisema iseloomuga. Nii kujuneks ka valimisprotsent hoopis kõrgemaks, kui vene osakonnad ja nende üliõpilased välja arvata.

Järgnev tabel näitab valimisprotsenti teaduskonniti (venekeelse osakonna olemasolul on valimisprotsent ilma neid arvestamata antud sulgudes)

	%	
Arstiteaduskond	8,7	(11,1)
Bioloogia–geograafiateaduskond	6,9	
Füüsika–keemiateaduskond	15,3	(17,4)
Filosoofiateaduskond	11,9	(13,6)
Kehakultuuriteaduskond	2,1	(2,7)
Majandusteaduskond	16,8	(20,0)
Matemaatikateaduskond	21,9	(27,7)
Usuteaduskond	27,2	
Õigusteaduskond	22,4	
Magistriõpe	6,3	

Suuri erinevusi on ka osakondade kaupa. Nii näiteks on ajaloo-osakonna protsent filosoofiateaduskonna keskmisest märgatavalt kõrgem — 29,1%, samuti olid tublid eesti matemaatikud (27,7%), majandusteaduskonna välismajandussuhete (62,0%) ja rahanduse ja krediidi eriala (40,3%) üliõpilased.

Üle 50% käis valimas õigusteaduskonna II kursuse üliõpilasi, mis tagas nende kursusevennale ka arvestatava edu.

Kuidas ja kelle poolt keegi hääletas, on muidugi raske arvata, sest nimekirjad olid koostatud väga erineval printsiibil. Võib vaid oletada, et lisaks teaduskonnasisesele eelistusele mängis olulist osa ka inimeste akadeemiline kuuluvus üliõpilasorganisatsioonidesse. Veenvaks kinnituseks viimasele väitele on seltside ja korporatsioonide nimekirjade suhteliselt suur edu teiste ees. Distsipliin ilmselt maksab.

Üldiselt võib öelda, et valimas käisid peaasjalikult need, kel mõni sõber või tuttav kandideeris ning keda ehk seetõttu oli asja kasuks paremini veenda suudetud. Üliõpilastelt kui ülikoolis pidevalt vahetuvalt ja muutuvalt koosluselt ei saagi ülemäärast aktiivsust oodata, nii nagu ei saa eeldada, et kogu rahvas sooviks kuuluda poliitilistesse parteidesse vms.

Valimistoimkonna seisukohalt võib valimisi enam–vähem kordaläinuks pidada. Poolteist aastat tagasi käivitatud üritus ei ole oma õnnetut otsa leidnud ning jääb vaid loota, et järgmiseks kevadeks on uus koosseis suutnud oma eksistentsi vajalikkust paremini tõestada kui senine — stardipositsioon ju ka parem.

VALIMISTOIMKOND

ŠOTIMAA TARTUS

Detsembris sõlmisid koostöölepingu Glasgow' ja Tartu ülikooli õigusteaduskonnad. Selle nädala esimesel poolel pidasid Tartus Šoti kolleegid loenguid ettevõtlusest ja maksuõigusest.

Tartus on tekkinud väike Šoti keskus — Eesti — Šotsi Side, milles on oma osa akadeemik Richard Villemsil, TÜMRI direktoril dots. Ain Heinarul, inglise filoloogia kateedril, õigusteaduskonnal, linna koolidel, naaberülikoolil. Seepärast sai laupäeval koos külalistega Inseride Majas teoks meeleolukas õhtu, kus näidati videofilmi Šotimaast, kuulati Peep Puisi laule, tantsiti koos TÜ «Lakstigaliga» ja maitsti külaliste toodud šoti viskit.

Suurbritannia suursaadik Eestis Brian Low, kes on šotlane, ja oli Tartus esimest korda, ütles, et tal on hea meel, et just kahe väikese maa vahel on tekkinud head sidemed.

Glasgow' ülikooli õigusteadusosakonna dekaan J. Grant ja Šoti juristide ühingu esindaja G. McQuitty ütlesid, et nendegi ressursid on piiratud, kuid nad valisid koostööpartneriks just TÜ õigusteaduskonna ning püüavad koostööd igati soodustada. Selle märgiks kingiti Šoti õiguse entsüklopeedia.

Sügisel on loota ka TÜ õppejõudude loengupidamist ja meie tudengite õppimist Glasgow's.

VARJE SOOTAK

ROOTSI TUDENGID UURISID EESTI PROBLEEME

Aprillikuu esimesel dekaadil olid ajakirjandusosakonnal külas üliõpilased Rootsist, et tegeleda Eestis *investigative reporting*'i **ehk uuriva ajakirjandusega.**

Stockholmi Ülikooli juures asuva Ajakirjanduse ja Massikommunikatsiooni Instituudi tudengid külastasid peale Tartu ka Lõuna–Eestit ja Tallinna. Nad uurisid haridusprobleeme eesti ja vene õppekeelega koolides ning proovisid välja selgitada, kui kasutuskõlblik on see tehnika, mida Rootsi põllumehed abi korras Eesti farmeritele on lähetanud, ning kuidas Eesti põllumajandusjuhid seda abi on jaotanud.

Üks tudengeist, **Jessica Gredin,** uuris metsavendlust Eestis Teise maailmasõja ajal ning selle järel. Ta kogus ligi 20 tundi filmimaterjali, millest tahab panna kokku pooletunnise teleprogrammi, et müüa see hiljem Rootsi Televisioonile.

Samaaegselt üliõpilastega väisasid ajakirjandusosakonda ka Ajakirjanduse ja Massikommunikatsiooni Instituudi õppejõud. **Jan Örneus** rääkis Rootsi ajakirjandussüsteemist, **Pia Törnberg** uurivast ajakirjandusest, **Torsten Thurén** ajakirjanduseetikast ning **Per Rahbek** ajalehtede *lay–out*'ist ehk küljendamisest.

Ajakirjandusosakonna üliõpilased lähevad Stockholmi vastukülaskäigule maikuu alguses.

PRIIT PULLERITS

TARTU KEVADES LUSTIB DIONYSOS

DIONÜÜSIAD on pidustused, mida isoloomustavad mõisted viljakus, elurõõm, joobumus, kirg. 7.—9. maini Tartus toimuv «Dionüüsia '92» («DIONÜÜSIA EMAJÕE ATEENAS») on teatrifestival, mil lapsedki rakendavad end lustlikus rongkäigus veinijumala vankri ette ja mil Taaralinnas peaks küllaga jaguma igat sorti teatrit alates selle akadeemilisest poolest ja lõpetades *perfomance*'de, *happening*'ide ja karnevalidega.

Pressikonverentsil Noortemajas ütles dionüüsia **lavastaja Jüri Lumiste,** et see on püüe luua pideva traditsiooniga teatripidu, mille raamistik tugineb viljakusmüsteeriumile. See on omamoodi sild Euroopa teatri alustalade juurde.

J. Lumiste: «Seega on piirid väga avarad, haarates palju erineva teatri liike ja tõestab omamoodi, et teater pole vaid traditsiooniline nelja seina vahel toimuv etendus, vaid ka midagi väga vallatut, väga avatut.»

7. mail liigub avarongkäik, kus ka Dionysos oma vankri, veinivaadi ja saatüritest saatjatega Raekoja platsilt Toomele. Teel haaratakse kaasa Barclay platsil mänginud puhkpilliorkester, kunstimuuseumist kunstnikud, Musumäelt armastajad, Kuradisillalt koor. Kassitoomel on pidulik vaadiavamise pidu, viljakusrituaalid, lõkked jms.

Lisaks vabaõhuüritusele toimub tegevus «Vanemuise» suures ja väikeses majas, Noortemajas ja linna teisteski saalides. Mängivad Draamateater, Noorsooteater, «Ugala», «Vanemuiselt» esietendub Jaan Toominga «Maarahvas». Mängitakse «Mäeküla piimameest», «Rahvasõbra tagakiusamist ja tapmist» (Marat), «Ilvese tundi», «Hullumeelset ja nunna», «Armastust kolme apelsini vastu». Kahjuks jäävad tulemata «Endla» «Epp Pillarpardi Punjaba potitehasega» ja Rakvere Teater. Aga kindlasti tulevad tantsuteater «Nordic Star», VAT–teater, Ruto Killakund, «Minerva», Tartu Lasteteater, «Sinimandria» teatritrupp, Jyväskylä tudengiteater, Turu Ülikooli Rootsi tudengiteater, trupp Saksamaalt, Mare Tommingase moderntantsijad, «Hetero», Peeter Volkonski järjekordse Orjandusliku Partei koosoleku ja «Rosta Akendega» jpt. Üksikesinejad, miimid, tuleneelajad, tänavatantsijad võivad teatripeole registreerida praegugi, truppide osas on esinemiskavad juba koos.

Noortemajast saab festivalikeskus, kus toimivad ööklubid ja n.–ö. töö sektsioonides. Pileteid saab «Vanemuise» kassadest, Erik Sakkovi sõnul on kaalumisel abonementpääsme võimalus. Reklaami eest hoolitsevad Tartu ajalehed, «Raadio Tartu», ka suurem osa linna reklaamipinnast.

Dionüüsia sponsorid on «Tartu Maja» ja Tartu Kommertspank.

Mart Raik: «Tartu Kevad» on minu arvates olnud kultuurivaenulik — üritused tehakse ära, et vaikselt suvepuhkusele minna. Tartu meenutab suviti väikest Moskvat. Siin ei toimu midagi. Sellest dionüüsiast peaks tulema traditsiooniline teatripidu, mis suvist raugust pisut värkendaks ja oleks üleminekuks suvistele üritustele.»

Dionüüsia kulmineerub 9. mail, mil on karneval, ilutulestik, *happening*'id, puhkpilliorkestrid, ratsutajad, alpinistid. Toome varemetes mängib Ruto Killakund «Pööret. Tempe Toomemäel». Kassitoomel on suur tragöödialavastus, laulavad koorid, süüdatakse lõkked. On maske, pille, kostüüme ja on Dionysos, veini– ja joovastusjumal.

PIRET TALI

TURU ÜLIKOOLI STIPENDIUMI KONKURSS

5 üliõpilasel/magistrandil on võimalik õppida Soomes Turu Ülikoolis 1992/93. õppeaastal 3 kuust kuni ühe akadeemilise aastani. Dokumendid esitada välissuhete osakonda **11. maiks.**

Turu Ülikool on määranud stipendiumi kokku 40 kalendrikuuks. Üliõpilasi ja magistrande oodatakse Gdanski, Tartu, Peterburi, Rostocki ülikoolist, samuti Albert Szent–Györgyi ja Jozsef Attila ülikoolidest Szegedis.

Stipendiumi suurus on 3800 FIM kuus ja see sisaldab elamiskulud ning üliõpilasliidu osamaksu. Reisikulud ei ole stipendiumi sisse arvatud.

Õppeperiood on 1. septembrist 1992 kuni 31. maini 1993. Stipendiumi pikendamist ei ole ette nähtud.

Õppekeel. On vaja head soome või inglise keele oskust. Õppetöö toimub soome keeles, üksikud kursused on inglise keeles. Magistrandidele mõeldud kursused põhinevad inglise keelel.

Avaldus

- esitada vabas vormis koos põhjendusega oma ülikooli rektori nimele,
- lisada dekaani soovituskiri ja
- keeleoskuse tõend.

Lõplik valik toimub Turu Ülikoolis juunikuul. Valitud üliõpilastele/magistrandidele teatatakse sellest 30. juuniks.

☞JÄRJEJUTT ☞JÄRJEJUTT ☞JÄRJEJUTT

MÄLESTUSED KODUST
Pälsoni 14—108
(põhineb tõestisündinud lugudel)

Juris lõi ukse jalaga maha ja astus tuppa. See oli normaalne. Seestpoolt polnud ust üldse võimalik avada.

«Raisk! ütles Juris kurjalt. «Puhvet on jälle kinni! Tuleb õhtusöögiks kass veristada! Teate küll seda halli kõutsi, keda tuba 112 jõuludeks nuumab?»

«Ma käin ise kähku ära,» pakkus Adalbert. Ta kandis vööl nahktupes nuga, suus kihva ja silmal kaed. «Mul see harjunud asi. Ei ole esimest korda.»

Ta tuhises toast välja. Kulisside aset täitvad laest rippuvad kapsalehed lõid kerges tuulehoos lehvima. Õhtul oli sisenenud Voldemar, haaranud panni, kapsad lakke paisanud ja siis kohe lahkunud. Voldemar oli konkreetne mees. Tühjale jutule ta aega ei raisanud.

«Mis sa seal teed, kahjur?» pöördus segipekstud näoga Kiibits Manivaldi poole. Ta oli öösel jälle kellegi käest peksa saanud.

«Kartuleid võtan loomulikult!» urises Manivald ja ronis radiaatori alt välja, käed mullased. «Meie huumuses kasvab köögivili päris hästi.»

Kartulid olid maha pandud ruutpesitsi. Paremas nurgas lokkasid humalad, vasakus kahisesid tubakalehed. Tuba 108 oli naturaalmajanduseks valmis.

Kalgis tehisvalguses nägi tuba eriti jube välja. Päikest takistas sisse pääsemast akna ette riputatud haisev vatitekk. Lõhna järgi võis oletada, et keegi oli selle peal oma loomulikke vajadusi rahuldanud.

Üksikus reformvoodis kapi juures põõnas Väikemees. Õhtustel üritustel istus ta harilikult rätsepaistmes laual. Tema hambad olid laiali kistud, keha aga kaetud paksu konspektikuhjaga. Selline kate oli soe ja mõjus hästi ka vaimsele tervisele.

«Tahad maja põlema panna või?!» röögatas Eduard. «Kuul pähe!» Kiibits ja Mesi praadisid välgumihkliga kotlette ega teinud temast väljagi. Üleval naril oigas Parmoja. Voodist välja tulla polnud tal lihtsalt jõudu.

Sel hetkel sisenes Adalbert, verine tomp käes.

«Näh,» sõnas ta rahulolevalt ja viskas lihakere põrandale. «Ma nülgisin kohe ära kah.»

Kõik, mis Mustist järele oli jäänud, potsatas koha lähedale, kus Manivald toa kultuurikihis väljakaevamisi oli teinud. Huvitavamate leidude hulka kuulusid 3 trilobiiti, pisikese plesiosauruse skelett, hunnik pihukarveid ja Kiibitsa kursusetöö. Kõik see vedeles lademetena põrandal.

«Keefiri! Keefiri!» vigises Parmoja kusagilt ülevalt. Keegi ei võtnud teda tõsiselt. Kõik trügisid lähemale, silmad põlemas.

(Järgneb)

Toa 108 endine elanik INNO TUUTU

Teisipäev, 21. aprill

kl. 18–21 kevadpäevade reklaamiüritus ja piletiturg TÜ klubis.
kl. 21 tudengikohvik «Jaskar Club» Narva mnt. 27

Kolmapäev, 22. aprill

Kevadtervitused tartlastele.
kl. 16 puhkpilliorkester «Popsid» linnaliini bussijaamas
kl. 16.15 koorikontsert Raekoja platsil
kl. 16.15 rahvakunstiansambel «Lakstigal» Karuplatsil
kl. 16.30 rongkäik kesklinnas
kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil
kl. 17.30 kõrgkoolide ühendkoori kontsert Kuradisillalt
kl. 18 folkloorikontsert (Šiauliai Pedagoogilise Instituudi «Saule», Riia Ülikooli «Dandari», TÜ «Lakstigal» Raekoja plats
kl. 20 Tartu üliõpilas- ja EMPÜ segakoori kontsert (Beethoven Missa C-duur) TÜ aulas
kl. 21 tudengikohvik «The Compleate Beatles» Narva mnt. 27
kl. 22 pidu «Justamendiga» TÜ klubi

Neljapäev, 23. aprill

kl. 18 TÜ Akadeemilise Naiskoori kevadkontsert TÜ aula
kl. 21 Tudengikohvik «Vaikse muusika õhtu» Narva mnt. 27
kl. 22 «Mängupõrgu II» Tähtvere atraktsiooniväljak
kl. 22 stiilipidu «Nõidade 13. kongress» TÜ klubi

Reede, 24. aprill

kl. 17 tudengilaat TÜ füüsikahoone esine
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '92» TÜ klubi
kl. 21 tudengikohvik «Jazz, Jazz! Jazz?» Narva mnt. 27
kl. 22 vabaõhudisko TÜ korvpalliväljak (Ujula tn. 4)
kl. 00.01 ülemaja öödisko «Aga koidikud on meil siin «vaiksed»» TÜ klubi

Laupäev, 25. aprill

kl. 13 teatejooks kostümeeritud tudengivõistkondadele Raekoja plats
kl. 15 kummipaadiralli Emajõel «Kaunase» ees
kl. 21 tudengikohvik «Soovite näha tähte...» Kontsertprogramm Zarah Leanderi elust ja lauludest Narva mnt. 27
kl. 22 vabaõhudisko TÜ korvpalliväljak
kl. 22 klantspidu TÜ klubi

Pühapäev, 26. aprill

kl. 14 «Rattatuur '92» (5-aastased ja nooremad lapsed) TÜ füüsikahoone esine
kl. 15 Pipi kutsub lapsi Segasummasuvilasse TÜ klubi
kl. 22 «So-So Memories» *show* TÜ klubi
Kevadpäevad omadega läbi, elagu kevadpäevad!

KOHTUMISENI ÜLIKOOLI KEVAD PÄEVADEL!
TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi

EMPÜ KLUBILT

Esmaspäev, 20. aprill

kl. 20 vaimsuse õhtu EMPÜ klubi
kl. 00.00 *happening* EMPÜ klubi terrass

Teisipäev, 21. aprill

kl. 22 *rock'n'rolli* & bluusi õhtu EMPÜ klubi

Neljapäev, 23. aprill

kl. 17 Traditsiooniline spordi*show* EMPÜ võimlas
kl. 23 Kunstnike kõrts (kabaree) EMPÜ klubi

Reede, 24. aprill

kl. 22 *Evergreen* õhtu EMPÜ klubi
NB! Toimuvad üliõpilaste mõttetalgud. Neljapäeval, 23. aprillil kl. 11—14 esimene seminar teemal **«Lihtüliõpilane, tudengiorganisatsioon, ülikool».**
Reedel 24. aprillil kl. 11—14 teine seminar teemal **«Tudengivaimsus Tartus ja Tallinnas.»**

Tule väitlema! Kokku saadakse EMPÜ klubis.

VIIMANE SUUR FESTIVAL RUBLADE EEST

Kui kevadpäevad Tartus lõpevad, läheb tudengipidu Tallinnas edasi: **1.—3. maini toimub Tallinna Kunstiülikoolis festival «Tudengijazz '92».**

Kolme päeva jooksul saab kuulata tõeliselt head muusikat ning nautida muid elumõnusid, sest pärast kontserdite lõppu on samas avatud ööklubi, kus jämm kestab hommikuni. Seekordse festivali üliõpilassõbralikkus väljendub ka selles, et piletihind on kõigile jõukohane.

Esinejaid on oodata nii kodu- kui välismaalt. *Special guest* on rahvusvahelise mainega šveitsi kitarristi Heinz Affolteri bänd, veel on tulemas muusikuid Saksamaalt, Leedust ja Soomest.

Tule ja Sa veendud, et see ei olegi jazz, mida Sa «Vikerviisidest» oled kuulma harjunud.

TUDENGI JAZZ 92

TÜAÜ – õppejõudude, teadurite ja abiõppe- ning teadus-teenidava personli ametiühing

6. aprilliks oli TÜ ametiühingu liikmeks ümberregistreerunud 856 ülikooli töötajat (27,9% koguarvust).

TÜAÜ liikmete koosseis (protsentides liikmete koguarvust):

— õppejõud	29,3
— õppe– ja teadustööd teenindav personal (teadusraamatukogu, kino–fotolabori, kirjastuse jmt. töötajad)	19,0
— abiõppepersonal	18,2
— teadustöötajad	17,7
— laborite teenindav personal	10,2
— administratiiv–juhtiv personal	3,0
— administratiiv–teenindav personal	1,1
— pensionärid	1,4
— töötud	0,1.

Seega on administratiiv–teenindava personali a/ü algorganisatsioon praktiliselt lakanud olemast. Kirjastus– ja trükiosakonna, õppetehnika– ja metoodikateenistuse, kino–fotolaboratooriumi ja klubi töötajad kuuluvad pigem õppe– ja teadustööd teenindava personali kui administratiiv–teenindava koosseisu hulka.

Abipersonalil ja töölistel on võimalus ja õigus moodustada iseseisvaid a/ü algorganisatsioone kutsealade (valvurid, koristajad, kütjad jne.) või muu tunnuse järgi ning pidada TÜAÜ komiteega läbirääkimisi koostöö sisu ja vormide üle.

Õppejõud, teadurid, abiõppe– ja teadus–teenindav personal moodustab valdava osa, 94,4%, TÜAÜ liikmeskonnast.

Kõige enam on a/ü liikmeid majandusteaduskonnas — peaaegu 50% töötajate üldarvust, mis kinnitab ühe noore majandusteaduskonna õppejõu ütlust, et nemad teavad, mida kujutab endast turumajandus, seepärast peavad vajalikuks olla ametiühingus. Järgnevad matemaatika– ja bioloogia–geograafiateaduskonnad, kus ametiühingu liikmed moodustavad üle 40% töötajate üldarvust. Mitte ühtegi a/ü liiget ei ole õigusteaduskonnas.

Suurima rühma TÜAÜ–s moodustavad õppejõud. Neid on TÜAÜ–s (protsentides vastava kategooria koguarvust ülikoolis):

— professorid	— 27,2
— dotsendid	— 41,3
— vanemõpetajad	— 17,3
— õpetajad	— 13,0
— assistendid	— 24,2.

Ümberregistreerimise tulemusena ei kuulu tööandja esindajad (vastavalt TÜAÜ põhikirjale — TÜ valitsuse liikmed) enam ülikooli ametiühingusse.

Ametiühingukomitee jätkab avalduste vastuvõtmist TÜAÜ liikmeks astumiseks.

ALEKSANDER JAKOBSON

* 6.04.92. oli ülikoolis administratiiv–teenindavat personali (peamiselt koristajad, valvurid, majahoidjad, kütjad jt.) 657 inimest, neist TÜAÜ liikmeid —9.

EESTI ÜLIÕPILASTE KEVADPÄEVAD TALLINNAS

20.—24. aprillini

Esmaspäev, 20. aprill

7.30 äratusmängud.
8.13 väljub rong Tartust Tallinna.
12.36 Tartu rong saabub Balti jaama,
ronkäik Pikk Jalg — Varblase kohvik — Raekoja plats.
13 kevadpäevade avamine Raekoja platsil.
14 plangujoonistuskonkurss kesklinnas (kõrgkoolide võistkonnad).
19 Ikarose lend Harjumäel
19 avaball Mustpeade Majas Pikk 26.
19 Rock-Club
21 Kontsert «Rock—Danzing» TPÜ keeltemajas Narva mnt. 29.

Teisipäev, 21. aprill

13.30 mitmevõistluse I etapp: trepijooks TPÜ peahoones Narva mnt. 25.
15 mitmevõistluse II etapp: mälumäng (vabad võistkonnad).
14 olümpia & tudengilaat TTÜ ühiselamute vahel.
18.30 korvpallimatš (esindus — edustus) TPÜ võimlas Narva mnt. 25.
18.30 TTÜ filmiklubi eriprogramm TTÜ aulas Ehitajate tee 5.
20 «Deus Ex Machina» kontsert konservatooriumi aulas Vabaduse pst. 130.
20 Danzegarden TPÜ keeltemajas.

Kolmapäev, 22. aprill

8.43 väljub rong Tallinnast Tartusse.
14 dilaila + spordi*show* TTÜ ühiselamute vahel Akadeemia 7.
17 Peda Folk, San Peda TPÜ peahoones.
21 kasiino «The Cotton Club» Glehni lossis.

Neljapäev, 23. aprill

14 kõrgkoolidevaheline orienteerumine Raekoja platsil.
17 suur karnevaliõhtu, jääkarneval Jäähallis Mere pst. 20.
20 karneval Glehni lossis.

Reede, 24. aprill

20 lõpupidu Salme Kultuurikeskuses Salme 12.

● ● ●

Pileteid saab Pedagoogikaülikoolis (peahoones ruum 317) ja Tehnikaülikoolis (II—127).
Öömaja probleemid lahendab Raul TTÜ–s (tel. 532 961).
Õhtustelt üritustelt viivad ära eribussid.

☞ INFO ● INFO ● INFO

THERE IS A GOOD CHANCE TO GET
acquainted with the Estonian language and culture at Tartu University Summer School '92, June 18 to 28, in the midst of the beautiful scenery of southern Estonia.
Information: **TU Advanced Training Centre**
phone +7 (01434) 70502,
or TU Information Service,
phone +7 (01434) 35 421
fax +7 (01434) 35 440 e–mail: proffice @ pro.tartu.ew.su.

KAITSMISED

TÜ geograafia doktorinõukogu teatab, et 27. aprillil kl. 13 toimub TÜ nõukogu saalis **Viivi Russaku** väitekirja «Päikesekiirgus Tõraveres» kaitsmine filosoofiadoktori kraadi saamiseks geograafia erialal. Tööga on võimalik tutvuda teadusraamatukogus.

Nõukogu sekretär,
ILLE PALM

● ● ●

Dots. Herbert Lindmäe doktoriväitekirja «Kohtuekspertiisi juhtimine ja selle efektiivsus kriminaalkohtumenetluses» kaitsmine toimub 8. mail kl. 14 TÜ nõukogu saalis. Oponeerivad prof. Igor Gräzin ja prof. Eduard Raska ning dots. Poigo Nuuma. Nõukogu lisaliige on prof. Juzef Livšits. Väitekirjaga saab tutvuda teadusraamatukogus.

Nõukogu sekretär
dots. *JAAN SOOTAK*

LOENGUD

BALTI JA PÕHJAMAADE TEADUSAJALOO SÜMPOOSION

algab 21. aprillil Tallinnas Ajaloo Instituudis. **Neljapäeval, 23. aprillil kl. 13.30—15** jätkub sümpoosion TÜ Ajaloomuuseumis (esinevad H. Eelsalu, E. Kõiv, M. Viiralt ja S. Tamul).

«RAAMATU AJALUGU LÄÄNE–EUROOPAS»
(600 e. kr. — 1500 A. D.)
Külalislektor dots. Outi Merisalo Helsingi Ülikoolist

Kursus annab ülevaate raamatu ja selle väljaandmise ajaloost Lääne–Euroopas antiikajast trükikunsti leiutamiseni, õpetab üliõpilastele käsikirjade kirjeldamist rahvusvaheliste standardite järgi, käsikirjades sisalduva tekstivälise informatsiooni kasutamist käsikirja kirjutamise aja ja koha määramiseks, tekstivälise ja tekstisisese informatsiooni ühitamist käsikirja väljaandmise ja teksti uurimiseks.

Loengutsükkel tuleb kasuks nii filoloogidele, ajaloolastele, teoloogidele, raamatukogutöötajaile kui teistele.

Kursus koosneb 28 loengutunnist, maht 1 õn. lõpeb arvestusega. (4 t. nädalas) ja algab **kolmapäeval, 22. aprillil kl. 12.15 ph. aud. 227.** Kavas on ka kaks praktilist tööd paleograafias ja näidatakse slaide Euroopa raamatukogude käsikirjadest. Loengud on inglise keeles (põhimõistet antakse inglise, prantsuse, saksa, itaalia ja eesti keeles).

ANTIIKKULTUURI LEKTOORIUMIS

esineb kolmapäeval, 22. aprillil kl. 18.15 ettekandega «Vana–Egiptuse kirjandus» **Sergei Stadnikov.** Loeng toimub nõukogu saalis.

NÄITUSED

KRISTUSE KANNATUSLUGU

Sellist pealkirja kannab **Klassikalise Muinasteaduse Muuseumis** kolmapäeval avatud 16.—19. sajandi graafika näitus.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞

VARIA

KALLIS SÕBER!

Otsin tütarlapsi Eestist, kellega võiksin astuda kirjavahetusse, et paremini tundma õppida meie kaht maad ja leida sõbralikke suhteid.

Palun kirjutada aadressil:
Khale Adel
Le Roquesilliere
48, Rue Louis Braille
06300 Nice
FRANCE

ÕIENDUS

Toimetus vabandab lugejate ees, et eelmise ajalehe teise leheküle kaks alumist vasakpoolset veergu, mis korrektuuri lugemise ajal omal õigel kohal olid, on trükikoja süü tõttu vahetusse läinud.

BUSINESS CONTACT

Baltimaade & Põhja—Saksamaa koostöö

6–nädalane praktika Saksa keskmistes ettevõtetes pluss nädalalõpu üritused koos seminaride, vaba aja ja pidustustega.

Eeldused: hea saksa keele oskus ja huvi turumajanduse vastu.

Info ja registreerimine: AIESEC Tartu LC tel. 33 179 kuni 5. mainl.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Riikliku Ülikooli Raamatukogu

NR. 13 (1673)
REEDE,
24. APRILL
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- KULTUURI-KATEEDRI KÜSITLUSEST — 2. lk.
- ÜLIKOOLI KULUDE ARVESTUSEST — 2.lk
- UUS VALIKKURSUS — 3. lk.
- POLEEMIKA EDUSTUSE ÜLE — 3. lk.

ESMASPÄEVAL, 20. APRILLIL

Esmaspäeva hommikuks olid kuninga postamendi otsas käimised käidud, kuningas astus ise oma kohale. Mõningaidki ronimisi meenutavad juba ajalooks saanud fotod. Viimati nägin sambale pürgimas prominentseid üliõpilasliidreid. Tean, et üks dekaangi on seda teha üritanud. Kes, jäägu ajaloolaste avastada. Kõik see oli vaid eelmäng Gustav II Adolfi tulekule 1992. aastal.

Kui Raekoja kell oli kolmveerand kümme löönud, hakkasid mehed seminarka kõrval seisva sinise väikebussi tagauksest kuningat välja sikutama. Seal olid «Ars Monumentaali» mehed, kuju põhilised ülespanijad, olid ülikoolimehed Kalev Pild, Rein Lepik, oli Rojalistliku Partei juht Kalle Kulbok jt.

Uudishimulikke jagus Kuningaplatsi ümber juba varem, ka tuntud ja tundmatuid fotograafe, pressi esindajaid. Kes midagi teada tahtis, võis kõige kohta andmeid saada kellelt muult kui Tullio Ilometsalt. Sel ajal, kui veel graniitpostamenti kaht auku puuriti, käis mõni ettevõtlikum autos lamavale kuningale kätt andmas või mütsi silitamas.

Nii, aga lähme edasi. Kell oli löönud juba kolmveerand kümme, kuju tõmmati autost välja, asetati püsti ja siis rihmapidi kraanakonksu otsa. Raadiomees Madis Ligi edastas toimingut juba mikrofoni, kraanaauto mürises.

Kell 9.50 tõusis pronkskuningas õhku ja liugles uhke kaarega oma postamendi kohale. Just nimelt kohale, mitte veel päris otsa. Minuti pärast hakati kuju alusele kinnituspolte kruvima.

Pärast seda kui kuju esimest korda prooviks vastu postamenti lasti, oli selge, et nii libedalt see asi ka ei lähe. Kuju alusplaadi parempoolne serv jäi veidi kõrgemaks. Ei aidanud ka poltide vahetamine. Mitu korda täpselt kuningat oma asemele prooviti, ei teagi täpselt ja ega see tähtis olegi. Vahepeal möödusid Urmas Aunin ja Katri Raik teabetalitusest, käes värsked trükiste pakid. Tullio Ilomets sai Gustav Adolfi voldiku proovitõmbed.

Niipalju kui aru sain, toksiti vahepeal postamendi otsas kuninga alusplaadi servade alla renn, et plaat ühtlaselt kinnituks. Lõpuks sai kõik klappima.

Kell 10.50 hakkas «Ars Monumentaali» peainsener ausamba kõrvalt tööriistu kokku korjama.

Kell 10.52 võetakse kuninga kaelast ja kraanakonksu otsast ära rihm.

Kell 11.15 poseerivad õppejõud kuninga ees.

«Ars Monumentaali» vormijavalaja Vello Kümnik ja peainsener Väino Tandre ütlesid «Postimehe» ja «UT» küsimiste peale, et kuju valamine kestis kuu aega ja et see oli päris keeruline töö. Viimaste aastakümnete ausammaste stiil on lihtsam, Gustav Adolfi taolisi klassikalisi kujusid enam ei tehta. Keerukaks tegid töö just riietuse rohked voldid.

Kuningas kuulas juhuslikelt Rootsi külalistelt ka esimese rootsikeelse laulu. Ja siis hakkas vihma sadama.

Teisipäeval korraldati kuningakuju avatseremoonia peaproov.

Täna, lehe ilmumise päeval on kuningas Gustav II Adolfi ausamba avanud ka kuningas Carl XVI Gustaf. Sellest juba järgmises lehes.

SUURPÄEVA SUVENIIRIDEST

Neidki tehti, nii palju või vähe kui meie vaesel ajal võimalik. Ülikooli suveniire on alati vähe olnud, üht–teist said ajakirjanikud osta pressibüroost (aud. 102), mõndagi jagub ka TÜ trükiste müügipunkti. Sealt saab osta ülikooli kalendrit, ülikooli ajakirja numbreid, kesklinna kaarti. Suurem osa suveniire ja trükiseid oli mõeldud siiski külaliste jaoks.

● **TÜ bukletti «Universitas Tartuensis»** koos ülikooli hoonete kaardiga on kahes keeles, nii inglise kui saksa keeles. Selle koostas teabetalitus ja trükkis a/s «Regio».

ANDRES JOALA fotod

● **Voldiku «Tartu Ülikool ja kesklinn»** toimetaja on Katri Raik, konsultant Kaur Alttoa, trükkis TÜ trükikoda. Vahelehel on tekst nii inglise kui saksa keeles ülikoolilinna ajaloo ja Tartu kronoloogiaga. Voldikul on ka kesklinna kaart.

● **Gustav II Adolfi voldiku** koostas Tullio Ilomets, kujundas Andrus Peegel. Sellel on saksa–, rootsi– ja eestikeelne tekst. Voldiku sponsor on «Postimees», seda trükiti TÜ trükikojas.

● **Gustav II Adolfi medal** tehti «Arsis».

● **TÜ** kirjastus– ja trükiosakonna poolt on veel valminud **Gustav II Adolfi postkaart,** a/s «Folger» tegi **kilekaaned** ja «Estiko–Kommerts» **kilekotid.**

Gustav Adolfi ausamba taastamiskomisjon tänab abi eest aktsiaseltse «Regiot» ja «Folgerit» ning «Estiko–Kommertsi», oma trükikoda ja Võru trükikoda, aga samuti paljusid teisi, kes mingil määral toetasid.

VARJE SOOTAK

TÜ VALITSUSES

21. aprillil

● **Täna, s.o. reedel arutatakse TÜ nõukogus ülikooli raamatukogu ja kirjastus– ning trükiosakonna olukorda ja perspektiive.** Raamatukogu probleeme valgustas valitsuses direktriss **Malle Ermel.** Raamatukogul pole valuutat õppekirjanduse tellimiseks, rubladki saavad otsa, sest need kuluvad perioodika juurdemaksmiseks. Ka hoone vajab suuremat hoolt: kolmandik katust on vaja uuendada, kulunud on põrandakatted ja mööbel. Kaasettekanne on nõukogus prof. Maido Rahulalt.

Kirjastustegevusest andis ülevaate osakonna juhataja **Valter Haamer.** Nagu raamatukogu, vajab kaasaegsemat tehnikat ka trükikoda. Esimesse on tarvis rohkem arvuteid, teise neljavärvitrükimasinat, rastrit jm. Hind on ülikooli trükistel juba üsna kõrge, kui tiraažid oleksid suuremad, võiksid hinnad olla väiksemad. Selleks peaks trükiste levik laiem olema. Kaasettekande esitab nõukogus prof. Vello Past.

● **Valitsus täpsustas doktorantuuri põhimäärust komisjoni ettepanekute põhjal.** Doktorantuuri kohti ei kinnita teaduskondadele mitte TÜ nõukogu, vaid TÜ valitsus. Välja otsustati jätta lause «Vajalikud summad saab teaduskond TÜ tsentraliseeritud fondist või muudest allikatest.» 4. punkti lisati kuupäev: «Kateeder (õppetool) kinnitab doktorandile juhendaja(d) ja tööprogrammi 1. oktoobriks...»

● **Arstiteaduskonna ettepaneku põhjal suurendati teaduskonna doktorantuuri vastuvõttu 24–st 30–ni.**

● **Filosoofiateaduskonna nõukogu tegi TÜ valitsusele ja TÜ nõukogule ettepaneku uuesti läbi vaadata emeriitprofessori statuut.** Nõukogu pidas vajalikuks, et emeriitprofessori tiitli saaksid kõik vähemalt 15 aastat Tartu Ülikoolis põhikohaga töötanud professorid vanaduspensionile siirdumisel Tartu Ülikoolist. Rahul ei oldud ka salajase hääletusega.

Teaduskondadelt on tulnud juba esimesed ettepanekud emeriitprofessori tiitli andmiseks.

● **Ülikoolis loenguid pidanud dr. Ants Anderson Rootsist on teinud ettepaneku tähistada igal kümnendal aastal 15. oktoobril Rootsi ülikooli asutamist Tartus.** Rektor konsulteeris ajaloolastega. Tähtpäev väärib tähistamist, aga sel sügisel ei jõuta veel arvestades meie üldist olukorda. Mõeldav on vaid aktus asutamisüriku ja Johan Skytte kõne ettelugemisega. Aastapäevale on pühendatud ka arstiteaduskonna päev

● **Eesti filoloogia osakond tegi valitsusele ettepaneku asutada üleülikooliline tõlkebüroo.** Leiti, et lahenduse võiks pakkuda keeltekeskus.

● **TÜ nõukogu arutab uuesti TÜ ametikohtade nimetusi.** Teaduskondade poolt on tulnud sisuliselt kattuvaid ettepanekuid. Pärast nende kinnitamist TÜ nõukogus tehakse parandused vastavates dokumentides.

● **Linnavalitsuse kommunaalosakond on teatanud ülikoolile, et Vana Jaani kalmistul ei ole enam vabu matmisplatse,** neid saab Uue Jaani kalmistule ja 1993. aastal avatavale metsakalmistule.

Kultuurikateeder küsitles oma kuulajaid

Detsembri lõpul viis kultuurikateeder oma valikkursusi külastavate üliõpilaste seas läbi küsitluse. Vastasid need 114 inimest, kes semestri viimastel loengutel kohal olid. 25% anketeeritutest õppis filoloogia–, 24% bioloogia–geograafia–, 21% ajalooteaduskonnas. Teiste teaduskondade esindatus oli napim: füüsika–keemia– 9%. kehakultuuri– 6%, arsti–, majandus– ja usu– 4%, matemaatika–, õigus– 1%, väljastpoolt ülikooli («Pallasest») 1% (+1% vastamata jätnuid).

Loomulikult on erinevates teaduskondades üliõpilaste arv erinev, kuid ilmselt pole ka kultuurihuvi igal pool päris ühesugune. 62% vastanutest on naisterahvad, 37% mehed (1% jättis vastamata). Kõige arvukamalt oli esindatud I ja III kursus (25%), järgnesid II (15%), IV (14%), V (12%) ja VI kursus (4%), magistratuur (3%), (+2% märkimata). 80% vastajatest on varem tegelnud kodu–uurimisega, 70% kunstiga, 64% kirjandusliku loominguga, 55% tantsimisega, 54% muusikaga, 47% käsitööga ja 32% spordiga.

HINNANGUD

Meid huvitasid nii tudengite hinnangud kui tulevikuootused. Et anketeeriti ainult neid, kes meie loengutel on juba osalenud, ei saa soove laiendada kogu üliõpilaskonnale, kuid mingeid järeldusi on võimalik teha nii meil kui ka teistel kateedritel, kes valikainete süsteemile üle on läinud või minemas.

Küsisime, milline peaks olema ülikooli valikkursus.

93% leidis, et üldhariv, 65% võimeid arendav, 61% isiksust kujundav, 50% eriala süvendav, 37% lisaeriala andev ja 32% meelalehutuslik.

Möödunud semestril külastati meie loengutest kõige pidevamalt kunstiajalugu (34%), esinemisoskust (25%), ja kultuuriantropoloogiat (23%).

Edaspidi soovitakse kõige rohkem kuulata esinemisoskust (52%), kunstiajalugu (47%) ja filmiajalugu (41%). Järgnevad kultuuriantropoloogia (39%), eetika (37%), muusikalise keele mõistmine (24%), vanamuusika ajalugu (18%), tantsuajalugu (15%), Eesti 19. sajandi kultuurilugu (14%), muusikateooria ja solfedžo (9%), rahvamuusika (5%) ja filmidokumentalistika (1%). (Siinkohal vabandame Siina Lepiku ees, kelle loengusari «Akadeemilisest etiketist ja selle iseärasustest» oli ankeedist välja jäänud.)

Seda pingerida ei saa käsitleda absoluutsena, sest vastajad ei esinda kogu üliõpilaskonda, pealegi on nad mingil kursusel juba osalenud ega soovi seda korrata.

SOOVID

Tahtsime ka teada, millistel teemadel valikkursusi üliõpilased kuulaksid, kui neid korraldataks. Mingeid valdkondi ette antud polnud, nii et vastajail oli vaba voli teha omapoolseid pakkumisi. Sooviti mõndagi sellist, mis tegelikult juba toimub, kuid mille kohta pole järelikult piisavalt informatsiooni.

Suur nõudlus on **filoloogia–alase** enesetäiendamise järele (25%). Oodatakse loenguid Eesti, Skandinaaviamaade, Idamaade (soovitud lektorina Rein Raud) kirjandusest, kaasaegsest väliskirjandusest; maailma rahvaste folkloorist, mütoloogiast; hermeneutikast ja semiootikast. Täiendada tahetakse kirjalikku väljendusoskust, tutvuda kirjandiõpetusega. Hea meelega õpitaks hispaania, prantsuse, saksa (ka majanduslikku saksa) keelt, samuti vene keelt algajaile.

Huvitutakse **religioonist** (23%) ja **filosoofiast** (15%): filosoofia alustest ja ajaloost, ühiskonnafilosoofiast, dialektikast, eksistentsialismist, religiooni filosoofiast (soovitud lektor Einar Laigna), usuteadusest, Eesti ning muude maailma rahvaste usunditest läbi aegade, kristlusest, piibliloost, keskaja kultuurist ja religioonist (E. Laigna), Idamaade filosoofiatest ja religioonidest, budismist jm.

22% küsitletute soovid kuuluvad psühholoogia (ka sotsiaal) valdkonda. Tahetakse rohkem teada isiksusest ja selle kujunemisest, perekonnast, laste kasvatamisest, laste ja vanemate omavahelistest suhetest, suhtlemiskultuurist, käitumisreeglitest; juhi tööst, nõupidamiste ja grupitöö korraldamistest, reklaamipsühholoogiast.

Kultuuriloolist silmaringi laiendaks 19% vastanutest (sealhulgas 17% **kultuuriantropoloogia** huvilist). Käsitlemist–tutvustamist vajavad moodsad kultuurivoolud: erinevate maailma rahvaste, keskaja, Skandinaaviamaade ja Ida kultuur; orientalistika; maailma rahvaste folkloor ja mütoloogia, usundid; etnograafia; etnofarmakoloogia.

Muusikas täiendaks ennast 17% anketeeritutest. 7% tahab praktilist instrumendiõpetust (soovitumateks klaver ja kitarr). Meeleldi tutvustaks harmooniaõpetusega, üldise muusikaajalooga, vanamuusika ajalooga (mis eelmisel semestril ära jäi), eesti muusikaga, *rock*(intellektuaal*rock*) ja popmuusikaga.

Kunstihuvi (ka tarbekunsti) ilmutab 13% küsitletuist. Kunstiajalugu on küll loetud, kuid soovitakse materjali põhjalikumat esitust, sügavuti minekut. Kunsti– ja kirikute ajaloo võimaliku lektorina nähakse P. Valku. Oodatud on esteetika, kunstiteooria, hermeneutika, Eesti kunsti ajaloo loengud. Huvitab kunsti konserveerimine ja restaureerimine, disain, tekstiilikunst, mood ja stiil, käsitöö ja selle ajalugu.

Teatriga tutvuks lähemalt 11% vastanuist. Osaletaks praktilistel õppustel (hääleseade, liikumine), kuulataks teatriajalugu (9%) ja teatrikriitikat.

Samuti 11% anketeeritutest tahab enda jaoks selgemaks saada **müstikat,** parapsühholoogiat, UFO juhtumeid, astroloogiat jne. (Huvitav, mis vormis toimuks eksam või arvestus.)

Neid, kelle **ajalooteadmised** värskendust, süvendust või ümberorienteerumist vajavad (8%), huvitab eelkõige Eesti, aga ka Saksa, Prantsusmaa. Hispaania (üldse Euroopa riikide) ning Ladina–Ameerika hispaaniakeelsete riikide ajalugu.

Kultuurikateedri nimel *KÜLLI MUNA*

(*Järgneb*)

Meelis Loki foto

ÜLIKOOLI EELARVE KULUDE ARVESTUSEST

Kuigi eelarvelise asutuse finantstegevus algab rahade taotlemisest, sõltub eelarve koostamise metoodika arvestussüsteemi paikapanekust.

Ülikooli bilansi (kvartali–, aasta–) koostamise aluseks on raamatupidamise **kontod.** Kontoplaan on reglementeeritud eelarveliste asutuste raamatupidamise juhenditega. Selge on see, et ülikooli juhtimiseks ei piisa kaugeltki tulemuste esitamisest kontode kaupa. Muide, omaette paradoks on see, et uue juhendi kohaselt peaks ülikool oma kontoplaani lihtsustama, kaotades seega niigi nappi informatiivsust.

Hetkeseisu kajastava iseloomustuse tõttu ei saa kulude ülikoolisisese analüüsi puhul kasutada kontosid, vaid **eelarve kulude artikleid.** Nii oleme harjunud kõnelema järgmistest nimetustest:

art. 1 — palgafond,
art. 2 — sotsiaalmaks,
art. 3 — majanduskulud,
art. 4 — administratsiooni komandeeringud,
art. 5 — õppe– ja teadustöö kulud,
art. 8 — stipendium,
art. 9 — eritoitlustamine,
art. 12 — seadmed ja inventar,
art. 14 — pehme inventar,
art. 15 — kapitaalmahutused,
art. 16 — kapitaalremont,
art. 18 — muud kulud.

Nende artiklite järgi käib ka ülikooli rahade planeerimine ning halduspoole aruandlus. Ülikooli kui terviku eelarve täitmise analüüsimiseks sellest liigendusest piisab.

Sisemiseks vahendite kasutamise efektiivsuse ning eelarve süvaanalüüsiks (uue eelarve koostamiseks ja argumenteeritud põhjendamiseks) on sellest vähe. Ülikooli igapäevaelus huvitavad meid eeskätt **teaduskonnad** ja **kateedrid/laborid.** Neile lisanduvad mitmesugused üleülikoolilised abi– ning haldusüksused. Selleks on raamatupidamises kasutusele võetud nn. **kulukaardid.**

● ● ●

Kaart avatakse raamatupidamises siis, kui plaani–finantsosakond on avanud vastavale allüksusele iseseisva eelarve. Üldiselt kajastatakse kaardil kõik allüksuse kulutused peale palga (art. 1). Peamiselt kajastuvad kulutused 5. ja 12. artiklina aga ka artiklis 3. Palka arvestatakse arvutiprogrammi abil koosseisu liikide kaupa. Harjumuspärasele liigendusele (admin.–juhtiv, admin.–teenindav, õppe–, abiõppekooseis, laborid, lepingud, erivahendid ja ehitusjsk.) lisati teaduskonna tunnus. Koosseisudega tegeleb üldiselt plaaniosakond, igapäevane palgaarvestus toimub palgalauas. Tehnilisi, palgaarvestusprogrammist tulenevaid raskusi tekitab aga arvepidamine mitmetasemelises hierarhilises süsteemis, kus tasandeid on rohkem kui üks (lisaks teaduskonnale veel osakond ja allüksus).

Praegu on oma kaart vaid igal teaduskonnal, seejuures arstiteaduskonna kohta igal kateedril, samuti igal riigieelarvelisel teaduslaboril, lepingulisel uurimistööl ning peamistel abiallüksustel. Seega on võimalik kätte saada vastava allüksuse tegelikud kulutused 5. ja 12. artiklis, osalt ka 3. artiklis. Palgafondi kulu (art. 1) väljatoomine on juba raskem, sest see ei kajastu kaardil (v.a. lepinguline uurimistöö ja teadusfondi grantid). Art. 3 jaguneb otseselt allüksuse heaks tehtud majanduskulutusteks ning ülikooli kui terviku majanduskuludeks (küte, elekter, vesi jne.). Kaardil kajastub esimene liik. Nagu näeme, võime kuluartiklite kaupa saada eelarve täitmise analüüsiks lähteinfot järgmise tabelina:

Allüksus/Artikkel 3 (osaliselt) 5 2 par. 24 (hariduskulud)
Arstiteaduskond
Arstiteaduskonna kat
.....
teaduskond
.....
TÜMRKI
Üldallüksus
.....
par. 20 (teaduse baasfinantseerimine)
Teaduslabor
.....
Instituut
.....
Allüksus/Artikkel 1 2 3 (osaliselt) 5 12
Teadusfondi grantid
Grant
.....
Erivahendid
Leping
.....

● ● ●

Siin on toodud algandmete struktuur, mis näitab, kui detailselt kulude infot praegu ülikoolis üldse registreeritakse. Tegelike kokkuvõtete tegemisel ei kasuta raamatupidamine seda liigendust täielikult. 1991. aastal olid ülikooli kulutused ilma kapitaalehituseta kokku 51,6 miljonit rubla. Mingil moel on allüksuste lõikes võimalik analüüsida 12,6 miljoni kulutamist, siingi par. 24 (v.a. arstiteaduskond) vaid teaduskonna tasemel. Raamatupidamine esitab täpsed andmed teaduskondade kaupa par. 24 ühe osa (art. 5 ja 12) kokku 6,1 miljoni rubla kohta. See moodustab ülikooli eelarve kulutustest 12%. 15,7 miljoni palgafondi + sisuline (allüksustevaheline/teadusharuline) analüüs nõuab eraldi andmekogumist palgalauast, mida ülikoolis automaatselt ei tehta.

Majandusmajas Toome nõlval arvestatakse palku ja makstakse raha, kui seda pangast saama juhtub, ning käib ka kuludu-tulude kokkulugemine.

JAAK JAAKU foto

Vahepealse repliigina olgu mainitud, et ülikooli eelarvekomisjon tegeleb seega peamiselt ühe kaheksandiku eelarvega. Ülejäänud eelarve kulutuste struktuuri analüüs on kas võimatu algdokumentide arvestuse spetsiifika tõttu või saab seda teha igakordse mahuka käsitsitööna.

Tekib küsimus: kas ülikoolile on oluline esmajärjekorras teadvustada kõige üldisemad proportsioonid näiteks põhitegevuse (teadus– ja õppetöö), seda abistavate teenistuste ning majanduskulude vahel? Suure osa majanduskulutustest dikteerib ülikoolile infleeruv majanduskeskkond. Osaliselt on jooksvad majanduskulud juhitavad ülikooli sees. Samuti pole tähtsusetu teada ja vajaduse korral ka nihutada ülikooli põhitegevusele minevate kulutuste osakaalu.

Edasi tuleks liikuda kulutusteni allüksuste kaupa kuluartiklite lõikes s.h. art. 1 (palgafond). Osa majanduskulusid jääks aadressaadita. Valdav enamik ülejäänud kulutusi peaks olema võimalik siduda konkreetse allüksusega. Kulutuste arvestuse eesmärgiks peaks olema võimalikult detailne info kulu sihtotstarbe kohta.

Selline arvestussüsteem esitaks kulude arvestuseks uued nõuded. Selleks oleks vaja:

- avada IGA allüksuse või sellega võrdsustatud tegevusliigi kohta oma kaart. Kaardil peaks kajastuma ka palgakulu.
- kulutuste algdokumendid peavad kajastama allüksust või temaga võrdsustatud arvestusühiku nimetust (nii ka näiteks dekanaadi kulud).

● ● ●

Kulude sisulisele sihtotstarbele suunatud arvestussüsteemi on igapäevatööks vaja eelarvekomisjonile, plaaniosakonnale ning rektori kantseleile. Kui enamik ülikooli kulutusi õnnestuks siduda kindla adressaadiga, siis oleks aasta jooksul süstematiseeritud infot võimalik summeerida nii haldusaparaadile vajalike artiklite kaupa kui ka ülikooli sisuliste tervikaruannete ning finantstaotluste väljatöötamisel. Haridusministeerium, teadusfond ning statistikaamet eeldavad teadupärast kokkuvõtete tegemist teadusharuti, ülikooli sees huvitutakse teaduskondade liigitusest. Iga allüksus vajab samuti operatiivset ülevaadet oma summade jäägist.

Väljapoole minevat aruandlust ei ole edaspidi õige rajada eksperthinnangutele (nagu oldi sunnitud tegema 1991. aasta kokkuvõtete tegemisel). Majanduse stabiliseerumisel jõutakse Eestis kindlasti haridusele eelarvest eraldatavate summade tõsise kvantitatiivse analüüsini. Selleks ajaks peab ülikoolis olema juurutatud kulutuste arvestuse süsteem, mis kannataks välja iga lõike täpsete ja omavahel kooskõlas olevate kokkuvõtete tegemise vähima tööjõukuluga.

Loota teisalt sellele, et ülikool, toetudes oma põhikirjalisele autonoomiale, ei pea esitama nõutud aruandlust finantseerijale või Riiklikule Statistikaametile, on lühinägelik. Kuulub ju ülikooli põhikiri ümbervaatamisele niipea, kui võetakse vastu ülikoolide seadus. Selle eelnõus käsitletakse Tartu Ülikooli kui valitsusele (Haridusministeerium) alluvat riigiasutust koos kõigi sellest tulenevate õiguste ja kohustustega. Autonoomia seisneks ülikoolide finantseerimises otse riigieelarvest ning otsustamisõiguses oma töö korraldamises. Finantstaotluste põhjendatusest ja täpsest aruandmisest maksumaksja ees ei vabastata ülikooli kunagi.

● ● ●

Eespool toodud kulutuste koondpildi paneb tabeli kujul plaaniosakond kokku igal aastal. Küsimus on selle detailsuse süvendamises ning info kättesaamises hiljemalt koos aastabilansiga. Praegu koostatakse kulutuste tabel teaduskondade kaupa aastabilansi kinnitamisest hiljem.

Käsitsitöö vältimiseks on ettepanek kogu kulukaartide arvestuse süsteem viia arvutisse. Kaartide koguhulk ülikoolis ei tohiks tulevikus ületada avatavate professuuride hulka pluss üleülikoolilised allüksused, instituudid, grantid, lepingud (ca 300 kaarti).

Modelleerides arvutil praegust kaartide süsteemi mõne tabelarvutussüsteemi abil (näit. SuperCalc, Lotus 1–2–3 vms.) jõuaksime olulise andmeliiasuse hinnaga siiski soovitud tulemuseni. Nimelt oleks erilist arvutialast ettevalmistust omamata andmed sisestatud arvutisse ning tagatud nende kiire redigeerimine ja esmane töötlus ühe kaardi piires.

Tõhusam süsteem eeldaks muidugi spetsiaalse raamatupidamissüsteemi kasutamist ning olulist programmeerimistööd.

Kaartide lõplikul töötlemisel aasta või kvartali lõpul võib andmed lugeda mõnesse integreeritud statistilisse andmetöötlussüsteemi 3–mõõtmelise massiivina teljestikus «allüksus–kuluallikas–kuluartikkel» ning teha vajalikud kokkuvõtted. See oleks paras ülesanne matemaatika– või majandustudengi diplomitööks. Piltlikult tähendaks see «andmekuubiku» lõikamist vastavate tasanditega. Sellise ülesande realiseerimine on mõeldav näiteks andmetöötlussüsteemis SAS.

REIN KINKAR,
teadusökonoomika labor

UUE EDUSTUSEGA EDASI

Edustuse valimise aegu põrkasime jälle probleemi otsa, mis siin hiljuti loodud Eesti Vabariigis aina visamalt ringi kollitab. **Kas luua enne institutsioon ja oodata selle taha sotsiaalse vajaduse tekkimist või fikseerida kõigepealt vajadus ja siis katsuda selle rahuldamiseks mingi institutsioon luua?** Millegipärast oleme valinud esimese variandi. Teeme valmis ja siis vaatame, kes toetab. Teeme kõik nagu «seal», nagu on neil, nii peab olema meil. Loome parteisid, millel pole mingit sotsiaalset tagapõhja...

Eelmisi edustuse valimisi saatis asjalik kampaania. Prooviti tõestada edustuse vajadust. Kõik oleks nagu korras olnud, ainult et valimas käis vaid **18,4%** üliõpilasi. Järeldus sai olla kahesugune.

Esiteks. Need, kes valimas ei käinud, usaldasid selle teistele, samas passiivselt deklareerides, et on nõus igasuguste tulemustega.

Teiseks. Või ei evinud siis edustuse loomine vajalikku kõlapinda. Tudengkond polnud taolise organi vajalikkuses lihtsalt veendunud.

Tundub, et teine järeldus on õigem. Aladel, mil tegutsevad Lääne üliõpilaste esindused (majutamine, toitlustamine, kontaktide loomine ja vahendamine, meelelahutus) polnud tollal veel võimalik tegutseda. Ja pole veel nüüdki.

Tuleb tunnistada, et populaarsust eelmine edustus ei saavutanud. Side üliõpilastega ei saanud täiel määral teoks. Kas endine umbusaldus komsomoli vastu? Vaevalt. Omal ajal oli komsomoliorganisatsioon ülikoolis ehk populaarsemgi, vajalikum, kasulikum. Tehti lihtsalt rohkem tööd. Vahest ehk ka seepärast, et polnud võimalik välismaal käia.

Edustuse suurimaks vägitükiks jäi kõigi TÜ üliõpilaste kuulutamine üliõpilaskonna liikmeks koos kõigi sellest tulenevate kohustustega. See oli kahtlemata üks põhjus, miks edustus populaarseks ei saanud. Mainet kerisid maha veel üliõpilaskohtu statuudi eelnõu ja kohustusliku liikmemaksu nõudmine. Viimase üle tehti omal ajal kõvasti nii poolt kui vastupropagandat, kuid plekk jäi edustusele siiski külge. Ja õigustatult. Eks need ja veel mõned põhjused (asjaajamise aeglus) olidki need, miks nüüdsed valimised luhta läksid. **12,4%**–line valimistest osavõtt oli ilmselt tunduvalt väiksem, kui oodati.

Ühest põhjusest, miks nii läks, oli juba juttu — eelmise edustuse vähene populaarsus üliõpilaste hulgas. Teine põhjus on valimiskampaanias. Platvorme õieti polnudki. Propagandat praktiliselt ei tehtud. Ei olnud, mille põhjal kedagi eelistada. Paljude jaoks olid valimised vaid naljategemine. Mõni nimekiri ületas isegi sündsuse piirid... Ja eks jäi seekorsetele valimistele külge ka eelmiste maik. Tookord kandideerisid ju peamiselt need, kelle nime igal pool, kus midagi kasulikku susisemas oli, näha võis. Mõned pidasid aga edustuse valimisi üldse poliitiliseks võitluseks («Res Publica»). Ei tea, miks edustus just parempoolne peaks olema. On's poliitilisel maailmavaatel üldse pistmist üliõpilaste olmeprobleemide lahendamisega?

Huvitav, kuidas uued üliõpilasjuhid oma raske koormaga nüüd toime tulevad. Valimised näitasid selgelt vaid üht — üliõpilased ei tunneta veel edustuse järele vajadust. 12% (loe: tuttavate) asjade edendamiseks tuleks neile aga igal juhul jõudu soovida.

INDREK SOOTAK
stud. iur.

OH SEDA NIMEKIRJA!

Kui «UT» toimetuses mult küsiti, kas ma edustust valimas käisin, pidin kahjuks vastama, et ei, ei käinud. Miks? Põhjus on lihtsamast lihtsam — tahtsin anda oma hääle ühele tuntud tegelasele, aga samas nimekirjas oli tüüp, pealegi eespool, keda ma kuidagi meie edustuses näha ei tahtnud. Just sel põhjusel ei käinudki paljud valimas. Kui ka Riigikogu valimised nimekirjade järgi toimuvad, lähevad vähesed valima. Mina ka ei lähe. Kasvõi juba protestiks, et minu valikuvabadust piiratakse.

Aga see, et ma valimas ei käinud, ei tähenda veel seda, et ma edustuse vastu oleksin. Sugugi mitte. Edustust on vägagi vaja ja ilmselt rohkem, kui me ise arvata oskame. Kõik need transpordisekeldused, ühika– ja toitlustusküsimused ning palju muud on just need sillakaared, mis tudengeid tulevaste poliitikute teele viivad.

Edustusele ja valitsusele aga üks soov kah — tulge rohkem üliõpilaskonna ette, kõigest avalikult kõnelema. Ainult kirjutavast pressist ei piisa.

N. K.

LIPSUGA VÕI LIPSUTA

Kas olete mõelnud sellele, kui suur osa Tartu üliõpilaskonnast käib ülikoolis lipsuga? Veidi maja peal ringi vaadates selgub, et ega neid palju olegi. Lahtisi kraenööpe leidub piisavalt. Kuigi väljanägemine pole mingi määrav tegur, mõjuvad lipsustatud noorhärrad siiski veidi soliidsemate ja usaldusväärsematena.

Ülikooli võib suhtuda mitmeti, üliõpilased võivad oma tahtmisi teatavaks teha ka ilma valitud edustuseta. Iseasi, kui suur on sellise üksiku tilkumise efektiivsus. Tundub loogilisena, et millegi muutmiseks ja ärategemiseks on vaja ühendavat ja organiseerivat organit. Olgu selleks jõuks siis ülikooli edustus, mingi ühendus, liit või muu vorm. See on nagu lips, mis lahtise kurgualuse koomale tõmbab ning esindusliku mulje jätab.

Narr, kui mees käib lahtise kurgualusega vaid seepärast, et ta sobivat lipsu ette valida ei suuda. Ilma võib olla ju veidi mugavam, kuid mulje ja suhtumine... Asjaajamine toimugu siiski korrektselt. Selleks meil edustust vaja lähebki.

VALDO JAHILO

HAIGUSTE RISKIFAKTORITE EMPIIRIKAT JA TEOREETILIST FÜSIOLOOGIAT ÜHENDAV VALIKKURSUS

Üheks meie aja iseloomustuseks on meie liikumine Ungari ja Poola jälgedes. Senini oleme oma pilgud pööranud peamiselt nende maade majanduslik–poliitilise kogemuse tundmaõppimisele. Paraku on aga praktika näidanud, et üleminekuga suletumast süsteemist avatumasse elu pingelisus pigem kasvab ja sellega kaasnevad ka mitmesugused teised nähtused. Üks taolistest pahupoolsetest nähtustest on nende maade **suhteliselt tempokas nihkumine krooniliste haiguste õnnetusse edetabelisse.** Näiteks 1985. aasta südamehaiguste edetabel algab järgmiste maadega: NIR, FIN, SCO, CZE, HUN, SSR, IRE, POL... See tähendab, et lisaks nendele maadele, kus kambriumieelne mikroelementidest välja uhutud pinnas on looduslikult loonud neile raskema fooni (FIN, SCO, IRE), on siia lisandunud ka Ida–Euroopa maad.

Asi on hull, kui teha näiteks võrdlust Ungari ja USA meeste suremuse dünaamika vahel (1965—1985 oli Ungaris meeste südamehaigustesse suremuse kasv ~33%, sel ajal kui USA–s oli kahanemine ~ 36%; Jaapani meeste ajuinsuldid vähenesid aga samas ajavahemikus isegi ~ 80% võrra!). Ja asi on veelgi hullem, kui me vaatleme Ungari 35—50–aastaste meeste südamehaiguste surevuse kasvu (ajavahemikus 1960—1980 oli see ~ 58%).

Seega on lähituleviku tõenäoline prognoos ka Eestimaa noorte meeste suhetes süngevõitu ja meie kohus on siin midagi ette võtta.

●●●

Ilmselt on probleem selles, et igasuguses aeglaselt arenevas isereguleeruvas süsteemis tekivad **loomulikud stabiliseerivad tagasisided,** mis aga forsseeritud arengu faasis ei toimi veel piisavalt. Paraku raskendab olukorda pealegi veel see, et ka avatumas süsteemis eneses on ebastabiilsemaid jõude, mis on orienteeritud inimese kirgede pealt kasulõikamisele ja mille mõju kodumaal on ohjeldatud nimetatud stabiliseerivate tagasisidede poolt. Kodumaise turu ahenedes püüavad need nüüd laiendada oma mõjusfääri ka Ida–Euroopa maadele (sigarettide, tugevasti magusate kokakoolade jne. firmad).

Seega on üks praktiline ülesanne, millega meie ülikooli teoreetilisem meditsiin saaks aidata Eestimaa noori mehi, vahendada ka nendele **riskifaktorite statistilisest uurimisest tulenevat maailmakirjandust.**

Antud valikkursuses pööratakse tähelepanu kolmele kõige olulisemale eluröövijale, s.o. südamehaigusi, vähki ja ajuinsulte põhjustavatele riskifaktoritele (vähktõve riskifaktoreid olen kollektsioneerinud juba alates 1974. aastast).

Ma ei tahaks seejuures piirduda ainult riskifaktorite empiirikaga. Usun, et Elunähtus on kõige laiemas mõistes «mäng avatud ja suletud piiril». Et avasüsteemide loomupärane roll on täpsuses, süsteemsuses, tuginemises invariantidele (aatomid, geenid...), sulusüsteemide loomupärane roll aga kompaktsuses, hierarhilisuses, peenstruktuurses ühtsuses. Arvan, et esimene suund on omasem anglosaksi mõttelaadile, teine suund aga franko, germaani, slaavi, soome–ugri mõtlemisele. Meil kui soomeugrilastel ei maksaks lasta end heidutada praegustest hetkeraskustest ja unustada iseenese ajaloolist väärikust. Loen tõenäoliseks, et oluline osa tuleviku teaduse **kompaktsematest** kontseptsioonidest sünnivad siiski oma pärusmaadel, franko–germaani, slaavi, soome–ugri mõtte hällides. Usun, et eesti teaduse suurim šanss käib läbi K. E. v. Baeri ja seda koos Descartes'i, Leibnizi, Vernadski, Baueri ja teistega.

●●●

Selles valikkursuses püütaksegi ühildada meditsiinilist empiirikat uute üldiste teoreetiliste kontseptsioonidega, mis on suurenisti seotud Baeriga:

1) aatomite peenstruktuurse evolutsiooni printsiibiga (Baer, Vernadski),

2) Leibniz — Baer — Gurvitš — Mekleri morfoloogilis–tagasisidestatud embrüoloogiaga,

3) aktivatsiooni ja stabilisatsiooni üldiste kriteeriumidega (mis on suurenisti seotud Leibniz — Ramanujan — Carr/Rees'i kosmogooniliste kontseptsioonidega),

4) negentroopse bioenergeetikaga, mida on detailsemalt arendatud lihaskokkutõmbe pöörleva libisemise mudelis (Bauer — Reeben).

Nimetatud 10–tunnine valikkursus, mis on meditsiinilise põhikallakuga, toimub **teisipäeviti kell 16 algusega 28. aprillil kell 16 peahoone aud. 140.**

Loengute lõpuveerandtunnid tahan aga pühendada füüsikalis–matemaatilistele ja loodusteaduslik–filosoofilistele eriküsimustele (teooria põhituumikule).

VELLO REEBEN,
biofüüsika labori vanemteadur
(lab. asub keeltemajas, ruum 101, tel. 33 028 ja 35 166)

☞JÄRJEJUTT ☞JÄRJEJUTT ☞JÄRJEJUTT

MÄLESTUSED KODUST
Pälsoni 14—108
(põhineb tõestisündinud lugudel)
II

Ainult üks elanik biokoteeris püha õhtusöömaaega. See oli väikevend Hall H. Hüür. Ta kartis teisi. Oma pelgurlikkuse eest oli ta juba mitu laitust ära teeninud.

«Mehed, see ju toores!» tähendas Kiibits ja sorkis korjust kahvliga. «Ei, nii küll ei kõlba! Peab ta natukeseks laagerdama panema.»

Adalbert, Juris ja Mesi tahtsid esialgu vastu vaielda. Sülge voolas neil lausa ojadena. Aga siis tegi Vanaisa kuskilt narinurgast nõusolevat häält ja nii see asi jäigi. Vanaisa oli kõigi jaoks kõigutamatu autoriteet.

Kui 108. toa elanikud päeval kuhugi läksid, kes loengusse, kes mujale lollusi tegema, jäi Vanaisa Kodu hoidma. Toatuhvlites jalgu vaevaliselt järel vedades tatsas ta mööda tuba ringi, jõi luristades ja läkastades petti ning haukas otse pätsist musta leiba. Vanaisa enam palju ei jõudnud, suurema osa ajast vedeles voodis, vahel harva jaksas tualetti või puhvetisse minna. Sel juhul kandis ta susside asemel kummikuid. Vana inimese elu pole kunagi meelakkumine.

Vahepeal toppis Väikemees kassi 3–liitrilisse purki. Kiibits ja Manivald saatsid seda operatsiooni hüüetega:

«Anna talle! Mis ta siis tuleb! Võta kõrvust! Paras! Kõtt! Küll ta mahub, küll ta läbi poeb!»

Aueskordi saatel taris Mesi purgi uksest välja. Tuletõrjekapi uks oligi ootusrikkalt irvakil. Kassi sisaldav purk paigutati ühisel jõul kindlasse kohta. «See on meie lill!» rääkisid edaspidi kõik uhkusega. (Peab kohe ära ütlema, et kui Kiibitsal tuli umbes kuu aja pärast meelde kappi vaadata, käis seal juba vilgas mikroelu. Roiskumine oli jõudnud otsustavasse järku ja kogu koridor lõi sellist lehka täis, nagu oleks seal sada Manivaldi korraga liikvel. Mõtlikult pani Kiibits ukse jälle kinni.) «Noh, teeme ka midagi või?» küsis Adalbert otseselt kellegi poole pöördumata. See oli märguandeks. Kiibits tõi voodi alt õllekastid lagedale. Eks Manivald oli päeva jooksul poes ära käinud.

Nüüd heitis ta professionaalse pilgu õllele ja teatas: «Vähe, kurat! Tarvis taksokate järele minna!»

Keegi ei vaielnud vastu. Kiirelt visati näppu, et kes järele lähevad.

«... seitse... kaheksa... üheksa...» luges Väikemees numbreid. Oli üldiselt teada, et kuni kahekümneni tal raskusi ei teki. Saatuse sõrm langes Mesile ja Jurisele.

«Aga raha?» kohmas Mesi. Vanaisa raputas Parmoja, kes lamas ikka veel poolteadvuseta olekus:

«Kuule, teeme taksoka! Mehed lähevad juba järele. Oled ka käsi või?»

Aietades ajas Parmoja end istukile, otsis raha välja ja vajus jälle kokku. Tema jõuvarud olid otsas. Parmoja oli viienda päeva mees. Mesi ja Juris sammusid otsustavalt ukse poole. Korjandus oli vilja kandnud.

Kiibits külitas nariil, võttis õlut ja mängis suupilli peale.

Väikemees jõi õlut laual, nagu ikka, ja kissitas mõnu pärast silmi.

Manivald kallas endale õlut kõrri. Juba kolm kuud polnud ta saapaid jalast võtnud. Nurgast, kus ta istus, levis haisu. Adalbert pani õlut raevukalt, nagu sõda pidades. Tal olid õllega vanad arved klaarida.

Vanaisa jõi aeglaselt ja paljude pausidega. Vahepeal tundus juba, et tal ei lähe enam alla. Aga ta sai endast siiski võitu. Parmoja magas ja oigas läbi une. Nii olid kõik tegevuses. Nüüd jäi ainult ära oodata. Öö oli alles poisike.

Action pidi jätkuma.

(Järgneb)
INNO TUUTU

***KEVADPÄEVI** jäädvustab sõnas järgmise «UT» jaoks ajakirjanduse II kursuse pressigrupp.*

PASUNAST *PUHUTUD*

ANEKDOODID

Tramm sõidab ja sööb tomatit. Talle tuleb vastu teine tramm.

«Miks sina tomatit ei sööd?» küsib esimene tramm.

«Ma ei saa,» vastab teine. «Ma olen röövbastel.»

● ● ●

Tsirkuse direktori kabinetti astub arglikult üks mees:

«Vabandage, palun, ehk on teil minu jaoks tööd? Ma oskan nimelt kõiksugu lindude hääli imiteerida.»

«Ei, kahjuks pole meil teie oskustega midagi peale hakata.»

«Nojah, vabandage siis veel kord,» ütleb mees ja lendab aknast välja...

● ● ●

Mees läind merele. Tulnd röövlid ja röövind mere ära. Mees saand siiski kaldale ja pistnd jooksu. Korraga vaadand ta taha, — röövlid olnd järel.

«Nüüd jõuavad mulle järele!» mõelnd mees õudusega.

Varsti jõundki röövlid mehele järele. Läind möödagi.

● ● ●

Hobune on kinos. Tema ees istub tohutu suure kübaraga lehm. Hobune koputab talle kabjaga õlale:

«Vabandage, olge nii lahke ja võtke oma kübar peast.»

Lehm pöörab end ringi ja hakkab kihistama:

«Hi–hi–hi–hi–hi! Hobune kinos!»

● ● ●

Mees käind metsas. Korraga tulnd röövlid. Mees pand jooksu, röövlid järele. Mees jõund koju ja tormand tuppa. Röövlid kolistand veel kaua ümber maja, aga mees olnd juba magama läinud.

● ● ●

Elevant astub hiirele jala peale ja vabandab:

«Vabandage väga, et teile jala peale astusin.»

«Oh, pole midagi!» vastab hiir. «Aga niisama hästi oleks võinud ju ka vastupidi juhtuda!»

● ● ●

Lennuk lendab. Äkki teatab piloot: «Me kaotame kõrgust, keegi peab kohe lennukist välja hüppama!»

Üks reisija hüppabki välja.

Veidi aja pärast kostab valjuhääldist jälle piloodi hääl: «Me kaotame ikka veel kõrgust, keegi peab välja hüppama!»

Kui lennuk maandub, on juba kõik reisijad lennukist välja hüpanud. Aga piloodil tuli sellest hiljem igavene jama.

● ● ●

Kaks sääske sõidavad tandemiga. Korraga röögatab esimene:

«Ai, kurat!»

«Mis lahti?» küsib teine.

«Kärbes lendas silma!»

● ● ●

Kaks elevanti lendavad.

«Mis päev täna on?» küsib üks.

«Mul on ka kaabu,» vastab teine.

● ● ●

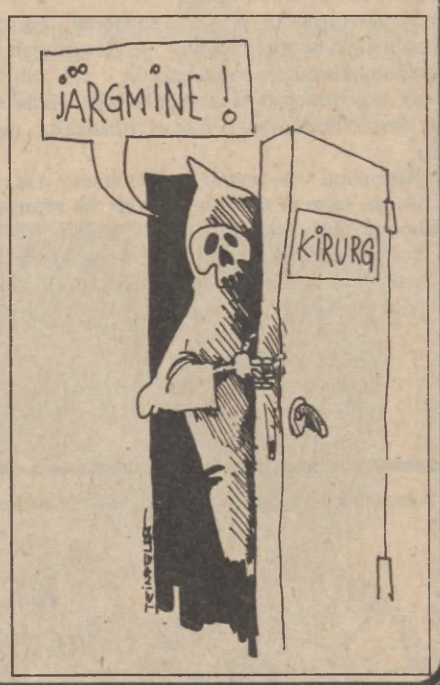
Ahvid hakkavad krokodille tapma. Tapavad ja tapavad. Lõpuks läheb jõehobu ahvide juurde rääkima, et miks nad ikka nii teevad ja et nii ei ole ilus.

«Me otsustasime kõik suure suuga loomad ära tappa,» vastavad ahvid.

Jõehobu mõtleb, maigutab suud ja ütleb siis:

«Nunuh!»

Kogunud
ERKI KÕLU

ANDRES TEINFELDTI
joonistus

☞ INFO ● INFO ● INFO

AASTAKS PRANTSUSMAALE

Prantsuse suursaadikult Eestis tuli ülikoolile ettepanek saata üheks akadeemiliseks aastaks Prantsusmaale õppima 3 — 4 üliõpilast. Need 3. — 4. aasta üliõpilased peavad oskama prantsuse keelt ja nad saavad õppida mõnd Prantsusmaal õpetatavat eriala.

Prantsuskeelne avaldus, elulugu (võivad olla ka soovitused) esitada välissuhete osakonda **7. maiks.**

JÄTKUVAD SOOME KULTUURI PÄEVAD

Esmaspäev, 27. apr.

SOOME KIRJANDUSAJALOOST JA SUHETEST EESTIGA

Seminar «SKS SOOME KULTUURIS»

ajaloomuuseumi valges saalis kl. 12

Urpo Vento — «SKS–i ajaloost ja tänapäevast,

Henni Ilomäki — «SKS–i raamatukogu — rahvuslik ja rahvusvaheline teenindus»,

Irma–Riitta Järvinen — «Rahvaluulearhiiv — pärandi uurimisest ja talletamisest»,

Mare Kõiva — «Tänapäeva folkloori kogumisest Eesti ja Soome koolilaste hulgas».

Seminar «EESTI — SOOME KULTUURISUHETE AJALOOST»

ajaloomuuseumi valges saalis kl. 14.30

Kai Laitinen — «SKS–i osa Eesti ja Soome kultuurisuhetes»,

Tuomo Tuomi — «Kodukeelte uurimiskeskuse suhetest Eestiga»,

Kaarina Sala — «Kirjallisuusarkisto ja Kirjandusmuuseum»,

Rutt Hinrikus — «Eesti ja Soome kultuurisuhetest sõjajärgsetel aastakümnetel Eesti poolt vaadates»,

Peeter Olesk — «Kirjandusmuuseum Eesti kultuuris ja tema suhted Soome kultuuriga».

TÜ KAMMERKOORI KONTSERT

ajaloomuuseumis kl. 18

Tormise «Ingerimaa õhtud», Ernesaks, Veevo, Ellington, spirituaalid.

Teisipäev, 28. apr.

SKS–i RAAMATUNÄITUS

TÜ antiikajaloo muuseumis kl. 11

Mati Suurpää — «SKS–i raamatutest».

Seminar «KEELEUURIMISKESKUS JA SOOME–UGRI RAHVASTE RAAMATUKOGU MAAILMAS»

TÜ nõukogu saalis kl. 16

Tuomo Tuomi — «Keeleuurimiskeskuse ajaloost ja tänapäevast».

SOOME INSTITUUDI RAAMATUKOGU AVAMINE

SOOME INSTITUUDIS kl. 17

Soome Keeleuurimiskeskuse raamatukogu tutvustab keskuse juhataja **Tuomo Tuomi.**

ALMA TULETAB MEELDE!

❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋

30. aprilli ööl on Tartus võim tudengite käes! Apokalüptilist VOLBRIÖÖD kõigile rõõmsaile üliõpilastele soovib ajaleht «UT»!

❋

❋

❋

❋

❋

«UT» ON VOLITATUD TEATAMA,

et toimetus ei ole palganud Tartu kesklinnas ja selle majades käivat 4—5–aastast ajalehepoissi, kes müüb 50–kopikalist ülikooli ajalehte 5 rubla eest. Juurdlust toimetavad asjatundjad.

UUSI TRÜKISEID

TÜ toimetised, vihik 935. Südame– ja endokriinse kirurgia probleemid. Arstiteaduslikke töid. Tartu 1992, 350 eks., 120 lk., rbl. 15.

TÜ toimetised, vihik 937. Methods for solution of integral equations and III –posed problems. Matemaatika– ja mehhaanika–alaseid töid. Tartu 1992, 300 eks., 104 lk., rbl. 8.

TÜ toimetised, vihik 938. Fenno–ugristica 18. Tartu 1992, 500 eks., 172 lk., rbl. 16.

Oivi Uibo. Laste tsöliaakia sõlmküsimusi. Tartu 1992, 750 eks., 32 lk., rbl. 3.50.

Matemaatikaülesanded Tartu Ülikooli astujaile (1991. a. sisseastumiseksamitel). Tarmo Koll. Tartu 1992, 800 eks., 36 lk., rbl. 4.

Sünnitusabi fantoom. I ja II osa. Kolmas trükk. Tartu 1992, 600 eks., 184 lk., rbl. 9.

Farmakoteraapia ülesandeid. Leo Nurmand, Margareete Otter. Tartu 1992, 1000 eks., 56 lk., rbl. 4.70.

TÜ toimetised, vihik 940. Application of topology in algebra and differential geometry. Matemaatika– ja mehaanikaalasid töid. Tartu 1992, 300 eks., 124 lk., rbl. 12.

Tartu Ülikooli teatmik. Struktuur ja isikkoosseis 91/92. Tartu 1992, 600 eks., 156 lk., rbl. 15.

Jaak Peebo. Käändkonnad. Tartu 1992, 750 eks., 100 lk., rbl. 9.

Vambola Raudsepp. Ettevõtte (firma) rahandus. Tartu 1992, 250 eks., 124 lk., rbl. 25.

Teet Seene, Marla Umnova, Inna Novosjolova. Skeletilihaste funktsionaalne mikromorfoloogia. Tartu 1992, 350 eks., 84 lk., rbl. 22.

Koormustestid kardioloogilises praktikas. Metoodiline juhend. E. Maiste. Tartu 1992, 750 eks., 136 lk., rbl. 12.

Rasedate toitumine ja võimlemine. Koostanud H. Kaarma, L. Saluste, R. Linkberg, K. Kuivjõgi. Tartu 1992, 200 eks., 56 lk., rbl. 9.

Operatiivse sünnitusabi praktikumi juhend. Sünnitusabi fantoom III. Teine trükk. K. Gross jt. Tartu 1992, 600 eks., 60 lk., rbl. 4.50.

Valimik normatiivakte riigi– ja haldusõigusest. Tartu 1992, 200 eks., 168 lk., rbl. 21.50.

Välismajandustegevus III. Eesti Vabariigi uued normatiivaktid. Tartu 1992, 280 eks., 116 lk.

Venitusharjutusi korvpalluritele. Rein Jalak, Inga Neisaar, Helmut Valgmaa. Tartu 1992, 600 eks., 44 lk., rbl. 5.

Võimlemine I. Õppematerjal kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Teine trükk. Tartu 1992, 250 eks., 60 lk., rbl. 4.50.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

- KUNINGLIKU PAARI VISIIT ÜLIKOOLI — 1. ja 4. lk.
- KEVADPÄEVAD — 2.lk ja 3. lk.

Universitas Tartuensis

NR. 14 (1674)
NELJAPÄEV,
30. APRILL
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

NELJAPÄEVAL, 23. APRILLIL KÜLASTASID ÜLIKOOLI NENDE MAJESTEEDID ROOTSI KUNINGAS CARL XVI GUSTAF JA KUNINGANNA SILVIA

Hommikul kell 8 tööle tulles silmitsesin meie kesklinna. Varsti–varsti vaatavad seda ka kuningapaari silmad. Kas katkised majanurgad on lapitud, teed pestud? Erilist potjomkinlust ei näinud. Ja parem ongi. Ehk õpime kunagi ka iseenda jaoks aknaid pesema. Vist alles viimase päeva hommikul riivas kellegi silma Raekoja kõrval asuv plank ja sinna pandi rutakalt Pildigalerii plakateid. Võib–olla saab kunagi linnavalitsuski rikkamaks ja suudab kõik Raekoja neli külge ühe värviga ära värvida.

Peahoone oli oma lipuehtes kena. Pressibüroos 102. auditooriumis ootasid ostjaid OR–de ja SEK–de eest igasugu trükised. Ajakirjanike tarbeks olid telefonid ja muud töövahendid. Kõik ajakirjanikud sinna vist ei jõudnudki, tuldi ja mindi enamasti koos kuningapaariga.

Tarmo Kariis ja Jaan Kelder korporatsioonist «Sakala» panid Gustav Adolfile katet peale. Katte mahatõmbamist oli juba tükk aega harjutatud. Oli karta, et kuninga kübar võib riide mahavõtmist takistama hakata.

Botaanikaaia direktor Andi Pärn oli ise aulas redelil kümnest kallast, sõnajalgadest ja palmiokstest lilleseadet lõpetamas.

Siin ja seal vilksatas valgetes kinnastes turvameeskonna ülem Andres Rekker, kes oli magada jõudnud vaid neli tundi.

Vähehaaval kogunesid peahoone ette, vestibüüli ja aula juurde korporandid, kes hakkasid sissepääsu kontrollima. Ka selle päeva pidulikult riietatud aulakülalised hakkasid kohale jõudma. Kella all kätlesid linna kahe ülikooli rektorid.

Küsisin meie rektorilt, kas ta on varem Rootsi kuningaga kohtunud. **Jüri Kärner:** «Jaa, möödunud aastal Visbys Balti Ülikoolide Rektorite Konverentsil. Kuningapaar pakkus siis ka eine, olin kuningaga ühes lauas. Teemaks oli tol korral keskkonnakaitse ja kuningas on tuntud keskkonnahuviline.»

«Haridusminister Rein Loik, kuidas täna ülikool välja näeb?»

«Tallinnast tulles oli uhke tunne tee ääres nii palju rahvast näha. Kujutan ette, et kuningapaarile kujuneb ka Tartus ja ülikoolis südamlik vastuvõtt. Tundub, et ülikool on selleks põhjalikult valmistunud.»

«Ülikool võiks iga päev nii kaunis olla.»

«Jaa, võiks küll.»

Kell lähenes üheteistkümnele, oli aeg aulatrepist üles lipsata. Koha olin oma rõdupääsmega juba varem kinni pannud. Kui eelmisel päeval Tallinnas olid kuninglikud külalised mõnele poole varem kohale jõudnud, siis Tartus näis asi veidi vastupidiseks kujunevat.

❖ ❖ ❖

Kell 11.05 toodi aulasse ülikooli lipp. Paar minutit hiljem tõusime püsti kuningas Carl XVI Gustafi ja kuninganna Silvia saabumise puhul. Neid saatsid rektor Jüri Kärner, härra Arnold Rüütel, proua Ingrid Rüütel jt. Saali esimestes ridades istusid külalised Rootsist, sealhulgas Uppsala Ülikooli rektor Stig Strömholm, Saksamaalt jt.

Rõdult kõlas ülikooli kammerkoorilt «Gaudeamus».

Rektor Jüri Kärner tervitas kuningat ja kuningannat. Eesti– ja rootsikeelne tekst oli varem toolidele pandud.

Seejärel esines vastutervitusega **kuningas Carl XVI Gustaf,** kõne tõlgiti eesti keelde. Kuningas ütles, et Rootsi ja Eesti vahel on ammustest aegadest olnud side, mille üks tugisambaid on Tartu Ülikool. Kahjuks on teatud aegade jooksul sild olnud lukustatud nii eestlastele kui rootslastele. Eesti iseseisvudes algas ülikoolis uus elu, teaduse edendamisel tuli abi nii Soomest kui Rootsist. Pärast iseseisvuse kaotamist põgenesid paljud teadlased Rootsi ja andsid oma panuse ka Rootsi teadusesse. Nüüd on sild taas avatud mõlemas suunas. Kuningas ütles, et Tartu Ülikooli 300. aastapäeva puhul võttis selles aulas sõna tema vanaisa Gustaf V ja et tal on heameel seda traditsiooni jätkata. Ta ütles ka, et Rootsi valitsus on otsustanud Tartu Ülikoolis taasavada rootsi keele õppetooli. Kuningas soovis ülikoolile edaspidiseks suurt edu.

Kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia peahoonest Kuningaplatsile suundumas.

ANDRES JOALA foto

Kuningas Tartu Ülikooli auaadressi vastu võtmas.

EDUARD SAKI foto

Rootsi ja eesti keeles tervitas kuningat ja kuningannat ülikoolis esimest aastat rootsi keelt õppiv **Anu Kullerkupp.** Ta andis kuningale Tartu Ülikooli pruunikaanelise auaadressi. Ülikoolis jäi kuningas Carl XVI Gustafi ja kuninganna Silvia külaskäiku meenutama nende pilt. Veel kõlas üks laul kammerkoorilt ja oligi aeg aulast lahkuda.

❖ ❖ ❖

Aulast väljapääsemine ja **Kuningaplatsile** jõudmine ei olnudki ülikooli oma inimestele nii suurte raskustega seotud, nagu eelnevalt arvata võis. Lehetalituse poolt igatahes siiras tänu kõigile, kes nn. materjali hankimisele tõttavat ajakirjanikku igalt poolt lahkelt läbi lubasid. Takistusi ei teinud ka korporandid.

Mõni minut pärast poolt 11 väljusid Nende Majesteedid koos saatjatega peahoone õuepoolsest uksest Kuningaplatsile. Laulis **Tartu** Akadeemiline Meeskoor.

Dots. Tullio Ilomets meenutas oma kõnes ülikooli asutaja Gustav II Adolfi osa, samuti eelmise ja uue ausamba lugu.

Ta ütles, et Tartu Ülikooli tähendus on olnud läbi sajandite paljude rahvaste hariduse ja teaduse arengus suur, et ta on lahutamatu osa baltisaksa kultuurist. Ta on olnud vahendaja ida ja lääne vaimu vahel. 1. detsembril 1919 avatud eestikeelne ülikool on olnud meie rahvusliku püsimajäämise üks alustugesid. Akadeemilist vaimu pole suudetud ka kõige halvematel aegadel täielikult lämmatada.

Uppsala Ülikooli rektor Stig Strömholm alustas oma kõnet sellest, et ükski teine sümbol ei saaks mõlema maa püüdlusi paremini kokku võtta kui Gustav Adolfi kuju. Ta kõneles Eesti ja Rootsi, samuti Tartu ja Uppsala ülikoolide sidemeist, ka abist kuju taastamisel. Uppsala Ülikooli rektor ütles, et kuju taastamiseks andis raha ka kuninga kultuurifond.

Kell 11.50 oli kuningas Carl XVI Gustafil au avada Gustav II Adolfi mälestussammas. Ta tõmbas katet hoidvast nöörist, kate langes üsna hõlpsasti. Ovatsioonid, meeskoorilaul, fotoaparaatide klõpsatused.

Linnapea Ants Veetõusme ja **baltisakslase Patrick von Glasenapi** kõned kõrgete külalisteni enam ei jõudnud. Kuningapaar lahkus koos ÜN esimehe Arnold Rüütli ja proua Ingrid Rüütliga. Neid oodati ajaloomuuseumis. Hr. Glasenapp tänas võimaluse eest, et ka baltisakslased said ausamba taastamisel oma panuse anda. Ta kõneles samuti baltisakslaste algatusest taastada teine Tartu sümbol — Kivisild.

Viimaste aastate soojad aprillid olid meid ära hellitanud ja kuningapäeva ilm tundus lausa külm olevat. Ausamba avamise ajaks jõudis aga päikegi välja, lõpuks tuli veel lundki.

Selle looga ei ole kuningliku päeva kajastamine veel lõppenud, midagi jääb ka järgmisse lehte.

VARJE SOOTAK

Kevadpäevade maskott oli erakordselt akadeemiline — lisaks valgele üliõpilasmütsile kandis ta smokingit ja sõitis vana burši kombel valge hobusega kalessis. Ėsmakordselt tegi maskott uljalt kaasa paadiralli kummiparvel, mis ausa 13. koha välja sõudis. Tegemist oli võistkonnaga «Biio–Geo». Kartmatu maskott ei pidanud paljuks ka pärast õnnestunud paadirallit smokingis Emajõkke ujuma minna.

MALEV TOOME **fotod**

❖ KONTSERT KÜLMUNUD KUULAJASKONNALE

Ülikooli kevadpäevade reklaam teatas, et jüripäevaeelsel õhtul toimub **Kuradisillal kõrgkoolide ühendkoori kontsert.** Tegelikult laulis seal ainult ühe koori jagu mehi umbes sajakonnale külmetavale jalalt jalale tammuvale tudengile.

Kontsert oli esimene tudengipäevade üritus pärast nende ametlikku avamist. Avatseremoonia peeti Toomel Musumäe külje all. Sealt liikuski kirju rongkäik Kuradisilla poole. Kõige ees marssis ja tegi muusikat orkester «Popsid». Koorilauljatele jagati lillekimbukesi. Et lauljad ei suutnud teistest tudengeist eristuda, sest nad ei kandnud vormi, said lilli ka mõned pealtvaatajad.

Kuradisillal lehvitati kevadpäevade lipuga. Päevade maskott, valge tekliga jänes tegi laulude ajal sillal ette–taha kummardusi. Entusiastliku dirigendi Alo Ritsingu eestvedamisel laulis koor viis–kuus laulu. Tudengid silla all viipasid ja plaksutasid, saamaks sooja. Teeseldi ülemeelikust ja muretust.

Kontsert möödus oodatust kiiremini ja üks hiljaks jäänud üliõpilane küsis: «Kas juba läbi?»

Paar laulu enne lõppu jõudsid kohale ka kolm Tallinna ülikoolide esindajat. Nad olid saabunud hommikuse Tartu rongiga. Meeleolu tõstmiseks neelasid nad pudelist õlut. «Justkui šefid tulid linnast maale appi,» iseloomustas noormeeste ülalpidamist üks Tartu Ülikooli filoloogiatudeng. Kokku oodati Tartu 45 Tallinna tudengit.

Neiud Inga ja Malle «Raadio Tartust» arutasid omavahel, kas küsida külalistelt intervjuud. Lõpuks otsustasid seda mitte teha. «Nad on vist hommikust saadik... Ja kõnelevad juba peaaegu ilma täishäälikuteta.»

Paljud ütlesid, et ainult sel aastal oli kontsert nii lühike ja kuulajaid vähe. Tegelikult on see alati umbes samal tasemel,» kõlasid ühe igakevadise kohalkäija sõnad.

«Tavaliselt on sel ajal olnud peaaegu 20 kraadi sooja, mitte 2—3. Selline temperatuur on häälte surm,» ütles üks korraldajaist, **ülikooli klubi juhataja Heino Variku.** «Seepärast laulis ainult osa Tartu Akadeemilisest Meeskoorist ja mõned inimesed teistest kooridest. Kõik koorid, kes pidid Kuradisillal esinema, hoidsid hääli. TAM–il seisab ees nende 80. sünnipäeva kontsert. Ülikooli kammerkoor hoidis end kuningale esinemise jaoks, naiskoor valmistub Prantsusmaale sõiduks.

Paljud planeeritud üritused peame tegema tagasihoidlikumalt, kui kavatsesime. Just ilma tõttu. Püüame siiski mitte midagi ära jätta.»

VIRKKO LEPASSALU

❖ BEETHOVENI MISSA C–duur EPMÜ ja ÜLIÕPILASSEGAKOORI ESITUSES TÜ AULAS

Ühendkoor seisab 60–liikmelises koosseisus laval ja publikut on saalis umbes kolm korda rohkem. Koori ette astuvad «Vanemuise» ooperisolistid ja koori peadirigent VALLI ILVIK.

Saksa suurhelilooja suurteose ettekanne oli kokku toonud peaaegu kogu linna koorieliidi — Vaike Uibopuu, Alo Ritsingu jt., puudu oli ainult Uno Uiga. Huvitav, et ülikooli kevadpäevade üheks avaürituseks oli klassikalise muusika kontsert, see peaks akadeemilises linnas traditsiooniks saama.

Missa esimese osana kõlanud KYRIE tuli välja päris kenasti, kui kõrvale jätta sopranirühma kõrged noodid, mis veidi kõrva kratsisid. Samuti selgus, et solist–sopranil oli hääl ära ning pool partiid laulis ta küllalt karedalt. GLORIA on väga ilus osa, kuid esitus oleks võinud veidi parem olla. Hea mulje jätsid solistidena kaasa teinud **Eugen Antoni** (tenor) ja **Taisto Noor** (bass), kelle partiid mõjusid tavapäraselt professionaalsena. MISERERE kõlas päris hästi, kuid jällegi kratsisid kõrva sopranite ülemised noodid. Meeste häälerühmad olid samuti head, kuigi bassist kostis üks «vihmaveetoru» välja. CREDO oli oma väga raske partituuri ja kõrge registri tõttu veidi ülejõukäiv, kuid fuuga osa kõlas päris kenasti. SANCTUS ja BENETICTUS olid samuti täiesti kuulatavad, viimane eelkõige tänu pidevale fortele. AGNUS DEI oli kogu teose kõige ilusam ja kurvem osa ning koor suutis selle meeleolu hästi välja tuua — see osa kõlas kõige paremini.

Kogu kontserdi puhul tuleb esile tõsta lauljate head tahet ning eelkõige dirigent Valli Ilvikut, kes hoidis eri häälerühmad tasakaalus, tänu millele tekkis teose tunnetus. Veidi häirivana kõlasid vaid sopranite kõrged noodid, mis kohati jäid kahvatuks. Kuid siiski oli koor ära teinud suure töö ning selle eest tuleb dirigendile ja lauljatele siirast tänu avaldada.

Ja sõõnuks neiud vähem jäätist, olnuks tulemus veelgi parem.

IVAN PODVALOV

❖ «THE BEATLES'i»

huvilistele toimus kolmapäeval pärast kella üheksat õhtul Narva mnt. 27 tudengikohviku õhtu, mis kestis kuni kella üheni öösel.

Muusika, mida, sel õhtul mängiti, koosnes nii biitlite endi 60–ndate aastate paladest kui väiksemal määral ka nende laulude töötlustest.

Õhtu nimetus **«The Complete Beatles»** tulenes algul näidatud biitlite elu käsitleva filmi nimest.

Vähem kui tunniajalise filmivaatamise järel (vaadati vaid I osa) kutsus õhtut juhtinud **Tartu diskor Olev Ulp** kõiki tantsupõrandal kaasa lõõma. Algsest tagasihoidlikkusest said kohalviibijad suhteliselt kiiresti üle ning kohati jäi tantsimisruumi puudugi. Paaril korral oldi sunnitud paar–kolm lauda seina äärde tõstma, et tantsijad vabamalt liikuma pääseksid.

«Osavõtjaid on tulnud rohkem, kui ootasime,» ütles sissepääsu juures pileteid müünud **Tarmo Mätas.** «Juba eelmüügis müüdi kiiresti läbi sada piletit. Praegu, kell pool 12 õhtul oleme müünud juba veidi üle 200 pääsme ja riidehoid on täis, kuid soovijaid on veelgi. Muret teeb see, et niimoodi võib minna raskeks korda hoida. Varem on nii palju pidule soovijaid tulnud vaid väga harvadel õhtutel.»

«Olen meeldivalt üllatatud, et rahvas nii hästi kaasa tuli ega olnud põhjamaiselt tuimavõitu,» ütles õhtut juhtinud Olev Ulp pärast peo lõppu. «Arvan, et on olemas mingi biitlite fenomen, mis aitab näiteks ära hoida energia muutumise agressiivsuseks. Kordagi ei tekkinud sellist kahtlustki, et võiks kakluseks minna.»

Kerli, kehakultuuriteaduskond (IV kursus): «Õhtu oli vahva. Kahju, et päris alguseks ei jõudnud. Selliseid üritusi võib minu arvates sagedaminigi korraldada, sest biitlid lähevad alati hästi peale.»

❖ ❖ ❖

Narva mnt. ühiselamute fenomen näitas ennast hoopis teisest küljest kui biitlite oma. Kui siinkirjutaja poole ühe paiku öösel tudengikohviku ees jalutas, purunesid napilt tema ees, taga ja kõrval tornmaja rõdult visatud kolm klaasnõud. Praeguse aja vaesust näitab see, et «laevade pommitamist» mängitakse televiisorite asemel pudelite ja purkidega.

Meeldivaid tudengikohviku–elamusi järgmistelgi aastatel!

TÕNU KALVET

❖ «TÄNA KARNAATE EI PILLU»

❖ Kevadpäevade tudengilaat oli ilmale vaatamata heaks tõmbenumbriks ❖

Tudengilaat tõi vaatamata talvisele kliimale ülikooli klubi ette küllalt palju uudistajaid. Kuigi kaupmehi ja laadalolle oli rahva hulgas murdosa, saadi äritõõmu nii mõnegi rubla eest.

Kõige suurema käibega ettevõtted olid ilmselt tarviliste asjade oktsijon ja loteriid. Oktsijoni pidajad olid häälestatud rahumeelselt ja andsid plakatiga «Täna karnaate ei pillu» märku, et ootavad sarnast suhtumist ka keevaverclistelt ostjatelt. Mahamüümiseks oli valmis pandud avarii läbiteinud VAZ 2105 (alghind 1000 okupatsioonikopikat ehk OK–d), pudel magusat Põltsamaa veini (alghind 40 OR–i), tundmatu autori teos «Luise ja Maali», klassik Lenini originaalteos ja muudki väärtuslikku. Kõige pingelisemalt möödus veini müümine, kus paljude ülepakkujate aktiivse tegutsemisega jõuti 65 OR–ni. Ülejäänu oli ostjate hulgas vähem populaarne. VAZ 2105 leidis lõpuks ostja tänu hinnaalandusele (5000 OK–d).

Laadaloterii meelitas inimesi reklaamiga, kus iga pileti eest (1 OR) lubati võitu. Nii said osavõtjad purgikaante, luua, kokteilikõrte või näiteks hädaabi mantli võrra rikkamaks. Väiksema kaliibriga kaubitsejad müüsid koduveini, loetud raamatuid, paberist maalrimütse, häid sonisid ja friikartuleid. Laadal käibis ka Tartu raha. Näiteks ühe kupongi eest (25 rbl.) sai üks õnnelik ostja 60–ndate aastate raamatu «Toit — tervise varaait».

Laadaaktsioone pakuti külma tõttu vähevõitu. Naisterahvad võisid väikese tasu eest teha laadaplatsil sõitu kodumaise elevandiga, mis koosnes kahest tudengist ja neid ühendavast kandetoolist. Lisalõbustusena pakuti meesterahvastele elevandi utsitamise keppi ehk stimulaatorit. Erilise tähelepanu all oli laadapolügoon, kus 1 OR–i eest sai õhkpüstoliga teha ühe lasu. Pappkastist märklaua kasutamine jagunes sootunnuste järgi. Noormeestele pakuti sihtimiseks ajalehest «Maarja» väljalõigatud naiste ja neidudele meeste pilte. Märklaua neidudepoolsele küljele oli lisatud marssal Jazovi portree. Korraldajad lubasid igale kümnesse tabanud laskjale 3 OR–lise preemia. Allakirjutanu ühtegi sellist täpsuslaskmist ei näinud.

Kell 5 õhtupoolikul alanud laadamelu saavutas tunni ajaga kulminatsiooni ja hakkas siis vaibuma. Kiiret laata võib õnnestunuks lugeda, sest tõepoolest laadal kedagi karnaatidega ei pillutud.

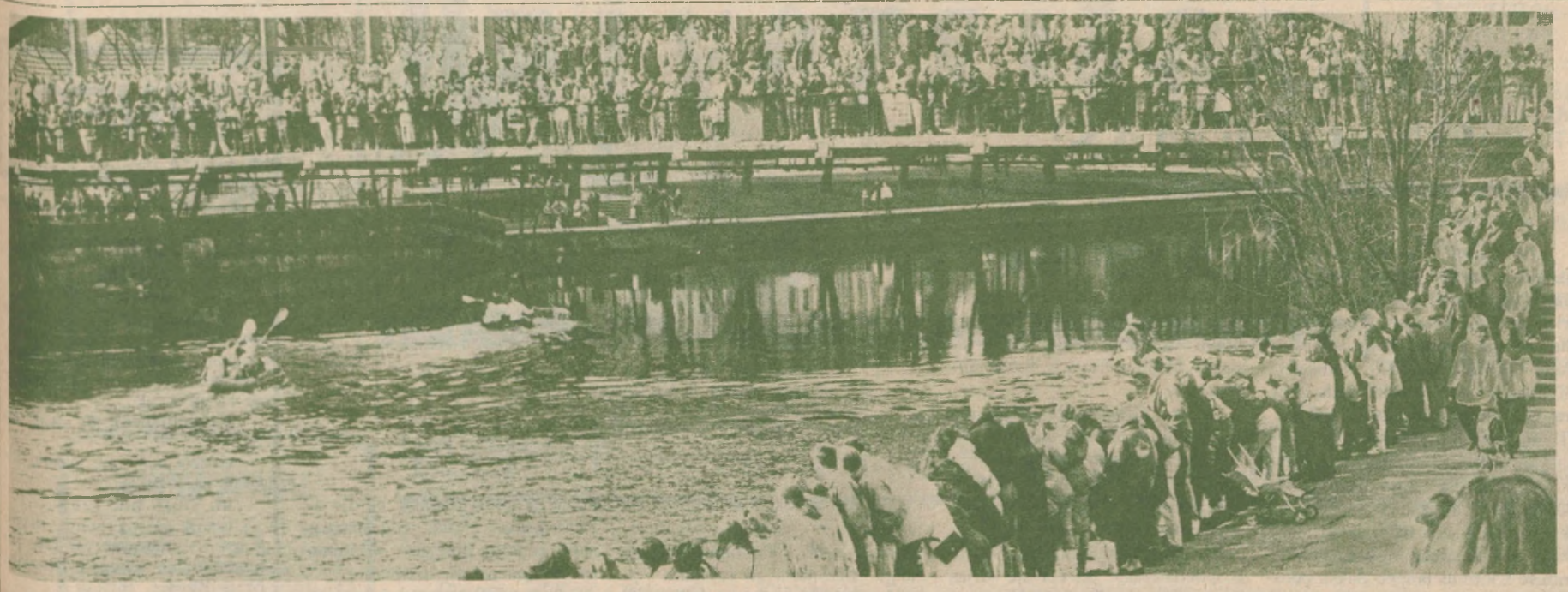
MART LUIK

Tartu akadeemilisse tähistaevasse on tõusnud uus särav taevakeha — korporatsioon «Samarkandia», kes esineb edustuse valimistel, laulukonkursil, tuleb teatevoistlusele kaameliga ja paadirallile värvilintidega.

MEELIS LOKI **fotod**

Paadiralli meelitas nii sõitjaid kui vaatajaid. Võistkondi tuli üle kahekümne.
MEELIS LOKI foto

❖ «TUDENGILAULUL '92...»

astus üles vaid 8 koosseisu. Rohkem kui pooled esinejatest osalesid «Tudengilaulul» esmakordselt. Ehk seetõttu jäigi konkursi tase oodatust madalamaks. Vähe oli omaloomingulisi ja tudengilaule. See–eest tuli publikul taluda näiteks viletsas esituses ja puises inglise keeles Elton Johni. Kas tõesti hakkab «Tudengilaulu» imidž muutuma?

Konkursi võitja suhtes züriil **(Kärt Tomingas, Eve Lukk, Jaan Malin, Peep Puis)** lahkarvamusi ei tekkinud. Parimatest parimaks tunnistati **filoloogiatudengite Endel Valdase, Hannes Pinnoti ja Margus Sardise trio «Exeem».** Ühtlasi kuulutati nende laul **«Anne kanal»** (autor E. Valdas) konkursi parimaks lauluks. «Anne kanalil», mis sai ka publiku lemmikuks, korrati õhtu jooksul veel kolm korda. «Loo kirjutasin paar nädalat tagasi öösel, kui mõtlesin oma diplomitööle,» seletas laulu autor pärast konkurssi.

Zürii jagas välja ka **viis eripreemiat.**

Sisu ja vormi ühtsuse preemia anti ajaloolaste «Hiidlainele», kes esitas popurrii A. Oidi ja G. Podelski lauludest. Viis neidu ja üks noormees oleksid lavale tulnud otsekui kuuekümnendatest: kõrged platvormkingad, laiade äärtega püksid, kirevad pluusid jne. **Toim. märkus.** Kas mitte seitsmekümnendate algusest?)

Perspektiivipreemia anti sedakorda **klaverdaja Margus Kasele.**

Naaberülikooli **«Luik, Haug Ja Vähk»,** kes rätsepaistes improviseeris idamaistel instrumentidel, teenis **eripreemia teiste kultuuride vahendamise eest.**

Parima folgi preemia anti eesti filoloogide duole — Riina Velmetile ja Erle Nõmmele.

Bioloogiatudeng Teet Velling tunnistati zürii poolt **parimaks rütmigrupiks.** Mees nagu orkester. Teet, Sulle paluti «UT» kaudu edasi öelda, et kui mahti saad, too ülikooli klubist oma eripreemia ära.

URMAS PAIDRE

❖ SOOVITE NÄHA TÄHTE...

Zarah Leander lähenes ühe lauas istuva noormehe juurde, patsutas daamilikult tema põsele ja ütles: «Kui naine tema paremas tähenduses on naine, siis nimetatakse teda daamiks.» Kogu publikut läbis kahin, aplodeeriti, naisolevuste enesetunne tõusis. Taas võis tõdeda, et Zarah oli fantastiline.

Etenduse «Soovite näha tähte...» lavastaja on esimese kursuse ajakirjandustudeng **Sven Karja.** Zarah Leanderi rolli oli Sven pakkunud «Vanemuise» näitlejale **Terje Heidole,** kes jättis tõeliselt pisikese ja kindlameelse daami mulje. Zarah laule esitas paljude tudengite sümpaatia **Erkki Otsman.** Tema hääle kõikvõimsuses ei kahelda, tema liikumine laval on kordumatu elustav süst. Aplaus lubab arvata, et publik ootab teadusemeestelt uuringuid, mis võimaldaksid käteplagina kõla väljendada.

Õhtujuhtideks olid «Sinimandria» näitlejad **Tarmo Kangron** ja **Kalle Kõiv.** Nende rollid vaheldusid Hitlerist reklaamijani. Just see viimane roll meeldis Kallele kõige enam, sest ta töötab ka ise reklaamiagentuuris «Rumor». Kalle sõnul on ta suur filmikunsti austaja ning sellise programmi esitamine on tema jaoks väga huvitav. See on tema näitlejakarjääri kolmas roll, kuid tema eesmärgiks on tuua Eestisse «Oscar».

Igal juhul oli esinemine paeluv ja sädelev, kuigi proovidele ei ole nad suurt rõhku pannud. Näitlejad tulid kohale küll tund enne uste avamist, et peaproovi läbi teha, kuid selgus, et kohviku ruume kasutatakse ökonoomselt, sest peied lõppesid just siis, kui avati uksed.

Pärast etendust ütles Kalle, et see õhtu on mõeldud siiski spetsiaalsele publikule. «Õhtu ei kukkunud läbi, aga... siin oli väga sant, sest üks nats oli saalis. See tekitas pingeid,» ütles Kalle. Samuti ei jäänud kellelgi publiku seast märkamata valge kitliga tädi või nagu ütles Karlsson «naine oma parimates aastates», kes kordamööda laudade ümber koondunud seltskonnale suure nõudekuhjaga kandiku nina alla toppis ja keset etendust rõõmsalt ringi tatsas.

Aga publik oli õhtust vaimustatud, esinejad mitte. Järgnevalt esitavad Terje, Erkki, Tarmo ja Kalle oma programmi «Soovite näha tähte...» eelsoojendusena Andres Särevi Majamuuseumis ning seejärel Kirjanike Majas.

SELLE MÕTSAR

❖ NÕIAJOOKI, KANAJALGU JA KONNI

23. aprillil TÜ klubis toimunud nõidade 13. kongressil ühist otsust vastu ei võetud. Ka ei saanud kohaletulnud hakkama kõrgtasemel nõiakunstiga, kuid tantsiti ja tunti end lihtsalt hästi.

«Issand, kui pime siin on,» kiljastas üks tütarlaps, kui ta oli teel garderoobi. Selle peale käis pauk ja süttis nõiduslik roheline valgus. Tulijaid võttis vastu nõiaköök, kus keedeti nõiakeedust ja loitsiti osa rahvast konnadeks. Paraku õhtu jooksul keegi selleks ei muundunud.

Õhtu keskel istusid nõiad korraks maha, et aru pidada. «Kuna nõiad pole tunnustatud kehtiva korra poolt, siis täna õhtul tuleb maksma panna meie kord,» ütles peanõid. Peagi hakatigi seda välja nõiduma.

Nõiatantsuvõistlusel (sarnanes limbotantsuga) said viis julgemat nõida näidata oma osavust. Auhinnaks oli võitjale plaat «Au tööle».

Baaris pakuti nõiajooki, milles ujus paar «ussikest». Daamide ehmatuseks olid baari nurgas valged rotid. Oli neid, kes eelistasid baaris istumise asemel tantsida. Seda oli võimalik teha kahes saalis. Alumises, kus mängis lindimuusika ja üleval, kus mängis nõiabänd.

Enamik tantsijatest olid tõelised nõiad, vähemalt väliselt. «Mulle tundub, et kõik näevad nõidasid üheselt — nad on inetud. Miks peaks nii olema? Tähtis on, et sa sisemiselt nõid oleksid,» arvas tütarlaps punases kleidis.

«On hämmastav, et praegusel ajal on leitud selliseid kostüüme. Tütarlapsed katsusid salaja teiste rõivaste materjale. Nad jäid ka nõidadena naisteks,» ütles valge näoga noormees mustas mungakuues.

Peale nõidade oli kongressil ka soliidsetes riietes üliõpilasi, nagu näiteks frakis korporant, kes ütles, et ta pole pärast kuninga vastuvõttu jõudnud veel riideid vahetada.

Õhtu jätkus põrandale puistatud ehtsatel kanajalgadel kantrimuusika saatel tantsides.

Lahkudes olid kõik õnnelikud, kuna osalejate välimuses ega ka sisemuses polnud midagi muutunud. Nõiakunsti jõud oli osutunud siiski nõrgaks.

MEELIS MUUSIK

TUDENGIVAIMSUS — ABSURDSUS?

Tudengipäevadest osavõtjad pidasid reede hommikul Põllumajandusülikooli klubis mõttetalgud tudengivaimsusest Tartus ja Tallinnas.

Üliõpilasüritusi korraldavad igal aastal professionaalsed tegijad EPMÜ ja Tartu Ülikooli klubist, kes saavad selle eest palka. «Üliõpilased ainult tarbivad seda, mida neile ette söödetakse,» ütles **EPMÜ klubi juhataja Olev Ulp.** Ta küsis, kas tudengid ei taha, ei viitsi, või pole neil enam midagi teistele inimestele öelda. Tekkis küsimus, miks siis üldse traditsioonist reklaamida üliõpilaste kevadpäevi, kui üliõpilased ise midagi ei tee.

Korporant Kalle Aleksius väitis, et aktiivsemad tudengid on koondunud korporatsioonidesse ja seltsidesse, tudengielu on muutunud akadeemilisemaks. Korporatsioonidel ja seltsidel kui intiimorganisatsioonidel pole vajadust enda tegevust väljapoole suunata, inimesi väljastpoolt organisatsiooni mõjutada.

Pedagoogikaülikooli esindaja Aivar ütles, et Tallinnas takerduvad kõik ideed raha taha. Keegi pole üliõpilastest huvitatud. Ta oli kindel, et Tallinnas on selliseid üliõpilasi, kes tahavad ise midagi ära teha — lihtsalt entusiasmist. Tallinnas pole üliõpilastel oma klubi, kevadpäevad toimuvad sellele vaatamata.

Klubijuhataja Olev Ulp ütles, et rahvast koguneb neile üritustele, kus seda juba ees on. «Massikultuur ja massiinfo suruvad peale,» arvati. Olev Ulp ütles, et klubi võib teha pidusid kaheksas kohas korraga, kuid väiksemale seltskonnale mõeldud üritused kukuvad alati läbi.

Väitluse käigus arvati sedagi, et praegune üliõpilane pole teadlik, mida ta tahab, ta pole suutnud valida, otsustada, end paika panna. Olev Ulp põhjendas üliõpilaste loidust sellega, et praegu on ülikooli jõudnud see põlvkond noori, kellel keskkoolis midagi teha ei lubatud, — seega ei ole neil harjumust ennast välja näidata.

Öeldi välja, et vaimsuse ergutamiseks tuleks korraldada üritusi, mis pole mõeldud kõigile. «Kui me teeme üritusi kõigile, siis ei tee me neid mitte kellelegi. See on igast asjast hatuke ja kokku tuleb vähe,» ütles Aivar.

Lõpuks jõudsid vaidlejad selleni, et tudengivaimsus on niisama raskesti defineeritav kui eesti asi, — seega on tudengivaimsusest rääkida absurdne.

PILLE LIIMAL

❖ BABY, COME BACK

Altpoolt laienevad viigipüksid, pikkade kraenurkadega triiksärgid, tupeeritud soengud ning kõik muu soojade seitsmekümnendate juurde kuuluv kajastus kuigivõrd ka **pühapäevaõhtuse TÜ stiilipeo** külaliste rõivastuses. Et õhtu kevadpäevadele ka lõplikuks punktipanijaks kujunes, sai üritus noorte seas tõeliselt tugevaks sõnaks — oli tegu, et ära mahtuda.

Kuue–seitsmekümnendate aastate kuumasid menulugusid meilt ja mujalt mängis rahvale ette ansambel **«So–So Memories».** All diskosaalis pakkus samaaegsetele viisidele kaasaelamist lindimuusika. Esialgsele särtsakusele vaatamata muutus publik aegamisi nostalgiliseks ja nukraks, õhtu kuludes otsustasid paljud just viimase tantsukoha kasuks. Armastuslaulude ja raadiost igiarmsaks leierdatud ballaadide toetusel sõlmiti teineteisel käed ümber piha, vaadati sügavalt silma ning õhati sügavalt. Õhus oli tunda närvilisust: viimaselt kevadpäevade ürituselt otsiti seda, mis eelnevatel õhtutel leidmata või välja elamata jäi. Nii mõnegi olekus peegeldus meeleheide — homme jälle kooli...! «Ilu on nõiutud,» ütles lavalaudadelt õhtu konferansjee Andrus Kõiv ning küllap oli tal õigus. Nii suurearvuliselt kauneid paare võis teistel üritustel leida üksikuid.

Igal täistunnil demonstreerisid tantsutüdrukud rahvale lähiminevikku jäänud tantsuliigutusi. Ülesastunud «Neljas Laine» ja «Masajalad» panid oma vaheprogrammidega kaasa elama suurema osa pidulistest. Veel kord leidis tõestamist fakt «ABBA», Joala, Orumetsa, Sallo jt. igihaljast häädusest.

Tasapisi hakkas melu vaibuma. Toolidele siginesid puhkeasendis higised kehad, baaris lähenes turgutuspoolis tühjale taarale. Ivo Linna hääl ei kutsunud enam peole tulema, vaid rääkis sellest, et vaikus on kuldne. Selleks korraks olid pasunad vaikinud, kevadpidu oli omadega läbi. Elagu kevadpäevad! *VALDO JAHILO*

Tartu maratone pole enam mitu aastat toimunud, kuid vahvad tudengid parandasid selle vea stiilselt väljamängitud kostüümeeritud teatevõistluse võistkonnaga. Kõik oli nagu peab — toitlustuspunktid, rõivad, numbrid. Ainult suusatajate uisusamm oli pisut veider — oli ju ühes jalas plastiksuusk, teises uisk. *MEELIS LOKI* foto

MEIE TARTU ON OLEMAS!

Patrick von Glasenapp soovib taastada Kivisilda. Sellest rääkis ta ka Gustav II Adolfi ausamba avamisel. Kindlasti oleks silla üle rõõmustanud ka Vabadussõjas Eestimaa eest võidelnud hr. Glasenapi isa.
TÕNU NOORITSA FOTO

Jüripäeval pidas Gustav Adolfi ausamba juures baltisaksa delegatsiooni nimel kõne Patrick von Glasenapp. Tema tõelise aatega peetud kõne sai rohkete aplodismentide osaliseks. Eriti suurt poolehoidu võitis härra Glasenappi üleskutse hakata Tartu Kivisilda taastama.

Pärastlõunal asutati Tartu raekojas Kivisilla taastamise fond, kuhu juba augustiks loodetakse kokku saada sada tuhat saksa marka. Põhiline sillaehituse finantseerimise koormus langeb Saksa poolele. Kui linnapea Ants Veetõusme fondi asutamisprotokollile alla kirjutas, päästis härra Glasenapp asutamiskirjale saltot viskama neoonroosa üleskeeratava hiire ja lubas Kivisilla valmides samasugused hiirekesed tervele linnavalitsusele. Hoolimata linnapea ja fondi juhatuse esimehe Veetõusme jahmunud näost nägid baltisakslaste esindajad Herbert Masing ja Patrick von Glasenapp rahulolevad välja.

P. von Glasenapp: «Mina kui endine Tartu elanik tahan, et see vana ja väga ilus Tartu kuidagiviisi veel kasvaks. Lisaks ülikooli peahoonele on selle linna sümbolid ka Jaani kirik ja Kivisild. Ma olen kindel, et paljud noored eestlased Kivisilla olemasolust midagi ei tea.»

Õhtul korraldas härra Glasenapp endises baltisaksa korporatsiooni «Livonia» majas Veski tänavas õlleõhtu Eesti ja Saksa üliõpilastele.

P. von Glasenapp: «Minu perekonnanimega Tartu Ülikoolis õppinud meesterahvad on alati kuulunud korporatsiooni «Livonia». Mul on väga hea meel, et ma võin külastada selle korporatsiooni maja, kuhu kuulus mu isa. Sellest korporatsioonist on elavate kirjas kuus–seitseteist inimest, üks neist tuli meie delegatsiooniga ka Tartusse.»

Jüripäeva õhtupoolik oli tõeliselt ajalooline — esimest korda kogu oma eksisteerimise jooksul lasid saksa ja eesti korporandid ühise laua taga saksa õllel hea maitsta.

Nimelt oli härra Glasenapp Saksamaalt ühes võtnud umbkaudu sada viiskümmend liitrit õlut ja mitmed head kilod juustu, sinki ning vorsti. Eestlaste poolelt oli kakssada liitrit «Raeõlut». Nii ereroheliste teklitega saksa korporandid «Fraternitas Dorpatensisest» kui Tartu kõikide meeskorporatsioonide esindajad tegid ka usinasti laulu. Eriti lugupeetud vilistrid pidasid kõnesid. Koosviibimist juhatas korp «Sakala» vanamees Madis Morel, kelle rapiirilöök ja hõige «Silentium ad cantum» või «Silentium ad verbum» laulu– ja sõnaõigust jagas.

P. von Glasenapp: «Minu hea eesti keel pärineb Vorkutast, kus ma sunnitöölaagris olin. Seal olid kõik mu sõbrad eestlased, nende hulgas on kuus praegust ülikooli õppejõudu ja mitmeid Tartu kodanikke. Olin kolmteist aastat vana, kui Eestist lahkusin, eesti keel oleks laagrita mul selle aja peale muidu ununenud. Peale laagrit läksin Saksamaale, kus astusin Müncheni ülikooli. Sõja järel oli seal taastatud ka korporatsioon «Fraternitas Dorpatensis», kuhu ma kuulun. Praegu on selles kakssada vilistrit, meiega reisis Eestisse kaasa ka praegune *senior*. Ta pidas siin õlleõhtul inglis– ja saksakeelse kõne. Paraku ei ole ta baltisakslane vaid riigisakslane nagu enamik praeguse «Fraternitas Dorpatensise» liikmeid.

Paar tundi kestnud koosviibimiselt suundusid baltisakslased rektori vastuvõtule ülikooli ajaloo muuseumisse. Esmakordselt viibis Eestis ka Patrick von Glasenapi tütar. Isa sõnul on tal vahel keeruline mõista seda «Balti asja», millega härra Glasenapp hommikust õhtuni tegeleb. Glasenappide perekonna tihedat sidet Eestiga näitab seegi, et nende lõunalaua kõrval Eestimaa kaart ripub.

«Kõnet pidades tundsin selle kaudu, et meie vana Tartu on olemas. Et see pole mingi šovinistlik väljamõeldis vaid isamaa,» ütles Patrick von Glasenapp.

PIRET TALI

Eesti rahvas on Rootsi kuningatest alati lugu pidanud

Ajaloomuuseumi väljapanekuid tutvustas Nende Majesteetidele üldajaloo kateedri juhataja, 1982. aastast Uppsala Ülikooli audoktor prof. HELMUT PIIRIMÄE. See ei olnud ajalooprofessori esimene kohtumine kuningapaariga. 1982. aastal tähistati ka Rootsis Tartu Ülikooli 350. aastapäeva ning ülikooli delegatsiooni liikmena esines ta Uppsala Ülikooli aulas aktusel ettekandega. Gustav Adolfi Akadeemia pidulikust koosolekust ja banketist võtsid osa ka kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia. Järgnevalt pakume lugeda prof. Helmut Piirimäe muljeid kohtumiselt kuninga ja kuningannaga, mis on lindistatud päev pärast nende Tartus viibimist.

❖ ❖ ❖

Kõigepealt tahaksin esile tuua meeldivat inimlikku suhtlemist. Juhatasin ka 1982. aastal kõrgete külaliste delegatsiooni, aga siis oli täiesti teine meeleolu. Eks me olnud algul kõik veidi pabinas ja ärevil, aga kuningas ja kuninganna suutsid luua õige ruttu sõbraliku meeleolu ja inimliku kontakti.

Ütlesin sissejuhatavalt, et Tema Majesteet on ju ülikooli kohta lugenud ja teab palju ja et mul ei olegi võib–olla midagi lisada. Üllatas siiski suur küsimuste hulk.

Kui ma näitasin möödaminnes fotokoopiatel ülikooli rootsiaegseid hooneid Tartus ja Pärnus, tundis kuningas nende vastu erilist huvi. Üks viivitus tekkis nn. rootsi toas, kus kuningas nägi aknast välja vaadates Toomkiriku varemeid ning hakkas nende kohta küsima. Püüdsin teda küll programmi kohaselt teise saali juhatada, aga ta tahtis teada, millal jäi kirik varemetesse, millal raamatukogu ehitati jne.

Ringkäigu lõpul viitasin ka Vana Anatoomikumi ja Tähetorni makettidele. Siingi jäi kuningas seisma ning tundis huvi, mis neist on saanud. Kui ta kuulis, et anatoomikum veel tegutseb ja et tähetorngi on siinsamas, arvas ta, et kui käiks ka seal ära. Vastasin, et kahjuks on vähe aega ja ei ole ette nähtud. Korraldajad näitasid koguaeg kella peale.

Kuningannal näis olevat eriline huvi igasuguste trükiste, raamatukogu ja ülikooli väljaannete vastu. Ta tundis huvi ka ülikooli esimese ajalooprofessori Friedrich Meniuse vastu, kui nägi fotot tema raamatu tiitellehest. Meeleolu kujunes nii sundimatuks, et rääkisin talle Meniuse kahest naisest ja sedagi, et kolmas naine esitas ta peale kaebuse.

Kui olin tutvustanud fotodel Eesti Vabariigi tegelasi, märkas kuningapaar seal lähedal ühe noore poisi pilti. Küsimustele vastates ütlesin, et see oli meie Vabadussõja aegne õppurist sõdur ja seletasin, kuidas meie üliõpilased ja õpilased läksid *in corpore* sõtta. Sellega omandas Vabadussõda ilmselt mingi uue varjundi, sest Rootsi Kuningriigis ei kujutata ette, et sõda saab pidada ilma mundrita, nagu meil tavalises koduses riietuses.

Kui hakkasime ära tulema, märkasid nad nurga peal vitriinis veel üht pilti, kus oli midagi venelikku. Sellel oli kujutatud ülikooli varade evakueerimist I Maailmasõja ajal Voronežisse. Nii jõudsime ka ülikooli varade Voronežis olemise juurde. Eriti huvitus sellest kuninganna.

Vestibüüli jõudes tuli küsimus, kes väljas laulavad. Nii oli mul võimalus selgitada setude probleemi, kes tahtsid sellele oma lauluga tähelepanu tõmmata. Kuningas küsis, kas see on poliitiline demonstratsioon. Vastasin, et see ei ole poliitiline demonstratsioon Rootsile, vaid meie riigi juhtidele, et me ei unustaks setusid läbirääkimiste ajal. Rääkisin neile, milline on setu rahva ajalugu. Setu rahvas võib nüüd teada, et nende probleem on ka Rootsi kuningale ette kantud. Setud laulsid siis, kui kuningapaar muuseumi sisenes ja väljus ning oleks võinud ju arvata, et Eestis niimoodi aina lauldaksegi. Aulas lauldi ka, aga siin oli oma probleem.

➥ (*Järgneb*)

Sõnadeta...
EDUARD SAKI foto

INFO

KULTUURIKATEEDRI NÄDAL

Teisipäeval, 5. mail kl. 16 ph. 232
loeng «Muusikalise keele mõistmisest» — muusikateadlane Helju Tauk.

Kolmapäeval, 6. mail kl. 16
esineb peahoone hoovis üli kooli noortekoor;

kl. 16.15 ph. 131
loeng «Eesti uuem maali kunst — tüütuseni tuttav või tundmatu?» — kunstiajaloolane Mare Ruus.

Neljapäeval, 7. mail kl. 1 ph. 228
loeng «Muusika 19. ja 20 ning 20. ja 21. sajandi vahetu sel» muusikateadlane Kriste Pappel;

kl. 16 ph. 131
loeng «Kultuurisotsioloo gia» — dots. Aasa Must.

TEADUSAJALOO PÄEV

Kolmapäeval, 6. mail kl. 14 tähistatakse ajaloomuuseu mis Fr. v. Krügeri 130. sün niaastapäeva (1862—1938) Kavas:

V. Tiganik — «Prof. Fr Krügeri elu ja tegevus Tartus Tomskis ja Rostockis»,

H. Kingisepp — «Füsio loogia uurimissuundadest TÜ s 19. saj. lõpul ja Fr. Krüger»,

V. Kask — «Fr. Krüge uurimissuundade jätkamise Tartu Naistekliinikus»,

V.–E. v. Maydell (Kanada — «Erinnerungen von Fr. Krü ger»,

V. Demjanovitš–Suhhodo lo — «Fr. Krügeri teaduslik j pedagoogiline tegevus Tom kis».

KORP! FRATERNITAS ESTICA 85

Korp! Fraternitas Estica 8 aastapäevale pühendatud ett kandekoosolek toimub **reede 8. mail kl. 13 TÜ ajaloomu seumis.**

Ettekannete teemad:

Toomas Põld — «Isiksu kujunemise teooriast»,

Jouko Kokkonen (Helsi gi Ülikool) — «Kodukoha aj loo uurimisest»,

Peeter Talvar — «Mi tehakse Lihula linnusel?»,

Valdek Raiend (Kanad — «Eestlaste õppeedukus K nada ülikoolides».

KUNINGANÄITUS TOOMEL

Ajaloomuuseumis on ve mõnda aega võimalik vaada näitust «Gustav II Adolf ja E ti.»

ALPIKLUBI

9.—10. maini toimuvad V jandis Karula veskil kaljur misõppused. Info tel. 32 12

Alpiklubi «Firn»

KUS ON?

Kes on saanud kirju v fakse seoses **Tiia Reinvaldi** v **Marls Sarve** osavõtusoovi eesti keele ja kultuuri suvek list?

Õige adressaat ootab täi duskeskuses, tel. 70 502.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Raamatukogu

NR. 15 (1675)
REEDE,
8. MAI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- JÄTKUB KULTUURI-KATEEDRI KÜSITLUS — 2.lk.
- PRANTSUSE TEADUSLIK INSTITUUT 70 — 2.lk.
- «FRATERNITAS ESTICA» 85 — 3. lk.
- VEEL KEVAD-PÄEVADEST — 4. lk.

TEISIPÄEVAL

SÕLMISID TÜ JA TA KOOSTÖÖLEPINGU. Alla on kirjutatud esimesed ühiste korraliste professuuride asutamise lepingud TA Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituudi ning Zooloogia ja Botaanika Instituudiga.

TÜ VALITSUSES

5. mail

● **Arvutikomisjoni otsust tutvustas dots. Ivar Saarniit** 10 IBM PC AT ühilduvat arvutit tuli Soomest ja Rootsist (neist 4 uut). Ühe said rektori kantselei, filosoofia– ja bioloogia–geograafiateaduskond, keemiaosakond, haldusmaja, algebra ja geomeetria kateeder, aeroelektrilabor, kolm arsti teaduskond. Saabunud on ka *Step One* arvuteid, mis sobivad ainult kirjatööks ja on enamikus printeriteta.

Prorektor Vello Peedimaa informeeris Uppsala Ülikooli abisaadetisest, mis oli põhiliselt füüsikuile ja keemikuile, õppetehnikat sai õppetehnika osakond. Ülikooli on tulnud mitmelt poolt kokku 143 kirjutusmasinat, nende saamiseks tuleb esitada varustusosakonda nõudeleht. 14 kasti kirjandust on jaotatud raamatukogu ja mitme katcedri ning labori vahel. Jagamata on veel Kuopio Ülikooli abi.

● **Esimest korda oli valitsuses kõne all eetikakomisjoni (EK) töörühendi projekt, mille koostas prof. Juhan Peegel.** EK–d veel loodud pole, nimigi võib muutuda (akadeemiline aukohus vmt.). Selle ülesandeks oleks ülikooli kui terviku ja ülikooli akadeemilise personali iga liikme au ja väärikuse kaitse vastavalt pedagoogilise ja teaduse eetika üldtunnustatud printsiipidele. Kas EK ülesandeks jääb ka minevikus toimunule hinnangu andmine, jäi lahtiseks. Ülikoolis tuleks aga arutada konverentsil «Ülikool läbi kolme okupatsiooni» ettepaneku põhjal mõnede inimeste sobivust töötada TÜ–s ning «Memento» ettepanekut, et rektor, prorektor, dekaanid ja prodekaanid peavad andma süümevande. Otsustati moodustada komisjon EK töörühendi väljatöötamiseks. **15. maiks** tuleb teatada ajakirjanduskateedrisse iga teaduskonna esindaja nimi. «Memento» avaldus paljundatakse ning antakse arutada teaduskondade nõukogudesse.

● **Valitsus kinnitas TÜ füüsikalis–tehnilise katsekoja põhikirja, projekti tutvustas Olev Saks.** Katsekoda moodustub füüsikaosakonna laboritest. Eesmärgiks on Tartu füüsikute potentsiaali laialdasem rakendamine, rakendusfüüsika üliõpilaste osalemine tellijate uurimistöödes jne.

● **Plaani–finantsosakonna juhataja Oleg Andla teatas palgamuudatustest.** Minimaalpalk on küll 2000 rubla, suuremapalgaliste töötasud aga vähenevad, näiteks kõrgkooli juhtidel 4 astme võrra. Õppejõudude ja teadurite palgaastmed olid 20 – 44, nüüd 20 – 40 jne. Saabunud on ainult valitsuse määrus, haridusministri käskkirja veel ei ole. Rektor pöördub õppejõudude palkade vähendamise pärast valitsuse poole protestikirjaga.

● **Seoses teise tasulise kõrgharidusega kerkis päevakorrale eksternatuuri küsimus.** Eksternatuuri loomiseks otsustati moodustada komisjon. Teine tasuline kõrgharidus päevaõppes hakkab maksma 20 elatusminimumi õppeaastas.

● **Arutati EV kodakondsuse andmise (erakorraliste teenete eest EV ees) korraldamist ülikoolis.** Avaldus koos teaduskonna nõukogu soovitusega esitada teadussekretär Veera Andile. Lõpliku otsuse teeb TÜ nõukogu.

Eesti rahvas on Rootsi kuningatest alati lugu pidanud

Tänases «UT-s» jätkuvad prof. HELMUT PIIRIMÄE 23. aprilli meenutused.

Pärast Eesti Rahva Muuseumi külastamist asusid kuninganna Silvia ja tema saatjaskond teele Tallinna poole. Mul oli suur au ja väga meeldiv ülesanne olla ülikoolist tema saatjaks. Et **PÕLTSAMAAL** tehti lossi ja kiriku juures peatus, siis pidasin bussis mikrofoni kaudu Põltsamaast ja selle tähendusest Rootsi ja Eesti ajaloos väikese ettekande. Rõhutasin sealjuures Rootsi kindralfeldmarssali Hermann von Wrangeli osa, kellele Gustav Adolf oli Põltsamaa läänistanud. Kuninganna huvitus meie kultuurietappidest ja eriti Aleksandri koolist.

Põltsamaale sõitsime sisse Tallinna poolt. Vaatamata halvale ilmale oli lossi õue päris palju rahvast kogunenud. Väga meeldiv ja südamlik oli kohtumine praost Herbert Kuurmega.

● ● ●

TALLINNA POOLE sõites arutasime kõikvõimalikke Eesti probleeme.

Aknast välja vaadates juhtis kuninganna tähelepanu kündmata väljale ühe talumaja juures ja küsis, kas see ei ole mitte söötis põld. Aga selles ei olnudki midagi ebatavalist, sest see oli ristikheinapõld. Andsin siis maamehena (talupidaja pojana ja praegu isatalu omajana) selgitusi. Vestlus arenes kolhooside tekkeni. Ütlesin, et see oli sundkollektiviseerimine ja tõin näite oma isast, kuidas ta kolhoosi aeti. Arvan, et selliste igapäevaelu detailidega saab ajalugu paremini iseloomustada.

Kuninganna oli küüditamistest kuulnud. Ta tahtis teada, kui paljud tulid tagasi jm. Küüditamise puhul tõin samuti ühe konkreetse näite. Meie maja sai peaaegu valmis 1939. aastal, välja ehitamata jäi teine korrus, seal olid aknad laudadega kinni löödud. Küüditamise eel käis komisjon ümber maja ja ütles, et see on suur maja, suurus oli ju siis põhinäitaja, aga kostis ka hääli, et ikka vaene mees, ei jõudnud aknaidki ette panna. Meie pere Siberisse ei sattunud.

Kuninganna osales ka minu ja proua presidendi vahelises diskussioonis. Vabandan siinkohal proua presidendi ees, et võib–olla ei olnud sünnis oma eriarvamusi tuleviku suhtes välja tuua, aga nad on ju olemas kõikjal meie elus. Kui kuninganna päris, kas kolhoose ei ole veel likvideeritud, vastasin, et see ei ole kohe reaalne, vaid peab toimuma pikkamööda. Ei ole ju algul paljudel loomi ega tööriistu. See on tuhandete eestlaste probleem. Et aga eestlased tahavad talu pidada, seda kinnitasid teeäärsed talud.

Proua president arvas, et see ei ole siiski rentaabel ja et see tee ei vii kuhugi. Laususin, et eestlasele on talupidamine elamisviis, et ei peagi taotlema suurt kasumit, peaasi on oma pere ära toita. Proua president arvas, et nii jääb Eesti rahvas nälga. Tõin näiteid Baieri ja Alpi taludest, kus olen käinud. Seal on 10—12 lehmaga talu täiesti elujõuline. Diskussioon käis meil nii, et mina rääkisin rootsi keeles ja Tiina Mullamaa tõlkis seda proua presidendile.

Peale põllumajanduse puudutasime ka tööstust. Eriti tundis selle vastu huvi õuemarssal. Kõnelesin sellest, et tööstuses oli põhiosa sõjatööstusel, mis on olnud nn. härrasrahva privileeg. Direktorid ja insenerid teavad, et sellel ei ole perspektiivi. Kellele peaks Eesti Vabariik relvi müüma, kas Saddam Husseinile? See oli mõjuv argument. Rahvusküsimust käsitlesime ka päeval ajaloomuuseumis talmudit vaadates. Selgitasin, et Eesti on üks väheseid nurki maapeal, kus pole olnud antisemitismi, et meil olid omad juudid, omad baltisakslased, omad venelased, omad mustlased, omad rannarootslased.

● ● ●

Olin kutsutud ka **«Visborgil» toimuvale õhtusöögile,** ametlikult oli see lõunasöök. Seal oli nii valitsuse liikmeid kui ka avaliku elu tegelasi, punaseid ja valgeid. Ülikoolist oli veel Tiina Mullamaa. See oli kena sundimatute vestluste õhtu, kus laudkonnad rääkisid erinevates keeltes. Mina olin lauas, kus räägiti inglise keeles.

Naisperet huvitab kindlasti menüü. Pakuti vähisuppi teokarbipuljongis, Gotlandi lambapraadi tüümianikastmes ja põldmarjasorbetti, ja muidugi häid jooke.

● ● ●

Eesti rahvas on alati väga lugu pidanud Rootsi kuningatest, Rootsi ajal käidi nende juures koguni õigust otsimas. Kahtlemata oli Eesti Vabariigi ajal kuninga ja kroonprintsi visiit väga tähtis ja see läheb ka nüüd Eesti ajalukku. Aga küllap on selles ka midagi vastastikust, Eestigi teadvustus paremini. Kuningapaar oli rõõmsalt üllatunud sellest, kui hästi ülikooli ajalugu algusest peale teatakse.

Lindistanud ja väljavõtteid teinud

VARJE SOOTAK

Nii nad 23. aprillil rektori juhatusel korporantide spaleeri vahel tulid.

23. APRILLIST

saati on Kuningaplatsil eriline võlu. Muidugi mitte ainult kollaste ja siniste võõrasemade ja kenade pinkide pärast. (Lilli on Tartu haljastuses küll alati vähe olnud.)

Kuningapaar siirdus Kuningaplatsilt koos hr. ja pr. Rüütliga ajaloomuuseumi. Mis neile seal huvi pakkus, võis juba eespoolt lugeda. Külaliste tarvis oli kaks näitust: «Gustav II Adolf ja Eesti» ning fotoväljapanek.

Rektor prof. Jüri Kärner andis muuseumis Uppsala Ülikooli rektorile prof. Stig Strömholmile tänuüriku. Spetsiaalselt tähtpäevaks valmistatud Gustav II Adolfi medali (kunstnik Reet Amberg) nr. 1 andis rektor aga kuningale ja medali nr. 2 kuningannale. Medalite jagamine jätkus kuninglikul lõunal vanas kohvikus. Kuni lõunale kutsutud einetasid, ootas rahvahulk kuninglikku paari ja nende saatjaid peahoonet piiravatel tänavatel, uudistati sõidukeid kohviku ja peahoone vahel. Ajakirjanikudki said korraliku eine neile reserveeritud «Volgas», ja ainult 73 rubla eest.

Ja siis lahkus kuningas põlevkivimaa suunas, kuninganna siirdus lastehaiglasse ja Eesti Rahva Muuseumi. Üks muuseumi tutvustajaid oli pr. Eva Laidre, suursaadiku Margus Laidre abikaasa, kes varem seal töötanud (mõistagi viibisid kuningapäeval Tartus ka suursaadikud Margus Laidre Rootsist, tema juba varemgi, ning Tiit Matsulevitš Saksamaalt. Muuseumis andis oma kingitused üle ka Eesti Rojalistliku Partei esindaja maanõunik Aadu Must. Ning läinud nad olidki. Tartus jätkus ilusaid hetki veel baltisakslaste ja iseendi seltsis. Seltskonnakroonika jääb lehest igatahes ära, sest rektori vastuvõtule kutsutute seast värvatud «UT» erikorrespondendi sõnul ajaloomuuseumis tol õhtul midagi erakorralist ei juhtunud.

Fuajees esitles rektor Jüri Kärner kuningapaarile ülikooli prorektoreid Vello Peedimaad ja Ants Kallikormi, minister Rein Loiku ja PÜ rektorit Olev Savelit.

EDUARD SAKI **fotod**

Kultuurikateeder küsitles oma kuulajaid

(Algus 24. aprilli lehes)

Poliitika vallas (8%) on soositud teemadeks politoloogia, Eesti välispoliitika allikad, võimuvõitlus («kuidas haarata võim ja kehtestada uus Soome–Ugri Impeerium praeguse Põhja–Venemaa territooriumil»), diplomaatia, selle ajalugu ja diplomaatiline etikett.

Keskkonnaprobleemidega (looduskaitse, roheline mõttelaad, mahepõllundus) tahaks paremini kursis olla 6% küsitletuist.

Niisama palju on neid, kes **kodunduse** vastu süvahuvi ilmutavad, kui siia hulka arvata ka aristokraatliku etiketi ja lauakommetega tutvumise soov.

Vähe, aga siiski huvitutakse (1—3%) sotsioloogiast (kaasaegsed metoodikad sotsioloogias), matemaatikast, personaalarvutitest, küberneetikast, keemiast (ühendite struktuuranalüüs), geograafiast, astronoomiast (kosmoloogiast ja miks tiirleb Maa ümber Päikese), füsioloogiast, meditsiinist (mida iga inimene peaks teadma, et end lihtsamatel juhtudel ise ravida), rahvameditsiinist (ravimtaimed jm.), naise ilust ja saleduse saladusest.

KA KATEEDRI SENIST TEGEVUST

paluti hinnata. Et inimesed on erinevad (ainulaadsed, unikaalsed), on erinev ja kohati ka vastanduv nende suhtumine mõnessegi nähtusesse. Mis on ühele hea, võib teisele halb olla. Positiivset arvamust ei väljendanud (kriips, ei osanud öelda, polnud piisavalt kursis) 46%, negatiivset 70%. Nende seast, kes kateedri töö kohta midagi halba ei märkinud, leidis üks, et praegusi tingimusi arvestades pole mõtet hakata näägutama. Üks teine arvas, et arenguruumi jätkub kõigile ja kõikjale, vale olevat kohe maksimumi nõuda.

ALUSTAME NEGATIIVSEST

Õppejõudude teadmisi ja väljendusoskust pidas piiratuks 11%. Häiris mõnede loengute ajaline kattumine 11%. Informatsiooninappuse (näit. loengusarja alguse ja lõpu kohta) või vähese operatiivsuse all kannatas 8%. Lähemat teavet kursuste sisu kohta ja käsitletava materjali lühiülevaadet soovis 6%. 6% ei olnud rahul kunstiajaloo õppejõudude pideva vaheldumisega, sellest tulenes loengute hüppelisus ja kooskõlastamatus. Kunstiajaloo kuulajad kurtsid veel vähese pildimaterjali (2%) üle ja seda, et kõigi lektorite nimesid teada ei saanud (1%).

5% küsitletuist oleks oodanud aine spetsiifilisemat käsitlust, ja pidas loenguid liiga pealiskaudseks, üldiseks. Teema valiku arvas kitsaks 5% või ühekülgseks 2%. Teistega võrreldes leiti liiga suur olevat muusikaalaste loengute osakaal. Kõigile ei sobinud loenguajad (3%). Heideti ette väljakuulutatu ärajäämist (2%), nagu vanamuusika ajalooga tõepoolest juhtus. Rohkem teavet taheti eksamite ja arvestuste sooritamise tingimuste kohta (2%). Kurdeti, et filoloogiateaduskonnas ei andnud valikkursuse eksam võimalust mõnd muud ainet ära jätta.

Veel häirisid ebamugavused registreerimisel, organiseerimatus, halvad tehnilised vahendid, mõni loenguruum (keemiahoone ringauditoorium). Taheti kaugemale ette teada, millised loengud on tulemas. Sagedamini sooviti väljuda akadeemilise loengu raamidest, suunata üliõpilasi vahetule aktiivsusele. Pisut mainiti sedagi, et mõnikord ei pidanud õppejõud ajast kinni ega jõudnud kogu kursuse mahtu läbi võtta.

POSITIIVSENA

märgiti seda, et kateeder üldse eksisteerib ja valikkursusi korraldab (32%). Kui 5% pidas üldharivust pealiskaudsust põhjustavaks puuduseks, siis 13% küsitletuist rõõmustas materjali laiahaardelisuse üle (et loengud pole liiga spetsiifilised). Niisama palju, kui oli õppejõudude teadmiste taseme madalaks pidajaid, oli ka selle kõrgeks hindajaid (11%). Kiideti Jaan Kaplinskit, Helju Tauki ja Hillar Palametsa.

Võimalus kuulata mitteerialaseid (erialale alternatiivseid) aineid võlus 8% vastanutest. Kiideti kursuste laia valikut (7%) ja pakutava materjali huvitavust (samuti 7%). Väljendati rahulolu loenguaegadega (5%) ja teemade valikuga (3%). Positiivsena märgiti, et loengud on tasuta (3%) ja et see on haruldane nähtus, aga samuti loengusarjade kordamist (2%), mis võimaldab huvipakkuvat ainet kuulata hiljem, kui mõnel semestril aeg ei sobi.

Kateedri töö leiti olevat hästi organiseeritud (2%). Meeldis võimalus end soovikohaselt kultuuriliselt harida (2%) ja kohtuda teiste teaduskondade üliõpilastega (2%). Positiivseks peeti ka loengute vabatahtlikkust. Kuulajaid jätkus igale kursusele ja osaleda said paljud. Rahul oldi toimumiskohtadega, info kättesaadavusega, võimalusega sooritada meelepäraseid eksameid oma teaduskonna põhiainete arvelt.

Kunstiajaloos loeti õnnestunuks piltliku materjali kasutamist ja mitme erineva lektori osalemist (eri teemasid või perioode tutvustasid just selle ala spetsialistid). Kateedri töötajad arvati hinge ja armastusega asja juures olevat, nendes märgati huvi oma töö vastu ja tulemuste üle. Rõõmustas see, et tegeldakse üliõpilastega ja huvitutakse nende arvamustest.

●●●

Edaspidi soovitati kateedril kindlasti arvestada teemade huvitavust (71%), õppejõudude teadmiste taset (68%), info kättesaadavust kursuste kohta (60%), ajalist sobivust (59%), õppejõudude esinemisoskust (50%), tehnilist varustatust (27%), lisamaterjali kättesaadavust (26%), arvestuste ja eksamite sooritamise võimalikkust (25%) ja toimumise kohta (14%).

Täname kõiki, kes olid nõus meie küsimustele vastama.

Kultuurikateedri uurimisgrupi nimel
KÜLLI MUNA

Lõpuks on «UT-s» ka Zarah Leanderi laule esitava ERKKI OTSMANI foto (vt. 13. märtsi ja 30. aprilli ajalehti).

RAIGO PAJULA foto

Prantsuse vaim jälle ülikoolis

Nädalapäevad tagasi Prantsuse Teadusliku Instituudi 70. aastapäeva konverentsil rääkis instituudi tegevusest enne sõda tolleaegse instituudi sekretär professor Voldemar Vaga.

Prof. Voldemar Vaga sõnul on taasavatud Prantsuse Teaduslik Instituut (PTIT) õnnetus olukorras, kuna kõik dokumendid, kogu PTIT arhiiv, diapositiivid ja 8000–köiteline raamatukogu hävisid 1941. aastal.

Prantsuse Teadusliku Instituudi asutamiskoosolek toimus ülikooli aulas 24. aprillil 1922. aastal, kuid prof. Voldemar Vaga sõnul alustas instituut tegevust alles 1923. aastal, kui siia oli jõudnud prantslaste poolt saadetud õpetaja **Lucien Rudrauf.** Tema enda sõnade järgi oli sel ajal keskmisele prantslasele elu väljaspool Prantsusmaad pahandavaks iseärasuseks. Lucien Rudrauf valis Eestisse tuleku, et eksportida prantsuse keelt ja õppida tundma uut keelt. «Ma pole teinud muud kui alistunud sellele uusaegse inimsuse sundivale suunale,» kirjutas Lucien Rudrauf 1932. aasta «Olioni» 5.—6. numbris.

Prof. Voldemar Vagal oli võimalus jälgida ja osa võtta instituudi tegevusest. Tema sõnul oli alguses instituudi tegevus tagasihoidlik. Instituudi ruum asus Vallikraavi tänaval, just selles majas, kus praegu asub kunstimuuseum.

«Prantsuse Teadusliku Instituudi hiilgeaeg algas 20–ndate aastate lõpus,» ütles prof. Voldemar Vaga, «see oli äärmiselt intensiivne tegutsemise aeg.» Siis asus PTITi tööle ka sekretär ja raamatukoguhoidja proua Kallista Kann, keda Voldemar Vaga iseloomustas kui tublit organiseerijat, väga kohusetruud ja vastutulelikku inimest.

Prof. Voldemar Vaga sõnul olid Pariisi võimud väga lahked. Pariisist saadeti instituudile kõige silmapaistvamate autorite uusi teoseid. Prof. Voldemar Vaga rõhutas PTIT raamatukogu tähtsust Tartu kultuurielus, sest sealsete raamatute laenamine andis ka eestlastele võimaluse jälgida prantsuse kirjandust, mis tol ajal elas läbi suure õitsengu.

«Neil aastail, mil Prantsuse Teaduslik Instituut väga edukalt tegutses,» ütles prof. Voldemar Vaga, «tahaksin ma paralleele tõmmata Eesti kultuurielu ja instituudi tegutsemise vahel. Eesti kultuuris oli ju ka see suur õitsengu aeg: suur botaanik Theodor Lippmaa, keeleteadlane Andrus Saareste, ilmusid Anton Hansen Tammsaare «Tõde ja õigus», Friedebert Tuglase «Väike Illimar», Albert Kivika «Nimed marmortahvlil» ja Marie Underit pean ma eesti suurimaks luuletajaks üldse.»

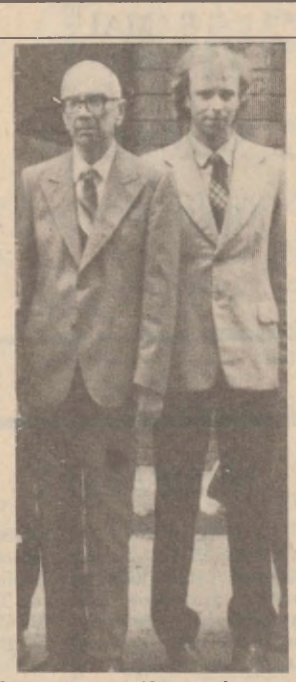
PTIT teiseks tegutsemispõlluks nimetas professor prantsuse keele kursuste organiseerimist. «Kui 1930. aastal olevat olnud kursustel 70 õpilast,» ütles prof. Voldemar Vaga, siis 1930–ndate aastate lõpus oli minu teada õpilaste arv üle 120.» Kursused kestsid 3 aastat ning rühmad olid väikesed, mitte üle 15 inimese.

«See kursuste töö oli väga tulemusterikas,» ütles prof. Voldemar Vaga, «ajalehti, romaane võisid kõik vabalt lugeda. Rääkimine... — minu jutust saadi aru, vastamisega oli natuke raskusi — noh mõni sõna ei tulnud meelde — aga üldiselt oli pilt selline, et kolm kursust lõpetanu võis vabalt Prantsusmaale sõita, tema hätta ei jäänud.»

Iga nädala ühel õhtul korraldasid instituudi liikmed ka seltskondliku koosviibimise; istusid teetassi juures, keegi pidas lühiettekande — need ei olnud mitte tõsised teaduslikud ettekanded, vaid lihtsalt vestlused, peamiselt kirjandusest ja kunstist, ajaloost vähem, ütles prof. Voldemar Vaga. Üsna sageli külastasid Tartu Ülikooli prantsuse teadlased ja kirjanikud, kes samuti võtsid osa seltskondlikest teeõhtutest.

Prof. Voldemar Vaga sõnul valitses instituudis apoliitiline meeleolu. Prantsuse instituudi liikmeteks oli ka venelasi, juute ja isegi sakslasi ning mingil määral ei tahetud puudutada kellegi poliitilisi veendumusi.

«Prantsuse Teaduslik Instituut töötas hoogsasti ja suure tulemusega kuni 1939. aastani,» ütles prof. V. Vaga, «siis algas sõda. Tuli tähelepanuväärne 17. juuni 1940, mil võimas Punakaardivägi oma võimsa ja geniaalse juhi Stalini juhatusel tuli Eestisse ja vabastas eestlased kapitalistide, natsionalistide ja igasuguse buržuaalse rämpsu võimu alt. Kui 1941 tulid järgmised vabastajad — sakslased, siis ei saanud enam loomulikult juttu olla Prantsuse instituudist. Kolme aasta pärast tulid tagasi idapoolsed vabastajad ning vabastasid veel kord. Siis tekkis meil niisugune palve: **Armas jumal, vabasta meid vabastajatest.»**

Väljavõte grupifotost, kus prof. VOLDEMAR VAGA on 1984. aastal koos oma diplomandidega. Paremal nüüd juba tuntud kunstikriitik Harry Liivrand.

Prof. Voldemar Vaga ütles, et nende inimeste lootus, kes arvasid, et prantsuse keel ja kultuur on nüüd ununenud, ja seda pole vaja, muidugi eksisid. «Prantsuse keel ja kultuur on uuesti au sees ka Eestis ja prantsuse vaim elab edasi.»

❑❑❑

Romaani rahvaste hulgas on prantslastel kõige rohkem vaimukust, kergust, elavust, peenust ja rafineerumust. Nendega võrreldes itaallased ja hispaanlased on kindlasti raskepärasemad, sellest hoolimata, et asuvad rohkem lõuna pool.

Johannes Aavik

SELLE MÕTSAR

Folkloor — miski, mis levib

29. aprillil sai Tartu Kirjanike Majas teoks traditsiooniline noorteadlaste rahvaluulekonverents, korraldajateks poolteks KKI ning Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi folkloristid.

Ürituse elujõulisusest (10. kevadsessioon!) andis tunnistust lai teemaring — eksistentsialismist metsiku ja kirilinnuni ning etnobotaanikast ühe-realise lühikese refrääniga regivärsside tüpoloogiani, samuti ettekandjate–kuulajate vahel tekkinud sõbralik–emotsionaalne mõttevahetus, kus värskeid tuuli puhumas nimelt folkloori piiriteaduste poolt.

Rahvaluuleteaduse traditsioonilist teemaringi käsitlesid **Anzori BARKALAJA (eesti fil. III),** kes esitas oma nägemuse rahvaluule mõiste defineerimisest, tekitades kuulajaskonna hulgas kaasakiskuva diskussiooni (vt. ka pealkirja!); **Mare JANNESTE (KKI)** ettekandes «Kellele on kasulikud rahaaugu–jutud» vaatles aardemuistendite keskmisest suuremat populaarsust usundiliste muistendite seas ning selle nähtuse mõeldavaid seletusi, mis peaaegu niisama põnevad kui lood peidetud varandustest ise; **Ülo VALK (KKI)** ja «Läänemeresoome loomismüüt hinduistliku brahmanda õpetuse valgusel» käsitles maailmamuna–kujutelmi eelnimetatud rahvaste loomismütoloogias; **Ergo VÄSTRIK (eesti fil. III),** uurinud eestlaste kalendrikombestikku ja õlgedest ning kaltsudest tehtud kuju (metsik, Tahma–Toomas, kirilind) osa selles, tõi paralleele ka kaasaegsete noorterühmade tavadega.

Rahvamuusikuid esindav **Taive VIIDING (KKI)** andis põhjaliku ülevaate arvuti abil tehtavast viistüpologiseerimismetoodikast, analüüsides täpsemalt Lõuna–Eesti ühere-alisi regiviise.

Art LEETE (ajaloo–osakond) põnev ülevaade graffitist Eestis 1991—1992 ehk teisisõnu — miks, mida ja mis keeles kirjutab (noor?) inimene «avalikesse ja varjatud kohtadesse», tugines omakogutud ainesele ja ühtlasi püüdis valgustada ka eelnimetatud nähtuse ajaloolist tausta.

Rahvameditsiinist kõneles **Tiina TAEL (ERM),** teemaks aadrilaskmine ja kupupanek eesti traditsioonis, illustreerivaks materjaliks ERM–i kogudest kaasatud kupusarved ja aadrirauad. Rahvameditsiiniga seondus ka **Toomas SILDVEE (bioloogia)** ettekanne «Etnobotaanika võimalikkusest Eestis», mis keskendus ravimtaimedega seotud probleemide (kasutamine ravis, vastavasisulised trükiväljaanded, taimede rahvapärased nimetused ning kasutamisviisid) uurimisele ja selle tõhustamisele koostöös folkloristidega.

Argo MOORI (EPÜ) filosoofiline arutlus eksistentsialismist, traditsioonilise kultuuri osatähtsusest inimese elus (traditsioon kui identiteedi osa, traditsioon kui inimese vaimne kaitse ja teraapia) andis ainet süvamõtiskluseks kõikidele osalejatele.

Loone KAUST (TÜ) valgustas Oskar Kalda kristliku mõtteilma tema epistolaarse pärandi põhjal.

Virve SARAPIK (KÜ) ettekandes «Punane: sõna ja värvus» tõdes kokkuvõtvalt, et postkommunistlikus Eestis on traditsiooniline «punane» = hea, ilus tõrjutud hilisema «punase» = sotsialistlik poolt. Tõrjutud tõeliselt ja freudistlikult.

Lõpp hea, kõik hea. Vaimset potentsiaali tunnukse jätkuvat. Rasketest aegadest hoolimata õnnestus õigeaegselt (ja heal paberil!) ilmutada teesivihikki, mida huviline, kel osalemiseks mahti polnud, kirjandusmuuseumi rahvaluuleosakonnast 3 OR eest saada võib.

MARJU KÕIVUPUU

ÕPPIVAD PALJULAPSELISED EMAD!

Et tudengiperede majanduslik olukord on allpool igasugust arvestust, ei üllata küll kedagi. Eriti raske on aga paljulapselistel peredel.

Üliõpilaskonna valitsus otsustas emadepäeva künnisel anda väikestki abi neile naistudengeile, kel on vähemalt kaks last ja kes sellest hoolimata võtavad osa õppetööst.

Selleks palume nimetatud üliõpilastel tulla koos isikut tõendava dokumendiga TÜÜ Valitsusse (üliõpilasmaja III korrus).

Liivi Abel (stom. V),
Meeli Hint (stom. V),
Siire Leppik (stom IV),
Terje Themas (stom. V),
Kaja Valu (stom. IV),
Maritta Loog (ravi V),
Tiina Lätti (ravi VI),
Tereza Markina (v. ravi V),
Kattri Pauls (ravi VI),
Inetta Pruus (sp. med. VI),
Lii Veskimägi (ravi VI),
Galina Seremeta (v. ravi II),
Ivi Sonn (ped. IV),
Doris Bärenson (med. õd. I),
Rita Jürgenson (med. õd. I),
Ülle Pant (med. õd. I),
Heli Pai (farm. V),
Kaie Hansson (mat. II),
Meelike Pandis (mat. III),
Liina Raid (s. fil. IV),
Katrin Rätsep (i. fil. V),
Heli Noorkõiv (ajal. III),
Krista Sisar (def. III),
Mari–Anne Jaagant (maj. IV),
Katrin Nukka (maj. IV),
Kadriann Saar (biol. IV),
Piia Narusberg (keem. IV).

KORPORATSIOON «FRATERNITAS ESTICA» 85

1990. aasta kevadkommerši pidulik koosolek.

Homme möödub 85 aastat esimese eesti korporatsiooni asutamisest Tartus.

Uue korporatsiooni sihtideks pidid saama eesti meele ja eesti keele levitamine, tubli eestlase ja kohase seltskonnainimese, harmoonilise ja teguvõimsa isiksuse kasvatamine.

Algusaastad polnud korp! «Fraternitas Esticale» kerged. Saksa korporatsioonid ei näinud heameelega rahvusliku korporatsiooni teket. Headmeelt ei tundnud ka EÜS, sest viimasest olid uue korporatsiooni liikmed välja astunud. «Postimehes» ilmus J. Tõnissoni sulest rida teravaid artikleid korp! «Fraternitas Estica» tegevuse kohta. Ajapikku kired vaibusid ja suhted teiste organisatsioonidega normaliseerusid.

Korp! «Fraternitas Estica» saavutas tunnustuse eelkõige oma tegevusega. Võeti osa paljudest rahvuslikest üritustest, nagu rahvaviiside kogumisest Eesti Rahva Muuseumi algatusel, samuti suurematest rahvuslikest pidupäevadest — oma esindajate kaudu osaleti näiteks «Estonia» teatri avamisel.

Kõrvale ei jäädud ka üliõpilaskonna üritustest. Koos korp! «Vironiaga» algatati 1915. aastal Eesti Korporatsioonide Liidu idee.

1918. aastal sattus FE teatud vastuollu teiste organisatsioonidega seoses astumisega Saksa ülikooli. See toob kaasa FE boikoteerimise teiste organisatsioonide poolt, kuid juba Vabadussõja ajal (Vabadussõtta astus FE esimese organisatsioonina *in corpore*) lõppes sisuline boikott, peale ametlikke vabandusi 1919. aastal ka vormiline.

Üliõpilaskonna esimeseks esimeheks oli FE liige Karl Peterson ja umbes samal ajal liitus meie vilistlaskoguga ka tollane riigivanem Konstantin Päts.

1932. aastal sai teoks juba korporatsiooni algusaastail tekkinud mõte omast majast. Hoogustus konvendisisene töö. Tehti sporti, korraldati referaadiõhtuid, peeti suvepäevi...

Arenes ka välissuhtlus. 1930. aasta veebruaris kirjutati alla sõpprusleping Helsingi Ülikooli Savo osakonnaga. Sõpruslepingud sõlmiti ka Läti korp! «Lettonia», Leedu korp! «Neo–Lithuania» ja Poola korp! «Poloniaga».

Iseseisvusaja lõpul oli 463 liiget. 1940. aastal jagas FE teiste akadeemiliste organisatsioonide saatust. Haridusminister J. Semperi käskkirjaga kuulutati likvideerituks kõik üliõpilasorganisatsioonid. Korporatsiooni maja natsionaliseeriti, enamik varadest ja arhiividokumentidest viidi muuseumi. Peita õnnestus varadest vähe ja sellestki hävis osa sõjatules.

Sõjakeerises satuti võitlema mõlemale poolele. Vanemad *frater*'id aga jätkasid kooskäimisi. 1942. aastal tähistati Tallinnas korporatsiooni 35. aastapäeva.

1944. aastal läks üldise põgenikevooluga kaasa ka paarsada *frater esticus*'t. Praegu tegutsevad FE koondised Rootsis, Kanadas (osakondadega Montrealis ja Vancouveris), USA–s (osakond Baltimore'is ja Kesk–Lääne osakond) ning Austraalias. Lisaks on esindajad veel Brasiilias ja Inglismaal.

SÕJAJÄRGSEIL AASTAIL

püüdsid Eestisse jäänud *confrater*'id sidemeid üksteise vahel taastada. 1956. aastast algasid tihedamad kontaktid. Peeti üksteise sünnipäevi, tähistati korporatsiooni tähtpäevi. Muidugi ei olnud võimalik välja tulla värvides. Igas *frater*'is oli aga salasoov oma konventi taas tegutsemas näha.

1988. aastal, kui hakkasid puhuma vabamad tuuled, hakkas edenema ka mõte FE taasasutamisest.

Aasta algul tekib rühmal üliõpilastel eesotsas Vallo Nuustiga mõte asutada korporatsioon. Uuritakse Eesti üliõpilaskonna ajalugu. 4. novembril 1988 on otsus kindel — asutatakse FE taastav kogu.

Seejärel süvenetakse sügavamalt korporatsiooni ajalukku, otsitakse kontakte väliskoondistega, arutatakse taastamisküsimusi vilistlastega. Töötatakse välja korporatsiooni põhikiri ja kodukord.

31. märtsil 1989 kinnitab TÜ nõukogu FE põhikirja. 6. mail on korp! «Fraternitas Estica» ülesastumispäev.

Taastamispäevadest on tänaseks möödunud kolm aastat. Selle aja jooksul on FE uuesti jalad kindlalt maha saanud. Tähtsamatest sündmustest võiks nimetada osalemist auvilistlase K. Pätsi põrmu kodumulda sängitamisel. 1990. aasta 21. oktoobril uuendati sõprusleping Helsingi Ülikooli Savo osakonnaga. Sõprussidemed on taasloodud ka korp! «Lettonia» ja korp! «Neo–Lithuaniaga».

Peale tavapärase igakolmapäevase kooskäimise omas vanas konvendihoones on olnud külalis– ja rebasõhtuid, kantud ette referaate. Spordialadest on au sees korvpall ja bändimäng. Meeldejäävad on olnud korporatsiooni suvepäevad Saaremaal ja Kihnus. Tihti on kokku saadud väliskoondiste esindajatega.

VIVAT CRESCAT FLOREAT FRATERNITAS ESTICA IN AETERNUM!

PEETER TALVAR,
korp! «Fraternitas Estica» kirjatoimetaja

☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT

MÄLESTUSED KODUST
PÄLSONI 14—108
(põhineb tõestisündinud lugudel)
III

Sel otsustaval tunnil saabus äkki Voldemar. Keegi ei teadnud, kuidas või kustkaudu. Ta tuli oma harilikul kujul, lõhnates konjaki järele ja kandes näol magamatuse märke.

Voldemar heitis terava pilgu üle võitlusvälja. Selle pilgu eest ei jäänud varjatuks, et tegevus toas oli pehmelt öeldes soikunud.

«Mehed, mis siin sünnib?» hüüdis ta. «Keda te, kuradid, matate?»

Toasolijate reaktsioon oli loid. Kuid omaenda sõnadest virgutust saanud, võttis Voldemar mõtte tõesti üles:

«Aga miks mitte matused? Matame kellegi maha! Ainult kelle?»

Ta vaatas toas luuravalt ringi. Ühtegi vabatahtlikku ette ei astunud.

«Me matame Vaino Väljase!» teatas Vanaisa kindlal toonil. Tema oli poliitiliselt kõige teadlikum. «See mees on nagunii poliitiline laip.»

Sellega olid kõik kohe nõus. Voldemar hakkas kalliks kadunukeseks ja viskas end lapiti Väikemehe voodile.

Vanaisa võttis teki õlgadele, kujutades endast pastorit ja alustas:

«Me oleme siia kokku tulnud selleks, et saata viimsele teekonnale meie kallis Vaino Väljas. Tema teened isamaa, rahva ja partei ees on raske üle hinnata. Oma targa ja ettenägeliku idapoliitikaga kindlustas ta Eestile täieliku sõltumatuse NSV Liidu koosseisus. Konsolideerumine ja teised märksõnad...»

See nõder jutt kestis veel tükk aega. Siis haarasid kuus meest voodist kinni ja kandsid Voldemari (Väljase) uksest välja. Vetruv reformpuusärk paigutati keset Pälsoni tänavat. Pühaliku talituse rikkus autobuss, mis sundis surnu kiunudes tagasi ühikasse põgenema. Kirudes lohistas Väikemees sinna ka oma voodi. Vaino Väljas oli praktiliselt viimsele teekonnale saadetud.

Nagu tellimise peale jõudsid sel hetkel kohale Juris ja Mesi, surudes viinapudeleid hellalt rinna vastu. Kõik läksid tuppa ja asusid jälle tavapärase tegevuse juurde. Viina joodi loomulikult otse pudelist. Kõvemad mehed jõid peale õlut, lahjemad vett.

Korraks tekkis seltskonnas väike ebakõla. Nimelt küsis Voldemar Manivaldilt kurjalt, miks ta kunagi sokke ei vaheta. Voldemar oli pisut esteet ja ei kuulunud ka toa 108 põliselanike hulka. Aga need patud anti talle andeks.

Igal juhul ei lasknud Manivald end sellest rünnakust häirida.

«Vahetan küll,» vastas ta rahulikult ja võttis topeltlonksu viina. «Igal õhtul panen parema jala soki vasakusse ja vastupidi.»

Kui suurem osa viinast joodud oli, võttis Vanaisa juhtimise jälle enda kätte:

«Nüüd on lugu nii, et on absoluutselt vajalik pisut liigutada. Kell pole enam ammu nii–öelda lapsekingades. Kiibits, Juris ja Manivald — objekt 106! Adalbert, Mesi ja Väikemees — objekt 112! Ülejäänud voolikuid lahti kerima! Parmoja jääb siia peremehe eest.»

Parmoja ei vastanud inimkeeli. Ta mörises midagi, hingas raskelt ja püherdas voodis.

Toas 106 elasid Miilits, Tuletõrjuja ning Uroloog. Toas 112 elasid Parmoja sõbrad lätlased, kes õppisid praktilist eesti keelt (nn. praktilised mehed). Voolikuid leidus suurel hulgal koridorides. Silmad energiaküllusest kiiskamas, tõusis seltskond vastu uutele kangelastegudele.

INNO TUUTU

POLITSEI RÜNDAS ÜLIÕPILASI

Eesti politsei koristas plakatitega meelt avaldama tulnud üliõpilased neljapäeval, 23. aprillil Tartu Ülikooli majandusmaja kõrvalt.

Sinistes barettides politseinikud rebisid üliõpilastelt plakatid ja talutasid ühe üliõpilase politseiautosse. Autos hoidis politsei üliõpilast kinni tund aega.

Ühe reapolitseiniku sõnul olid sinistes barettides politseinikud Eesti Politsei erirühmast «spetsnaz». Meelt avaldama tulnud üliõpilaste sõnul rääkisid sinistes barettides politseinikud vene keelt.

Kolm Tartu Ülikooli üliõpilast tulid meelt avaldama, sest stipendiumide andmine oli edasi lükkunud määramata ajaks.

Plakatitel oli eesti, inglise ja rootsi keeles tekst: «Me ei vaja *show*'d, vaid stippi!» Plakatid olid nn. *sandwich*–tüüpi, valmistatud paberist.

Rootsi kuninga ja välismaa ajakirjanike kohalolekut püüdsid üliõpilased ära kasutada, selleks et kiirendada Eesti Valitsust stipendiumirahasid eraldama.

Kolme üliõpilase protestiaktsiooni võttis üles Rootsi televisiooni filmigrupp. Üks üliõpilane andis Rootsi televisioonile intervjuu.

Rootsi televisiooni filmigruppi kuulunud ajakirjaniku sõnul kasutab Eesti Politsei vanu kombeid uues kuues.

Tudengid püüdsid oma protestiaktsiooniga juhtida tähelepanu stipendiumirahade mittesõigeaegsele kättesaamisele. Osa üliõpilasi polnud oma raha kätte saanud veel ka selle nädala algul.

INNO TÄHISMAA

Politsei töötas, tudeng pildistas, isegi film jäi alles.

AUTORI foto

ÜLIKOOLI KEVADPÄEVAD '92 21.–26. aprill

HIIDLAINE LÕI LAINEID

Ansambel «Hiidlaine» saavutas teise auhinnalise koha reedel, 24. aprillil toimunud lauluvõistlusel.

«Veiniraha anti,» sõnasid ansambli liikmed.

«Hiidlaine» esinemine pani rahva keema. 70–ndate stiilis riietus ja värvikirev *image* tekitasid saalis ovatsioonipuhanguid. Kõik pealtvaatajad ei mahtunudki saali.

«Hiidlaine» menukas esinemine oli soojenduseks esimese koha ja 500 rubla võitnud grupile «Ekseem».

«Me pole ansambel, vaid kunstiline kollektiiv,» lausus pärast esinemist «Hiidlaine» ainuke meesliige, pikajuukseline brünett Vello Liba Orumets.

«Teadustaja pani mööda,» sõnas solist Eneken Saarmas. «Me pole mitte 60–ndate, vaid 70–ndate stiil.»

Seitsmekümnendad... kuldsed, hõbedased?
INNO TÄHISMAA foto

«Hiidlaine» liikmete sõnul on nende esitus see, mis on nende jaoks Vello ja «Laine». «Seewaldis pole keegi arvel,» kõlas kooris.

Eneken Saarma väitel on «Hiidlaine» liikmete hobideks laulmine, ratsutamine ja keeglimäng. «Ainult meie teame, mis värvi on armastus,» sõnas Eneken Saarmas.

Tumepunaseks värvitud huultega Hipe Traaveli sõnul ei kõlvanud teised ansamblid kuhugi. «Las laulavad, ärgu esinegu,» ütles ta.

Kostümeerija Galja Petrovna käe all lihvi saanud «Hiidlaine» kuus liiget laususid, et ei suuda oma fännidest vabaneda. Nad väitsid, et rahalisi probleeme pole, kuna manedžeriks on Don Mürakas.

«Oleme esinenud kogu maailmas,» ütles solist Riina Reimann. «Soe vastuvõtt oli noortemajas «Sõprus» ja EPA klubis.»

«Hiidlaine» kollektiivi väitel on nende majaks Pälson ja juured asuvad Püssis. Siira esituslaadiga püüab «Hiidlaine» edaspidigi südameid võita.

INNO TÄHISMAA

INFONÄLG VÕI INFOUPUTUS?

Tudengipäevade raames toimus möödunud neljapäeval põllumajandusülikooli klubis seminar «Tudeng, tudengiorganisatsioon, ülikool» tosina üliõpilase osavõtul.

Kuuest Eesti kõrgkoolist oli kõige arvukamalt ja ka kõige tõsiselt võetavamalt esindatud EPMÜ. Kuulati ka TÜ, Pedagoogikaülikooli ja lõpuminuteil kohale jõudnud Kunstiülikooli esindajaid.

Erinevate kõrgkoolide puhul oli suhtumine tudengiorganisatsioonidesse, millest põhiliselt räägiti, erinev.

Põllumajandusüliõpilased, kes olid enamuses, arutasid oma kooli tudengiorganisatsioonidega seonduvat. EPMÜ–s on tudengiorganisatsioonide tegevus soikunud. Intiimorganisatsioonide tegevus ei ole aktiivne. On 1 korporatsioon ja 3 seltsi. Seltsidesse on koondunud loomaarstid, maaparandajad, majandusinimesed. Suurimaks probleemiks peeti uut, eksamiteta vastuvõtusüsteemi ja esimesel aastal tehnikumidesse minekut. Nõrk koht on just praegune II kursus, kes esimesena uue süsteemi järgi vastu võeti.

TÜ tudengkonna aktiivsem pool võttis sel päeval vastu Rootsi kuningat. Siiski leidus mees, kes pikemalt peatumata intiimorganisatsioonidel, millesse kuulub aktiivse tudengkonna enamik, pööras tähelepanu just teaduskondade ja erialaselt koondunud inimeste gruppidele. Nende koondumise üks eesmärk on erialase info hankimine. Kolmanda suure osa moodustavad kultuuriringid ja ühendused, mis on koondunud TÜ klubi juurde. Kohale jõudnud kaks tütarlast iseloomustasid kultuuriklubi järgmiselt: punt rahvast, kes organiseerivad kaks korda aastas üliõpilaspäevi ja saavad tasuta üritustel käia. Peale kevad– ja sügispäevade ei tee me mitte midagi.»

Vestlus läks hoogu, kui hakati rääkima rahvusvahelistest organisatsioonidest. Rahvas oli algul seda meelt, et välissõitude võimalusest on vähe juttu, infot ei jõua kas õigeaegselt või piisavalt organisatsioonidest välja. Siis tegi EPMÜ volikogu rahvas selgeks, et tudeng ei vaevle infonäljas. Tudeng lihtsalt ei loe ülikooli lehte ja tal on kasutamata ka seal pakutavad võimalused.

Pedagoogikaülikooli esindaja arvas, et mitte infonälga, vaid infouputust on tunda. Peda–koolis liitutakse väiksemate organisatsioonidega, mis ei ole väliselt nii ilusad, aga on sisemiselt erksad. Jõuti selleni, et tudeng vajab kohta, kus tudeng olla. Selleks võib olla mingi maja, aga päästa võib ka organisatsioon.

Seminari lõpul jõudsid kohale Kunstiülikooli esindajad: «Meil ei võeta eriti seltsielust osa. Siiski on üks naljakas organisatsioon — Kunstiülikooli kunstiklubi, mitte midagi tegemise organiseeritud vorm.»

Nii erinevad olid suhtumised, nii erinevad probleemid.

ILONA LEIB

PEAHOONE KATUSE KULDAMINE

Tartu Ülikooli peahoone katuse kuldamist plaanivad korp. «Samarkandia» liikmed. Korp. «Samarkandia» koondvõistkond sai teise koha **laupäeval, 25. aprillil toimunud kostümeeritud teatejooksul Tartu Raekoja platsil.**

Korp. «Samarkandia» liikme Abul Muhtar Ibn Öndel Jüri al–Samarkandia sõnul kuulub ülikooli peahoone katuse kuldamine ühte projekti Heino Kiige nimelise medrese ja Muhhammed Taragai Ulugbeki memoriaali loomisega.

Jüri al–Samarkandia ütles, et kuld kavatsetakse saada annetustest. «Praegu on korporatsiooni esindajad Alma–Atas, et hankida kulda ja koguda Tartu minarettide ehitamiseks kaamelisõnnikut,» lisas ta.

Kostümeeritud teatejooksul sai esikoha võistkond **«ESTSHVEITS».** Neile kaotas napilt korp. «Samarkandia» võistkond.

Pealtvaatajate sõnul oleks «Samarkandia» võitnud, kuid nende *team*'i kuulunud kaamel pistis ühe korra perutama ja s.....s tihti, mistõttu võistkond kaotas vajalikke sajandiksekundeid.

Praegu tegeleb korp. «Samarkandia» oma konvendihoone tagasinõudmisega. Korp. «Samarkandia» ajalooline konvendihoone on praegune Tartu Ülikooli füüsikahoone Tähe tänaval.

Korporantide liikmete sõnul on Heino Kiik võetud pühakuks, kuna Heino Kiik on truu korp. «Samarkandia» ideedele.

Muhammed Taragai Ulugbeki memoriaali kavatsevad korporandid ehitada restorani «Kaunas» ja kaarsilla vahelisele alale. «Ulugbek oli kuulus Usbeki riigimees,» sõnas «Samarkandia» liige Jüri al–Samarkandia.

Jüri al–Samarkandia lausus, et korp. «Samarkandia» loosung on: «Kõik kitarrid dombradeks.» «Dombra on usbeki rahvuspill,» ütles Jüri al–Samarkandia. «Praegu on Tallinna Tehnikaülikoolis projekteerimisel kahekettaline dombrasaag, ühest kitarrist saab kolm dombrat.»

Korp. «Samarkandia» osales Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna edustuse valimistel oma platvormiga. «Samarkandia» välisplatvormis väljenduvad ka peamised tegevussuunad.

INNO TÄHISMAA

INFO ● INFO

MIS & MIKS?

«Palju olulisem on leida mitteammendavad vastused õigetele küsimustele kui esmaklassilised vastused valedele küsimustele,» arvab kirjanik ja ajakirjanik *Svenska Social– och Kommunalhögskolan* **lektor JAN–ERIK WIIK** ja kutsub arutlema Põhjamaade ning Baltikumi ajaloo ja tänapäevaprobleemide üle.

- Miks hääbusid liivlased?
- Mis seob Põhjamaid?
- Mis on Põhjamaade koostöö ja milline võiks olla selle tulevik?
- Miks kuulub Soome Põhjamaade hulka, Eesti mitte?
- Mida arvavad taanlased sakslastest, soomlased venelastest, eestlased soomlastest jne., jne.

Seminar toimub neljapäeval, 14. mail kl. 14.15 ph. aud. 238 (inglise/soome keeles).

KAITSMINE

28. mail kl. 16 kaitseb TÜ nõukogu saalis doktoriväitekirja «Turbulentsi fenomenoloogiline (kontinuum) teooria» JAAK HEINLOO.

Oponendid on füüsika–matemaatikadoktorid professorid J. Engelbrecht (EV TA liige) ja A. Aitsam.

Prof. *MAIDO RAHULA*,
matemaatika doktorinõukogu sekretär

ANTIIKKULTUURI LEKTOORIUMIS

Klassikalise Muinasteaduse Muuseum teatab, et 22. aprillil ära jäänud antiikkultuuri lektooriumi ettekanne «Vana–Egiptuse kirjandus» **Sergei Stadnikovilt** toimub 13. mail kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis.

SUITSIID

Kolmapäeval, 13. mail kl. 12.15—18 toimub Tartu Psühhiaatriakliinikus (Raja tn. 31) **interdistsiplinaarne muusikalis–meditsiiniline sümpoosion «SUITSIID — HAIGUS, SAATUS, ÕNNETUS?»** enesetapu meditsiinilistest, bioloogilistest ja filosoofilistest probleemidest.

Esinevad arstid, õppejõud, TÜ ja Tallinna Konservatooriumi üliõpilased. Ürituse eel, vältel ja vaheaegadel on võimalik haigla kohvikus tervislikult keha kinnitada.

Üliõpilaste sisehaiguste ring

ÜLIKOOLI KLUBIS

NÄDALALÕPUDISKOD

Reedel, 8. mail, laupäeval, 9. mail ja pühapäeval, 10. mail kl. 21.
Üliõpilaspilet kaasa!
Teisipäeval, 12. mail *special*–õhtu (jälgi reklaami!)

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 13. mail ja neljapäeval, 14. mail
DISKOÕHTUD

Algus kell 21!
Üliõpilaspilet kaasa!
Kultuurikateeder küsitles oma kuulajaid

HEI, TUDENG!

Pingeline sess on ees, aga väljas on ju KEVAD!!!

Laupäeval, 16. mail kl. 22—02.00 läheb kordamisele kevadpäevade massiüritus ülikooli klubis

ÜLEMAJA ÖÖDISKO

Kõikidele tudengitele (NB! Üliõpilaspilet kaasa!)
TASUTA!!!

ARVA ÄRA!

Mida tähendab sõna «tübetekkel»? Kes arvab ära, sellele tasuta «Kaameli Hääle» esimene aastakäik.

EELTEADE

Maikuus tutvustame ja kommenteerime TÜAÜ liikmetele ja teistele asjahuvilistele **tasuta** uut töölepinguseadust.

Täiendav informatsioon seminari toimumise aja ja koha kohta ülikooli ajalehe ja/või a/ü algorganisatsioonide esimeeste vahendusel.

Ametiühingukomitee

Tudengil on tänaseks vist lõpuks stipp käes. Töötajail on saamata kaks viimast palka. Millest elada? Paljud ei söö lõuna ajal ülikoolis enam isegi suppi. Pered tahavad ka toita. MIks ei küsitleta haridustöötajate toimetulekut vaesel ajal?

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 16 (1676)
REEDE,
15. MAI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2.lk.
- «KRAPP» — 3. lk.
- REISIKIRI — 3. lk.
- PASUNAST PUHUTUD — 4. lk.

KIIRPILK JÜRIKUULE

● **1. aprillil andis aulas kontserdi Göttingeni Ülikooli segakoor.**

● **Kuu algul viibisid rektor Jüri Kärner ja prorektor Vello Peedimaa koos abikaasadega vastukülaskäigul Oslo Ülikoolis.** (Oslo Ülikooli rektor osales detsembris TÜ aastapäevaüritustel, mil kirjutati alla ka koostöölepingule.

● **ÕES–i koosolekul 2. aprillil oli üks ettekanne teadusest Eestis ja ülikoolis. Selle pidas vanemteadur Jaanus Harro.**

● **3. aprillil oli aulas Tartu Akadeemilise Meeskoori 80. juubeli kontsert.**

● **4. aprillil korraldas ESDP ülikoolis erakondade ja haridustöötajate ümarlauaarutelu hariduse tulevikust.**

● **8. aprillil oli Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingul külaline Norrast.** Perelaborit külastanud Norra Akadeemiliste Naiste Ühingu president Susanne Lie pidas loengu naisuuringutest USA–s ja Norras.

● **7.—9. aprillini toimusid edustuse valimised** (valimas käis 12,4% üliõpilastest, uude edustusse valiti 25 üliõpilast).

● **11. aprillil toimus Inseneride Majas Šoti õhtu, millest võtsid osa Suurbritannia suursaadik Eestis Brian Low ja Glasgow' Ülikooli õigusteadlased.** Külalisjuristid pidasid õigusteaduskonnas ka loenguid.

● **Aprillis jõudis TÜ–sse mitmesuguseid abisaadetisi Uppsalast ja Oslost.**

● **21.—24. aprillil peeti ülikooli kevadpäevad.**

● **23. aprillil külastasid ülikooli Rootsi kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia, Uppsala Ülikooli Rektor prof. Stig Strömholm ja teised külalised Rootsist ning baltisakslaste delegatsioon, kes võtsid osa Gustav II Adolfi mälestussamba avamisest.**

● **23. aprillil jätkus Ajaloomuuseumis Tallinnas alanud Balti ja Põhjamaade teadusajaloo sümpoosion.**

● **22. aprillil alustas Helsingi Ülikooli dots. Outi Merisalo TÜ–s pikemat loengukursust raamatu ajaloost Lääne–Euroopas.**

Ülikoolis pidasid loenguid ka väliseestlased **Peeter Tõnuse** majandusteaduskonnas ja prof. **Toivo Raun** Indiana Ülikoolist filosoofiateaduskonnas.

Viimasel oli loengusari «Rahvusküsimus Tsaari–Venemaal ja NSVL–s».

● **Aprillis kaitsesid doktoriväitekirja Viivi Russak ja Ants Peetsalu.**

● **27. aprillil avati pidulikult (töötas juba kuu algusest) Soome saatkonna büroo Tartus Uus tn. 3** (erakutsed esmaspäeval, ametiasutustele viisad teisipäeviti, kolmapäeval äri ja turistid).

● **28. aprillil tähistas Prantsuse Teaduslik Instituut Tartus oma 70. aastapäeva (vt. eelmist «UT–d»). Pidulikul koosolekul viibis ka Prantsuse Vabariigi suursaadik Eestis M. Jacques Huntzinger.**

● **Aprilli viimane õhtu ja öö oli tudengite volbriöö päralt.**

● **Kuu algul tähistas Tallinna Pedagoogikaülikool 45. aastapäeva.** Esimest korda valiti ka audoktorid.

● **Põllumajandusülikooli aprillikuu nõukogus kinnitati EPMÜ uus struktuur, õppetooli professuuri statuut, õppe– ja teadustöö põhimäärus ning lektoraadi põhimäärus (vt. naaberülikooli 8. mai ajalehte!).**

Tudengifoto tudengipäevadest kaarsilla kaarelt.

Pildistas *INNO TÄHISMAA*

VOLBRIÖÖ

möödus nii tormiliselt, et uue, s.t. eelmise nädala alguses ei jõudnud tudeng veel sulepeadki kätte võtta. Et suured lehed on meie õhtust ja ööst peaaegu kõik juba ära kirjutanud, jätan ülikooli kroonikasse vaid mõned faktid.

Akadeemiline rongkäik algas Vanemuise 46 maja eest ja suundus Raekoja platsile. Linna poolt tervitasid meid linnapea Ants Veetõusme ja abilinnapea Rait Toompere. Meie poolt oli sõna korp! Filiae Patriae esindajalt Liina Lukaselt. Üliõpilaskonna Valitsuse esimees Kaarel Tarand ähvardas oma pöördumises EV valitsuse, linnavalitsuse ja Tartu Sotsiaalpanga poole otse panka välja maksmata stipiraha küsima minna.

Seejärel oli peahoone ees kohtumine rektor Jüri Kärneriga. Dialoog kahe EÜS–lase (rektori ja üliõpilaskonna valitsuse esimehe) vahel lõppes rektori heade soovidega maiööks.

Edustuse esimees Martti Raidal tegi teatavaks edustuse uued stipendiumi saajad. Need on ajalooüliõpilane Mati Maasikas ja arstiteaduskonna üliõpilane Ivo Valter.

Toomemäel jätkusid kombekohane Baeri pesemine ja muud akadeemiliste kodanike lustilised toimingud. Kuidas ja kus kellegi volbrilised tunnid edasi möödusid, seda teab ta ise, kui ta ikka teab.

VOLBRIÖÖLANE

DIONÜÜSIA TUNNID

Tartu kevad ei ole tänavu soosinud tudengite kevadpäevi, dionüüsiat ega «Tartu Kevadet» ennastki. Teatrifestivali «Dionüüsia Emajõe Ateenas» avamist oli Raekoja platsil silmamas isegi vähem rahvast kui tudengite kostümeeritud teatejooksu. Jüri Lumiste, festivali stsenarist ja lavastaja, kutsus kõigest hoolimata kõiki tärkamise, pungumise ja viljastumise aega ja igasuguse teatritegemise sekka ning avas šampanjapudeli. Linnapea oli keset päeva linnakodanike silme all sunnitud seda esimesena maitsma, kutse peale silkas üle platsi kohale mõni teinegi.

Dionysose vanker lükati (ei, pigem tõmmati) minema ning lauljad, mängijad ja muidu huvilised jalutasid mööda Vallikraavi tänavat Kassitoomele. Ühele neljast hobusest tundus vist selline jalutamine liig aeglane olevat või häiris teda miski muu, sest teda võis vabalt hüppehobuseks nimetada. Rahvaste Monumendi juures laulis soomlaste koor, tennisepaviljoni katusel tantsisid hurmavalt neiud... Dionüüsoslikud protseduurid jätkusid Kassitoomel, millest kõigest sai hea ülevaate ka Raadio Tartust või Tartu Raadiost. Mine võta alati kinni, kes missuguse raadio nime all parajasti kõneleb.

● ● ●

Midagi oli alanud, oli tekkinud... Tahes–tahtmata hakati paralleele tõmbama levimuusikapäevadega. Olid ju needki mai algul ja meelitasid samuti Tartusse igat masti huvilisi. See oli omamoodi prestiižiüritus neile, kes igal olulisemal sündmusel pidasid kohuseks kohal olla. Dionüüsia tõi aga üle teatriläve vist neidki, kes varem iial polnud ühelgi etendusel viibinud.

Mõne nädala eest toimunud pressikonverentsil andsid korraldajad Erik Sakkov ja Jüri Lumiste teada, et festivalist olid huvitatud ootamatult paljud — nii kutselised teatrid kui alternatiivsed trupid. JL rõhutas aga, et nende vahel ei tasuks vahet teha, ühed teatri tegijad kõik.

Niisama julm on kümnendite kaupa lahterdada kultuurietappe ja põlvkondi, aga mingil aastaringil säilib paraku siiski oma nägu. 60–ndail oli ehk rohkem kirjanduse (luulekassetid, vana kohviku luuleõhtud) ja noorte näitlejate, lavastajate (Hermaküla, Trass, Tooming) esilekerkimine; 70–ndad tõid ühe mehe lauluõhtud (Tepandi, Ots, Nebel, Pedajas) ja üleüldise muusikatõusu, mis jätkus 80–ndailgi. Ka ülikoolis oli terve hulk tudengiansambleid («Rentaablus», «Kolm on kohtu seadus», «Placebo», «Masajas Volli» jt.), millest «Meedium» vist ainsana levimuusikapäevadel «Vanemuise» lavale jõudis. Kas nüüd on taas sõna esiletõus? Levimuusika nädal tõi Tartusse kriitikuid lähedalt ja kaugelt. Dionüüsia vist mitte nii palju.

(Järg 4. lk.)

RAHVUSVAHELINE ÕPPEPROJEKT IDEALS

IDEALS *(Promoting an International Dimension in Education via Active Learning and Simulation)* — hariduse edendamine rahvusvahelises mõõtmes aktiivõppe ja modelleerimise kaudu.

Projekt IDEALS on välja töötatud prof. David Crookalli ja tema abiliste poolt Alabama Ülikoolis (USA). See ilus lühend peidab enda taga ühte uut laadi ettevõtmist, ja nimelt, rahvusvahelist ühesemestrilist grupiõpet, kus eri kõrgkoolid osalevad ühe kuni kahe meeskonnaga. Ühte meeskonda kuulub tavaliselt 7—21 üliõpilast mitmelt erinevalt erialalt. Suhtlemine eri kõrgkoolide ja maade meeskondade vahel põhineb arvutisidel, kusjuures kasutusel on Alabama Ülikooli arvutis paiknev spetsiaalselt selleks otstarbeks loodud tarkvara.

Sisuliselt mängitakse õppetöös läbi teatud globaalseid probleeme puudutavaid modelleerimisülesandeid. Iga meeskond astub sellises protsessis justkui ühe konkreetse riigi või piirkonna kõrgetasemelise delegatsiooni rolli. Ülesannete hulka võib näiteks kuuluda pöördumise, otsuse või memorandumi koostamine mingis mitmeid riike puudutavas küsimuses, näiteks, läänemeremaade keskkonnateemalistel läbirääkimistel jne. Peetakse ka ülemaailmseid arvutisidel põhinevaid nn. telekonverentse, kus püütakse leida ühiseid lahendusi kõiki puudutavatele probleemidele.

Loetleme siin vaid mõningaid projekti IDEALS eesmärke:

● Arendada oskust kompetentselt ja julgelt suhelda inimestega eri kultuuridest ja rahvusriikidest.

● Anda üliõpilastele rohkem teadmisi rahvusvahelistest sündmustest ja vaidlusküsimustest ning panna seeläbi alus interdistsiplinaarsetele õpingutele.

● Arendada professionaalset oskust, osalemaks grupitöös sellistel aladel, nagu näiteks eksperthinnangud, juhtimine, läbirääkimiste pidamine jm.

● Õpetada selgelt väljenduma nii sõnas kui kirjas, kasutades tänapäevase arvutustehnika võimalusi.

● Arendada õppimisstrateegiaid ja –meetodeid, seega õppida paremini õppima.

● Julgustada eri meeskondi looma kauakestvaid sõprussidemeid, mis väljuvad konkreetse modelleerimisprotsessi raamest ja võivad jätkuda eri meeskondade liikmete vahel ka hilisemas elus.

Siia võiks lisada veel ka võimaluse omandada töö käigus paremat keeleoskust, mis tänapäeval on tihti määrava tähtsusega (näiteks etiketikohaste ingliskeelsete tekstide koostamine). Veel võiks mainida ka kultuurilise enesemäärangu aspekti, s.t., olles sunnitud tutvustama oma kultuuri eripärasusi inimestele, kes ei pruugi olla meist varem midagi kuulnud, hakkame ka ise paremini tajuma seda, mis on meie kultuuris hindamatut.

Konkreetsetest sammudest niipalju, et praegu oleme alustanud läbirääkimisi Tartu Ülikooli ühinemiseks projektiga IDEALS alates sügissemestrist '92 ühe meeskonnaga. Arvutiside on Tartus niikaugel, et loodetavasti varsti õnnestub võtta ühendust Alabama Ülikooli arvutiga, kus asub selle projekti «süda». Hea oleks juba varakult moodustada **Tartu Ülikooli meeskonna tuumik.** Seega, üliõpilased, kes tunnevad asja vastu huvi, võiksid võtta ühendust allakirjutanuga TÜ programmeerimise kateedrist.

EERO VAINIKKO

TÜ NÕUKOGUS
24. aprillil

- TÜ RAAMATUKOGU TÖÖST
- KIRJASTUSTEGEVUSEST ÜLIKOOLIS
- TÜ ÕPPEJÕUDUDE AMETIKOHAD

Raamatukogu kataloogisüsteemid vajavad kaasajastamist
EINAR TIITSU foto

RAAMATUKOGU

direktor Malle Ermel ütles oma ettekannet alustades, et praegu saab kogude plaanipärasest täiendamisest mõneti tinglikult kõnelda. Varasematel aastatel piisas eelarvest kirjanduse ostmiseks (näit. 1990—1991 280 000 rbl.). Hinnad on tõusnud rohkem kui kümme korda ja viimase kahe aasta jooksul on tulnud vähendada eksemplaride arvu, nimetusi ei ole vähendatud.

1990. aastani sai tellida valitsuse poolt eraldatud valuuta eest 25 nimetust välisajakirju, 1991. aastal kahanes see arv 15–ni. Selleks aastaks ei ole Eestis ühelegi teadusraamatukogule valuutat eraldatud. Kõigest hoolimata on praegu 1029 perioodilist väljaannet, millest ligi 800 saadakse välisvahetuse teel (põhiliselt saadetakse väljapoole TÜ toimetisi), osa saabub mitmesuguste vahetusprojektide raames vaid 1—2 aastaks. Direktor pidas normaalseks seisuks vähemalt 5000 eri nimetusega välisajakirja olemasolu. Välisvahetust pidurdavad praegu suurel määral kõrged postitariifid.

Õpikute probleem vajaks lahendust koguni riiklikul tasandil.

Praegu kasutatav kataloogisüsteem on keeruline ja kohmakas. Eriti käib see süstemaatilise kataloogi kohta. Selle ebakohtadest ollakse raamatukogus teadlik, see on ka lugejatepoolne kriitika objekt. Viimasel kahel aastal on tegeldud kataloogide depolitiseerimisega. Sügava sisulise redigeerimiseni pole veel jõutud. Kataloog tuleks üle viia rahvusvahelisele UDK–le (universaalne detsimaalklassifikatsioon). See tähendaks vastavate liigitustabelite tõlkimist eesti keelde. Viimane on eestikeelse teadusliku terminoloogia valdkonda puutuv probleem ja käib raamatukogutöötajatele üksi üle jõu. Vajaliku trükise leidmine kataloogidest on praegu keeruline ja aeganõudev. Väljapääs oleks elektronkataloogides, kuid selle loomiseks ei piisa arvutitest ega tarkvarast.

Bibliograafiatöös on praegu pearõhk suunatud rahvusteadusi kajastavate bibliograafiate koostamisele.

Raamatukogusüsteem on keeruline, keeruline on ka fondide kataloogide lugejateeninduse süsteem. Selle lihtsustamise suunas töötatakse.

Raamatukogutööga tutvus ka komisjon eesotsas prof. Maido Rahulaga, kellelt oli kaasettekanne.

Nõukogu liikmete küsimused puudutasid põhiliselt raamatukogutöö kaasajastamist: kataloogimist, arvuteid; aga ka raamatute kadumist jm.

Kataloogimise kohta vastas direktor, et praegu saabub palju kirjandust annetustena. Iga uus nimetus saab kataloogides 5—6 kaarti, see töö tuleb teha käsitsi ja see võtab tõepoolest tükk aega. Kopeerimisaparaat on vana. Tööd püütakse muidugi kiirendada.

Tänu Eesti Sihtasutisele Soomes on raamatukogu saanud laserkettale salvestatud andmebaasi HELECON ja arvuti ning mujaltki muud. Sellest on raamatukogutöötajad, nagu muudestki uudistest, «UT–s» kirjutanud, kuid paistab, et lehes pole seda lihtsalt tähele pandud («UT» nr. 32/91, 2/92, 6/92).

Varguste vastu üksi vargapüüdjaga ei saa, esiteks maksab see 25 000—30 000 dollarit ja teiseks peab olema tagatud kontroll trükiste liikumise üle. Olukorda on püütud parandada sellega, et uudiskirjandus paigutati kolmandale korrusele endisesse ajalehtede ruumi ning ka avariiuleid on ümber paigutatud.

Praegu ostab raamatukogu kirjandust nii peakogule, teaduskondade kui ka kateedrite ja laborite kogudele. Väikesed kogud komplekteerivad ka ise kirjandust. Erialakogudel on oma eelised, neid kokku koondada ei ole mõtet.

Rektor tegi nõukogus teatavaks hea uudise: **Rootsi valitsus oli eraldanud Tartu Ülikoolile kirjanduse ostmiseks 0,5 miljonit krooni.**

Otsust sel korral vastu ei võetud, see vajab veel täiendamist.

KIRJASTUSTEGEVUSELE

on oma mõju avaldanud kirjastuse «Valgus» tegevus, kus on peaaegu loobutud õppekirjanduse väljaandmisest. **Kirjastus– ja trükiosakonna juhataja Valter Haamer** ütles oma ettekandes, et sealt on tagasi antud üle kümne käsikirja. Kirjastus peaks hakkama nüüd rohkem käsikirju ette valmistama ning kui ei suuda ise ära trükkida, siis otsima koostööd teiste trükikodadega. Kuna ülikooli valitsuses kerkis küsimus, kas poleks otstarbekas kirjastus ja trükikoda lahutada, siis V. Haamer põhjendas nende koosolemist just sellega, et käsikirjad jõuavad niiviisi kiiremini trükki ja ei teki kaht järjekorda. Muidu jõutaks samasse seisu, nagu on «Valguses».

Uute seadmete muretsemiseks oleks tarvilik teha pangalaen, kasutatakse Soome ekspertide abi. Kvaliteetsemate fotode trükkimiseks oleks vaja 1—2 rastrit, kokkuvõtmis–liimimismasinat käsitsitöö vähendamiseks ning kahe– või neljavärvitrükimasinat. Tunduvalt on kallinenud tehniline film, saada pole väävel– ja soolhapet. Kõik kulutused tuleb katta peale vee, elektri ja ruumide korrashoiu väljaannete müügisummadest. Kuna kulutused on suurenenud, kajastub see ka hinnas. Mõjub seegi, kui hästi või halvasti kaup läheb. Mitmed teaduskonnad (näit. KKT, matemaatikateaduskond ja mõned kateedrid) on hoolitsenud sellegi eest, et teadusväljaanded ei seisaks. Paljud loevad aga oma osa lõppenuks, kui käsikiri on kirjastusele üle antud.

V. Haamer arvas, et kirjastuse nõukogu tuleks reorganiseerida teaduskirjanduse nõukoguks, kes hindaks ka teaduskirjanduse taset. Samuti aitaks teaduskirjanduse ettetellimine ja reklaamimine, ka retsenseerimine ajakirjanduses.

TÜ kirjastus on lülitunud ka ühte rahvusvahelisse programmi — «Bibliotheca Baltica», mida toetavad norralased. Selle programmi väljaandeid müüakse eeskätt välismaal ja saadud tulud on ette nähtud ülikooli kirjastuse väljaarendamiseks.

TÜ kirjastus kuulub ka Eesti Kirjastajate Liitu, tänu sellele saab TÜ osaleda sügisel Frankfurdi raamatumessil.

Kirjastustegevusega tutvus ka komisjon eesotsas prof. Vello Pastiga. Komisjon leidis, et ülikooli oma kirjastus ja trükikoda peab tootmist laiendama ja senisest rohkem hakkama õppekirjandust välja andma («Valguses» seisvat juba ainuüksi kolm keemiaalast käsikirja). Samuti peeti vajalikuks kirjastuse ja trükikoja edasist koosolemist.

Mitmel puhul kerkis nõukogu liikmete poolt küsimus täpse hinnakirja kohta. Arvati, et kuna kateedrites, laborites valmistatakse mõnikord käsikiri täielikult ette, peaks olema ka kaanehind odavam. Kahtlemata peab trükikoda käsikirja trükitehniliselt ja keeleliselt praegu veel toimetama. Hinnakalkulatsioonid peaksid aga avalikult teada olema.

M. Ermel ütles välja raamatukogupoolse arvamuse, et rohkem oleks vaja välja anda võõrkeelseid toimetisi, need sobivad hästi välisvahetuseks.

Vastuvõetud otsuses ongi punkt, mille järgi on vaja kehtestada kord, et kirjastus– ja trükiosakond sõlmib tellijaga käsikirja esitamisel (koos reklaamilehega) lepingu, milles fikseeritakse väljaande hinna eelkalkulatsioon ja realiseerimise tingimused.

Reorganiseerida tuleb TÜ kirjastusnõukogu ja selle põhiülesandeks on organiseerida ja suunata teaduskirjanduse taseme hindamist.

ÕPPEJÕUDUDE AMETIKOHTADEST

Dots. Ivar Saarniit kommenteeris TÜ õppejõudude ja teadurite ametikohtade nimetuste projekti, mis valmis põhiliselt matemaatikateaduskonna ettepaneku põhjal. See polnud vastuolus teiste teaduskondade seisukohtadega ja selles oli arvestatud arutelu eelmises TÜ nõukogus. Ettepanekuid aktsepteerisid kraadide komisjon ja valitsus.

Nõukogu kinnitas järgmised õppejõudude ja teadurite ametikohad.

TÜ ÕPPEJÕUDUDE AMETIKOHAD

● **Korraline professor. Palgaaste 43—47.**
Vastab praegusele professorile–kateedrijuhatajale.

● **Erakorraline professor.** Palgaaste 40—44.
Vastab praegusele professorile, sisuliselt on võrdne korralise professoriga, kuid ilma administratiivse võimuta.

● **Emeriitprofessor.** Ametist vanaduspuhkusele lastud professor.

● **Abiprofessor.** Esialgu n.–ö. esimene dotsent, palgaaste vastab dotsendile–kateedrijuhatajale. Edaspidi hakkab asendama praegust dotsendi ametikohta. Õppe– ja teadustöö organiseerija peaaines, kus pole doktoriõpet; n.–ö. esimene õppejõud korralise professori juures, vajaduse korral korralise professsori asetäitja; korralise professori kohusetäitja, kui koht on täitmata.

● **Dotsent.** Palgaaste 33—37.
N.–ö. kaduv ametikoht. Jääb praegustele dotsentidele, uusi dotsente ei valita. Edaspidi võiks omandada sama sisu kui näit. Soomes (akadeemiline tiitel).

● **Lektor, vanemassistent.** Palgaaste 27—36.
Asendavad praegust vanemõpetaja ametikohta.

● **Assistent, õpetaja.** Palgaaste 23—29.

● **Vanemteadur.** Palgaaste 27—44.
Praeguses mõttes ametikohana samuti «kaduv». Jääb praegustele vanemteaduritele. Edaspidi vastab lektorile või vanemassistendile õppejõudude seas (palgaaste 27—36). Kõrgema palgaga vanemteaduri kohale valitakse (või määratakse) kas lühemaks ajaks (näit. kõrge kvalifikatsiooniga õppejõud intensiivseks teadustööks) või siis eranditi korras (kui näiteks võimekas teadlane ei suuda tervislikel põhjustel õppetööd teha).

● **Teadur.** Palgaaste 23—29.
Vastab assistendile õppejõudude seas.

Ülikoolis töötavate teadurite ja vanemteadurite kohuseks peaks olema ka õppetöö (näit. 2 «püstijalatundi» nädalas).

● ● ●

● Nõukogu kinnitas majandusteaduskonna ja bioloogia–geograafiateaduskonna struktuuri.

● Viipekeele õppekabinet nimetati eripedagoogika õppekabinetiks.

● Hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateeder nimetati hügieeni ja tervishoiukorralduse kateedriks.

VERBA VOLANT, SCRIPTA MANENT *

«Võib–olla kõik ei ole endale teadvustanud «Loomingu» tiraažiga toimunut. See käis kogu aja just nagu kaasas üldise kultuuriaktiivsuse tõusuga ja jõudis 1990. aastal 35 000–ni. 1992. aasta tiraaž on 6000. Veel dramaatilisem on lugu «Vikerkaarega». Tema tiraaž jõudis 1990. aastal 33 000–ni ja on tänavu 5000. Ajakirjal «Teater. Muusika. Kino» on need arvud 18 000 ja 5000. Kultuuriajakirjade tiraaži langus näitab, et sisuliselt kahaneb ka n.–ö. keeruka teksti tarbimise sotsiaalne põhi. See on väga ohtlik ja kaugesse tulevikku mõjuv protsess.»

Marju Lauristin «Kultuurimeediumide muutumine («Sirp» nr. 11, 1992)

«Kas on ikka õige, kui ajakirjanik võtab endale kohtuniku rolli, kui ta näiteks ründab intervjueeritavat, surudes talle vägisi peale oma arvamust ja pannes talle liignimetusega lipiku külge? Ja väga tuttav on vanemale põlvkonnale, kui ajakirjanik nõuab kelleltki avalikku patukahetsust lähimineviku eest. Nõnda pidid ju mitte väga kaua aega tagasi avalikus pihitoolis põlvitama ja oma käega tuhka pähe raputama kodanlikud natsionalistid, veismanistid–morganistid, formalistid jt. Süüpingis on nüüd muidugi teised, kuid meetod on ju stalinismist pärit.»

Juhan Peegel «Silmast silma» («Rahva Hääl» aprill, 1992)

«Eestis on ainult üks ülikool ja seegi käib allamäge. Ometigi sai korporatsioonide taastamine alguse TRÜ–st... Praegune ülikooli nime vulgariseerimine avaldab kindlasti mõju ka tudengite mõttelaadile ega anna vähemalt praegu ühelegi kõrgkoolile midagi juurde. Aga eks ole seegi üks kriisiaja ilminguid. Kui ikka veel mitte jalule tõusta suutev hariduse andmine on muutunud täiesti tavaliseks, siis püütakse seda peita kõlava nime «ülikool» taha. Miks mitte nimetada siis Tallinna Pedagoogikaülikooli eeskujul (ja praeguste politseiohvitseride tööd arvestades) Politseiakadeemia ümber näiteks Politseiülikooliks?»

Ainar Ruussaar «Korporatiivne liikumine kriisiaegses Eesti (banaani)Vabariigis «Fraternitas Estica» eriväljaanne «Krambambuli (mai 1992)

«Lühidalt võiks Aivo Rande (Eesti autoregistrikeskuse peadirektor) vastuse kokku võtta järgmiselt: «Valitsus on otsustanud saata töötavad pensioniealised pensionile, kollektiivi arvamus on sotsialistlik igand, meie oleme riiklik asutus, viime ellu riigi poliitikat ning mingite linnade liitude arvamused (!? — A. H.) meile korda ei lähe.»»

Hannes Astok «Töötegijad jalust ära» («Postimees» nr. 103 1992)

«Arutelul (metsainstituudi ja põllumajandusülikooli integreerimisest) tõstatati ka küsimus kollektiivi osast integratsioonis. Ivar Etverk: «Sotsialismi ajad on möödas, mil kollektiiv otsustas. Praegu saab otsustavaks tööandja hääl! «Paraku kehtib veel töökollektiivide seadus. Alles hiljuti alla kirjutatud sotsiaaltagatiste üldkokkuleppes 1992. aastaks väidetakse, et töösuhteid korraldavate seaduste ettevalmistamisel tuleb lähtuda praktikast, mille alusel vastavate eelnõude väljatöötamine on tööandjate ja ametiühingute ühine ülesanne (p. 5).»»

Gunnar Kuldvere «Kuidas jääda püsima?» «Tartumaa» (nr. 16, 1992)

* Sõnad lenduvad, kirjutatu jääb

ÕNNITLEME!

UDO–REIN OKK 60

Hiljuti ületas oma teise kaaluka vahefiniši Tartu tööstuse omaaegseid tuntumaid tootmisjuhte, tunnustatud sportlane, TÜ rahvamajandusharude ökonoomika kateedri dotsent, majanduskandidaat Udo–Rein Okk.

Lõpetanud Tallinna Reaalkooli, TPI masinaehituse insenerina, töötanud lühemat aega «RET–is» ja Rahvamajanduse Nõukogus. Juubilari kaalukaks elutööks kujunes peainseneri tööpost Tartu Aparaaditehases 1960—1988. Tema suunamisel sai sellest tehasest Eesti parimaid masinaehitusettevõtteid, oma koopereerumissidemete kaudu aga ka täiesti arvestatav partner omaaegses Nõukogude Liidu masinaehituses. Tema silmapaistvaid töötulemusi tähistasid ka teenelise inseneri nimetus ja vabariigi valitsuse preemia.

U.–R. Okk oli üks paljudest Eesti tolleaegsetest tootmisjuhtidest, kes tunnetas tehnika arengu ahistatust ülereglementeeritud majandussuhetes ning asus otsima viimaste avardamisvõimalusi ka piiratud mänguruumis. Ta oli aga üks neist üpris vähestest, kes võtsid seda olulist valdkonda sedavõrd tõsiselt, et leidis siin oma teise kutsumuse: väitekirja «Tootmise tehnilise taseme tõusu mõju tööjõu kasutamisele» (ENSV masinaehituslike ettevõtete materjalide alusel). Kaitsmise tulemusena sai TPI majandusteaduskonna kaugõppeaspirandist 1978. aastal majanduskandidaat.

1988. aastast hakkaski TÜ majandusteaduskonnas tööstuse ökonoomika, organiseerimise tehnoloogia jt. kursusi lugema mees, kelle loengutest jõudis kuulajani ka kaalukas elukogemus, mitmekülgne probleemipüstitus ja –lahendus. Tema õppetöö kaudu pandi üliõpilane mõtlema Eesti ja kodulinna tärkava ettevõtluse arenguprobleemide üle, tehti selgeks tootmise tehnilise arengu mehhanism meil ja maailmamajanduses. Juubilaril on tugev uue tunnetus ja kadestamisväärne töövõime, mis on ta teinud asendamatuks töömeheks oma praeguses tegevusvaldkonnas.

Soovime juubilarile edukat üleminekuperioodi läbimist ülikoolitöös, järjest suuremat tulemuslikkust Eestile otsustavas valdkonnas — kõrgelt haritud juhtide ja asjatundjate kujundamisel, lihtsat inimlikku õnne.

Kolleegide nimel surub kätt
HEIKI MÜÜR

Rootsi kriminaalõigusest rohkem teada

Mõni aeg tagasi pidas õigusteaduskonnas loenguid Rootsi karistuspoliitikast kohtupsühhiaater dr. Ants Anderson Stockholmist.

Hr. Anderson ütles, et kontaktid Eesti kolleegidega hakkasid tihenema 1989. aastal, kui ta oli Eestis arstide foorumil ja esines Tartus ettekandega. Nüüd on ta psühhiaatria kateedri juhataja dots. Lembit Mehilase kutsel pidanud psühhiaatrite täiendusseminaridel mitu loengut, seekord kõneles ta psühhiaatria eetikast.

Külalislektor on üks nende paljude hulgast, kes on Eestis sündinud, lapsena siit lahkunud, välismaal hariduse saanud ja oma sünnimaaga kontakte otsinud. Dr. Anderson on lõpetanud Karolinska Instituudi arstiteaduskonna ning hiljem paralleelselt töötades õppinud Stockholmi ülikoolis veel filosoofiat, sotsioloogiat ja psühholoogiat. Ta on töötanud nii üldarsti kui kohtupsühhiaatrina, samuti tegelnud Tervishoiu Keskvalitsuses tervishoiuküsimustega. Praegu on Ants Anderson Stockholmi Kohtupsühhiaatria Kliinikus peaarst ja üks kolmest juhatuse liikmest. Tema korraldada on arstide töö ning kohtupsühhiaatria valdkond.

«Mind on huvitanud arstiteaduses nii teoreetilised kui ka humanistlikud küsimused psühhiaatria ja kohtupsühhiaatria piirimail,» ütles hr. Anderson. «Kohtupsühhiaater on kohustatud tundma vastavate haiglate ja vanglate õhkkonda. Üritasin Eestis juba 1975. aastal haiglat külastada, kuid sain eitava vastuse, milles öeldi, et teist korda pole mõtet küsida.» Siseministri loal õnnestus lõpuks käia eeluurimisvanglas. Nüüd on ta Eestis jõudnud tutvuda mitmete vastavate asutustega, sel korral käis ta ka Kaagveres.

Hr. Anderson ütles, et teda huvitab sotsiaalne hooldusmetoodika. «See on vahend, kuidas inimestega edasi käituda ja on oluline küsimus nii Rootsis kui siin. Eestis on kahjuks materiaalne olukord ja inimlik kohtlemine veel madalal tasemel. Huvi vanglate vastu oligi ajendiks, mis andis julguse pöörduda TÜ kriminaalõiguse ja –protsessi kateedri poole. Juristi minust ei saa, aga mu eriala vajab täiendamist just selles valdkonnas. Doktoritöö teema on ikka kohtupsühhiaatriast.»

Õigusteaduskonna II ja III kursuse üliõpilastel oli võimalik kuulata dr. Andersoni loenguid rootsi kriminaalõigusest, kohtupsühhiaatriast ja kriminaalõiguse eetikast.

Küsimusele, mida ta arvab meie üliõpilastest, vastas hr. Anderson, et tunneb meie õppetöö süsteemi veel vähe, kuid üliõpilased tunduvad olevat vahel liiga tagasihoidlikud. «Rootsis, Ameerikas jm. esitavad tudengid palju küsimusi ja vastuväiteid. Õppejõuna soovin ka ise üliõpilastega dialoogi. Tahan teada, missugused küsimused neid huvitavad, kuidas neid küsitakse. See elustab õppetööd.»

Ta lisas, et ei ole veel meie ülikooliga eriti tuttav, kuigi püüab siinseid lehti lugedes sellest ettekujutust saada. «Tee edasiarenemiseks on lahti ja ma loodan, et Tartu Ülikooli areng on küllalt kiire ja sihid kõrged. Samuti loodan, et ülikool ei amerikaniseeru nii kiiresti. Eesti vajab just Eesti ülikooli, et uurida ja arendada eesti keelt ja eesti kultuuri.»

Rootsi kriminaalõigus ja kriminaalpoliitika pakuvad praegu Euroopas väga suurt huvi. Ants Andersoni külaskäik andis siinsetele õppejõududele hea võimaluse saada vahetut teavet juura, eetika ja kohtupsühhiaatria piirimail olevatest valdkondadest.

VARJE SOOTAK

«KRAPP» luulekevad

KAJA KÕIV

DON'T KISS JUST TALK

Oota, ära suudle, parem räägi.
Lindudest? No räägi lindudest,
aga mitte lakkamatust vihmast,
hinge umbekasvand pindudest.
Räägi ainult, ükskõik, millest tahad.
Sõnad vahel jahutavad kirge.
Ammu armistunud hingehaavad
ettevaatust annavad ja hirme.
Ära puutu, usu, täna kardan
põletavat tunnet, mis kui leek
sädemest nii märkamatult sünnib,
hiljem kõike hävitades teel.

❋

Ära nimepidi mind hüüa.
Päev on ees pikk.
Salasõnumeid pihku püüab
igavik.
Üduses kauguses endaks saamas
me teed.

Ära mind hüüa.
Kõik pöörduda võib
tuhatkord veel.

NB! Need on «Luulekevade» konkursile saabunud keemiaüliõpilase Kaja Kõivu luuletused. Konkurss lõpeb 30. mail (vt. «UT» nr. 11).

JAAK JAAKU foto

REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI

Kuidas me «Batavierenrace»'il käisime

«Batavierenrace» on Euroopa ülikoolide tudengite teatejooks, mis toimub igal kevadel Hollandis. Seekord kandis võistlus järjekorranumbrit 20.

Võistluseks valmistusime juba varakevadest. Märtsikuus toimusid TÜ maneežis katsevõistlused, kus tüdrukud pidid jooksma 2000 m ja poisid 4000 m. Kaugeltki mitte kõik soovijad ei pääsenud tihedast konkurentsisõelast võistkonda. Edaspidiseks harjutamiseks koostasid treeninguplaani Tartu spordikooli treener Taivo Mägi ja TÜ treeningprotsessi uurimise labori töötaja Harry Lemberg. Võistkonda kuulus 7 neidu ja 18 noormeest, kellele pidi olema jõukohane läbida ühtekokku 170 kilomeetrit.

Niisiis, kauaoodatud

TEEKONDA HOLLANDISSE

alustasime Tartust 22. aprilli õhtul. Buss oli väga kodune: toolide seljatoed olid alla lastud ja nad moodustasid voodid. Ei puudunud madratsid, tekid ega padjadki. Luksus missugune!

Reis läbi Läti ja Leedu kulges viperusteta, piiridel vaid põgus nägude kontroll. Ja siis see algas... Leedu—Poola Lazdijai piiripunkt jäi meile suletuks «vaid» 29 tunniks. Hoolimata sellest, et olime järjekorras juba esimeseks jõudnud, ei suvatsenud Leedu (!) piirivalvurid meie passidesse templeid panna. Meie passid ei seisnud mitte laual nagu teiste omad, vaid hoopis laua kõrval paiknenud taburetil. Ükshaaval möödusid meist tagapool seisnud bussid. Kaks meie tüdrukut läks küsima, milles asi ja purjus leedukas (tundus olevat ülem) vastas naeratades: «Aga kui teie ära lähete, keda meil siis vaadata on?» Olime nende kuningriigis täiesti jõuetud. Kaua selline mõnitamine võib kesta?!

PIIRI ÜLETASIME

24. aprilli pärastlõunal (kl. 14.30). Et võistlustele õigeks ajaks kohale jõuda, ei tohtinud minutitki viivitada. Bussijuhid andsid endast parima. Sõit kulges marsruudil Varssavi — Poznan — Frankfurt Oderi ääres — Berliin — Hannover — Osnabrück — Enschede — Nijmegen. Niemegeni, stardilinna jõudsime 25. aprillil kell 14. Ja siis... tabas meid teine ebaõnn: selgus, et start anti eelmisel õhtul kell 00.00. Meile saadetud kutses oli vale kuupäev! Keegi ei suutnud uskuda, et meie töö ja vaev on tühja jooksnud...

Pärast kurnavat kolmepäevast bussisõitu tundsime mõnu sõrkjooksust ja kasutasime erakordset võimalust käia duši all. Õhtuks sõitsime finišilinna Enchedesse, kus osalesime suurejoonelisel lõpupeol. Vahepeal toimus võistkondade pidulik vastuvõtt, kuhu oli palutud ka meie õnnetut võistkonda.

Kompensatsiooniks pakkusid korraldajad võimaluse osaleda järgmisel päeval toimuval Hengelo poolmaratonil (21 km). Meil leidus vaid 7 julget noormeest, kes tõid hinnatavad I (Rain Miljan), III (Andri Prodel) ja 5. (Ergo Kilkki) koha!

Ja siis algas seiklemine

HOLLANDI PINNAL.

Otsustasime oodata 30. aprilli. Hollandi suurimal rahvuspühal — *Queensday*'l oli meil vaba aega kolm päeva. Esimese päeva veetsime Utrechtis, teise Rotterdami ümbruses ja kolmandal päeval suundusime läbi Haagi Amsterdami. Peaks märkima, et hollandlased peavad oma pealinnaks Haagi, sest siin asub valitsus ja elab kuninganna.

Teel Amsterdami põikasime Keukenhofi maailmakuulsasse lilleparadiisi, kus kogu ümbruskond laiub ulatuslike tulbiväljade all. Meie vaatasime seda ilu vaid kaugemalt, sest pidasime piletihinda (9 NLG = 23 FIM) liiga kalliks.

Õhtuks jõudsime Amsterdami. Juba hilisööl oli kogu elanikkond tänavatel. 30. aprillil on lubatud vabaturg — tänavatel müüakse iseendale mittevajalikke asju, mis nii mõnigi kord teistele hädavajalikuks osutuvad. Müüakse kõike alates nõõpidest, riietest, lõpetades televiisorite, arvutite ja mööbliga. Kuna üldjuhul soovitakse kaubast lahti saada, võib kõike osta lausa võileiva hinna eest. Üleüldine laat kestab 30. aprilli õhtupoolikuni. Öö läbi on avatud baarid, *pub*'id. Poed on suletud.

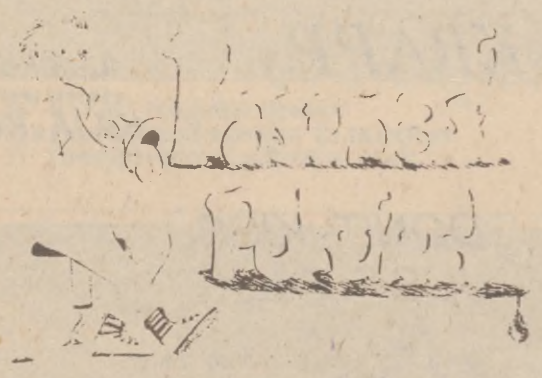
Kui olime oma sisseostud lõpetanud, võtsime suuna Utrechti. Siin ühinesid meiega koduteele 8 geograafiatudengit Utrechti Ülikoolist, keda Tartus ootasid TÜ geograafiatudengid. Muidugi oli nendele meie bussisõit üks täiesti uus kogemus, kuid kokkuvõttes jäid nad rahule ja ütlesid isegi, et ootasid palju hullemat.

● ● ●

Nüüd piiridel enam selliseid intsidente ei juhtunud. Poola—Leedu piirilt pääsesime 8 tunniga (seisime öösel). Kaunases tegime ühe piduliku lõunasöögi ja 2. mai öösel jõudsime kodulinna Tartusse.

Mis kokkuvõtteks öelda? Egas midagi, tuleb rahule jääda eelmisel aastal saavutatud 9. kohaga (275 võistkonnast) ja südamesopis uskuda, et tänavu oleks paremini läinud. Tegijal juhtub nii mõndagi.

ENE KALLE,
stud. geogr.

Kõik teed viivad Rooma. Ainult valuutat peab olema.

●●●

Kaks kalameest istusid jõe kaldal. Ühel näkkas järjest, teisel mitte kordagi. Nii läks õhtuni. Järgmisel hommikul läks jõe äärde vaid hädavares ja võttis õnneseene koha sisse.

Leotas ussi tunni, leotas teisegi, kuni kala pistis pea veest välja ja küsis: «Kas Teie kolleeg täna ei tulegi?»

●●●

Apteeki tuleb mees ja küsib:
«Kas teil musta kalamarja on?»
«On.»
«Aga punast kalamarja? Krabisid?»
«Kõike on.»
«Kodanikud inimesed, laske läbi, laske läbi!»
«Retsept, palun.»

●●●

Ühes kupees sõidavad mees ja naine. Vaatavad teineteisele silma.
Naine küsib:
«Kodanik, millest Te praegu mõtlete?»
«Samast, millest Teiegi.»
«Nahhaal selline!»

●●●

Kohtuvad kaks sõbrannat.
«Kas kuulsid,» küsib üks, «Sveta vägistati ära.»
«Tõesti või? Küll mõnel alles veab! Mees on, armuke on ja vägistatakse veel ära ka!»

●●●

Mees tuleb jahilt vindisena koju. Ütleb:
«Kõik, Maša, sellel kuul pole sul vaja enam liha osta.»
«Ohoh, kas lasid põdra maha või?»
«Ei, jõin hoopis kogu palga maha...»

●●●

Naine mehelt:
«Miks Sa abielusõrmust ei kanna?»
«No kuule, sellise palavusega!...»

●●●

Baari siseneb habemik, astub mööda seina üles, kõnnib mööda lage baariletini, laskub põrandale, tellib endale ühe viski, joob klaasi tühjaks, kerkib lakke, kõnnib mööda lage seinani, tuleb mööda seina alla ja väljub.
Baaris valitseb vaikus. Lõpuks sõnab üks külastajaid:
«Veider lugu...»
«Veider jah,» on baarimees nõus. «Tavaliselt võtab ta ikka topeltviski.»

●●●

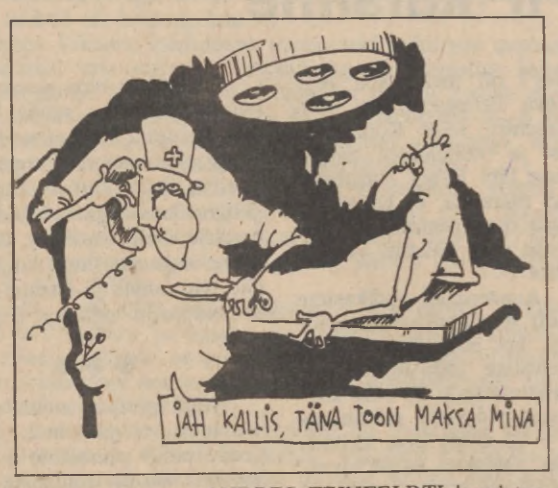
«Mulle öeldi, et te armastate muusikat...»
«Õige, aga sest pole midagi. Mängige, mängige.»

●●●

Lembit sattus aega teenima mereväkke. Laeval küsitakse talt: «Masti otsa julged ronida?»

«Mis te nüüd! Ma kardan koledasti kõrgust. Kui ma mõne pikka kasvu blondiini otsa vaatan, siis hakkab mul pea kohe ringi käima.»

Kogunud VALDO JAHILO

ANDRES TEINFELDTI joonistus

DIONÜÜSIA TUNNID

(*Algus 1. lk.*)

Hea, et näitlejadki said ükskeise tööd jälgida, vähemalt mõned Tartu näitlejad püüdsid etenduselt etendusele käia.

Õnneks olid riigiteatrite lavastused (vabandust, ka ise ei pääse lahterdamisest) üsna värsked ja väärt vaatamist, mis Tartu teatripilti kohe väga elustasid.

«Ugala» Carlo Gozzi «Armastust kolme apelsini vastu» võiks vabalt **Nüganeni** teatriks nimetada. Esimestest hetkedest olid lavaellu kaasa tõmmatud, sattusid selle atmosfääri, ja kartsid, mil see ükskord otsa saab, kuigi jah Tartu–etendusel kasutati ära nii «Vanemuise» teatrielu (ma tõesti ei tea, kas tekstiraamatus ka midagi selle kohta on) kui dionüüsiale saabunud kriitikuid. Ikkagi vaatasid sellele läbi sõrmede. Kuue inimese andekus maksab ka midagi. Seda lavastust oskaksid analüüsida vist vaid üdini professionaalid, kes ise taolist teatrit teevad või väga talendikad kriitikud. Ma ei arva küll meie kriitikute kohta nii mahategevalt nagu Linnar Priimägi («TMK» nr. 1/92, lk. 86), kuid suure osa paari viimase aasta arvustuste kohta võib tõesti öelda, et «...ta (st. kriitika — V. S.) ei tule tagasisidena enam arvesse, ei toimi enam usaldusväärse vestluspartnerina, osutajana, mis on õige, mis vale.» Mõnel juhul on ehk LP järgi õiguski, et «publik räägib teatrile praegu olulisematest asjadest kui arvustajad».

Mitte kriitiku vaid lihtsalt teatrihuvilisena luban järgnevalt eneselegi kriitikale mõningat ebaprofessionaalset lähenemist.

Kui nn. Nüganeni teatri laval oli vaid 6 inimest, siis **Noorsooteatri «Rahvasõbra tagakiusamine... (Peter Weiss)** 24 lavalisega jäi märksa vähem kõlama, kuigi **Mati Undi** lavastustes on minu jaoks alati midagi olnud. Oli see esinemismaneeride liiga suur erinemine või ei sobinud tükk kontserdisaali lavale? Kummalisel kombel ei läinud peale isegi teatud seosed praegu ühiskonnas valitseva korraga. Ehk teisisõnu — ei tekkinud tõmmet.

Seda enam pani kaasa mõtlema **Noorsooteatri** teine etendus **«Ilvese tund» (Per Olov Enquist) Madis Kalmeti lavastuses.** Ühelt poolt valitsesid su üle tekst, eriti Poisi sõnades öeldu või ütlemata jäetu, teiselt poolt mängulaad, mille kohta on Lilian Vellerand arvanud järgmist: «Jaan Tätte nagu mõned tema kursusekaaslasedki (Heiko Sööt «Endla» «Punjabas», Maria Avdjuško mitmes rollis jt.) on eesti lavale toonud uue veel defineerimata oma joone. Algul, kooliajal, võis see paista ükskõiksusena või nn. sotsiaalse süüdimatusena, aga juba alates Mati Undi lavastusest «Sünnipäevapidu» näis sündima hakkavat mingi uus, teistsugune näitlejahoiak või — kuidas seda nimetada. Nüüd on see «oma joon» ennast aasta–poolteisega mitmes lavastuses maksma pannud. See ükskõiksus või isegi kerge, teadvustamata põlgus **selle** maailma üldiselt ihaldatud asjade suhtes sobib Avdjuško Marionile ja Söödi Tiiskäpale. Tätte poisi rollis võib see paista peaaegu programmilisena. Sest lõppude lõpuks polegi tähtis, kas Poiss on haige või terve, lihtsameelne või koguni küüniliselt tark. Ta on loodud kui aheldamatu inimene, kes ei suuda ega taha elada maailmas, kus tehakse vahet ja otsitakse piiri inimese ja mitteinimese vahel...» («Sirp» nr. 1,92).

Kes suudaks kirjeldada, selgitada ja põhjendada aga sakslaste **«Päevalinde», Bielefeldi teatrilabori** linde, loomi? See Max Ernsti maalidest sündinud eripärane maailm oli nii fantaasiaküllane ja nii inimlik, näitlejate tohutu ümberkehastumisoskuse ja keha treenitusega, et ei suutnud enam uusi muljeid peale võtta ja selle etendusega lõpetasin enda jaoks esimesed dionüüsia päevad. Lootuses, et tulevad ka järgmised, et igal aastal lisandub üks dionüüslaste vanker, on rohkem esinejaid, vaatajaid, kriitikuid, korraldajaidki. Seepärast andestagem tegijaile kõik apsud, kui neid oli, ja öelgem aitäh teatrielamuste eest!

VARJE SOOTAK

MEELIS LOKI foto

☞ INFO ● INFO ● INFO

VALIKKURSUSTE KAVA

Järgmise õppeaasta valikkursuste kava (nii sügis– kui kevadsemester) ilmub eraldi väljaandena **20. maiks** (seega pole mõtet kava enam ajalehes korrata). Tutvuda sellega saab iga teaduskonna dekanaadis, samuti igas kateedris.

Üliõpilased, olge kärmed valima ja end registreerima.

●●●

MAGISTRITÖÖ KAITSMINE

Neljapäeval, 21. mail kl. 16.15 on matemaatikateaduskonnas (J. Liivi 2, aud. 104) **Toomas Saarseni** magistritöö «Kompileerimise tehnoloogia keelele FORTH» kaitsmine. Töö juhendaja on TÜ programmeerimise kateedri dots. Mati Tombak.

●●●

RAAMATUKOGU NÄITUSED

● Naima Neidre graafika kohviku fuajees,

● Väino Kõrtsi maalid kataloogide saalis,

● kultuuriülikooli kirjakunsti stuudio näitus lugemissaalide fuajees.

●●●

GUSTAV ADOLFI TRÜKISED

Mõningaid Gustav Adolfi mälestussamba taasavamiseks valminud trükiseid saab osta ülikooli kirjastuse müügipunktist Lossi tänavas.

TÜ KLUBIS

Reedel, 15. ja pühapäeval, 17. mail kl. 21

nädalalõpu tantsuõhtud.

Laupäeval, 16 mail kl. 22—02

ülemaja öödisko.

Tudengitele sissepääs tasuta, aga üliõpilaspilet kindlasti kaasa!
Teisipäeval, 19. mail kl. 21

special–disko.

TÜ KOHVIKUS

Narva mnt. 27

Kolmapäeval, 20. ja neljapäeval, 21. mail kl. 21

diskoõhtud.

●●●

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Raamatukogu

NR. 17 (1677)
REEDE,
22. MAI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- MAJANDUS-TEADUSTE ÕPETAMISEST — 2.lk.
- DIONÜÜSIA '92 — 3. lk.
- TUDENGI-LAULIK — 3. lk.
- JÄRJEJUTT — 3. lk.

TARTU NORRA SELTSI

nime otsustas 108 asutajaliiget jätta esialgu samaks, kuigi keeleameti esindaja linnavolinik Kalle Kulbok ütles, et registreerimisel ei lähe niisugune nimi läbi. «Läheks läbi Norra Selts Tartus.» Tallinnas tegutseb juba Eesti — Norra Selts. Tartlaste oma (sisuliselt siiski Lõuna–Eesti oma) oleks täiesti iseseisev, mitte suure seltsi osa, vaid koostöine. Nimeks pakutigi veel Lõuna–Eesti Norra Selts, Trollimaa Selts Tartus jt. Ajakirjanduskateedri juhataja dots. **Peeter Vihalemm,** kes esmaspäeva õhtul vanas kohvikus asutamiskoosolekut juhatas, võttis õhtu esimese osa kokku sõnadega, et linnavalitsusele esitatakse kinnitamiseks sellise nimega selts ja kui nimekomisjon ei nõustu, tegeldakse nimepanemisega edasi.

Seltsi loomise juures osalesid ka Norra Kuningriigi suursaadik **Eestis proua Brit Løvseth** ja Helsingi Ülikooli norra keele lektor, Norra — Eesti Kultuuriühingu esindaja ja tuntud eesti kirjanduse tõlkija **Turid Farbgred**, mõistagi meie ülikooli norra keele lektor Oddvar Støme oma üliõpilastega jt.

Taolise seltsi loomise tingisid Norraga tihenenud sidemed. Selts aitab korraldada suhtlemist ja ühisüritusi, aitab kaasa erialaste ja kultuurisidemete laiendamisele, aga ka vastastikust norra ja eesti keele õppimist, teabe– ja õppematerjalide vahetamist jm. Omalt poolt lubas igati Norra ja Eesti suhetele kaasa aidata suursaadik pr. Brit Løvseth.

Võeti vastu põhikiri ja valiti juhatus. **Juhatusse kuuluvad Epp Lauk, Karl Lepa, Enno Kross, Oddvar Støme, Mare Kõiva, Indrek Kolka, Sigrid Kangur ja Lumme Erilt.** Kollektiivliikmeks astusid samas Tartu Kunstikool (muide, seal õpetatakse ka norra keelt), KKI folkloristikaosakond, Norra — Eesti Kultuuriühing ja Tartu Lilleklubi.

Norra keelt õppivad üliõpilased (neid on praegu paarikümne ringis) laulsid koos oma õppejõuga mõned norra laulud, võis maitsta pruuni kitsejuustu ja lefset ja lõpuks näitas Oddvar Støme sellest kaugest ja lähedasemaks saavast põhjamaast videofilmi.

VARJE SOOTAK

Kassitoome orus avas veinivaadi kraani «Dionüüsia 92» lavastaja Jüri Lumiste. Akadeemilise linna traditsiooni kohaselt oli Dionysos ülikonnas, ilmselt ühena vähestest kõigist maailma Dionysostest.

Veinivaat, mis reklaamis tõelise aamina oli tundunud, ei mahutanud vist ämbritki. Nii toimus ohverdamine fallokraatlikele sammastele põhjamaiselt tagasihoidlikult. Külmetav rahvas suud veiniseks suurt ei saanudki.

Dionüüsiast loe edasi 3. leheküljelt!

MARGUS ANSU foto

ARHEOLOOGID KAITSESID MAGISTRITÖID

12. mail kaitsti Toomel üldajaloo kateedris arheoloogiaalaseid magistritöid. Magistrikraadi taotlesid Tartu arheoloogia labori teadur **Heiki Valk** töö «Lõuna–Eesti matmiskombestik ja selle uskumuslikud tagamaad 13.—17/18. sajandil» ning sama labori juhataja **Romeo Metsallik** töö «Tartu arheoloogiliste uuringute esialgseid tulemusi» põhjal.

Ligi neli tundi kestnud kaitsmisest võttis peale kaheksaliikmelise kaitsmiskomisjoni eesotsas prof. Sulev Vahtrega osa arvukalt kraaditaotlejate praegusi ja tulevasi kolleege.

Heiki Valgule ja Romeo Metsallikule anti filosoofiamagistri kraad arheoloogia alal.

Järgmised kaitsmised toimuvad arheoloogidel 3. juunil. Magistrikraadi taotlevad arheoloogid Mati Mandel Eesti Ajaloomuuseumist ja Jüri Peets Eesti TA Ajaloo Instituudist.

PEETER TALVAR

200 RUBLA JUURDE!

Nüüd on selge ja tänaseks ehk mõnedel juba käeski täiendav toetus — 200 rubla. Nimelt saavad alates 1. maist **doktorandid, magistrandid, ordinaatorid ja üliõpilased** kuus täiendava toetusena 200 rubla (tudengid lisaks senisele sotsiaalstipendiumile ja õppestipendiumile). Kavatsuste kohaselt pidi stippe maksma hakatama eile. Miks nii hilja? Rahapuuduse ja tšekiraamatute väljakirjutamise tõttu viibis töötajate palkade maksmine ning 20. kuupäeva palga saamine lükkub taas edasi.

«Lugeja ja raamatukogu»

27. ja 28. mail toimub ülikooli raamatukogus XV teaduskonverents «Lugeja ja raamatukogu».

Suurem osa konverentsi ettekannetest võiks huvitada paljusid meie raamatukogu lugejaid, sest 1983., 1986. ja 1989. aastal küsitlesime iga kord umbes kaheksasadat tudengit, õppejõudu, aspiranti ja teisi lugejate kategooriaid, kes raamatukogu külastavad. Meie küsitluse eesmärk oli teada saada kõigi nende lugejate kategooriate arvamus meie raamatukogust: kuidas ollakse rahul fondidega, info kättesaadavusega, lugejateenindusega ja paljude teiste raamatukogu töölõike puudutavate probleemide lahendustega.

Sel, XV konverentsil teeme sellest kõigest kokkuvõtte. Meie raamatukogus toimunud küsitluste tulemustest on 6 ettekannet.

Avaettekanne on **Urve Tõnnovilt** «Uuringu «Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja» korraldusest ja tulemustest», **Marika Karo** räägib «Kes on Tartu Ülikooli Raamatukogu lugeja?» ja **Aili Norbergi** esinemise teema on «Teadlane raamatukogus: ootused, tegelikkus, hinnangud».

Teisel konverentsipäeval esinevad **Ilona Smuškina** — «Lugejate kultuurihuvid», **Ilme Reintam** — «Lugejad väljastpoolt ülikooli» ja **Kärt Miil** — «Lugejateenindus — rahulolu ja rahulolematuse mõõdupuu».

Analoogilisi uurimusi on korraldatud ka Tallinna Tehnikaülikooli ja Eesti Teaduste Akadeemia raamatukogudes. Kokkuvõtteid seal korraldatud küsitluste tulemustest võime kuulata esimesel konverentsipäeval peale lõunat.

Rahvusraamatukogu perspektiividest seoses oma lugejateenindusega ja uutest muudatustest räägib **Linda Pärnoja.**

Konverentsi täpse aja– ja päevakavaga saab tutvuda ülikooli raamatukogus.

Samal ajal on võimalik tutvuda ka uue raamatunäitusega, mis on pühendatud raamatukogu aastapäevale.

Tulge kuulake meid, meie kuulame teid!

TIINA MATSULEVITŠ

Lugejate vähesuse üle pole ülikooli raamatukogu vist kunagi kurta saanud, praegugi lisandub igas kuus paarsada lugejat. Kas ka sellest, et raamat on kallimaks läinud?

EINAR TIITSU foto

Veel majandusteaduste õpetamisest Tartu Ülikoolis

Et vaba turumajandusega ühiskonda ei kõlba sotsialistlikus kõrgkoolis väljakujunenud majandusteaduste õpetamise struktuur, meetodid ja sisu, on praeguseks igaühele selge. Ammugi nii selge ei ole aga see, milline see õpetamine peaks olema. Meenutame vaid aasta–paari vanuseid piikide murdmisi majandusteooria fundamentaalküsimuste üle, üliõpilaste üsna valjuhäälseid proteste aegunud õpetamise vastu ja üsna hiljuti «Postimehest» läbi käinud sõnakodusõda. Vanarahvas teab, et kus suitsu, seal tuld. Küsimus on selles, mis põleb ja kas seda tuld saab ka kasulikult tööle panna? Hea tahtmise juures peaks saama. Selleks on aga vaja selgust õige mitmes asjas.

Millist kohta peab väljaõppinud majandusteadlane olema suuteline ühiskonnas täitma?

Milline peaks olema lõpetaja üldine haridustase, mida ta peaks teadma maailmast üldse ja majandusest eriti; millises vahekorras peaksid olema fundamentaalteadmised majandusteoorias ja konkreetse töö jaoks tarvilikud oskused?

Milline õpetatava sisu, õppetöö korraldus ja selle organisatsioon annaksid parema tulemuse?

Küsimus ei seisne niisiis ainult selles «kuidas», vaid ka «milleks»?

Ühes ajaleheartiklis ei ole võimalik nendele küsimustele ammendavat vastust anda. Allpool esitatud tuleb seepärast osaliselt käsitleda ka probleemipüstitusena edasiseks aruteluks.

●●●

Vaba ühiskonna vabas majanduses on majandusteadlaste rakendussfäär väga lai. See ei piirdu ainult kroonuametnike seisusega, vaid hõlmab iseseisvaid ettevõtjaid, ettevõtete majandustalituste eriteadlasi ja jõuab üle omavalitsuste ning riigiaparaadi tipp–poliitikuteni välja. Samal ajal oodatakse, et kõrgharidusega majandusteadlane suudaks iseseisvalt lahendada üsnagi keerulisi ülesandeid. Iga ametiala jaoks ei ole võimalik õpetada just sellele alale kitsalt spetsialiseeritud majandusteadlast. Sellise kitsa eriteadlase töö ei oleks ka kuigi tõhus.

Niisiis ei sobi senine majandusteadlaste õpetamise süsteem, mis surus kitsa profiiliga erialadele ja nägi oma eesmärgina võimalikult suure hulga töövõtete kätteõpetamist. Just selliseid majandusteadlasi soovis enamik riigiasutusi, kes taotlesid varematel aegadel endale tööle majandusteaduskonna lõpetajaid. Tegelik elu on aga näidanud, et haritud inimene, kes orienteerub hästi oma eriala põhiküsimustes ja majanduse kõige olulisemates seostes, suudab spetsiaalsed tööalased oskused omandada õige kiiresti. Et olla edukas, peab majandusteadlane (nagu ka insener, füüsik või teinegi kõrgharitu) olema haritud inimene ja tundma ka majandust palju laiemalt, kui nõuab tema otsene töö.

Sellega seoses kerkib küsimus, **kas ülikool peaks täiendusena keskharidusele jätkama ka üldhariduse andmist.** Võiks öelda, et seda pole vaja. Milleks on meil siis gümnaasiumid? Siiski on paljude läänepoolkera ülikoolide üliõpilastele jäetud võimalus täiendada end vaba valiku korras ka üldhariduslikult. Meie üldkohustuslik keskkool on seni pidanud oma taseme langetama kõige vähem võimekate ja kõige vähem õpihimuliste tasemeni. Seegi õpetus on punnitatud välja ühele poole — nn. reaalainete suunas. Keskkoolilõpetajate haridustase pole niisiis eriti kõrge. Kuni meie uus koolisüsteem ei anna ülikoolile veel küllalt kõrge üldharidustasemega üliõpilaskandidaate, kes valdaksid näiteks vähemalt kahte võõrkeelt, ei pääse ülikool nähtavasti ka vajadusest anda täiendavat üldharidust.

●●●

Teine arutlemist vajav probleem on majandusteooria fundamentaalteadmiste ja erialase kutseoskuse vahekord. Nii meil kui mujal on esitatud arvamusi, et majandusteadlasele on tähtis «know how», teooria jäägu kabinetiteadlastele. Kui aga majandusteadlane ei tea, miks see «how» just niisugune peaks olema, ei suuda ta orienteeruda ka neis paljudes töövõtetes, mida on vaja iga õppinud majandusteadlase arsenalis. Et teada, kuidas majandus ja ettevõtted eri olukordades võivad käituda ja suuta ette näha tulevasi olukordi, on vaja tunda majandusteooriaid. Neid on aga palju ja üksiki neist ei seleta kõiki majanduses esinevaid nähtusi täielikult. Tasemel majandusteadlane peab tundma neid kõiki, et osata hinnata tegelikkuses toimuvat igast vaatenurgast ja suuta õigesti tegutseda ootamatus olukorras. Teiselt poolt annab aga konkreetsete töövõtete selgeksõppimine juurde palju teoreetiliste arutluste mõistmiseks ja nende efektiivse kasutusala määratlemiseks. Vaja on niisiis mõlemat.

Majandusõpetuse eesmärgiks peaks olema ette valmistada haritud inimesi, kes tunnevad hästi majandusteooriat ja suudavad edukalt töötada võimalikult paljudel majandusharidust eeldavatel tööaladel. Kerge öelda või kirja panna, raske ära teha! Seda kindlasti. Püüame siiski leida lähtepunkte selle raske asja kallale asumiseks.

●●●

Üks oluline küsimus on majandusõpetuse profileerimine. Kas üldse profileerida ja kui, siis kui üksikasjalikult ja rangelt? Näib, et profileerimine ülikooli poolt peaks üha enam muutuma profileerumiseks üliõpilaste enese algatusel. See eeldab aga õpetuse saamise võimalust väga paljudes ainetes ja erineva põhjalikkuse astmega. Küllaltki palju, ka oluline osa õppeaineid, võiks sel puhul jääda üliõpilaste enda valida. Ülikool peab tagama võimaluse saada õpetust hästi läbimõeldud õppeainete kompleksi raamides, millest oleks võimalik valida «aukudeta» majandusharidus.

Õppejõudude ette seab see raske ülesande — õpetada mitte enam seda, mida me oma senise töö pinnal oskame, **vaid seda, mida on tarvis õige majandushariduse jaoks.** Väga paljud meist oskavad vaid asju, mida enam tarvis pole, vajalik tuleb endalegi selgeks teha n.–ö. käigu pealt ja seda tasemel, mis ületab mitmekordselt üliõpilastelt nõutava taseme. See ei ole kerge, nagu ei ole kerge ka tõelise Eesti Vabariigi taasülesehitamine nõukogude korrast mahajäänud rämpsuhunniku otsas. Teist väljapääsu aga ei ole. Kes sellega hakkama ei saa, peab kõrvale astuma ning magistratuur ja doktorantuur tuleb orienteerida aukude täitmisele õppekavas.

●●●

Uue õpetamisviisi kohaselt kujuneb ümber ka teaduskonna organisatsioonide struktuur. Seda ei peaks tegema vana tuttava menetluse järgi, et enne luuakse uued struktuurid ja siis otsitakse, millega nad peaksid tegelema hakkama. Otse vastupidi — instituudid, õppetoolid, professuurid jne. **peaks loodama selle järgi, mida on tarvis õpetada.** Praegu see veel lõpuni selge ei ole, tuleks aga endale võimalikult ruttu teha. Üsna ilmne on, et kohe uus õppeainete komplekt päriselt välja ei kujune. Seda tuleb lihvida veel aastate vältel. Töö selles suunas on alles alanud ja seegi, mida turumajandus majandusteadlastelt nõuab, me praegu alles oletame. Seda peaks näitama tagasiside eluga. Kõike seda saame aga teha edukalt ainult siis, kui ei sega vahele sissisõda isiklikul pinnal. Tuleks loobuda üksteise sõimamisest sotsialistliku majandusõpetuse professoriteks. Selle poolest oleme ühed pajad ja katlad kõik. Igal juhul on tarvis teha endale selgeks, kas ja kuidas saab ennast teha kasulikuks tõelise majandusõpetuse taastamisel Tartu Ülikoolis.

ARNO SUSI

Majandusteaduste õpetamine sõltub ka olemasolevast kirjandusest. Kas seda on piisavalt, et ise õppida ja ja üliõpilastele uut moodi õpetada?

EINAR TIITSU foto

ÕNNITLEME!

DOTSENT JÜRI JEGOROV 70

Oled teaduskonna pikima staažiga õppejõud. Uskumatu küll, aga tänavu täitub Sul Tartu Ülikoolis 90. semester.

Õnne ja tervist!

KOLLEEGID

Mida Cambridge'is on ja mida Tartus ei ole

Cambridge'i Ülikoolist on välja kasvanud 62 Nobeli preemia laureaati. Tartu Ülikoolist... ütleme mõnevõrra vähem. Cambridge'i kõrge tase sunnib küsima, millel see rajaneb?

Mõistagi on Eesti ja Inglismaa vahel palju erinevusi. On palju seda, mida me muuta ei saa, kuid usun, et meil jätkub mõistust aru saada, et on ka asju, mis on meie võimuses.

Üks põhierinevusi on õppimise/õpetamise tehnoloogias. Cambridge'i Ülikoolil on küllalt edukaid lõpetajaid, kes pole käinud üheski loengus. Nad isegi ei tea, kus neid peetakse. Kuidas on see võimalik? See on võimalik seetõttu, et õppimiseks, mõtlemiseks ja isiksuse arenguks saab vajaliku informatsiooni rikkalikust õppe– ja teaduskirjandusest. Seetõttu on õppeprotsess vaba triviaalsest vajadusest informatsiooni loengutes ümber jutustada–kirjutada. Kogu tähelepanu saab koondada iseseisvale tööle, individuaalsele juhendamisele, grupitööle, probleemsele–analüütilisele õpetamislaadile, mis arendab loovust ja mõtlemise iseseisvust.

Meie oleme seni käsist–jalust seotud vajadusega/paratamatusega informatsiooni ümber jutustada, sest meie (õppe)kirjandusega kindlustatus ei kannata võrdlust. Ja niikaua, kui see nii on, ei näe ma meie ülikoolitöö sisus kvalitatiivset pööret paremusele.

Et meie õppejõud–üliõpilased oleksid «ühilduvad» maailmaga, on mõistagi vaja, et raamatukogudes oleks kättesaadav **erialane tippkirjandus.** Asjaga kursis olekuks piisab mõnest hästi valitud erialasest juhtivajakirjast, monograafiast ja asjatundlikult valitud õpikust. On naeruväärne sõita välismaale, et lugeda mõnda oma eriala üldleviga juhtajakirja. Kuid me ei suuda iialgi, lähiaegadel kindlasti, saada endale kogu seda rikkust, mis maailma teadustoodangus ringleb. Jääb üle valida ja osta parim.

Kuid meie häda on ka selles, et me ei saa (ega ka jõua) rahvuskultuuri, –teadust, –keelt ja –haridust üles ehitada võõrkeelsele kirjandusele, kui me tahame ikka perspektiivis eestlasteks, mitte ingliskeelseteks eestlasteks jääda, saada. Seepärast jääb üle ainult üks — kirjutada, koostada, tõlkida õppematerjale, õpikuid, ülevaateid jne. niipalju kui võimalik, ja luua selleks kõik tingimused, nii soodsad kui vähegi saame. Ainult nii saame oma töö vabastada kinniolekust info ümberlugemises ja sillustada tee kaasaegsele euroopalikule õppeprotsessile.

Jääb küsida, miks me seda senini teinud ei ole? Kõik vähegi ülikooli asjadega kursis olijad teavad seda vägagi hästi — puuduvad vähegi arvestatavad stiimulid ja töökorraldus. Kummatigi näib, et just see on ala, kus ülikooli juhtkonnal annab ja tuleb asja muuta. On päevselge, et teatud ülikoolisiseste kulutuste ja vahendite ümberjagamise teel saab luua **õppekirjanduse koostamise stimuleerimise–tasustamise fondi.** Lisaks tuleb asi selgeks teha valitsusele ja sealt vahendeid juurde saada. Et asi töötaks õigesti ja efektiivselt, tuleb välja töötada õppekirjanduse koostamise ja selle stimuleerimise põhjalik kord, mille hulka käib ka ülikooli kirjastuse radikaalne uuendamine–laiendamine. Ja pole midagi katki, kui ühes ained on ühe ja sama asja kohta mitu erinevat, omavahel vastuolulistki õppevahendit, sest ainult siis ja ainult nii tekib ideede ja esituste konkurs, millele saavad rajaneda omakorda järgmised kirjutajad. Ainult tühjast kohast ei teki midagi, ja ei saagi kunagi tekkima.

RAIT MARUSTE

P.S. Peame tõsiselt arvestama, et vähemalt Eestis käib ühiskonnakorralduse muutmine ja vähemalt humanitaaraladel toob see kaasa vajaduse olemasolev põhjalikult revideerida ja uus välja anda.

Toimetuselt. Kriminaalõiguse ja –protsessi kateedri endine juhataja dots. Rait Maruste, praegune doktorant, stažeerib Cambridge'is Kriminoloogia Instituudis.

Asutati Eesti Lugemise Ühing

Mis? Veel üks ühing? Milleks? Kas siis tõesti ei ole igal eesti mehel/naisel veel oma seltsi, ühingut või assotsiatsiooni? Tuleb välja, et ei ole. Ja tuleb välja ka, et igaühele ühest ei aitagi!

Niipalju seltside–ühingute asutamise buumist.

Kui nüüd tõsiselt rääkida, siis maailma mastaabis asutati **Rahvusvaheline Lugemise Assotsiatsioon** *(International Reading Association — IRA)* juba aastakümneid tagasi — 1956. Tänaseks on IRA analooge ligi 90 riigis ja liikmete arv küünib 90 000–ni.

Nii rahvusvahelisel kui riiklikel lugemise assotsiatsioonidel on ühine eesmärk: **aidata kaasa lugemise õpetamisele ja arendamisele kõigil tasanditel** — eelkoolieas, õpilaspõlves, nooruki– ja täiskasvanueas. IRA ühendab nii teoreetikuid kui praktikuid väga erinevatelt elualadelt. Käsitletakse emakeele õpetamise metoodikat, lugemisvilumuse ja –harjumuse kujundamist, psühholoogilisi ja sotsioloogilisi meetodeid lugemise uurimiseks jpm. Ei ole valdkonda, mis seostub lugemisega, mida IRA töö– või huvialagrupid vaatluse alt välja jätaksid.

IRA üks aktiivsemaid ühendusi on **Euroopa Arenduskomitee** (asut. 1979). Viimastel aastatel on see komitee hakanud suurt huvi tundma lugemise uurimise ja arendamise vastu endistes sotsialismimaades ja Balti riikides. Nende maade, sh. Eesti esindajaid on kutsutud osalema IRA üritustele ja kaasatud ühisettevõtmistesse. Töö, mida IRA sajad grupid ja sektsioonid teevad, on väga mitmeaspektne ja huvitav. Ja mis peamine — Eestis leidub uurijaid ja praktikuid, kellel oleks mitmes tegevusvaldkonnas kaasa rääkida.

Nii otsustasidki lugemisprobleemidest huvitatud inimesed ka Maarjamaal oma lugemise ühingu asutada. See sai teoks 9. mail Tartus. Kokkutulnutest oli suur osa Tartu Ülikooli ja Tallinna Pedagoogikaülikooli õppejõude–teadureid, mis on igati arusaadav — tegeldakse neis ju lugemise uurimise, õpetamise ja arendamise küsimustega mitmes plaanis. Huvilisi oli ka Tartu Õpetajate Seminarist ja mitmest Tartu ning Tallinna raamatukogust. Kuid asutamiskoosolekule sõideti ka Võrust, Narvast ja Sillamäelt.

Avaüritusel andis TPÜ dotsent **Aira Lepik** ülevaate IRA tegevussuundadest, senistest kontaktidest IRA Euroopa Arenduskomitee ja FinRA–ga. **Valdur Lulla** rääkis lugemisoskuse olukorrast Tartu maakonna üldhariduskoolides (võrdlevalt praegu ja umbes 25 aastat tagasi tehtud uuringute põhjal). Kuuldule järgnes temaatiline arutelu. Võeti vastu Eesti Lugemise Ühingu põhikiri, valiti ühingu president, juhatus ja revisjonikomisjon, kavandati edasisi töösuundi.

Ühingu presidendiks sai TPÜ raamatukogunduse kateedri juhataja dots. Aira Lepik, asepresidendiks TÜ pedagoogikakeskuse prof. Jaan Mikk.

Eesti Lugemise Ühing, mis hakkab kindlasti tihedat koostööd tegema teiste maade analoogiliste ühendustega, on avatud kõigile lugemise probleemidest huvitatutele.

Juba sel sügisel on IRA Euroopa Arenduskomiteel kavas oma järjekordne istung korraldada Tallinnas, et tutvuda eesti kolleegidega, lugemise arendamise ja uurimise olukorraga Eestis ja jagada oma teadmisi ühingu töösse rakendamisel.

URVE TÕNNOV

ELUST KOLME APELSINIGA

«Dionüüsia 92?» Kellele levimuusikapidutsemiste mantlipärija. Kellele rammus suutäis vaba riigi teatri elust. Oma olemuselt rõõmsalt internatsionaalne kevadine teatripidu, mis kaotab Tallinn–Tartu ja muudki kavalad piiritõmmised. Järjekordne näide sellest, et kultuuri tehakse ka mujal kui Tallinnas bussijaama ja Balti jaama vahepeal. Möödunud dionüüsiaga on põhjus rahul olla nii kultuuritegijail kui kiibitsejail. Eriti ajal, kus külalisetendusi nagu ei olekski. Mõlemapoolselt tululik oli kõmu tekitanud lavastuste ühte linna kokkumeelitamine. Lisaks veel alternatiivset, kevadist, vabameelset, teatrilaadset.

* * *

Dionüüsia esimese päeva lõpetas **«Ugala» Carlo Gozzi—Elmo Nüganeni «Armastus kolme apelsini vastu».** Piletid — nädala algusest välja müüdud. Saalis on rahvas kolmelt kihilt seinu püsti hoidmas. «Vanemuise» ukse taga veel tund pärast algust ki paarkümmend fänni, kes pole kaotanud lootust sisse saada. Publiku hulgas vilksatab pisukese osa asiste linnakodanike õhtuülikondade sekka rohkelt poolboheemlaste ja muidumeeste põlvini maavillaseid kampsuneid.

Proloogis proovib Andres Noormets midagi lugeda sihitult igasugust deklamatsioonitehnikat parodeerides. Lootusetult. Sest saalist tulevad Allan Noormets ja Piret Kalda, Nüganen on üldse rõdule roninud ja hõikleb seal. Proloogi segades jõuavad näitlejad lavale ja siis läheb lahti kolmetunnine naerumaraton.

Gozzi näidend (kuivõrd seda üldse ongi) mängitakse revüülikus laadis, aktuaalsete lustakate vahepaladega nauditavaks. Eesti lavadel kurja umbrohuna õitsvate restauratsiooni (ja tont teab veel milliste) komöödiate kopituslõhn paneb enne aevastama kui naerma. Publik söandab sellistel etendustel kesise nalja peale vaid suunurgast muiata. «Apelsinides» ei ürita neli näitlejat oma rollides rahvast iga hinna eest itsitama panna. Nad teevad seda elegantselt, enesestmõistetavalt, kusjuures mängima hakkavad pooltoonid, naerma ajab nüanss. Sapiste lõugadega estraadihumoristidele omast tigedust, ära panna tahtmist ei kohta. **Elmo Nüganen** improviseerib (?) oma burle samasuguse endastmõistetavusega kui pilved rändavad, vihma sajab. Loomulikult see tähendab. Nali toimib muuseas, isakese Gozzi muinasloo sekka. See jätab mulje, et põhiline on ikkagi prints Tartalgia, Fatamorgana jt. Nali toimib «Apelsinides» nagu hea vürts, mis liigsetes doosides iiveldama ajaks.

Öeldakse, et ooperis aplodeerib publik peale aariaid mitte seepärast, et need neile sügava mulje on jätnud, vaid seepärast, et kusagilt pisut tuttavad ette tulevad. Äratundmisrõõmu on plaksutajail «Apelsinides» aga enam kui dollari eest. Iga päev oleks nagu sihilikult pakkunud hulga intermeediume, millest komöödia karkassile ehitatakse üles tõeline veidrate seadustega impeerium — Pada kuningriik. Seal on riigipöörajad, kes soovivad moodustada seinast seina valitsust ja kes arutavad, et bistroo tapab liiga kiiresti ning pingviin tapab Pada kuningriigis veel ainult lapsi. On ka «Passexi» toolipõhjast läbi astuvad kõhutantsijad ja rikas naaberriik Ärtu kuningriik. Mõistagi on sel Pada riigil ka lootusetult hüpohondriat põdev troonipärija. Prints, kes isa kuningalt saab igal nädalal kingiks pidulikud dressid ja paari valgeid sokke, kuid üldises nõmeduses on ta sootuks kaotanud oskuse naerda.

Sõna revüü sai eelnevalt kirja pandud tänu rohketele lauludele ja muusikale, mida eesriide veeres kõiksugustel instrumentidel toob kuuldavale **Üllo Kaur.** Temata oleks võimatu hammastel ksülofoni mängida või teisest lavaservast mikrofoniga kurameerida. Üldises melus mõjuvad naljakalt isegi klassikalises komöödias ja üsna vanas veel pealegi basskitarridega lavale tormavad näitlejad. Popkultuuri järjekordne veider kapriis räpp ja igapäevasest raadiovõrgust kostvate nõmevärsside etlemine. Nõmevärsside osas esinevad poplaulude tekstid.

«Ja muidugi Nüganen,» ohkavad kriitikud lootusetult. Tema Suur Komödiant näib muutuvat lisaks häältämbrile ka kujult, kasvult. Kohati meenutab Nüganen isakest Chaplini, oma olemuselt, liikuvuselt, andekuselt. Pantalonena, Celiona, kellamees Hansuna, Brighellana — igas rollis tundmatuseni muutuv ja muunduv. Mees, kes paneb rahvast naerma tema enese üle. Meie teatrisaalides on tavatu see, kui ühel jalal seisev mees diskuteerib saaliga teemal missugust vaatust peaks mängima. Seda tervelt pool tundi järjest, ilma et tüdimust avaldaks publik või näitleja. Mees loeb rahvale meie igapäevase perelektüüri hulka kuuluvat horoskoopi ja vaataja ei häbenegi itsitada iseenda üle. Nüganeni poolt esitatavad lustakad vahepalad jätavad mulje nagu sünniksid need kohapeal, hetkel. Vana hea vabariigi teatrikunstnike estraadiesinemistes avaldusid päevapoliitilised nükked, nii ka «Apelsinides», mis oma sotsiaalset sisu vastavalt oludele päevakajaliseks muudab. Ilmselt soosis ka dionüüsial suuresti näitlejaist ja poolnäitlejaist publik komöödia seltskonna parajat hoogusattumist, vaba vaimu, mida ennemaltki ümber etenduse heljus. Omamoodi on see sümboolnegi — avatud teatripidu, avatud etendus, mis oma temaatikalt on nii tuttavlik, et naera pisted kõhtu, kuigi muidu kiruma ja pisaraid valama kipud.

«Ja muidugi Nüganen» ütlevad kriitikud. Tartuski oli ülevabariigilisel menuetendusel «Armastus kolme apelsini vastu» vaatajaid enam kui «Vanemuises» istekohti.
MARGUS ANSU foto

Ninetta, Creonta, Clarice (**Piret Kalda**) muundumised on naiselikult veetlevad — riigipööraja, kuningas, kokkukuivanud hiidnaine, missikandidaat. Kõige sürrealistlikum on ehk stseen, milles Ninettat laulatataks. Kuningarollist on jäänud vaid mantel, seljaga saali poole põlvitav õnnistust ootav pruut ütleb ka kuninga teksti. Piret Kalda on ja jääb sarmikaks daamiks, kes paratamatult eriti loomutruult mõjub missilindiga.

«Vanemuiselt» lage pealt ära ei tõstetud. Tartugi jäi paigale. Kuigi vaevalt keegi ennemalt oli söandanud otse «Vanemuise» laval superintendanti tema enese hiilguses parodeerida. Sealt ilmselt ka preisi järjekindlus, millega «Liivimaa Kroonika» väitis herr Priimäge peale kõneksolevat etendust aplodeerivat.

On näljaaeg. Aga eriti suur on nälg kolme apelsini järele. Kui allakirjutanu lõpuks ülikoolist palga kätte saama juhtub, siis kindlasti sean ma algatuseks sammud «Chiquitasse» apelsinide järele. Et oleks kergem. Elada. Kolme apelsiniga.

PIRET TALI

☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT

MÄLESTUSED KODUST
PÄLSONI 14—108
(põhineb tõestisündinud lugudel)
IV

Paraku juhtus nii, et oma oskusi sai näidata vaid tuletõrjetoimkond. Tuba 106 ei reageerinud, kuigi uks piitadel vappus. Tuletõrjuja oli tõenäoliselt valves, Uroloog lõikas kusagil konni, aga Miilits? Kus võis olla Miilits? Mehed muutusid nii mõtlikuks, et unustasid ukse sisse löömata. Pettunult pomisedes läksid nad appi oma kolleegidele toas 112.

Seal olid asjad vahepeal arenenud omasoodu. Mesi ja Adalberdi sissejuhatavatele jalahoopidele oli järgnenud mingi segane mörin.

«Ahhaa!» ajas Väikemees näpu püsti. «Praktilised annavad elumärke. Andke pihta, mehed!»

Seda ei lasknud Mesi ja Adalbert endale kaks korda öelda. Juba kolmandal katsel prahvatas uks lahti. Lukk lendas laiali ja mingisugune vedru vihises Mesi peast napilt mööda.

«Hm,» ümises Mesi. Ta oli üldse emotsioonideta inimene. Sel hetkel jõudiski täiendus pärale.

«Mehed, mis siin sünnib?» hõikas Juris.

«Kurat, midagi ei näe!» siunas Adalbert, kes tagajärjetult lülitit tümitas.

Aga juba süütas Manivald oma tulemasinaga paar konspekti põlema. Tuba läks kohe valgemaks. Veel kord pidid kõik olema tunnistajaks tema kiirele otsustusvõimele.

Improviseeritud tõrvikute valgel nägid sissetungijad umbjoobes praktilisi. Rahutult tõmblesid nad oma reformvoodites. Küllap neil oli raske.

«Noh, nendega on asi selge,» lausus Manivald ja lasi põlved paberid põrandale kukkuda. Otsekohe viskas Kiibits lõkkesse uut tulematerjali, nii et see rõõmsalt lõkendama lõi. Mesi kükitas maha ja hakkas tulepaistel asjalikult käsi soojendama.

«Lumesadu! Lumesadu!» mõirgas Juris, kiskudes veel põlemata kaustikuid tükkideks ja loopides neid õhku. Üks praktiline tõi kuuldavale õudse karjatuse. Ta nägi vist unes lumesadu. Või tulekahju.

Vahepeal oli Väikemees ämbritäie vett toonud. Nüüd asetas ta selle pooleldi üle tooliserva. Kõik hakkasid põrandal hüppama.

«Nii ei saa keegi öelda, et meie seda tegime,» märkis Adalbert sügavmõtteliselt. «On ju selge, et ta läks ise ümber.»

Sel hetkel kukkuski ämber põrandale, kustutades ühe hoobiga järjest hoogu võtva tulekahju.

«Hea oli, aga otsa sai,» tegi Manivald kokkuvõtte ja sammus riiuleid pikali lükates ukseaugu poole. Juris rebis hajameelselt maha kardinad. Adalbert viskas üht voodis lamajat tühjaks joodud õllepudeliga. Voodi piiksatas.

«Head ööd!» soovis Kiibits puhtast südamest ja lahkus viimasena toast. Siin oli töö tehtud. Ükski praktiline polnud isegi üles ärganud.

Poole koridori peal tuli sellele seltskonnale vastu Eduard. Purjusolekust hoolimata näis ta pisut mures olevat.

«Miilits on meie toas,» teatas ta. «Kuradi mees, ta on jälle mingi jama kokku keeranud!»

Toas 108 istus Kiibitsa voodil Miilits. Parema käega hoidis ta kõvasti kinni üht kahtlast subjekti. See oli Pätt. Nähes uusi inimesi, alustas Miilits oma juttu jälle otsast peale:

«Tulin mööda koridori ja kuulsin, et keegi kolistab naiste duširuumis. Sellisel kellaajal?! Vaatasin sisse ja leidsingi selle tüübi. Seletab, et tahtnud sinna vaid magama minna. Küll ma selliseid juba tean! Nüüd tõin ta siia, et ta valve all oleks, kuni ma miilitsa kutsun.»

Ta müksas Pätti küünarnukiga ribidesse:

«Püsti! Ja marss kappi! Istud seal, välja ei tule! Selge?»

Vähimatki vastupanu osutamata puges Pätt kappi. Vanaisa tõi kuuldavale mingi ahastava heli ja hakkas Miilitsa poole liikuma. Aga see heitis veel viimase kahtlustava pilgu kapi suunas ja tormas siis uksest välja. Pätt kapis ei kõssanudki. Toas oli kuulda vaid Parmoja katkendlikku hingamist.

(Järgneb)
INNO TUUTU

TUDENGILAULIK

KUS PIDU IIAL PEETAKSE

:,:Kus pidu iial peetakse,
Seal näha võite meid.:,:
Meil käivad kannud ringi
Ja ülendavad hingi —
Eks juua või ju veel.
Ja ega's pole muud, kui pinguta:
Laul käib üle kõige!
:,:Juheirassa, juheirassa, juheirassasassa!
Poisid, pangem torud hüüdma!:,:

:,:Me laulumehed oleme,
Eks seda kõik ju tea:,:
Me rändame siin ilmas,
Ei pea sihti silmas —
Eks rännata ju või.
Ja ega's pole muud jne.

:,: Kui pidu juba lõppemas
Ja kõigil rõõmus meel:,:
Veel käivad kannud ringi
Ja ülendavad hingi.
Laul võidab südame.
Ja ega's pole muud jne.

PASUNAST *PUHUTUD*

«Sain kirja, et Ameerika onupoeg on surnud.»
«Ohhoo! Lõpuks ometi annab ta endast elumärki!»

● ● ●

Ookeanilainetes suplev puhkaja hakkas järsku üht meest silmitsema.
«Kas oleme käinud koos koolis?»
«Ei.»
«Järsku elame ühes linnajaos?»
«Ei.»
«Aga kust mul teie nägu tuttav on? Kas oleme varem kohtunud?»
«Jah, mullu esitasite samu küsimusi.»

● ● ●

«Küll sina, Tõnu, oled kooliajaga võrreldes muutunud!»
«Aga ma ei ole ju Tõnu, vaid Madis!»
«Ja kujuta ette, isegi uue nime oled võtnud!»

● ● ●

«Kas tahad kuulda anekdooti kooperaatoritest?»
«Tahan.»
«Maksa rubla.»

● ● ●

Mees kõnnib metsas. Näeb kägu ja küsib:
«Kägu, käoke, ütle, kui palju mulle on veel elada antud?»
«Ku...»
«Aga miks nii vä...?»

● ● ●

Kili seisab vahipostil. Kuuleb, et keegi tuleb objekti poole. Suunab automaaditoru tulijale vastu ja hõikab ähvardavalt pimedusse:
«Seis, kes tuleb! Ütle parool!»
«Parool!» kostab pimedusest.
«Võid minna,» sõnab tunnimees kergendusega...

● ● ●

Džentelmenid sõitsid rongis. Esimesele tilkus midagi ülemiselt riiulilt pähe ja ta nuusutas seda.
Sõber küsis: «Viski?»
«Ei, foksterjer.»

● ● ●

Aknapesija töötas pilvelõhkuja ülemisel korrusel. Kena neiu võttis parajasti vanni, kuid ei teinud temast väljagi. Tütarlaps polnud sellise ükskõiksusega harjunud, ei uskunud oma silmi ja ajas end aegamööda veest välja. Ei miskit. Kui ta oli veest täitsa väljas, käratas pesija läbi poolavatud akna:
«Mis asja siin vahtida on, kas pole varem aknapesijat näinud või?»

● ● ●

Reporter intervjueeris Monte Carlo kõige eakamat elanikku:
«Kuidas teil on õnnestunud elada nii kaua?»
«Söön ja joon kõike, mida tahan. Kõik ööd veedan kasiinos või kabarees.»
«Ja kui vanaks on teil niiviisi õnnestunud elada?»
«Varsti saan 40.»

● ● ●

Arst: «Missis Murphy, mulle millegipärast ei meeldi teie mehe väljanägemine.»
«Minule ka, doktor. Aga ta on laste vastu nii kena.»

● ● ●

«Tohter, kas saate kiiresti kohale tulla? Minu poeg neelas alla metallraha.»
«Kui vana?»
«Võrdlemisi vana, 1890. aastast.»

● ● ●

«Aitäh, doktor! Valu seljas on nagu käega pühitud. Kas see oli radikuliit?
«Ei, need olid vaid traksid, mis teil vana–aastaööl olid sõlme läinud.» *Kogunud VALDO JAHILO*

☞ INFO ● INFO ● INFO

«Läänemere keskkond»: eksam

3. juunil kl. 11 algab Vanemuise tn. 46 ringauditooriumis Läänemeremaade Ülikooli satelliittelevisiooni 10–osalise saatesarja «Läänemere keskkond» **eksam.** Eksamineeritavatele jagatakse välja lühiküsimused (1/3 Uppsala Ülikoolilt, 2/3 Tartu Ülikoolilt,) millele tuleb vastata kirjalikult. Vähemalt viiekümnele protsendile küsimustest õigesti vastanuile antakse hinne «sooritanud». Nad saavad vastavasisulise Läänemeremaade ülikooli diplomi.

Tartus toimunud saateid vaatas/kuulas üle 300 üliõpilase, õpilase ja linnakodaniku. Kahjuks viibis osa neist vaid ühes/kahes saates, neid eksamile ei lubata. Eksami põhiliseks õppematerjaliks on iga saate kohta ilmunud suureformaadiline brošüür (kokku üle 300 lehekülje tihedat hästi illustreeritud ingliskeelset teksti).

HANS TRASS,
saatesarja TÜ–poolne koordinaator

JAAK JAAKU foto

UUSI TRÜKISEID APRILLIS

TÜ toimetised, vihik 943. Eesti rahvaluule käsitlusi. Töid eesti filoloogia alalt. Tartu 1992, 250 eks., 128 lk., rbl. 32.

Tartu Ülikooli Närvikliiniku teadustööde bibliograafia 1921—1947. Tartu 1992, 350 eks., 104 lk.

Elle Elberg. Psoriaasi patogeneesi psühhosotsiaalseid aspekte. Tartu 1992, 500 eks., 60 lk., rbl. 18.

Olaf Klaassen. Aasia ja Aafrika 1900—1918 ning kontaktid Eestiga. Tartu 1992, 400 eks., 284 lk., rbl. 36.

Stereomeetria. Metoodiline juhend matemaatika proseminariks. Teine trükk. E. Mitt. Tartu 1992, 400 eks., 76 lk., rbl. 7.

Süsteemi TEX põhimõisted. Programme kõigile. Ü. Kaasik. Tartu 1992, 300 eks., 40 lk., rbl. 10.

Võimlemine II. Õppematerjal kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1992, 300 eks., 48 lk., rbl. 15.

Teatmik 1992. aastal Tartu Ülikooli sisseastujaile. Tartu 1992, 2000 eks., 64 lk., rbl. 15.

TÖÖLEPINGUST

Teisipäeval, 26. mail kl. 16 selgitame ja kommenteerime keemiahoone ringauditooriumis uut töölepingu seadust. Vastame ametiühingutööd puudutavatele küsimustele.

TÜAÜ komitee

ABI INGLISE KEELES

Peeter Kiviloo Kanadast aitab ülikoolirahval lihvida ingliskeelset ärisõnavara, valmistuda koostama ingliskeelseid loenguid ja artikleid. Esimene kohtumine kolmapäeval, 27. mail kl. 16 Tähe 4—357.

TÜ Täienduskeskus

ÜLIKOOLI KLUBIS

NÄDALALÕPUDISKOD

Reedel, 22. mail, laupäeval, 23. mail ja pühapäeval, 24. mail.
Algus kell 21.
Teisipäeval, 26. mail kl 21

TECHNORAID II.

Hüpnoos jätkub...
Lisaks *technohouse*'ile *indie*'t ja räppi.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)
Kevadhooaja VIIMASED KESKNÄDALADISKOD
27. ja 28. mail kl. 21.
ÜLIÕPILASPILET!!

❀ ❀ ❀

LÕPUPEOD

Ülikooli klubi kevadhooaja **LÕPUPEOD** 29.—31. maini — kolm ööd tantsu ja tralli hämarikust koiduni.

NB! *Sul on võimalik osta ABONOMENTPÄÄSE, mis tuleb tunduvalt odavam, kui kolme õhtu pääsmed eraldi. Müük TÜ klubis (ruum 208) kolmapäeval, 27. mail kl. 11—13 ja 15—18.*

Ära jäta võimalust kasutamata!

❀ ❀

LÕPUAKTUSED

Õigust.	**R**	**12. juuni kl. 12**
Biol.–geograafiat.	**N**	**18. juuni kl. 14**
Arstit.	**R**	**19. juuni kl. 11**
Majandust.	**L**	**20. juuni kl. 12**
End. ajaloot. (ajal., eriped., psüh., ped.)	**E**	**22. juuni kl. 11**
KKT	**E**	**22. juuni kl. 15**
End. filoloogiat.	**R**	**26. juuni kl. 11**
Matemaatikat.	**R**	**26. juuni kl. 15**
Füüsika–keemiat.	**L**	**27. juuni kl. 12**

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Raamatukogu

NR. 18 (1678)
REEDE,
29. MAI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

JÄRGMINE
«UT»
ILMUB
12.
JUUNIL

☛ KUIDAS TEHA EKSAMEIDI?

Eksami edukas sooritamine põhineb kahel eeldusel:

1. Hästi välja magada.
2. Kõht korralikult täis süüa.

Kui mõlemad eeldused on täidetud, saavutate te suurepärase meeleolu ja peale läbikukkumise ei saa teiega eksamil midagi halba juhtuda.

☛ VEEL MÕNED JUHTNÖÖRID

● **Esimene reegel: nähke hea välja!**

Tulge eksamile alati ülikonnas või õhtukleidis, mitte teksastes või õlistes tunkedes. Olgu teie hambad pestud ja kingad viksitud. Näidake, et eksam on teie jaoks pidupäev, mitte järjekordne töö, mis tuleb higimull otsa ees iga hinna eest ära teha. Iga õppejõud on sellisest suhtumisest meelitatud. Veenge teda, et naudite hetke, kui üks tark inimene (teie) teise targa inimesega (õppejõuga) vestleb.

● **Teine reegel: jätke mulje, et teate kõike suurepäraselt!**

See tähendab, et valdate ainet niisama hästi kui õppejõud või natuke paremini. Pidage alati meeles Boreni õpetussõna, et üks milligramm muljet võrdub ühe kilogrammi tegutsemisega.

● **Kolmas reegel: käituge väärikalt, soliidselt ja rahulikult!**

1) pilet võtke ükskõik kumma käega;

2) liigutused olgu sujuvad, täpsed, läbimõeldud;

ANDRES ADERI joonistus

3) ettevalmistusleht täitke kiirustamata, aeg–ajalt järelemõtlemiseks peatudes;

4) rääkige mõõdetud ja kindlal toonil, mitte liiga valjusti ega liiga vaikselt.

● **Neljas reegel: ärge kunagi öelge, et te vastust ei tea!**

Oma ebakompetentsust tunnistades osutate te oma nõrkusele.

1) keerutage;

2) vastake küsimusest mööda;

3) võtke vastamiseks mõni teine küsimus, mille vastust te teate;

4) laiendage teemat;

5) juhtige jutt mujale.

Ärge iial unustage Boreni reeglit, et kui probleemi (küsimust) küllalt kaua uurida, võib see lakata olemast.

● **Viies reegel: pange õppejõud naerma!**

Kui suudate oma eksamineerija naerma panna, on teil juba pool võitu käes. Ükskõik, milline koletis ta muidu ka poleks, ei saa ta läbi kukutada inimest, tänu kellele on ta tubli suutäie naerda saanud. Seepärast jutustage sobivas kohas mõni lõbus lugu, torgake vahele anekdoot, tooge naljakaid näiteid.

Hoiatus — teie nali peab olema hea, muidu võite saavutada sootuks vastupidise eesmärgi.

Kui teil kõigist neist õpetustest hoolimata halvasti läheb, siis ärge heitke meelt, vaid meenutage Murphy seadust: «Kui asi on väärt tegemist, on ta väärt ka ületegemist.»

ERKKI KÕLU

TÜ VALITSUSES

26. mail

● **EETIKAKOMISJONI tööjuhendi uut projekti (vt. ka «UT» nr. 15 k.a.) tutvustas prof. Juhan Peegel.** Ta ütles, et teaduskondade poolt esitatud komisjoniliikmed (Olaf Prinits, Eduard Tamm, Peet–Henn Kingisepp, Heino Laidre, Erich Kukk, Valner Krinal, Juhan Peegel, Jüri Põld) ei pea vajalikuks tegelda varasemate asjadega, komisjon ei ole järelevaataja.

EK ülesanne on TÜ kui terviku ja ülikooli akadeemilise personali iga liikme au ja väärikuse kaitse vastavalt pedagoogilise ja teaduse eetika üldtunnustatud printsiipidele. Asi võetakse arutusele vaid siis, kui nii kostja kui hageja on ülikooli teenistuses, üliõpilastesse puutuvaid eetikaprobleeme ei arutata.

Valitsus kinnitas eetikakomisjoni koosseisu ja tööjuhendi. Tööjuhend lubab koopteerida ka lisaliikmeid.

● **Arstiteaduskonna nõukogu otsusega (21. apr.) on tehtud ettepanek lõpetada EESTI SÜDAMEKESKUSE tegevus Tallinnas TÜ osana,** teha Tervishoiuministeeriumile ettepanek säilitada keskus Kiirabihaigla koosseisus ning kutsuda Südamekeskuse teadureid osalema TÜ kliinikute, eriti Kardioloogiakliiniku vanemkoosseisu kohtade konkursil. Olukorda selgitasid **dekaani kt. prof. Raul Talvik ja Südamekeskuse direktor prof. Toomas Sulling.** Südamekeskus arenes välja ülikoolist, algul töötati ÜMPI osana, pärast iseseisvumist 1980. aastal Tallinnas Kiirabihaigla baasil. On kaitstud 23 väitekirja, neist 4 doktoridissertatsiooni. T. Sullingu sõnul oli senini ülikooliga hea koostöö, mis võiks jätkuda nii teadustöös kui diplomijärgse õpetuse andmisel. R. Talviku arvates on õppetöö maht väike ning puudub vajadus säilitada keskust arstiteaduskonna juures. Prorektor Vello Peedimaa ütles, et teaduskonnapoolne asjaajamine on olnud mitteakadeemiline. Algul olevat põhjendatud keskuse ülikoolist eemaldamist sellega, et sinna läheb palju raha (tegelikult alla 5% teaduskonna summadest). Kui see põhjendus langes ära, siis toodi teisi põhjusi, sealhulgast vähest õppetööd. Südamekeskus sooviks jääda ka edaspidi TÜ juurde.

Südamekeskuse probleemi arutab edasi reedene TÜ nõukogu.

● **SOTSIAALTEADUSKONNA loomisega seotud probleeme tutvustas rektor prof. Jüri Kärner.** Rektori ettepanekul on selle loomisega tegelnud **California Ülikooli prof. Rein Taagepera,** Tartus on asju ajanud rektori abi Priit Heinsalu. Vastu tahetakse võtta mitte vähem kui 45 üliõpilast ja 10 magistranti. Õpetama hakkavad algul väliseesti õppejõud, nende hulgas Portlandi Ülikooli raalinduse professor Ingrid Palm ja majandusteaduse professor Thomas Palm, politoloogiaprofessor Edgar Kaskla, Rein Taagepera ise jt. Põhikursused on mikromajandus, politoloogia, kvantitatiivsed meetodid, *Social Science English,* lisaks valikained. R. Taagepera üks tingimusi on see, et sotsiaalteaduskonnas ei õpetaks enne ükski kohalik õppejõud, kui ta pole läbinud sotsiaalteaduskonna magistriõpet. Selline ümber– või täiendõpe olevat mujal maailmas tavaline. Lähemalt teaduskonnast järgmises lehes. Samas on veel palju lahendamata küsimusi, teaduskonna loomist arutab ka järgmine nõukogu.

Võib–olla saab teoks ka EUROFAKULTEEDI loomine, see luuakse ühes Balti ülikoolis ja ei ole veel selge, kus.

● **Seoses õppejõudude valimisega toimub juunis veel kolm TÜ NÕUKOGU KOOSOLEKUT:** 11. juunil (füüsika–keemiat., filosoofiat., õigust.); 25. juunil (arstit.) ja 26. juunil (matem., filos., maj.).

● **Arutati eelmises nõukogus vastu võtmata jäänud raamatukogutöö otsuse projekti ja suunati see nõukogusse.**

● **Rektor teatas Kuiveidi pöördumisest Moskva saatkonna asekonsuli kaudu suunata meie ülikooli õppima oma üliõpilasi.** TÜ ei ole veel valmis neid vastu võtma.

● **Arutati akadeemilise kalendriaasta projekti.** Kõiki kuupäevi ei jõutud veel täpsustada. Uus õppeaasta algab Tartu Ülikoolis 1. septembril, tavaline nõukogu koosolek toimub 31. augustil.

● ***Cum laude* diplom** antakse neile, kellel on 75% «väga häid» hindeid, ülejäänud «head» ning lõpueksamid ja diplomitöö «väga head».

● Rektor teatas ka prorektor prof. Ants Kallikormi lahkumisavaldusest.

● Arutati prof. Sergei Issakovi pöördumist seoses vene filoloogia osakonna lõpetanute või lõpetavatega, kes soovivad astuda siia magistriõppesse. Need, kellel on alaline sissekirjutus, võetakse vastu üldises konkursi korras. Kes on teistesse riikidesse sisse kirjutatud, võetakse vastu riikidevahelise kokkuleppe alusel.

«HARITLASTE OSA EESTI POLIITIKA TASAKAALUSTAMISEL»

Nädal tagasi toimus füüsikahoones kohtumine Ülemnõukogu saadikute MARJU LAURISTINI ja LIIA HÄNNIGA.

Marju Lauristini sõnul on kogu Eesti ühiskond murranguolukorras, kus kõik senised institutsioonid kaotavad oma toime. «Professionaalne poliitika peaks olema rohkem malemäng kui poks,» ütles **Marju Lauristin,** «kusjuures praegune poliitika on poks ilma vahekohtuniketa.» Malemänguni jõuab Eesti poliitika M. Lauristini sõnul ainult haritlaste abiga, kuid praegu peaksid haritlased olema vahekohtuniku rollis, et pärast poliitilisi põrkumisi ja kukkumisi Eesti ühiskond edasi liiguks.

«Eesti haritlastel on vaja formuleerida oma sihid,» ütles Marju Lauristin, «stagnaaja haritlaste roll oli enamasti vaid nivood hoidev.» Seetõttu ei saa praeguses olukorras ainuüksi haritlaste vanale pagasile enam toetuda.

Iseenda küsimusele, kas haritlastel on üldse mingit rolli Eesti poliitikas, vastas Marju Lauristin, et haritlased on tõkestanud või vähemasti leevendanud piljardimängupoliitika olukorda, kus kii hoopis kellegi teise käes ning pallid ainult põrkuvad.

Et jõuda demokraatliku poliitikani, selleks on M. Lauristini sõnul vajalik kogu valijaskonna haritust ning haritlaskonna oskust suunata poliitikat ratsionaalse analüüsi baasil.

«Praegu ei oska enam keegi analüüsida,» ütles Marju Lauristin,» haritlaste abitus poliitilises analüüsis on kaasa toonud olukorra, kus rahvas ei saa enam aru, mis poliitikas toimub.»

Olukorra stabiliseerumiseks on Marju Lauristini sõnul vaja kogu hariduse ümberkorraldamist. Kuigi meie haritlaskond on stagnaaja pagasiga, ei saa seda kõike kasutamiskõlbmatuks kuulutada, ütles M. Lauristin. Kuid on vaja saavutada uus ratsionaalne mõtlemistasand. «Lisaks kuumale südamele vajame kainet pead,» ütles **Liia Hänni.**

«Tartu Ülikooli roll Eesti ühiskondlikus elus pole olnud kunagi nii väike kui praegu,» ütles Marju Lauristin. Ülikool ei anna oma panust ühiskondlikku analüüsi lõpetanute näol, vaid kasutab selleks põhikapitali — õppejõude, professoreid. «Nõudlus haritlaskonna järele on suurem kui kunagi varem, eriliseks defitsiidiks on haritud juristid,» lausus Marju Lauristin. Liia Hänni märkis, et kõige enam vajab Eesti häid eksperte ning ausat ja õiglast ekspertiisi. Praegused eksperdigrupid on vaid pärandus eelmiselt ülemnõukogult.

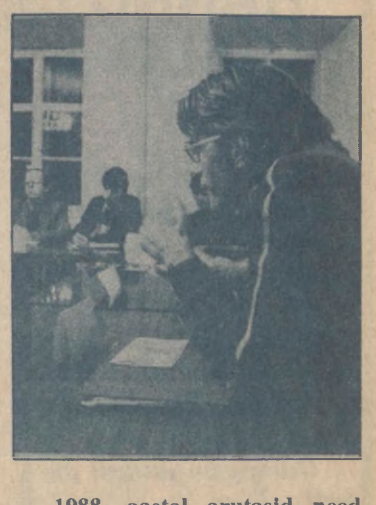
Praeguses ülemnõukogus on vaid viis teaduskandidaati ja üks professor. Hariduskomisjonis ei ole ühtegi kraadiga inimest. Eesti Teadlaste Liidu kaasesimees **Toivo Maimets** oli seisukohal, et haritlastel ei ole väärilist kohta Eesti Vabariigis.

Kõik Eesti Teadlaste Liidu märgukirjad valitsusele ja ülemnõukogule on jäänud tähelepanuta. Marju Lauristini sõnul ei ole Eesti Teadlaste Liit suutnud ennast ülemnõukogus maksma panna.

Valitsuse tõrjuvat suhtumist tippintelligentsi näitab Toivo Maimetsa sõnul seegi, et professorite palk on võrdne kahe koristajapalgaga. «Nii lähevad kõik paremad pead ära,» ütles Toivo Maimets. Tema sõnul võib Eestist saada harimatu maa haritute vahel.

Hr. **Ernst Kirs,** kes on kutseline poliitik juba 1928. aastast peale, ütles, et kogu riigi ja ülemnõukogu õnnetuseks on mõistuse puudumine. «Aga see põlvkond, kes praegu Tartu Ülikoolis õpib,» ütles hr. Kirs, «see ei ole halb põlvkond.»

SELLE MÕTSAR

1988. aastal arutasid need noored mehed akadeemilise nooruse eesmärke ja võimalusi.

FJORDID EI OLEGI KAUGEL

Ei saagi olla, sest meid on leiud, ja juba ammu. Sellest, kuidas leilis norralanna TURID FARBREGD eesti keele ja Eestimaa, saab teada ülljärgnevast intervjuust, mille ta andis «ÜT–le» päev pärast Tartu Norra Seltsi asutamist. Tartu Norra Seltsi esimeheks valis aga juhatus oma esimesel koosolekul dots. Karl Lepa.

● Te ei ole Tartus esimest korda? Millised on varasemad kokkupuuted meie linnaga?

Esimest korda käisin siin 1980. aastal, kui Eva Lille korraldas sõidu kultuuriinimestele. Siis vaatasime ka «Vanemuises» Ülo Vilimaa balletti. Ta oli inspiratsiooni saanud Kaljo Põllu graafikasarjast «Kodalased».

● Meeldis see Teile?

See mõjus väga ja ma tahtsin, et ka Norras neid pilte näha saadaks. Hakkasin tõlkima Jaan Kaplinski tekste. Alles 1984. aastal anti Norras välja kataloog ja siis toimus kolm näitust. Kataloogis oli 40 reprot koos Kaplinski tekstidega. See oli mu esimese Tartus käigu ilus tulemus.

Kui ma 1982. aastal elasin kuus kuud Tallinnas, siis käisin siin kaks või kolm korda, aga iga kord pidi saatja kaasas olema. Ükskord ma ei saanudki tulla, sest mu saatja oli magama jäänud. Viimati olin siin möödunud aasta märtsis Kaplinski seminaril. Eestis käisin üldse eelmisel aastal kaks korda, üks kord olin Narvas referendumi ajal vaatleja.

Kokku olen Eestis olnud 53 korda, aga korraga ma ei peatu siin kaua, kodus on palju tööd ja tahan ruttu tagasi jõuda. Ka muljeid on väga palju ja mulle tundub, et ma ei jõua kõigele alati järele.

● Seda ei jõua me alati isegi.

Ma ei ole näiteks mitu aastat Eestis teatris käinud. Tuleb valida, kas kohtun sõprade ja tuttavatega ja saan mõne asja korda ajada või teatris istuda. Olen valinud inimestega suhtlemise.

● Tartus käigud on olnud arvatavasti ka ülikooliga seotud.

Paljud mu tuttavad ongi ülikooli õppejõud, nagu näiteks eesti keele kateedris jm., kes on mind keele õppimisel palju aidanud. Ülikooli õppejõud töötasid Soomes eesti keele lektoritena. Sain neilt ja nende abikaasadelt alati abi, nagu näiteks perekondadelt Oim, Järv, Künnap jt.

1982. aastal oli mul siin üks loeng norra kirjandusest. Mäletan, et ka professor Piirimäe oli sellest huvitatud ja istus esimeses reas.

● Nüüd on Teil sidemeid rohkem, ka ajakirjanduse kateedriga.

Ajakirjanduse ajaloo labori juhataja Epp Lauguga tutvusime Soomes. Selgus, et kateedril on Norra kolleegidega tihedad sidemed.

Kolm naist pildil ehk Norra suursaadik Eestis Brit Løvseth, Helsingi ülikooli norra keele lektor ja Norra — Eesti Kultuuriühingu sekretär ning eesti kirjanduse vahendaja Turid Farbregd ja KKI folklorist Ingrid Rüütel Tartu Norra Seltsi asutamiskoosolekul vanas kohvikus.
AIN PROTSINI foto

● Kas Teile kui eesti kirjanduse tõlkijale tundub Tallinna ja Tartu kultuuripilt erinevat?

Jaa, siin on teine õhkkond. Kui on väiksem koht, saab ka inimestele lähemale. Tartus meeldib mulle väga, aga ma ei ole veel harjunud siia üksi sõitma, seda pean veel õppima. Olen varem käinud rohkem koos grupiga, siin on peetud tõlkeseminare.

● Kas Lõuna–Eesti teistes paikades olete viibinud?

Mulle on Eestimaad tutvustanud Eesti Looduskaitse Seltsi esimees Jaan Eilart. Oleme käinud Haapsalus, Pärnus, Viljandis ja mujal.

● Te olete tegelikult Helsingi Ülikooli norra keele lektor.

Praegu olen palgata puhkusel, et lõpetada soome–norra sõnaraamat. See peaks valmis saama sügisel. Koos ühe eestlannaga on meil plaanis teha ka väike norra–eesti ja eesti–norra taskusõnastik, mis soome–norra–soome keeles on juba olemas. Tahan uurida, kas seda oleks võimalik Eestis trükkida.

● Kas Helsingi Ülikoolis õpetatakse norra keelt ammu?

Esimene lektor hakkas tööle 1968. aastal, enne seda õpetati norra keelt kursustel. Mina olen teine lektor, tulin Helsingisse 1970. aastal, olen Soomes juba nii kaua elanud ja sellest pool aastat Eestis.

●●●

● Kuidas jõudsite eesti keeleni?

Sellest on eesti ajalehtedes mitu korda kirjutatud. 1963. aastal sain Helsingis stipendiumi, olin seal neli kuud. Kohtusin ühe väliseestlasega, kellega rääkisime inglise keeles, ei osanud siis veel eesti keelt. Ütlesin talle, et kunagi hakkan seda keelt õppima, ma püüan alati oma sõna pidada. Norras olin selle keelega täiesti üksi, niimoodi ei saanud edasi. Kui Soomes töötasin, käisin soome keele kursusel. Tegin Helga Laanperele, kes õpetas Helsingi Ülikoolis, soome keele eksami, selle juurde kuulus ka eesti keel. See oli 1974. aastal. Hakkasin tõlkima eesti muinasjutte.

Kui Tallinnas elasin, oli mul kaks õpetajat. Seda aitas korraldada Kirjanike Liit. Alguses õpetas Kalju Pihel ja pärast jälle Helga Laanpere. Väga palju on mind aidanud sõbrad, nagu Piret Saluri, Mari Tarand jt. Lugesime palju kirjandust. Õppisin ju eesti keelt selleks, et tõlkida eesti kirjandust norra keelde.

● Soome keele ja Soome enda kaudu on kahtlemata eesti keeleni ja selle maani lihtsam jõuda.

Jõudsin Eestisse alles 1979. aastal ja see oli mulle suur šokk. Just selle poolest, et olime tegelikult teineteisele nii lähedal, aga ma ei teadnud, et see on üks suur vangimaja. Tundsin, et tahaksin midagi ette võtta, näiteks keele selgeks õppida ning kirjutada ja rääkida sellest maast Norras. Kõike tuli teha ettevaatlikult, et sõbrad ja tuttavad kannatada ei saaks.

Pidasin nõu kahe Oslo ülikooli õppejõuga ja otsustasime asutada kultuuriühingu. Põhiliselt püüdsime tegelda haridusküsimustega, luua eestlastele õppimisvõimalusi. Meil endal ei ole palju raha, aga otsisime, kust oleks võimalik saada.

Rahvaülikoolides õppis sel aastal 31 eestlast 9 kuud. Ka Tartu Kunstikooli õpilasi on meil õppimas.

● Kui palju on Teie teada Norras eestlasi?

Seda on raske ütelda. On väliseestlaste selts — Eesti Selts Norras, kelle nimekirjas on ligi 40 inimest. Kuid seal on ka lapsed ja abikaasad, kellest kõik ei ole eestlased. Tean aga eestlasi, kes ei ole selle seltsi liikmed.

● Tartu ülikoolis õpetatakse nüüd norra keelt, Oslo Ülikoolis eesti keelt vist veel mitte?

Lätlased ja leedulased olid energilisemad ja juba eelmisest sügisest õpetatakse läti ja leedu keelt. Ka Tartu ülikooliga kirjutati alla koostööleping ning loodan väga, et eesti keelt saab peagi Oslo Ülikoolis õppida. Siin on praegu olnud probleemiks see, et kaua aega on olnud vakantne soome–ugri professuur, eesti keele õpetamine peaks kuuluma selle juurde.

●●●

● Eesti on tähendanud Teie jaoks siiski eelkõige kirjanduse maad, vahendate ju meie kirjandust oma maale? Keda ja miks olete tõlkinud?

Mind on huvitanud paljud autorid, kuid tõlkimine sõltub kirjastamisest. Olen tõlkinud Jaan Krossi «Keisri hullu», Viivi Luike, Mati Unti, Valtoni ja Saadi novelle jt. Luuletuste tõlkimise eest sain tõlkepreemia.

● Ja selle annetasite Tartu Norra Seltsi asutamispäeval uuele seltsile.

Kui ma selle sain, mõtlesin kohe, et ma ei jäta seda endale, vaid annan Eesti ja Norra sidemete heaks.

Aga tõlkida tahaksin veel Traadi teoseid, «Tõde ja õigust», koostada novelliantoloogiat. Põhiliselt olen tõlkinud uuemat kirjandust, vanemast ainult katkendi Tuglase «Ühe Norra reisi kroonikast».

Praegu on mul käsil Viivi Luige viimane romaan «Ajaloo ilu». Viivi Luik meeldib mulle väga. Eriti lähedane tundus mulle olevat «Seitsmes rahukevad», seda tõlkides elasin uuesti läbi oma lapsepõlve, seal olid samad lõhnad ja hääled.

VARJE SOOTAK

ÕNNITLEME!

HANNO SELG 60

Pühapäeval saab 60–aastaseks kehakultuuriteaduskonna raskejõustiku kateedri dotsent pedagoogikakandidaat Hanno Selg (meenutame, et Rooma olümpiamängudelt tõi ta meeskondliku hõbemedali).

Õnnitleme juubeli puhul!

KOLLEEGID

Kui palju jagub Teadusfondi raha ülikoolile

Et ka ülikooli õppejõudude ja teadlaste laiem pere saaks teavet Eesti teaduse finantseerimisest möödunud aastal ja selle aasta esimeses kvartalis, avaldame Eesti Teadusfondi tegevdirektori prof. Helle Martinsoni lühiinformatsiooni.

●●●

Teatavasti on Eesti majandus olnud käesoleval aastal raskes ja ebamäärases seisundis. Kuna Eesti Vabariigil ei ole 1992. aastaks kinnitatud riigieelarvet, ei ole ka Eesti Teadusfond saanud realiseerida oma peaeesmärki — uurimistoetuste (grantide) eraldamist uurimisprojektidele jooksvaks aastaks (või mitmeks aastaks, mis oleks loomulik normaalsetes oludes). Rahandusministeerium on 1992. aastal eraldanud Teadusfondile raha vastavalt vabariigi võimalustele, seda kahjuks ebaregulaarselt. Kuna olukord on olnud määramatu, otsustas Teadusfondi nõukogu jagada 95% riigieelarvest eraldatud rahast otse teadusasutuste baasfinantseerimiseks ning jätta 5% fondi käsutusse üksikute grantide eraldamiseks, Rootsi Kuningliku Teaduste Akadeemia ekspertide vastuvõtuga seotud jt. kulude katmiseks.

Teadusasutustele jagatakse baasfinantseerimiseks ette nähtud raha (kahjuks ikka veel) «katusasutuste» kaudu vastavalt 1991. aastaks väljakujunenud suhetele.

1991. aastal eraldati Teadusfondile riigieelarvest (koos lisaeelarvega) 69 079 200 rbl., täiendavad sihitisega tulud olid 871 000 rbl. — kokku 69 950 200 rbl. Sellest rahast kasutati põhifinantseerimiseks:

EV Haridusministeeriumile	19,9%	12 823 000
EV Põllumajandusministeeriumile	17,6%	11 374 200
Eesti Teaduste Akadeemiale	53,9%	35 011 000
EV Tervishoiuministeeriumile	7,1%	4 627 000
EV Metsaametile	1,5%	1 045 000
Kokku:		64 880 200 rbl.
Teadust teenindavate asutuste toetamiseks ja grantideks		470 000 rbl.
täppisteadused	(eksp. kom. esimees prof. P. Saari)	500 000 rbl.
loodusteadused	(" prof. V. Palm)	675 000 "
tehnikateadused	(" prof. O. Aarna)	521 000 "
meditsiiniteadused	(" prof. A.–E. Kaasik)	600 000 "
sotsiaalteadused	(" prof. R. Hagelberg)	180 400 "
humanitaarteadused	(" T. Seilenthal)	523 700 "
põllumajandustead.	(" prof. L. Reintam)	
Kokku:		3 000 100 rbl.

1992. aasta I kvartalis avati Teadusfondile finantseerimine 62 663 000. ulatuses ning aprillikuus 33 447 000. **Vastavalt möödunud aastaks kujunenud suhetele jagati** 95% fondi rahast järgmiselt (rublades):

	1992. a. I kv.	1992. a. aprill
Eesti Teaduste Akadeemia	32 128 010	14 278 000
Tartu Ülikool	**6 095 600**	**2 712 000**
Tallinna Tehnikaülikool	4 692 500	2 078 400
EV Põllumajandusministeerium	10 480 660	4 663 000
EV Tervishoiuministeerium	4 228 590	1 883 000
Tallinna Pedagoogikaülikool	1 015 100	454 475
Eesti Metsainstituut	893 770	402 000

Rootsi ekspertide vastuvõtuks kulus kokku 144 623 rbl.

9. aprillil otsustas Teadusfondi nõukogu 5% arvel kogunenud rahast jagada uurimisteosteks 2,6 milj. rbl. ekspertkomisjonide kaudu. Raha kanti tööde täitjatele üle aprillikuu lõpul vastavalt komisjonide ettepanekutele.

12. maiks on Rahandusministeerium avanud fondile finantseerimise veel 5 554 000 rbl. (aprillikuu kulude katteks) ja 17,4 milj. rbl. ulatuses. Kuna fondil oli selleks ajaks 5% arvelt kogunenud raha, mida saab kasutada grantide andmiseks veel enne Eesti krooni tulekut, teatati 12. aprillil ekspertkomisjonide esimeestele võimalusest jagada uurimistoetusteks veel 2,45 milj. rbl. (s.t. 350 000 rbl. igale ekspertkomisjonile).

●●●

Olgu siinjuures esitatud ka info sel aastal Tartu Ülikooli õppejõududele–teadlastele Eesti Teadusfondist eraldatud uurimistoetuste kohta:

akad. G. Vainikko	10,0 tuh. rbl.
v. teadur P. Uba	10,0 "
prof. J. Lellep	10,0 "
prof. Ü. Lumiste	40,0 "
dots. E. Tamm	15,0 "
dots. K. Kudu	20,0 "
dots. J. Salm	15,0 "
dots. H. Türnpu	10,0 "
n. teadur. T. Randlane	15,0 "
dots. A. Heinaru	15,0 "
prof. J. Järv	15,0 "
prof. V. Palm	15,0 "
prof. I. Koppel	20,0 "
dots. J. Tamm	15,0 "
v. teadur J. Vedru	50,0 "
sektorijuhat. J. Lamp	50,0 "
prof. R. Talvik	100,0 "
prof. K. Villako	100,0 "
prof. L. Allikmets	100,0 "
prof. A. Tikk	100,0 "
prof. J. Reiljan	90,0 "
n. teadur D. Kutsar	70,0 "

Seega on kokku TÜ–le 22 uurimistoetust kogusummas 885,0 tuh. rbl.

SIRJE MARK,
TÜ rektori kantselei juhataja

MA TULEN VEEL TAGASI!

OUTI MERISALO on latinist ja romanist. 1988. aastal kaitses vana prantsuse keele alast väitekirja ning ta uurib ka uus–ladina keelt.

● Te tulete otse loengust, millest te tudengitele räägite?

Ma räägin Läänemaa raamatute ajaloost 7. saj. e. Kr. kuni trükikunsti tekkimiseni aastal 1500. See on nagu kultuuriajalugu. Me alustasime terminoloogiast: mis on filoloogia, glotogoonia, paleograafia ja kes on seda uurinud. Räägisime antiigi kultuuri ajaloost üldse ning raamatukultuurist antiigi ajal ja keskajal.

Tudengid peaksid selgeks saama, kuidas kirjeldada käsikirju ja kuidas leida käsikirjast informatsiooni. Ma oleksin nii õnnelik, kui selle kursuse järel tudengitel tekiks armastus raamatute vastu. Et raamat oleks nagu armastatud inimene ja seda peab oskama lugeda.

● Olete rahul meie tudengitega?

Eesti tudengitele on väga hea loengut pidada. Alguses oli kuulajaid 20, lõpuni on jäänud neist 13. Aga nad tulevad loengusse juba kell 8 hommikul ning kirjutavad väga palju — see juba on midagi! Soomes on mul sellised kursused 12—22ni.

Aga me ugrid oleme kõik natuke samalaadsed; tuleb väga palju inspireerida, et tudengid midagi teeksid. Eesti tudengid on väga sarnased soome tudengitega — ei tule reaktsioone.

● Kui tihe on Teie töönädal?

Loengud toimuvad esmaspäeviti, teisipäeviti ja kolmapäeviti. Koos Marju Lepajõega, kes on ladina keele lektor, teeme me ülikooli raamatukogus katalooge keskaegsetest käsikirjadest. Teil on fantastiline kollektsioon, mille ladina paleograaf prof. Franz Rühl ostis 1875. aastal Londonist. Me loodame, et saame selle kataloogi Soome Keele Akadeemia sarjas avaldada.

● Te olete väga palju käsikirjadega tegelnud.

Jaa, ma olen õppinud Itaalias, Hollandis ja Prantsusmaal. Nüüd olin taas Ameerikas New York Pain Pointi raamatukogus käsikirju uurimas. Ameerikas on väga head raamatukogud ja ameeriklased on vaimustatud, kui neile tuleb Euroopa uurija, sest tavaliselt lähevad ameeriklased ise Euroopasse. Mul on hea meel, et saan oma kogemusi siin rakendada.

● Kui kaua Te füüsiliselt jõuate raamatu taga istuda?

9 tundi, kui on vaja kiirustada. Aga raamatute taga istudes ununeb ajataju.

● Teis tundub publitsevat energia ülevool!

Ju, ju ja kui ise oled energiline, muutuvad ka teised reipamaks. Ka see on tõsi, et kui istud sirge seljaga, ei väsi nii ruttu — see on psühholoogiline hetk.

● Kas tahaksite päriselt tulla Tartu Ülikooli?

Ma väga tahaksin, siin oleks nii palju tegemist. Teil on nii head ressursid, sest Tartu ülikool oli päris, päris hea ja rikas ülikool 19. sajandil.

Ma oleksin väga õnnelik, kui saaksin siia jääda, aga see sõltub juba ülikoolist.

● Raamatu ajaloo loengusarja lõppemisega ei lõpe ju Teie töö Tartu Ülikoolis.

Ei, ma tulen tagasi novembris ning annan ladina keele ajaloo kursuse — antiigist renessansini.

Nüüd toimusid mu loengud veel inglise keeles, aga sügisel ehk juba eesti keeles.

SELLE MÕTSAR

EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU

Kaks väikepereelamut

«Ülikooli kaks väikepereelamut Annelinnas peaksid valmima veel käesoleval aastal, seda muidugi juhul kui ülikoolil ehitamiseks raha jätkub,» ütles **ehitusfirma «Tamel» peainsener Kuldar Käsper.**

Kuldar Käsperi sõnul on majade ehitamine, mis asuvad aadressil Mõisavahe 65 ja 66 ning mida ehitab «Tamel», lõppjärgus. Ta lisas, et jäänud on veel viimistlustööd ning neid töid teostab «Tameli» alltöövõtjana ehitusfirma «Tamerto». Kuldar Käsper märkis, et hetkel on tööd ehitusel aeglustunud, sest ülikool on «Tamelile» võlgu üle miljoni rubla.

Ehitusfirma «Tamerto» juhataja Tõnu Saarma ütlust mööda jätkavad nende firma ehitusmehed viimistlustöid ainult inertsist, sest ülikool on suure summa võlgu. Tõnu Saarma lisas, et «Tamerto» üritab ülikooliga sõlmida viimistlustööde lõpetamiseks ettemaksuga otselepingu. «Soodsates oludes oleksime võimelised väikepereelamud lõpetama kahe kuuga,» sõnas Tõnu Saarma.

Prorektor Vello Peedimaa ütles, et ülikool ei ole huvitatud otselepingust ehitusfirmaga «Tamerto», vaid peab praegust varianti, kus «Tamerto» on «Tameli» alltöövõtja, ülikoolile kõige vastuvõetavamaks.

Vello Peedimaa sõnul on ülikool märtsikuu eest «Tamelile» võlgu 1 095 000 rubla ja aprilli eest 143 000 rubla. Ta lisas, et 14. mail peaks tulema rahaülekanne Tallinnast ning et siis saab võlgnevused likvideerida. (Eelmise nädala seisuga oli märtsi võlg tasutud, aprilli eest oli veel maksta 157 286 rubla — **toim.**)

Ehitusfirma «Tamel» peainsener Kuldar Käsper ütles, et ta peab ülikooli väikepereelamute ehituskvaliteeti korralikuks. Selle väitega nõustus ka Vello Peedimaa, lisades, et teades olukorda ehitusmaterjalide turul ja ehitusmeeste kvalifikatsiooni, võib ehitusi korrektseks lugeda.

○ ○ ○

Vello Peedimaa sõnutsi saavad 80–st väikepereelamus valmivast korterist 68 Eesti Haridusministeerium ja 12 Tartu Proteesitehas, kes on osanik teise elamu finantseerimisel.

Pooled valmivates väikepereelamutes ülikoolile eraldatud korteritest muudetakse ülikooli töötajate ja teenistujate ühiselamuks, pooltes ülikoolile eraldatud korterites hakkavad elama välislektorid.

Vello Peedimaa märkis, et valmivad elamud võimaldavad likvideerida ülikooli töötajate ühiselamud Kaunase pst. 44 ja Tiigi 78 ning ühtlasi lõpetada ebanormaalne olukord, kus välislektorid peavad koos ühiskorteris elama.

Väikepereelamute ehitamisega seotud probleemidest märkis Vello Peedimaa veel ära raskused nende soojaga varustamisel. Ehitusfirma «Tamel» peainsener Kuldar Käsperi sõnul on lootust, et majad hakkavad sooja saama Luunja katlamajast, sest Luunjas on plaanis vähendada kasvuhoonete kütmist ning seetõttu peaksid küttevõimalused vabanema.

TEET KALMUS

☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT ☞ JÄRJEJUTT

MÄLESTUSED KODUST
PÄLSONI 14—108
(põhineb tõestisündinud lugudel)
V

Pärast Miilitsa lahkumist kogunesid kõik kapi ümber.

«Tule välja ja lase kähku jalga!» ütles Vanaisa. Ja kui sellele mingit reaktsiooni ei järgnenud, püüdis Adalbert teda jõuga välja tirida. Pätt mõmises midagi segast ega lasknud end lagedale vedada.

«Võib–olla on ta tumm?» arvas Kiibits ja püüdis kapi elanikku mingis imetabavas viipekeeles kõnetada. Pätt jälgis seda tähelepanelikult, kuid ei lasknud kuidagi välja paista, nagu saaks ta aru, et see vehklemine tema pärast käib. Ainult ta silmad särasid hämaruses kirka leegiga.

Sel hetkel jõudis Miilits tagasi.

«Lubati kohe välja sõita,» teatas ta sellise näoga, nagu oleks sooritanud suure heateo.

«Noh, neid selle me juba ootama ei jää,» otsustas Vanaisa. «Taandume nii–öelda ametlikus korras. Mehed, andke toale natuke inimlikum väljanägemine!»

Kuna viimane ülesanne osutus võimatuks, siis piirduti sellega, et liikati tühjaks joodud pudelid voodi alla. Parmojale tõmmati tekk peale.

«Selleks,» ütles Väikemees, «et sõbrad miilitsad võiksid endale tõelise laiba leidmise puhul õnne soovida.»

Need ettevalmistused tehtud, suundus kogu seltskond tuppa 433 — ajutist varjupaika paluma. Peale Manivaldi, kes teisel korrusel kaduma läks, jõudsid kõik ka õnnelikult kohale.

Poole tunni pärast olid alkoholivarud katastroofiliselt vähenenud. Juris ja Mesi olid lahkunud ja Vanaisa otsustas kohalikud elanikud — Kadri ja Lonny — alla luurele saata.

Juba eemalt märkasid tüdrukud lahtise ukse taga kõikuvat Manivaldi. Tema kõrval seisev naine oli aga ühiselamu komandant. Mõni minut tagasi oli ta heitnud pilgu tuppa 108 ja oli nähtust ikka veel vapustatud.

«Ja koolis õppisite te korralikult?» jätkas komandant vestlust Manivaldiga. Viimane hoidis käes oma lahutamatut kaaslast — õllepudelit.

«Neljad–viied, käitumine eeskujulik.»

«Tähendab, boheemlaseks hakkasite alles ülikoolis?»

«Just,» noogutas Manivald kurvalt.

«Seda, et ühiselamus alkoholi tarvitada ei tohi, pole te ka kuulnud?»

«Ei,» vastas Manivald võluva naeratusega. «Aga teist on väga kena, et te seda mulle nüüd ütlete.»

Komandant heitis veel ühe pilgu tuppa 108 ja pomises:

«Õnnetu maja!»

«Aga mõned inimesed on siin päris õnnelikud,» tegi Lonny süüdimatu märkuse.

See oli komandandi jaoks liig. Ta kadus, ilma et tast sinist suitsugi õhku oleks jäänud.

Varsti pärast seda tulid mehed jälle alla. Päti kohta kuuldi niipalju, et miilitsad olid tõesti majas käinud ja käskinud tal end siit kiiremas korras koristada. Seaduse teenreid austav Pätt oligi lõpuks varvast visanud, mis muutis kogu Miilitsa tegevuse mõnevõrra koomiliseks.

Igatahes näitas kell juba viiendat tundi pärast südaööd. Parmoja oli vahepeal üles ärganud ja oma reostatud tuppa hiilinud. Toa 108 põlisasukad hakkasid sagedamini haigutama ja heitsid igatsevaid pilke voodite suunas. Tegevusrohke öö oli mehed ära väsitanud. Jook oli samuti lõppenud ja süüa polnud toas kunagi midagi.

Pesemise ja lahtiriietumisega ei hakanud end loomulikult keegi vaevama. Kõvemad tegijad magasid alati saapad jalas. Vooditesse asetuti järgmiselt: ühte Eduard, teise Adalbert, kolmandasse Vanaisa ja Kiibits ning neljandasse Väikemees. Voldemar ütles, et nüüd, kui kõik ilusasti tuttu on pandud, omab tema moraalset õigust lahkumiseks. Muidugi lubas ta õhtul jälle platsis olla. Manivald teatas, et tema magama ei lähe, viskas end lauale siruli ja kukkus norskama.

Niisiis oli selleks korraks kõik lõppenud. Tuba 112 oli kergelt täis läbustatud, kodurahu toas 433 rikutud ja komandant meeleheitele viidud. Kogu majas rippusid halvaendeliselt väljatiritud voolikud. Ühes tuletõrjekapis laagerdas kass.

Tuba 108 säras täistuledes. Rãpane vatitekk õõtsus väljast puhuvate tuuleiilide toimel. Igal pool vedelesid korratult õlle– ja viinapudelid. Laest rippusid endiselt alla kapsad ja põrandat kattis muld. Harjumatule silmale võis vaatepilt tõesti pisut jube tunduda. Aga kõik elanikud magasid sügavalt, õnnelik naeratus huulil ja nägid unes Kodu.

(Lõpp)
INNO TUUTU

P.S. Autor on nõus politsei esimesel nõudmisel avalikustama kõigi tegelaste tõelised nimed.

«DIONÜÜSIA» on läbi, elagu «DIONÜÜSIA»! Jäänud on veel vaid pildid, eriti neile, kes seda lavakate XV lennu «Golemit» vaatama ei pääsenud. Fotol Katri Kaasik-Aaslav ja Ingomar Vihman.

MARGUS ANSU foto

TUDENGILAULIK

RÕÕMUS ÜLIÕPILANE

Rõõmus üliõpilane
Olen mina alati.
Kui ma rändan mööda ilma
Pole muret iialgi,
:,:Rõõmus siin ja rõõmus sääl,
Siin ja sääl minu kodumaa:,:

Olen mitmes linnas käinud,
Mitmes ülikoolis ka,
Viimaks Tartu linna jõudsin,
Et siin ringi vaadata.
:,:Rõõmus siin jne.:,:

Raamatud ja mis neis peitub
Jäägu minust eemale
Erandiks vaid cantusraamat,
Selle jätan endale.
:,:Rõõmus siin jne.:,:

Kui ma viimaks järel' mõtlen
Mis kord saatus minust teeb,
Aasta viie–kuue pärast,
minust vilistlane saab.
:,:Rõõmus siin jne.:,:

PASUNAST *PUHUTUD*

Filmirežissöör näitlejale:
«Kujuta nüüd ette, et sa oled 10 aastat istunud üksikul saarel ja ühel päeval leiad sa rannas magamas ilusa tüdruku. Nüüd astud lähemale ja suudled teda kirglikult!»
«Jaa, kuid mis motiividel?»

● ● ●

Teeline läks läbi küla. Kohates üht meest, küsis ta:
«Öelge, hea inimene, kust ma üle jõe saaksin?»
«Ma pole mingi hea inimene,» kõlas vastus. «Olen siinne külavanem.»

● ● ●

Teoreetiline õppus suurtükiväes.
«Sm. polkovnik, te ütlesite, et haubitsa mürsk lendab paraboolset trajektoori mööda. Tähendab, kui lükata haubits külili, on temaga võimalik ümber nurga tulistada?»
«Võib. Aga määrustiku järgi pole ette nähtud.»

● ● ●

Advokaat telegrafeerib oma kundele:
«Täna öösel suri teie tädi, saate suure päranduse. Kas tellin matused, krematooriumi või balsameerimise?»
Vastuseks tuleb telegramm:
«Tellige kõik. Ma ei taha riskida.»

● ● ●

Arsti juures.
«Pole te pojal häda midagi. Ta vajab ainult vett ja seepi.»
«Kas enne või pärast sööki?»
Abtiss küsitles kloostrikooli kasvandikke:
«Mida sina, Margarete, teed pärast lõpetamist?»
«Mina hakkan nunnaks.»
«Jumal õnnistagu sind, lapsuke. Aga sina, Katherine?»
«Lähen katoliiklikku ülikooli ja tahan omakorda jumalakartlikus vaimus lapsi kasvatada.»
«Väga kiiduväärt. Ja sina, Eileen?»
Neiu lõi silmad maha ja sosistas:
«Minust saab prostituut.»
Abtiss minestas. Kui teda oli toibutatud, nõudis ta: «Ütle uuesti!»
«Minust saab prostituut.»
«Jumal tänatud!» lõi abtiss risti ette, «ma kuulsin ennist, et protestant.»

● ● ●

«Vaene preili, te haigutate. Arvatavasti oli teil täna palju igavaid külalisi?»
«Oh ei, teie olete esimene.»

● ● ●

Kerjus: «Madam, ma pole liha näinud juba terve kuu!»
«Mery, näita talle kotletti.»

● ● ●

«Kuidas käsi käib?» küsis pime halvatult.
«Nagu näed,» kostis see.

● ● ●

«Muutun ikka hajameelsemaks ja hajameelsemaks,» kaebab professor kolleegile. «Sa kujuta ette, täna suudlesin ma hommikusöögi ajal muna ja koksasin teelusikaga naisele vastu pead.»

● ● ●

«Kas naist võib kosmosesse saata?»
«Jaa, see on piisavalt kauge ja viisakas väljend.»

● ● ●

Mees ja naine jalutavad ning vestlevad. Rohkem räägib naine, mees vaikib.
«Milline küll Anna Karenina oli! Oli alles naine! Millised tunded! Milline armastus!»
Mees vaikib.
«Ja mis sina vaikid, pole «Anna Kareninat» lugenud või?»
«Pole lugenud jah.»
«Ja mida sa üldse lugenud oled?»
««Mumuud»! Kui norima hakkad — uputan ära!»

Kogunud *VALDO JAHILO*

EDGAR TALVIK

In memoriam

20. mai hommikul lahkus jäädavalt 81. eluaastal üks Eesti prominentsemaid riigiõigusteadlasi dots. Edgar Talvik.

Edgar Talvik oli sündinud 24. septembril 1911. aastal Kohilas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist asus ta õppima Tartu Ülikooli õigusteaduskonda. Juba üliõpilasena ilmutas ta sügavat huvi teadustöö vastu. Seda kroonis esimene auhind 1936. aastal. Eesti Korporatsioonide Vilistlaskogude Liidu väljakuulutatud üliõpilastööde võistlusel töö eest teemal «Legaalsuse põhimõte Eesti Vabariigi põhiseaduse tekkimises, muutumistes ja muutmiskavades». Edgar Talvik lõpetas õigusteaduskonna 1937. aastal *cum laude* ja ta jäeti tööle ülikooli juurde.

Kahe aastaga valmis Edgar Talvikul magistritöö, mille ta ka 1940. aastal edukalt kaitses.

Pärast Eesti okupeerimist 1940. aasta juunis asusid tolleaegsed võimud kõrvaldama tuntumaid professoreid. Samal ajal püüti nooremaid õppejõude lülitada uutesse struktuuridesse. Edgar Talvik valiti koguni ülikooli ametiühingu esimeheks. See fakt oli ka põhjuseks, et pärast saksa okupatsiooni algust 1941. aastal Edgar Talvik vahistati, kuigi sõprade abiga õnnestus tal peatselt koonduslaagrist vabaneda. Kuid sõjaohud jäid ja Edgar Talvik pidas paremaks avalikust elust kõrvale jääda.

1944. aastal kutsuti Edgar Talvik taas ülikooli õppejõuks. Ta töötas kateedrijuhatajana, õigusteaduskonna prodekaanina ja dekaanina. Nendel ametikohtadel püüdis ta korraldada õppe– ja teadustööd, säilitades võimaluste piires sõjaeelset akadeemilist traditsiooni. Kuid ei jäänud ka tema puutumata tolleaegsetest repressioonidest. 1952. aastal sunniti Edgar Talvik ülikoolist lahkuma. Temalt võeti teaduslik kraad ja dotsendi kutse. Need taastati alles 1989. aastal. Ülikoolist lahkumise järel asus ta elama Tallinna. Teadlasest sai praktik Tallinna täitevkomitee süsteemis. Arvestades tema laialdasi teadmisi ja suuri praktilisi kogemusi kutsuti ta 1960. aastal tööle ENSV Ministrite Nõukogu juures asuvasse juriidilisse komisjoni seaduseelnõude osakonna juhatajaks.

1966. aastal valiti E. Talvik TPI majandusteaduskonna dotsendi kohale, kus ta õpetas riigi ja õiguse aluseid kuni pensionile jäämiseni 1976. a. Kuid pensionile jäämine ei tähendanud eemalejäämist õigusprobleemidest. Kuni oma surmani oli ta õigusekspert ülemnõukogu esimehe juures.

E. Talvik oli viljakas kirjamees. Ta on avaldanud üle 50 teadustöö. Eespool märgitud võistlustöö andsid 1991. aastal välja õigusteaduskond ja Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts ja see on õppematerjaliks Eesti riigi ja õiguse ajaloo ja riigiõiguse õppimisel. E. Talvik on koostanud ka normatiivaktide kogumikke, osalenud seadusandlike aktide väljatöötamisel, kirjutanud kommentaare ja arvukalt õigusalaseid õppevahendeid. Ta osales mitmesugustes metoodikanõukogudes, toimetus-kolleegiumides, sealhulgas ka eesti juristide ajakirja toimetuskolleegiumis, Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi tegevuses. Koos noore kolleegi Jüri Kaljuveega koostas, avaldas ja tutvustas ta Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu ühe variandi. Suure loodusesõbrana oli ta üks Eesti Loodus-kaitse Seltsi asutajaliikmeist ning osales aktiivselt ka Aianduse ja Mesinduse Seltsis. Ta oli valitud mõlema seltsi auliikmeks.

Edgar Talvik innustas noori õppima. Tema suurimaks soovile oli Eesti tõelise iseseisvuse saavutamine ja riigi majanduslik tõus. Olgu nende tema soovide täitumisele kaasaaitamine tegevusjuhendiks kõigile Eesti juristidele!

Puhka rahus hea ja abivalmis kolleeg!

ÕIGUSTEADUSKOND,
EESTI AKADEEMILINE
ÕIGUSTEADUSE SELTS

☞ INFO ● INFO ● INFO

VÕLG ON VÕÕRA OMA

...ja tuleb ikkagi tagasi maksta. Ei tahaks nüüd küll kellegi peale näpuga näidata ja hüüda — Sina oled tahtlikult õppelaenuprotsendid AS Tartu Sotsiaalpangale tasumata jätnud ja seega kuritarvitad Sa panga usaldust. Vaevalt et nii hull see asi nüüd ka on, lihtsalt unub. Jah, aga nüüd, kui Su silmad avatud on, ole hea ja õienda see asi võimalikult ruttu ära. Hiljem ebameeldivaid sekeldusi Sinu tuttavatel–käendajatel vähem.

KARLI LAMBOT

KAITSMISED

10. juunil kl. 14 kaitsevad TÜ nõukogu saalis oma doktoridissertatsiooni

Juri Maksimov («VUV laserkiirguse mittelineaarne optiline genereerimine ja kasutamine kõrglahutusega spektroskoopias») ja

Mark Aizengendler («Agregaatdefektide fotostimuleeritud transformatsioon ja spektraalsälkamine neutronkiiritatud safiiris»).

Dissertatsioonidega saab tutvuda TÜ Teadusraamatukogus.

ALEKSANDER LUŠTŠIK,
kaitsmisnõukogu sekretär

NÄITUSED

BOTAANIKAAED

on tööpäeviti avatud kl. 9—16.30, laupäeval ja pühapäeval kl. 10—17.

AAPO PUKI
pastelle ja maale

saab palmihoones vaadata **31. mai** õhtuni. Soovijad võivad lasta kunstnikul teha endast portreed, lapsed saavad ka ise joonistada.

AJALOOMUUSEUMIS

avatakse 3. mail näitus **«Ravimtaimed ja nende uurimine TÜ–s».** Müügil raviteed, saab maitsta ka kohapeal.

Avatud muuseumi lahtiolekuaegadel kl. 11—17.

TUDENGIMUUSEUMIS
Veski 61

on näitus **«Tartu üliõpilaskond 1980–ndate teisel poolel»** (eriti fosforiidivastases võitluses). Avatud kl. 11.30—16, puhkepäevad pühapäev ja esmaspäev.

RAAMATUKOGUS

avatakse 1. juunil kohviku fuajees **Tartu Kunstikooli kevadnäitus.**

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUMIS

on 16.—19. sajandi graafika pealkirjaga **«Kristuse kannatuslugu».** Avatud kl. 11—16.30, puhkepäevad laupäev ja pühapäev.

LOENGUD

INIMVÕIMETE ARENDAMISEST ENESEPROGRAMMEERIMISE TEEL

algasid Ujula t. spordihoones juba kolmapäeval. **Täna on algus kl. 17.**

Esineb **JAN KOLTUNOV** (NL Kosmoseuuringute Keskuse konsultant, «U–SU» Rahvusvahelise Föderatsiooni president /idamaade võitluskunst/).

Loengute teema: **Inimese võimete arendamine. Programmi koostamine ja praktilised harjutused».**

OLGA KLETOVA tutvustab võimalusi, kuidas arendada õpilaste võimeid vastavalt lapse või nooruki huvidele. Antakse konsultatsiooni.

ÜLIKOOLI KLUBI KEVADHOOAJA LÕPUPEOD

29.—31. maini
Kolm ööd tantsu ja tralli
HÄMARIKUST KOIDUNI
Reedel, 29. mail

kl. 22.30 läheb hämaraks,
kl. 22.31 käivitub suur ülemaa diskopilgar,
kl. 00.00 saab nautida varieteeprogrammi,
kl. 00.30 jätkub ülemaja diskopilgar,
kl. 01.30 tekib mõnus äraolemine,
kl. 04.00 hakkab koitma,
kl. 04.15 tuleb esimese ööpõnn lõpp.

Laupäeval, 30. mail kl. 22.30–04.15

Seltsimehed!
Kõige tähtsam on panna pidu!
Grupp seltsimehi parimate soovidega.

Pühapäeval, 31. mail kl. 22.30–04.15

● täpselt kesköö VAMBOLA-NUTID,
muidu ülcüldine melu.

● ● ●

KOHTUMISENI KLUBIS 1. SEPTEMBRIL!!
HÜVA SUVEPUHKUST!

❋ ❋ ❋

JÄRGMINE AJALEHT

ilmub reedel 12. juunil (tavakohaselt ilmub leht sessi ajal üle nädala ja see oleneb ka lõpuaktuste aegadest).

Kõiki kaastöid ootame kindlasti toimetusse tuleva nädala jooksul, teateid veel ka teisipäeval, s.o. 9. juunil.

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli
RAAMATUKOGU

NR. 19 (1679)
REEDE,
12. JUUNI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- EHITUSLOOD — 3. lk.
- RAHA-VAHETUSEST — 3. lk.

TÄNA LÕPETAB 110 ÕIGUSTEADUSKONNA ÜLIÕPILAST

PÄEVANE OSAKOND

Raul Adelbert
Riina Allik
Oove Allmaa
Toomas Alp
Valdo Gerassimov
Mai Hion
Aare Kaldma
Tanel Kerikmäe
Aivar Keskpaik
Jaanus Kirikmäe
Tiina Kukk
Urmas Kukk
Anne-Riin Kütt
Viko Laiverik
Hiie Lindmets
Liivi Loide
Sten Luiga
Ilmo Maaroos — *cum laude*
Urmas Mark
Andrus Miilaste
Terje Mikk
Margus Mugu
Martin Napa — *cum laude*
Aap Neljas
Rein Niitsoo
Lea Pavelson
Tiiu Pedak
Aivar Pihlak
Tiia Pihlak
Paul Puustusmaa
Sven Põder
Ene Rebane
Imre Rooma
Pille Sakteos
Tiina Sepa
Irina Solovjova
Alla Ševtšuk
Ivar Tammemäe
Terje Tari
Raul Tiganik
Eveli Trop
Kaido Uduste
Reena Undrest
Veikko Varik
Margit Vutt — *cum laude*
Sirje Värv

KAUGÕPE

Ants Ainson
Aleksandr Ainson
Külli Annuk
Eleonora Bondareva
Natalia Gogitidze
Tamara Golovina
Kamo Grigorjan
Heli Hellamaa
Tatjana Ikim
Sergei Joganson
Silvia Kalam
Anne Kasemaa
Elina Kask
Ülle Kesküla
Jana Kink
Tatjana Klotško
Roby Koik
Svetlana Kozlova
Ülle Kostjuk
Rita Kulberg
Peeter Käis
Inge Lindsaar
Anne Loik
Jelena Lukitševa
Marju Lõbus
Mai Merisaar
Irina Merzina
Viktoria Metsamäe
Margot Mikler
Elvira Morozova
Anne Muug
Tiiu Mägi
Mare Odakas
Aleksandr Olefir
Sergei Pahhomov
Žanna Peterson
Marika Pikka
Nelli Platonova
Mare Priks
Urve Prisk
Jaanus Pulles
Indrek Rebase
Rene Reinola
Annike Riibe
Mihhail Rog
Aule Roosaar
Ly Sarapuu
Karin Silm
Linda Subert
Tamara Šabarova
Viktor Šakalo
Malle Šebaršina
Hariton Zažitski
Irina Zujeva
Kalle Tarien
Peet Teidearu
Valdur Treial
Ingrid Trofimova
Viktoria Tuulas
Igor Utkin
Tiit Vajak
Irene Valge
Natalia Vester
Heli Võsoberg

TUDENGIRAADIO

Nemad tegid sel aastal «Raadio Tartu» tudengisaateid. Ajakirjandusosakonnast tegid saateid TOMI SALUVEER (tagareas vasakult esimene), ERKKI PEETSALU (tagareas paremalt esimene) ja INGA LILL. Pildilt puuduvad noored raadiohääled majandusteaduskonnast ja ajakirjandustudeng MALLE KUUSIK. Tudengiraadio toimetaja Tomi Saluveeru sõnul kutsub «Gaudeamuse» kutsung ühel suvisel nädalal kuulama ka sisseastujaid.

TÜ VALITSUSES

9. juunil

● **Päevakorra põhipunktina arutas valitsus reformi jätkumist ülikoolis.** Rektor ütles, et kuigi valitsuses ja nõukogus on käimasolevat reformi arutatud ning mitmeid dokumente vastu võetud, pole kõik asjad teaduskondade õppejõududeni jõudnud. Viimasel ajal on tekkinud nende poolt hulga küsimusi. Mitmed asjad ei ole selged veel seoses professorite valimisega, õigemini valimisjärgne tegevuse algus teaduskondades. Rektori arvates ei ole kõigis teaduskondades olukord ühesugune, mitmed on arvestanud varem tehtud ettepanekuid ja vastuvõetud dokumente. Valitsuse liikmetele oli hea näitena tutvumiseks laiali jagatud matemaatika-teaduskonna nõukogu poolt vastuvõetud korralise professori kandidaadile esitatud nõuded. Ta soovitas võtta sellest teistelgi eeskuju. Rektor arvas ka, et enamasti vastab paljudel teadusaladel meie kandidaadikraad filosoofiadoktori kraadile. Midagi polevat katki kui näiteks korraline professor jääb valimata ja tema asemel töötab kohusetäitja. Leiti, sel juhul on tal suurem soov kaugemale pürgida.

Valitsus otsustas, et valitud korralised professorid peavad **1. juuliks** esitama rektori käskkirja jaoks oma õppekoosseisu ettepanekud koos põhjendustega (õige oleks vist, et ettepanekud arutaks läbi ja kinnitaks ka teaduskonna nõukogu). Korraline professor vaatab ise õppeplaani läbi ning koostab oma meeskonna. Aluseks tuleb võtta TÜ nõukogu otsus 24. aprillist 1992 «Õppejõudude ja teadurite ametikohad ülikoolis» (NB! «UT–s» nr. 16 ei ilmunud mitte otsus vaid komisjonitöö aluse projekt) — korraline professor, erakorraline professor, emeriitprofessor, abiprofessor, dotsent, lektor, vanemassistent, assistent, õpetaja, vanemteadur, teadur.

Et ees on ka struktuurimuudatused, tuletas arhiivi juhataja Evi Zadonskaja meelde, et kõikidel allasutustel ei ole arhiivimaterjalid korrastatud. Igas allüksuses peab olema inimene, kes vastutab nende eest, allasutuste juhatajad vastutavad ka likvideerimisele minevate üksuste materjalide eest.

Veel oli kõne all teaduskondade uute nõukogude koosseis, dekaanide valimine ja professorite pidulik ametisse vannutamine. Nende küsimuste juurde pöördutakse veel tagasi.

● **Prorektor Vello Peedimaa informeeris valitsust eelarve kohta.** Nüüd on teatatud ülikooli, et I kvartaliks eraldati 38 miljonit rubla, kulutatud on tegelikult 48 miljonit, ka palgafondi kulu oli suurem teatatud rahasummast. II poolaasta arvud antakse samuti varsti teada. V. Peedimaa ütles dekaanidele, et iga üksuse likvideerimise puhul tuleb käskkirja märkida ka see, mis saab varadest.

● **Rektor teatas, et Rootsi valitsus otsustas luua 1. juulist TÜ juures rootsi keele õppetooli, mida hakkab täitma külalisprofessor** (selle sisseseadmine võtab aega 1. jaanuarini 1993).

● **Prorektor Vello Peedimaa tutvustas ka varem valitsuses arutusel olnud arenduskoja probleemi.** Omal ajal jaotati TÜ töökojad mitmeks eraldi üksuseks, nüüd otsustati need taas integreerida põhiliselt väikeettevõtte «Tarbatu» ja ÜMPI tehnokeskuse baasil. On moodustatud ühine nõukogu, väljatöötamisel on põhikiri. Valitsus kinnitas arenduskoja nõukogu koosseisu ja nõukogu peab esitama järgmisse valitsusse põhikirja.

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU SUVESEMINAR ARBAVERES 6.—7. juunil

EÜL–i suveseminar kujunes ühtlasi kevadsemestri viimaseks koosolekuks, kus tehti kokkuvõtteid saavutatust ja visandati järgmise õppeaasta tegevuse põhisuunad.

Esimesel päeval oli põhiettekandeks EÜL–i esimehe aruanne. Sulev Alajõe meenutas asutamise eellugu, peatus pikemalt organisatsioonilistel raskustel ja leidis, et ehkki praegune struktuur on veel töövõimeline, ei ole töö ahelas «juhatus — üliõpilaskeskus — volikogu toimkonnad» kõige paremini õnnestunud, mistõttu oleks vaja keskust laiendada palgalise tööjõuga, see annaks võimaluse inimestelt rohkem nõuda kui seni vabatahtlikelt aktivistidelt.

Vaatamata inflatsioonile on kevadel rahaliselt hästi hakkama saadud, ehkki mõned eelarvesse planeeritud artiklid on täitmata, kuid seda eelkõige tarviduse puudusel. Kontoritehnikaga on aidanud sõbrad välismaalt. Juhatuse tegevus kiideti üldkokkuvõttes heaks.

Kuna põhiettekandjatest ei olnud kõigil võimalik kohale tulla, toimus nii hariduspoliitika kui ka üliõpilaste sotsiaal–majandusliku olukorra üle vaid arutelu, milles kohalviibijad tutvustasid oma kõrgkoolides viimasel ajal esilekerkinud põhiprobleeme.

Haridusreformi kiirus ei anna endiselt põhjust rahuloluks. Kui ka ülikoolides asi mingil määral edeneb, siis kõrgemal tasemel, ministeeriumis ei olda võimelised pikemaid tulevikuperspektiive nägema. Leiti, et liiga leebelt on siiamaani suhtutud haridusministeeriumi tegevusetusse ja tauniti minister Loigu hoiakut, et mis siin ikka teha, valitsus ju ajutine. Sügisest otsustati ministeeriumi kõigi kasutada olevate vahenditega kannustama hakata.

Pikem diskussioon tekkis teemal «Üliõpilaste roll tänases Eesti ühiskonnas». K. Tarandi meelest ei ole EÜL kui mitteparteilisel alusel moodustunud struktuur pädev võtma sõna päevapoliitilistes küsimustes, sest selleks puudub mandaat.

(Järg 4. lk.)

ESIMESED KORRALISED PROFESSORID VALITUD

TÜ NÕUKOGUS

29. mail

- **Valiti esimesed 24 korralist professorit**
- **Südamekeskus jäi ülikooli juurde**

KORRALINE PROFESSOR

vastab TÜ nõukogu poolt kinnitatud TÜ õppejõudude ametinimetuste järgi praegusele professor–kateedrijuhatajale. Ülikool on «Postimehes» konkursi välja kuulutanud, avaldused on laekunud, teaduskondade ekspertkomisjonid ja nõukogud on kandidaadid läbi arutanud. Vastavalt koostöölepingutele ETA instituutidega on ühisprofessuuride puhul kandidaatide kohta oma arvamuse öelnud ka instituutide nõukogud.

Maikuu nõukogus valiti bioloogia–geograafiateaduskonna ja kehakultuuriteaduskonna korralised professorid. Juunis toimub kolm nõukogu koosolekut, kus valitakse ülejäänud teaduskondade professorid.

Bioloogia–geograafiateaduskonna dekaan dots. Aadu Loog selgitas enne kandidaatide tutvustamist paari tekkinud probleemi. Prof. Illimar Altosaar Kanadast oli teatanud oma avalduses, et soovib kandideerida bioloogia–geograafiateaduskonna professoriks ning et võiks töötada kolmel alal. Viimasel ööl enne valimist teatas ta faksiga, et kandideeriks üld– ja mikroobibiokeemia professoriks, teine kandidaat sellele kohale oli dots. Jaan Simisker. Rektor prof. Jüri Kärner ütles, et prof. I. Altosaare avaldus oli laekunud õigeaegselt, kuid tööde pakk jõudis postiga kohale pärast seda, kui tähtaeg oli läbi. Ta küsis nõukogu arvamust selle kohta, kas lubada I. Altosaarel kandideerida. Nõukogu liikmed hääletasid kandideerimise poolt (2 erapooletut). J. Simiskeri ja I. Altosaare valimine toimub järgmises nõukogus.

Bioloogia–geograafiateaduskonnas valiti:

- **geneetika** — biol. knd., dots. **AIN HEINARU,** TÜMRKI (TÜ Molekulaar– ja Rakubioloogia Kateeder–Instituut) direktor;
- **rakubioloogia** — biol. knd., filos. dr. **TOIVO MAIMETS,** Eesti Biokeskuse teadussekretär, TÜMRKI (0,25) — 22 poolthäält, 16 vastu; (teine kandidaat oli praegu Colorado Ülikoolis assistentprofessorina töötav biol. knd. **Toomas Neuman,** kelle poolt oli 16 ja vastu 22 häält. Ekspertkomisjoni arvates olid mõlemad kandidaadid võrdsed, kuid ta tegi eelistuse T. Maimetsale, teaduskonna nõukogu soostus mõlema kandidaadiga. Rektor luges ette ka akad. R. Villemsi kirja, milles too ütles, et valides mujalt tulijaid rikastame oma teadust, ning ta toetas noore ja andeka teadlase I. Altosaare kandidatuuri. Samuti toetas ta nii T. Maimetsa kui T. Neumanit, kes on mõlemad tugevad teadlased ning ta tegi ettepaneku leida mingi kompromissvariant, et T. Neuman võiks Tartusse tagasi tulla);
- **molekulaarbioloogia** — biol. dr., prof. **MART SAARMA,** Helsingi Ülikooli Biotehnoloogia Instituudi direktor (samale kohale oli algul avalduse esitanud ka akad. Richard Villems, kes selle hiljem aga tagasi võttis);
- **evolutsiooniline bioloogia** — biol. knd., dots. **HENNI KALLAK,** TÜRMKI dots;
- **biotehnoloogia** — biol. knd., vanemteadur **ANDRES METSPALU,** Eesti Biokeskuse teadusdirektor;
- **mikrobioloogia ja viroloogia** — keemiaknd., vanemteadur, dots. **MART USTAV,** praegu Cold Spring Harbor Laboratory teadustöötaja;
- **taimefüsioloogia** — biol. dr. **AGU LAISK,** AAI juhtivteadur, biofüüsika labori juhataja — hääled 30/6 (kandideeris ka AAI juhtivteadur, biol. dr. **Heino Moldau** — 5/31; ekspertkomisjoni arvates olid mõlemad sobivad kandidaadid, kuid esimesele kohale asetas ta A. Laisa, teaduskonna nõukogu arvates olid samuti mõlemad sobivad kandideerima);
- **taimeökoloogia** — biol. knd., dots. **MARTIN ZOBEL,** botaanika ja ökoloogia kat. juhataja;
- **botaanika** — biol. knd. **JAANUS PAAL,** ZBI teadusdirektor;
- **mükoloogia** — biol. dr., vanemteadur **KUULO KALAMEES** ZBI juhtteadur — 28/8 (kandideerisid ka biol. dr. akad. **Erast Parmasto,** ZBI peateadur — 8/28 ja biol. dr., vanemteadur **Ain Raitviir,** ZBI juhtteadur, «Eesti Looduse» peatoimetaja — 0/36). Teaduskonna nõukogu liikmetest toetas suurem osa K. Kalameest, kuid soovitas kõigil kandideerida, ekspertkomisjoni arvates võiksid samuti kõik kandideerida);
- **ökofüsioloogia** — biol. knd., vanemtead. **KALEVI KULL,** ZBI juhtteadur, Eesti Loodusuurijate Seltsi president;
- **üldine zooloogia** — biol. dr., prof. **JÜRI KÄRNER,** TÜ rektor;
- **erizooloogia** — biol. dr. **EINO KRALL,** ZBI peateadur;
- **loomaökoloogia** — biol. knd. **RAIVO MÄND,** ZBI juhtteadur;
- **hüdrobioloogia** — biol. knd., dots. **TOOMAS SAAT,** zooloogia kat. juhataja;
- **loodusgeograafia** — biol. knd., dots. **ÜLO MANDER,** füüsilise geogr. kat. juhataja;
- **inimgeograafia** — geogr. knd., dots. **ANN MARKSOO,** majandusgeogr. kat. juhataja;
- **geoloogia ja mineraloogia** — geol. min. kan., dots. **AADU LOOG,** dekaan;
- **rakendusgeoloogia** — geol. min. knd. **VOLLI KALM,** geol. kat. dots.;
- **paleontoloogia ja stratigraafia** — geol. min. dr. **MADIS RUBEL,** Geoloogia Instituudi peateadur, sektori juhataja 35/2; (kandideeris ka geol. min. knd. **Tõnu Meidla,** Geol. Inst. vanemteadur 0/37. Instituudi nõukogu ja teaduskonna nõukogu soovitasid valida ainult M. Rubelit, ekspertkomisjon soovitas mõlemat.

Täitmata jäid **üld– ja mikroobibiokeemia** ning **loodushoiu professori** kohad. Esimesele kandideerisid eespool nimetatud Ottawa Ülikooli prof. **Illimar Altosaar** ning taimefüsiol. ja –biokeemia kat. juhataja biol. knd., dots. **Jaan Simisker.** Tehnilistel põhjustel lükkus see hääletamine järgmisele koosolekule.

Loodushoiu professori kohale oli avalduse esitanud biol. dr., prof. **Toomas Frey** (TÜ ökoloogiajaama teadur). Ekspertkomisjon oli asunud T. Frey suhtes eitavale seisukohale ning leidnud, et T. Freyle ei näe nad sellel ametikohal rakendust. (T. Frey on bioloog, metsaökoloog). Prof. H. Trass ütles, et loodushoidu, keskkonnakaitset, ökoloogiat on seni teaduskonnas pidevalt õpetatud ning lisas, et oleks vaja välja kujundada tugev keskkonnakaitse keskus mittebioloogidest — füüsikutest ja keemikutest, mille poolt oli kadunud prof. O. Avaste.

Teaduskonnanõukogu T. Frey kandidatuurile vastu ei olnud. T. Freyle oli 16 poolt– ja 18 vastuhäält.

Kehakultuuriteaduskonna

4 korralise professori kohale kandideeris 7 avalduse esitanut. Kandidaate tutvustas dekaan dots. Mati Pääsuke. Täideti järgmised kohad:

- **spordifüsioloogia** — biol, dr., prof. **ATKO VIRU,** spordifüsiol. kat. juhataja;
- **funktsionaalne morfoloogia** — biol. dr. **TEET SEENE,** spordifüsiol. kat. prof.;
- **spordipedagoogika** — biol. kand., võimlemise kat. dots. **TOIVO JÜRIMÄE** 26/11 (samale kohale kandideeris ka ped. dr., sporditeooria kat. juhataja prof. **Jüri–Hain Kaljusto** — 11/26. Ekspertkomisjon pidas sobivamaks kandidaadiks T. Jürimäed (avaldanud rohkem tugevatasemelisi teadustöid, ka rahvusvahelistes väljaannetes), teaduskonna nõukogu liikmete ülekaal oli samuti tema poolt);
- **treeningõpetus** — ped. knd. **ANTS NURMEKIVI,** kergejõustiku kat. dots. — 31/7, (samale kohale kandideerisid veel biol. knd., kergejõustiku kat. juh. dots. **Tõnis Matsin** 3/35 ja pedagoogikaknd., raskejõustiku kat. juh. dots. **Jaan Loko** 3/35. Ekskertkomisjon pidas sobivamaks kandidaadiks A. Nurmekivi (märgatavalt rohkem teadustöid rahvusvahelises ulatuses), seejärel T. Matsinit ja J. Lokot. Teaduskonnanõukogus oli A. Nurmekivil 1 hääl J. Lokost rohkem, T. Matsini poolt 1 hääl).

● ● ●

Enne hääletama asumist tutvustas rektor **ZBI direktori Andres Koppeli** kirja, kus ta avaldas lootust, et kõik valitavad korralise professuuri kohad saavad täis ning et, kui need ei täitu, leitaks sobivad kohusetäitjad, sest muidu ei ole võimalik tööd käima panna. Samuti lootis ta, et TÜ professori ametinimetus ei devalveeruks ning selle latt hoitaks küllaltki kõrgel. Professori nimetuse devalveerumise eest hoiatas ka **prof. Helmut Piirimäe.**

Esimeste valimiste puhul tekkis kindlasti nii valijail kui kolleegidel mitmeid küsimusi. Põhiliselt muidugi see, miks eelistati üht kandidaati teisele. Kindlasti olid TÜ nõukogus määravaks eelnevate nõukogude arvamused, kuid ka senine teaduslooming, pedagoogiline staaž, rahvusvaheline avaldatus, lähenemine pensionieale jne. Kandideerijad ise hääletusest osa ei võta, valituks osutub see, kes saab hääletanutest 50%+1 hääl. Kui keegi ei osutu mitmest kandidaadist valituks, läheb(vad) järgmisse vooru rohkem hääli saanu(d).

EESTI SÜDAMEKESKUSE

jätmist ülikooli juurde arutati eelmise valitsuse koosolekul. Arstiteaduskonna nõukogu tegi oma otsuses ettepaneku säilitada keskus ainult Tallinna Kiirabihaigla koosseisus, mitte enam TÜ osana. Küsimust arutati edasi TÜ nõukogus. Teaduskonnapoolsed arvamused tõi välja **dekaani ajutine kt. prof. Raul Talvik. Ta ütles, et** side teaduskonnaga on väga väike (ainult 0,25 kohta täiendusõpet) ning et seoses üleminekuga kliinikute struktuurile peaksid kõik teaduskonna üksused asuma ühes kohas, s.o. Tartus.

Südamekeskuse direktor prof. Toomas Sulling tutvustas algul keskuse tegevust. Selles töötab TÜ üksusena 15 inimest, niisama palju on lepingulisi töötajaid, baasosakonnaga kokku on keskuses ligi 200 inimest. Teadustöö osa on olnud väike, sest see ei ole olnud seni otsene ülesanne, kuid kaitstud on 23 dissertatsiooni, neist 4 doktoriväitekirja. Rahvusvaheline ekspertiis (Soome, Rootsi) on keskuse taset piisavaks pidanud. Nii üliõpilaste kui diplomijärgset õppetööd võiks keskus rohkemgi teha, selleks oleks vaja teaduskonnaga integreeruda. Euroopa kardioloogide ettevalmistusprogrammist võib Eesti Südamekeskus täita kolmandiku ettenähtust. Mis rahaküsimusse puutub, siis selle kohta ütles prof. T. Sulling, et valuutat saadi varem ainult Moskva kaudu, ning et üksnes 5% kogu valuutakogusest saadi vabariigist. T. Sulling ütles lõpuks, et ülikooliga on neil alati olnud mõistev suhtumine ning et nad on end tundnud ülikooli inimestena. Kasugi võiks ülikoolile olla suurem.

Professorid Hans Trass ja Ago Künnap pooldasid ülikooli sellise keskuse olemasolu Tallinnas ning ütlesid, Tartu Ülikool ei pea asuma ainult Tallinnas, vaid et mujalgi võiks olla tema üksusi. Keskuse likvideerimine oleks suur kaotus. Prorektor **prof. Ants Kallikorm** nentis samuti, et likvideerimine ei oleks õige samm. Ka kõrgtehnoloogia on rahvuskultuuri üks osa. **Prof. Helmut Piirimäe** ütles, et ajal, mil teadusinstituudid integreeruvad ülikooliga, toimuks nüüd just midagi vastupidist. Peaks otsima koostöövorme. **Prorektor Vello Peedimaa** tuletas meelde nagu valitsuse koosolekulgi arstiteaduskonna TÜ nimele mittesobivat käitumist (esialgsed põhjendused ei olnud õigustatud).

Hääletustulemused olid sellised, et peaaegu kõik olid südamekeskuse ülikooli juurde jätmise poolt (1 vastuhääl, 7 erapooletut). Teaduskonda ja keskust kohustati välja töötama 15. septembriks integreerumisplaan ning esitama see rektorile.

● ● ●

TÜ nõukogu kinnitas veel eelmisel nõukogul arutusel olnud **raamatukogutöö kohta käiva otsuse ning** registreeris **ajaloo ja arvutustehnika ühenduse** ning kinnitas selle põhikirja.

ÕNNITLEME!

Dotsent Ülo KAUER 70

Oled majandusteaduskonna raudvara, üks raha ja panganduse õpetamise alusepanijatest, tagasihoidlikkuse ja kohusetunde etaloniks kolleegidele ja üliõpilastele.

Jätkuvat jõudu ja tervist!

KOLLEEGID

MAGISTRITÖÖDE KAITSMISEST — KA SEEKORD ARHEOLOOGID

Maikuu algupoolel kaitsti filosoofiateaduskonna ajaloo–osakonnas arheoloogiaalaseid magistritöid. 3. juunil oli jälle kaks arheoloogi kõrge komisjoni ja oma kolleegide ees.

Magistrikraadi taotlesid **Mati Mandel** (Eesti Ajaloomuuseumi osakonnajuhataja) tööga «Võitlusnuga ja mõõk Muinas–Eesti relvastuses» ning **Jüri Peets** (ETA Ajaloo Instituudi geoarheoloogia ja muinastehnoloogia labori juhataja kt.) — «Eesti arheoloogilised tekstiilid kalmetest ja peitleidudest 3.—16. sajandini».

Mõlemad magistrandid olid oma teema uurimist alustanud juba diplomitööd tehes. Seetõttu tööde suhtes erilisi vaidlusi ei tekkinud. Retsensentide poolt leidis tunnustamist magistrand M. Mandeli (retsensendid V. Trummal ja J. Selirand) järjekindel töö Lääne–Eesti arheoloogiamälestiste uurimisel. J. Peetsi puhul märkisid retsensendid S. Laul ja A. Viires seni peaaegu uurimata teema läbitöötamisele asumist ja töö suurt tähtsust Eesti keskaegse (linna)käsitöö uurimisel.

Täiendavaid küsimusi esitati vähe. Retsensendid leidsid, et tööd vastavad magistritöö nõuetele. Kaitsmiskomisjon ei pidanud kaua aru. Komisjoni esimees prof. Sulev Vahtre luges ette otsuse, millega «1632. aastal asutatud Tartu Ülikoolis said uuteks filosoofiamagistriteks arheoloogia alal Mati Mandel ja Jüri Peets».

1. juulil kell 12.15 kaitsevad Toomel üldajaloo kateedris oma magistritöid Ajaloo Instituudi nooremteadur **Jaak Valge** («Eesti Vabariigi ja Nõukogude Liidu kaubandussuhted 1920–ndatel aastatel ja Eesti integreerumisest Euroopa majandusse») ning filosoofiateaduskonna eesti ajaloo kateedri õpetaja **Ain Mäesalu** («Relvastuse arengust Otepää linnuse leidude põhjal — 8.—14. saj.»).

PEETER TALVAR

EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU

Humanitaarteaduste hoone karp on varsti valmis

Aktsiaseltsi «Eviko» töödejuhataja Ain Kaha sõnul on Lossi tänavale kerkiva humanitaarteaduste hoone karbist kolm neljandikku koos.

Prorektor Vello Peedimaa sõnul on humanitaarteaduste õppehoone ehitamise peamiseks põhjuseks üldine ruumipuudus, kuna humanitaarainete õpetamiseks pole pärast sõda ühtegi ruumi juurde saadud. Valmivasse hoonesse peaksid ruumid saama põhiliselt ajaloo–osakonna kateedrid. Kui avatakse sotsiaalteaduskond, siis peaks ka selle teaduskonna ruumid tulema sinna.

Praegu ehitavad meistrid humanitaarteaduste hoone peasissekäiku. «Maja valmimine sõltub väga paljudest asjaoludest,» ütles töödejuhataja Ain Kaha, kes juhatab selle maja ehitamist. «Aga me lubasime, et oktoobriks paneme karbi kokku ning sisemised tööd peaksid valmis saama järgmise aasta 1. septembriks.» Ain Kaha sõnul ootavad ees parketitööd, raskusi võib tekkida marmori ja graniidi hankimisega ning ka nende tööde spetsialistide leidmisega. Praegu töötab ehitusel 13 meest, kuid nende tööpõlluks on karbi monteerimine ja ladumine.

«Materjali viimasel ajal ikka liigub,» ütles Ain Kaha, «aga pole raha, mille eest seda osta. Aprillikuus oli raharingluses suur auk, kõik olid üksteisele võlgu: organisatsioon, kes «Evikole» materjali hangib, oli võlgu tehastele, «Eviko» varustusorganisatsioonile ning tellija «Evikole». «Ülikool ise ehitamise jaoks raha ei teeni,» ütles **ülikooli kapitaalehitusosakonna juhataja Madis Noor,** «me vahendame vabariigi eelarvest saadud raha.» Prorektor Vello Peedimaa sõnul on vaja rahaprobleemi lahendamiseks korda seada raharinglus, et ehitusele määratud raha ka kiiresti kohale jõuaks. «Me ehitame tingimustes, kus me ei tea, palju me raha saame.»

Ehituse kõige suuremaks raskuseks on Ain Kaha sõnul äärmiselt väike ehitusplats. «Kraanatee on keset hoonet,» ütles töödejuhataja, «tagant tuleb ehitus järele ning mida lühemaks jääb kraanatee, seda väiksemaks jäävad laoplatsid ja ehitajate tööruum.»

Ehitamise raskust ja hoone keerukust hindasid ehitusmehed keskmiseks.

Humanitaarteaduste hoone luksusest rääkides nimetas töödejuhataja Ain Kaha ripplagesid, laevalgusteid, astmelisi auditooriume, graniitplaatidega kaetud portaale, uhket fuajee treppi ilusate metallkäsipuudega, mille otstes on lambipostamendid. Fuajee ja esimese korruse põrandad kaetakse graniitplaatidega. «Projekt on väga huvitav ning sobib Lossi tänavale,» ütles Ain Kaha.

Valmiva hoone sisustuseks läheb prorektor Vello Peedimaa sõnul vaja 500 000 Soome marka. «Ka selle raha peaks riik leidma,» ütles ta. Kuna aga SRÜ–s ja Eestis vajalikku sisustust ei toodeta, tuleb V. Peedimaa sõnul osta see mujalt.

Humanitaartea - duste hoone projekteerimisega alustas ülikool juba 1983. aastal ning projekteerimisele kulus kolm aastat. Järgmised kaks aastat kulus raha muretsemiseks ning ehitamist alustas «Eviko» aastal.

SELLE MÕTSAR

Rektor, kopp ja šampanja Andres Joala fotolt 1990. aasta 1. detsembril keemiahoone taga. Tõsteti välja esimene kopatäis mulda humanitaarteaduste õppehoone ehituspaigast.

Keeltemaja ehitust ähvardab seiskumine

Tartu Ülikooli keeltemaja ehitus Lillemäel jääb seisma, kui ülikool ei maksa ära oma aprillikuu võlga, 600 000 rubla, lubas **hoone ehitaja, aktsiaseltsi «Teket» peainsener Aare Kalv.**

A/s «Teketi» tootmisala juhataja Madis Saar lisas, et «Teket» ehitamist pooleli jätta ei tahaks, sest tellijaid langeb praegu niigi palju ära, võlgu ehitada aga kauem pole võimalik. Ka ei ole «Teket» huvitatud hoone konserveerimisest, sest see nõuab mõttetuid lisatöid ja kulutusi.

Tartu Ülikooli prorektor Vello Peedimaa sõnul on keeltemaja ainult üks neist ülikooli poolt ehitatavaist objektidest, mida ähvardab seiskumine rahapuuduse tõttu. 29. aprillil ütles Vello Peedimaa, et ülikool on ehitustööde eest võlgu 7,5 miljonit rubla ning hetkel pole tal kopikatki.

«Praegu me lihtsalt petame ehitajat, et raha tuleb,» ütles Vello Peedimaa.

Vello Peedimaa lisas, et iga hinna eest tuleb lõpetada humanitaarhoone ehitus Lossi tänavas, ning kui ülikool on sunnitud hakkama rahapuudusel ehitusi sulgema, siis see on viimane, millel tööd katki jäävad.

Ka Eesti Haridusministeeriumi ehitusosakonna vaneminsener Tamara Issajeva väljendas arvamust, et keeltemaja konserveeritakse. Ta ütles, et see jääb ülikooli enda otsustada, millisel objektil ta tööd jätkab. Tamara Issajeva rääkis, et kogu vabariigis käib praegu ehituste konserveerimine, sest Eesti valitsusel pole lihtsalt raha haridusobjektide tarvis.

Filoloogiateaduskonna vanemõpetaja Helgi Andresson ja vanemlaborant Tiina Mällo ütlesid, et keeltemaja kinnikülmutamine hetkel, mil kogu Eestis vajatakse nii väga võõrfilolooge, oleks suisa kuritegu.

Saksa keele õppejõud Helgi Andresson rääkis, et saksa ja inglise keele sektsioonis töötab praegu kahes tillukeses ruumis 30 õppejõudu. Keeleõpetuse maht ülikoolis aga tõenäoliselt suureneb veelgi.

Vanemlaborant Tiina Mällo sõnul käib keele õpetamine endiselt nagu sada aastat tagasi, sest moodne keelekabinettide sisustus, video– ja audioaparatuur puudub, ning ega neid vanas keeltemajas kuhugi panna polekski. Ka polnud Tiina Mällo ja Helgi Andresson nõus Vello Peedimaa väitega, et keeltehoonesse investeerimine pole tulus ja Valdar Parve samasisuliste mõtteavaldustega 14. mai «Postimehes». (V. Parve. Õige koht on Toomemäel. PM 1992, 14 mai, lk. 4.)

Tiina Mällo ja Helgi Andresson rääkisid, et keeleõpetus on praegusel ajal küllaltki hästi sissetoov ettevõtmine ja sissetulekuid võiks suurendada ka keeltemaja väljaüürimisega keeleõpetusega tegelevatele organisatsioonidele.

«Enne oleks vaja lahendada õppepindade asi ja siis tulutoovad projektid. Keeltekeskus on mõeldud ennekõike ülikoolile,» väidab Vello Peedimaa.

Prorektor V. Peedimaa ütles 29. aprillil, et kui Eesti valitsus ei leia raha kaasaegse prekliiniliste ainete õppehoone ehitamiseks, tuleb püstitada küsimus arstiteaduskonna edasitegutsemise mõttekusest. Kauaaegne **saksa keele õppejõud, dotsent Aurelie All** ütles, et samalaadse küsimuse keeleõpetuse mõttekusest praegustes tingimustes peaksid püstitama ka filoloogid.

JAANUS MEINART

MITMEKORDNE SISSEKIRJUTUS TOOB ENAM KROONE

Tartu rahavahetuspunktide töö eest vastutav Peeter Tooming sõnas, et mitmes kohas sissekirjutust omavad inimesed on registreeritud mitmes rahavahetuspunktis ja saavad raha vahetada mitu korda.

«Pole võimalik kontrollida seda, kas osa inimesi on Eestis mitmes erinevas rahavahetuspunktis end registreerinud,» ütles Peeter Tooming, kes töötab **Tartu linnavalitsuses informaatika osakonna juhatajana.**

Peeter Toominga sõnul on Eesti elanikel topeltpasse käes üsna palju. «Topeltdokumendite olemasolu selgus suhkru ja jahu jagamisel,» ütles ta.

«Lapsed on tihti topelt sisse kirjutatud,» nentis Peeter Tooming. Ta selgitas, et maja eest, kuhu kedagi pole sisse kirjutatud, nõuab riik lõivu. «Seetõttu lasevad inimesed neisse majadesse lapsed sisse kirjutada,» ütles ta.

Peeter Tooming sõnas, et pole välistatud ka majavalitsuste töötajate ebaausus, mis võimaldab inimestel lasta end fiktiivselt sisse kirjutada.

Peeter Tooming lisas, et topeltpasside väljaselgitamisega Eestis ei tegelda. Tartus on kasutusele võetud eritemplid, mis välistavad võimaluse, kus üks inimene läheb ühe dokumendiga end mitmes kohas registreerima. «Tartus teeme kindlaks, kes mitu korda nimekirjas on,» sõnas Peeter Tooming.

Peeter Tooming ütles, et tema peab kõige tõenäolisemaks võimalust, kus Eesti Pank jagab Eesti krooni tulekul välja elatisraha.

Teine variant, kuis inimene saab rublad kroonide vastu vahetada, on Peeter Toominga sõnul kahtlasem. «Vahetus on tegijaile ebamugav,» nentis Peeter Tooming. Tema sõnul peab vahetuse puhul laiali vedama suure hulga raha. «Vahetus võtab samuti palju aega, sest üle tuleb lugeda kõik käkras rublad,» ütles ta.

INNO TÄHISMAA

Kas tudengil jätkub midagi kroonide vastu vahetada?
PRIIT MAAMETSA foto

Tartu meditsiin vajab Euroopa teadmisi ja instrumente

Berliini vaba ülikooli professor Wolfgang Haße tõi Tartu Ülikooli Lastekirurgia Kliinikule 60 000 Saksa marga eest ravimeid ja instrumente.

Tartu Ülikooli dots. Udo Reino ütles, et kõige suuremaks kingituseks lastekirurgia kliinikule oli täiesti uus väikelaste sidumislaud, mis on kõetav, et väikelapse kehatemperatuur sidumisel ei langeks. Dots. Udo Reino lisas, et tulevikus tahab lastekirurg prof. Wolfgang Haße lastekirurgia kliinikule kinkida ka soojendatavat operatsioonilauda. Prof. Wolfgang Haße sõnutsi oleks lastekirurgia kliinikule hädasti vaja veel mõningaid vahendeid traumatoloogia ja neuroloogia tarvis. «Kuid nüüd on Tartu lastekirurgia kliinik varustatud väikelaste opereerimiseks vajalike instrumentidega,» ütles dots. Udo Reino, «niite peaks jätkuma vähemalt kaheks aastaks. Seega saame päris tükk aega teha korralikku tööd.»

Lastekirurg prof. Wolfgang Haße ütles, et Tartu arstid vajavad nii meditsiinilisi instrumente kui ka meditsiinialaseid teadmisi. «Ma olen näinud ülikooli venekeelseid käsiraamatuid ja kuulnud arvamusi nende kohta,» ütles prof. Wolfgang Haße, «kuid neis ei ole mingit informatsiooni standardite kohta välismaal — selles valdkonnas tuleb palju ära teha.»

Külaline viibis Tartus kolm nädalat. «Selle aja jooksul lülitus ta täielikult lastekliiniku ellu,» lausus dots. Udo Reino, «ta tegi kaks kergemat ja kaks väga tõsist operatsiooni ning pidas mitu loengut.» Wolfgang Haße neljas operatsioon oli esimene sellelaadne operatsioon Tartus. Wolfgang Haße ütles, et vajalikud instrumendid kombineeris ta kokku neist, mis ta Saksamaalt kaasa tõi, ja neist, mis siin olemas olid. «Ma arvan, et tehtud operatsioonid olid küllalt efektiivsed,» ütles prof. Wolfgang Haße.

Juulikuus sõidavad külalise sõnutsi kaks Tartu Ülikooli professorit stažeerima Berliini lastekirurgia kliinikusse. «Arvan, et selline vahetus on väga oluline mitte ainult selleks, et näha erinevaid opereerimismeetodeid,» lausus prof. Wolfgang Haße, «vaid et tutvuda ka Euroopa meditsiinilise varustuse ja baasteadmistega lastekirurgia vallas.»

SELLE MÕTSAR

PASUNAST *PUHUTUD*

Kõnnib tänaval mees, näeb, järjekord. Küsib:
«Mida antakse?»
«Suslasid ja muslasid.»
Mees astub sappa, seisab kaks–kolm tundi. Tuleb tema kord, küsib müüjalt:
«Palun kaks kilo suslasid.»
«Suslad said otsa.»
«Andke siis kaks kilo muslasid.»
«Palun.»
Kauba kätte saanud, läks mees koju. Tegi paki lahti, aga seal olid hoopis suslad.

●●●

«Need särgid on väga vastupidavad. Nad ei karda mingisugust pesemist. Nad lihtsalt naeravad pesumasina üle.»
«Seda ma tean oma kogemustest. Mitu särki on mul juba pestes naerust lõhki läinud.»

●●●

Linnukaupluses.
«Kas teil papagoisid on?»
«Kahjuks ei ole, aga te võite osta rähni.»
«Kas ka tema räägib?»
«Ei räägi, aga morsetähestik on tal selge.»

●●●

Avalikku majja tuleb klient ja näeb, et igal pool sebivad ringi vaid sabaga näkid.
«Ma tahaks jalgadega naist!» kurdab ta.
«Täna on meil kalapäev.»

●●●

«Kuidas te suutsite end nii purju juua?»
«Sattusin halba seltskonda. Olime neljakesi. Meil oli pudel rummi, aga teised kolm ei tahtnud seda!»

●●●

«Kelner! Miks sel kanal on ainult luu ja nahk?»
«Vabandan väga, kuid sulgi ma ei saa serveerida, neist tehakse patju...»

●●●

Õpilane oli valest otsast ühesuunalisse tänavasse pööranud ja sõiduõpetaja ironiseeris:
«Kuhu te omast arust nüüd lähete?»
«Ei tea, aga midagi head pole siit vist oodata. Kõik tulevad tagasi.»

●●●

Juku tuleb oma esimeselt koolipäevalt koju väga pahasena.
«Pettus! Puupingid, ja see pidi olema esimene klass!»

●●●

«Ema saadab teile liha tagasi. Ta ütleb, liha olevat nii kõva, et sellega võiks kingi tallutada.»
«Ja miks ta seda ei teinud?»
«Ei tulnud toime. Naelad ei läinud läbi.»

●●●

«Kes on see kena daam, kes meile vastu tuleb?»
«Kui ma ei eksi, siis preili Jansson, aga kui eksin, siis preili Lundgren.»

Kogunud VALDO JAHILO

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU SUVESEMINAR ...

(Algus 1. lk.)

Seni, kuni kohalikud esindusorganid kõrgkoolides ei ole valitud maailmavaateliste seisukohtade järgi, pole mingit õigust esitada oma seisukohti kõigi üliõpilaste nimel. Siiski peaks oma tegevust selles valdkonnas aktiviseerima, et oma organisatsiooni ühiskonnas teadvustada arvestatavama jõuna kui vaid transpordisoodustuste ja stipendiumidega tegelejatena. Üliõpilased on ikkagi lähituleviku ühiskonna arengu eest peamised vastutuse kandjad ning neil peab olema sekka öelda kaalukas sõna. Diskussioonis jõuti kokkuleppele, et parim viis alustada on seisukohavõtt põhiseaduse rahvahääletuse küsimuses, mis järgmisel päeval ka ära tehti ja «Postimehes» avaldada otsustati.

Kahe päeva jooksul said sõna enda tutvustamiseks ja oma murede esitamiseks kutsutud külalised, mitut erinevat tüüpi üliõpilasorganisatsioonid korporatsioonide–seltside esindajatest ülemaailmsete liitude kohalike harude liikmeteni. Arutati koostöövõimalusi üliõpilaskondadega.

Ka kõigil kohal viibivatel liikmesüliõpilaskondadel oli võimalus oma senisest tegevusest aru anda, sest mõnel pool, näiteks Tartu Ülikoolis on uued valimised toimunud ning sügisel esindavad TÜÜ–d EÜL–i Volikogus juba uued inimesed. Nii kujunes Arbavere seminarist mõnelegi hüvastijätuüritus.

Lõppakordiks sai pöördumine Eesti parteide ja poliitikute poole, milles neid hoiatatakse vastutustundetute mängude eest rahvahääletuse eel, mis võivad ohustada riikluse tulevikku.

Kõigil, kes toimunu kohta lähemat huvi tunnevad, on võimalik EÜL–i tegevuse ja Arbavere ettekannete kohta põhjalikumalt lugeda loodetavasti veel enne jaanipäeva ilmuvas EÜL–i erinumbris Tallinna Tehnikaülikooli ajalehes.

EÜL–i esimene tegevussemester on igatahes edukas olnud ja samas vaimus jätkates peaks varsti terve riik üliõpilaste kontrolli all olema. Ühtlasi soovib Eesti Üliõpilaskondade Liidu Volikogu kõigile EÜL–i liikmetele kaunist suve ja meeldivat kohtumist uuel semestril!

KAAREL TARAND

ÕPPEJÕUD *CONTRA* LÕPETAJAD EHK SUUR JALGPALLIREEDE TAMME STAADIONIL

Täna õhtul kell 7 antakse avavile filosoofiateaduskonna ajaloo–osakonna õppejõudude ja diplomandide jalgpallivõistlusele.

Esimest korda said õppejõud ja lõpetajad pallimurul kokku 1979. aastal. Seekordne mõõduvõtmine on juba 14. Senised kohtumised on lõppenud õppejõudude paremusega: 14–st mängust on nad võitnud 6, lõpetanute kontosse on jäänud 3 võitu, 4 mängu on lõppenud viigiga.

Üks sellele toredale traditsioonile alusepanijaist on prof. Sulev Vahtre, kes arvas, et ei Eesti enne päriselt vabaks saa, kui noored jalgpalli ei hakka mängima.

Mängigem siis täna Eesti lõplikult vabaks!

Tulge vaatama!

PEETER TALVAR

☞ INFO ● INFO ● INFO

VÄITEKIRJADE KAITSMISED

Ando Lepsi doktorimonograafia «Kuritegevus Eestis (kuritegevuse võrdleva käsitluse teoreetilisi ja praktilisi probleeme)» kaitsmine on 18. juunil kl. 11 TÜ nõukogu saalis.

Monograafiaga saab tutvuda TÜ teadusraamatukogus.

●●●

22. juunil kell 14 kaitseb Tartu Ülikooli nõukogu saalis astronoomiadoktori kraadi taotlemiseks väitekirja **«Kiirguslevi pöördülesanded planeetide atmosfääride sondeerimiseks»** Eesti TA Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituudi doktorand **Eugene A. Ustinov.**

Töö oponendid on: dr. B. J. Conrath (USA), dr. B. Y. Moshkin (Venemaa) ja dr. D. Spänkuch (Saksamaa).

TÄHELEPANU, RAAMATUKOGU LUGEJAD!

On viimane aeg likvideerida oma raamatukoguvõlad rublade eest! Tooge tagasi kõik raamatud, mille laenutustähtaeg on möödunud! Kohe saate lugejapileti pikendada ka järgmiseks õppeaastaks.

Seoses ainesüsteemile üleminekuga on järgmisest õppeaastast muutusi õpikute kojulaenutamisel. Õpikuid saab koju **ainult üheks semestriks!** Sügisest alates on võimalik õpikut üheks ööpäevaks koju võtta ka õppekirjanduse lugemissaalist.

MAGISTRITÖÖD

19. juunil kl. 15 toimub keemiahoones aud. 320 magistritööde kaitsmine keemias:

1. ETA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituudi teaduri **Jaan Viira** väitekiri «Alifaatsete alkoholide termodesorptsioon alumiinium–, gallium– ja indiumoksiidi pinnalt» (juhendaja prof. J. Klesment, retsensendid dots. J. Tamm ja dots. J. Pentšuk).

2. ETA Keemia Instituudi teaduri **Anne Paju** väitekiri «Prostaglandiinide E ja F analoogide süntees kupraatmeetodil» (juhendaja juhtivteadur M. Lopp, retsensendid keemiakandidaadid U. Mäeorg ja A. Uri).

Väitekirjadega saab tutvuda TÜ raamatukogus.

TÖÖPAKKUMINE

Praktilise eesti keele kateeder vajab organiseerimisvõimelist laboranti. Vajalik inglise keele oskus.

LÕPUAKTUSED

Õigust.	**R**	**12. juuni kl. 12**
Biol.–geograafiat.	**N**	**18. juuni kl. 14**
Arstit.	**R**	**19. juuni kl. 11**
Majandust.	**L**	**20. juuni kl. 12**
End. ajaloot. (ajal., eriped., psüh., ped.)	**E**	**22. juuni kl. 11**
KKT	**E**	**22. juuni kl. 15**
End. filoloogiat.	**R**	**26. juuni kl. 11**
Matemaatikat.	**R**	**26. juuni kl. 15**
Füüsika–keemiat.	**L**	**27. juuni kl. 12**

«UT» ilmub tuleval reedel, **19. juunil.** Selles on ka 19. kuupäevale eelnevate ja järgnevate päevade lõpetajate nimed. Kevadsemestri viimane «UT» tuleb arvatavasti 26. juunil (viimase nädala lõpetajate nimed leiate tollest lehest).

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 20 (1680)
REEDE,
19. JUUNI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

● KEVADSEMESTRI VIIMANE «UT» ILMUB REEDEL, 26.JUUNIL ●

Tavakohaselt avavad lõpuaktuste rea juristid. Nii ka seekord. Eelmisel reedel said diplomi 110 õigusteaduskonna lõpetanut. «Postimees» on oma kriitika aktuse kohta juba teinud. Pangem tähele niisugustki lõpetaja mõtteavaldust: «Keegi ei saa meile ette heita headmeelt sini–puna–valgete teklite üle, mis said meile armsaks ülikooli alguses.» Tõsi, neid tekleid enam lõpuaktustele kaasa ei võeta.

MALEV TOOME foto

ARSTITEADUSKOND

RAVI (EESTI) VI KURSUS

Vivika Adamson
Pille Ambur
Priit Arro
Kärt Bauman
Boriss Burmistrovitš
Ilona Drikkit
Jaanus Ellermaa
Kristel Esko
Mae Fischer
Jens Haug
Avo Hussar
Priit Jaagosild
Ulvi Johansson
Inge Kalamees
Anneli Kanarik
Indrek Karlson
Liina Kiho — *cum laude*
Rein Kiisler
Pille Kilgi
Ruth Kivistik
Giia Kljavin
Tiidrek Koemets
Alla Kostina
Andres Kulla
Sirje Kõuts
Ago Künnapää
Kadi Lambot
Anu Leht
Meelis Leht
Kristina Leini
Kersti Liigsoo
Tiina Lätti
Mati Mark
Eve Martin
Häll Miller
Maris Mäemets
Andrus Mägi
Kairi Mägi
Maiga Mägi
Esta Mällo
Nele Nurmik
Katrin Palk
Argo Parts
Tatjana Parts
Kattri Pauls
Dagni Pertels
Margit Pihl
Piret Pild
Priit Porila
Anne Press
Rauno Pukonen
Margus Punab
Andres Põdra
Toomas Põld
Jaanika Pääro
Esta Raid
Marika Rannasalu
Anu Raud
Triin Remmel — *cum laude*
Liis Rooväli
Marina Ruus
Annely Saar
Kadri Saar
Laur Saar
Toomas Saluse
Katre Samolberg
Alar Sepp
Ülle Siimann
Pille Sillaste
Annika Sisko
Merle Sissas
Argo Soon
Silja Soon
Pille Stamm
Moonika Sulg
Aune Tamm
Raimo Tamm
Meris Tammik
Aire Taube
Made Teemant
Jüri Teras
Valeri Tiganik
Anne–Liis Tšernova
Toomas Tuuling
Airi Tõnison
Andres Tänna
Arno Uppin
Ivo Valter
Saale Velbri
Kaia Velsker
Margit Venesaar
Lii Veskimägi
Riina Vettus
Inga Villa
Siiri Võlu
Andre Õun

RAVI (VENE) VI KURSUS

Ilona Ahuba
Vadim Baram
Elviira Bolaštšenko
Tatjana Dmitrijeva
Maria Boroš
Maria Ehte
Nato Goguadze
Veronika Haktsieva
Marina Izjumova
Tatjana Jermakova
Zaza Kahniašvili
Magrarit Kletinskaja
Marina Kljonskaja
Olga Kolesnikova
Jelena Krasnopejeva
Nino Mgaloblišvili
Irina Morskova
Olga Pelaniene
Natalja Rudakova
Irina Zaharova
Koba Tšitiašvili
Žan Voronin

PEDIAATRIA VI KURSUS

Anneli Alekõrs
Anu Aruväli
Ave Burõgina
Ilve Ehas
Kairit Joost
Marju Kasvand
Jana Kivastik — *cum laude*
Elgi Lepik
Tiia Lepp
Marge Lilla
Ave Minajeva — *cum laude*
Kristin Mäger
Piibe Paap
Tiia Pariis
Petra Poolamets
Aivar Päären
Külli Saar
Siret Säre
Kristiina Tenso
Karel Tomberg
Gea Vahenurm
Liana Varava

SPORDIMEDITSIINI VI KURSUS

Andrei Andrejev
Kjunnei Halatjan
Vadim Jasjuklevitš
Tarvo Kiudma
Inessa Kozlovskaja
Daivo Kutsinskaite
Nana Kvernadze
Aleksandr Mamonov
Aurimantas Pelanis
Danute Povilenaite
Ineta Pruus
Daiva Radkeviciene
Audrjus Zjamaitis
Vjatšeslav Tarassov
Viktoras Valantejus
Andrei Silkin

SPORDIMEDITSIINI (K) VI KURSUS

Igor Babi
Juri Bušujev
Rano Haitova
Violeta Ionuškaite
Asbanaz Jailojan
Konstantin Kesoglu
Larissa Kvitko
Aleksander Limonov
Galina Nikulina
Viktor Oseiko
Aleksander Ozolin
Irina Pamjatai
Lidia Pozdorovkina
Tatjana Rožkova
Muhtar Setdarov
Gratsik Stepanjan
Ogdai Šahmalijev
Igor Tšernov

FARMAATSIA V KURSUS

Kersti Enn
Katrin Fedossejeva
Katrin Hindriks
Anu Jaagu
Ami Jõgi
Katrin Kompa
Tiina Koppel
Triin Kotkas
Hille Kuusik — *cum laude*
Airi Kõva
Riina Loodmaa

(Järg 2. lk.)

1. SEPTEMBRIL ALUSTAB TÖÖD SOTSIAALTEADUSKOND

TÜ NÕUKOGUS

11. juunil

● **Filosoofia– ja füüsika–keemiateaduskonna korralised professuurid**
● **Sotsiaalteaduskond**

KORRALISE PROFESSUURI

valimiseks oli õigusteaduskond esitanud 11 kohale 12 kandidaati (18. veebruaril k.a. kinnitas TÜ valitsus 138 professuuri, õigusteaduskonnale oli sealhulgas ette nähtud 7 kohta. 6. märtsil kinnitas TÜ nõukogu need 138 professuuri ja seal oli õigusteaduskonnale 11 kohta, 4 lisandunud kohta olid rahalise katteta). Kuna finantseerimisallikat ei olnud ka veel praegu, tegi rektor nõukogule ettepaneku lükata õigusteaduskonna professuuri valimine edasi järgmisse nõukogusse. Prof. Helmut Piirimäed tegi sealjuures ärevaks see, et õigusteaduskonnas kandideeris kraadita õppejõud. Ta ütles, et noortel doktorantidel kaob niiviisi üldse mõte dissertatsiooni kirjutada.

Füüsika–keemia-teaduskonna

korraliste professorite kohtadele kandideerijaid tutvustas dekaan dots. Henn Voolaid. Täideti järgmised kohad:

● **analüütiline keemia** — ILMAR KOPPEL, analüütilise keemia kat. juhataja, keemiadr., prof.;
● **anorgaaniline keemia** — JÜRI TAMM, anorgaanilise keemia kat. dots., keemiaknd.;
● **bioorgaaniline keemia** — JAAK JÄRV, bioorgaanilise keemia lab. tead. juh., keemiadr., prof.;
● **füüsikaline keemia** — VELLO PAST, anorgaanilise keemia kat. juh., keemidr., prof.;
● **keemia didaktika** — AARNE TÕLDSEPP, anorg. keemia kat. prof., pedagoogikadr.;
● **kolloid– ja keskkonnakeemia** — TOOMAS TENNO, anorg. keemia kat. dots., keemiaknd.;
● **orgaaniline keemia** — ANTS TUULMETS, orgaan. keemia kat. prof., keemiadr.;
● **teoreetiline keemia** — MATI KARELSON, keemilise kineetika ja katalüüsi labori juh., keemiaknd. — 28 poolt– ja 7 vastuhäält (samale kohale kandideeris ka geofüüsika kat. dots., keemiaknd. **Uldo Mölder** — 4/31);
● **astrofüüsika** — ENE ERGMA, teoreetilise füüsika ja astrofüüsika kat. prof., füüs.–mat. dr.;
● **füüsikadidaktika** — GUNNAR KARU, üldfüüs. kat. prof., pedagoogikadr.;
● **keskkonnafüüsika ja meteoroloogia** — HANNES TAMMET, AEL labori tead. juh., füüs.–mat. dr., prof. — 31/4 (kandideerisid ka AAI teadusdirektor, füüs.–mat. knd. **Rein Rõõm** — 2/33 ja geofüüs. kat. juh. kt., füüs.–mat. knd., dots. **Hanno Ohvril** 1/34);
● **optika ja spektroskoopia** — JAAK AAVIKSOO, FI juhtteadur, füüs.–mat. kand., vanemteadur — 21/4 (kandideeris veel ka eksperiment. füüs. kat. prof., füüs–mat. dr. **Ivar Jaek** — 13/22);
● **rakendusfüüsika** — LEMBIT PUNG, eksperiment. füüs. kat. juh., füüs.–mat. dr., prof.;
● **statistiline füüsika ja kvantteooria** — VLADIMIR HIŽNJAKOV, FI peateadur, füüs.–mat. dr., akad. — 30/5 (teine kandideerija oli teor. füüs. ja astrofüüs. kat. dots., füüs.–mat. knd. **Jüri Lembra** — 5/30);
● **tahkisefüüsika** — MART ELANGO, FI lab. juh., füüs.–mat. dr. — 27/8 (teine kandidaat oli eksp. füüs. kat. dots., füüs.–mat. dr. **Aleksander Luštšik** — 8/27);

Täitmata jäi **väljateooria** professuuri koht, kuhu kandideerisid FI juhtteadur, füüs.–mat. dr. **Piret Kuusk** — 15/19 ja FI teor. füüs. lab. juhtteadur. füüs.–mat. dr. **Risto Tammelo** — 17/17 (valitu oleks pidanud saama 18 poolthäält).

Filosoofiateaduskonna

kandidaate tutvustas teaduskonna nõukogu aseesimees prof. Ago Künnap. Täideti järgmised kohad:

● **arheoloogia** — EVALD TÕNISSON, Ajaloo Instituudi juhtivteadur, ajaloodr., prof.;
● **uurali keeled** — AGO KÜNNAP, soome–ugri kat. juh., filoloogiadr., prof.;
● **kirjandusteooria** — HARALD PEEP, maailmakirj. kat. juh., filoloogiadr., prof.;
● **logopeedia ja emakeele didaktika** — KARL KARLEP, eriped. kat. dots., pedagoogikaknd.;
● **hälvikupedagoogika** — JAAN KÕRGESAAR, eriped. kat. dots., pedagoogikaknd., TÜ Täienduskeskuse juh.;
● **filosoofia ajalugu** — ÜLO MATJUS, filos. ja poliitikateaduse kat. dots., filos. knd. — 31/4 (kandideeris ka FSÕI juhtivteadur, filos. dr., prof. **Vladimir Hütt** — 0/35);
● **teadusfilosoofia** — REIN VIHALEMM, filos. ja pol. tead. kat. dots., filos. knd.;
● **praktiline filosoofia** — EERO LOONE. fil. ja pol. tead. kat. juh., filos. dr., prof.;
● **klassikaline filoloogia** — **ANNE LILL, klas. ja rom. filol. kat. juh., filol. knd., dots. — 28/7 (teine kandidaat oli Helsingi Ülikooli ladina ja romaani filol. dots., filosoofiadr. Outi Merisalo** — 5/30);
● **saksa filoloogia** — KARL LEPA, saksa fil. kat. juh., fil. knd., dots. — 28/6 (veel kandideeris saksa keele kat. külalisprofessor, pedagoogikadr. **Susanne Müller** — 4/30);
● **inglise filoloogia** — KRISTA VOGELBERG, ingl. fil. kat. dots., pedagoogikaknd.;
● **maailmakirjandus** — JÜRI TALVET, maailmakirj. kat. dots., filol. knd.

Filosoofiateaduskonnas kandideerisid **praktilise sotsioloogia** professori kohale sotsioloogia kateedri juh., filos.dr., prof. **Paul Kenkmann** ning sotsioloogia teooria professori kohale Stanfordi Ülikooli külalisteadur, filos. dr., prof. **Mikk Titma**. Nõukogu liikmed soovisid teada, milliseks kujuneb sotsioloogia kateedri seis seoses uue sotsiaalteaduskonna avamisega ning kuna selle teaduskonna avamise küsimus oli nõukogus veel läbi arutamata, lükati nende kahe professuuri valimine edasi järgmisse nõukogusse.

Ülejäänud filosoofiateaduskonna korralised professorid valitakse 26. juunil.

Bioloogia–geograafia-teaduskonnas

jäi eelmisel korral tehnilistel põhjustel valimata **üld– ja mikroobibiokeemia korraline professor.** Kandideerisid taimefüsiol. ja –biokeemia kat. juh., biol. knd., dots. **Jaan Simisker** ja Ottawa Ülikooli prof. **Illimar Altosaar.** Koht jäi seekord täitmata, sest J. Simisker sai 14 (vastu 21) ja I. Altosaar 17 (vastu 18) häält.

KODAKONDSUS-TAOTLUSED

Teadussekretär Veera Ant tegi nõukogule teatavaks filosoofia– ja füüsika–keemiateaduskonna nõukogude kodakondsuse saamise taotlused kodakondsusseaduse 7. paragrahvi 2. punkti alusel erandkorras. TÜ nõukogu kinnitas filosoofiateaduskonna nõukogu otsuse toetada kodakondsuse andmist eelisjärjekorras teenete eest Eesti Vabariigi ees professorite **Juri Lotmani, Pavel Reifmani, Larissa Volperti, Leonid Stolovitši, Mihhail Kotiku** ja **Aleksandr Dulitšenko** taotlusi, samuti füüsika–keemiateaduskonna nõukogu samasisulist otsust dotsentide **Aleksandr Luštšiku ja Valeri Vassiltšenko** kohta.

TÜ nõukogu otsustas toetada ka rektori nõuniku akadeemik **Mihhail Bronšteini** ja tema abikaasa Bella **Barskaja** kodakondsustaotlust.

Seoses viimasega ütles õigusteaduskonna dots. Paul Varul, et meil on võimalik luua huvitav pretsedent, milele ei ole vist alguses eriti mõeldud. Me peame hakkama perekonda samuti teisiti vaatleama kui seni ja arvestama Euroopa kogemust. Pealegi on sageli mehe edukuses ka naise teened.

SOTSIAAL-TEADUSKOND

Sotsiaalteaduskonna loomine kerkis üles seoses ühiskonnateaduste endiste kateedrite likvideerimise ja uut moodi õpetamisega. Rektor tegi uue sotsiaalteaduskonna loomise ettepaneku prof. **Rein Taageperale**, kes on sellega tükk aega ka tegelnud. Kuigi tema taotlus on alustada õpetamist 50 üliõpilasega, ei ole ülikoolil praegu võimalik rohkem vastu võtta kui 25. Esialgu tulevad õpetama välisõppejõud. Järgmistel aastatel saaksid seda teha ka meie õppejõud, kui nad läbivad sotsiaalteaduskonnas magistriõppe. Mingil määral hakkab uue teaduskonna tegutsemine mõjutama ka teisi osakondi, kuid nende vahekorrad ei ole veel selged. Praegu töötab sotsioloogiaosakond juba mitmendat aastat, on välja töötanud oma programmid ja saanud tunnustatud osakonnaks (dots. Ants Reinmaa). Leiti, et kiiresti on vaja leida sotsiaalteaduskonda vastuvõtmisega tegelevad inimesed, sest infot on napilt, igapäev küsitakse, kuid ei ole täpseid vastajaid.

Nõukogu liikmed hääletasid sotsiaalteaduskonna (1. septembrist) avamise poolt.

Rektor tegi nõukogule teatavaks prorektor prof. **Ants Kallikormi** lahkumisavalduse. 1. juulist on lubanud prorektori kohale asuda praegune filosoofiateaduskonna dekaan prof. **Peeter Tulviste.**

ARSTI-TEADUSKOND

(*Algus 1. lk.*)

Tiina Must
Eha Orav
Heli Pai
Piret Pajussaar
Jana Pärna
Ave Rebane
Eha Rohumaa
Karin Roos
Anneli Ruul
Elle Sepp
Signe Suits
Ija Talja
Külli Träss
Pille Unt
Mall Venda
Külli Vilimaa
Daisy Volmer

STOMATOLOOGIA V KURSUS

Liivi Abel
Grete Abi
Ülle Alviste
Epp Ehatamm
Meeli Hint
Airi Jakobson
Külli Jõesaar
Eve Kesküla
Ingrid Kruustükk
Monika Markson
Tiina Nilson — *cum laude*
Lea Ostrov
Roman Peets
Kristina Pere
Jaanika Piht
Epp Pohlak
Aet Prüssel
Rene Puusepp
Anne Rae
Karin Rosin
Tea Roster
Anu Schotter — *cum laude*
Külli Sepping — *cum laude*
Miia Siilsalu
Tarmo Soilts
Imbi Tamm
Merili Tann
Ove Teemant
Terje Themas
Ülle Voog

MATEMAATIKA-TEADUSKOND

MATEMAATIKA ERIALA

Anneli Bachaus
Katrin Holst
Heli Järve
Tiia Järve
Janika Kaljula
Katrin Kalvet
Anu Kikas
Heya Lepa
Valli Loit
Ele Raha
Egne Salumets
Siiri Sussi
Silvi Tari
Tiia Tenno
Ülle Tirmaste
Terje Tormi
Eno Tõnisson
Mari Tõnisson
Kersti Uuemaa
Signe Vedler
Tiia Vihand

Kursusejuhendaja dots. Leida Tuulmets

RAKENDUS-MATEMAATIKA ERIALA

Anu Kaelas
Milja Käpa
Peeter Lind
Marika Markvard
Jane Normann
Ella Puman
Sünne Püss
Ehtel Taevere
Maris Tudre
Veiko Ulp
Piret Umbaed
Margit Volas
Andres Vunder

Kursusejuhendaja v.–õp. Viljo Soo

MATEMAATIKA (VENE) ERIALA

Irina Bazina — *cum laude*
Žanna Dirimeitis
Tatjana Fast
Julia Hotijenko
Monika Janis
Svetlana Kolpakova
Olga Korešnjak
Larissa Kovalevskaja
Natella Krigul
Žanna Levõhh
Larissa Lodi
Jaroslav Maširin
Nadežda Rõbina — *cum laude*
Svetlana Zubenko
Natalja Varenik
Natalja Vegžanovskaja

Kursusejuhendaja dots. Peeter Oja

BIOLOOGIA–GEOGRAAFIA-TEADUSKOND

BIOLOOGIA ERIALA IV KURSUS

Raul Aalde
Krõõt Aasamaa
Kristiina Ainumäe
Toomas Armulik
Redik Eschbaum
Tarmo Evestus
Maiu Fischer
Mikk Heidemaa
Eigo Hint
Ivar Ilves — *cum laude*
Hanno Jaakson
Allen Kaasik
Heikki Kalle
Reene Kanemägi
Ülle Kapsi
Marek Kirs
Veljo Kisandi
Toomas Kivisild — *cum laude*
Lauri Klein
Egne Kont
Arnold Kristjuhan
Antti Kuntu
Külli Kübar
Piret Lai
Kaido-Allan Lainurm
Aivar Liiv
Hardo Lilleväli
Meelis Linnamägi
Andres Linnas
Mai Linnas
Lauri Lutsar
Tiiu Mandel
Valdur Mikita
Toomas Neemre
Ülo Niinemets — *cum laude*
Hendrik Pavel
Rein Pedmanson
Mermi Põder
Kadri Põldmaa — *cum laude*
Meelis Pärtel
Piret Saar
Mari Sarv
Ebe Sild
Jüri Sild
Hanno Zingel
Kersti Talvik — *cum laude*
Toomas Tammaru — *cum laude*
Tanel Tenson — *cum laude*
Urmas Tokko
Aaro Tõnisots
Ingrid Vares
Vilja Vendelin
Herdis Villems
Imre Västrik — *cum laude*

BIOLOOGIA ERIALA V KURSUS

Anne Aan
Villem Aruoja
Piret Eschbaum
Piret Ilisson — *cum laude*
Kaidi Hunt
Mart Jüssi
Katrin Kaldma
Kadri Kask
Siivi Kichno
Maris Kivistik
Priit Kogerman — *cum laude*
Jüri Kompa
Kurmo Konsa
Andres Kukk
Eve Kukk
Maris Laan — *cum laude*
Anneli Limberg
Pilvi Lääne
Anne-Reet Maiman
Riho Meier
Katrin Meinart
Viktor Muuli
Annika Nõmberg
Kalle Olli — *cum laude*
Tarvo Pall
Kai Pata
Eneli Pihlik
Terje Puudersell
Irene Põldis
Üllar Rammul
Voldemar Rannap
Janika Ruusmaa
Guido Selberg
Siiri Sutt
Terje Sõmer
Andre Taimalu
Merle Taimalu
Tiina Tamm — *cum laude*
Laila Tasa
Sille Teesalu
Andrus Trahv
Marika Truu
Terje Tuisk
Ene Tusti
Jaak Tusti
Merit Vaarask
Veljo Volke
Astrid Vunk
Veikko Vunk

GEOGRAAFIA ERIALA V KURSUS

Ülari Alamets
Aleksei Baburin
Anne Kokk
Hill Kulu
Merje Kuus
Merit Mikk
Piret Põld
Garri Raagmaa — *cum laude*
Heli Raagmaa
Taivo Tali
Joel Uus
Eerika Vaikmäe

GEOLOOGIA ERIALA V KURSUS

Eda Andresmaa
Kalle Kirsimäe — *cum laude*
Aare Mark
Riko Noormets
Ene Orgusaar
Madis Petersell
Anneli Poska
Marge Sark
Mats Tooming
Peeter Väling

JAAK JAAKU foto

RAHVUSÜLIKOOL VÕI KUTSEKÕRGKOOL?!

JANNO REILJAN, TÜ majandusteaduskonna professor

I. Foon ja üldised probleemid

NSVL hariduspoliitika aastakümneid kestnud mõju on eriti laostavalt mõjunud ülikoolidele, mis ei vasta maailmas ülikoolidele esitatavatele nõuetele sisult ega vormilt. Pikaajalise sihikindla harituse hävitamise programmiga suudeti teoreetiline uurimistöö ja õpetus ülikoolides viia miinimumini. Ülikoolid muudeti üha enam tavalisteks kutsekõrgkoolideks, kus õppejõu õppekoormus jättis tihti vähe võimalusi viljakaks teadustööks. Punane feodaalriik ei vajanud haritud mõtlejaid, vaid kutsetehnilise ettevalmistusega käsutäitjaid. Sellise «ülikooliharidusega» inimesed töötavad nüüd õppejõududena ülikoolis. Pikaajalise isoleerituse tõttu tihti ei teatagi, mis sisu on antud ülikooliharidusele muus maailmas ja eelkõige Euroopas. Sinna me väidetavasti ju püüdleme.

Tundub, et praeguses ümberkorralduste segadikus valmistatakse ette lõplikku surmahoopi eesti ülikooliharidusele. Kõigepealt pääses Eestis lahti tõeline ülikoolideks ümbernimetamise buum. Varblast võib muidugi ööbikuks nimetada, kuid laul tal sellest paremaks ei muutu. Nimetused «pedagoogikaülikool», «põllumajandusülikool» jms. räägivad ise enda eest — tegemist on ühe kutseala (valdkonna) õpetamisega, s.t. kutsekõrgkoolidega. Kõrgema kutsehariduse andmist ei peeta maailmas alaväärtuslikuks tegevuseks, et seda ülikooli nimega varjama peaks. Küll aga ähmastub sellises «ülikoolide» üliküllusses ülikooli ning ülikooliharituse mõiste ja lõpuks võime avastada, et ülikooliharidus on Eestimaal hoopiski ära kadunud.

Ülikoolideks hakanud kutsekõrgkoolid on olnud äärmiselt aktiivsed enda vormi ja struktuuri nimetusega vastavusse viimisel. Ülikoolides on õppetöö keskseks kujuks (õppetöö läbiviijaks) professor ja nii ongi asutud massiliselt professoreid «produtseerima» (nimetama). Juba selleks sügiseks on Eesti oletatavasti professorite suhtearvult elanikkonnasse juhtival kohal maailma arenenud riikide hulgas. Kahju, et meie ülikoolides ei tunta tingimusi, millele ülikooli professori koha taotleja peab vastama. Kui tahetakse olla ülikool, siis tuleb lähtuda õppejõudude kvalifikatsiooni hindamisel ülikooli, mitte aga kutsekõrgkooli mõõdupuust.

Kutsekõrgkoolide edevuse laat on siiski ainult naljakas ja küllaltki ohutu. Erialased täiendid «ülikoolide» nimede ees näitavad asjatundjale, millega (ja kellega) tegemist. Kurb ja ohtlik tegeliku ülikooliharituse seisukohalt on aga see, et TARTU ÜLIKOOL KUI AJALOOST TULENEVALT ÜLIKOOLIHARIDUSE KANTS Eestimaal on end selle edevuse laada narriks muutmas.

Ka TÜ-s vastab töö oma sisult ja vormilt praegu hädapärast kutsekõrgkooli tasemele, jäädes väga kaugele maailmas ülikoolidele esitatavate nõuete (käsitletava valdkonna teoreetiliste aluste avar ja sügav käsitlus vastavasisulise teadusliku uurimistöö baasil) rahuldamisest. Praegused TÜ töötajad on TÜ 360-aastasest ajaloost tulenevalt kohustatud murdma ülikooliharituse degenereerumise tendentsi ja looma tingimused selle viimiseks kaasajal maailmas ülikooliharidusele esitatavatele nõuete tasemele. TÜ-s pole ülesandeks mitte niivõrd parema kutsehariduse, **kuivõrd tõelise ülikooliharituse** andmine.

ÜLIKOOLI nime varjus KUTSEKÕRGKOOLI ülesehitamine oleks kuritegu nii Tartu ülikooli ajaloo, kui ka eesti kultuuri suhtes. Eesti rahvalt tahetakse võtta lootus ka (paarikümne aasta kauguses) tulevikus kodumaal maailmatasemel ülikooliharidust saada. Tartu ülikooli ähvardab oht jäädagi samale tasemele end massiliselt ülikoolideks ümbernimetanud kutsekõrgkoolidega.

Olemata nõukogude okupatsioonist tulenevalt otseselt süüdi ülikooliharituse senises laostamises langeb TÜ töötajatele ajaloolisest arengust tingituna nüüd psüühiliselt väga raske kohustus suunata oma jõupingutused sellele, et ülikooliharidus järgnevatel aasta(kümne)tel üldse saaks tekkida ja areneda.

Ainult nõudlikkus enda ja oma töö suhtes võimaldab meil luua ülikooliharituse arenguks vajalikud tingimused Tartu ülikoolis. Vajadustest või soovunelmatest lähtumine teaduskraadide ja kvalifikatsioonijärkude (ametinimetuste) omistamisel, nõudlikkuse puudumine õppeprogrammide hindamisel, palga sõltumatus teadustöö tulemuslikkusest (see on õppetöö taseme hindamise peamine kriteerium ülikoolis) toovad paratamatult kaasa haridu-se taseme edasise languse TÜ-s. TÜ-s teostatava reformi põhisisuks peab olema nõudlikkuse ja vastutuse süsteemi loomine õppe–teadustöö suhtes, ainult siis võib loota sisuliste muutuste tekkele.

II. Ametinimetused ja kvalifikatsioonijärgud

Reformi käigus tuleb rangelt lahus hoida administratiivse struktuuri ja töötajate kvalifikatsiooni küsimused. Vajadus mingi ainetsükli teaduslikuks väljaarendamiseks ja õpetamiseks (õppetooli loomiseks) ei saa olla põhjuseks selle ainetsükliga tegeleja professoriks nimetamiseks, kui tal puudub ülikooli nõuetele vastav teaduslik kvalifikatsioon. Mingis valdkonnas (juura, majandus vms.) tervikliku hariduse andmiseks vajalikku ainetsüklit võib vedada (õppetooli võib juhatada) kas või teaduskraadita (vanem)õpetaja, kui paremat leida ei ole — oma vaesuse tõttu meil suurt konkurentsi nende kohtade täitmisel niipea loota ei ole. See ei anna veel põhjust madala teadusliku kvalifikatsiooniga õppetooli juhatajat professoriks nimetada, sest tema õppe–teadustöö on ainult (vanem)õpetaja tasemel. Andes töötajatele administratiivse struktuuri järgi teaduslikule kvalifikatsioonile mittevastavaid nimetusi, rikume me ülikoolidele maailmas esitatavaid nõudeid ja jääme paratamatult igaveseks kutsekõrgkooli tasemele, sest võtame töötajatelt viimase stiimuli teadusliku kvalifikatsiooni tõstmiseks. Ainetsüklit on vaja aga siiski õpetada ja teaduslikult arendada. Kui oodata õppetooli loomisega ajani, mil meil on igas suunas maailmatasemel kandidaat korralise professori kohale, siis jäämegi sellest unistama — ülikooli praegustel töötajatel tuleb oma kvalifikatsiooni tõsta ja uuele õppejõudude põlvkonnale teed rajada.

Eriti ohtlikuks tuleb pidada lähema kümne–viieteistkümne aasta jooksul eluaegset õppejõukohtadele kinnitamist. See konserveeriks «vana nomenklatuuri» võimu ja teeks sisulised muutused õppe–teadustöös praktiliselt võimatuks. Sama ohtlik ülikooli arengule oleks ülikooli tasemele vastava teadusliku kvalifikatsioonita töötajate kinnitamine eluaegsetele õppejõu kohtadele, sest nende eeskujul ja mõjul soikuks teadustöö üldse. Mis mõte oleks järelkasvul end teadusliku tööga vaevata, kui professori koht on kellegi all eluaegselt kinni ja pärast eelkäija pensioneerimist langeb see koht iseenesest sülle (lähemal ajal ei paista töötasu ülikoolides nii kõrgele tõusvat, et tekiks efektiivne konkurents).

Eeltoodust lähtuvalt ei saa ega tohi õppetoole samastada professuuridega ja «madalama taseme» (?) struktuuriüksusi abiprofessuuridega. Paljudes ülikoolis õpetamist nõudvates ainetsüklites puudub meil professori tasemele vastava teadusliku kvalifikatsiooniga kandidaat. Eriti krooniliseks muudab praegused ümberkorraldused Tartu ülikoolis õppetoolide ja abiprofessuuride suhte määramine enne nende juhiks kandideerijate teadusliku kvalifikatsiooni kontrollimist. Nii eraldatakse administratiivsete kulissidetaguste mängudega nn. «teaduskondade konkursikomisjonides» võrdse teadusliku kvalifikatsiooniga inimesed kunstlikult «kõrgemaks» ja «madalamaks» klassiks. See on veelgi ebaõiglasem ning sama demoraliseeriv kui madalama ja kõrgema teadusliku kvalifikatsiooniga töötajate võrdsustamine.

(*Järgneb*)

MAJANDUS-TEADUSKOND

Päevane osakond

RAHANDUSE JA KREDIIDI ERIALA

Terje Allkivi
Agu Artma
Meelis Asi
Priit Haller — *cum laude*
Renna Haller
Erika Janson
Aare Järvan — *cum laude*
Piret Järvan
Alar Kiilmaa
Aksel Kivi
Siiri Koplimaa
Jaanus Laas
Priit Lai
Katrin Matt
Aivo Matus
Eve Mändmaa
Margit Paumets
Verner Puck
Aigar Puksand
Urmas Pütsepp
Urmo Raiend
Kaie Siitam
Eva Tammai
Mart Telvar
Agnes Tkatšenko
Ormes Tooding
Andres Viisemann
Ülle Välling — *cum laude*

MAJANDUSKÜBERNEETIKA ERIALA

Kristel Aarna — *cum laude*
Andres Born
Tiina Järvpõld
Meelis Kaup
Annika Kroon — *cum laude*
Andrus Kõre
Marje Metusala
Mall Ojaveer
Laivi Pani
Kaia Philips
Sulev Poll
Terje Raudsaar
Anneli Sibul — *cum laude*
Art Soonets
Urmas Treiel
Annika Vaalma
Kalle Vaalma
Priit Valgma
Erki Visnapuu

KAUBANDUS-ÖKONOOMIKA ERIALA

Katrin Karo — *cum laude*

KAUBATUNDMISE JA KAUBANDUSE ORGANISEERIMISE ERIALA

Heli Pihlo

KAUGÕPE KAUBANDUSRAAMATUPIDAMISE JA ANALÜÜSI ERIALA

Merike Ainumäe
Eve Filonenko
Marje Jaason
Katrin Jakobson
Margit Kangur
Inna Kisel
Vladimir Koroljov
Urve Krautman
Maia Kutter
Epp Lauk
Urve Liiva
Svetlana Lillemets
Maris Lomp
Aune Martmaa
Aira Oja
Ruth-Merike Pata
Irina Ratnik
Jelena Sergejeva
Maiu Tillmann
Vaike Tuvikene
Marge Vanem

KAUBANDUS-ÖKONOOMIKA ERIALA

Irja Daniel
Eve Herkma
Pilvi Juus
Enn Jänes
Hele Kibena
Ivi Koobas
Erki Markus
Liidia Merkulova
Anu Needo
Daire Petter
Olga Puškarjova
Tiina Põder
Marika Rits
Mare Sepp
Tarmo Tamming
Virve Teppart
Mare Uusmees
Aivi Vaher
Katrin Välk

VENE ÕPPEKEELEGA:

Jekaterina Mihhailova
Ellen Morozova

RAHANDUSE JA KREDIIDI ERIALA

Maire Aavik
Ave Altermann
Valter Anderson
Maire Arbus
Eve Ets
Niina Kanevskaja
Toomas Käosaar
Ülle Kesküla
Aule Kindsigo
Keia Koop
Svetlana Kostrova
Lea Kruus
Elle Lass
Laine Leht
Liivi Metsmaa
Külli Niin
Kai Ojassalu
Tuuli Oona
Eerik Parve
Aire Raudsepp
Christine Reinik
Kersti Remme
Helle Saluvee
Regina Tammjärv
Estri Tiigi
Marika Torn
Tarmo Väli
Liivi Viidik
Taimi Vilgas

VENE ÕPPEKEELEGA:

Juliana Averkina
Marina Domaseva
Leonhard Harik
Irina Karelina
Anzelika Komka
Ljudmilla Kotljar
Jelena Kupri
Zanna Kurdjuk
Neelja Lenskaja
Tatjana Merinova
Galina Rodionova
Vladimir Šabanov
Larissa Ševkunova
Tatjana Zabelina
Svetlana Vorontsova

VÄLISMAJANDUS-SUHETE ERIALA

Endel Ilves
Toivo Kabanen
Mati Kalapüüdja
Heikki Kattai
Peeter Kohandi
Kalle Küngas
Heiki Laur
Peeter Lepp
Ilmar Mändmets
Terje Mängel
Ülo Pärtel
Jüri Repp
Vello Saluste
Jüri Toomel — *cum laude*
Erki Urva — *cum laude*
Raul Vatsar
Toivo Voit

KEHAKULTUURI-TEADUSKOND

PÄEVANE EESTI OSAKOND

Kuldar Allikalt
Karin Eek
Andres Elmik
Reet Elmik
Mati Ende
Anu Erepuu
Aivo Erkmaa
Marianne Juhanson
Jaana Junson
Jaanus Järva
Margit Järva
Kristiina Jürisson — *cum laude*
Riina Kaljund
Silja Kask
Merle Kapp
Merike Kattai
Andrus Konks
Indrek Kelk
Kaili Kepler
Margus Kesa
Rita Laikoja — *cum laude*
Terje Lall
Veljo Lamp
Angela Leedu
Katri Lepik
Raina Loom
Margus Mustimets
Agmar Mägi
Aivar Mägi — *cum laude*
Eva Mägi
Raido Mägi
Mariann Möller
Üllar Omberg
Risto Otstavel
Merike Palm
Marti Parvei
Toomas Peda
Marju Purret
Sulev Puusaar
Paal Põlluste
Pille Püss
Piret Rasina — *cum laude*
Lennart Raudsepp
Aivar Ridamäe
Indrek Roio
Elo Soekõrv
Ebe Siliksaar
Margus Sepp
Aveli Sukles — *cum laude*
Indrek Ruusa
Riho Räim
Arne Tilk
Pille Toodo
Kalmer Tramm — *cum laude*
Urmas Uhtjärv
Heigo Vahtrik
Peeter Vaino
Aune Varik
Anti Veermaa
Anne Volver
Mart Õunpuu — *cum laude*
Kerli Üprus
Johannes Ütsik

PÄEVANE VENE OSAKOND

Kristina Agu
Al-dr Bojartsuk
Al-der Jegorov
Albert Känik
Sergei Kostõgov
Vasili Lipašin
Inna Rjabtsikova
Oleg Sedletski
Sergei Sergejev
Juri Škoda
Viktor Špiljov
Pavel Žadan
Sergei Tihomirov
Vladimir Tžistjakov

KAUGÕPPE OSAKOND

Riho Alliksoo
Irina Gristmanova
Sergei Ivanov
Ingrid Jahu
Janno Jürisson
Galina Kalinina
Uno Kõiv — *cum laude*
Jaanus Kriisk
Natalja Küttis
Eve Krüger
Karin Mürk
Aivar Paas
Al-der Popov
Assar Paulus
Urmas Tugi
Virge Treiel
Voldemar Saarepere
Ljudmilla Tauts
Urmas Tugi
Virge Treiel

☞ INFO ● INFO ● INFO

DOKTORIVÄITEKIRJAD

TÜ eksperimentaalbioloogia doktorikraadide nõukogu avalikul istungil 25. juunil kl. 14 TÜ nõukogu saalis kaitsevad oma doktoriväitekirja

ANDRES MÄE («Conjugal mobilization of catabolic plasmids by transposable elements in helper plasmids») ja

MAIA KIVISAAR («Studies on phenol degratation genes of Pseudomonas sp. strain EST10001»).

Nõukogu teaduslik sekretär
RAIVO RAID

MAGISTRITÖÖD

Sotsiaaltöö alaste magistritööde kaitsmise nõukogu teatab, et 25. juunil kell 16 toimub TÜ peahoones aud. 235 **Valdeko PAAVELI** magistritöö

«SOTSIAALTÖÖ VÕIMALUSI EESTI KURTIDE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL»

kaitsmine

Oponeerivad: dots. **Peeter Vihalemm** ja magister **Peter Kiviloo** (Kanada).

Tööga saab tutvuda TÜ teadusraamatukogus ja TÜ sotsiaaltöö õppetoolis (Tiigi 78 ruum 315).

SELLE SEMESTRI

VIIMANE «UT» ilmub **reedel, 26. juunil.** Tuleva nädala alguse pühade tõttu peame me ajalehe ette valmistama juba sel nädalal, seepärast ei saa lehte paigutada enam midagi tuleval nädalal pakutavast.

Infot ja suvelugusid ootame aga alates **20. augustist,** siis hakkame kokku panema 1. septembri numbrit.

LÕPUAKTUSED

Majandust.	L	20. juuni kl. 12
End. ajaloot. (ajal., eriped., psüh., ped.)	E	22. juuni kl. 11
KKT	E	22. juuni kl. 15
End. filoloogiat.	R	26. juuni kl. 11
Matemaatikat.	R	26. juuni kl. 15
Füüsika-keemiat.	L	27. juuni kl. 12

⇨ NB! **NB! Endise ajalooteaduskonna ja filoloogiateaduskonna ning füüsika-keemiateaduskonna lõpetajate nimed ilmuvad tuleva reede, s.o. 26. juuni ajalehes.**

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 21 (1681)
REEDE,
26. JUUNI
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI.

Universitas Tartuensis

Kohtumiseni 1. septembril!

FILOSOOFIATEADUSKOND

AJALOO–OSAKOND

PÄEVANE OSAKOND

AJALOO ERIALA

Riin Alatalu
Tiit Aleksejev
Jaanus Arukaevu — *cum laude*
Reeli Freiental
Ahto Grahv
Jana Hint
Allan Jaarma
Jaanus Jõgi
Külli Järg
Riina Kaljusmaa
Aare Kodar
Kalle Kroon
Paavo Kuiv
Katrin Kukke
Ivika Maidre
Paavo Palk
Jaanus Plaat — *cum laude*
Peeter Pogodin
Inna Põltsam — *cum laude*
Jaak Rand
Eve Randoja
Merle Sutt
Vesso Tamme
Merike Tamme
Rünno Tauts
Tarmo Türkson — *cum laude*
Laur Uudam
Triin–Britt Vallfisch
Peep Mühls — *cum laude*
Peeter Miller
Margit Miller
Elve Laidvee
Anu Mänd — *cum laude*
Eve Otstavel

ERIPEDAGOOGIKA ERIALA

Epp Jänes
Kadri Kõverjalg
Piret Lang
Kristel Noodla
Ave Ojaste
Margit Kaljuste
Piret Ristoja
Kaire Saksniit
Ülle Sultson
Anu Turu
Ulla Valliveere
Kaja Veidenberg
Merle Varik
Merit Värv — *cum laude*
Ave Brigader — *cum laude*
Airi Korbun

KAUGÕPE

AJALOO–OSAKOND

Urve Arukaevu
Malle–Reet Heidelberg
Silli Kurg
Jelena Lepp
Ülo Lind
Anu Lõhkivi
Rünno Vissak
Juhan Kilumets
Aivar Kriiska
Anu Laas

ERIPEDAGOOGIKA OSAKOND

Terje Kapp
Katrin Kogermann
Lea Lättemägi
Liivi Noodla
Katrin Ronimois
Reeli Saar

PSÜHHOLOOGIA OSAKOND

KOOLIPSÜHHOLOOGIA ERIALA

Helge Ehrpais
Merike Kaste
Maie Kotka
Silva Kärner
Marje Lepanen
Vilvi Maiste
Olga Boitsov
Liina Randmann
Ene Raudla
Lea Raudsepp
Maie Soll
Merle Suni
Liilia Šuljeva
Jelena Žilkina
Tiina Talussaar
Marika Tuisk
Maidu Varik
Irina Vikentjeva

SOTSIAALPSÜHHOLOOGIA ERIALA

Ülle Kadak
Linda Luhse
Ain Muddi
Sirje Pree — *cum laude*
Mait Raava
Halliki Rimm
Annely Soots
Liina Tamm
Juri Kadatski
Ivar Männamaa

TÖÖPSÜHHOLOOGIA ERIALA

Tiia Laul
Uku Torjus

PEDAGOOGIKA

Heidi Gutmann — *cum laude*
Riina Juks
Kati Kersna
Lea Komp
Hella Koort
Enn Kõva
Reet Miil
Helle Noorväli — *cum laude*
Siiri Prohhorov
Ülle Prommik
Tarmo Rand
Marje Riis
Õilme Siimer
Karmen Strasberg
Merle Vilson
Alar Õige
Sigrid Õige

FILOLOOGIAOSAKOND

Päevane osakond

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Lia Eller — *cum laude*
Ene Jakobson
Anu Jõgi
Leelo Keevallik — *cum laude*
Katrin Kirs
Epp Kirss
Lilian Lukka
Gerli Palk — *cum laude*
Anneli Piibar
Raili Pool — *cum laude*
Inge Põlma — *cum laude*
Marge Salumäe
Anneli Saro
Meeli Sedrik — *cum laude*
Tiiu Suvi
Lea Tammaru
Tõnu Tender — *cum laude*
Anne Uibo
Karin Varkel
Kerttu Veldi — *cum laude*

KOHTUMISENI KELLA ALL *ANDRES JOALA* foto

ŽURNALISTIKA ERIALA

Roosmarii Kurvits — *cum laude*
Tiina Kuuler
Urmas Loit
Jaan Murumets
Valeri Nuust
Elo Odres
Pille Paalandi — *cum laude*
Aivi Parijõgi — *cum laude*
Margus Sanglepp
Andrus Vaher
Ingrid Veidenberg

INGLISE KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Airi Bräutigam
Hille Hinsberg
Daisy Holm
Katrin Jõgi
Krõõt Kaljusto
Inga Kuznetsova
Signe Liiv
Silja Marken
Kristin Meri
Aigi Piirimees
Hannes Pikkat
Merike Pill
Anu Potisepp — *cum laude*
Irja Rae
Sirje Rank — *cum laude*
Katrin Rätsep
Tiina Sepp
Külli Sula
Marge Sütt
Piret Tammar — *cum laude*
Terje Teder
Terje Teesalu — *cum laude*
Endel Valdas
Kai Vassiljeva — *cum laude*

SAKSA KEEL JA KIRJANDUS

Liina Aav
Merle Haviko
Merle Lang
Tiina Libek
Terje Loogus — *cum laude*
Tiia Melts
Siiri Miidu
Mari–Ann Mändoja
Lilia Padalka
Tiina Prööm
Elen Raudsepp
Liivi Raudsepp
Siret Rutiku
Nele Siimre
Katrin Soopalu
Kristi Suurmann — *cum laude*
Mari Tarvas — *cum laude*

VENE KEEL RAHVUSKOOLIS

Monika Aman
Veronica Brusnitsin
Maili Hepner
Eve–Mai Kangur
Tiina Kartau
Katrin Karu — *cum laude*
Hilve Külaots
Ljudmila Leonova
Karin Lepik
Pille Neider — *cum laude*
Liina Nurmsalu
Inna Pusikova
Tiina Ruut
Katri Siikki
Anne Uprus

VENE KEEL JA KIRJANDUS

Olga Batalina — *cum laude*
Natalja Bljahhina
Natalja Buinitskaja
Jelena Bulatova — *cum laude*
Jelena Gluhhova
Anastasija Goreva
Maja Halturina
Jana Hudjakova
Mairi Kõrvel
Alla Leibova
Kirill Leibov
Juri Loktev
Julia Mazurenko
Julia Mnogolessova
Gleb Netšvolodov
Oksana Palikova
Jekaterina Petrovskaja
Noemi Pevzner
Aleksei Plutser–Sarno
Svetlana Popova
Jelena Smetanina
Aleksander Sokolov
Jelena Stankevitš
Julia Stepanova
Anželika Šteingold
Viktoria Tailova
Diana Trussova
Tatjana Vassiljeva

Kaugõpe

AJAKIRJANDUSE ERIALA

Maris Johannes
Kerttu Soans

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Anne Grigorjeva
Liisa Ojaveer
Raili Peil
Ruth Porila
Arvo Uustalu
Terje Väisenen
Märt Väljataga — *cum laude*

INGLISE KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Ain Hinsberg
Elo Jakobson
Kaja Kasvand — *cum laude*
Ülle Männart — *cum laude*
Merike Pedai
Diana Rajasaar
Siiri Sutt
Mare Veiderpass

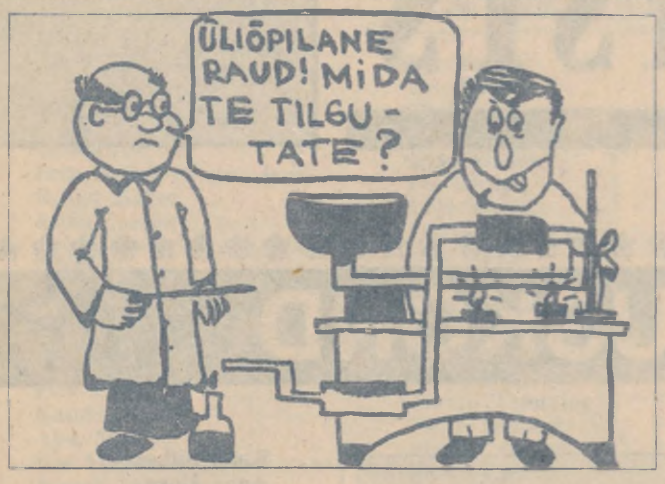
SAKSA KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Tiiu Kallas
Katrin Killandi
Ave Roomets
Margit Velsker

VENE KEELE JA KIRJANDUSE ERIALA

Irina Fomitšenko
Irina Gluškova
Viktoria Jakovleva
Nadeždа Kalinina
Galina Kudinova
Gleb Morev
Viktoria Orehhova
Regina Pototskaja
Olga Rjakina
Janna Vaisbord

FÜÜSIKA– KEEMIA-TEADUSKOND

Jelena Zajeva
Venceslava Titova

FÜÜSIKAOSAKOND (EESTI ÕPPEKEELEGA)

Hannes Grauberg
Paavo Helde — *cum laude*
Raul Hindov
Ott Kaal
Üllar Kask — *cum laude*
Ilmar Kink — *cum laude*
Aimur Kruuse
Edwin Kukk — *cum laude*
Kaupo Kukli — *cum laude*
Mart Kuur
Andres Kuura
Herki Kõbas
Toomas Kübarsepp
Hanno Külm
Paul Laidus
Kristjan Leiger
Madis Lepist
Priit Lilleleht
Kalev Lillo
Rego Ostonen
Mihkel Nugis
Raivo Poolamäe — *cum laude*
Martti Raidal — *cum laude*
Üllar Rannik
Madis Raukas — *cum laude*
Toomas Reimann
Neeme Reinmets
Karel Rimm
Tannar Ruuben
Tarmo Saavan
Sander Sabur
Edgar Sammul
Toomas Sula
Danel Tuusis
Arne Türkson
Toomas Vaino
Tõnu Vanatalu
Riho Vili — *cum laude*
Maila Visnap
Kristjan Vällik
Jüri Ord — *cum laude*
Anu Ülejõe

(VENE ÕPPEKEELEGA)

Venera Atultanova
Pavel Bazjuk — *cum laude*
Mihhail Bender
Pjotr Bitševin — *cum laude*
Aleksei Bljahhin — *cum laude*
Irina Dinerštein
Eduard Finagin
Jaak Hallik — *cum laude*
Grigori Ongemahh
Andrei Solntsev
Emilija Solomnikova
Galina Stepanova
Jelena Šašina
Vladimir Šumilov
Oleg Švaikovski

KEEMIAOSAKOND

Aare Abroi
Mihkel Almers
Riina Almers
Priit Alumaa
Mehis Bakhoff — *cum laude*
Kairit Grünvald
Jaak Ivask
Anne Jaakson
Urmas Johanson
Tiit Jürimäe — *cum laude*
Kalju Kahn — *cum laude*
Ilona Kirm
Eve Kirs
Argo Kirss
Anneli Kojus
Marika Korol
Aimur Kukk
Maarika Kukk
Eve Kull
Piret Kullamaa
Ingrid Kunart
Kaja Kõiv
Indrek Kõrge
Ivi Kübarsepp
Priit Lahk
Jaan Leis — *cum laude*
Riina Leis
Anu Lõo
Maris Madisson
Katrin Metsaveer
Marju Mäeleht — *cum laude*
Marge Oopkaup
Aldo Oras
Anne Orav
Kaja Orupõld — *cum laude*
Sinne Pajula
Ülle Piibar
Lindy Piiri
Urmas Põldoja
Reimo Päri — *cum laude*
Liina Pääru
Ane Raam
Alar Ratas
Annika Reinumägi
Juhan Ruut
Heli Salundi
Nils Steinberg
Lilija Takking
Riina Talihärm
Evelyn Tamm
Tiina Teska
Ruth Tiidor
Merike Tiirmaa
Signe Tobi
Tanel Toomela
Kai Tõns
Annika Vain
Luule Vain
Katrin Vaino
Haale Vääri

MARGUS SANGLEPA joonistused

EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU ○ EHITUSLUGU

RAHAPUUDUS TAKISTAB UUE SUBTROOPILISE KASVUHOONE EHITAMIST

Möödunud sügisel valmis «Eesti Maaehitusprojekti» Tartu osakonnas projekt uue kasvuhoone ehitamiseks, kuid rahapuuduses ei luba töid alustada uue hoone kümnekordistunud hind, ütles **botaanikaaia direktor Andi Pärn.**

Andi Pärna sõnul ei ole tal praegu selget ülevaadet botaanikaaiale projekteeritud juurdeehituste ehitusmaksumusest, sest inflatsioon süveneb iga päevaga. Umbkaudsete arvestuste kohaselt nimetas direktor subtroopiliste taimede kasvuhoone praeguseks maksumuseks vähemalt 9 miljonit rubla.

1984. aasta hindade järgi oleks subtroopiliste taimede kasvuhoone ja vahehoone ehitamine maksnud kokku 1 278 000 rubla, millest ehitus– ja montaažitööde raha oli 893 000 rubla.

Andi Pärna andmetel oleks ehituse alustamine olnud võimalik 1991. aasta sügisel, sest siis oli olemas raha, kuid tellijal ei õnnestunud hankida torukarprauda kasvuhoone metallkarkassi valmistamiseks.

«Eesti Maaehitusprojekti» Tartu osakonna arhitekti Merike Raidi projekteeritud subtroopiliste taimede kasvuhoone pidi esmaste plaanide kohaselt valmis ehitama aktsiaselts «Eviko». Praegu on kindel ehitaja teadmata, sest konkreetne leping tellija ja tulevase ehitaja vahel on veel sõlmimata. Ehitusplats seisab puutumatuna.

«Enam pole asi materjalis, vaid rahas,» ütles Andi Pärn. Riigieelarvest suure hilinemisega tulev raha on kohale jõudes palju oma väärtusest kaotanud. Ehituseelsed tööd valmisid õigeaegselt ja nüüd jääb üle vaid oodata võimalusi ja häid onusid, kes omalt poolt rahaga aitaksid.»

● ● ●

Subtroopiliste taimede kasvuhoone projekt näeb ette 15 meetri kõrguse kasvuhoone ja kolmekorruselise vahehoone ehitamist. Kasulikku pinda on 410 m^2, praegune vahemaja lammutatakse ning uude ehitisse tuleksid auditoorium, botaanikamuuseum herbaariumi ja teiste kogude säilitamiseks, samuti ekspositsiooniruumid.

Uus subtroopika kasvuhoone tuleb vana hoone kohale, kusjuures sissepääs palmihoonesse oleks edaspidi vahehoone kaudu. Vahehoone hakkab omavahel ühendama subtroopiliste taimede kasvuhoonet ja palmihoonet.

Projekti järgi tuleb uus hoone astmeline ja koosneb klaasist ning raudkonstruktsioonidest.

Botaanikaaia direktori Andi Pärna sõnul muudab ehituse keerulisemaks see, et osa suuremaid puid jääb ümberehitatavasse hoonesse ka ehitamise ajal ning puud peavad kogu aeg olema kaitstud nii vigastuste kui külma eest.

Uude kasvuhoonesse paigutatavad taimed on botaanikaaial olemas, sest taimi ja seemneid saavad erinevad botaanikaaiad ülemaailmse seemnevahetuse korras. Kataloogidest valitud seemnete eest ei pea isegi maksma, saatjal tuleb tasuda vaid postitamise kulud.

Osa subtroopilisi taimi säilitab botaanikaaed oma Soinaste filiaalis, kuid see polé külastajate vastuvõtuks sobilik nii oma asukoha kui funktsioonide poolest.

Andi Pärn rääkis, et botaanikaaed seadis uue kasvuhoone eesmärgiks maailma taimerikkuste tutvustamise ja seetõttu oleks uusehitus avatud samuti nagu botaanikaaedki 1. maist 1. oktoobrini kõigile külastajaile.

«Üliõpilastele avaneks uus võimalus süvenenumaks õppetööks subtroopiliste taimerikkuste keskel, sest seninе rahanappus ei võimalda tudengite praktikat korraldada taimede looduslikul kodumaal,» ütles Andi Pärn.

Prorektor Vello Peedimaa sõnul oli mai algul üli-koolil teiste objektide ehitajaile suur võlg. Ehitamise põhiraskus kandus rahapuudusel vaid esmatähtsatele objektidele (humanitaarteaduste õppehoone, väikepereelamu, keeltemaja, veespordi ja raskejõustiku hoone, arstiteaduskonna prekliiniliste kateedrite hoone). Botaanikaaia kasvuhooned tema loetelus esmatähtsate objektide nimekirja ei mahtunud.

Botaanikaaia direktor Andi Pärn ütles, et subtroopiliste taimede ehitamine võtab kõige rohkem aega ühe aasta ja ta loodab, et ehk on varsti võimalik Eesti vanimat botaanikaaeda mingilgi viisil uuendada.

ERKKI PEETSALU

TOIMETUSELT. Selle looga lõpeb selle semestri koostöö ajakirjandusüliõpilaste I ja II kursusega. Nimelt kirjutasid nad õppejõudude Priit Pulleritsu ja Tiit Hennoste juhendamisel mitmeid õppelugusid (loomulikult hindele) ka toimetuse poolt pakutud teemadel ning sageli jõudsid neist paremad lood lehte. Et kirjutamise ja lugude hindamise ning avaldamise vahele on jäänud teinekord päris pikk aeg, on võib–olla mõnigi probleem juba vahepeal lahenduse leidnud. Sügisel püüame asja veidi edasi uurida. Aitäh koostöö eest!

Täpselt aasta tagasi sai valmis botaanikaaia Soinaste osakonna ehitus. Ülemisel fotol hetk pidulikult vastuvõtmiselt.

Alumisel pildil prorektorid uues kasvuhoones: vasakul endine õppeprorektor Heino Siigur ja paremal haldusprorektor Vello Peedimaa.

***ENDEL SAKI* fotod**

RAHVUSÜLIKOOL VÕI KUTSEKÕRGKOOL?!

JANNO REILJAN,
TÜ majandusteaduskonna professor

(Algus eelmises lehes)

TÜ–s tuleks kasutusele võtta administratiivne jaotus:

ÕPPETOOL — õpetatava **ainetsükli eest vastust kandev** ja **vastavasuunalise teadusliku uurimistööga** tegelev (NB! mõlemad ülikoolitöö aspektid peavad tingimata olemas olema) struktuuriüksus. Tõlkida vastav nimetus inglise keelde kui *CHAIR* ja saksa keelde kui *LEHRSTUHL*. Kui mingitel administratiivsetel kaalutustel teaduskonnale eraldatud õppetoolide arv ei vasta ainetsüklite arvule, siis protestida selle vastu ja kasutada mingit formaalset nimetust (näiteks, TTÜ eeskujul LEKTORAAT), mida võõrkeeltesse tõlkida analoogselt õppetooliga.

INSTITUUT — õppetoole (lektoraate) ühendav struktuuriüksus, mille ülesandeks on õppe–teadustöö, kaadri arengu, materiaaltehnilise baasi kasutamise jms. koordineerimine ja koopereerimine. Tõlkida vastav nimetus inglise keelde kui DEPARTEMENT ja saksa keelde kui *INSTITUT*.

Valida õppetoolile (lektoraadile) JUHATAJA (i.k. *HEAD OF CHAIR;* s.k. *LEITER DES LEHRSTUHLS)* ja määrata instituudile DIREKTOR (i.k. *CHIEF OF DEPARTEMENT;* s.k. *DIREKTOR DES INSTITUTS*). Sellega oleks teaduskonna administratiivne struktuur vastavusse viidud rahvusvaheliselt tuntud põhimõtetega.

Korrastada teaduskraadide süsteem rahvusvaheliselt kasutamiskõlblike põhimõtete alusel:

MAGISTER — ülikooli magistriõppe läbinud (vastavad eksamid sooritanud) ja teadusliku (magistri)töö kaitsnud majandusteadlane.

FILOSOOFIADOKTOR (majanduses dr. rer. pol.; Ph. D.; promoveeritud doktor) — teadusliku uurimistöö kaasaegse metodoloogia ja metoodika tundmist ning rakendamise oskust demonstreeriva aktuaalset teemat käsitleva teadustöö kaitsnud teadlane. Tasemelt võrreldav senise teaduskandidaadiga.

ERIALADOKTOR (majanduses dr. habil. oec.; habiliteeritud doktor) — uue uurimissuuna loonud või teatud aktuaalses uurimistöö valdkonnas põhjapanevaid uuendusi teinud teadlane. Kraadi saamiseks kaitstakse spetsiaalne uurimistöö, mille põhiseisukohad on tunnustatud teadusväljaannetes publitseeritud, või publitseeritud uurimistööde sari. Tasemelt võrreldav senise teadusdoktoriga.

Viia erinevates ainevaldkondades teaduskraadidele esitatavad nõuded võrreldavale alusele. Praegu on need nõuded mittevõrreldavad (ühes valdkonnas ulatuvad teaduste «doktorile» esitatavad nõuded ainult teise valdkonna «magistrile» esitatavate nõuete tasemele, mis tekitab suure segaduse erinevate ainevaldkondade esindajate teadusliku kvalifikatsiooni võrdlemisel ja neile õppejõu kvalifikatsiooni omistamisel. Kui korralise professori teaduslik produktsioon peaks vastama «kolmele doktoritööle», siis peab olema kõigi valdkondade jaoks võrreldavalt fikseeritud hindamise alus. Toimuvates ümberkorraldustes on hindamise baasi fikseerimine jäetud teaduskondade konkursikomisjonide «südametunnistuse asjaks», mistõttu võib oodata suuri lahknevusi teadusliku taseme hindamisel. Kartus teistest teaduskondadest liigse nõudlikkuse tõttu «rumalamaks» osutuda tekitab reaalse õppejõudude kvalifikatsioonijärkude devalveerimise ohu.

Korrastada õppejõudude kvalifikatsioonijärkude süsteem vastavalt rahvusvaheliselt ülikoolide jaoks tunnustatud põhimõtetega:

ASSISTENT (i.k. *ASSISTANT;* s.k. *ASSISTENT)* — vähemalt ülikooli-diplomiga abiõppejõud, kel puudub üldjuhul baasainetes loengute pidamise õigus ning põhitööks on seminaride ettevalmistamine ja läbiviimine, kontrolltööde läbiviimine ning kontrollimine, kursusetööde läbivaatamine jms. üldjuhul on assistentideks vastava õppetooli juures magistri– või doktoriõppes olijad.

(VANEM)ÕPETAJA või LEKTOR (i.k. *LECTURER;* s.k. *HOCHSCHULLEHRER)* — vähemalt magistrikraadi omav ülikooli õppejõud.

ABIPROFESSOR (i.k. *ASSOCIATE PROFESSOR;* s.k. *ASSOZIERTER PROFESSOR)* — vähemalt filosoofiadoktori kraadi omav ülikooli õppejõud. Korralise professori puudumisel võib olla õppetooli juhataja.

PROFESSOR (i.k. *FULL PROFESSOR;* s.k. *UNIVERSITÄTSPROFESSOR* — erialadoktori kraadi omav (habiliteeritud) ülikooli õppejõud. **Erakorraline professor** vastutab teadustöö ja õpetamise eest mingis kitsamas aines ja kuulub mingi õppetooli juurde. **Korraline professor** vastutab mingi ainetsükli õpetamise ja teadusliku arengu eest ning juhatab vastavat õppetooli.

NB!!! ülikooli eristab kutsekõrgkoolist just nimelt erialadoktori (habilitatsiooni) nõue professoriks saamisel ja kõigi õppejõudude kohustus teadustööga tegelda. Kuna Tartu ülikool on ülikooli tunnustuse võitnud paljude põlvkondade tööga, siis puudub praegu töötaval põlvkonnal igasugune õigus ja õigustus teda kutsekõrgkooliks degradeerida. Täiesti moraalitu oleks enda ehtimine ülikooli töötaja — professori — nimega sisuliselt ainult kutsekõrgkooli taset esindades, s.t. ainult õppetööga tegeldes.

Õppejõu kvalifikatsioonijärgu kõrval iseloomustab tema tööd ka koht administratiivses juhtimisstruktuuris:

a) soovitav variant, mille poole enamiku õppetoolide (lektoraatide) puhul tuleb veel aastaid või koguni aastakümneid püüelda, oleks:

KORRALINE PROFESSOR, ÕPPETOOLI JUHATAJA (INSTITUUDI DIREKTOR)

b) meil veel pikaks ajaks tüüpiline variant oleks:

ABIPROFESSOR, ÕPPETOOLI (LEKTORAADI) JUHATAJA (INSTITUUDI DIREKTOR), sest paljud õppejõud pole aastaid akadeemilise (teoreetilise sunnitlusega) teadustööga tegelnud.

c) ebatüüpiline, kuid aastakümneid kestnud ebapiisava kaadrijärelkasvu tõttu kindlasti esinev variant oleks:

(VANEM)ÕPETAJA, LEKTORAADI JUHATAJA

Lektoraat võib olla nii ilma teadustööta abiainete (näiteks võõrkeeled vms.) õpetamise eest vastutav struktuuriüksus kui ka õppetooli embrüonaalne vorm, kus teadustöö ei ole veel jõudnud õppetooli jaoks nõutavale tasemele.

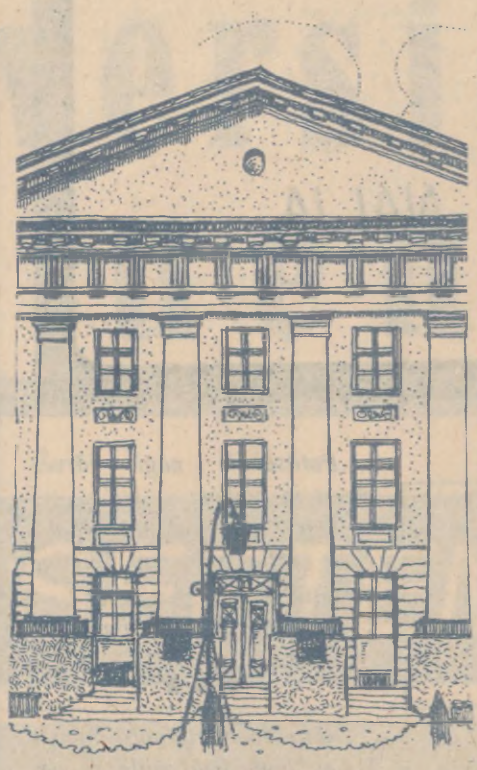
Häbistavam kui vastava tasemega kaadri puudumise tunnistamine, oleks Tartu ülikooli rahvusvahelise prestiiži seisukohalt teaduslikku kvalifikatsiooni ületavate õppejõu kvalifikatsioonijärkude omistamine. Kõrgema kvalifikatsioonijärgu saamiseks tuleb aasta(kümne)id pidevalt ja pingeliselt teaduslikku tööd teha, mitte administratiivseid murumänge harrastada või muutuste perioodi sogasest veest kuldkalakesi õngitseda.

III. Kohale valimine

Õppetooli juhataja kohalevalimise eelduseks peab peale nõutava teadusliku kvalifikatsiooni olema õppetooli teadus– ja õppetöö programmi (kontseptsiooni) olemasolu, aga samuti kõigi õppetooli poolt pakutavate ainete (nende alusel toimub õppejõudude arvulise koosseisu määramine) detailiseeritud programmide esitamine. Sellega võtab õppetooli juhataja endale ühtlasi vastutuse selle aine lugemise võime eest antud õppetooli liikmete poolt.

Ülikoolis on õppetooli moodustamise eelduseks ka vastavasuunaline teaduslik uurimistöö, siis tuleks õppetooli juhataja kandidaadil esitada ülevaade ka sellest valdkonnast (teema või teemad ja õppejõudude osalemine nendes). Õppetooli juhataja ei kanna vastutust mitte üksnes õppetöö, vaid ka teadustöö eest.

Meil seisab ees raske periood. Loodetavasti hindavad meie õpilased kunagi õigesti ja väärilselt meie pingutusi ülikooliharidu se taastamisel Eestis. Me ei vääri aga kindlasti lugupidamist, kui me klouni mängima hakkame.

TUDENGILAULIK

Ans. «EXEEM»
Sõnad & viis Endel Valdas

ANNE CANAL

SIIS KUI PILVEDEST VÄLJUND PÄIKENE
KUUMAKS KÜTNUD TAAS TARTU KATUSED
JALGRAJAD TOLMUSED JALGRATTAJÄLGEDEST
RÄSITUD, VIHMA JU AMMUGI UNUSTAND

SIIS KUI RAEKOJA TUVIDEST UIMASTEST
TÄISLASTUD KELL JUBA KESKPÄEVAL LÄHENEB
TIIGI JÄÄB TÜHJAKS JA PÄLSONI PÕGENEB
SINNA KUS KUTSUVALT KOLLENDAB

ANNE CANAL (4x)

SIIS KUI LAISALT JA LOIDUNULT LEITSAKUST
TOOMELT LASKUVAD «PÜSSI» TURISTID
KEELTEMAJA EES ENNE EKSAMIT
VIIMAST SUITSU VEAB KURNATUD FILOLOOG

SIIS KUI LÕUNALE LOIVAVAIST TÖÖLISTEST
TEENISTUJATEST TAAS PUNGUB «BISTROO»
NARVA MAANTEE JA NOORUSE SEAVAD END
SINNA KUS KÕRKJATES KAHISEB

ANNE CANAL (4x)

REFR. PRAETUD LIIVALE LAJALI LAOTUNULT
VIIMSEDKI VIISAKUSKÜBEMED KAOTANULT
PÜSTI, POOLLAMASKIL, PIKALI PEESITAB
PEKINE PÄIKESEST POOLSURNUD PENSIONÄR
VARBAD VEEJOONEL LIIVAS FIKSEERITUD
VORMID BIKIINIDES EKSPONEERITUD
TUND–TUNNILT TUNDUVALT TÕMMUMAKS TÕMBUB
NII BLOND KUI BRÜNETT KUI SHATÄÄN: SEE ON

ANNE CANAL (4x)

VEEREB ÕHTUSSE PÄEV. KALDA TEE HAKKAB
KIHAMA MASINAIST TÖÖLT KOJU KASIVAIST
JALA– JA ISTMIKUJÄLGEDEST LIIVAL ON
VORMUMAS VARJUDE KOHMAKAS KUUMAASTIK

RIIDEKABIINIDE TAGA ON ÄKITSELT
SABAD JA «ANKRU» BAAR ÜLE OOTUSTE
TÄIS. BUSSIPEATUSTES PÕLENUD TURJADEST
MAHA JÄÄB LOMBAKAS LENNUK JA

ANNE CANAL (4x)

JUBA «KAUNASE» GRILLIS ON JÄRJEKORD,
«RÜÜTLISSE» SHORTSIDES SISSE EI SAA,
«HUMAL» ON JUMALAST RESERVEERITUD
«SÄDE» ON SULETUD... «TEMPO» ON TÄIS?!!

«PÄLLI» PUHVETIST OSTETUD KEEFIRI
ÕLGADEL' MÄÄRIDES TABAD END TOBEDALT
MÕTTELT, ET MILLEKS VEEL PÄRNU VÕI PIRITA,
KREETA VÕI KÜPROS, KUI OLEMAS

ANNE CANAL (4x)

REFER. PRAETUD LIIVALE...

●●●

NB! See laul tunnistati «Tudengilaulu '92» konkursil parimaks.

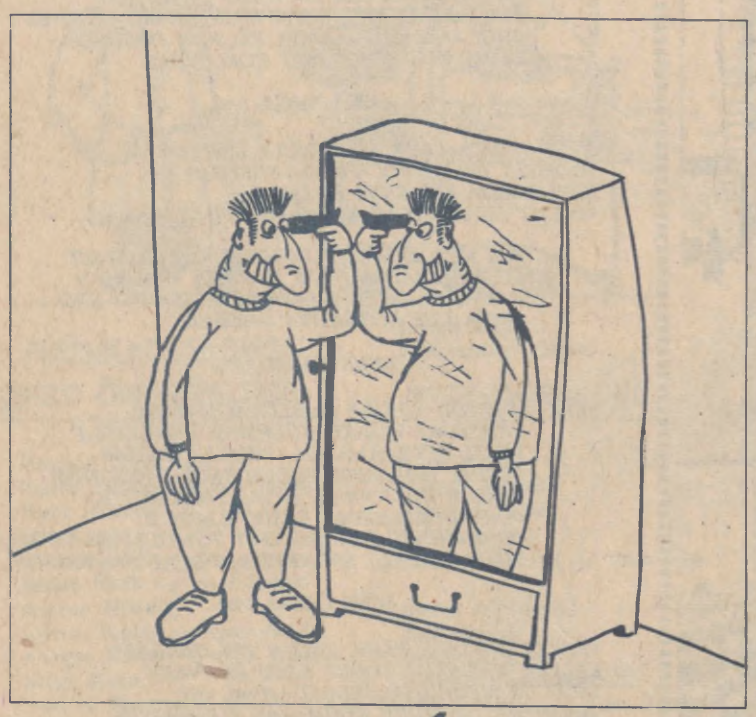
ENDEL VALDAS

INNO TÄHISMAA foto

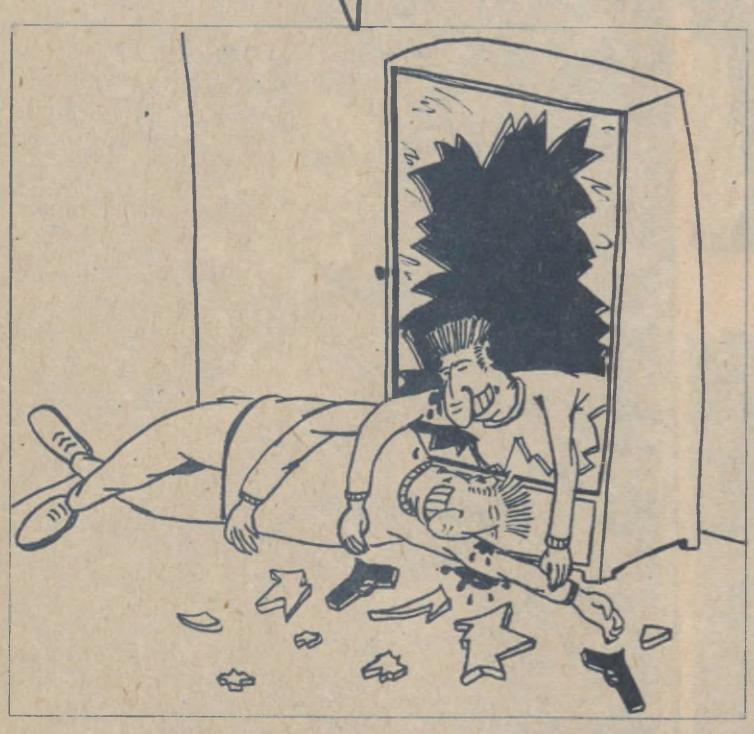

PASUNAST PUHUTUD

NALJA

Politseinik nägi järves meest ja hõikas:

«Hei, teie seal, tulge kohe veest välja, siin on ujumine keelatud!»

«Ma ei uju, ma upun!»

●●●

«Mu mees töötab kolmes kohas: hommikuti miilitsas, pärast lõunat restoranis ja hilisõhtul veel kinos piletikontrolörina.»

«Ja millal ta siis puhkab?»

«Mis tähendab millal? Ma ju ütlesin, et enne lõunat töötab ta miilitsas.»

●●●

«Seltsimees seersant, kas krokodillid lendavad?»

«Ei, ei lenda.»

«Aga sm. major ütles, et lendavad.»

«Hm... Lendavad... Aga hästi madalalt.»

●●●

Vangivalvur teisele:

«See mees kolmandast kongist on jalga lasknud.»

«Oh, lõpuks ometi, too trellide viilimine hakkaski juba ära tüütama.»

●●●

Kohtunik: «Kas te olete abielus?»

«Jah.»

«Kellega?»

«Naisega.»

«Ärge tehke nalja, kes siis mehega on?»

«Miks ei ole, näiteks minu õde.»

●●●

«Sinjoore, palun annetage 1000 liiri. Ma pole hommikust saadik midagi söönud.»

«Mina samuti.»

«Siis andke 2000 ja ma kutsun teid endaga koos lõunasöögile.»

●●●

Kerjus: «Kas te võiksite mulle kinkida paari vanu pükse?»

«Pöörduge minu naise poole.»

«Eelistaksin võimaluse korral siiski mehe pükse.»

Kogunud VALDO JAHILO

BENNO VAISMA joonistused

TUDENGILAULIK

Ans. «EXEEM»
Sõnad: E. Valdas & Hannes Pikkat
Viis: ans. «EXTREME»

KUULE MEES
(More Than Words)

SEE EI OLNUD AMMU
KUI «PEETRI PIZZAS» KOHTASIN SIND MA
ÜKSKÕIKSELT OMA LAUDA
SUUNDUSIN JA TAHTSIN ISTUDA
KUI SELJA
TAGANT KUULSIN KÕRGENDATUD HÄÄLT:

KUULE MEES.
SEE LAUD EI KUULU TEENINDUSELE!

JA KUI ÜMBER PÖÖRDUSIN
NÄGIN SIND SIIS
SEISMAS ENDA EES

KUI UNENÄOS HOIDSID KETŠUPIT SA PEOS
VALGE PÕLL KUI KOOLNULOOR, JUUSTU UIMASTAV AROOM
NII SILME EES PÜSID SIIANI MUL VEEL
IGA KORD, KUI PIZZAT NÄEN, KÕLAB KÕRVUS MUL SEE HÄÄL:

da–ba–da–bam–da–ba–dai–di–am–bam–baa
KUULE MEES!...
da–ba–da–bam–da–ba–daa... UUU–UUU–UUU
SELLEST AJAST PEALE
ARVEL OLEN HULLUMAJAS MA
MIDA KÕIKE KA
SU PÄRAST POLE PIDAND TALUMA
LIIG' TIHTI
ÖÖSITI MA KUULSIN SINU HÄÄLT:
KUULE MEES!... SEE LAUD EI KUULU TEENINDUSELE!
NÜÜD MA ÄRKAN TAAS JA TAAS
HIRMUHIGIS VOODIS ÜKSINDA

LUUPAINAJA HOIAB VAIMU NÕDRANA
HULLUSÄRK JA VALGE ROOS, MILLE UINUTAV AROOM
MU SÕÕRMEIS TAAS «PEETRI PIZZAT» MEENUTAB
SELJA TAHA SEOTUD KÄED, TAHAX KARJATADA:
PRÄÄX!!!

SELLEKS KORRAKS KÕIK!

Suur suvi on ammu käes ja meil kõigil aeg minna hinge tõmbama — eksamitest, tööst, elumuredest. Viimased lehenumbrid on olnud hüplikud, vaid lõpetajate nimed ja ametlik info ning veel mõned avaldamist vajavad lood. Ka tehniline protsess kiirustas tagant, sest vahepeal olid enne viimase lehe ilmumist ametlikud pühad.

Ülikoolile on see viimane aasta olnud omamoodi prooviaeg — läbi valude uuenemise poole. Sügisest peaks uute korraliste professorite ja nende meeskondadega ka midagi väga uut sündima. Näeb siis. Viimased valimised olid eile ja on veel täna.

Toimetuselgi oli mõneti sünniaeg. Ühekorraga sai otsa eelmiste põlvkondade töö ja lehte asusid tegema hoopis nooremad — Piret Tali ajakirjanduse II ja Selle Mõtsar I kursuselt ja nendega koos terve hulk eakaaslasi. Ja koos nendega teeb uuenduskuuri läbi toimetajagi, kes ei kujuta ette tühja toimetusetuba noorteta. Aitäh kõigile, kõigile, kes oma sõna, foto või joonistusega või mõnd muud moodi lehte aitasid teha, rääkimata tehnilisest poolest. Võib–olla sügisel, kui ülikooli rahaasjad selgemad, õnnestub meil autoreile ka mingi preemia (honorar) välja kaubelda, praegu peame piirduma kahjuks ainult tänusõnadega.

Veel kord tänu ja kõigile kena suve!

TOIMETUS

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1500.

35 180

Raamatukogu

NR. 22 (1682)
TEISIPÄEV,
1. SEPTEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20. SENTI

Universitas Tartuensis

JÄRGMINE
«UT»
ILMUB
11.
SEPTEMBRIL

✿ HEAD SEPTEMBRIT! ✿

August on paaril viimasel aastal, mil sisseastumiseksamid juulisse jäänud, ülikoolis pealtnäha harukordselt vaikne. Ometi vaid pealtnäha, kuigi paljud puhkusel. (Omamoodi irooniat ja nördimust tekitas muidugi õppejõudude seas augustikuu puhkusetasu maksmine — seda said näiteks dotsendid vaid 22 krooni, s.t. ühe päeva raha.) Raha rahaks, aga see on praegu tõesti teema, millest ei saa üle ega ümber, mille juurde viivad kõik teed nii ülikooli juhtidel, õppejõududel, üliõpilastel, teenistujatel. Augusti viimasel nädalal polnud ju teada veel vabariigi eelarvet, seega ka mitte ülikooli oma, ega võimalust raha jaotada.

*Kevadsemester lõppes ülikooli reformi ühe olulise osa — **korraliste professorite valimisega**. Neil on oma õppetoolid kujundatud, tänasest peaks ju kõik parimal viisil, parimate tahtmistega tööle asuma. Taas on takistuseks raha, sest ei tea veel, kui palju on siiski võimalik inimesi tööle jätta, keda koondada. Teaduskonnanõukogud asuvad peagi abiprofessoreid valima.*

Ei teadnud ju ka tänavused sisseastujad (aimata muidugi võis) veel täpselt, kas stipendium säilib üliõpilastele, kas õppemaks tuleb. Nüüd on selge, et õppestipendium esialgu jääb. Ja ega keegi tunne veel täpselt meie tööturgu nelja aasta pärast.

Aga aitab rahast ja sellega seonduvast. Kuigi kriitikat on meie ümber palju (eks tal ole natuke edasipürgimise mõju kah juures), on viimasel õppeaastal ülikoolis palju olulist muutunud.

*Uus õppeaasta algab näiteks uue teaduskonna avamisega — tööd alustab 37 üliõpilasega **sotsiaalteaduskond**. Üheaegselt alustavad selles õppimist nii üliõpilased kui magistrandid. Dekaaniks on praegu EV presidendiks pürgiv politoloogiaprofessor Rein Taagepera Kalifornia Ülikoolist, õppejõududeks teisigi välis–eesti teadlasi.*

Täna avanevad aula uksed, homme auditooriumide uksed avanevasse ülikooli...
ANDRES JOALA fotod

*Kultuurikateedri koosseisus avati **maaliosakond**, mis toodi osaliselt üle Kunstiülikoolist.*

*Filosoofiateaduskonnas kuulutati kevadel välja **vabade kunstide professori ametikoht**, sellel kohal asub tööle kirjanik Hando Runnel.*

Eesti filoloogia osakonnas on üliõpilastel nüüd võimalus teatriteadust õppida.

*On lootust avada ülikoolis **euroteaduskond**, aga selleks kandideerivad ka Läti ja Leedu. Teaduskonda peab üleval Euroopa Ühendus, õpitakse majandust, õigusteadust ja sotsiaalteadusi. Septembris peaks ülikooli külastavatelt Euroopa Ühenduse esindajatelt ka selge otsus tulema.*

Teaduskondades on teisigi uuendusi, ainesüsteem käivitunud, aga kuidas kuskil, seda tunnetab kõige paremini tudeng ise. Kõigest eelpooltoodust, aga samuti veel mitmetest muudest olulistest küsimustest tahab ajaleht peagi pikemalt ja põhjalikumalt teada anda. Mitmed küsimused on ehk selgemad ka juba esmaspäeval toimuval (lehe jaoks toimuval, tegelikult siis eile) TÜ valitsuse ja nõukogu koosolekute ajaks.

*Ka ülikooli juhtstruktuuris on muudatusi. Prorektori ametist on lahkunud prof. Ants Kallikorm. Nüüd on ametis **I prorektorina prof. Peeter Tulviste** ja **II prorektorina prof. Jaak Aaviksoo**, halduskü simustega jätkab tegelemist prorektor Vello Peedimaa.*

*Ja veel üks suvine uudis. **Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor** pälvis Prantsusmaal Tours'is rahvusvahelisel koorikonkursil II koha ja III preemia üheksa naiskoori seas. Õnnitleme dirigent Vaike Uibopuud ja tema koori!*

Ja lähebki lahti see uus aasta, kindlasti natuke raskem, aga kindlasti ka natuke uudsem ja ikka parem ka, eks.

TOIMETUS

TÜ üliõpilaskond, tema edustus ja valitsus — mõistetest ja ajaloost

Käesolev kirjatükk on mõeldud eelkõige esmakursuslastele, aga ka ülejäänud ülikooliperele kulub mäluvärskendus ära.

Kõigepealt pisut ajaloost.

1990. a. kevad — komsomol ja üliõpilaste ametiühing on sisuliselt oma tegevuse lõpetanud. Üliõpilasi laialdaselt haarav organisatsioon puudub. Moodustatakse algatusrühm üliõpilaskonna organiseerimise käivitamiseks.

4. oktoober 1990 — toimub avalik koosolek, kus moodustatakse 12–liikmeline edustuse taastamise komisjon.

4.—6. detsember 1990 — esimesed sõjajärgsed TÜ üliõpilaskonna edustuse valimised. Valitakse 25–liikmeline edustus.

14. detsember 1990 — valitakse 8–liikmeline juhatus.

10. september 1991 — senine struktuur ei ole ennast täiel määral õigustanud, moodustatakse 6–liikmeline TÜÜ valitsus.

7.—9. aprill 1992 — TÜÜ edustuse II koosseisu valimised.

16. aprill 1992 — edustuse I ja II koosseisu ühine koosolek.

16. september 1992 — edustuse II koosseisu koosolek.

Selline on TÜÜ arengu lühiülevaade.

Kes möödunu kohta lähemalt huvi tunneb, see võiks lehitseda ajalehe «Universitas Tartuensis» paari viimase aasta numbreid. Avaldatud on ka TÜÜ põhikiri ja teised dokumendid.

Järgnevalt mõned mõisted, mille kohta ikka ja jälle on selgitusi küsitud:

TÜ üliõpilaskond (TÜÜ) — kõiki Tartu Ülikoolis õppivaid üliõpilasi ühendav organisatsioon;

TÜÜ edustus — 25–liikmeline üheks aastaks valitav üliõpilasparlament;

TÜÜ valitsus — kuni 13–liikmeline edustuse poolt moodustatud tööorgan.

❑❑❑

Loomulikult on huvitav teada, millega TÜÜ organid tegelevad. Ilmselt on igaühele selge, et eriti praeguses keerulises situatsioonis peab igaüks end ise kaitsma. TÜÜ edustus ja valitsus ongi selleks, et üliõpilaste hääl kõvemini kostaks. Oma esindajad on TÜ nõukogus ja valitsuses. Koos teiste üliõpilaskondadega on moodustatud Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL), mille abil aetakse asju Tallinna ametkondadega.

Tegevus hõlmab väga mitmeid valdkondi, mille kohta saab infot ajalehest «UT» või otse TÜÜ edustuse valitsuse ruumist (Ülikooli 20—305).

Jõudu õpinguteks ja uue edustuse ning valitsuse taganttorkimiseks.

ENO TÕNISSON,
TÜÜ valitsuse haridussekretär

Hea tudeng!

Kõrvuti paljude uute asjadega, mis sellest semestrist üliõpilasi tabavad, on uus ka ÜLIÕPILASPILETITE väljaandmise kord. Üliõpilaspileteid annab välja TÜÜ edustus. Pilet antakse kõigile üliõpilaskonna liikmetele, kes on tasunud aastase liikmemaksu **10 krooni (5 krooni semestris)**. Loomulikult on pileti omandamine rangelt vabatahtlik, kuid kuna muid üliõpilaspileteid ei ole, kehtivad kõik soodustused ainult selle pileti ettenäitamisel.

Millised on soodustused? Tänu pingelisele võitlusele on edustusel õnnestunud säilitada senised **transpordisoodustused**, mis kehtivad alates 25. augustist, lisaks saab selle pileti alusel osta **rahvusvahelist üliõpilaspiletit.** Plaanis on muidki teenuseid ja soodustusi, kuid neist juba edaspidi.

Uut üliõpilaspiletit saada on väga lihtne. Tuleb ainult tulla edustuse ruumi, mis asub kohviku majas kolmandal korrusel (tuba nr. 305). Kaasa tuleb võtta pilet ja raha üliõpilaskonna liikmemaksu tasumiseks. Soovitav oleks, kui üks inimene võtaks enda peale mitme inimese pileti asjaajamise (näiteks kursuste kaupa), sest see väldiks tunglemist ja järjekordi. Esmakursuslastel ei pea pilti kaasas olema, kuna nende piletitel see juba on.

Uus üliõpilaspilet on tõeliselt kena dokument: sinise trükiga papitükk kileümbrikus, mis teeb ta selgesti eristatavaks eelnevatest üliõpilaspiletitest. Järelikult pole loota, et soodustusi õnnestuks saada vana piletiga. NB! Teaduskondade dekanaadid pileteid ei väljasta ega pikenda!

Ootame teid piletite järele igal tööpäeval kell 11—15.

Kõigile Tartu Ülikooli üliõpilaskonna liikmetele lustlikku õppeaasta algust soovides TÜÜ Valitsus!

ÕNNITLEME!

Heiki Müür 60

11. augustil 1932. aastal sündis Tallinnas poisslaps, kellele pandi nimeks Heiki. Edasine elu kulgeski pealinnas, kus 1950. aastal anti küpsustunnistus Tallinna II Keskkoolist. Järgnes TPI, kust 1954. aastal ulatati ökonomisti diplom. Aasta töötas Heiki Müür ETKVL-i Kooperatiivkooli õppejõuna. 1955 — 1958 õppis ta Moskva Plehhanovi- nim. Rahvamajandusinstituudis aspirandina, kus kaitses oma kandidaaditöö. Doktoritööga sai juubilar maha 1972. aastal. Neli aastat hiljem anti talle professori kutse.

Oma elu on H. Müür sidunud peamiselt Tartu Ülikooliga. Siin on ta töötanud vanemõpetajana, dotsendina, professorina. Administratiivselt on ta olnud kateedri juhataja, prodekaan, dekaan. Algavast õppeaastast on Heiki Müür rahvamajanduse eriala korraline professor.

Ulatuslik on tema teaduslike uuringute arv, ulatudes üle 70, peamiselt rahvamajandusteaduse ja hinnakujundamise valdkonnast. Tal on ilmunud õpikuid ja õppevahendeid. Tema juhendamisel on valminud mitmeid dissertatsioone.

Uuel aastakümnel soovime prof. Heiki Müürile palju jõudu, loomingulist indu ja head tervist!

KOLLEEGID

Mis on «UT»?

Ülikooli oma ajalehenatuke «Universitas Tartuensis». Enamasti ilmub ta õppetöö ajal ja ilmumispäevaks on reede. Trükist saame värske lehe kätte tavaliselt enne lõunatunde ja osta saab seda peahoone ning füüsikahoone valvelaua juurest. Ehk õnnestub lehte ka mõnda teise majja müüki panna, nõudlus paistab igatahes olevat.

Praegu pakume «UT-d» 20 sendi eest. Kas niisugune hind ka end ära tasub, seda arvestame peagi, kui kõik kulud kirjas, samuti saame siis teada tellimishinna. Nii et veidi kannatust, seni saavad kõik tellijad lehte edasi.

Ülikool on suur ja leht pisuke, seepärast suudab ta enamasti pakkuda vaid **infot,** kuigi seegi peaks olema täiuslikum. Igatahes püüame, aga seda saame teha vaid koos lahkete uudisteandjatega.

Meil pole veel üliõpilastel oma ajalehte, nagu on tavaliselt välismaa ülikoolides, seega jagab «UT» ilmumisruumi nii õppejõududele kui üliõpilastele. Mõistagi tahaksime, et lehes oleksid **teravad probleemid, kultuurilood, naljalood, ilukirjandus, fotod ja joonistused jpm.** Hea tugi on alati olnud toimetuse naabritest, ajakirjandusüliõpilastest, kellele on see ajaleht ka veidi õppeleheks.

Nõndaks, soovime kõigile head kirjutamissoovi ja laske lugu meie postkasti või mis veelgi parem, astuge uksest sisse. Mõned väikesed soovid või õieti nõuded on meil ka.

Artikkel olgu kas hästi **selge käekirjaga** (nimed loetavalt) või masinal või arvutil tipitud. Siis peab olema kindlasti **kahene reavahe.**

Fotod ja joonistused olgu kontrasted, joonistused vaid **musta** tuši või mõne muu väga tumeda musta värviga.

Kes soovib oma lugu reedeses lehes näha, läkitagu see meile varakult kohale, ikka nädala võrra varem või vähemalt andku loo tulekust teada, sest meil on ka omad plaanid ja kellaajad. Operatiivsemaid lugusid saame sisse sättida veel **esmaspäeval.**

Viimast infot ootame **teisipäeviti.**

Vahedat sõge kõigile!

TOIMETUS

KORRALISTE PROFESSORITE VALIMINE TÜ NÕUKOGUS

25. ja 26. juunil

Juunikuu kahel viimasel TÜ nõukogu koosolekul valiti arsti-, usu-, õigus-, majandus- ja matemaatika- ning osa filosoofiateaduskonna korralisi professoreid (29. mail valiti 20 bioloogia-geograafiateaduskonna ja 4 kehakultuuriteaduskonna — **«UT» nr. 19,** 1992 ja 11. juunil 15 füüsika-keemia- ning 12 filosoofiateaduskonna korralist professorit — **«UT» nr. 20, 1992).**

ARSTITEADUSKONNA

korraliste professorite kandidaate tutvustasid dekaan prof. Lembit Allikmets ning arstide ja proviisorite täiendusteaduskonna dekaan prof. Raul Talvik.

Täideti järgmised ametikohad:

üldine biokeemia — MIHKEL ZILMER, biokeemia kat. dots., biol. knd., med. dr.;

meditsiiniline biokeemia (kat. juh.) — LEMBIT TÄHEPÕLD, bioorgaan. ja biol. keem. kat. juh., med. dr., prof. — 23/14 (samale kohale kandideeris ka hormonaalse regulatsiooni lab. juh., filos. dr. (füsioloog) **Enn Seppet** — 14/23);

farmakognoosia (kat. juh.) — ELMAR ARAK, farmakogn. ja farmaatsia organisatsiooni kat. dots., med. knd.;

füsioloogia (kat. juh.) — EERO VASAR, füsiol. kat. juh., med. dr.;

kliiniline farmakoloogia — LEMBIT RÄGO, farmakol. kat. dots., med. dr.;

operatiivkirurgia ja topograafiline anatoomia (kat. juh.) — ENNU SEPP, oper. kir. ja urol. kat. prof., med. dr.;

anestesioloogia ja intensiivravi (kliiniku juh.) — RAUL TALVIK, üldkirurgia kat. juh., med. dr. prof.;

üldkirurgia (õppetool) — HENNO TIKKO, teaduskonnakir. kat. prof., med. dr.;

kirurgia (kliiniku juh.) — ANTS PEETSALU, üldkirurgia, anestesioloogia ja reanimatoloogia kat. dots., med. dr.;

kardio- ja torakaalkirurgia (õppetool) — LEMBIT ROOSTAR, hospitaalkirurgia kat. juh., med. dr., prof.;

kardioloogia — REIN TEESALU, sisehaiguste propedeutika kat. juh., med. dr., prof.;

immunoloogia — RAIVO UIBO, ÜMPI immunol. lab. juh., med. dr.;

ftisiaatria ja pulmonoloogia (kopsukliiniku juh.) — HEINART SILLASTU, hopsitaalsisehaiguste kat. prof., med. dr., prof.;

radioloogia ja röntgenoloogia (kliiniku juh.) — ERICH KUUS, radiol. ja onkol. kat. juh., med. dr., prof.;

onkoloogia (õppetool) — KARL KULL, onkol. ja radiol. kat. dots., med. knd. — 30/7 (sellele kohale kandideeris veel sama kateedri dots., med. knd. **Rait Labotkin** — 3/34);

kõrva-nina-kurguhaigused (kliiniku juh.) — MART KULL, oftalmol. kat. dots., med. knd.;

lastehaigused (kliiniku juh.) — TIINA TALVIK, pediaatria kat. juh., med. dr. — 33/4 (konkursile oli esitanud dokumendid ka lastekliiniku peaarst **Kaljo Mitt,** kuid kuna tal puudus teaduslik kraad, otsustas TÜ nõukogu ta kandideerijate nimekirjast välja jätta);

naha- ja suguhaigused (kliiniku juh.) — HELGI SILM, nakkushaiguste, dermato-veneroloogia kat. juh., med. knd., dots.;

sünnitusabi ja günekoloogia (naistekliiniku juh.) — HELBE SINIMÄE, sünnitusabi ja günek. kat. juh., med. knd., dots.;

nakkushaigused (kliiniku juh.) — MATTI MAIMETS, nakkushaiguste ja dermato-venerol. kat. nakkushaig. os. juh., Tartu Kliinilise Nakkushaigla peaarsti asetäitja ravi alal, med. knd.;

neuroloogia ja neurokirurgia (kliiniku juh.) — AIN-ELMAR KAASIK, neurol. ja neurokir. kat. juh., med. dr. prof.;

silmahaigused (kliiniku juh.) — ALEKSEI PANOV, oftalmol. kat. juh., med. knd., dots.;

sisehaigused (kliiniku juh.) — VELLO SALUPERE, teaduskonnasisehaig. kat. juh., med. dr., prof.;

sisehaigused — REINHOLD BIRKENFELDT, hospitaalsisehaiguste kat. juh., med. dr., prof. — 28/8 (kandideeris ka sisehaiguste propedeutika kat. prof., med. dr. **Elmut Laane** — 4/32);

spordimeditsiin ja taastusravi (kliiniku juh.) — JAAK MAAROOS spordimed. ja ravikehakult. kat. prof., med. dr. — 36/1 (samale kohale kandideeris ka sama kat. prof., med. dr. **Toomas Karu** — 1/36);

stomatoloogia (kliiniku juh.) — EDVITAR LEIBUR, stomatol. kat. prof., med. dr.;

traumatoloogia ja ortopeedia (kliiniku juh.) — TIIT HAVIKO, traumatoloogia, ortopeedia ja välikirurgia kat. juh., med. dr., prof.;

sisehaiguste polikliinik ja peremeditsiin — HEIDI-INGRID MAAROOS teaduskonnasisehaiguste kat. dots., med. dr. — 36/1 (kandideeris ka ÜMPI vanemteadur, med. knd. **Margus Lember** — 1/36).

Täitmata jäi **psühhiaatria (kliiniku juh.) professori koht,** kuhu kandideerisid psühhiaatria kat. dots., med. knd. **Veiko Vasar** — 8/25, sama kat. juh., med. knd., dots. **Lembit Mehilane** — 10/23 ja Tartu Psühhiaatriakliiniku peaarst, med. knd., dots. **Arno Aadamsoo** — 1/32.

FILOSOOFIATEADUSKONNA

praktilise sotsioloogia professori kohale valiti sotsioloogia kateedri juhataja filosoofiadr., prof. PAUL KENKMANN.

Sotsioloogia teooria professori kohale oli dokumendid esitanud Stanfordi Ülikooli külalislektor, filosoofiadr. prof. **Mikk Titma,** kes hiljem teatas faksi teel, et astub tagasi seoses filosoofiateaduskonna nõukogu eitava hoiakuga.

ÕIGUSTEADUSKONNA

korraliste professorite kandidaate tutvustas dekaan dots. Erik Kergandberg.

Täidetud said järgmised õppetoolid:

eesti õiguse ajalugu — PEETER JÄRVELAID, riigi- ja õiguse teooria ja ajaloo kat. dots., õigust. knd.;

võrdlev õigusteadus — RAUL NARITS, riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat. dots., õigust. kand.;

riigi- ja haldusõigus — JÜRI PÕLD, riigi ja haldusõiguse kat. dots., õigust. kand.;

töö- ja sotsiaalõigus — INGE-MARET ORGO, riigi- ja haldusõiguse kat. juh., õigust. kand., dots.; — 22/14 (samale kohale kandideeris veel riigi- ja haldusõiguse kat. prof., õigust. dr. **Heino Siigur** — 11/25).

kriminoloogia ja kriminalistika — HERBERT LINDMÄE, kriminaalõiguse ja -protsessi kat. prof., õigusdr.;

kriminaalõigus — JAAN SOOTAK, kriminaalõig. ja -protsessi kat. dots., õigust. kand.;

protsessiõigus — ERIK KERGANDBERG, õigust. kand., dots.;

tsiviil- ja kaubandusõigus — PAUL VARUL, tsiviilõig. ja -protsessi kat. juh., õigust. kand., dots.;

rahvusvaheline eraõigus — HEIKI PISUKE, tsiviilõig. ja -protsessi kat. dots., õigust. kand.

Täitmata jäi **omandi-, agraar- ja ökoloogiaõiguse** õppetool, kuhu kandideeris tsiviilõig. ja -protsessi kat. dots., õigust. kand., dots. **Pecter Kask** — 13/21.

MAJANDUSTEADUSKONNA

kandidaatide andmed kandis ette dekaan prof. Mart Sõrg.

Täideti järgmised õppetoolid:

välismajandus — JANNO REILJAN, rahvamajandusharude ökon. kat. prof., majandusdr.;

rahvamajandus — HEIKI MÜÜR, rahvamaj. harude ökon. kat. juh., maj. dr., prof.;

ärirahandus ja investeeringud — VAMBOLA RAUDSEPP, rah. ja kred. kat. juh., maj. dr., prof. — 33/3 (kandideeris ka rah. ja kred. kat. prof., maj. dr. **Elvi Uist** — 2/34);

kaubandus — AINO SIIMON, kaub. kat. juh., maj. kand., dots.;

statistika — VILLEM TAMM, maj. küb. ja stat. kat. juh., maj. kand., dots.;

ökonomeetria — TIIU PAAS, kaub. kat. dots., maj. kand. — 19/17 (veel kandideeris maj. küb. ja stat. kat. dots., maj. kand. **Jaan Vainu** — 2/34).

Täitmata jäid **raha ja panganduse** ning **turunduse** õppetoolid, millele ei laekunud avaldusi, samuti **finantsarvestuse** õppetool (kandideerinud **Vello Järve** raamatupid. ja anal. kat. juh., maj. kand., dots. poolt oli 7 ja vastu 25 häält) ning **majandusteooria** õppetool. Viimasele kohale kandideeris maj. teooria kat. juh., maj. dr. **Olev Raju,** kelle valimise soovitas teaduskonnanõukogu edasi lükata, sest välismaa komandeeringu tõttu oli tal esitamata oma programm.

MATEMAATIKATEADUSKONNA

korraliste professorite kandidaate tutvustas dekaan dots. Ivar Saarniit.

Professorid valiti järgmistele õppetoolidele:

algebra — MATI KILP, algebra ja geom. kat. juh., füüs.-mat. kand., dots. — 34/2 (veel kandideerinud Tartu 16. kk. matemaatikaõp., füüs.-mat. kand. dots. **Jaak Hioni** vastu oli 36 nõukogu liiget, poolthääli polnud);

geomeetria — MAIDO RAHULA, algebra ja geom. kat. prof., füüs.-mat. dr. dots.;

matemaatiline analüüs — TOIVO LEIGER, matem. anal. kat. dots., füüs.-mat. kand.;

funktsionaalanalüüs — EVE OJA, matem. anal. kat. dots., füüs.-mat. kand..;

matemaatiline statistika — ENE-MARGIT TIIT, matem. statistika kat. juh., füüs.-mat. kand., dots.;

diferentsiaal- ja integraalvõrrandid — GENNADI VAINIKKO, arvutusmatem. kat. juh., ETA asepresident, akadeemik, füüs.-mat. dr., prof.;

teoreetiline mehaanika — JAAN LEPPEP, teor. meh. kat. juh., füüs.-mat. dr.;

tarkvarasüsteemid — JÜRI KIHO, programmeerimise kat. juh., tehn. kand., dots.

Matemaatikuil jäid täitmata **matemaatika didaktika** ja **teoreetilise informaatika** õppetoolid. Esimesele kandideeris mat. õpet. met. kat. dots., ped. kand. **Kalle Velsker** — 12/22, teisele programmeerimise kat. dots., füüs.-mat. kand. **Mati Tombak** — 4/26 ning arvutustehn. lab. vanemteadur, tehn. kand. **Merik Meriste** — 5/26.

USUTEADUSKONNA

vana testamendi teaduse õppetoolile valiti KALLE KASEMAA, usuteaduskonna dekaan, teoloogiamagister, prof.

FILOSOOFIATEADUSKOND

slaavi filoloogia — ALEKSANDER DULITŠENKO, vene keele kat. prof., filol. dr.;

vene kirjandus — LJUBOV KISSELJOVA, vene kirj. kat. dots., filol. kand.;

semiootika — IGOR CERNOV, vene kirj. kat. dots., filol. kand.

Nõukogu kiitis heaks **eksternina** eksamite sooritamise korra TÜ-s ja kinnitas **arenduskoja** põhikirja.

...nagu harida oma lillepeenart kaunis Luxembourge'i aias

EESTI MATEMAATIKUD PARIISIS

PROLOOG

Matemaatikat võiks arvata kõrgete kunstide hulka, sest matemaatikateadlane on ju üks neist, kes oma mõistuse ja südamega tunnetab ruumide imepäraseid struktuure ning ümbritsevate väljade õrnu vibratsioone. Enamik avastusi nii Maal kui Kosmoses, palju saavutusi majanduses ja tehnikas on matemaatilise mõttejõu suurepäraseks kinnituseks. Matemaatiline looming on sarnane maalikunstniku, skulptori ja helilooja tööga. Üks ja sama Looja käsi juhib nende kõikide tegevusi. Seetõttu, sattunud Pariisi, orienteerunud veidi kesklinnas Notre–Dame'i ja Eiffeli torni piirkonnas, tõttame esimesel vabal päeval Louvre'i, et näha oma silmaga *Võidujumalannat* (La Victoire de Samothrace), imetleda *Milose Venust,* mediteerida Leonardo da Vinci *Mona Lisa* ees, ammutada elujõudu Michelangelo *Orja* pilgust ja olla vapustatud Rubensi lõuenditest, mis pühendatud Maria de Médici elukäigule.

Esmaspäeval, 6. juulil algab pingeline nädal Sorbonne'is, Pariisi Ülikoolis, kuid ikka ja jälle leiame aja, et mõneks tunniks külastada Orseyd, leida üles Varenne'i tänavas Rodini muuseum, et näha tema *Calais' kodanikke* ja *Põrguväravat,* seisatada Napoleoni sarkofaagi juures Invaliidide Varjupaigas või kuulata Saint Eustache'i kirikus Mozarti imekaunist Reekviemi oreli saatel. Me ei jäta külastamata ka Montmartre'it. See on Munamäe taoline kõrgendik, mida kroonib lumivalge jumalakoda Sacré–Coeur. Tema nõlvad on muusade asupaigaks, sest seal elavad poeedid ja kunstnikud, ning tema jalam oma kabareede ja ööklubidega (Pigalle, Moulin–Rouge) madalamate kirgede päralt. Me jõuame läbi kõndida Elüüsiumi väljad (Les Champs Elysées) Concorde'i väljakult Triumfikaareni (Arc de Triomphe), mõtiskleda leinaseisakul Igavese tule ees Tundmatu Sõduri haual. Lööme pea vastu Eiffeli torni, sest imetledes peadpööritavast kõrgusest ümbritsevat panoraami unustame hoopis, et see enam kui 100–aastane hiiglane on tehtud päris kõvast metallist.

KONGRESS

Oleme tulnud **Euroopa matemaatika kongressile (ECM).** Avatseremoonia oli Sorbonne'i Suures Amfiteatris. Ülevaateid aktuaalsematest uurimissuundadest tegid professorid S. Donaldson (Oxford), B. Enquist (Stockholm), V. Arnold (Moskva) jt. Kaheksas sektsioonis võis kuulata lühiettekandeid.

Samal ajal olid eraldi hoones (Chapelle de la Sorbonne) stendidel eksponeeritud teesid, sh. ka meie omad. Tutvumiseks ning kontaktide leidmiseks olid ette nähtud kohvipausid ja ümarlauad. Nimetagem mõningaid teemasid: matemaatika ja ühiskond, matemaatika ja majandus, õppeprogrammide ja diplomite kooskõlastamine, naised ja matemaatika, matemaatika ja informaatika, koostöö arenevate maadega.

Oli võimalik külastada matemaatikaalaste raamatute ja teadustööde näitust ning huvitava matemaatika saali. Paralleelselt ECM–iga toimus **noorte matemaatikute kongress (ECM Junior).** Põnev oli tutvuda kompuutermuusikaga, mille loojaks J.–C. Risset Marseille'ist. Kongressist osavõtjatele andis kontserdi (F. Schuberti Opus 99) tuntud trio, kolm venda Rislerid. Üks neist, Jean–Jacques, on matemaatik. Kolm päeva kestis matemaatikafilmide festival.

Avapäeva õhtul korraldas orgkomitee Avastuse Palees (Palais de la Découverte) suure vastuvõtu. Seal olid koos kõik 1300 osavõtjat. Kulminatsiooniks oli kümne noore matemaatiku autasustamine 9. juulil Pariisi linnapea Jacques Chiraci poolt. Laureaatideks olid noorteadurid Suurbritanniast (1), Saksamaalt (2), Venemaalt (2), Prantsusmaalt (2), Poolast (1), Tšehhoslovakkiast (1) ja Ungarist (1). Oma sõnavõtus tervitas linnapea Ida–Euroopa matemaatikuid, soovides neile viljakat koostööd Lääne teadlastega. Meeldivaks üllatuseks oli Soome saatkonna teadusnõuniku hr. A. Joensuu vastuvõtt 8. juulil Skandinaaviamaade matemaatikutele, kuhu olime kutsutud ka meie Eestist. Tartust oli meid kuus: **G. Vainikko, Ü. Lumiste, E. Oja, K. Kaarli, A. Fleischer** ja **allakirjutanu,** ning Tallinnast kolm: R. Kerge, S. Tõnismägi ja V. Poll.

ECM jääb meelde hästi organiseeritud suurüritusena. Infolehed valgustasid igakülgselt toimuvat. Oli palju mõttevahetusi, tekkisid uued tutvused. Oleme innustatud värskete ideedega. Tunnetame paremini Eesti matemaatika osa Euroopa teaduses. Mõistame, et ka meil on olemas piisavad võimalused noorte matemaatikute kasvatamiseks. Oleks vaid noortel tööindu, õppejõududel jõudu viia loengud vajalikule tasemele ja juhtkonnal oskust õppe– ja teadustöö õige vahekorra leidmiseks.

EPILOOG

Hüvasti, Prantsusmaa! *Au revoir,* nägemiseni, Pariis! Viime kaasa oma südames midagi puhast ja õrna. Tegelda teadusega tähendab ehitada Püha katedraali Mõistusejumala auks. Pariisi kirikud ja lossid, pargid ja Seine'i sillad on inimese loomejõu tõeline väljendus ja sajandeid kestva kätetöö tulemus. Igaüks meist, tegeldes oma teadusharus, hariks nagu oma lillepeenart kaunis Luxembourge'i aias. Eriti paeluv on suhtlemine prantslastega. On meeldiv nende kõnekeel ja peen taktitunne. Unustamatud on isegi Pariisi lõhnad, olgu siis tänaval, sõidukeis, kusagil pargis või kaupluses. Teatavasti on eestlased alati kõrgelt hinnanud prantsuse kultuuri. Tuleme tagasi armsasse Eestisse täis optimismi ja tahtmist saata täide midagi kaunist ja väärikat, mis jääks kestma kauem kui meie.

MAIDO RAHULA

VÄLIPRAKTIKAL ROOTSIS ehk rõõmuga eksamile

Pärast kevadisi intensiivseid glatsioloogia (liustikuteadus) loenguid suundus kakskümmend III kursuse geograafiatudengit kolme õppejõu saatel välipraktikale Rootsi. Tallinnast väljusime 7. ja tagasi saabusime 19. juulil.

Stockholmis külastasime Geograafia Instituuti, kus kuulasime enne linnaekskursiooni loengut Stockholmi linnageograafiast.

Õhtul alustasime 20–tunnist rongisõitu Põhja–Rootsi Kiruna linna. Sealt sõidutas meid buss Nikkaluoktasse — väikesesse turismikeskusesse Rootsi kõrgeima mäetipu Kebnekaise (asub 68° p.l.; 18° i.p. ja kõrgus 2111 m) läheduses. Ühe ööpäeva veetsime sealses kämpingus. Õhtusöögile järgnes Stockholmi Ülikooli õppejõu **Ann–Cathrine Ulfstedti** loeng Rootsi maastikest ja neid kujundanud protsessidest. Kuna seal valitses polaarpäev, oli hoolimata reisiväsimusest raske uinuda. Parim võimalus ööd imiteerida oli aken tekiga kinni katta.

Järgmisel varahommikul alustasime teekonda **Tarfala uurimisjaama,** teejuhiks Stockholmi Ülikoolis geograafiat tudeerinud väliseestlane **Mart Nyman.**

TARFALA UURIMISJAAM

kuulub Stockholmi Ülikoolile. Siin toimub aasta ringi uurimistöö. Meie sealoleku ajal töötasid siin ameeriklased, inglane, sakslane ja muidugi rootslased. Vaadeldakse liustiku arengut, selle sõltuvust temperatuurist, vihmast, tuulest, radiatsioonist; liustiku sulamisvete kiirust ja voolamist jm.

Kodukord oli järgmine: kell 8 hommikusöök, kell 9 loeng, mis tutvustas selle päeva ülesandeid, kell 10 väljusime praktikale ja kell 19 ootas õhtusöök. Lõunaks tegime kaasa võileibu. Õhtuti ootas soe saun, aga pärast saunamõnusid kogunesime jälle loengule. Tavaliselt kuulasime midagi huvitavat kohalikelt. Nii rääkis oma kümne aasta jooksul tehtud uurimustest Tarfalas USA glatsioloog Rodger Hook, oma tõid tutvustasid ka inglane ja sakslane. Glatsioloogia ja geomorfoloogia aluseid tuletasid meile meelde Ann–Cathrine Ulfstedt ja meie oma professor Jaan–Mati Punning ning dotsent Are Kont. Kes tahtis, sai selgeks nii mõndagi.

Millega me siis tegelesime? Alustuseks vallutasime kaks lähimat omavahel ühenduses olevat liustikku: Storglaciareni ja Istfallaglaciraeni. Tutvusime liustiku moodustatud akumulatiivsete e. kuhjeliste ja eksaratsiooniliste e. kulutuslike pinnavormidega. Suur elamus oli näha liustikukaevu — umbes 2- meetrise läbimõõduga 30 meetri sügavune auk ilusa sinaka jääseinaga. Vältimaks kukkumist lumega kaetud nähtamatutesse jäälõhedesse, julgestasime endid köitega.

Pühapäev oli reeglina puhkepäev. Hommikusöögi valmistas ei keegi muu kui USA professor Rodger Hook, kes praadis pannkooke. Ja pannkooke söödi Kanada delikatessi, vahtrasiirupiga. Milline suurepärane pühapäeva hommik! Ja kõike kroonis soe päikesepaiste — sellist ilma kohtab Tarfalas vaid paar korda kuus. Otsustasime vallutada kuningriigi teise mäetipu, Kaskasatjåkka (2076 m). Sagedate peatustega, kus õppejõud oma teadmisi jagasid, jõudsime lõpuks tippu viie tunniga. Oh meie hirmu, kui nägime, et alla viib vaid üks tee — kõigile kohustuslik pikk liusõit väga järsul nõlval. Kiireimad kelgutajad jõudsid alla ühe tunniga!

Kahel päeval usaldati meil osaleda katsetel. Liustikujõe voolukiiruse arvutamiseks valasime n.–ö. ülemjooksul jõkke teatud koguse värvi ning kesk– ja alamjooksul võtsime iga 10 sekundi järel veeproove. Samuti saime ettekujutuse, mida kujutab endast lihhenomeetria — sambliku läbimõõdu alusel pinnavormi vanuse määramine. Viimasel päeval jõudsime tutvuda ka ümbritseva taimkattega.

Kogu selle Tarfalas veedetud välipraktika lõpetasime eksamiga. Sellele eksamile läksime lausa rõõmuga, sest kohapeal omandatud teadmised andsid suure enesekindluse. Ka eksamitulemused näitavad, et niisugune õppesüsteem (intensiivsetele loengutele järgneb teoreetilisi teadmisi kinnistav praktika) oleks väga kasulik.

Nädal Tarfalas möödus imekiiresti, kuid meie reis jätkus veelgi. Ühe ööpäeva veetsime **Åbisko Rahvuspargis,** kus igaühele jäeti ümbruskonnaga tutvumiseks vabad käed. Åbisko uurimisjaamast oli võimalik laenata jalgrattaid ja usinamad ei jätnud juhust kasutamata. Åbiskost sõitsime edasi **Norra kuningriiki Narvikusse.** Eesmärgiks oli oma silmaga näha imeilusaid fjorde. Narvikus olime vaid mõne tunni ja oligi aeg alustada tagasisõitu Stockholmi ja Stockholmist Tallinna.

Polaarreisi kulud kattis põhiliselt Stockholmi Ülikooli loodusgeograafia instituut. Täname ka Tartu Ülikooli, kes toetas igaüht 1/3 laevapiletihinnast. Selle fantastilise reisi eest oleme tänu võlgu eelkõige Stockholmi Ülikooli õppejõule Ann–Cathrine Ulfstedtile ja professor Jaan–Mati Punningule. Aitäh!

ENE KALLE,
stud. geogr.

Pilk Stocholmi ülikooli üliõpilaslinnakule.

ÜLIKOOLI VÄLISSUHETE OSAKONDA

jõudmiseks tuli varem tõusta nagisevat puutreppi mööda peahoone kolmandale korrusele ja siseneda võlvitud ukseavast. Küllap tekitas ülikooli väliskülalistele rõõmsat elevust massiivne metalluks, mis ukseava kattis. Nüüd on välissuhete osakonda sisenemiseks otstarbekam üles sammuda peahoone paraadtrepist ja pöörata aula rõdu juurest paremale. Nimelt on sel suvel saanud uue lahenduse ruum nr. 304. «Välissuhted» ja «teadustöö» on vahetanud pooled ja välissuhtluse jaoks on jäänud endise «seminarka» laenutussaali avaram tiib.

● **Välissuhete osakonna juhataja Riina Laidvee, mida uut toob algav õppeaasta ülikooli välissuhetele?**

Muidugi on Eesti iseseisvumine muutnud ka ülikooli suhtlemist välismaaga. Paraku on aga suhete edendamisel endiste poliitiliste piirangute asemel tekkinud tõsised majanduslikud takistused. Näiteks puudub ülikoolil praegu võimalus tasuda väliskomandeeringute kulusid jne. Väliskoostöö on nüüd peamiselt võimalik rahvusvaheliste koostööprogrammide raames, kus programmide finantseerijad asuvad väljaspool Eestit. Seoses välissõitudega küsitakse praegu väga sageli meie käest, kuidas saada Eesti passe? Välissuhete osakond passe ei vormista, passi saamiseks tuleb esmalt pöörduda oma majavalitsusse ja seejärel passibüroosse Munga tn. 9 või Munga 10, sõltuvalt elukohast.

Eelmisel õppeaastal õppis ülikoolis umbes poolsada välistudengit, sadakond meie üliõpilast jätkas oma õpinguid välismaal. Sel sügisel loodame, et need arvud ei kahane. Kindlasti oleks välismaalt õppima tulijaid rohkem, kui ülikoolil oleks pakkuda loengukursusi inglise või saksa keeles. Kümmekond tudengit saame sel õppeaastal vahetada otselepingute alusel, peamiselt on tudengivahetus toiminud Soome kõrgkoolidega. Oleme lülitunud ka rahvusvahelistesse vahetusprogrammidesse,
kolm üliõpilast läheb sel sügisel õppima Ameerika kõrgkoolidesse.

Meie üliõpilastele on veel hetkel välja pakkuda **Põhjamaade stipendiumiprogramm,** mille tähtaeg on **20. september.** Taotlusalduste ankeete Soome, Norra ja Taani kõrgkoolides õppimiseks saab välissuhete osakonnast, Rootsi ankeete jagab Põhjamaade infobüroo Tallinnas, Tolli tn. 3.

2. septembril on kavas korraldada Tartusse saabunud välistudengitele ja välislektoritele pidulik vastuvõtt.

Küsis *URMAS AUNIN*

VALLANDAMINE LIHTSAMAKS, VALLANDAMINE KEERULISEMAKS

1. juulist jõustunud töölepingu seaduse järgi ei pea tööandja enam küsima ametiühingult nõusolekut töötaja vallandamiseks (töölepingu lõpetamiseks tööandja algatusel) — piisab informeerimisest. Seejuures on tööandja töötaja eelseisvast vallandamisest **kohustatud** töötajat esindavale **organisatsioonile kirjalikult ette teatama** ja **esitama töölepingu lõpetamise põhjused.** Vastasel juhul on vallandamine ebaseaduslik.

Vallandamise põhjuste tõlgendamisel võib tekkida palju vaidlusi. Vaidluste tulemused sõltuvad edaspidi palju sellest, kui tugev on ametiühingu algorganisatsioon teaduskonnas või mõnes muus ülikooli struktuuriüksuses, kas ja kes on valitud ametiühingu liikmeid esindavaks usaldusisikuks. Usaldusisik peab välja selgitama, kas vastavad tõele ning on piisavalt argumenteeritud tööandja poolt ametiühinguliikme vallandamiseks esitatud põhjused: koondamine on mõõdapääsmatu (ning tegemist on vähem kvalifitseeritud, –kohusetundliku, –staažika vms. töötajaga), töötaja pole täitnud töökohustusi, on toime pannud vääritu teo, kaotanud usalduse jne.

Kui usaldusmees või algorganisatsiooni juhatus või muu organ leiab, et tööandja poolt esitatud põhjused pole piisavalt motiveeritud või on ebaõiged, siis on tal soovitav sellest informeerida tööandjat ja kohalikku tööinspektorit (ametiühingu organisatsiooni juhatusse kuuluvaid ametiühinguliikmeid, samuti usaldusisikuid saab vallandada vaid tööinspektori loal). Kui tööandja ei lükka töövõtjate esindaja argumente ümber või ei arvesta neid ning jätab oma otsuse jõusse — lõpetab töötajaga töölepingu, siis on nii töövõtjal kui ka teda esindaval organisatsioonil õigus pöörduda kohtusse. Ametiühing annab oma liikmetele tasuta õigusabi ning võib neid esindada kohtus konfliktide puhul tööandjaga.

Seega näib uue töölepingu seaduse järgi töötaja vallandamine tööandjal nüüd lihtsam olevat — ei pea ootama nõusolekut. Töövõtjatest endist sõltub, kas see tööandjale lihtsaks jääbki.

Töötajate vallandamisel on lähitulevikus võimalikud järgmised variandid:

1. Vallandatav pole ametiega kutseühingu liige. Sel juhul peab ta ise üksi tõestama, et ta on töölejäetutest kvalifitseeritum, tal on paremad tööalased näitajad, tal on piisav keele– või suhtlemisoskus, tema süütegu ei häirinud tööd jne., et tööandja eksib. Ta peab maksma juriidilise nõuande eest ning palkama vajadusel esindaja, kui ta soovib pöörduda kohtusse. Võib kindlalt väita, et üksikvõitlejate puhul jääb vallandamisotsus enamasti jõusse, et neil on raskem leida uut tööd, et enamik neist astub uues töökohas varsti ameti– või kutseühingu liikmeks;

2. Vallandatav on ametiühingu liige, kuid organisatsioon, kuhu ta kuulub, on nõrk ja seal puudub ametiühinguliikmeid kaitsta sooviv ning oskav usaldusisik. Ülikooli ametiühingukomitee sekkumine pole põhjendatud, kuna see ei tunne piisavalt kohapealset olukorda ega inimesi. Komitee saab küll anda juriidilist nõu ning esindada vajadusel kohtus, kuid abi võib osutuda väheefektiivseks. Töötute arvu suurenedes hakkab juurduma arusaamine, et põhimõte «iga initsiatiiv on kahjulik», mis oli kohane ENSV–s, on täiesti väär — nüüd saab «karistada» passiivne. Algorganisatsioonides hakatakse valima teotahtelisi usaldusisikuid, liikmete arv hakkab kasvama;

3. Vallandatav on tugeva algorganisatsiooni liige, kus on võimekas(d) usaldusisik(ud). Töötajate vallandamine pole tööandjal sugugi lihtne — nõuab ranget seaduse järgimist ning vallandamise põhjuste motiveerimist, võib juhtuda, et konflikt lõpeb tööandja enese töölt vabastamisega. Mõlemad pooled saavad aru regulaarsete läbirääkimiste vajalikkusest ja kasulikkusest ka muudes töötajate huve puudutavates küsimustes. Ametiühinguliikmed ning usaldusisikud veenduvad, et oma huvide efektiivseks kaitsmiseks on vaja palju vaeva näha, et demokraatiat on vaja õppida.

ALEKSANDER JAKOBSON

SPORT SPORT SPORT

VASALOPPETILE!

TÜ spordiklubi sai kirja Rootsist, milles kutsutakse 7. märtsil 1993. aastal toimuvale Vasaloppeti suusamaratonile.

Klassikalises stiilis toimuvast 90 km pikkusest maratonist võivad osa võtta vähemalt 19–aastased mehed ja naised, kes on tasunud osavõtumaksu. Selle suuruseks on **500 SEK,** koos kindlustusega 525 SEK (s.o. kui maraton peaks ära jääma, makstakse kogu osavõtumaks tagasi, ilma kindlustuseta makstakse tagasi 50%).

Osavõtumaksu sees on:

— postiga igale osavõtjale saadetav ümbrik kogu vajaliku info ja rinnanumbriga;

— söök–jook, suusa– ja määrdeteenistus 7 kontrollpunktis;

— meditsiiniabi stardis, KP–des ja finišis;

— üleriiete ja asjade transport stardist finišisse;

— dušš jms. ning kohalik transport finišipaigas Moras;

— toit pärast lõpetamist;

— diplom nime ja lõpuajaga;

— medal neile, kes mahuvad võitja aja + 50% sisse;

— auhinnad parimatele;

— finišiprotokoll.

Majutamine ja transport stardipaika osavõtumaksu sisse ei kuulu, kuid on võimalik broneerida nii elamist kui pileteid.

Täpsemat infot saab ÜSK–st Jakobi 5, tuba 112. Soovijatel registreeruda samas hiljemalt **8. septembriks.**

TARVI UUSEN,
EASL–i peasekretär

SPORDIOSAKOND ANNAB TEADA

Ülikooli uus struktuuriüksus korraldab üliõpilastele vabatahtlikku harrastussporti. Alanud sügissemestril tulevad senistele fakultatiivrühmadele juurde **valikkursused.** Valikaine maht on semestris 60 tundi (2 korda nädalas) ja arvestuse saamisel hinnatakse seda 1 punktiga. Pikemaaegne harjutamine toob üliõpilasele lisaks kehalisele vormisolekule ka muud kasu: näiteks mõnes rühmas võib saada spordikohtuniku litsentsi, teisal aga tunnistuse, mis lubab töötada vastava ala instruktori või metoodikuna. Asjahuvilised saavad tingimuste ja õppeprogrammidega tutvuda spordiosakonnas (Jakobi 5, tuba 114).

Valikkursuse õigustes tegutsevad ka mõned TÜ koondvõistkonnad, kus harjutatakse 4—5 korda nädalas ja osaletakse pidevalt võistlustel.

Valikainete kõrval jäävad tegutsema fakultatiivrühmad, millest osavõtt sõltub üliõpilase ajabüdžetist. Siia kuuluvad ka algväljaõppe kursused.

Ülikooli spordibaasides on harjutamine oma rühma tunnis tasuta, väljaarvatud sümboolne tasu sissepääsukaardi eest. Mõnedel spordialadel tegutsevad osaliselt kinnised klubid, kus vastavalt põhikirjale on kehtestatud ka liikmemaks. Kui aga tegevus toimub üüribaasides (näiteks Tähtvere ujula), siis tuleb osalejal tasuda umbes pool üürisummast.

PALLIMÄNGUHUVILISED

Nii teaduskondade kui ka üliõpilasorganisatsioonide pallimängutundide jaotamine TÜ spordibaasidesse toimub **reedel, 4. septembril kl. 16 kehakultuuriteaduskonna õppehoones Jakobi 5, aud. 302.**

Kohale peaksid tulema eestvedajad, võistkondade kaptenid, sest hilisemaid pretensioone pole enam võimalik arvestada. Eelnevalt võiksid asjaosalised tuua **spordiosakonda (Jakobi 5, tuba 114)** kirjaliku taotluse.

TENNIS

Algajate kursustele registreeritakse soovijaid spordiosakonnas (Jakobi 5, tuba 114) esmaspäevast reedeni kell 9—12.

VALTER LENK,
spordiosakonna juhataja

In memoriam

ERNST RAUDAM

21. IV 1915 — 11. VIII 1992

15. augustil sängitasime Vana–Jaani kalmistule sõjajärgse Tartu Ülikooli ühe kõige prominentsema arstiteadlase Ernst Raudami.

Lahkunu oli tark arst, osav kirurg, austatud õpetaja, viijakas teadlane ja tunnustatud liider. Tema elutööd jääb tähistama poliomüeliidi likvideerimine Eestis, uute ravimeetodite väljatöötamine ja rakendamine. Tema ideede ja loomingulise suhtumise mõjul kujunes Tartus neuroloogia ja neurokirurgia koolkond, kellel on arvestatavaid saavutusi. Professor Raudam töötas ülikoolis kaua (1941—1984); tema tegevuse aeg oli üsnagi muutlik ja komplitseeritud. Siiski suutis õpetaja teha peaaegu alati õigeid prognoose ja oskas võimalikust maksimumi saavutada.

Õpilaste nimel
AIN–ELMAR KAASIK

INFO ● INFO

TÄHELEPANU, ESMAKURSUSLANE!

❑

ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU TEATAB

Esimese kursuse üliõpilaste lugejaks registreerimine toimub kursuste kaupa raamatukogu auditooriumides (W. Struve 1).

Vastavad teated on raamatukogu fuajees ja dekanaatides. Täiendavat informatsiooni saab **teatmebibliograafia osakonnast (tuba 264), tel. 35 366.**

Koos lugejapileti kätteandmisega tutvustatakse üliõpilastele raamatukogu sisekorraeeskirju, lugejate õigusi ja kohustusi, lugejateeninduse korraldust ning antakse muid raamatukogu kasutamiseks hädavajalikke teadmisi.

Raamatukokku tulles palume kaasa võtta **üliõpilaspilet ja kirjutusvahend.**

Tere tulemast raamatukokku!

TARTU NORRA SELTSI

üldkoosolek toimub **esmaspäeval, 7. septembril kl. 16 ülikooli ph. aud. 102.**

Päevakorras: põhikirja täpsustamine (s.h. liikmemaksust), keelekursused jm. Võetakse vastu uusi individuaal– ja kollektiivliikmeid.

Juhatus

VÄITEKIRJAD

22. septembril kl. 14.15 toimub TÜ nõukogu saalis **Olaf–Mihkel Klaasseni** väitekirja «Eesti Vabariigi konsulaarpoliitika Aasias ja Aafrikas 1918—1940» kaitsmine ajaloodoktori kraadi taotlemiseks. Väitekirjaga on võimalik tutvuda ülikooli raamatukogus.

TIIT ROSENBERG,
kaitsmisnõukogu sekretär

FILOSOOFIA ERIALANA

Inforomaatikakoosolek üliõpilastele, kes soovivad õppida filosoofiat erialana (alam–, kesk– või ülemastme ulatuses) toimub **kolmapäeval, 9. septembril kl. 16.15 aud. üt. 215.**

Jätkuva vooru üliõpilaste sissejuhatav kokkutulek toimub **neljapäeval, 10. septembril kl. 16.15 aud. üt. 211.**

PEAHOONE KELDRIKOHVIK «Sophokles»

ootab jälle külastajaid (esialgu kl. 8.30—16–ni).

TÜ KLUBIS

SUME SUVI ON LÕPPENUD NING TAAS OLED OODATUD

teisipäeviti, reedeti, laupäeviti ja pühapäeviti

MÕNUSALT AEGA VEETMA

TARTU ÜLIKOOLI KLUBISSE

● **Teisip., 1. septembril kl. 21—02**

UUE HOOAJA AVAPIDU

* ülemajadisko audios–videos,

* etteasted vaatamiseks–kuulamiseks,

* baarimõnud ja hea seltskond.

● **Reedel, 4. septembril kl. 22—03**

ÜLEMAJA ÖÖDISKO

vormivad tõeliseks tantsumölluks Sven Mällo, Janek Luts ja Toivo Tenno.

● **Laupäeval, 5, septembril ja pühapäeval, 6. septembril kl. 21**

DISKOPEOD

NARVA MNT. 27 TÜ KOHVIKUS

kolmapäeviti, neljapäeviti ja reedeti

kl. 20—24 DISKOÕHTUD.

Alustame 2. septembril!

ÜLIÕPILASPILET VÕTA KINDLASTI KAASA, SEST TÜDENGISEISUS GARANTEERIB SULLE PÄÄSU KLUBISSE JA KOHVIKUSSE NING SOODSA PILETIHINNA!

UT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, reedeti. Tellim. nr. 780. Tiraaž 1[illegible]

35 180

NR. 23 (1683)
REEDE,
11. SEPTEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- SISSESAANUTEST — 3. lk.
- KAS MINNA VALIMA VÕI MITTE — 4. lk.

UUED MEHED SAMMASTE TAGA

CURRICULUM VITAE

Jaak Aaviksoo

J. Aaviksoo on sündinud 11. jaanuaril 1954 Tartus. 1971. aastal lõpetas Tartu 2. Keskkooli, 1976. aastal kiitusega TÜ füüsika–keemiateaduskonna.

Sellest ajast peale on töötanud teadurina TA Füüsika Instituudis, füüsika–matemaatikakandidaat 1981. aastast. On töötanud Novosibirski Termofüüsika Instituudis, A. von Humboldti stipendiaadina Stuttgardis (1987—1988, 1989), külalisprofessorina Pariisi VII Ülikoolis ja Osaka Ülikoolis.

Juunis valiti ta TÜ korraliseks professoriks.

J. Aaviksoolt on ilmunud üle 90 publikatsiooni tahkise füüsika ja laserspektroskoopia alalt, ta on esinenud ettekannetega paarikümnel rahvusvahelisel konverentsil. Ta on Eesti Füüsika Seltsi asutajaliige ja esimene esimees (1989—1992).

J. Aaviksoo on abielus, abikaasa Kiira Aaviksoo on Geograafiainstituudi doktorant. J. Aaviksool on 2 poega ja tütar.

Uued prorektorid 1. septembril peahoone ees. Vasakul II prorektor prof. Jaak Aaviksoo ja paremal I prorektor prof. Peeter Tulviste.

ANDRES JOALA **foto**

CURRICULUM VITAE

Peeter Tulviste

P. Tulviste on sündinud 28. oktoobril 1945 Tallinnas. 1964 lõpetas Tallinna 10. Keskkooli. 1964—1969 õppis Moskva Ülikoolis psühholoogiat, psühholoogiakandidaat aastast 1975, psühholoogiadoktor 1987.

Tartu Ülikoolis on P. Tulviste töötanud alates aastast 1974, dotsendina 1978., professori ja kateedrijuhatajana 1988. aastast. On töötanud kahel korral külalisprofessorina USA–s Clarki Ülikoolis (1989, 1990—1991) ning k.a. aprillist juunini Hamburgi Ülikoolis.

Möödunud aasta sügisest asus korraldama filosoofiateaduskonna taasloomist ning k.a. jaanuarist juulini töötas selle teaduskonna dekaani kohusetäitjana, alates juulist on TÜ I prorektor.

P. Tulvistelt on ilmunud üle saja teaduspublikatsiooni, s.h. monograafia «Verbaalse mõtlemise kultuurilis–ajalooline areng» (1988; ingl. k. 1991). Ta on Eesti Psühholoogide Liidu eestseisuse liige, kahe rahvusvahelise psühholoogiaseltsi liige, ajakirjade «Journal of Russian and East European Psychology», «Akadeemia» ning «Eesti Entsüklopeedia» kolleegiumi liige.

Peeter Tulviste on abielus, abikaasa Tiia Tulviste on TÜ psühholoogiaosakonna vanemõpetaja, psühholoogiakandidaat. Peres on poeg ja tütar.

TÜ VALITSUSES

31. augustil

● **TÜ SEADUSEST.** Rektor alustas õppeaasta valitsuse esimest koosolekut viimasel ajal eriti päevakorrale kerkinud **ülikooli seaduse** vajalikkusest. TÜ on klassikaline ülikool ja vajab oma eksisteerimiseks oma kindlat seadust. Kas üritada seda koos Tehnikaülikooliga, jäi veel lahtiseks. Ülikooli juristid peaks tegelema seaduse väljatöötamisega.

● Prorektor Peeter Tulviste ettepanekul kiitis valitsus heaks moodustada filosoofiateaduskonnas **KULTUURIKESKUS.** Praegu on selles teaduskonnas olemas ka pedagoogikakeskus. Kultuurikeskus hõlmaks nii kultuurikateedri kui Kunstiülikoolist osaliselt üle toodud maaliosakonna. Keskuses on kunsti ja muusika õppetoolid.

● Bioloogia–geograafiateaduskonna dekaan prof. Aadu Loog tegi teaduskonna nõukogu otsuse põhjal ettepaneku likvideerida 1. septembrist kateedrid ja moodustada nende asemele viis aineinstituuti: botaanika–ökoloogia, zooloogia ja hüdrobioloogia, molekulaar– ja raku–, geograafia– ning geoloogiainstituudid. Instituutide juhid tegutsevad ühiskondlikel alustel. Dekaan tegi ka ettepaneku asutada geoinformaatika ja kartograafia õppetool. Kevadel jäi teaduskonnas täitmata loodushoiu ja keskkonnakaitse õppetool. Ta arvas, et selle õppetooli võiks jätta veel vabaks sobiva kandidaadi leidmiseni. Valitsus ei olnud nõus veel ühe uue õppetooli loomisega, vaid soovitas seda teha täitmata jäänud loodushoiu õppetooli arvel.

● Rektor teatas ka õigusteaduskonna nõukogu ettepanekust tühistada omandi–, agraar– ja ökoloogiaõiguse õppetoolile kandideerinud dots. Peeter Kase valimise tulemused (ta jäi valimata: poolthääli oli 13, vastu 21), sest nõukogu liikmetele võis mõju avaldada neil päevil «Postimehes» ilmunud negatiivne artikkel P. Kase suhtes. TÜ valitsus leidis, et valimise protseduuri ei ole rikutud, samuti pole keegi väitnud, et tegu on laimuga. Soovitati välja kuulutada uus konkurss.

● Prorektor Jaak Aaviksoo edastas järgmise informatsiooni: on loodud **informaatika arendusgrupp** (J. Aaviksoo, O. Kiis jt.), **eurofakulteedi** töögrupi juht on Ü. Matjus.

«Usun siiralt, et peale jääb akadeemiline initsiatiiv»

LUGUPEETUD ÜLIKOOLI PERE! AUSTATUD KÜLALISED!

Rektor prof. Jüri Kärneri aktusekõne 1. septembril

Ring on jälle täis saanud ja ajal, mil bioloogiline aasta on jõudnud korjamiseni, alustab akadeemiline aasta oma külviga. Nii on see olnud igal aastal. Sel aastal on aga mõndagi teistmoodi: Eesti riik on jälle pannud maksma oma põhiseaduse, Eesti ühiskond peab aga õppima elama oma raha kursi järgi.

Kuid kõrvuti kroonikursiga on olemas ka akadeemiline kurss, mille Tartu Ülikool valis juba enne põhiseaduse vastuvõtmist ja oma raha kehtestamist. Ei ole liiast korrata, et **meie kursi aluseks on hoida Eesti Vabariigi Tartu Ülikool kui meie rahvuslik *universitas* ülikoolikeskse teaduskorralduse südames. Ja mitte ainult hoida seal,** vaid **hoida nõuda,** et **siinse töö tulemused rahuldaksid nii rahvuslikke kui ka rahvusvahelisi nõudeid.** Ühelt poolt on niisugune kurss määratletud nende ettevõtmistega, mis tervikuna kujundavad Tartu Ülikooli uuenemise **seestpoolt.** Teiselt poolt toimib ühtlasi ka Eesti tippharidus ja –teaduse reform, mis kogu oma ebakindluse juures on viinud siiski selleni, et teaduskorralduse ülikoolikeskus muutub tagasipöördumatuks.

TÄNA ALGAVAL AKADEEMILISEL AASTAL

leiab aset vähemasti **neli sündmust,** mille käigus kahtlemata küsitakse: kui õige on *alma mater tartuensis*'e tee tulevikku? Need neli sündmust oleksid:

*** riiklike võimuorganite valimised septembris;**

*** Eesti teaduse Rootsi–poolse ekspertiisi tulemuste üldistamine;**

*** 360 aasta möödumine TÜ asutamisest ja**

*** EV 75. aastapäev järgmise semestri algul.**

* Mis puutub **valimistesse,** siis meie jaoks pole niivõrd oluline see, kui palju TÜ kasvandikke ja õppejõude kandideerib presidendi ja Riigikogu liikme kohtadele. Märksa olulisem on meile see, kui palju peavad **tulevase** riigivõimu kandjad ja erakondlike suurrühmade esindajad oma poliitilistes otsustes meeles, **kus** Tartu Ülikool asub ning mida meie *universitas*'e–süsteem vajab.

* **Rootsipoolse ekspertiisi** puhul ei saa jätta järelduste tegemist üksnes võimutegelaste asjaks. Siin peab olema meie oma õpetlaste vastutus väga tundlik kogu ekspertiisi järelduste tegemisel. Ainult meie õpetlased teavad, mida Eestimaale on vaja.

* **Ülikooli suur aastapäev** — seda pole põhjust häbeneda. Mitte et jälle tuleks tähtpäevi oma huvide kaitsmiseks kavalalt ära kasutada, vaid see on meie ajalugu, mille järgi hinnatakse ka meie tööd. Miks me peaksime omaenese mõõdupuud varjama, ehkki vaesel ajal pole kohane pidutseda nii pillavalt, nagu seda tehti kümme aastat tagasi. Aga tähistame kindlasti.

* Mis puutub aga **kolmveerandsajandi möödumisse EV algusest,** siis see sunnib kindlasti vaatama, missugune on Eesti riigi ja tema rahvusliku *universitas*'e suhe. Missugune on ja missugune ta **peaks olema.**

Nende kenade sündmuste vahele tuleb ridamisi katsumisi.

Kõigepealt see, et nõudmised tippharidusele väärtusele kasvavad väga kiiresti. Ärgem unustagem, et need nõudmised kasvavad ka lahus maksumaksjate rahulolematusest ja nendele nõudmistele tuleb vastata ikkagi väga vaestes oludes.

Millega läheb Tartu Ülikool nendele katsumustele vastu uuel akadeemilisel aastal?

Kõige ulatuslikumaks

UUENDUSEKS MÖÖDUNUD AASTAL

oli TÜ–s **professuuride määratlemine** ja nende täitmine. Nende sammude kõige käegakatsutavamaks tulemuseks on professorite ringi laiendamine, noorendamine ning täiendamine ja seda ka Teaduste Akadeemia juhtivate teadurite kaudu. Jah, avanss, mille ülikool professuuride arvel pakkus, on suur. Teisiti ei saanud teha. Ent juba mõne kuu jooksul on näha, kuidas see avanss ergutab ja peabki ergutama. Ja kahetseda ei tuleks mitte ülikoolipoolset avanssi, vaid kui seda ei osata loovalt ära kasutada. Seda teavad ka vastvalitud professorid kõige paremini ise, kuidas kaitsta oma ainet, kuidas kaitsta oma kohta, teavad seda, kui teraselt neil silm peal hoitakse.

Professuurid saavad oma tervikliku sisu siis, kui on määratletud ja täidetud kogu distsiplinaarne meeskond. Sellel ülesandel on momendil neli tahku:

1) abiprofessuuride määratlemine ja täitmine;

2) nooremate õppejõudude ja abiõppejõudude määratlemine;

3) õppekavade süsteemi viimine;

4) õppetoole ühendavate või täiendavate akadeemiliste struktuuride loomine.

Ruttan kohe rõhutama, et ei saa olla normatiivi, kui suur niisugune meeskond peab olema ja missugustest elementidest peab ta tingimata koosnema; meeskonna ülesehituse määrab ikkagi distsipliini vastutusrikkus ja teaduslik perspektiiv.

➡ (Järg 2. lk.)

Euroopa õiguse nädal

Euroopa Nõukogude egiidi all ja TÜ õigusteaduskonna korraldamisel toimub 14.—19. septembrini ülikoolis Euroopa õiguse nädal. Põhiettekanded on erinevate õigusharude tippteadlastelt kogu Euroopast. Teemade ring ulatub konstitutsioonilisest õigusest vanglareformini ning peaks pakkuma huvi kõigile, kes soovivad saada ülevaadet kehtiva õiguse ja õigusteaduse aktuaalsetest probleemidest tänapäeva Euroopas.

Ürituse avamine on 14. septembril kl. 11.30 ülikooli aulas. Samas on võimalik lähemalt tutvuda programmiga. Infot võib saada ka õigusteaduskonna dekanaadist ning ülikooli peahoone teadetetahvlilt.

«Usun siiralt, et peale jääb akadeemiline initsiatiiv»

➥(Algus 1. lk.)

ÜLIKOOLI TEADUSKONDLIKUST STRUKTUURIST

1991. aasta sügisel alustas meie ülikoolis taas **usuteaduskond.** Aastavahetusel tuli tagasi **filosoofiateaduskond.** Suvel võeti vastu otsus luua **sotsiaalteaduskond,** mille esimesed tudengid koos vastsete õppejõududega on täna siin meie keskel. Tere tulemast!

Kui Euroopa riigid otsustavad, et Balti riikide **euroteaduskond** tuleb samuti Tartu Ülikoolis, avardub ülikooli teaduskondlik ring veelgi. Meeldetuletuseks, et euroteaduskonna idee on Saksamaa Liitvabariigi kauaaegse välisministri Hans–Dietrich Genscheri poolt välja pakutud. Kas selline teaduskondade ringi laiendamine on laiutamine?!

Ei, *universitas* peab olema humanistlik, inimest avardava sisuga. Mitte teaduskondade suurus tudengite või professuuride arvu järgi, vaid kokkukuuluvus inimese ja maailma mõistmise nimel annab akadeemilisele organisatsioonile tema kuju. Meie ülikoolis on nüüd võimalik õppida seda, mida maailm koos inimesega endast kujutab, kuidas on võimalik temast aru saada ning kuidas saab inimesest looja. Seda viimast eesmärki taotleb kõrvuti kujutava kunsti ja muusika korraliste professuuride loomisega ka vabade kunstide kutsutud professuuri põhjendamine filosoofiateaduskonnas.

Ülikooli organisatsioon ja selle **akadeemiline sisu** on muutunud kaugelt kiiremini kui vastav seadusandlus. See on end tunda andnud juba praegu ja segab meie tööd veel pikka aega. Järelikult ei ole pääsu **akadeemilise seadusandluse** kehtestamisest. Me kujutame ette, et see peaks olema nagu püramiid, mille tipus asub rahvusülikooli seadus ja selle jalamil igapäevast ülikoolielu korraldavad põhikirjad. **Esimene** tingimus selliseks püramiidiks on see, et riikliku põhiseaduse kehtivus on täidetud. **Teiseks** tingimuseks on meie endi tahtmine elada seaduse järgi. **Kolmandaks** tingimuseks on vaja momendil vaeva näha. Selleks on **eestikeelse teadusalase sõnavara korrastamine** sel viisil, et meie haritlased ei peaks suhtlema eesti–inglise poolkeeles. Tartu Ülikooli terminoloogilised teened on väga vanad. Nüüd on vaja neid jälle **ja esmajoones ülikooli** enda huvides. Aga ilma nendeta korralikku seadust kokku ei pane.

Nagu algul ütlesin, uueneb Tartu Ülikool kahelt poolt — omaenese seinte vahel ja integratsioonis ülikooliväliste süsteemidega. Teisena mainitud uuenemise tulemusteks on **ühisprofessuurid** Teaduste Akadeemia instituutidega ja mida eriti tahaksin rõhutada, s.o. arstiteaduskonna akadeemiliste kliinikute taastamine. See on tohutu suur majapidamine, mida isegi kõige detailsem seadusandlus ei suuda koos hoida, kui ta pole kaetud majanduslike tagatistega. Üle poole aasta käib kemplemine kliinikumi täiendava finantseerimise ümber. Ei tohiks olla raske aru saada, et haiglas ravimise kõrval on õpetamine kulukas. Õpetada saab ikkagi baasil, millel on tulevikuperspektiiv ja kulutused on ilmselt paratamatud. Aga kõhklused jätkuvad. Näib, nagu meie ühiskond ikkagi kõhkleks meie akadeemilise potentsiaali investeerimisel. Igatahes olen kindel, et nendest kõhklustest ei saa üle lihtsalt sellega, et ähvardatakse kehtestada õppemaksud ilma õppelaenude süsteemide ning ilma sihtprogrammideta magistri– ja doktoriõppeks.

Üleminekul kõrghariduse maksustamisel peab kõigepealt endale väga selge olema, kas ettevõtmine üleüldse tasub ennast ära. Kui kaetavate kulutuste osa on tühine, siis kodurahu huvides pole mõtet seda ette võtta. Muul juhul, kui aga suuremate maksudega rohkem kulutusi kaetakse, peab pidevalt kaaluma, et ei tekiks ebavõrdsust kõrghariduse juurde pääsejatel. **Kõik, kes on võimelised ja tahavad kõrgharidust omandada, neil peab see võimalus olema.** Selleks põhieeltingimuseks peab olema ja jääma intellektuaalne pürgimus. Kui me sellest kinni ei pea, lööme sellel demokraatial, mida me nii kaua igatsenud oleme, lihtsalt juba eos jalad alt ära.

Valusaid rahaprobleeme on tegelikult kolm:

*** üliõpilaste stuudiumi katmine laenude ja stipendiumidega;**

*** õppejõudude palkade ja pensionide tõstmine kõrgharidusele väärilisele kõrgusele;**

*** ning ülikooli ehituste finantseerimine nende kiireks ja katkestamatuks lõpetamiseks.**

Ülikooli esmamureks nende hulgas jääb ikkagi, et ülikoolil oleks, mida pakkuda. Kui need ehitused jäävad pooleli, siis ei teki seda keskkonda, mis õpetab iseenesest niisamuti, nagu teeb seda õppejõudki. Kui aga õppejõudude palgad surutakse teistega võrreldes järjest allapoole ega anta endale aru, et pensionile jääv õpetlane jätkab oma vaimset tööd ning nõuab juba ainuüksi seetõttu kõrgemat pensioni, siis sellega antakse ikkagi mõista, vabandage väljenduse eest, et teadlane on hobusevaras, ja mis siis veel rääkida mingist hariduse väärtusest.

Tartu Ülikooli uuenemine on pikaajaline protsess, mille keskel võib ära väsida. Siis tekib mõistetav küsimus, kumb jääb peale — kas **majanduslikud raskused või akadeemiline initsiatiiv.** Ma usun siiralt, et **akadeemiline initsiatiiv.**

Miks? Kõigepealt seetõttu, et ülikool ise on järjest investeerinud just inimestesse ja akadeemilised kaaskodanikud on näidanud, et nad püüdlevad pidevalt kõrgemale. Teiseks aga seepärast, et nõudlikkust kannab uus põlvkond. Läinud õppeaasta jättis sellest nõudlikkusest ilusa ja kestva tunnismärgi. Need olid just tudengid, kes nõudsid, et taastataks Gustav II Adolfi mälestussammas. See sai kevadel teoks Rootsi kuninga Carl XVI Gustavi ja kuninganna Silvia juuresolekul. See oli ilus ja tulemuslik nõudlikkus.

Jätkugu teil seda nõudlikkust, sest ülikoolis on võimalus hankida teadmisi ja seda teistele edasi anda. Ja kui te nende teadmistega saate parandada vigu, jõuate oma kaugete unistusteni, siis see on juba tarkus. Ja kuigi ülikooli esmaeesmärk on teadmiste hankimine ja levitamine, on meie ülim eesmärk targem maailm.

Jõudu, nõudlikkust ja kannatlikkust!

Septembri teisel päeval kogunesid TÜ nõukogu saali välisüliõpilased ja välislektorid. Ülikooli esindajad tutvustasid neile lähemalt meie *alma mater'it.*

ANDRES JOALA foto

ÜHISKONNA-TEADUSTE SEMINAR

TÜ sotsiaalteaduskond alustab üldhuviliste loengute sarja neljapäeviti kl. 16, Tähe 4, aud. 156 *teaduskonnaseminari vormis. Kõik asjast huvitatud TÜ ja EPMÜ õppejõud ja õpilased on teretulnud.*

Teemad:

10. sept. Rein Taagepera, «Erakondade arvu teooria»

17. sept. Edgar Kaskla, «Viis rahvuslust: uelsi, baski, alžeeria, kvebeki ja eesti»

24. sept. Thomas Palm, «Marx majandusteadlasena», või külalislektor USA–st.

1. okt. Thomas Palm jt., «Majandusterminoloogia»

*Sotsiaalteaduskonna tunniplaan ja muu kasulik on seinal dekaani juures (**Tähe 4, tuba 215**). Teiste teaduskondade õppurid, kes soovivad mõnda sotsiaalteaduskonna kursust võtta, peavad saama vastava õppejõu ja seejärel ka dekaani kirjaliku nõusoleku. Neilt oodatakse täit osalemist kontrolltöödel ja eksamil. Sotsioloogia 4. aasta üliõpilased võtavad automaatselt osa Social Science Literature kursusest.*

ÕNNITLEME!

ATKO–MEEME VIRU 60

7. septembril sai 60–aastaseks professor Atko–Meeme Viru, kes on olnud üks prominentsemaid Eesti spordifüsioloogе ja sporditeadlasi. Juubilar sündis Tallinnas, õppis Viljandi 2. Keskkoolis. Seal sai temast spordimees, kes on tulnud kahekordseks vabariigi noortemeistriks korvpallis. Järgnesid õpingud ülikooli kehakultuuriteaduskonnas, mille lõpetas 1955. aastal. Ülikooliõpingute kõrvalt töötas ta korvpallitreenerina TÜ spordiklubis.

Peale ülikooli lõpetamist õppis ta aspirantuuris, töötas seejärel sportmängude kateedris õpetajana, spordimeditsiini kateedris vanemõpetajana ning kateedrijuhataja–dotsendina. Doktoritöö valmis 1970. aastal. Aastast 1971 kuni siiani on tegutsenud spordifüsioloogia kateedri juhatajana, 1974. aastast professor. Atko–Meeme Viru oli 1973—1989 kehakultuuriteaduskonna dekaan. Kevadel valiti ta korraliseks professoriks spordifüsioloogia alal. 1960–ndate aastate algul moodustati tema organiseerimisel lihastalitluse laboratoorium, mille teaduslik juhendaja on ta tänaseni. Tema ideede ja organisaatorivõimekuse mõjul kujunes Tartus spordifüsioloogia koolkond, kellel on arvestatavaid saavutusi kehaliste koormustega kohanemise füsioloogiliste (sealjuures endokriin–) mehhanismide uurimisel.

Tema sulest on ilmunud üle 500 publikatsiooni, sealjuures üle kümne monograafia. Ta on juhendanud üle kolmekümne kaitstud väitekirja. Väga laialaulatuslik on olnud tema ühiskondlik tegevus. Pikka aega oli ta Eesti Spordikomitee teaduslik–metoodilis komisjoni esimees. Praegu on ta Eesti Olümpiakomitee asepresident ja Eesti Olümpiaakadeemia president.

Uuel eluperioodil soovime professor Atko–Meeme Virule jätkuvat loomingulist jõudu ja head tervist!

KOLLEEGID

JUHAN TULDAVA 70

23. augustil möödus 70 aastat rahvusvaheliselt tunnustatud keeleteadlase, kauaaegse TÜ saksa filoloogia kateedri juhataja professor Juhan Tuldava sünnist. Ta on olnud seotud Tartu Ülikooliga alates 1964. aastast, kui temast sai saksa filoloogia kateedri õppejõud. Enne seda oli ta lõpetanud Stockholmi Ülikooli germaani keelte ja indo–euroopa võrdleva keeleteaduse alal ning kaitsnud seal filosoofia litsensiaadi väitekirja 1960. aastal. Doktoriväitekirja «Sõnavara kvantitatiivse süsteemi uurimise probleemid ja meetodid (eesti ainestiku põhjal)» kaitses ta Tartus 1985. aastal ning talle anti doktorikraad nii soome–ugri keelte kui ka strukturaal–, rakendus– ning matemaatilise lingvistika erialal. 1970—1990 oli ta saksa filoloogia kateedri juhataja, pärast seda on ta kateedri professor.

Tema teaduslik uurimistöö on kulgenud põhiliselt kahes suunas: germanistika ja rakenduslingvistika. Germanistika–alased uurimused haaravad germaani keelte ajalugu, germaani ja läänemeresoome keelte sidemeid, kõrgkooliõpikute koostamist. J. Tuldava on koostanud «Rootsi keele grammatika» (3. tr. 1991) ja kaasautorluses «Rootsi–eesti sõnaraamatu» (1979). Rootsis on ilmunud tema eesti keele õpik rootsi keeles (1962, 3. tr. ilmub k.a.).

Germaani–romaani filoloogia osakonna pere õnnitleb juubilari ja soovib talle tugevat tervist ning tööindu ka edaspidi!

Kolleegide nimel
HEINO LIIV

Uued suunad ülikooli taimefüsioloogias

Tartu Ülikooli taimefüsioloogia sai sel suvel täiendust elavjõus ja tehnikas. Teaduste Akadeemia Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituudist tuli Molekulaar– ja Rakubioloogia Instituudi koosseisu üle kaks töörühma, mis moodustavad nüüd, koos endise taimefüsioloogia kateedriga, taimefüsioloogia professuuri.

Uustulnukatel on enam kui kahekümneaastane teadusliku uurimistöö kogemus taimede fotosünteesi ja kohastumisprotsesside alal. Lääne keskajakirjades on avaldatud kümneid artikleid. Tihe koostöö on kujunenud Austraalia Rahvusülikooliga Canberras ja Würzburgi Ülikooliga Saksamaal, sidemed on veel mitme teise teaduskeskusega Saksamaal, Ameerika Ühendriikides, Rootsis ja Soomes. Loov mõte ja välissidemed on aidanud laboratoorse baasi hoida maailma tipptasemel, mis ahvatleb. Traditsiooniliselt töötavad Tartus igal aastal 1—2 välismaa fotosünteetikut, meie vastukülaskäigud on loomulikud. Peamiselt uurime fotosünteesi fundamentaalprobleeme — süsiniku assimilatsiooni ja fotosünteetilise elektrontranspordi kiirust määravaid protsesse ja tegureid. Kohastumise alal on tähelepanu all energeetilised ja orgaanilise aine bilansi aspektid, viimasel ajal ka atmosfääri saasteainete mõjud.

Kuna enamik meist on hariduselt füüsikud, domineerib biofüüsikaline mõtteviis, kasutatakse keerulist aparatuuri ja kvantitatiivseid meetodeid. Eksperimentaaltööd saadab uuritavate protsesside matemaatiline modelleerimine, milleks on piisavalt arvutustehnikat. Meie uurimiste omapära on mõõtmised tervel lehel ja taimel, neid keemiliste analüüside ja ekstraheerimisprotsessidega häirimata. Mõõdame lehe ja taime süsihappegaasi, hapniku ja veeauru voogusid, klorofülli fluorestsentsi ja mõningaid lehe optilisi omadusi, eriti nende kiireid muutusi katsetingimuste järsul muutusel. Mõõdetud sõltuvuste kaudu püüame ära arvata, missugused sisemised mehhanismid niisuguseid muutusi põhjustavad. Praegu on kõige põnevamaks probleemiks ensüümikompleksid ja «kanaliseeritud» metabolism, mis avaldub mõõdetud kineetilistes kõverates.

Õppetöös rõhutame metabolismiahelate biokeemia kõrval ka taimeprotsesside biofüüsikat, nagu valguse neeldumist aines, difusiooni, osmoosi jt. biofüüsika põhiprotsesse, seejuures võimalikult sisuliselt ja väheste valemitega. Taime käsitleme kui isereguleeruvat süsteemi, kus erinevate füsioloogiliste protsesside vahekord kujuneb vastavalt valitsevatele keskkonnatingimustele. Meie eesmärk on õpetada looduse fundamentaalseadusi, mis annavad meie lõpetajatele eelise konkurentsis.

AGU LAISK,
taimefüsioloogia professor

«ÜLIKOOLI AKADEEMILISSE PERRE KUULUB 10 955 LIIGET, NEIST 7621 ÜLIÕPILAST»

TÜ NÕUKOGUS 31. augustil

Õppeaasta esimene TÜ nõukogu koosolek algas leinaseisakuga. Rektor palus mälestada suvel jäädavalt lahkunud usuteaduskonna üliõpilast, TÜ nõukogu liiget **PRIIT RUMMOT.**

REKTORI AVAKÕNE

nõukogus puudutas suuresti samu küsimusi, millel ta peatus ka 1. septembri aktusel. Seepärast toob toimetus välja vaid need teemad, millest aktusel juttu ei olnud.

Rektor ütles, et suuremad muudatused on toimunud ülikooli struktuuris seoses teaduskondadega, kuid et konkretiseerimist vajavad ka teaduskondade arengukavad. Kuigi ülikooli finantseerib riik, on vaja leida rahasaamiseks ka muid võimalusi. Reaalained peaksid rohkem avanema ühiskonnale, siduma end enam tehnoloogiaga. Nii näiteks ootab ülikoolilt abi üldharidusprogrammi väljatöötamisel tulevane lennunduskolledž. Humanitaaralad peaksid end rohkem siduma programmidega «Tempus», «Erasmus» jt.

Kevadsemestril kuulutati välja 123 korralist professuuri, täideti 110 kohta, 40 konkurenti ei saanud vajalikul arvul hääli. Ülikooli on saabunud kirju, milles arvatakse, et TÜ tegi sellega vea, et oleme lasknud lati liiga madalale, oleme andnud avanssi. Rektor ütles, et me ei ole andnud mitte rahapatakat, vaid võimaluse inimestele edasi minna. Kes toime ei tule, langeb välja. Ideaali mujalt ülikoolidest võtta pole, peame astuma oma rada.

Rektor näitas ka slaidi ülikooli 1976. aasta struktuurist, mida iseloomustas suur ametiisikute arv juhtkonnas. Ta ütles aga, et ta on ülikooli patrioot ning ei hakka seda kritiseerima. Seal töötas siiski inimesi, kes ülikooli asja edasi viisid ja tänu millele rahvuslik haridus püsima jäi. Nüüd selline süsteem ennast enam ei õigusta ning kesksele kohale astub professor.

Vastvalitud korralisi professoreid iseloomustas rektor positiivselt. Tema laual olevat juba mitmed professorite õppekavad. Kasutusel on juba mitmed uued ametinimetused. On olemas ka emeriitprofessori statuut, kuid selle rakendamiseks pole raha. Tasustamine toimub kahepoolselt: riik annab elatusraha, ülikool kindlustab minimaalpalga.

❑ ❑ ❑

❑ Kevadel lõpetas ülikooli **1144 inimest,** s.h. kiitusega 105. Neist õppis päevases osakonnas 865, kaugõppes 279.

Anti kätte ka 350 pedagoogitunnistust, lõpueksameid ei sooritanud või ei kaitsnud diplomitöid 68 inimest.

31. augusti seisuga oli TÜ–s 7621 üliõpilast, 58 välisüliõpilast ja 17 välismaal õppijat. Vastu võeti tänavu 1209 inimest. Valitsusele püüti selgitada, et vastuvõtu kärpimine pole õige. Meil võiks julgesti olla 35 000 üliõpilast Põhjamaade eeskujul. Kui hakkab kasvama tööpuudus, on ülikool üks koht, kus ennast täiendada ja varju leida. Rektor ütles, et juba sel aastal ennustati meil vastuvõtu läbikukkumist, sest kõik pidavat suunduma välismaale. Konkurss oli aga soliidne, pealegi võis teaduskond võtta 5% oma õppijate arvust õppima õppemaksu eest. Neid oli 53 inimest, soovijaid tunduvalt rohkem.

Peatudes ülikooli **360. aastapäeval,** ütles rektor, et valitsus võiks teha meile kingituse ja kinkida ülikooli seaduse, mis likvideeriks ebamäärasust ja paneks meid paika rahvusülikoolina.

❑ ❑ ❑

Rektor tutvustas ka kaht uut prorektorit (vt. «UT» 1. lk.). Ta peatus lühidalt nende elulugudel ning ütles, et I prorektor prof. Peeter Tulviste peab korras hoidma ülikooli sisemised probleemid, II prorektor prof. Jaak Aaviksoo aga «sisemust lõhkuma ja vastutama välissuhtluse ning avatuse eest». Enam ei jaotu nad õppe– ja teadusprorektoriks, vaid nende küsimustega tegelevad mõlemad.

Järgnevalt said sõna uued prorektorid.

❑ ❑ ❑

Prof. Peeter Tulviste peatus koondamisel kui praegu ühel kõige valusamal küsimusel ülikoolis. Nende põhimõtete väljatöötamisega on ta tegelnud paaril viimasel kuul, kuid need ei ole veel kindlalt paika pandud. Ta ütles, et koondada tuleb kindlasti, riik on vaene ja ülikool suur, kuid tuleb jälgida seda, et koondamisega ei muutuks ülikool mitte ainult väiksemaks, vaid ka tugevamaks. P. Tulviste esialgsed ettepanekud olid järgmised: koondada need TÜ õppejõud ja teadurid, kellel 1989. aasta jaanuarist alates pole ühtegi publikatsiooni. Esialgne arvutiväljatrükk näitab, et neid on ligi paarsada inimest, s.h. keeleõpetajad (neilt aga teadust eriti ei nõuta). P. Tulviste lisas, et koondada tuleb igal pool, kus töö maht seda vähegi võimaldab.

Prorektor prof. Jaak Aaviksoo ütles, et tema tagasitulek ülikooli toimus nüüd, mil kandideeris korraliseks professoriks, kuid samas ta ei ütleks, et on ülikoolist kaugel olnud, ta on ülikooli enda jaoks alati väga oluliseks pidanud. Ta peatus Tartu Ülikoolil kui avaneval ülikoolil, mis on eelkõige rahvusülikool, see mõiste on aga kitsalt rahvuslikkusest palju suurem, see sisaldab ka teadusülikooli mõistet. Ta lisas, et iga allüksus, iga isik võiks teha teatava eneseanalüüsi ja leida endale koht nii ülikoolis, Eestis, kuid miks mitte ka maailmas. Ülikoolis alanud reformi jätkumise sisuks võiks olla mitmete eneseanalüüsi ja eneseteadvuse arendusprogrammide väljatöötamine. Peame selgeks tegema, mida me tahame ja kuidas seda saavutada. Ettepanekud peavad olema konkreetsed, mitte meie soovide kogum. Meie jaoks on tegelikult praegu palju rohkem võimalusi kui me tegelikult suudame ära kasutada, selge ja usaldusväärne projekt ei pruugi üle jõu käia veel Euroopale, üks väljundeid võiks olla näiteks eurofakulteet.

Oluline osa on J. Aaviksoo arvates ka informaatika struktuuride loomisel ja väljaarendamisel, arvutivõrkudel, andmepankadel jne.

J. Aaviksoo lõpetas mõttega, et me peaksime leidma Eestimaalt ja väljastpoolt sõpru, meil on reaalseid sõpru rohkem kui me oleme osanud neid üles leida. Ka endistele konkurentidele Teaduste Akadeemiast võiksime sõbralikumalt vaadata.

ÜLIKOOLI EELARVE KOHTA

jagas teavet prorektor dots. Vello Peedimaa. Nõukogu toimumise päevaks ülikoolil veel teise poolaasta eelarvet teada ei olnud. See puudus õieti ka varem, näiteks aprilli kulud saadi teada juunis. Oma vajadused ja kaalutlused on loomulikult esitatud, kuid raha on jagunud vaid stipendiumideks ja palkadeks. Eelarve saamine ei tähenda veel selle avamist. Ülikool on võlgades ja need tuleb kustutada. Mõneti on vähendatud majandusaparaati.

Tähtsaim ehitusobjekt — humanitaarhoone edeneb hästi, talveks tuleb karp üles ehitada ja maja aasta pärast vastu võtta. Väikepereelamu valmib arvatavasti oktoobris ja sellega paranevad külalislektorite elamistingimused. Raskejõustiku ja veespordikompleksi juures tuleb nähtavasti leida uus ehitaja. Keeltemaja ehitust on soovitatud oksjonile panna, kui seda järgmise aasta ehitusplaanidesse ei võeta. Prorektor soovitas filoloogidel asjasse aktiivsemalt sekkuda.

Lõpuks ütles Vello Peedimaa, et rasketes majanduslikes tingimustes pole mõtet omavahel kakelda, tülid endale kasu ei too.

Mitmeid küsimusi tekitas koondamine, kuid kuna lähematel päevadel pidi koondamise põhimõtetega nagunii edasi töötatama, pole mõtet lehes veel lõplikult väljakujunemata seisukohti ära tuua.

Prof. Atko Viru esitas küsimuse suvise puhkuseraha kohta, seda ei makstud ju õigel ajal. Ta ütles, et samal ajal teatas peaminister, et seal, kus raha ei makstud, on süüdi asutus.

V. Peedimaa vastas, et maksta saame vaid siis, kui raha on. Riigi tulud ei laeku ja raha pole.

Üliõpilasvalitsuse esimehe Kaarel Tarandi küsimusele stipendiumide kohta vastas ta nagu eelmiselgi semestril, et õigem oleks stipendium lahutada hariduskuludest, siis on võimalik raha kahest kohast küsida.

Probleemiks on ka pikad **palgasabad.** Soovitati rohkem volinikke kasutada.

Nagu õppeaasta algul, nii jagub taas vähe ühiselamukohti. Edustus on püüdnud sissekirjutatud elanikke kontrollida, kuid see on praktiliselt võimatu.

❑ ❑ ❑

Vastavalt samal päeval toimunud TÜ valitsuse nõusolekule otsustati moodustada 1. septembrist filoloogiateaduskonnas **kultuurikeskus.**

Bioloogia–geograafiateaduskonna nõukogu otsuse põhjal likvideeriti kõik senised kateedrid ja moodustati aineinstituudid.

10 955

7621

Kes sees, kes väljas

Sel sügisel immatrikuleeriti Tartu Ülikooli üliõpilaseks planeeritud 1120 asemel 1209 noort inimest. Tänavu sai tudengi staatuse siiski paarsada inimest vähem kui mullu, sest Eesti Vabariik vähendas kõrgkoolidesse vastuvõttu, kuna kõik lõpetajad ei leia endale rakendust. Vastuvõtukomisjoni sekretäri Tiia Kalausi sõnul avalduste arv iga aastaga kasvab. Tänavustest sisseastujaist on 243 hõbemedalisti ja 74 värsket tudengit on keskkooli lõpetanud kuldmedaliga. Suurim konkurss oli skandinavistika erialale — 7,6 inimest kohale, alatäituvus oli keemias ja füüsikas.

Keskmine hinne allpool

Tiia Kalausi sõnul oli keskmine pallide arv sisseastumiseksamitel 6,3. Keskmine pallide arv on nihkunud allapoole, sest erinevalt eelnevaist aastaist, kui positiivne hinne oli 5—10 pallini, on nüüd positiivne eksamitulemus hinnatud 3—10 pallini. Õpilaste tase aga muutunud pole, ütles Tiia Kalaus.

Parimad eksamitulemused olid geograafia suulisel eksamil — 8,4 palli ja vanemmeditsiiniõdede psühholoogiatestil — 8,2 palli. «Tundub, et koolid jagavad hõbemedaleid välja kilodega, sest sisseastumisel ei osutunud eksamitulemused sugugi nii tugevaks,» ütles Tiia Kalaus. Kõik eksamid pidid hõbemedalistid sooritama psühholoogia, inglise ja saksa filoloogia, skandinavistika, politoloogia ning vene keelsete ravi, majanduse ja matemaatika erialadel. Kasvanud on huvi õigusteaduskonna vastu.

Tasuline haridus

Tänavu on esmakordselt ülikooli valitsuse otsusega võimaldatud tudengikandidaatidel, kes eksamitega ülikooli ei pääsenud, konkureerida tasulistele kohtadele. Tasulisi kohti on 5% iga teaduskonna sisseastujate arvust. Õppemaks semestris on 2000 krooni.

Tiia Kalausi sõnul pole raha sisseastujatele probleemiks, sest näiteks skandinavistika ühele tasulisele lisakohale oli esitatud 12 avaldust — see on enamgi kui uuel erialal tudengeid vastu võeti.

Saatuslik «neli»

Kuna sisseastumiseksamite hinnetele liideti keskkooli lõputunnistuse hinne, siis konkureerijate kahjuks hakkasid mängima koguni kümnendikpallid. Üks «neli» lõputunnistusel võis saada ülikooli sissesaamisel otsustavaks. Selline töökorraldus võimaldab diferentseerida muidu suurt hulka ühe pallide arvuga tudengikandidaate.

Alma mater toidab kõiki

Ülikooli ja Tartu asemel õnnestus pingerea alusel osadel tudengitel oma õppetööd alustada pärast sisseastumiseksameid väliskõrgkoolides.

Vastavalt Marimaa ja Eesti Vabariigi vahelisele kultuuri– ja haridusalasele koostöölepingule alustasid sel sügisel Tartu Ülikoolis õpinguid 15 udmurdi ja mari abiturienti. Lisaks mitmele üliõpilasvahetuse kui isiklikul algatusel saabunud välismaalastele alustab õpinguid ka 8 Välis–Eesti noort.

PIRET TALI

15. lingvistide kongress Kanadas

15. rahvusvaheline lingvistide kongress toimus 9.—14. augustini Lavali Ülikoolis Québecis. Nagu eelmine, 14. kongress (Berlin 1987), tõi ka see kokku arvukalt osavõtjaid kogu maailmast. Plenaaristungite ettekanded käsitlesid kaasaegse lingvistika teoreetilisi seisukohti ning väljasuremisohus olevate keelte uurimisega seotud probleeme. Töö toimus 17 sektsioonis, kus kuulati üle 600 ettekande. Oli ka arvukalt stendiettekandeid. Igal õhtul toimusid ümarlaua–diskussioonid aktuaalsetel teemadel, organisaatoriteks tuntud lingvistid C. Fillmore, T. Slama–Cazacu, V. H. Yngve, J. May jt.

Eestlaste osavõtt oli napivõitu — *Grand Old Lady,* TÜ audoktor Ilse Lehiste (USA) ja allakirjutanu. Minu sõit sai teoks tänu Eesti Sihtasutuse toetusele. Esinesin professor J. Tuldava ja minu ühisettekandega teksti statistilise struktuuri ja raskuse suhetest. Ettekanne tekitas piisavalt huvi. Lätist ja Leedust osavõtjaid ei olnud, ilmselt reisi kulukuse tõttu.

PICL (Permanent International Committee of Linguists) presidendiks valiti tagasi järgmiseks viieks aastaks prof. R. H. Robins (London). Sekretäriks sai prof. V. A. Fromkin (USA).

HEINO LIIV

KAS SEEKORD MINNA VÕI MITTE MINNA VALIMA

Möödunud aegade jooksul ei olnud sellele küsimusele vaja vastust otsida. Suur enamus käis, hääletajate protsent öeldi alati üle 90 olevat. Ka ülikoolis rakendati siis puiklejate suhtes mõjutusvahendeid ning ühikakohast ajutine ilmajäämine ei olnud mulle teab kui suur üllatus. Ei vaja tõestamist, et nüüd on teised ajad. Esmakordselt saame valida taasiseseisvunud riigis. Aga kui on valiku võimalus, peab olema ka piisavalt infot, et oma võimalust asjalikult kasutada. Rohkem räägitakse, keda neljast presidendiks soovitada. Vähem on selgust, keda kümnete hulgast Riigikokku lähetada. Ülikooli patrioodil ei tohiks tekkida kahtlust, et haritus, välismaailma tundmine ja eriti poliitikateaduste uurimise ning õpetamise kogemus tõstavad ühe mehe teistest kõrgemale. Ja kui mingeid kahtlusi siin ongi, siis ainult ühesuunalisi — igal juhul peab see president uus mees olema, mitte see, kes truult riigipartei sõdurina käske on täitnud.

Ühe poliitiku leidmine Riigikokku on küsimus, mis nõuab pikemaaegset kursisolekut poliitikaga nii ENSV lõpupäevil kui ka EV-s ning siin on debüteerijatest valijatel kerge komistada. Et paljudes lehtedes, kaasa arvatud kohalikus Tartu lehes käib sageli mäng ühte väravasse, siis oleks suurem silmaring küll vajalik. Paljud viimasel aastal esilekerkinud kandidaadid ei ole saanud/suutnud ennast veel töövõimelisena näidata, s.t. nad on peamiselt kriitikalainega avalikkuse ette tulnud. Rahva ärkamise ajal tuntuks saanutele püütakse sageli kaela määrida kompartei patte. Veel praegugi on majandusnomenklatuuris tähtsatel kohtadel need, kes trikolooriga lehvitades varasemaid partei suuniseid on valmis täitma. Seetõttu kostab sotsialistliku võrdsustamise vajadust veel küllalt kõvasti ka sealt, kust väidetav parempoolsus nõuaks midagi muud. Aga ka nende poliitiline lapsepõlv ei ole veel läbitud. Möödunud talvise valitsusevahetuse tegid «punased» teoks «sinimustvalgete» kätega. Siis oli vana nomenklatuur nõus laulma uusi laule, peaasi, et tülikast mehest lahti saada. Nüüd aga vorbivad samad tegelinskid kokku uusi stsenaariume minevikust selleks, et endiselt postil püsida.

1989/90. aasta valimiskampaania ajal oli meil üheks argumendiks valija kompetentsus. Siis lootsime seda mõjutada mitme tsensusega ning vähemalt hilismigrante «Eesti asjadest» eemal hoida. Tookord meie surve siiski tõrjuti, ka jäid tollased valimised isikuvalimisteks. Nii saime omale Ülemnõukogu, kus mõned saadikud olid nii sõltumatud, et nad ka ise ei teadnud veel hommikul, kuidas pärastlõunal hääletada kavatsevad. Sõltumatuse loosungiga edvistajad on olnud sagedamini need, kellel kas maailmavaade välja arenemata või kes oma nõuandjaid on püüdnud peidus hoida.

Ei hakka minagi siin kedagi konkreetselt toetama või tõukama. Ometigi esitan siinkohal ühe metoodilist laadi algoritmi. Selle mitteparteilise mõtte peamine alus on: vaid siis mine valima, kui sa tead, keda valida. Loodame ju, et liigne juhuslikkus halba valikut ei tee.

❑❑❑

1. Valimised juba käivad ja ära jäta valiku tegemist viimasele päevale. Suured mustajad kutsusid küll eelvalimisi boikoteerima, sest nad loodavad oma trumpe välja käia siis, kui poriga pillutud ei jõua enam ennast kaitsta.

2. Andes ühele presidendiks pürgijale hääle, võtad sa argumendid neilt, kes muretsesid rahva oma õigustest ilmajätmise pärast. Nii oled sa teinud oma parima ja esimest korda Eesti Vabariigi ajaloos valinud presidenti. Teame ju, et enne 1940. rahvas presidenti ei valinud.

3. Ära anna oma häält ühelegi Riigikogu saadikule «umbes», s.t. sellisel juhul, kui sa ei oska üldse valikut teha. Parem vaikida, kui pärast ennast oma rumaluses süüdistada.

Jõudu meile kõigile selle tõsise valiku tegemisel.

TÕNU KAUBA,
neuroloogia ja neurokirurgia kateedri dotsent,
poliitikahuviline aastast 1987

TIIGI 78, RUUM 315

Kui iseennast suudad valitseda, oled mees,
ja nähes abitust, ei pilka seda, oled mees.
Mis mehisus on langenule hoopi anda,
käe kui sa ulatad ja aitad teda, oled mees.

Rudaki

Möödunud aasta detsembris moodustati filosoofiateaduskonna sotsioloogia osakonnas väike (2 õppejõu kohta) allüksus, mis pidi ülikoolis välja arendama uue eriala. Eriala, mille põhimärksõnadest ja –teemadest osa võib leida käesoleva kirjutise motost — **INIMENE, ABISTAMINE, MUUTUS, ARENG.** Seda loetelu võiks veel jätkata, näiteks sõnadega **HEAOLU, TOIMETULEK, ELU KVALITEET, EETIKA jne.**

Olgu kohe öeldud, et kuigi moto võib tunduda veidi lüürilisfilosoofiline, on eriala iseenesest vägagi praktiline ja selle üheks iseloomulikuks tunnuseks on TULEMUSKESKSUS. Seepärast eeldades, et tänapäeva noortel on suur soov midagi korda saata ja võttes arvesse, et meie eriala lõpetanul pole millegi ära tegemine mitte ainult võimalus, vaid lausa kohustus, võib karta, et pealkirjas toodud ruumi ukse heaolu satub tõsisesse ohtu.

Paraku pole piiratud mitte ainult meie materiaalsed, vaid ka paljud muud ressursid. Kui piiratuks nad tegelikkuses osutuvad, ei oska praegu küll öelda. Selge on ainult niipalju, et võimalikud on mitmed variandid.

Võimalikest variantidest tuleb juttu **14. septembril kell 17 (lõpp 18) Tiigi tn. 78 õppehoones, ruumis 237.** Põhiteemaks on **SOTSIAALTÖÖ** eriala omandamise võimalused ülikoolis (valikkursused, alam– ja ülemaste, magistri–, täiend– ja ümberõpe) ja sotsiaaltöö õppetooli poolt sel õppeaastal pakutavad kursused. Täpsustuseks olgu märgitud, et meie andmetel on ülikoolis sotsiaalteaduskond, sotsioloogia osakond ja sotsiaaltöö õppetool ning kuigi neil on palju ühist, on ka üsna palju erinevat. (NB! Ühisosaks ei maksa pidada sotsialismi.)

VALDEKO PAAVEL,
sotsiaaltöö magister, sotsiaaltöö õppetooli vanemõpetaja

☞ INFO ● INFO ● INFO

«KIRJANDUS KUI KOGEMUS»

Juba 9. septembril alustas filosoofiateaduskonna juures asutatud vabade kunstide kutsutud professorina loenguid kirjanik HANDO RUNNEL. Need toimuvad kolmapäeviti või neljapäeviti kl. 16—17–ni **ph. aud. 102.** H. Runnel on teema üldpealkirja sõnastanud nii:

KIRJANDUS KUI KOGEMUS

* Kuidas kõik inimesed võiksivad kirjanikud olla

* Miks kõikidest inimestest siiski kirjanikke ei tule

* Kirjandus enne ja nüüd ehk sissejuhatus poliitikasse

* Kirjandus kui kogemus ehk arutlus meetodist

* Noored ja vanad ehk ausammas Anna Haavale

* Koopaelanikud ja kultuurisalongid

* Kahtlustatud kirjandusliikus varguses ehk kõik algas Alverist

* Veel n.-ö. sekundaarsest inspiratsioonist ehk teadus ja loovus

* Motiivide ränded. Enesevaatlusi (Kiikajon ja kaalepuu)

* Uus lähenemine kirjandusele (jäätmemajanduse aspektist)

* Vabadus ja omandus ehk vaatepunkti küsimus

* Taevas ja maa ning kõik, mis nende vahele mahub (Jõulueelne)

HALLIKI MÄLGU LOENGUD ROOTSI KIRJANDUSEST (EESTI KEELES) JÄTKUVAD

Koht ja aeg: Peahoone 102, neljapäeviti kl 16—18.

Neil, kes on osa võtnud loengutest kevadsemestril 1992 ja kes nüüd osa võtavad ja ka loevad kolm teost rootsi kirjandusest, on võimalus teha eksam ühele punktile rootsi kirjanduses.

17. sept. Sajandi algus. Hjalmar Söderberg, Bo Bergman, Hjalmar Bergman jt.

8. okt. Kahekümnendad ja kolmekümnendad aastad. Noor Pär Lagerkvist, Birger Sjöberg, Dan Andersson; Karin Boye, Hjalmar Gullberg; Viis Noort.

15. okt. Suured realistid. Jan Fridegård, Ivar Lo–Johansson, Vilhelm Moberg, ja Moa Martinson.

29. okt. Nobeli auhinna saajad: Pär Lagerkvist, Harry Martinson, Eyvind Johnson.

12. nov. Praegu töös: Sara Lidman, Göran Thunström, Torgny Lindgren jt.

EESTI STATISTIKASELTSI ASUTAMISKONVERENTS

Kolmapäeval, 30. septembril kl. 11 toimub TÜ raamatukogu saalis Eesti Statistikaseltsi asutamiskonverents.

Päevakorras on rida ettekandeid Eesti nimekamatelt statistikutelt statistikaprobleemidest ja hetkeseisust tänapäeva Eestis, viljeldavatest uurimissuundadest ja ülesannetest, mille lahendamine oleks mõeldav loodava seltsi tegevuse tulemusena (lähemalt vt. «Postimees» 3.09.92).

Ettekannetele järgnevad läbirääkimised, osalemine vaba kõigile konverentsikülalistele. Konverentsil kinnitatakse ka seltsi põhikiri ja valitakse juhtorganid.

Eesti Statistikaseltsi asutamise initsiatiivgrupp palub kõiki Eesti statistikahuvilisi, samuti kõiki neid, kes oma tööülesannete täitmisel puutuvad kokku statistika mitmete valdkondadega, osaleda ESS asutamiskonverentsil ja ühtlasi olla seltsi asutajaliikmeks.

ENE–MARGIT TIIT,
TÜ matemaatilise statistika professor

VIOLETA SAKEVICIUTE LEEDU KEELE JA KIRJANDUSE LOENGUD

Leedu keel algajatele — 4 tundi nädalas,

Leedu keel edasijõudnutele — 2 tundi nädalas,

Leedu kirjandus — 2 tundi nädalas.

Vene keele baasil

Soovijate registreerimine 15. septembril kl. 17. ph. 139.

VÄITEKIRJAD

29. septembril kl. 12.15 toimub TÜ nõukogu saalis geoloogia eriala doktorikraadide kaitsmisnõukogu avalik istung, kus tulevad kaitsmisele järgmised doktoritööd:

Elvi Tavast — «Fennoskandia kilbi lõunanõlva ja sellega piirnevate alade aluspõhja reljeef»

Peep Männik — «Ülemordoviitsiumi ja alamsiluri konodondid Eestis».

Väitekirjadega on võimalik tutvuda ülikooli raamatukogus.

VOLLI KALM
Kaitsmisnõukogu sekretär

Lapsevanematele!

Kui lapsevanem soovib, et tema enne 1977. aasta 1. septembrit sündinud lapsele makstaks lapsetoetust edasi, tuleb esitada lapse kohta **keskkoolis õppimise tõend.**

Tõendis näidata keskkooli nimi ja klass, peale lapse nime ka ema (ülikooli töötaja) nimi ja töökoht. Tõend esitada TÜ raamatupidamise osakonda tuppa 204 H. Kaburile **hiljemalt 20. septembriks.**

Arvutikursus

Programmeerimise kateeder korraldab arvutikasutuse õppuse algajaile. Tutvustatakse personaalarvutite rakendamist lihtsamas teksti– ja andmetöötluses.

Osavõtjate arv on piiratud, eelistatakse TÜ magistrande ja doktorande. Kursuse aeg: oktoober, november (4 t. nädalas). Soovijail registreeruda aegsasti programmeerimise kateedris, Liivi t. 2—310 tel. 35 409.

Autokursused üliõpilastele!

Neljapäeval, 17. septembril kl. 17 algab autokursus üliõpilastele Tiigi 78—237 (tasu 50%).

ÜLIKOOLI KLUBIS

UUE HOOGA UUDE NÄDALASSE!

Reedel, 11. sept., laupäeval, 12. sept. ja pühapäeval, 13. sept.

NÄDALALÕPUDISKOD

igal õhtul kella 21–st poole 2–ni öösel!

Teisipäeval, 15. sept. *SPECIAL*–õhtu

(jälgi erireklaami!)

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

DISKOÕHTUD nüüd kolmel õhtul!

Kolmapäeviti, neljapäeviti ja **reedeti**

kella 20–st südaööni mõnusat ajaviidet!

Tule juba täna!

NB! Ära unusta üliõpilaspiletit!

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1799. Tiraaž 1500.

☎ 35 180

NR. 24 (1684)
REEDE,
18. SEPTEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- PALGAD, PALGAD — 2. lk. ja 4. lk.
- PARAJUSLUS? KARSKUS? — 2. lk.
- HABILITATSIOONIST — 3. lk.
- «VANEMUISE» HOOAJAST — 3.lk

ÜLIKOOLIST

«UT» ei sunni kedagi valima minema, minemata jätmata, valima vaid toda jne. Isegi presidendikandidaadi lugu on omamoodi juhus selles numbris, sest ikkagi uus dekaan ja pealegi uue teaduskonna dekaan.

Vaatamata sellele, et äärmiselt suur hulk Riigikokku kandideerijaid on TÜ vilistlased või tööülesannetega *alma mater*'iga kuidagi seotud, otsustasime «UT–s» ära märkida vaid nende nimed, kellele ülikool on põhitöökohaks.

RUTH ÄÄREMAA, vanemteadur, tehn. kand.	— «MÕÕDUKAD»
KALJU PÕLDVERE, erakor. prof., med. dr.	— «Isamaa»
VILJAR PEEP, ajalooüliõpil.	— «Isamaa»
PEETER KREITZBERG, pedag. dots.	— «Rahvarinne»
TÕNU KAUBA, dots., med. kand.	— «Rahvarinne»
HEINO TÜRNPU, dots., füüs.–mat. kand.	— ERSP
ÜLO VANAASEME, prof., maj. dr.	— «Vasak Võimalus»
OLEV RAJU, prof., maj. dr.	— «Eesti Ettevõtjate Erakond»
EDUARD VÄÄRI, prof., filol. dr.	— sõltumatu
AADU MUST, vanemt., ajalookand.	— «Sõltumatud Kuningriiklased»
ELMUT LAANE, prof., med. dr.	— «Õigusvastaselt Represseeritute Erakond»
LEMBIT SAARNITS, dots., õiguskand.	— «Põllumeeste Kogu»

«UT» on küll paljudega konsulteerinud, kuid äkki on keegi TÜ-s põhikohaga töötav kandidaat siiski välja jäänud.

Vabandame ette!

TÜ VALITSUSES

15. septembril

Tavaliselt teisipäeviti toimuva TÜ valitsuse alguskellaaeg on nüüd kella 15 asemel **kell 14.**

❑❑❑

● **Teaduskonna struktuurid ja abiprofessuur.** Rektor prof. Jüri Kärner ütles, et mitmes teaduskonnas on oma korralik struktuur, mitmes korrastatus pooleli. Mingil määral vajab ülikool ka teatud ühtlustatud struktuuri, mis ei tähenda muidugi endisaegset jäika süsteemi. Seni on TÜ nõukogu juures olulisi küsimusi ette valmistanud kolm komisjoni: eelarvekom. (I. Saarniit), õppekom. (L. Allikmets) ja kraadidekom. (A.–E. Kaasik).

Rektor tegi ettepaneku moodustada nende komisjonide baasil uus komisjon, mida hakkab juhtima üks prorektoreid.

Reformikomisjoni koosseis:

esimees prof. Peeter Tulviste,
aseesimehed: prof. Jaak Aaviksoo, dots. Vello Peedimaa,
liikmed: prof. Talis Bachmann,
vanemõp. Toomas Haldma,
prof. Ain–Elmar Kaasik,
dots. Ivar–Igor Saarniit,
prof. Toomas Saat,
prof. Raul Talvik,
prof. Paul Varul,
dots. Henn Voolaid.

Reformikomisjoni ülesandeks on välja töötada vastavad printsiibid ja nendel põhinev eelarveliste vahendite jaotamise ettepanek. Kõiki allüksusi kohustatakse esitama komisjonile tema tööks vajalikke andmeid. Komisjon esitab oma töö tulemused rektorile 1992. aasta eelarve osas 22. septembriks 1992 ning struktuuri ja planeerimise osas 7. oktoobriks. Teaduskondade struktuur tahetakse kinnitada ning abiprofessorite kohtade ja eelarveliste vahendite jaotamise põhimõtted TÜ nõukogus hiljemalt 23. oktoobril. Abiprofessorite kohtade täitmise konkurss on kavas välja kuulutada hiljemalt 26. oktoobril. Ülikooli struktuurivorm tahetakse lõpetada kevadsemestri alguseks. Teaduskondadel tuleb uus, korralistel professuuridel põhinev teaduskondade struktuur välja töötada hiljemalt **20. oktoobriks.**

● **Raamatukogu direktor Malle Ermel tutvustas valitsusele raamatukogule eraldatud summade kasutamist.** Rootsi valitsuse poolt lubati kevadel eraldada kirjanduse ostmiseks 500 000 SEK, 200 000 SEK on lubatud ka Hildur Nordins Minnesfondi poolt. Raamatukogupoolne ettepanek oli need summad jaotada teaduskondade vahel proportsionaalselt üliõpilaste arvuga. Otsustati, et esialgu tuleb ära tellida teaduskirjandus ja perioodika. Prorektor Jaak Aaviksoo soovitas raamatukogul rohkem tähelepanu pöörata komplekssete tehniliste programmide väljatöötamisele ning kaasata enam rahvusvahelisi spetsialiste. Selleks on vaja esitada täpsem summade kulutamine. Kevadsemestril arutati raamatukogu tööd TÜ nõukogus ja seda teed ka liigutakse.

❑❑❑

● **Rektor tõstatas küsimuse TÜ 360. aastapäeva tähistamisest.** Sel puhul oleks tarvis meeles pidada, kui tähtis oli tol ajal ülikooli avamine Liivimaal, ajaloolastelt on aktusel selleteemalisi ettekandeid. Aktus otsustati pidada **23. oktoobril kl. 14.** Rahvusülikooli traditsiooniline aktus on 1. detsembril (korraldajaks biol.–geogr. tk.).

Jooksvate küsimuste all arutleti pikemalt **palgamaksmise** üle (vt. ka 4. lk.). Palkadeks vajaminevad summad on pangast antud juba talvest saadik hiljem kätte, pealegi aina vähem ja vähem. Prorektor Vello Peedimaa ütles, et 5. septembril maksti välja kõik võlad, s.t. palkasid ka teiste artiklite alt ning praegu ei ole 20. septembriks palkasid millestki maksta. Välja maksmata jääb ka septembrikuu stipendium, makstakse veel suvekuude omasid. Kui ülikooli eelarve määrataksegi kindlaks, ei tähenda see veel seda, et see kohe avatakse. Riigikassasse laekub raha väga vähe ja nii ei piisa seda ülikoolilegi.

15. septembril k.a. välja antud rektori käskkirjas kohustatakse teaduskondi ja teisi allüksusi hiljemalt 1. oktoobriks rakendama meetmeid palgafondi kokkuhoiuks **15% ulatuses.**

❑❑❑

* Prorektor J. Aaviksoo teatas, et Rootsi teadlaste ekspertiiside tulemusi saab teada Rein Kinkari käest.

* «Tempuse» programmide kohta saab infot prof. Jüri Tammelt.

Sotsiaalteaduskonna dekaan kandideerib presidendiks

1. septembril Tartu Ülikoolis tööd alustanud sotsiaalteaduskonnas õpib 37 tudengit, lisaks veel 15 magistranti, kellest parimad hakkavad järgmisel aastal ise esmakursuslasi õpetama.

Sotsiaalteaduskonda pürgijad pidid kirjutama kirjandi ning sooritama võõrkeele ja matemaatika eksami. Kirjandit asus kirjutama 62 sotsiaalteaduskonda astujat, kuid eksamite lõpuks kahanes nende arv 42–ni. «Sisseastujaid oli vähem, kui ma arvasin,» kommenteeris **sotsiaalteaduskonna dekaan Rein Taagepera.** Eksamitele järgnenud testiga langes välja vaid viis inimest. Test sisaldas üldisi küsimusi: kust pärit, kus keskkooli lõpetanud, millised on varasemad töökogemused, milliseid keeli valdad, milliseid välisriike oled külastanud jne. Rein Taagepera sõnutsi olid need tagamõttega küsimused, et pidada silmas näiteks regionaalset balanssi: «Kui oleks olnud mõni nõrgemapoolne õpilane Narvast, oleksin ma ta ikkagi vastu võtnud,» ütles Rein Taagepera, «aga me saime Narvast päris tugeva õpilase.»

Sisseastujad võisid valida millises võõrkeeles nad eksami sooritavad, kuid üldiselt eeldab sotsiaalteaduskonnas õppimine väga head inglise keele oskust. Rein Taagepera ütles, et algul tahtiski ta teha just inglise keele eksamit, aga tal soovitati teha ka mõne muu võõrkeele eksam. «Tagamõtteks oli, et kui inimene üht võõrkeelt hästi valdab, siis küllap ta ka inglise keelega hakkama saab,» lausus Rein Taagepera.

Praegu toimuvad sotsiaalteaduskonnas loengud eesti keeles (v.a. *Social Science English*), aga kõik õppevahendid on ingliskeelsed. «Asi on selles, et peale ühe erandi on meil praegu õppejõud, kes oskavad eesti keelt,» ütles Rein Taagepera. «Järgmisel aastal on meil aga näpud põhjas. Ma arvatavasti ei leia inimest, kes oskaks antropoloogia põhikursust anda eesti keeles.»

Inglise keel saavutab oma tipu järgmisel aastal ja hakkab siis alanema. Sest need, kes praegu magistrina õpivad, hakkavad järgmisel aastal algkursust eesti keeles andma, aga teise kursuse õppetöö on juba inglise keeles. Kolmandal aastal õpetavad kahte esimest kursust kohalikud õppejõud. Nii et kui praegused esmakursuslased lõpetavad, lõpevad ka ingliskeelsed loengud. Rein Taagepera dekaaniks olemise tingimuseks oli, et sotsiaalteaduskonda ei paigutata ühtegi kohalikku õppejõudu, kes enne seda pole sotsiaalteaduskonna enda magistrisõelast läbi käinud.

Esimese aasta **põhikursusel** õpivad sotsiaalteaduskonna tudengid **ühe semestri politoloogiat, sotsioloogiat, psühholoogiat ja statistikat ning kahel semestril majandusteadust.** Lisaks põhikursusele on veel **valikkursused.** «Järgmise aasta tunniplaan koosneb suurelt jaolt valikkursustest,» ütles Rein Taagepera, «kohustusliku ainena on tunniplaanis antropoloogia.»

Kogu õppetöö sotsiaalteaduskonnas tugineb Rein Taagepera sõnutsi Ameerika meetodile, mis seni ei olevat kedagi šokeerinud. «Ma olen selleks ette valmistunud, et Eesti tudengid esitavad vähem küsimusi kui ameeriklased,» ütles Rein Taagepera, «küll see küsimisjulgus tuleb, kui nähakse, et küsija nina peale ei lööda.»

Rein Taagepera sõnutsi olid tema esimesed tööpäevad sotsiaalteaduskonnas väga pingelised, ühelt poolt dekaanitöö, teisalt valimiskampaania. Ma ootasin suuri segadusi, aga asjad lähevad üllatavalt hästi,» ütles sotsiaalteaduskonna dekaan Rein Taagepera naeratades.

❑ **Mis saab sotsiaalteaduskonna dekaanist, kui teid valitakse riigi presidendiks?**

Võib–olla pean ma siis koondama oma loengud suurematesse plokkidesse, aga kuni jõuludeni pean ma nad kuidagi ära. Ma arvan, et kui ma kampaania ajal suudan kolm päeva nädalas loenguid pidada, siis saan ka presidendina sellega hakkama. Presidendi nädalaprogramm ei ole kindlasti nii raske kui kampaanias osaleja programm.

❑ **Keda peate enda peamiseks konkurendiks?**

Küsimus on selles, kas presidendiks saab uus või vana inimene. Minu väljavaadete suhtes on otseseks võistlejaks Lennart Meri. Selge on, et asi läheb edasi riigikokku. Üheks presidendikandidaadiks on Arnold Rüütel — vanakaardiinimene — ja teiseks üks uutest nimedest.

Ühest küljest on see minu otsene, teisest küljest sõbralik võistlus Lennart Meriga. Ka sõpradega võrkpalli mängides pannakse viimane välja ja see ongi mängu mõte.

Ma arvan, et võrreldes Lennart Meriga oleks Eestile kasulik, kui mina saaksin presidendiks. Ma paneksin endale hinde «5», Lennart Merile «4» ja Arnold Rüütlile «2» või «1».

(*Järg 2. lk.*)

Jäädа dekaaniks või saada presidendiks?

MEELIS LOKI FOTO

Sotsiaalteaduskonna dekaan kandideerib...

(*Algus 1. lk.*)

❑ **Mis ajendas teid kandideerima presidendi kohale?**

See oli raske otsus, aga mitte keeruline. Muidugi oleks mul palju lihtsam olnud, kui presidendi valimine oleks toimunud aasta varem või aasta hiljem, aga see toimub samal aastal, kui Tartu Ülikoolis sotsiaalteaduskonna avamine.

Ma küsisin ka ülikooli juhtkonna arvamust ja nende reaktsioon ei olnud negatiivne. Ka Lennart Meri ja Indrek Kanniku reaktsioon oli positiivne. See võttis mult ära mure, et «Isamaaliit» hakkab mind sama teravalt pommitama nagu «Rahvarinnet». Õnnetuseks meie rahvale on kõige teravam vastuolu just «Isamaaliidu» ja «Rahvarinde» vahel, kes mõlemad on minu meelest reformimeelsed.

Ma rääkisin Lennart Meri ja Indrek Kannikuga, et nad isiklikult peaksid mind võistlejaks mitte vastaseks.

Ma olen veendunud, et minust saaks hea president. Mõnes mõttes parim, sest mul on demokraatia uurimise ja veel tähtsam demokraatias elamise kogemused. Demokraatia variseb tihti sellepärast, et kriisi olukorras ei leia juhid enam demokraatilisi lahendusi. Ma arvan, et mina leian demokraatilisi lahendusi seal, kus Nõukogude Liidus kasvanud inimesed neid kriisiolukorras leida ei suuda.

❑ **Milles Te näete kõige suuremat kriisi Eestis?**

Majandus–, kütte– ja ellujäämiskriis. Pikemas perspektiivis muidugi vene küsimus. Kütusekriisi elaks rahvas üle nagu Põhjasõjagi, aga kui vene küsimus saab valesti mängitud või pole meie mängidagi, siis võime kaotada Kirde–Eesti. Eesti on liiga väike, et riskida selle ala kaotamisega, sest just selles tükis on meie energiavarud.

Mis puudutab Petserimaad ja Narva–taguseid alasid, siis kehtivad lepingud seni, kuni pole asjaosaliste vahel sõlmitud uusi lepinguid. Ja viimane seega kehtiv leping Eesti ja Venemaa vahel on Tartu rahu. Neid piire on meil õigus nõuda kas või 70 aastat, minemata sõjalisse konflikti suure naabriga. Nii on teinud Iirimaa Põhja–Iirimaa suhtes. Kriitiliseks muutub olukord siis, kui Venemaa peaks nõustuma järeleandmisega ja pakkuma kompromissi. Siis tuleb eristamine: Petseri on ikka Eesti ala ja on palju olulisem kui Irboska, mis juba kaheksa aastaselt oli venekeelne ala. Samuti oli Narva–tagune lõunapoolne osa venekeelne, põhjapoolne osa ingerikeelne.

❑ **Teie prognoos, millal stabiliseeruvad Eesti majandus ja poliitika?**

Majandus — järgmisel suvel on parem kui sel suvel ja sellist kriisi nagu oli eelmisel talvel ja tuleb uuesti sel talvel, järgmisel talvel enam ei tule. Sellel talvel saavutame põhja ja siis hakkame ülespoole minema, kuid see ei tähenda, et me järgmisel suvel ja talvel juba väga hästi elaksime. Esimesed viis aastat teevad suurt vahet.

Poliitika — presidendi ametiaeg on 3,5 aastat, riigikogu valimised toimuvad aasta varem. Ma arvan, et järgmised riigikogu valimised tulevad juba palju stabiilsemas poliitilises olukorras.

SELLE MÕTSAR

Uut Baltimaade leiutiste, kaubamärkide ja disainlahenduste õiguskaitses

Tööstusomandi kaitse süsteem Eestis, Lätis ja Leedus toimis üsna hästi kuni 1940. aastani. Olid olemas rahvuslikud patendiametid ja vastavad seadused. Osaleti tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioonis (Eesti Vabariik alates 1924. a., NSVL alates 1965. a.). Alates 1940. aastast põhines Eesti tööstusomandi kaitse NL seadustel.

Pärast iseseisvuse taastamist vajavad Baltimaad jälle sõltumatut rahvuslikku tööstusomandi seadustikku, sest tööstusomandi kaitsedokumendid on territoriaalse iseloomuga: õigused, mis patendivaldaja on omandanud ühes riigis, ei laiene teiste riikide territooriumidele.

❑❑❑

❑ **Läti** Patendiamet moodustati 2. märtsil 1992. On kehtestatud leiutiste, kaubamärkide ja disainlahenduste õiguskaitse *ajutine kord* (kuni vastavate seaduste vastuvõtmiseni).

Läti Patendiamet võtab vastu

— leiutiste, kaubamärkide ja disainlahenduste taotlusi (prioriteet säilitatakse, kuni hakkab kehtima vastav seadus),

— avaldusi end. N. Liidu kaitsedokumentide ümberregistreerimiseks kuni 31. detsembrini 1992,

— avaldusi end. N. Liidu Patendiametile esitatud taotluste (prioriteediga kuni 31. detsember 1991) ümberregistreerimiseks kuni 31. detsembrini 1992.

K.a. augustiks oli Läti Patendiametile esitatud

— 101 leiutistaotlust (neist 67 ümberregistreerimiseks),

— 31 disainlahenduse taotlust (26),

— 787 kaubamärgitaotlust (186).

Nii nagu teisteski riikides ajavad välistaotlejad Läti rahvusliku patendiametiga asju Lätis registreeritud patendivolinike kaudu. Kaitsedokumendi taotlemisel tuleb seega maksta kaks lõivu: riigilõiv ja patendivoliniku lõiv, kusjuures viimane on 3—5 korda suurem kui riigilõiv. Näiteks end. N. Liidu patendi ümberregistreerimine Lätis maksab 40 USD + 200 USD. Arutusel on olnud maksusoodustuste tegemine lisaks kodumaistele taotlejatele ka taotlejatele teistest Baltimaadest.

❑ **Leedu** Patendiamet moodustati 12. aprillil 1991. 30. aprillist 1992 on Leedu Vabariik Ülemaailmse Intellektuaalomandi Organisatsiooni (WIPO) liige. Kehtib leiutiste, disainlahenduste ja kaubamärkide õiguskaitse ajutine kord (kuni vastavate seaduste vastuvõtmiseni).

Leedu Patendiamet võtab vastu

— leiutiste, kaubamärkide, disainlahenduste ja firmanimede registreerimise taotlusi,

— avaldusi end. N Liidu kaitsedokumentide ümberregistreerimiseks kuni 30. aprillini 1993,

— avaldusi prioriteedi saamiseks end. N. Liidu Patendiametile esitatud taotluste alusel — kuni 30. aprillini 1993.

Et Leedu riigi– ja volinike lõivud on praegu tunduvalt väiksemad kui Lätis, siis on karta seal peatset hinnatõusu. Näiteks endise NL patendi ümberregistreerimine maksab praegu 750 rbl. + 75 USD.

❑❑❑

❑ **Eesti** Patendiamet moodustati 3. detsembril 1991. 27. augustil 1992 võttis EV Ülemnõukogu vastu eesti intellektuaalomandi seadustikust esimesena kaubamärgiseaduse, mis hakkab kehtima 1. oktoobril k.a. Autoriõiguse, patendi, kasulike mudelite (e. väikeleiutiste) seaduste vastuvõtmine jääb Riigikogule.

Eesti Patendiamet võtab vastu

— kauba– ja teenindusmärgi avaldusi,

— avaldusi end. N Liidus enne 24. detsembrit 1991 registreeritud kaubamärkide ümberregistreerimiseks — kuni 31. märtsini 1993.

Patendigrupp pakub meeleldi lähemat infot ülikooli toodete ja kaubamärkide õiguskaitse ning nende reklaami vajadustest ja võimalustest.

Tööstusomandi kaitse ei ole eesmärk omaette, see teenib loomingulise aktiivsuse, konkurentsivõimelise tootmise, investeerimise ja ausa kaubanduse arendamist — kõike seda, millel põhineb riigi edukus ja kodanike heaolu.

SIRJE KAHU
Patendigrupp asub
Narva mnt. 6—203, tel. 35 294.

MILLAL ÖELDA «TERVISEKS»?

Uue õppeaasta algus annab hoogu ka üliõpilaselule. Sügise saabudes saavad täiendust korporatsioonid, seltsid ja muud ühendused. Äsja ülikooli immatrikuleeritud noorel on esialgu raske valida ja leida enda jaoks õige koosolemise sisu ja vorm. Seepärast tuleks igal ülikoolielu valinud noormehel või neiul enne otsuse langetamist isekeskis aru pidada, et mitte oma sisemise minaga vastuollu sattuda.

Ajutist üliõpilaspõlve tuntakse noore haritlase ilmavaate kujunemise ja vaimu küpsetamise aja ning kohana. Siin omandatud ilmavaated jäävad püsima ja teda mõjutama kogu eluks. Seepärast olgu teada ja õpitagu tundma erinevaid vaateid, et neist oma sisetunde järgi oleks võimalik valida.

*Kategooriline suhtumine pahedesse ning järjekindlus ilmavaates on kindlamaks tagatiseks edule tulevikus. Kõige enam kannatavad inimesed joomatõve all. Suurem osa joomisest on välja kasvanud parajuslusest. Kuigi alkoholil pole mingit optimumi määra, ei anna selle väikesel arvul tarvitamine iga kord kohe nähtavaid halbu tagajärgi. Sellest arvatakse, et parajus polegi kahjulik. Seejuures jäetakse arvestamata alkoholi **iseloom**. Mehine on end mitte pidada ülitugevaks. Unustatakse, kui vähesed suudavad püsima jääda poolele teele. Iga kvantum, millega inimene end uimastab, vähendab tema tahtejõudu vastu panna. Uimastatud olekus hoiduda üleastumast kavatsetud normist nõuab suurt tahtejõudu ja enesevalitsemist, mis alati ei pruugi õnnestuda.*

Julges eitamises on sageli enam eluenergiat, kui ebakindlas jaatamises. Nii mõnigi laulab elujaatamise laule kaasa seepärast, et on liiga laisk enese väikseima soovi eitamiseks.

Oletame, et sina suudad end hoida parajuse piirides. Kuidas saad sa aga sõna anda nende oma sõprade eest, keda sa väikesele tarvitamisele ahvatled? Oled sa kindel, et seda suudavad ka nemad? Nad võivad küll püüda järgida sinu tahtekindlat eeskuju, kuid sellega enda tahtejõu kaotada ja oma kavatsustes ebaõnnestuda.

*Joomakommete mõtlematu järgimisega sillutame teed meie nõrgemalt sündinud kaasinimestele, kes pole sealt suutnud õigel ajal kõrvale astuda. Kas pole mitte rüütellikkuse lihtsaks nõudeks see, et me oma elust need harjumused maha kustutame, mis nõrgemaid soovimatult kuristikku kisuvad? Tugevad, kes eneste pärast võiksid olla parajuslased, peavad loobuma sellest lõbust nõrgemate huvides. Siin tuleb ilmsiks karskluse **altruistlik joon**.*

Mõni võib väita, et nõrku iseloome polegi meile tarvis, parem ongi, kui nad välja surevad. Looduses toimub ju kõikjal võitlus olemasolu eest, kus püsima jäävad tugevamad. Nii on kehtinud täiesti loomulik ja otstarbekohane selektsioon juba aastasadu.

Sarnased väited on ehitatud kõikuvale alusele. Nõrgemate kaitset eitades peame eitama ka kogu Euroopa tsivilisatsiooni ja kultuuritraditsioone. Kuigi elus teostub osalt tugevamate võit ja nõrgemate allajäämine, ei ole inimlikus ühiskonnas maksvad samad seadused, mis looduses. Humaanne elukorraldus (aga sinna me ju pürime) tahab säilitada ka nõrgemad elujõuliste ja positiivsete ühiskonnaliikmetena. Pealegi ei teosta alkoholism tervendavat selektsiooni: meelemürgistet inimesed produtseerivad edasi alaväärtuslikku, enesest nõrgemat järeltulevat põlve. Üldine tase langeb.

Alkoholi väikeses koguses tarvitamisel on samad tagajärjed, mis joomiselgi, ainult nõrgemal ja peidetumal kujul. Täielik hoidumine pahedest on palju enam, kui nende osaline tarvitamine. Isik, kes on alkoholikarske, kuid suitsetab, ei saa olla oma seisukohtadelt järjekindel, sest ka tubakas mürgistab inimest.

Praegune aeg esitab erilisi nõudmisi inimese vaimsele ja füüsilisele seisukorrale. Karskust nõuab praeguse aja vaim, mis ei salli leigust. Peame püüdlema parema, täiuslikuma inimese poole, kes võib rikastada enese ja teiste elu õige eluröömuga. Isiku väärtuse tõusmisega kaasneb iseenesest ka üldine sotsiaalsete olude paranemine. Uus aeg nõuab isiku ja ühiskonnaväärtuste tõusu. Seepärast on loomulik, et igaüks, kes tahab sammuda ühes tõusva ajaga, valib parajuse asemel karskuse tee.

VALDO JAHILO

EV haridusministri käskkirjaga nr. 179 alates 1. juulist k.a. kõrgkoolide ja teadusasutuste õppejõududele, teaduritele ja teistele töötajatele kehtestatud palgaastmed

Töötajate kategooria	Palgamäär kroonides
1. Abipersonal (koristaja, riidehoidja, majahoidja, valvur jt.)	200—240
2. Töölised: abi– ja lihttööl	240—315
oskustööl	290—370
keerukal oskustööl	340—435
eriti keerukal oskustööl	400—505
3. Teenistujad (sekretär, arveametnik, kassapidaja, komandant jt.)	290—435
4. Keskeriharidusega spetsialistid (raamatukoguhoidja, raamatupidaja, tehnik jt.); laborant	400—540
5. Kõrgharidusega spetsialistid (insener, ökonomist, bibliograaf, raamatupidaja, raamatukoguhoidja jt.)	540—695
6. Peaspetsialistid (pearaamatupidaja, –insener, –mehaanik, –energeetik jt.), osakonnajuhataja	655—825
7. Kõrgkooli allasutuse (raamatukogu, muuseumi, huvikooli jt.) juht	695—870
8. Kõrgkooli teadusliku allasutuse (kliinikud, instituudid jt.) juht	870—1135
9. Rakenduskõrgkooli õppejõud:	
õpetaja	540—655
vanemõpetaja	655—780
dotsent	825—920
professor	970—1075
10. Rakenduskõrgkooli kateedrijuhataja:	
vanemõpetaja	695—825
dotsent	870—970
professor	1020—1135
11. Ülikooli ja muu kõrgkooli õppejõud, teadusasutuse (–allasutuse) teadur:	
assistent, õpetaja, nooremteadur, teadur	695—780
vanemõpetaja, lektor	780—920
dotsent, vanemteadur	920—1075
erakorraline, abi– ja aseprofessor	1075—1135
professor, juhtiv ja peateadur	1135—1265
12. Ülikooli ja muu kõrgkooli õppe–teadusliku allüksuse (teaduskonna, osakonna, kateedri, teaduslabori) juht	
vanemõpetaja	825—970
dotsent	1020—1135
professor	1135—1265
13. Igat liiki kõrgkooli ja iseseisva teadusasutuse juht	
ülikooli rektor	1265—1410
rakenduskõrgkooli rektor	1135—1200
teadusasutuse direktor	1135—1265

A/ü liikmetele, kellel on ees reis Inglismaale

Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liit «Universitas», kuuludes rahvusvahelise õpetajate organisatsiooni IFFTU, on loonud koostöösidemeid liikmesorganisatsioonidega paljudest maadest. Hiljuti saime väga meeldiva pakkumise Inglismaa õpetajate organisatsioonilt NASUWT. Organisatsiooni peasekretär teatab, et iga meie organisatsiooni liige, kes külastab sellel aastal Inglismaad, võib kasutada **elamisvõimalust** selle organisatsiooni konverentsikeskuses Birminghamis. Nii majutamist kui toitlustamist võimaldatakse tunduvalt alandatud hindadega. Elamise eest 1– või 2–inimese toas tuleb maksta 15 naela ja lõuna eest 5 naela. Normaalhinnad on vastavalt 20 ja 8.50 naela.

Täpsemat informatsiooni konverentsikeskuse asukoha ja ööbimiskoha ettetellimisvõimaluste kohta saab TÜAÜ komiteest.

MEMORANDUM HABILITATSIOONI VAJALIKKUSEST JA TINGIMUSTEST TÄISPROFESSUURI KUJUNDAMISEL TARTU ÜLIKOOLIS

Janno Reiljan,
EV Valitsuse nõunik,
majandusdoktor

I. **Habilitatsiooni vajalikkust** hinnates tuleb arvestada järgmisi lähtetingimusi:

1. **Tartu ülikooli ajaloolised traditsioonid;**
2. **Eesti kui väikeriigi spetsiifiline olukord;**
3. **Eesti kuulumine Euroopasse;**
4. **Teaduskraadide rahvusvaheline võrreldavus.**

1.

Tartu ülikooli ajalooline tuntus on aidanud meid oluliselt teadussidemete taastamisel pärast pikaajalist isolatsiooni. Töötamist Tartu ülikoolis hinnatakse välismaailmas kõrgelt. Selles hinnangus on suur osa varasemate põlvkondade tööga loodud TÜ kui klassikalise ülikooli kuulsusel.

Tartu ülikooli ajaloolised traditsioonid esitavad aga TÜ töötajaile ka hulga kõrgemaid nõudeid, kui töö mingis ennast ülikooliks nimetanud kutsekõrgkoolis. Traditsioonid nõuavad hoidmist ja tugevdamist, sest tegemist on TÜ «põhikapitali» väga tähtsa osaga. Veelgi enam, Tartu ülikooli traditsioonid ja maine on kogu eesti rahva ühine vara ja selle hoidmine on TÜ töötajate esmane kohustus. TÜ traditsioonide ohvriks toomine isiklike hetkehuvide realiseerimisele on kuritegelik või vaimsest küündimatusest tulenev vastutustundetus.

Tartu ülikool on oma ajalooliselt traditsioonilt saksa klassikaline ülikool (rootsi «akadeemiast» on jäänud ainult ajaloolised ürikud) ja saksa vanade ülikoolide traditsioonid ning tänapäevane tase on seda väärt, et uuesti nende seltskonda pürgida. Saksa ülikoolides on aga habilitatsioon üks ülikooli professori karjääri põhitingimusi.

Habilitatsiooni nõude sisuline tühistamine TÜ–s tingimustes, kus õppejõud on oma maailmavaate, hariduse ja moraalse vastu(tamatu)stunde omandanud NSVL teadus– ja haridusvaenulikus keskkonnas, tähendab sisuliselt viimase tõkke kõrvaldamist onupojapoliitika ja eneseupitamise teelt TÜ professorite koosseisu kujunemisel. Professori nimetuse saamine seatakse sõltuvusse mitte vastava ala asjatundjate (vastava eriala doktorinõukogu pluss vastava kitsama uurimissuuna spetsialistid oponentide ja retsensentidena teistest teadusasutustest) süstemaatilisest ja kontrollitavalt argumenteeritud hinnangust kandidaadi pikaajalisele teadustööle, vaid teaduskonna ebamäärase koosseisuga ja selgelt piiritlemata vastutusega konkursikomisjoni arvamusest. Konkursikomisjonidel puuduvad sisuliselt selgelt (kirjalikult) fikseeritud tööjuhend ja hindamiskriteeriumid. Kõik on jäetud komisjoniliikmete subjektiivse arvamuse hooleks. Selline mehhanism loob soodsad võimalused teadlasisiksuste mahasurumiseks, valitseva bürokraatia eneseupitamiseks ning sellele kuuleka keskpärasuse toetamiseks.

2.

Eesti kui väikeriigi olukord ei võimalda meil kopeerida paljusid suurriikides rakendatud mehhanisme, mis garanteerivad onupojapoliitikat ja eneseupitamist välistava mehhanismi professorite kohtade täitmisel ülikoolides. Näiteks ei lubata Saksamaal habiliteerunud teadlast tööle võtta selles ülikoolis, kus ta habiliteeriti. Eesti Vabariigis on tihti ainult üks koht, kus vastava kvalifikatsiooniga spetsialiste ette valmistatakse ja kus teda saab tööle rakendada. Ennast upitavate gruppide tekkimise vältimiseks on ainult üks tee — muuta habilitatsioonile esitatavad nõudmised karmimaks, kaitsmise protsess avatuks ning hiljem kontrollitavaks ja rakendada professori koha täitmisel võimalikult palju kõrvalseisjate poolt kontrollitavaid formaliseeritavaid kriteeriume. Seega on habilitatsioonist loobumise näol Tartu ülikoolis tegemist meie spetsiifilise olukorra mittemõistmisega, õigemini aga omakasupüüdliku soovimatusega seda mõista.

Nii väikeses riigis nagu seda on Eesti oleks eriti soodne võimalus viia professorite määramine ülikoolis ühiskonna tugevdatud kontrolli alla. Tuleb ju raha nende töö tasustamiseks maksumaksjate taskust ja ühiskonnal peab olema võimalus kontrollida selle raha kasutamise otstarbekust. Eesti on sedavõrd väike, et mingi kitsama ala inimesed tunnevad üksteist tavaliselt vägagi hästi. Seda tuleks sihipäraselt ära kasutada. Paraku on meil ülikool muudetud ühiskonna kontrollist väljaspool seisvaks üksuseks. Taolisel ühiskondliku kontrolli puudumisel pole midagi tegemist ülikooli teadusliku autonoomiaga, vaid on vajalik ainult keskpärase teadlasbürokraatia (teaduri või õppejõu kohta täitvad bürokraadid) enesekaitseks.

Saksamaal, kus habilitatsiooni nõue on valitsev ja ei lubata ka samasse kohta tööle jääda, rakendatakse veel ka konkurentsi tagavat ühiskondliku kontrolli mehhanismi — professori kinnitab kohale vastava liidumaa haridusminister ülikooli poolt esitatud kandidaatide nimekirja alusel. Nimekirjas peab olema vähemalt kolm kandidaati ja minister ei pea arvestama ülikooli poolt antud eelistusi. Ainult see loob mingi võimaluse sõltumatu ekspertiisi ja hinnangu andmiseks kandidaatidele. Väita, et teaduskondade ekspertiisikomisjonide ja nende poolt kutsutud ekspertide sõltumatus, erapooletus ja nõudlikkus on garanteeritud, tähendab rumalat naiivsust või onupojapoliitika teadlikku mahitamist.

Meil ei saa eelnimetatud põhjustel loota ka konkurentsi tervendavale mõjule. Teadusliku järelkasvu ettevalmistus on olnud nii nigel, et paljudel aladel pole reaalse konkurentsi tekkimine lähemal aastakümnel reaalne — hea õppejõu ettevalmistus nõuab peale ülikooli lõpetamist vähemalt kümme aastat sihipärast tööd oma teadusliku kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Samal ajal kui teistes riikides rakendatakse ülikooli professorite määramisel habilitatsioonile täiendavalt veel mehhanisme, mis meil riigi väiksuse tõttu on tihti rakendamatud, soovitatakse meil loobuda isegi sellistest, mida siin saaks rakendada (näiteks habilitatsioon) ja hiilitakse kõrvale kõigist ühiskondliku kontrolli mehhanismidest.

Kes vähegi on vaevaks võtnud uurida mujal maailmas toimuvat, tunnevad läänemaades edu toonud lähenemist kvaliteedi kontrollile — kontrollimiseks ei tule esitada mitte üksikut toodet, vaid hoopiski tootmisprotsess. Toote valmimise protsessis peab olema välistatud praagi tekkimine. Tartu ülikooli õppejõu kohtadele valimise protseduur ei vasta kvaliteedikontrolli nõuetele — selle asemel, et tõestada oma teaduslikku taset erialadoktori nõukogu ees erialadoktori kraadi kaitsmisega (habilitatsiooniga), võidakse tegelda hoopiski endale tuttavatelt ekspertidelt «soovitusi» hankides puru silmaajamisega. Kahtlemata on Tartu ülikoolis professori kohale valitud kandidaatide hulgas üksikuid, kes juba ammu on teaduste doktori tasemel. Kuid selle asemel, et soovitada neil teaduste doktori kraad ära kaitsta (habiliteeruda) ja luua selleks organisatsioonilised eeldused, soovitatakse neil hoopis habilitatsioonist loobuda. Põhjus on lihtne — ühe tugeva kandidaadiga kui positiivse näitega vehkides saavad habilitatsioonist mööda hiilida need, kel oma «teaduslikest tulemustest» habilitatsiooniks eriala spetsialistidest doktorinõukogu ees midagi esitada ei ole. Selline Tartu ülikooli häbistav ja tema traditsioone eirav olukord tuleb likvideerida.

Eesti kui väikese riigi iseärasuseks on ka see, et siin on ainult üks tõelise ülikooli nimele pretendeerida võiv õppeasutus — Tartu ülikool. Suured riigid võivad endale lubada luksust uute ülikoolide rajamisega, kusjuures neis kaldudakse kõrvale paljudest vanades ülikoolides omaks võetud tavadest. Meie ei tohi oma ainukese ülikooliga nii uisapäisa ja vastutustundetult eksperimenteerida, nagu seda on tehtud TÜ praeguse reformikatse käigus.

(*Järgneb*)

«VANEMUINE» UUDE HOOAEGA SUUNDUMAS

JAAK JAAKU foto

«Vanemuise» rahvas on tööl juba augusti algusest ja uute tükkide proovid käivad hoolega. Samuti tuleb aega leida ka eelmistest hooaegadest lisaks veel repertuaari jääva 26 draama, ooperi, muusikali ja balleti taastusproovideks. Alanud on suhtlemine publikuga. Väikese maja ovaalsaalis on mitmel korral esitatud kontserteetendust naapoli lauludest **«O sole mio»,** suure maja kohvikus on Heli Vahing laulnud ennesõjaaegseid inglise ja saksa populaarseid laule pealkirja all **«Merci, mon ami!».**

15. septembril toimus jälle üle mitme aasta **teatrikülastajate konverents.**

Erakordselt meeldivaks üllatuseks ning usku oma ettevõtmistesse ja ka publikusse sisendavaks ürituseks kujunes «Vanemuise» **sümfoonikute avakontsert** 7. septembril. Käisin juba proovidel nautimas, millise innu ja vaimustusega valmistuti J. Sibeliuse Teise sümfoonia ja F. Chopini Esimese klaverikontserdi ettekandeks. Juba esimesel koosmängimisel avaldas orkester Ivari Iljale ta meisterliku Chopini–tõlgitsuse eest siirast tunnustust.

Sealjuures mõtlesin suure kibedusega ette, millist pettumust peavad sümfoonikud kogema, nähes kontserdisaali kogunenud ainult käputäit muusikaentusiaste — nagu tavaliselt. Ja põhjusi, miks mitte tulla kontserdile ja üldse teatrisse, jagub ju kuhjaga — kallid piletid, majanduslik kitsikus, nii et raskusi on püsimajäämisegagi, koristusperiood, vihmane ilm, pimedad tänavad, harv bussiliiklus, tusane meeleolu jne., jne.

Ent tegelikult juhtus midagi täiesti ootamatut: kontserdi algus oli sunnitud edasi lükkuma, kuni kõik huvilised jõudsid kassast piletid otsa. Juba ammu pole Tartus sümfooniakontserdil enam säärast vaimustunud rahvahulka nähtud. Saal tiivustas muusikuid ja vastupidi. Aplausitorm ei tahtnud lõpus sugugi vaibuda ja Endel Nõgene pidi taktikepi veel kord klaverikontserdi viimase osa kordamiseks tõstma.

Mitte vähem huvipakkuvaks tõotab kujuneda ka detsembri alguses toimuv järgmine **sümfooniakontsert — külalisdirigent Soomest, kavas Grieg ja Sibelius.** Jõulukontserdile aga ootame noort viiulisolisti **Camdida Thompsonit Inglismaalt.**

Kas oli see murrang meie suhtumises üldse ellu ja kunsti hoolimata majandusraskustest? Kas kõige kiuste võidab ikkagi meie loomulik kultuurijanu ja kauni–igatsus?

❑❑❑

Ametlikult algab «Vanemuise» 123. hooaeg laupäeval, 19. septembril esietendusega väikeses majas. Jaan Toominga lavastuses tuleb ettekandele **austria kirjaniku Franz Werfeli** näidend **«Ainsal ööl».** Need, kes on käinud seal vaatamas Jaan Toominga eelmisi lavastusi — H. Ibseni «Metspart», R. Duncani «Proov» ja J. B. Priestley «Ma olen siin varem olnud», on kogenud selles kõrgetasemelises triloogias ja silmapaistvas esituses teatud sisemist suunaühtsust. Nüüd liitub seega n.–ö. tetraloogiasse veel uus töö.

Ülimalt kontsentreeritud tegevusega ja põneva süžeega näidendi sündmused toimuvad Viini lähedal metsalossis 1930. aasta paiku kõigi pühakute päeva õhtust hingede päeva hommikuni. Peategelasteks aimatavate natsismialgmetega parun, tema koolivend, kuulus arst Peruus. Ja nende vahel mõlema ühine armastus — paruniproua... Siis veel vana lossiteener, kes oma veidravõitu ülespuhutuna tunduva kõneviisi on saanud päranduseks kammerteenriametist keisrikojas. Ja nii edasi. Probleemideks aga inimese ausus, ka armastuses enda ja teiste vastu.

Maailmas on alles viimastel aastatel hakatud teaduslikult uurima inimeste läbielamisi kliinilise surma seisundis. Huvitav, et Franz Werfel kujutab säärast seisundit juba oma 1937. aastal kirjutatud näidendis «Ainsal ööl».

Peaosi selles mängivad **Hannes Kaljujärv, Rain Simmul, Liis Bender ja Heikki Haravee.** Kunstnikuks on **Esti Kittus.**

Franz Werfel (1890—1945), austria silmapaistev lüürik (ekspressionismi juhtfiguure) ja väga viljakas prosaist, dramaatik ja ka esseist, on Eestis kahjuks veel vähe tuntud. Prahas jõuka juudist ärimehe pojana sündinud ja sealses saksa ülikoolis õppinud, sai temast austria kirjanik, kel fašismi kehtestamisel õnnestus esmalt pageda Pariisi ja 1940 sealt seikluslikult läbi Hispaania ja Portugali USA–sse, kus ta ka suri.

Kõiki eespool nimetatud nelja lavastust kavatseb «Vanemuine» väikeses majas tulevikus järjepanu mängida.

❑❑❑

Järgmiseks draamaesietenduseks väikeses majas on prantsuse kirjaniku **Albert Camus' näidend «Caligula»** aastatel 37—41 Roomat valitsenud terrorirežiimi kehtestanud keisrist. Keerulise filosoofilise koega näidend võimaldab peategelases näha nii hullu, türanni kui ka mässajatki absurdse maailma vastu. Lavastajaks ja lavakujundajaks on **Linnar Priimägi,** kostüümikujundajaks **Hannes Võrno.** Peaosades **Hannes Kaljujärv, Rain Simmul, Heikki Haravee, Kersti Neem jt.** Tegelikult jõudis see näidend publiku ette juba eelmise hooaja lõpul 19. mail koostöös Lõuna–Eesti Arengupangaga Põlva Kultuurikeskuses. Tartu–esietendus on **3. oktoobril.**

❑❑❑

Lastele on samuti väikeses majas oodata **Kulno Süvalepa** näidendiversiooni populaarsest **Carlo Collodi «Pinocchio»**–loost **Meelis Hansingu** lavastuses ja **Meeri Säre** kujunduses.

❑❑❑

Muusikapoolelt esietendub 25. ja 26. septembril suures majas **Franz Lehári ülipopulaarne operett «Lõbus lesk» Ülo Vilimaa lavastuses.** Kunstnikuks on **Kustav–Agu Püüman.** Dirigeerivad **Endel Nõgene ja Norman Illis Reintamm,** Kanada eestlasest muusik, keda tunneme juba ta töö põhjal «Estonia» teatris. Nimiosas **Eve Randkivi** kõrval veel **Helgi Sallo,** Danilona **Jassi Zahharov.**

❑❑❑

Ballettidest on lähemal ajal tulemas **Cesare Pugni «Esmeralda».**

Seda Victor Hugo romaani «Jumalaema kirik Pariisis» põhjal kirjutatud balletti on tartlased minevikus juba kahel korral näinud — 1941 ja 1957 Ida Urbeli lavastuses. Nüüd on lavastajaks **Ülo Vilimaa,** lavakujundajaks Kustav–Agu Püüman. Dirigeerib **Erich Kõlar.** Nimiosalist tantsivad **Dagmar Rang–Saal, Jelena Karpova ja Katre Unt.** Quasimodoks on draamanäitleja **Hannes Kaljujärv.**

Algava hooaja sügispoole väikese maja esietendused lõpetab **Giuseppe Verdi ooper «Traviata» Taisto Noore lavastuses, Liina Pihlaku** kujunduses. Dirigeerivad **Endel Nõgene** ja **Norman Illis Reintamm.** Violettat laulab **Eve Randkivi** ja **Ludmilla Kõrtsi** kõrval veel (itaalia keeles) Kanadas Manitoba provintsi keskusest Winnipegist pärinev lauljatar **Dawn Rice,** kes oma hariduse on omandanud Brandoni ülikoolis ning esinenud Manitoba ooperiühingus ja laulnud koos mitmete orkestritega. Donna Anna partii W. A. Mozarti ooperis «Don Juan» kavatseb ta aga esitada eesti keeles.

Jaanuaris ootame **G. Verdi «Rigolettosse»** Gildat kehastama noort, alles Sibeliuse Akadeemias õppivat soome lauljatari **Laura Leismat.** Ta on juba osalenud Helsingi Ooperistuudio lavastustes ja Soome mitmete orkestrite ja kooridega.

Valimiste päeval, 20. septembril kell 12 annab «Vanemuine» suurel laval J. Äärmaa näidendiga «President» Ago–Endrik Kerge lavastuses tasuta etenduse kõigile presidendikandidaatidele ja valijatele Konstantin Pätsi elusaatusest maailma suurvõimude — Stalini, Hitleri, Churchilli ja Roosevelti omavahelises traagilis–groteskses võimuvõitluses.

«Vanemuise» hooaja kevadpoolest aga edaspidi.

EVALD KAMPUS

Avalik pöördumine Tartu Ülikooli rektori poole

Tartu Ülikooli ametiühingukomitee 10. septembri koosolekul arutati puhkuserahade väljamaksmisel kujunenud olukorda ning uute palkade määramist alates 1. juulist k.a.

Konstateeriti:

1. Ülikooli administratsioon rikkus kehtiva Eesti NSV töökoodeksi § 108 lg 3, mille kohaselt «Palk kogu puhkuse aja eest makstakse välja hiljemalt üks päev enne puhkuse algust». Viivitustega tekitati ülikooli töötajaile olulist materiaalset ja moraalset kahju.

Rikuti ka Eesti Vabariigi haridusministri 28. 05. k.a. käskkirja nr. 141, millega lubati puhkusetasu välja maksta küll kuude kaupa, kuid mitte tagantjärele, nagu seda ülikoolis tehti. Lisaks kehtestati ülikoolis omavolilisi väljamaksepiiranguid ning rakendati puhkuserahade deponeerimist omamata selleks töötajate nõusolekut. Lühidalt — ministri käskkirja rakendati töötajatele ebasoodsamas suunas.

2. Ülikooli administratsioon rikub Eesti Vabariigi Valitsuse määrust nr. 185 19. juunist k.a. ja EV Haridusministeeriumi käskkirja nr. 179 29. juunist k.a. määrates paljudele TÜ töötajatele väiksemat palka, kui need aktid ette näevad. Näiteks nooremteaduritele määratud kuupalk 505 krooni vastab EV HM käskkirja nr. 179 lisa 2 kohaselt keskharidusega spetsialistide palgaskaalale.

Ametiühingukomitee käsitleb seda kui administratsiooni poolt töötajatega sõlmitud töölepingute ühepoolset muutmist, millega on rikutud EV Töölepingu seaduse § 59 lg 5 ja § 64 lg 1.

Ametiühingukomitee nõuab ülikooli juhtkonnalt:

1. Avalikku ja üksikasjalikku faktidega argumenteeritud selgitust nimetatud seaduserikkumiste kohta ülikooli ajalehes.

2. Ametiühinguliikmetele tekitatud materiaalse ja moraalse kahju hüvitamist, s.t.

a) elukalliduse tõusu kompenseerimist;

b) viivise maksmist;

c) täiendava lisapuhkuse võimaldamist kompenseerimaks palgajärjekordades raisatud puhkusepäevi.

3. Ametiühinguliikmeile nende ametikohale, kvalifikatsioonile ja tööstaažile vastava palga määramist pidades kinni EV Haridusministri käskkirjast nr. 179 ja saamatajäänud palgaosa väljamaksmist.

TÜAÜ Komitee

Vastuseks

Pearaamatupidaja Eve Fink ja haldusprorektor Vello Peedimaa pakkusid vastuseks tabelit, millest näha saadud ja saamata jäänud raha.

Nii näiteks oli 23. aprilliks palkade maksmiseks eraldatud ülikoolile raha vähem 6 milj. rbl. 15. septembriks oli palgafondi puudujääk 2,7 miljonit kr. 5. septembril maksti palka praktiliselt teiste artiklite arvelt. 20. septembriks ei ole praegu üldse midagi maksta. Ka septembri stipendiume ei saa veel maksta, makstakse juuli ja augusti võlgu.

Selgituseks veel näiteks niipalju, et 5. märtsi palgaraha laekus alles 31. märtsiks, 23. märtsi oma 8. aprilliks jne. 5. mai—5. juuni palkadeks oli tarvis 14,1 miljonit rubla, TÜ sai aga sularaha pangast 4,6 miljonit, nii et 5,1 miljonit tuli maksta tšekkidega.

Raha saamine on keeruline ja toimetus püüab lähemal ajal ülikooli finantspoole põhjalikuma käsitluse alla võtta.

1992. a. Haridusministeeriumi poolt avatud krediiti eelarvel töötasude väljamaksmiseks		Arvestatud töötasud	
1.01.92	1 295 000.—	5.01.92	1 657 765.—
17.01.92	1 295 000.—	20.01.92	881 113.—
10.02.92	1 270 000.—	5.02.92	3 289 364.—
18.02.92	3 880 000.—	20.02.92	2 527 073.—
9.03.92	3 363 000.—	5.03.92	3 644 150.—
		20.03.92	3 271 458.—
3.04.92	4 502 000.—	5.04.92	4 847 634.—
23.04.92	2 220 000.—	20.04.92	3 761 784.—
4.05.92	2 520 000.—	5.05.92	5 390 103.—
11.05.92	3 730 000.—		
18.05.92	2 086 000.—	20.05.92	4 458 650.—
21.05.92	2 500 000.—		
27.05.92	2 520 000.—		
30.05.92	3 700 000.—		
17.06.92	3 981 000.—	5.06.92	6 687 971.—
	tunnitasud		523 490.—
	38 862 000.—		40 940 555.—
	=3 886 200.–		4 094 055.–
		20.06.92	541 507.—
13.07.92	417 000.—	5.07.92	1 510 551.—
20.07.92	542 000.—	20.07.92	537 410.—
28.07.92	542 000.—	5.08.92	568 746.—
20.08.92	758 000.—	20.08.92	702 801.—
		5.09.92	930 423.—
	2 259 000.—		4 791 438.—
	Kokku aasta algusest kroonides 6 145 200.—		8 885 493.—

2. punkti selgituseks

Seoses Teadusfondilt finantseerimise vähendamisega ja mõnede laborite sihtfinantseerimise lõpetamisega Haridusministeeriumi poolt võttis TÜ valitsus vastu otsuse peatada nende laborite finantseerimine ja vähendada alates 1. märtsist 1992 Teadusfondist finantseeritavate laborite palgafondi kõigis teaduskondades 15%. See tähendas nendes laborites koosseisude koondamist antud summa võrra. Kõik laborid vähendasid vastavas ulatuses koosseise või viisid sisse osalise töökoormuse, v.a. südamekeskus, ning elektrokeemia, elektroluminestsentsi ja pooljuhtide ning aeroelektrilaborid. Nende laborite juhid tegid ettepaneku vähendada oma töötajate palkasid 15% võrra, mida ka tegime. Südamekeskus pole siiani midagi ette võtnud ja ülikool peaks keskuse finantseerimise lõpetama.

Uute palkade määramisel 1. juulist sai elektrokeemia, EPL–i ja AEL–i töötajate palku vähendatud keskmiselt 15%. Kuna doktorikraadiga vanemteadurite palku vähendati vähem, siis sai nooremteaduritele tõesti alla kõrgema haridusega spetsialisti palgamiinimumi määratud palk.

1. septembrist tulevad palgad uuesti läbivaatamisele ja me püüame varem tekkinud ebakõlad lahendada. Laborijuhatajad peavad esitama oma ettepanekud palkade reguleerimiseks (kellele on määratud liigselt, maha võtta, ja teistele samavõrra juurde panna, sest labori palgafondi ei saa lihtsalt suurendada. Ettepanekuks oleks ka töötajate viimine osalisele töökoormusele, s.t. 0,85 jne. ametikohale. Või läbi viia koondamine, ettenähtud ulatuses.

Kui ülikool oma nõukogude ajal paisunud koosseisu koomale ei tõmba, jätkuvad punktis 1 toodud puudused (raha ei eralda meile heldelt keegi) ja töötajatele tuleb endiselt määrata minimaal– või isegi alla selle palgad.

OLEG ANDLA,
plaani–finantsosakonna juhataja

Eesti ajaloo fakultatiivkursus

Eesti ajaloo kateedri õppejõud loevad ka sel õppeaastal Eesti ajaloo fakultatiivkursust kõigile soovijaile. Käsitletakse Eesti ajalugu vanimast ajast kuni nüüdisajani 48 loengutundi (à 24 tundi semestris). Kursus lõpeb soovi korral eksamiga. Kursuse arvestuslik maht (eksami sooritamisel) on 2 õppenädalat.

Loengud toimuvad kolmapäeviti kl. 18 peahoone aud. 133.

Sügissemestri loengute kava:

30.IX Sissejuhatus. Ülevaade kirjandusest	prof. S. Vahtre
7.X Muinasaeg	õpet. A. Mäesalu
14.X —"—	õpet. A. Mäesalu
21.X Muistne vabadusvõitlus	prof. S. Vahtre
28.X Eesti keskaeg	õpet. T. Lukas
4.XI —"—	õpet. T. Lukas
11.XI Suurte sõdade aeg (1558—1629)	õpet. T. Lukas
18.XI Rootsi aeg	õpet. T. Lukas
25.XI —"—	õpet. T. Lukas
2.XII Põhjasõda	õpet. T. Lukas
9.XII Eesti XVIII saj.	dots. M. Laur
16.XII Eesti XIX saj 1. poolel	dots. M. Laur

INFO

VÄITEKIRJAD

1. oktoobril kl. 11 toimub TÜ nõukogu saalis **Peep Pruksi** monograafia «Kriminaalprotsess: teaduslik «vale detektsioon» (emotsionaalse pinge instrumentaaldiagnostika ja selle kasutamisvõimalused kriminaalprotsessis)» kaitsmine.

Monograafiaga on võimalik tutvuda TÜ Teaduslikus Raamatukogus.

RAAMATUKOGUS

Sellest nädalast on uudiskirjanduses näitus baltisaksa ajaloolase Georg von Rauchi raamatusaadetistest.

KLUBISSE!

NEILE, KES POLE VEEL ÜLIKOOLI KLUBI ENDA JAOKS AVASTANUD!

Täna, s.o. 18. septembril ülikooli kohvikus (Narva mnt. 27) ainulaadne võimalus mõnusa õhtu veetmiseks:

kl. 20—22 mahe muusika, baar ja HAROLD LLOYDI koomiksid

kl. 22—24 tantsudisko

SISSEPÄÄS TASUTA!

❑❑❑

NÄDALALÕPUDISKOD klubis täna, homme ja ülehomme. Algus kell 21.

Teisipäeval, 22. septembril klubis TOIVO TENNO special «GREATEST HITS».

Kolmapäeval, 23. ja neljapäeval, 24. septembril ülikooli kohvikus (Narva mnt. 27)

KESKNÄDALASED DISKOÕHTUD

Algus kell 20.

ÜLIÕPILASPILET KAASA!

❑❑❑

KULTUURIKLUBI, tulge kokku!

Ka sel hooajal on tulemas rida põnevaid ürituste sarju ülikooli klubis. Kas SINA tahad olla nõu ja jõuga abiks nende paikapanemisel ja korraldamisel? Kui jah, siis tule **teisipäeval, 22. septembril kella 20–ks** klubisse (ruum 206). Peame plaane, joome kohvi ja vestleme veidi.

❑❑❑

Tantsutrupp, kes varjab end nimetuse **«MASAJALAD» all!**

Trennid on igal esmaspäeval ja neljapäeval klubis. Algus kell 20.

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1799. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 25 (1685)
REEDE,
25. SEPTEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- ÜLIÕPILASMISSID — 2. lk.
- KELLE OMA ON KUNINGAPLATS? — 2. lk.
- JÄTKUB J. Reiljani MEMORANDUM — 3. lk.
- SUUREJOONELINE VÕRKPALL — 4 lk.

AUVÄÄRSED EUROTEADUSKONNA

esindajad tutvusid meie ülikooliga teisipäeval. Läänemeremaade Nõukogu vanemametnike komitee eurofakulteedi töörühma kuulus 12 inimest. Ülikoolile tehti ring peale, osaleti isegi TÜ valitsuse koosolekul, kus oli vastastikku võimalus küsimusi esitada. Tartust suunduti Riiga. Nii Riia kui Vilnius on eurofakulteedi loomisel meie konkurendid. TÜ programmi peetakse akadeemiliseks ja euroopalikuks, puudu jääb aga sidepidamisvahenditest.

Jääb oodata lõpliku otsuse tegemist novembris.

TÜ VALITSUSES

● 22. septembril ●

● Hiljuti moodustatud **REFORMIKOMISJON** on koos käinud 4 korda. See on prorektorite juhtimisel alaliselt töötav komisjon, kes lahendab juhtkonnale kõige olulisemaid probleeme, s.t. valmistatakse ette küsimusi rektorile, valitsusele, nõukogule. Tahetakse tagada maksimaalset tagasisidet teaduskondade jt. allüksustega. Prorektoritel endil küsimuste otsustamisel hääleõigust ei ole. **Prorektor Jaak Aaviksoo** ütles, et praegu on vajalikud neli töösuunda: palgafondi kokkuhoid, eelarve koostamise põhimõtted, akadeemiline hierarhia, kutsed, ametikohad ning struktuurireform.

Edasine arutelu kulges **TÜ EELARVE** ümber. Ministeerium lubas eelarve esitada ülikoolile alles 1. oktoobriks, seega ei saa eelarvet arutada sellereedesel TÜ nõukogu koosolekul, vaid alles järgmisel, s.o. 23. oktoobril.

Dots. Ivar Saarniit tutvustas valitsusele Haridusministeeriumilt saadud andmete põhjal palgafondi moodustumist. Info võeti teatavaks ja sel alal töötatakse edasi. Täpsemad andmed esitatakse veel valitsusele ja ka «UT–le».

Prorektor Jaak Aaviksoo ütles, et Haridusministeerium kavandab koosseise lähtudes sellest, et ühe õppejõu kohta peab olema 8 üliõpilast või 12 magistranti (doktorante ei mainita). Reformikomisjon leidis, et oleks otstarbekas kehtestada järgmised suhted: 1 õppejõud — 8 üliõpilast või 4 magistranti või 4 doktoranti. Teaduskonniti jääb mõistagi erinevusi.

J. Aaviksoo esitas valitsusele ka reformikomisjoni **ettepanekud** seoses rektori käskkirjaga, mis näeb ette 15%–list palgafondi kokkuhoidu.

1. 15%–lise palgafondi kokkuhoiu asjus läheneda allüksusele diferentseeritult, võttes arvesse õppekoormuse suurust, õppe– ja teadustöö vahekorda, senise töö tulemuslikkust jms., aga samuti allüksuse arenduskavu silmas pidades.

2. Allüksuste palgafondi kokkuhoiuettepanekud vaatab läbi reformikomisjon koos allüksuste esindajatega.

3. Reformikomisjonil tuleks leida kokkuhoiuvõimalusi allüksuste funktsioonide ja töö tulemuslikkuse kriitilisel läbivaatamisel.

Valitsus otsustas need seisukohad heaks kiita.

Lisaks otsustati:

1. Kaotada palga säilimine väliskomandeeringu ajal, mis kestab kauem kui 1 kuu (kellele on lubatud, kehtib see veel mõni aeg);

2. Kaotada kõik sisemised kohakaaslused;

3. Õppejõudude ja teadurite koondamisel (prof. P. Tulviste) lähtuda sellest, kas inimesel on viimase kolme aasta jooksul olnud publikatsioone (dekaani põhjendatud taotluse puhul saavad prorektorid publikatsioonideta õppejõu erandkorras tööle jätta).

* * *

● **Otsustati avada AAI ja TÜ ühisprofessuur dünaamilise meteoroloogia alal.**

● **Töökaitse vaneminsener Aino Punnar tutvustas uut EV töökaitseseadust,** see saadetakse allasutustesse. On vaja leida ka töökaitse eest vastutajaid.

● Rektor luges ette kirja, mis oli saabunud seoses **arenduskoja** tegevusega. Valitsus otsustas arenduskoja programmi arutada koos asjaosalistega.

Edustus annab teada !

16. septembril kogunes esmakordselt sel sügisel uus Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus. Päevakorras oli uute ametnike valimine ja eelmise koosseisu aruande ärakuulamine.

Valitsuse esimees Kaarel Tarand tõdes töö kokkuvõttena, et esimese koosseisu tööaeg oli pisut liiga pikk, inimesed kippusid väsima. Õnneks läheb nüüdsest töö normaalsesse aastasse tsüklisse, nii et kõigil tegijail peaks võhma jätkuma.

Suvisest tööst polnud põhjust pikemalt rääkida, sest see seisnes peaasjalikult kokkuvõtete tegemises ja sügiseks ettevalmistustööde tegemises.

Finantsaruanne otsustati ära kuulata järgmisel erakorralisel koosolekul 23. septembril kell 17.

Pärast edustuse eesistuja valimistulemuste teatamist andis senine koosoleku juhataja **Taavi Toom** volitused üle valituks osutunud **INDREK ILDILE.** Tema asetäitjaks valiti samuti 17 häälega 21–st **URMAS ORU.**

Kolmanda võtmeisikuna valiti valitsuse moodustaja, kelleks sai ainukese esitatud kandidaadina **INDREK OSTRAT,** kes järgmiseks koosolekuks peab esitama kinnitamiseks uue valitsuse koosseisu.

23. septembri erakorralisel koosolekul tuleb lisaks valitsuse koosseisu kinnitamisele moodustada veel komisjonid üliõpilaskonna tähtsamates tegevussuundades ideoloogia väljatöötamiseks, samuti valida esindajad mitmetesse struktuuridesse, kus üliõpilaskonnal omad kohad. Kavas on ka uue valitsuse tegevuskava arutelu.

* * *

Meeldetuletuseks kõigile huvilistele, et üliõpilaskonna edustuse koosolekud on lahtised ning neist võib osa võtta iga üliõpilaskonna liige, ehkki sõna– ega hääleõigust neil ilma eriloata ei ole. Korraliste koosolekute toimumise aeg otsustatakse 23. septembri koosolekul ja see antakse ka teada.

Ukse lahtitegemise nädal

● Euroopa õiguse nädal on läbi. Õigusteaduskonna välissuhtluse prodekaan PEEP PRUKS oli organiseerimiskomisjoni esimees. Kust tuli idee, kaugemalt või meilt?

Ettepanek tuli Euroopa Nõukogult ja kevadel sai selle raames teoks kohtunike seminar. Praeguse nädala idee pakuti välja juba möödunud aasta detsembris, ettevalmistusaeg oli pikk. Esialgne projekt oli täiesti nendepoolne, millele oodati meie parandusi, täpsustusi, lisandusi. Muide, kõiki meie ettepanekuid aktsepteeriti, veel mais võeti kavva võrdleva õiguse alane ettekanne Raul Naritsalt.

● Mida soovisid Euroopa tippjuristid siit ise saada, nende eeldatav kasutegur?

Nende soov oli tutvuda õigusprobleemidega nn. postkommunistlikes, äsja vabanenud maades. Taolisi üritusi tahetakse korraldada veel Albaanias, Sloveenias ja Venemaal. Meiepoolse organiseerimisega jäid nad rahule, oli kuulda, et see olevat olnud üle Euroopa keskmise.

Viga oli aga selles, et nad ei tundnud meie auditooriumi ega selle taset. Arvati, et ega me suurt midagi tea ning seepärast taheti pakkuda võimalikult palju ettekandeid paljudelt aladelt. Seda põhimõttelist viga tunnistasid pärast mõlemad pooled. Rohkem tulnuks minna sügavuti: väike ruum, kitsas osavõtjate ring, probleemi detailne arutlus. Seepärast oli väga hea meie õppejõudude kaasettekannete idee, millest saadi palju teavet. Oli see ju üldse üks suur informatsiooni vahetus.

● Meiepoolne kasutegur?

Kardan, et meiepoolne kasutegur jäi pakutu vastuvõtmisel nõrgaks. Oleksime pidanud sidruni rohkem tühjaks pigistama, võtma kõike, mida pakuti. Seepärast oleksin heameelega näinud, et ka meie õppejõud oleksid rohkem kontakteerunud, küsinud. See kurvastas natuke. Põhiline vastuargument oli, et see ei ole minu eriala, aga vajalikku oleks ehk sealtki tulnud. Maailmas maksavad ka väga palju kontaktid ja ukse lahtitegemiseks oli see suurepärane nädal.

Meie kasuteguriks oli muidugi seegi, et enda tutvustamiseks, propageerimiseks saime raha neilt ja et just siit jõudis kõige vahetum info meie kohta Euroopa Nõukogusse.

● Kas ürituse tulemuseks on ka publikatsioonid?

Kõik ettekanded, ka kaasettekanded ilmuvad Euroopa Nõukogu kulul eraldi väljaandena eesti keeles. Siin ettekantuna nad võõrkeelsena mujal huvi ei paku.

● Üliõpilaste huvi?

Avamise ajal oli aula piisavalt tühi, aga las oli, see oli hea kogemus. Meie juures käisid Euroopa tipud, neid oli võimalik näha ja kuulda ning oligi selge, kui palju meil teiste vastu huvi on. Ei ole ju mõtet ehitada potjomkini küla — mass sunniviisiliselt kokku ajada. Tunduvalt efektiivsem on väike inimgrupp konkreetse probleemi kallal seminaris. Tudengitel tekkis vahetu kontakt veidi hilja, vist alles pärast Inseneride Maja õhtut, kust kõik võisid osa võtta.

Kuidas on see kõik seotud praegu veel Baltimaades avamata eurofakulteediga?

Väga otseselt. Võtsime vastu kommünikee, kus on eraldi punktina sees just eurofakulteedi Tartusse rajamise eeldused ja alused.

Küsis *VARJE SOOTAK*

Raha on ja ei ole ka. Kas tõesti tuleb Eesti Vabariigis valitseva rahapuuduse tõttu oksjonil hakata maha müüma rahvusülikooli ehitusi?

AIVAR AOTÄHE foto

GUSTAV ADOLF ÜLIKOOLI VALDUSESSE,

et kaoksid vaidlused selle üle, kes peab Kuningaplatsi esinduslikuks korrashoidmiseks midagi tegema. Et, kelle poolt lilled, kelle poolt muruniitmine ja hekipügamine ja kas see, kes lilli kastab, ka muru peab kastma kui vaja. Eriti koomiliseks muutus olukord käesoleval suvel, kui peahoonet ümbritsevad muruplatsid — tõsi küll mõningase hilinemisega — ilusasti haljendasid, aga Kuningaplats lausa kõrbes. Kolletas sel põhjusel, et ei jõutud ülikoolipoolselt arusaamisele, et kui Haljastusamet ei kasta, on MORAALNE KOHUS see ülikooli poolt organiseerida. Iga möödakäija ja külaline peab Kuningaplatsi loomulikult ülikooli hooldusesse kuuluvaks. Veidi enne põuaaja lõppu, kui asi päris skandaalseks muutus, leitigi mõne meetri kauguselt vajalik veekraan ja voolik.

Tegelikult kuulub Kuningaplatsi territoorium linna valdusesse. *Sellest kogu häda ja mõnedes küsimustes aeg–ajalt kemplemised. Senini on platsi lilledega varustanud ja kastnud linna Haljastusamet. Heki– ja murupügamine, sodi ja prahi ärastamine aga ülikooli asi olnud. Vähemalt nii on tänaseks välja kujunenud. Kõige õigem lahendus on Kuningaplatsi võtmine/andmine ülikooli valdusesse ning et peahoone ja ta lähema ümbruse eeskujulik korrasolek sõltuks ainult ülikoolist endast! Lilledega varustamist oleks võimalik organiseerida ülikooli botaanikaaia abil.*

Ja veel Kuningaplatsi kohta. Paljud on küsinud, mida tehakse, et vaseröövlid ei ründaks kuningat. Sellele võib vastata, et juba paar nädalat tagasi alustati läbirääkimistega seada Kuningaplatsile korralik valgustus, et pimedal ajal oleks võimalik jälgida sealtoimuvat. Loodetavasti lähemal ajal pannakse laternapostid paigale ning elektriliin viiakse ülikooli peahoonest postideni. Ka on Tartu politseiprefekti poole pöördutud Gustav Adolf eriti olulise (teiste linna ausammaste kõrval) valveobjektina nimekirja võtta, ja ka valvata.

TULLIO ILOMETS,
AMS–i Vilistlasklubi esimees

❀

Algab «Kuldse Kaselehe» luulekonkurss

Varsti äratavad värsikirevad vahtrad ja kased meie hinges luule ka sel sügisel.

Eesti Luuleliit ootab Teie värsse aadressil: EE0004 Tallinn Salme tn. 12 «Kuldse Kaselehe» luulekonkurss.

Soovitav on saata 5—6 luuletust. Temaatika on vaba. Saata võib ka lüürilist lühiproosat. **Konkursi tähtaeg on 30. oktoober.** Kui Teil on aga värsse sahtlisse kogunenud, võiksite need kohe posti panna, sest tahame paremaid saabuvaist konkursitöödest ka koheselt ajakirjanduses tutvustada.

Lisaks nimele ja aadressile palume ära märkida õpilastel kooli ja klassi/kursuse, täiskasvanuil elukutse ja vanuse.

Parimad võistlustööd avaldame trükis. Paremiku hulka tulnutega võtame ühendust, pakkudes nii kirjanduslikku konsultatsiooni kui ka võimalusi osaleda meie üritustel.

EESTI LUULELIIT

«Lapsed ei tohi tunda end õpetaja alamana»

Eelmisel nädalal külastasid «Universitas Tartuensise» toimetust kaks missi: 1991. aasta Korea maailmatudengi missivõistluste fotomiss Ingrid Nigola ja miss *manner* Lea Karhunen.

Lea Karhunen õpib Jyväskylä ülikoolis V kursusel ning temast saab algklasside õpetaja.

● **Miks Sa valisid oma erialaks õpetajaameti?**

See on väga mitmekülgne amet. Võib laulda, tantsida, õpetada keeli — kõike võib teha. Tõsi, õpetajaamet ei ole kerge ja igaüks ei suudagi olla õpetaja, aga minu arust on väga vahva lastega tööd teha.

Pealegi on õpetajaamet selline, et kui tulevikus tahad mõnel teisel erialal töötada, siis piisab, kui vaid natuke juurde õpid. Mind huvitavad eriti kunstiained. Lisakursustena õpin ma joonistamist, maalimist ja skulptuuri. Soomes on küll väga palju kunstnikke, aga häid kunstiõpetajaid vähe.

● **Oled Sa erialaks ülikoolist oma saadava ettevalmistusega rahul?**

Ma olen suhteliselt rahul selle haridusega, mis ma ülikoolist saan. Puuduseks loen seda, et meile ei õpetata, kuidas siseneda klassi, kuidas organiseerida õppetööd, kuidas suhelda eriti kärsitute lastega jne. Seda kõike pead ise tunnetama ja ette nägema.

Muide, eksameid ei pea me ilmtingimata tegema semestri lõpus, eksamite sooritamiseks on aega 10 aastat.

● **Oled Sa oma tööga juba kokku puutunud?**

Jaa, meil on igal aastal praktika. Olen juba ka diplomipraktika sooritanud. Tohutult suureks rõõmuks on õpetajale see, kui lapsed teda usaldavad. Mitte mingil juhul ei tohi lapsed tunda end õpetaja alamatena. Suhtlemine peab olema barjäärideta ja vaba.

● **Millises vanuses lapsi õpetaksid kõige meelsamini?**

Raske öelda. Esimeses klassis saab lastele õpetada, kuidas sulepead käes hoida, kuidas kirjutada, kuidas kätt tõsta. Neljanda klassi õpilased (11–aastased) oskavad juba koolis olla ja pole veel murdeikka jõudnud. Nad on väga energilised ja teevad kõik üritused ja ettevõtmised meelsasti kaasa.

● **Millised on murdeealiste probleemid?**

Lapsed muutuvad tohutult. Mõned muutuvad vaikseks, nad ei räägi midagi, häbenevad. Tüdrukud on huvitatud poistest ja vastupidi, samas on koostöö võimatu. Tüdrukud itsitavad, poisid püüavad end esile tõsta ja kõvasti rääkida. Murdeeas on väga oluline, et lapsed saaksid õpetajale oma probleemidest rääkida.

● **Kas õpetajal on oma lemmikõpilane?**

See lihtsalt on nii. Kõik õpilased ei ole alati ühtmoodi sümpaatsed ja armsad, aga see ei tohi välja paista.

Minu lemmikuteks on energilisemad ja rahutumad. Rahutumad õpilased on võimelised palju rohkem midagi ära tegema kui vaiksed õpilased.

● **Millised probleemid on õpetajatel Soomes?**

Soome majanduslik langusaeg tingib õpetajate vähesuse. Ei ole raha õpetajatele palga maksmiseks. Varem olid klassid väikesed, keskmiselt 16 õpilast klassis, nüüd on need paisunud 27—30 õpilaseni. Õpetaja ei leia enam aega iga lapsega eraldi tegelemiseks. Soomes on aga väga palju purunenud perekondi ja seega on juba väikestel lastel suured probleemid, mida õpetaja nendega jagama peab.

Palju aega kulutavad lapsed televiisori vaatamisele. Nad ei ole harjunud oma peaga mõtlema. Õpetaja peab aitama lastel kas või väljas kasvavast puust leida midagi erilist. Klassidega tehakse palju väljasõite loodusesse, kus näiteks selgub, et lapsed ei tea seentest midagi.

● **On Sul olnud võimalus võrrelda Soome koolielu teiste maade omadega?**

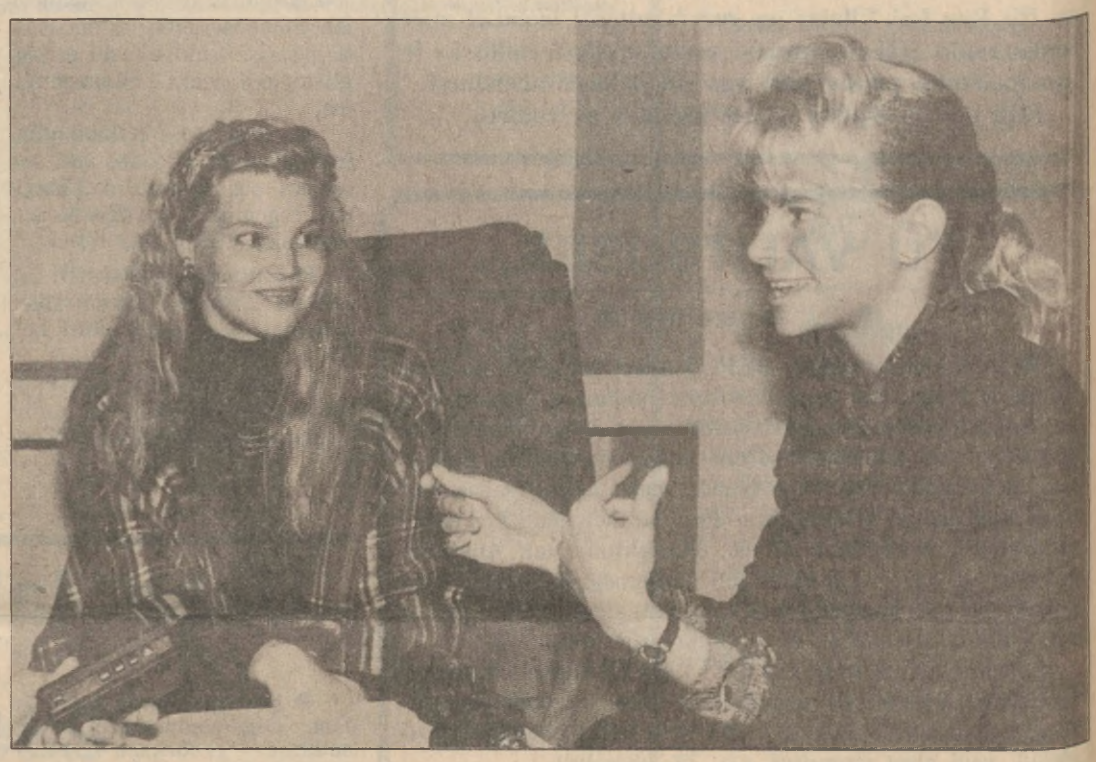
Rootsi koolielu on üsna sarnane, ainult õpilased on rohkem enesesse tõmbunud.

Inglismaa koolid mulle ei meeldinud, nad ei ole südamelähedased. Näiteks kõolivormid — kõik on lapsekauge.

Koreas märkasin, et lapsed olid tohutult vaiksed ja rahulikud, liiga head. Suur rõhk oli seal reaalainetel.

Eesti koolieluga ei ole ma tutvunud.

SELLE MÕTSAR

Et missid ei räägigi ainult missivõistlustest, selgub siis, kui selle loo läbi loed. Vasakul Lea Karhunen, paremal Ingrid Nigola.

MEELIS LOKI foto

ÖELGEM «TERVISEKS»!

2.

Nii mõnigi skeptik võib väita, et karskustööl kulutatakse rohkem sõnu, kui saavutatakse nähtavaid tagajärgi. Loomulikult jäävad need sõnad ja mõtted õhku rippuma, kui pole anda konkreetset eeskuju. Kahtlemata on kergem rääkida kui tegutseda. Tegelikus elus on mittejoojaid nii vähe, et nad rahva sekka ära kipuvad kaduma. Pole neid aga eneste seas nähtud — järelikult neid polegi. Aga kui neid pole, siis milleks see moraali lugemine?

Karske inimese minimaalseks nõudeks on eeskuju andamine. Selle mõju on alaline ja usaldustäratav ning annab kõige suuremaid tulemusi. Eeskuju mõjub läbi eeskujuandja autoriteedi. Eriti peaks see nõue kehtima haritlaste seas, kes targematena on suurema autoriteediga ning kellest rahvas eeskuju võtab. Kui nemad propageeriksid avalikult uut eluviisi, hakataks ka joomakombeid — seniseid uhkasju, häbenema.

Peaaegu sama mõju, mis on tavalisel haritlasel lihtrahva seas, on kõrgemal haritlasel akadeemilises noorsoos. Akadeemilises seltskonnas vaadatakse esialgu aukartusega eelkäivale vanemale põlvele, ja kui siin ei leita tarvilikku eeskuju, võib olukord noorele üliõpilasele oma ilmavaate moodustamise ajajärgus saatuslikuks saada. Kui need kõige targemad ja kõrgemad ei pea seda nõuet tarvilikuks, miks peaks siis noor sellest kinni hoidma! Ilma eeskujuta võib püsima jääda ainult see, kelle ilmavaade on juba peajoontes kindlaks kujunenud.

Parajuse eeskuju on piiritu ja poolik ning ei anna positiivseid tulemusi. Täisjoomisest keeldumine on endastmõistetav. Absoluutne keeldumine aga viitab selles peituvale tähtsamale mõttele. Meil on tarvis inimesi, kes julgeksid karskuse põhimõtet läbi viia ka siis, kui nad on üksi seltskonnas.

Kuigi akadeemilisel noorsool pole nii palju eeldusi mõjutustele allumiseks, võib siiski täheldada kahtleva elemendi alistumist massipsühhoosi mõjule. Ülikoolis saavad kasvatuse ja iseloomu need kõrgemat haridust omandavad isikud, kes hiljem autoriteetidena ja mõjuvõimelistena rahva sekka lähevad. Seda arvestades mõistame alles hiljem, mida võime kaotada või võita iga üksiku haritlase kasvatamisel hea või halva eeskuju kaudu.

Korralikul kodanikul tuleb endale häbistavaks alkoholi sisse kallates öelda veel «terviseks». See komme ei kõlba edendamiseks ega toetamiseks. Me peame oma loomuliku teadvuse abil selgusele jõudma, mis on elu eitav, mis elu jaatav. Vaid siis oleme tõelise kultuuri teel, kui tõstame maksvusele loomuliku kõlbluse ning elame nii, nagu seda nõuab elujaatus.

Keeldumise nõue on tarvilik, et

1) inimene ei aitaks kaasa teiste langemisele,

2) inimene saaks lugu pidada nii oma isikust kui ilmavaatest,

3) inimene mõistaks, et täielik hoidumine pahedest on parem, kui nende osaline harrastamine.

KUID! Ainuüksi karskusseisukoht narkootiliste ainete suhtes ei määra veel inimese tervet maailmavaadet ega tervet isiku väärtust. Inimene peab ka muudes vaadetes ja tegemistes püüdlema enese paremaks muutmisele.

Karskusseisukoht ei moodusta enesest mingit erinevat maailmavaadet. Ta on terve ellusuhtumise üks osadest. Tõusva elu sümboliks pole mitte mõnu ja ihaldamine, vaid selle eest toodud ohver. Öelgem terviseks!

VALDO JAHILO

SPORT

UJUMISEST

Vaatamata sooja veega seotud segastele asjaoludele on midagi ikka kuulda. Ujumishuvilistele üliõpilastele saame teatada: spordiosakonnas (Jakobi 5, tuba 114 kõik Elvi Prii juures kell 9—12) võib kirja panna oma soovid. Arvame, et kord nädalas ujumist hakkab maksma umbes 2,5 krooni (s.o. ca 10 kr. kuus), mis on pool hinda võrreldes linnakodaniku ühekordse pääsmega.

KORVPALLI MÄNGIMA

Arvukad üliõpilasrühmad on rahulolematud, sest nende traditsioonilised hilisõhtused pallimängutunnid jäävad sel sügisel ära. Küll aga võiks pöörduda spordiosakonda (Jakobi 5, tuba 114, kell 9—12) ja uurida teisi võimalusi. Mõnikümmend noormeest -pääseks mängima kella 16 paiku, reedeti ka hiljem. Suhteliselt lahedam on päevaste aegadega. Tulge infot saama.

Mingil määral on vabu kohti ka teiste alade rühmades.

SPORDIOSAKOND

MEMORANDUM HABILITATSIOONI VAJALIKKUSEST JA TINGIMUSTEST TÄISPROFESSUURI KUJUNDAMISEL TARTU ÜLIKOOLIS

Janno Reiljan,
EV Valitsuse nõunik,
majandusdoktor

3.

(Algus eelmises lehes)

Eesti kuulub geograafiliselt Euroopasse ja peab sellega arvestama kõigi oma eluvaldkondade kujundamisel, kui me soovime Euroopasse kuuluda ka riiklikult, ühiskondlikult ja kultuuriliselt. Eesti kuulub saksa kultuurruumi ja sidemed Saksamaaga kujunevad Eestile tulevikus äärmiselt tähtsaks arenguteguriks. Kosmopoliitilise ja sügavate kultuurijuurteta ameerikalike lähenemisviiside propageerimine Tartu ülikooli jaoks on vastutustundetu. Ilma ameerikaliku ühiskondliku keskkonnata kujuneb nende mõju ainult segadust tekitavaks ja laostavaks. Eriti kui ameerikalikke mehhanisme tuntakse ainult pealiskaudselt ja lastakse end petta nende mehhanismide näilisest pehmusest või nopitakse sellest välja suvalisi seostamata elemente. Ameerikas rakendatav sisuline habiliteerimismehhanism (s.t. nõuded, mis esitatakse täisprofessori koha taotlejale) ei ole välismaa kolleegide hinnangu kohaselt sugugi leebem kui Saksamaal. Näiteks nõutakse USA-s õppejõult tunduvalt viljakamat publitseerimistegevust, kui see Euroopas (ka Saksamaal) tavaks on. Korda ja süsteemi armastavad sakslased on ainult need nõuded selgelt ja süsteemselt esitanud. Väita, et habilitatsioonist on loobutud ameerikaliku lähenemisviisi eeskujul, tähendab asjatundmatust või teadlikku pettust.

4.

Teaduskraadide puhul tuleb arvestada ka nende rahvusvahelise võrreldavusega. Me oleme praegu kummalises situatsioonis, kus valdav enamik teaduskraade on eesti teadlased kaitsnud endises NSVL-s kehtinud korra kohaselt. Ma ei tea, kas NSVL-l oli arenenud läänemaadega sõlmitud kraadide vastastikuse tunnustamise kokkuleppeid. Kuid NSVL kraadide sisu oli välismaal üldjuhul tuntud. Saksamaal loetakse igal juhul teaduste kandidaati üldiselt vastavaks promoveeritud doktorile (filosoofiadoktorile, poliitikadoktorile) ja teaduste doktorit habiliteeritud doktorile. Pikaajalistel viibimistel Saksamaa ülikoolides oli võimalik veenduda taolise hinnangu üldises paikapidavuses.

Keerulisem on võrdlus ameerika *master*'i ja *Ph. D.*-ga. Meil on teaduste kandidaadid ennast ilma pikemata pidanud *Ph. D.*-vääriliseks. Et see nii vaieldamatu ei ole, näitab USA Bentley kolledži värske infoleht, kus arvatakse NSVL teaduste kandidaati vastavat ameerika *master*'ile ja teaduste doktorit *Ph. D.*-le.

Kui Eesti tahab välisriikidega sõlmida teaduskraadide vastastikuse tunnustamise lepinguid, siis muutub kõrvaliseks meie enesehinnang ja tuleb võrrelda kraadide reaalset sisu, s.t. nende kaitsmisel reaalselt (mitte paberil või sõnades) esitatavaid nõudeid.

Eestis valitseb selles osas praegu suur segadus. Kuivõrd ülikooliseadus on vastu võtmata, siis on veel sisuliselt seaduslikult reglementeerimata ka teaduskraadide süsteem. Haridusministeeriumi määrusega nr. 163 31. juulist 1990. a. fikseeritud teaduskraadid — magister ja doktor — jättis lihtsalt habilitatsiooni probleemid kõrvale. Seda on konjunkturistid kiirustanud ära kasutama, et senise teaduste kandidaadi tasemega teadustööd senise teaduste doktori ja habilitatsiooniga võrdsustada. Sisulise olukorra selgitamiseks võrdleme erinevaid haridusastmeid Eestis Saksamaal eksisteerivatega:

A. **Ülikoolieelne haridus.** Eestis 12 aastat keskkooli lõpuni. Saksamaal 13 aastat gümnaasiumi lõpetamiseni, kusjuures 2 aastat gümnaasiumi on otseselt suunatud ülikooli astumise ettevalmistuseks. Seetõttu edestavad sakslased eestlasi ülikooli astudes enam kui aastase töömahu võrra.

B. **Ülikooliõppe kestuseks** on formaalselt nii Saksamaal kui (uue korra kohaselt) ka Eestis 4 aastat. Sisuliselt on aga olukord kardinaalselt erinev. Saksamaal on ülikoolides esitatavad nõuded sedavõrd kõrged, et ainult üksikud kõige andekamad ja töökamad suudavad selle kursuse läbida 4—4,5 aastaga. Keskmine ülikooliõppe kestus on 5,5—6 aastat. Jättes siin kõrvale teatud võimalikud statistilised moonutused, võib siiski kindlalt väita, et ülikooliõpe kestab Saksamaal vähemalt aasta kauem kui Eestis. Ülikooli lõpetamisel on eestlase teadmiste pagas vähemalt kahe aasta töömahu võrra väiksem kui sakslasel.

C. **Kaks aastat magistriõpet** (millel puudub saksa analoog) viivad eestlase teadmiste taseme ligikaudsesse vastavusse saksa ülikooli lõpetanu teadmistega. Sisuliselt võrdub eesti magistridiplom saksa ülikoolidiplomiga.

Aastatagune fotomälestus ülikooli aastapäevast. 12-st vastsest TÜ audoktorist aulas 9. Seegi on meile rahvusvaheline tunnustus.
MALEV TOOME foto

D. **Doktoriõpe** vältab nii Eestis kui ka Saksamaal ametlikult 4 aastat, kuid selle ajaga üldiselt toime ei tulda. Nii on sakslaste keskmine vanus promoveerimisel umbes 31 aastat. Kui Eestis vastavale tööle esitatavaid nõudeid ei madaldata, siis kujuneb meil umbes analoogne olukord. Eestis praegusel kujul kehtestatud doktorinõuded vastavad enam-vähem Saksamaa promotsioonile ja varem siin omandatud teaduste kandidaadile.

Promotsioon annab tunnistust sellest, et vastav inimene on omandanud teadustööks vajaliku metodoloogilise baasi.

E. Saksamaal järgneb ülikoolidesse tööle jäävatel ja tulevikus professoriks pürgivatel inimestel (ei puuduta ülikoolis teaduritena töötavaid inimesi) valmistumine habilitatsiooniks. See on vastava teaduse fundamentaalprobleemide uurimisele suunatud aeg, mille käigus tõestatakse oma võimet neid probleeme näha ja lahendada. See on teaduslik baas, millele hiljem toitub teaduse õpetamine ülikoolis. Habilitatsioonini jõutakse Saksamaal keskmiselt 39. eluaastal. NSVL-s vastas sellele enam-vähem teaduste doktor.

Eestis on praegu äärmiselt tähtis ja ülikooli kutsekõrgkoolist eristav habilitatsiooni aste kõrvale jäetud. Kui selline olukord ülikooliseadusega fikseerimist leiab, siis on Eestis astutud otsustav samm klassikalise ülikoolihariduse likvideerimisele. Promotsioonil ja habilitatsioonil on täielikult erinevad ülesanded ja nõudmised. Promotsioon on akadeemilise koolituse osa, kus kogenud teadlase juhtimisel omandatakse teadusliku uurimistöö kogemusi. Habilitatsiooniga tuleb tõestada, et suudetakse iseseisvalt näha oma teaduse fundamentaalprobleeme ja neid pikaajalise sihikindla tööga ka lahendada. Habilitatsioon on viimane sisuline atesteerimine vastava teadusvaldkonna spetsialistide poolt enne seda, kui inimesele antakse õigus teisi atesteerida. Selle etapi ärajätmine tähendab ülikoolihariduse baasi — professuuri — laostamist. Õppejõudu ei tee professoriks mitte nimetus, vaid viljakas fundamentaalteaduslik uurimistöö. Sellise töö viljade hindamiseks ongi vaja habilitatsiooni.

II. **Ametinimetused ja kvalifikatsioonijärgud.** Reformi käigus tulnuks rangelt lahus hoida õppe-teadustöö organiseerimise administratiivse struktuuri ja töötajate kvalifikatsiooni küsimused. Vajadus mingi ainetsükli teaduslikuks väljaarendamiseks ja õpetamiseks (õppetooli loomiseks) ei saa olla põhjuseks selle ainetsükliga tegeleja professoriks nimetamiseks, kui tal puudub ülikooli nõuetele vastav teaduslik kvalifikatsioon, s.t. kui tal puudub erialadoktori teaduslik kraad (habilitatsioon). Mingis valdkonnas (bioloogia-geograafia, juura, majandus, vms.) tervikliku hariduse andmiseks vajalikku ainetsüklit võib vedada (õppetooli võib juhatada) kas või teaduskraadita (vanem)õpetaja, kui paremat leida ei ole — oma vaesuse tõttu meil suurt konkurentsi õppejõukohtade täitmisel niipea loota ei ole. See ei anna veel põhjust madala või atesteerimata teadusliku kvalifikatsiooniga õppetooli juhatajat professoriks nimetada, sest tema õppe-teadustöö on ainult (vanem)õpetaja või dotsendi (abiprofessori) tasemel. Andes töötajatele administratiivse struktuuri järgi teaduslikule kvalifikatsioonile mittevastavaid nimetusi, rikume me ülikoolidele maailmas esitatavaid nõudeid ja jääme paratamatult igaveseks kutsekõrgkooli tasemele, sest võtame töötajatelt viimase stiimuli teadusliku kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Ainetsüklit on vaja aga siiski õpetada ja teaduslikult arendada. Kui oodata õppetooli loomisega ajani, mil meil on igas suunas maailmatasemel kandidaat korralise professori kohale, siis jäämegi sellest unistama — ülikooli praegustel töötajatel tuleb oma kvalifikatsiooni tõsta ja uuele õppejõudude põlvkonnale teed rajada.

Eriti ohtlikuks tuleb pidada lähema kümne-viieteistkümne aasta jooksul eluaegset õppejõukohtadele valimist-kinnitamist. See konserveeriks «vana nomenklatuuri» võimu ja teeks sisulised muutused õppe-teadustöös praktiliselt võimatuks. Sama ohtlik ülikooli arengule oleks ülikooli tasemele vastava teadusliku kvalifikatsioonita töötajate kinnitamine eluaegsetele õppejõu kohtadele, sest nende eeskujul ja mõjul soikuks teadustöö üldse. Mis mõte oleks järelkasvul end teadusliku tööga vaevata, kui professori koht on kellegi all eluaegselt kinni ja pärast eelkäija pensioneerimist langeb see koht iseenesest sülle (lähemal ajal ei paista töötasu ülikoolides nii kõrgele tõusvat, et tekiks efektiivne konkurents). SELGUSE LOOMISEKS SELLES KÜSIMUSES KÕRVALDADA VIIVITAMATULT TARTU ÜLIKOOLI PÕHIMÄÄRUSEST PUNKT, MILLE KOHASELT PROFESSORI KOHALE TAGASIVALIMINE TÄHENDAB ELUAEGSET PROFESSORI KOHTA. Eluaegse koha andmine peaks kindlasti olema allutatud väga tugevale ühiskondlikule kontrollile.

Eeltoodust lähtuvalt ei saa ega tohi õppetoole samastada professuuridega ja «madalama taseme» (?) struktuuriüksusi abiprofessuuridega. Paljudes ülikoolis õpetamist nõudvates ainetsüklites puudub meil professori tasemele vastava teadusliku kvalifikatsiooniga kandidaat. Eriti koomiliseks muudab praegused ümberkorraldused Tartu ülikoolis õppetoolide ja abiprofessuuride suhte määramine enne nende juhiks kandideerijate teadusliku kvalifikatsiooni kontrollimist. Nii eraldatakse administratiivsete kulissidetaguste mängudega nn. teaduskondade konkursikomisjonides võrdse teadusliku kvalifikatsiooniga inimesed (teaduste kandidaadid) kunstlikult «kõrgemaks» ja «madalamaks» klassiks. See on veelgi ebaõiglasem ning sama demoraliseeriv, kui madalama ja kõrgema teadusliku kvalifikatsiooniga töötajate võrdsustamine.

* * *

TÜ-s tuleks kasutusele võtta administratiivne jaotus:

ÕPPETOOL — õpetatava **ainetsükli eest vastust kandev** ja **vastavasuunalise teadusliku uurimistööga** tegelev (NB! mõlemad ülikoolitöö aspektid peavad tingimata olemas olema) struktuuriüksus. Tõlkida vastav nimetus inglise keelde kui CHAIR ja saksa keelde kui LEHRSTUHL.

INSTITUUT — õppetoole (lektoraate) ühendav struktuuriüksus, mille ülesandeks on õppe-teadustöö, kaadri arengu, materiaaltehnilise baasi kasutamise jms. koordineerimine ja koopereerimine. Tõlkida vastav nimetus inglise keelde kui DEPARTEMENT ja saksa keelde kui INSTITUT.

Valida õppetoolile (lektoraadile) JUHATAJA (i.k. HEAD OF CHAIR; s.k. LEITER DES LEHRSTUHLS) ja määrata instituudile DIREKTOR (i.k. CHIEF OF DEPARTEMENT; s.k. DIREKTOR DES INSTITUTS). Sellega oleks teaduskonna administratiivne struktuur vastavusse viidud rahvusvaheliselt tuntud põhimõtetega.

Korrastada teaduskraadide süsteem rahvusvaheliselt kasutamiskõlblike põhimõtete alusel:

MAGISTER — ülikooli magistriõppe läbinud (vastavad eksamid sooritanud) ja teadusliku (magistri)töö kaitsnud teadlane.

FILOSOOFIADOKTOR (majanduses dr. rer. pol.; Ph. D.; promoveeritud doktor) — teadusliku uurimistöö kaasaegse metodoloogia ja metoodika tundmist ning rakendamise oskust demonstreeriva aktuaalset teemat käsitleva teadustöö kaitsnud teadlane. Tasemelt võrreldav senise teaduskandidaadiga.

ERIALADOKTOR (majanduses dr. habil. oec.; habiliteeritud doktor) — uue uurimissuuna loonud või teatud aktuaalses uurimistöö valdkonnas põhjapanevaid uuendusi teinud teadlane — tervikliku uurimistööde ja publikatsioonide tsükli autor. Kraadi saamiseks kaitstakse spetsiaalne uurimistöö, mille põhiseisukohad on tunnustatud teadusväljaannetes publitseeritud, või publitseeritud uurimistööde sari. Tasemelt võrreldav senise teadusdoktoriga.

Viia erinevates ainevaldkondades teaduskraadidele esitatavad nõuded võrreldavale alusele. Praegu on need nõuded mittevõrreldavad (ühes valdkonnas ulatuvad «teaduste doktorile» esitatavad nõuded ainult teise valdkonna «magistrile» esitatavate nõuete tasemele, mis tekitab suure segaduse erinevate ainevaldkondade esindajate teadusliku kvalifikatsiooni võrdlemisel ja neile õppejõu kvalifikatsiooni omistamisel. Kui korralise professori teaduslik produktsioon peaks vastama «kolmele doktoritööle», siis peab kõigepealt kõigi valdkondade jaoks võrreldavalt fikseerima hindamise aluse ja kontrollima selle nõude järgimist. Toimuvates ümberkorraldustes on hindamise baasi fikseerimine jäetud teaduskondade konkursikomisjonide «südametunnistuse asjaks», mistõttu vastavat nõuet ei ole sisuliselt arvestatud. Kartus teistest teaduskondadest liigse nõudlikkuse tõttu «rumalamaks» osutuda tõi kaasa reaalse õppejõudude kvalifikatsioonijärkude devalveerimise. TÜ bioloogia-geograafiateaduskond andis selles valdkonnas väga halba eeskuju, valides massiliselt teaduste kandidaadi kraadiga töötajaid korralise professori kohale. Seda pretsedenti järgisid mitmed teised teaduskonnad (eriti õigus- ja filosoofiateaduskond).

(Järg 4. lk.)

Uusi trükiseid TÜ kirjastus- ja trükiosakonnast mais...

TÜ toimetised, vihik 947. Air ions and electrical aerosol analysis. Tartu 1992, 350 eks., 172 lk.

TÜ toimetised, vihik 944. Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja. Raamatukogu töid IX. Tartu 1992, 200 eks., 164 lk.

Inge Liiv. Auskultatsioon ja fonokardiograafia. Teine trükk. Tartu 1992, 300 eks., 116 lk., rbl. 24.

Urmas Varblane. Välismajanduslik kaitsepoliitika. Tartu 1992, 500 eks., 96 lk.

Valner Krinal. Majandusõpetuste ja majandusteooriate ajalugu II. XIX sajand ja XX sajandi algus. Tartu 1992, 300 eks., 128 lk., rbl. 22.

Mandrite ja ookeanide loodusgeograafia. Euroopa läänepoolmik. Abimaterjale loengukursuse juurde. I. Arold. Tartu 1992, 500 eks., 148 lk., rbl. 44.

Makroskopisch-anatomische Präparierübungen 1992/93. Hirnkurs. Prof. Dr. med. D. Graf v. Keyserlingk. Tartu 1992, 400 eks., 162 lk.

...juunis

TÜ toimetised, vihik 939. On the design of nonelastic construct. Mehaanika-alaseid töid. Tartu 1992, 300 eks., 124 lk.//

TÜ toimetised, vihik 942. Multivariate statistics. Proceedings of the First Tartu Seminar, 27—29 August 1991. Tartu 1992, 400 eks., 152 lk.

TÜ toimetised, vihik 945. Problems of the aesthetic positions and style of the writer. Works on Romance-Germanic Philology. Tartu 1992, 300 eks., 96 lk.

TÜ toimetised, vihik 946. Turumajandusele ülemineku probleeme. Majandusteaduslikke töid. Tartu 1992, 220 eks., 124 lk.

Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi a. 1524—1739. Välja andnud Albert Saareste ja A. R. Cederberg. Faksiimileväljaanne. Tartu 1992, 364 lk.

Peeter Põld. Usuline kriis. Selle tunnuseid, põhjusi ja ületamisvõimalusi. Teine trükk. Tartu 1992, 1500 eks., 48 lk.

Georg Friedrich Parroti ja Karl Morgensterni kirjavahetus 1802—1803. I. Loosme, M. Rand. Tartu 1992, 600 eks., 104 lk.

Aili Paju, Lembit Kuhlberg, Ain Raal. Ravimtaimede oskussõnastik. (Ladina-eesti-vene-inglise-saksa keeles). Tartu 1992, 1500 eks., 96 lk.

How to improve writing skills. Compiled by A.-M. Veskis. Tartu 1992, 250 eks., 68 lk.

...augustis

T. Lippmaa — Some selected papers. Faksiimileväljaanne. Tartu 1992, 300 eks., 252 lk.

Koolimatemaatika XIX. Metoodilisi materjale matemaatikaüliõpilastele ja -õpetajatele. Tartu 1992, 200 eks., 56 lk.

H. Tikko, D. Kuldeva, E. Tünder. Maksa-, sapiteede- ja kõhunäärmehaiguste diagnoosimine ja ravi. Kolmas trükk. Tartu 1992, 500 eks., 76 lk.

D. Graf v. Keyserlingk, Ü. Hussar. Neurohistoloogia. Tartu 1992, 500 eks., 44 lk.

G. Vuks. Formaalse loogika ehk õige mõtlemise alused. Tartu 1992, 1200 eks., 124 lk.

Tartu Riiklik Ülikool. 1984. a. ilmunud tööde bibliograafia 1. Tartu 1992, 300 eks., 280 lk.

Tartu Riiklik Ülikool. 1984. a. ilmunud tööde bibliograafia 2. Tartu 1992, 300 eks., 244 lk.

Depressiivsete häirete diagnostika koondsüsteem. Thomas A. Ban. Tõlkinud P. Lääne, V. Vasar, A. Aluoja, L. Loskit. Tartu 1992, 100 eks., 170 lk.

Nordic and Baltic Student Volleyball Tournament

Niisuguse nimetusega üliõpilaste võrkpalliturniirile kutsuti osalejaid kaheksast riigist. Toimetuse töö lõpetuseks olid teada kindlad osavõtjad: Island, Soome, Leedu. Ja muidugi Eesti üliõpilasmeistrid: Tallinna Tehnikaülikooli meeskond ja Tallinna Pedagoogikaülikooli naiskond. Konkurentsi pakuvad ka Tartu Ülikooli meeskond ja naiskond. Kindel äraütlemine tuli Lätist — neid kammitseb rahapuudus. Täpne osavõtjate arv saab selgeks alles pärast ajalehenumbri ilmumist.

Uudsus seisneb selles, et meil peetakse esmakordselt võistlusi ka segavõistkondadele, Euroopa tudengiringkondades üsna populaarses mänguviisis. Väljakul on 3 meest ja 3 naist, mängitakse meeste võrgu kõrgusega, kuid mehed ei tohi sooritada ründelööke. Selles sarjas esindab Eestit Tartu Ülikool.

Meeste ja naiste turniir peetakse rahvusvaheliste reeglite kohaselt. Suurema arvu osavõtjate puhul mängitakse lühemalt — «parem kolmest».

Mängud peetakse **Ujula tänava spordihoones.** Sissepääsuks küsitakse üliõpilastelt sümboolset maksu — **1 kroon.**

Neljapäeval, 1. oktoobril algavad võistlused kell 14, kell 17.30 on pidulik avamine ja väike võimlemisprogramm.

Reedel ja laupäeval algavad mängud kell 12 (see sõltub saabunud võistkondade arvust), et õhtuti lõpetada kella 19 paiku. Jälgige infot Ujula tänava spordihoones.

Külalisi võtavad vastu neljapäeval kell 12 aulas rektoraadi ja teabetalituse esindajad, tutvutakse teaduskondadega. Võistluste vaheaegadel külastatakse muuseume ja näitusi. Õhtud pühendatakse meelelahutusele: neljapäeval on võistlejate tutvumisõhtu, reedel bankett ja laupäeval osalevad külalised tudengiõhtul TÜ klubis. Pühapäev jääb tutvumiseks Tallinnaga ja kojusõiduks.

Tartu üliõpilaskonnalt ootame sooja kaasaelamist võistlustele ja külalislahkust!

Organiseerimiskomitee

Welcome!

The Tartu University has great pleasure to welcome and receive the students from Nordic and Baltic, states, who arrive to participate in the Nordic and Baltic Student Volleyball Tournament on the 360th anniversary of our Alma Mater.

The Tournament will be held in the Tartu University Sports Building (Ujula Street 4) from Thursday, October 1 to Saturday, October 3. We hope that our guests will experience strong competition and best sporting feelings.

Beside the competition we would like to aquaint our guests with the Tartu University and to show our town, to take then to the museums and exhibitions. We guess that we will have a nice time together in the Students Club at the parties. For the Nordic students we are planned to show Tallinn on their deprature–day.

We wish to all participants pleasant emotions and new friends in the old university–town Tartu.

The Organizing Committee of the Nordic and Baltic Student Volleyball Tournament

MEMORANDUM HABILITATSIOONI VAJALIKKUSEST JA TINGIMUSTEST TÄISPROFESSUURI KUJUNDAMISEL TARTU ÜLIKOOLIS

Janno Reiljan,
EV Valitsuse nõunik,
majandusdoktor

(Algus 3. lk.)

Eraldi tuleb aga vaatluse alla võtta ka kriteerium — kolme doktoritöö mahus publikatsioone — enda sobivus. See kõla kohaselt kaunis ja karm nõue kujutab endast ainult demagoogilist sõnadega mängimist, mis võib mõju avaldada ainult teaduskraadide olemust mittetundvatele isikutele. Esiteks mõeldakse siin promoveeritud doktorit ehk meie inimestele tuntud teaduste kandidaati. Kuivõrd promotsiooni funktsioon on habilitatsioonist täiesti erinev, rakendatakse habilitatsioonil lisaks kvantitatiivsetele kvalitatiivselt teistsuguseid nõudeid. Kui majandusteaduses piisab promotsiooniks dissertatsiooni kõrval mõnest publitseeritud artiklist, siis habilitatsiooni puhul eeldatakse üldjuhul teadusliku monograafia avaldamist. Artikli ja monograafia erinevus pole aga mitte ainult ja peamiselt mahuline. «Kolme doktori» nõue korralise professori kandidaadile tähendab habilitatsiooni olemuse mittemõistmist või selle üle teadlikku irvitamist.

Tartu ülikooli teaduskondade konkursikomisjonid on praegust seadusetust ära kasutades viinud läbi toimingu, milleks neil puudus igasugune kompetents. Nimelt võrdsustasid nad seadusevastaselt teaduste kandidaadi ja teaduste doktori kraadi, kuigi Eesti Vabariigis on praegu lähtutud kõigi teaduskraadide tunnustamise printsiibist. Kuni seda seadust pole muudetud ja ametlikku nostrifikatsiooni läbi viidud, tuleb teaduste doktori kraadi pidada kõrgemaks teaduste kandidaadi kraadist. Nostrifikatsiooni läbiviimisel puudutab see kandidaadikraadi samavõrd kui doktorikraadigi. Praegu püüab mingi kildkond kujundada arvamust, et NSVL-s kaitsti maailmatasemel teaduste kandidaadi kraade, aga doktorikraadid olid millegipärast nii viletsad, et jäävad alla koguni kandidaatidele. Sellise arvamusega inimeste vaimse taseme hindamiseks pole tõepoolest habilitatsiooni vaja — selleks on tervishoiu süsteemis välja arendatud teised asutused.

Teiseks viisid teaduskondade konkursikomisjonid läbi habilitatsiooniga võrreldava toimingu, kuigi nende komisjonide moodustamise ja töökorralduse printsiibid selleks mingit alust ei anna — konkursikomisjonide koosseis ja tööpõhimõtted lihtsalt ei võimaldagi habilitatsiooniga võrreldava protseduuri läbiviimist.

Kiiremas korras tuleks korrastada õppejõudude kvalifikatsioonijärkude süsteem vastavalt rahvusvaheliselt ülikoolide jaoks tunnustatud põhimõtetega:

ASSISTENT (i.k. ASSISTANT; s.k. ASSISTENT) — vähemalt ülikoolidiplomiga abiõppejõud, kel puudub üldjuhul baasainetes loengute pidamise õigus ning põhitööks on seminaride ettevalmistamine ja läbiviimine, kontrolltööde läbiviimine ning kontrollimine, kursusetööde läbivaatamine jms. üldjuhul on assistentideks vastava õppetooli juures magistri- või doktoriõppes olijad.

(VANEM)ÕPETAJA või LEKTOR (i.k. LECTURER; s.k. HOCHSCHULLEHRER — vähemalt magistrikraadi omav ülikooli õppejõud.

ASEPROFESSOR või ABIPROFESSOR (i.k. ASSOCIATE PROFESSOR; s.k. ASSOZIERTER PROFESSOR) — vähemalt filosoofiadoktori (teaduste kandidaadi) kraadi omav ülikooli õppejõud. Korralise professori puudumisel võib olla õppetooli juhatajaks.

PROFESSOR (i.k. FULL PROFESSOR; s.k. UNIVERSITÄTSPROFESSOR) — erialadoktor (teaduste doktori) kraadi omav (habiliteeritud) ülikooli õppejõud. **Erakorraline professor** vastutab teadustöö ja õpetamise eest mingis kitsamas aines ja kuulub mingi õppetooli juurde. **Korraline professor** vastutab mingi ainetsükli õpetamise ja teadusliku arengu eest ning juhatab vastavat õppetooli.

Õppejõu kvalifikatsioonijärgu kõrval iseloomustab tema tööd ka koht administratiivses juhtimisstruktuuris:

a) soovitav variant, mille poole enamiku õppetoolide (lektoraatide) puhul tuleb veel aastaid või koguni aastakümneid püüelda oleks: KORRALINE PROFESSOR, ÕPPETOOLI JUHATAJA (INSTITUUDI DIREKTOR);

b) meil veel pikaks ajaks tüüpiline variant oleks: ABIPROFESSOR, ÕPPETOOLI (LEKTORAADI) JUHATAJA (INSTITUUDI DIREKTOR), sest paljud õppejõud pole aastaid akadeemilise (teoreetilise suunitlusega vastava teaduse fundamentaalprobleeme käsitleva) teadustööga tegelnud;

c) ebatüüpiline, kuid aastakümneid kestnud ebapiisava kaadrijärelkasvu tõttu kindlasti esinev variant oleks:

(VANEM)ÕPETAJA, LEKTORAADI JUHATAJA.

Lektoraat võib olla nii ilma teadustööta abiainete (näiteks võõrkeeled vms.) õpetamise eest vastutav struktuuriüksus kui ka õppetooli embrüonaalne vorm, kus teadustöö ei ole veel jõudnud õppetooli jaoks nõutavale tasemele.

III. **Habilitatsiooni tingimused** tuleb kehtestada võrreldaval alusel klassikalistes ülikoolides esitatavate nõuetega:

a) teadusliku uurimise objektiks on vastava ainevalla fundamentaalteoreetiline või teadusmetodoloogiline probleemistik;

b) habilitatsiooni kõige tähtsamaks nõudeks tuleks pidada probleemistiku olulisust selles teadusalas, piisavat ulatust ja selle käsitluse komplekssust (terviklikkust);

c) uurimistöö maht vastab umbes 7—9 aastale järjekindlale ja pidevale tööle (keskmist andekust ja töökust arvestades) pärast filosoofiadoktori kraadi kaitsmist;

d) uurimistöö tulemused on avaldatud tunnustatud teadusväljaannetes (millel on teaduslik eelretsensioon); humanitaar- ja ühiskonnateadustes peaks nende hulgas olema vähemalt üks täiemahuline monograafia ja kümmekond kaalukat artiklit — erialati on nõudmised loomulikult erinevad;

e) erialadoktori nõukogule esitatakse habilitatsiooniks teaduslikke publikatsioone siduv autoreferaat, milles tuuakse välja oma teadustöö peamised tulemused ja kaitsmisele esitatavad seisukohad koos viidetega nende käsitlemise kohale autori töödes; arvestades publitseerimisega seotud raskusi ja selle aeganõudvust võib kaitsmisele esitada ka spetsiaalselt habilitatsiooniks kirjutatud dissertatsiooni, milles esitatakse põhjalikult publikatsioonides kajastamata probleemi komplekssе käsitluse seisukohalt tähtsad osad;

f) habiliteerimine toimub avaliku teadusliku väitluse vormis erialadoktori nõukogu ja teiste asjast huvitatute ees, mis võiks üle võtta senised dissertatsioonide kaitsmise parimad kogemused;

g) habilitatsiooninõukogusse peaksid kuuluma vastava teadusala juhtivad spetsialistid, et hinnata uurimistöö tähtsust selle valdkonna arengule, aga samuti konkreetse uurimistöö valdkond vahetult tundvad teadlased, et hinnata spetsiaalprobleemide käsitlemise taset;

h) habiliteerimisel tuleb ilmtingimata rakendada tunnustatud spetsialistidest oponente ka teistest teadusasutustest; oponendid peavad esitama kirjaliku retsensiooni ja esitama oma seisukohad ka kaitsmisel.

Habilitatsiooni kord peab olema selline, et garanteeritaks objektiivne ja kompetentne hinnang vastava isiku teadustööle, kindlustatakse hindamisprotseduuri kontrollitavus (vajalik hindajate teadusliku vastutuse garanteerimiseks), kuid samal ajal välditaks ka liigset bürokraatiat. Need nõuded habilitatsiooni korrale on omavahel teatavas vastuolus ja seetõttu vajab vastav kord hoolikat läbitöötamist.

IV. **Töö tasustamisel** tuleb vähemalt ülikoolis lähtuda seisukohast, et kõrgem teaduslik kvalifikatsioon tähendab ka kõrgemat tasu. Peab ju õpetamine ülikoolis baseeruma teaduslikul uurimistööl (muidu ei ole tegemist ülikooliga) ja teadusliku kvalifikatsiooni tõstmist tuleb kõigi vahenditega stimuleerida. Mingid teadusvaenulikud ja seega ülikooliharidusе aluseid hävitavad jõud on aga ülikoolis läbi surunud põhimõtte — andis jumal koha, küll annab ka mõistuse selle pidamiseks. Kuni Eesti Vabariigis ei ole läbi viidud nostrifikatsiooni ja lähtutakse kõigi teaduskraadide tunnustamise põhimõttest, on teaduste doktori teaduslik kvalifikatsioon kõrgem teaduste kandidaadi kvalifikatsioonist, sõltumata sellest, millisele kohale vastava kraadiga inimene tööle valitakse. Niisiis tuleb mitte ainult dotsentide ja vanemõpetajate, vaid ka korraliste professorite töötasu diferentseerida selle koha täitjate teadusliku kvalifikatsiooni alusel.

Tartus,
4. augustil 1992

INFO

AMETIÜHINGULIIKMED,

kellel on 3 või enam alaealist last, saavad ametiühingukomiteest osta 2 kg Taanist humanitaarabi korras saabunud jahu kilogrammihinnaga 1 kroon. Lackunud raha kasutatakse laste jõulupakkide maksumuse osaliseks kompenseerimiseks. Jahule palume järele tulla teate ilmumisele järgneval nädalal kell 12—15.

TÜAÜ komitee

VÄITEKIRJAD

Tartu ülikooli eksperimentaalbioloogia alaste doktorikraadide nõukogu avalikul istungil 8. oktoobril kell 10 TÜ Nõukogu saalis kaitseb oma doktoriväitekirja **Allan Nurk** («Nucleotide sequences of phenol degradative genes from **Pseudomonas sp.** strain EST1001 and their transcriptional activation in **Pseudomonas putida»).**

Tööga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

KÜLALISLOENGUD

Dr. Gert von Pistohlkors Göttingeni Ülikoolist peab loenguid: **esmaspäeval, 28. septembril kl. 16—18 ph. 133** «Baltisakslased Eesti ajaloos» ja **teisipäeval, 29. septembril kl. 18—20 ph. 102** «Baltisakslased Eestis 19. sajandil».

ÜLIKOOLI KLUBIS

TÄNA! TÄNA! TÄNA!

S.o. reedel, 25. septembril Ülikooli kohvikus (Narva mnt. 27)

kl. 20—22 videos MIKE OLDFIELD ja KATE BUSH,

kl. 22—24 DISKO.

Sissepääs TASUTA!

ÜLIÕPILASPILET kaasa!

* * *

Reedel, 25., laupäeval, 26. ja pühapäeval, 27. septembril klubis

NÄDALALÕPUDISKOD

Algus kell 21.

* * *

Teisipäeval, 29. septembril klubis *special*õhtu (jälgi reklaami)

* * *

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Diskoõhtud neljapäeval, 1. oktoobril ja reedel, 2. oktoobril.

Algus kell 20.

Üliõpilaspilet kaasa!

HEI, HEI!

Kiirustage, kes soovivad midagi avaldada **8. oktoobri «UT»-s,** sest selles ilmub kaks arstiteaduskonna päevadele pühendatud erilehekülge ja muud ruumi jääb väheks.

Eestikeelseid lugusid ei ole aga üldse **16. oktoobri ajalehes,** sest selle koostavad välisüliõpilased ja teabetalitus seoses TÜ 360. aastapäevaga.

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1799. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 26 (1686)
REEDE,
2. OKTOOBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- IKKA 15%-LISEST KOKKUHOIUST — 2. lk.
- BALTI ÜLIKOOLIST — 3. lk.
- TEADUSFILMIST — 4. lk.
- E. KÕLU NALJATAB — 4 lk.

Indrek Ostrat, TÜÜ Valitsuse esimees

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Valitsuse II koosseis kinnitati edustuse koosolekul 23. septembril. Proovime nüüd üheskoos anda teile aru selle aasta plaanidest.

Kuna valitsuse sekretärid annavad allpool ülevaate oma tegevusplaanidest, piirdun mina vaid üldiste sihtide tutvustamisega.

Eeskätt on minu ja kõigi teiste valitsuse liikmete sooviks edukas koostöö edustuse vastavate komisjonidega, et läbiviidava toetusfond, aga ka läbimõeldus, oleks tõhusam.

Eelmisel aastal jäi side üliõpilaskonna ja selle juhtorganite vahel nõrgaks. Proovime sel aastal paremini. Kõigist oma vastuvõetud otsustest teatame Teile «Universitas Tartuensise» kaudu, ka oleme «Tudengiraadioga» eetris igal kolmapäeval. TÜÜ Edustus ja Valitsus planeerivad ka kohtumisi üliõpilastega, nende sagedus võiks olla päris suur. Seda juhul, kui huvi on ka teiepoolne.

Tahame või ei, aga elu Eestimaal läheb selles suunas, et igaüks meist peab enda eest seisma. Ülikool ei ole enam huvitatud üliõpilaste sotsiaalsete probleemidega tegelemisest. TÜÜ Edustus ja Valitsus proovivad teha kõik võimaliku, et lahendada eelseisvad probleemid.

Et lõpuks teatada midagi rõõmustavat, siis kohe, kui vajalikud aparaadid jõuavad tagasi remondimeeste käest, avatakse üliõpilastele paljunduskeskus, kus hind linna keskmisest mitu korda madalam.

Kõige järgneva elluviimiseks vajame teie toetust ja kaasamõtlemist. Asume siis ühiselt tööle. Jõudu Teile ja meile!

INDREK OSTRAT

TÜÜ Valitsuse esimehel on veel lisada

Uus õppeaasta Eesti kõrgkoolides sai vaevalt alata, kui Eesti Vabariigi Valitsus suutis oma määrusega nr. 275 24. septembrist 1992. aastast taas kord näidata oma vaenulikkust kõrghariduse edasiste arenguvõimaluste suhtes. Rikkudes Eesti üliõpilaskondade ja enda varasemat kokkulepet, mille kohaselt stipendiumide määrad on seotud ametliku elatusminimumiga, on EV Valitsus kehtestanud varasemast suhteliselt madalamad stipendiumid **(sotsiaalstipendium 90, õppestipendium 40 EEK kuus).**

Tartu Ülikooli Üliõpilaskond on välja töötanud oma põhimõttelise seisukoha:

kui 5. oktoobril kokkutulev EV Riigikogu ei kohusta EV Valitsust esimese töönädala lõpuks (9. oktoober) täitma oma varasemaid kokkuleppeid, siis kutsub Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Valitsus **kõiki üliõpilasi alates 12. oktoobrist mitte ilmuma õppetööle.** Loomulikult eeldab seesuguse protestiaktsiooni läbiviimine kooskõlastust Tartu Ülikooli juhtkonnaga, ent oleme kindlad — nad toetavad meid selles võitluses.

Seega, sõbrad, nüüd on meie kord näidata, kas suudame seista endi õiguste eest!

Tartus, 28. septembril 1992

KAAREL TARAND, haridus– ja sotsiaalsekretär

Olen üliõpilaskonnas tegutsenud tema taassünnist saadik ja tahan seda edasi teha. Praegu on aeg küps möödunud aastal kavandatu realiseerimiseks.

Hariduse vallas:

— üliõpilaste otsustusõiguse suurendamine teaduskondlikul tasandil, s.o. üliõpilaste osakaal peab olema 1/3 teaduskonna nõukogude koosseisust, et mõjutada õppeprogrammide koostamist, anda neile uus kvaliteet.

Sotsiaalsfääris:

— kevadeks on vähemalt kaks ühiselamut üliõpilaste omad ja vabad korruptsioonist;

— söök saab uue kvaliteedi sama hinna juures;

— rahaliselt läheb lahedamaks, lõpeb valitsusepoolne nöökimine;

— kogu riikliku sotsiaalabi vahendajaks saab üliõpilaskond, kaob üleliigne bürokraatia, väljamaksetega venitamine ja alandus;

— linnakodanikud kaotavad õigused akadeemilisel territooriumil, mis oluliselt laiendab üliõpilaste eluruumi ja vabadust;

— küllust ei saabu, aga vähemasti kord saab majja — muidugi tuleb selle eest maksta.

Ma hoolitsen, et oleks, millega maksta ja et kõik lubatu saab ellu viidud. Kuid ainult teie abiga!

HIPE TARVEL, välissuhete sekretär

Iseenesestmõistetavalt on minu ülesandeks sel ametipostil olemasolevate välissuhete hoidmine ja uute loomine. Tähtis on ka operatiivne tegutsemine juhul kui üliõpilaskonnale saabub välismaailmast pakkumisi kas üliõpilasvahetuse või majandusabi osas. Tean, et saan sellega hakkama, sest oskan hästi võõrkeeli ja mul on eelnev kogemus välissuhete osas. Heameelt teeb see, et üliõpilaskonnal on juba praegu küllalt tugevad sidemed teiste maade samalaadsete organisatsioonidega.

TOOMAS VAPPER, finantssekretär

Karm aeg nõuab ranget finantspoliitikat. Üliõpilaskond ei ole nii rikas, et niisama hädalistele raha jagada. Liikmemaksu ei maksta raha «õiglaseks» ümberjagamiseks nõrkadele ja viletsatele. Praegu on aeg investeerimiseks tulevase heaolu nimel. See raha ei kanna suuri intresse veel homme, aga perspektiivitundeta jaotades jääme igipõlisteks kerjusteks.

Arvepidamise täpsus ja korrektsus on edu alus. Musta raamatupidamise aeg on jäädavalt möödas.

Me ei lähe püüdma liiga suurt kala, kuid niipalju, kui oma rahva toitmiseks vaja, saame kindlasti kätte.

OLAF SUUDER, pressisekretär

Mul ei ole kunagi enne olnud suuremaid kokkupuuteid üliõpilasomavalitsusega, kuid ma jõudsin väga lühikese siin töötatud aja jooksul järeldusele, et need struktuurid ei tegele mitte üliõpilaste arvel rikastumisega, vaid püüavad võimaluste piires muuta nende elu kergemaks. Paraku ei ole üliõpilaskonna ja tema juhtorganite senine tegutsemisperiood olnud kuigi pikk ja kõik kavandatud muutused pole andnud käegakatsutavaid tulemusi. Nii võibki märgata teatud skepsist üliõpilaskonna juhtorganite suhtes. Olen kindel, et mõne aasta pärast on see kadunud. Linnas, kus pea iga kümnes vastutulija on üliõpilane, kujutab üliõpilaskond endast väga olulist jõudu. Arvan, et kõigil tudengitel oleks otstarbekas seda enda huvides ära kasutada.

TÜ NÕUKOGUS

● 25. septembril ●

- 8 korralist professorit
- 2 uut õppetooli
- Info reformikomisjoni tööst

Viimane TÜ nõukogu koosolek algas autasu kätteandmisega. Nimelt pälvis akadeemik **HANS TRASS** Rahvusvahelise Lihhenoloogide Assotsiatsiooni Erik Achariuse (1757—1819) lihhenoloogia (samblikuteaduse) kui iseseisva teaduse rajaja 1992. aastal asutatud medali «Pro meritis».

* * *

Korralisi professoreid valiti filosoofia–, majandus– ja füüsika–keemiateaduskonnas.

FILOSOOFIATEADUSKONNAS

täideti järgmised korraliste professorite kohad:

● **haridusteooria** — PEETER KREITZBERG, ped. kand., doktorant;

● **hariduskorraldus** — JAAN MIKK (25/8), ped. dr., prof. Samale kohale kandideeris ka ped. kand. dots. **Edgar Krull** (4/29);

● **massikommunikatsioon ja žurnalistika** — PEETER VIHALEMM psüh. kand., dots., žurn. kat. juh.;

● **psühhofüüsika** — JÜRI ALLIK, psüh. dr., dots.;

● **psühhofüsioloogia** — TALIS BACHMANN, psüh. dr., prof.

MAJANDUSTEADUSKONNAS

● **Majandusteooria** — OLEV RAJU, maj. dr., maj. teooria kat. juh.

FÜÜSIKA–KEEMIATEADUSKONNAS

● **kosmoloogia** (ühisprofessuur AAI–ga) — JAAN EINASTO (31/4), rahvusvahelise kosmoloogiakeskuse direktor, füüs.–mat. dr. akadeemik; kandideeris ka AAI vanemteadur, astronoomiadr. **Urmas Haud** (4/31);

● **biogeofüüsika** (ühisprofessuur AAI–ga) — TIIT NILSON (26/9 häält), geofüüs. dr., AAI juhtteadur, veel kandideerinud geofüüs. dr. AAI vanemteadur Andres Kuusk sai 5 poolthäält.

UUED ÕPPETOOLID

TÜ nõukogu otsustas avada AAI ja TÜ ühisprofessuuri **dünaamilise meteoroloogia** alal.

Bioloogia–geograafiateaduskonna nõukogu otsuse põhjal otsustati sulgeda keskkonnakaitse ja loodushoiu õppetool ning avada **kartograafia ja geoinformaatika** õppetool.

REFORMIKOMISJONI TÖÖST

kõneles prorektor prof. Jaak Aaviksoo. Paaris viimases ajalehes on reformikomisjoni tegevusest pikemalt juttu olnud (vt. «TÜ valitsuse» infot) ning seepärast me ei korda enam kõike nõukogus räägitut. J. Aaviksoo tõi ka nõukogu liikmetele välja põhjused, miks oli taolist reformikomisjoni (edaspidi RK) vaja luua). Ta ütles, et esiteks oli see põhjustatud finantsolukorrast (nii ülikooli kui teatud määral ka vabariigi omast), teiseks vajab ülikoolis alanud reform teatud koordineerimist ja kolmandaks ülikooli finantseerimise põhimõtete korrastamine. Meeldetuletuseks veel, et komisjon töötab prorektorite eesistumisel, kuid ilma nende hääleõiguseta. See on mõeldud töökomisjonina materjalide ettevalmistamiseks valitsusele, nõukogule ja teaduskondadele.

Komisjoni töö esimeseks otsuseks oli palgafondi 15%–line kokkuhoid (sisemiste reservide leidmine). Peale viimase küsimusega seotud probleemide on RK püüdnud hakata tegelema ka akadeemilise hierarhia küsimusega, lõplikku seisukohta abiprofessuuri avamise ja dotsentide suhtes veel ei ole.

Ülikooli struktuuri puhul arvab komisjon, et säilida võiks kolmeastmeline struktuur: administratsioon — teaduskond — kateeder, reform on alanud ja see struktuur muutub nähtavasti nii: administratsioon — teaduskond — osakond — instituut.

TÜ nõukogu kinnitas TÜ valitsuses vastuvõetud arvud: ühe õppejõu kohta 8 üliõpilast või 4 magistranti või 4 doktoranti. Ettepanek saadetakse Haridusministeeriumile.

J. Aaviksoo tõstatas nõukogu ees järgmise probleemi: Haridusministeerium võtab õppejõu kohtade planeerimise aluseks üliõpilaste arvu ning sellest lähtudes peab õppejõu palga säilitamise nimel säilitama ka nii palju üliõpilasi. Ta pakkus kaalumiseks ettepaneku lähtuda arvestuslikust üliõpilaste arvust, mis formeerub vastavalt vastuvõtuplaanidele ja õppeplaanidele. Seega ei tohiks eksmatrikuleerimine kahandada arvestuslikku üliõpilaste arvu ega mõjutaks õppejõudude koosseisulisi kohti. Nõukogu hääletas põhimõtteliselt sellise otsuse poolt.

Kuna TÜ eelarve lubati ülikoolile teatavaks teha alles 1. oktoobriks, siis nihkus selle kinnitamine järgmisse nõukokku. Plaani–finantsosakonna juhataja Oleg Andla selgitas veidi, millest on ministeerium lähtunud palgafondi määramisel. Küsimusega tegeleb ka reformikomisjon ja lehes sellest pikemalt siis, kui probleem selgem.

JÄRELEPÄRIMINE TÜ REKTORILE JA VALITSUSELE

TÜ rektori käskkirjas 15. septembrist 1992. aastal kohustatakse teaduskondi ja teisi allüksusi rakendama meetmeid palgafondi kokkuhoiuks vähemalt 15% ulatuses. Teade selle kohta ilmus ka «UT–s» (nr. 24, 18. 09. 92).

Kuivõrd seni ülikooli töötajaskond sai palka lubatud miinimumtasemel või isegi alla selle (vt. ka O. Andla selgitus, «UT» 24), tähendab see käskkiri sisuliselt koondamist 15—20% ulatuses. Sellega seoses tekivad järgmised küsimused:

1) Millega on põhjendatud kokkuhoiumäär 15%?

2) Eesti teaduspoliitika kontseptsioonis on ette nähtud teadusasutuste ümberstruktureerimine ressursside (sh. tööjõu) kulu optimiseerimiseks. Selleks vajaliku teabe saavutamiseks on tehtud suurt eeltööd (sh. Rootsi ekspertiis). Kas proportsionaalse koondamise nõue ülikoolis pole vastuolus varem õigeks tunnistatud põhimõtetega?

3) Pole selge allüksuste poolt rakendatud koondamismeetmete (tähtaeg 1. 10. 92) ja rektori poolt nimetatud reformikomisjoni poolt esitatavate reformimeetmete (tähtaeg 7. 10. 92) vahekord. Kas enne koondatakse ja siis hakatakse reformima?

Plaani–finantsosakonna juhataja O. Andla kirjas teaduskondadele räägitakse *karjuvast rahapuudusest* ülikoolis. Samast kirjast ja ühtlasi ka «UT–s» avaldatud artiklist järeldub, et ülikooli palgafondis on võlg 1,5 miljonit krooni. Seoses sellega tekivad järgmised küsimused:

4) Mis on Tartu Ülikooli viinud sellisesse seisu?

5) Milliseid säästumeetmeid (kokkuhoiuprogrammi) on Tartu Ülikoolis viimaste aastate jooksul rakendatud?

6) Kui palju on viimaste aastate jooksul (1990—1992) Tartu Ülikoolis:

a) juurde loodud uusi allüksusi (milliseid),

b) riigieelarvelisele palgale võetud uusi töötajaid (sh. ka endisi lepingutöötajaid ja ametnikke; millistesse allüksustesse)?

7) Tartu Ülikooli õppejõudude palgad on praegu minimaaltasemel, jäädes kohati alla isegi üldhariduskoolide õpetajate palkadele. Kas Tartu Ülikool on kõige kõrgemal tasemel pöördunud Eesti Vabariigi valitsuse poole põhjendatud taotlusega katta Tartu Ülikooli vajadused palgafondi osas? Kuidas valitsus on neile taotlustele reageerinud?

8) Kui palju on Eesti Vabariigis alates 1990. aastast juurde loodud uusi kõrgkoole ja kuidas on selle aja jooksul muutunud Tartu Ülikooli osa hariduse, sh. kõrghariduse eelarves?

Ka meie arvates on vaja Tartu Ülikooli struktuuri reformida, et muuta töö tõhusamaks ning ühtlasi säästa palgafondi. Sellega tuleks alustada võimalikult kiiresti. Ülikooli uuenemine peaks saama alguse alt, kuid toimuma ühiste printsiipide järgi. Struktuuriüksuse mahu (sellele kuluva palgafondi mõttes) peaksid määrama järgmised näitajad:

1) õppetöö maht (hinnatuna oma eriala ja teiste teenindatavate teaduskondade vajaduste järgi);

2) teadustöö maht/tase (seos õppetööga, suunatus Eesti vabariigi vajadustele). Hinnangu andmisel teadustööle tuleks oluliselt kasutada Rootsi ekspertiisi tulemusi. Koondamisvõimaluste uurimist võiks alustada nendest allüksustest, mille suhtes ekspertiisihinnang on eitav või puudub (seoses ekspertiisist kõrvalehoidumisega);

3) sotsiaalne tellimus (praegu ja lähitulevikus);

4) perspektiivse kaadri olemasolu.

Vajalikud andmed esitaks iga allüksus ise, igaühel peab olema õigus enese vajalikkust põhjendada. Otsuse langetaja (komisjon) peab olema piisavalt pädev ja lähtuma selgetest, avalikult teadaolevatest põhimõtetest.

Koondamiseks on praegune hetk siiski ebasobiv järgmistel põhjustel:

a) õppeaasta on just käivitunud, seega sihipärased muutused lähemate kuude jooksul on praktiliselt välistatud. Samal ajal tekitab koondamisoht pingeid ja stressi ning mõjutab negatiivselt õppetöö tulemusi;

b) juriidiliselt korrektne koondamine annab reaalse palgafondi säästu alles 3—4 kuu pärast;

c) pole veel selge, milline on äsjaste valimiste tulemusena moodustuva uue valitsuse hariduspoliitika ja hoiak Eesti ainsa rahvusülikooli — Tartu Ülikooli suhtes.

Eelöeldust järeldub, et Tartu Ülikooli juhtkonna senine tegevus TÜ huvide kaitsmisel Eesti Vabariigi tasandil pole olnud küllalt tulemuslik. Nähtavasti peaks Tartu Ülikooli juhtkond kasutama esimest soodsat võimalust teadvustamaks Eesti Vabariigi uuele valitsusele Tartu Ülikooli tõsiseid finantsraskusi ja taotlema nende leevendamist, et säilitada Eesti rahvusülikooli teaduslik ja pedagoogiline potentsiaal oluliste kadudeta.

Leiame, et TÜ allüksustel ei ole võimalik asuda rektori käskkirjas soovitatud säästumeetmete väljatöötamisele enne, kui oleme saanud avaliku ja ammendava vastuse käesolevas järelepärimises esitatud küsimustele.

Järelepärimine on läbi arutatud ja heaks kiidetud matemaatikateaduskonna nõukogu laiendatud koosolekul 25. septembril 1992.

Väljavõte otsustati saata tutvumiseks TÜ kõigisse teistesse teaduskondadesse ja suunata avaldamiseks ajalehele «Universitas Tartuensis» 28. sept. 1992.

Matemaatikateaduskonna nõukogu sekretär,
dots. LEIKI LOONE

BALTISAKSA ÜLIÕPILASORGANISATSIOONID TAAS TARTUS!

Eesti Vabariigi ajal tegutses Tartu Ülikoolis küllaltki palju baltisaksa korporatsioone ja seltse. Suurem osa on jätkanud tegevust Saksamaal.

Nüüd on otsustanud neli korporatsiooni tähistada oma majad mälestustahvliga. Need on korp! «Livonia», «Estonia», «Neobaltia» ja «Fraternitas Academica».

Tahvlite avamine algab **täna kl. 10** korp! «Livonia» maja (Veski 13), ees. Sealt liigutakse korp! «Fraternitas Academica» (Veski 25), korp! «Neobaltia» (Kastani 1) ja korp! «Estonia» (Vallikraavi 7/9) juurde.

Kell 12 toimub TÜ Ajaloomuuseumis näituse avamine, mis on pühendatud baltisaksa üliõpilasorganisatsioonidele, järgneb samateemaline **teaduskonverents** valges saalis, kus on ettekandjateks baltisaksa esindaja ja meie ülikooli magistrandid.

ANDRES REKKER

27th IGC — GEOGRAPHY IS DISCOVERY

Geograafid Washingtonis

Maailma geograafide suurimaks, praeguseks tuhandete osavõtjatega foorumiks on alates 1871. aastast toimuvad rahvusvahelised geograafiakongressid (IGC), mis viimastel aastakümnenditel on teoks saanud samas ajarütmis olümpiamängudega. Üritused algavad tavaliselt mitmesuguste komisjonide istungite ja probleemgruppide nõupidamistega võõrustajariigi erinevais paigus. Seejärel kogunetakse umbes nädalaks kongressilinna, kus lisaks plenaaristungitele ja ühingu organisatsiooniliste küsimuste arutelule saab teoks äärmiselt infotihe, konverentse, seminare, sümpoosione ja näitusi sisaldav teadusprogramm. Lõputseremoonia järel võtavad vaesemad ette kodutee, geograafide maksujõulisem osa aga suundub temaatilistele ekskursioonidele ning väliseminaridele, et teooriat praktikaga vääristada.

Sedamoodi kulges ka Columbuse avastusreisi 500. aastapäevale pühendatud 27. IGC Washingtonis D. C., kus 87 osavõtva riigi seas oli üle pika aja ka Eesti kolmeliikmeline delegatsioon: **Jaan–Mati Punning** Teaduste Akadeemiast (Eesti Geograafia Seltsi president) ning **Ülo Mander ja Jüri Roosaare** TÜ–st. Meie sõit sai teoks tänu USA firmade toetusele. Avatud Eesti Fond ei pidanud geograafiat küllalt prioriteetseks.

Organisatsiooniliselt poolelt on meeldiv märkida, et **Eesti võeti IGU (International Geographical Union) täisliikmeks** — esimesena Balti riikidest ja, muuseas, üheskoos Lesotoga.

Olime saatnud oma eksposit-siooni ka kaartide jt. geograafiliste trükiste näitusele. Suundunud hiigelsaali, kus näitasid oma uudistoodangut 37 riiki, ning nähes Hollandi ja Prantsusmaa suurepäraseid raamatuid, Hiina temaatilisi atlasi, ameeriklaste igamehe arvutiprogramme ja andmebaase laserketastel ning Iisraeli kosmosefotosid pühadest paikadest, valdas meid inetu pardipoja tunne. Hiljem, esimese ehmatuse möödudes selgus siiski — ja seda muudelgi üritustel —, et ega me oma taset väga häbenema peagi. Väikeriigina ning teisest (maa)ilmast tulijana õnnestus meil oma saatusekaaslaste kahvatuse taustal ehk isegi silma paista. Rahuloluks ei saa siiski põhjust olla, sest näiteks kosmosefotode kasutamise taseme poolest oleme taga ka enamikust Aafrika riikidest. Peame silmas pidama, et nüüdisgeograafia taset määrava, ruumilise info töötluse tehnoloogia areng on äärmiselt kiire. Sellele oli võimalik pilku heita vastava tarkvara maailma ühe juhtfirma «Intergraph Corporationi» Restonis toimunud *workshop*'il. Oleme ka ise selle firma tarkvara kasutajad, nüüd oli võimalik kolleegidega kontakte luua.

Kongressi plenaaristungitel ja sümpoosionidel esinesid prominendid: orgkomitee poolt kutsutud erinevate organisatsioonide ja firmade kõrged ametnikud või maailmakuulsad teadlased. Näiteks Jack R. Lousma, Frank Press, Carl Sagan. Orgkomitee auesimees George Bush ei saanud ise kohale tulla ning tema tervitus loeti ette. Väiksemate vendade tuhanded ettekanded jagunesid arvutute temaatiliste sessioonide vahel, millest igaühes oli esinejaid 3—4, kuulajaid mõnest mõnekümneni. Temaatika üllatas oma tohutu mitmekesisusega, mis ulatus geomorfoloogilisest modelleerimisest lume esteetikani, käies läbi A. v. Humboldti pärandi, inimõigused ja kõik globaalprobleemid. **Ülo Mander esines biosfääri dünaamikat puudutaval istungil, rääkides maastiku struktuuri osast biogeenide dünaamikas. Jüri Roosaare ettekanne põllumajandusreostuse territoriaalsest modelleerimisest arvutil toimus intensiivpõllumajanduse keskkonnamõjusid käsitleval istungil.**

* * *

Kuna paralleelselt toimusid ka seminarid — need olid kõige kasulikumad — ja muu seltsielu, tuli igaks päevaks teha detailne liikumiskava ning seda ellu viies harrastada geograafide professionaalset sporti, orienteerumist, et olla õigel hetkel õiges ruumis. Et kongress ühte majja ära ei mahtunud, pidi mõnusast konditsioneeritud jahedusest vahepeal väljuma 100% niiskusega 33°C leitsakusse, mis lipsutet mehele mõjus kui saunalaval käimine.

Maailma pealinn on mitmepalgeline, tema elustiil pillav, tema muuseumid vapustavad. Et allakirjutanu oli esmakordselt Ameerikas, ning et osutus võimalikuks külastada ka New Yorki ja mitmeid paiku neljas osariigis, oleks üsna lootusetu siinkohal neid muljeid edastada püüda. Siiski — ootamatuseks oli, et Ameerika sedavõrd Euroopast erineb ja et Euroopa, «üks saarestik Inglismaa lähedal» (Martti Larni) talle nivõrd vähe korda läheb.

Peale kongressi lõppu oli mul veel meeldiv kohustus külastada oma sponsorit USA Tsensusbürood, mille roll sarnaneb veidi meie Statistikaametiga. Esinesin sealses Geograafiadivisjonis toimunud seminaril koos kaheksa kolleegiga Ida–Euroopa riikidest, keda samuti finantseeris see maailmas oma TIGER failidega tuntuks saanud asutus. Nende töö tulemusena on kogu USA 1990. aasta rahvaloenduse andmestik ka territoriaalselt väga täpselt lokaliseeritud ning vastava digitaalandmebaasi (osariikide vm. administratiivüksuse kaupa) võib iga soovija ka osta.

Meeldivast kohtumisest populaarse ajakirja «National Geographic Magazine» toimetaja vanemabi Priit Vesilinnuga jäi meelde mõte: Eesti noored vajavad Ameerika kogemust. Kus vähegi võimalik, tuleks püüda, et keskkooli lõpetaja saaks elada aasta sealpool suurt lompi. Suhelda sealsete noortega, kogeda sealset *high school*'i. Näha Ameerikat. Meie keskkool peaks andma valmisoleku selleks. Abiprogrammid võiksid anda võimaluse selleks. Ja meie ülikool peaks olema tasemel, selleks et siia tahetaks tagasi tulla.

JÜRI ROOSAARE

VEEL VEIDI JOOMAKOMMETEST

3.

«Saagu, saagu ma sajatan,
saagu sind sõjariist surmama,
terav raud tappemaie,
saagu sulle salamahti
mõõgast sündima mõrtsukas...»

«Kalevipoeg» 3. lugu, soome sepa needus

Veel hirmsamaks relvaks, kui ammustel aegadel oli mõõk, on tänapäeval saanud alkohol. Nagu mõõkki, võib meelemürgist saada su ajutine lohutaja ja abimees. Kuid miski ei tee olematuks sellel lasuvat needust. Lõpuks tuleb ikka see, mis tulema peab.

Mürke võetakse sisse ainult mõne tõve tõrjeks. Kui võetakse liiga palju, inimene sureb. Kuid kas näiteks peolauas on ikka kõigil istujatel ühine tõbi ühes ja samas astmes? Pealegi ei aeta rahvast kokku mitte mürgi manustamiseks, vaid muuks, mida (paraku!) mõne peo lõppedes meelde tuletada annab. Taolisi joomapidusid ei saa nimetada muuks kui alkoholi propagandaüritusteks. Omamoodi on see kummalinegi, sest tegelikult pole ju mitte keegi mitte kunagi seda kellelegi teha käskinud. Kogu masinavärk toimib range vabatahtlikkuse alusel.

Oleks äärmiselt naiivne uskuda, et sellest joogist lendaks välja tervis ja hüppaks inimesse, kelle nime on hüütud. Alkoholirituaal tekitab positiivse elamuse vaid egoistis, keda ei huvita asjade edasine käik. Kuidas võib niisugune jook, mida sisseantud looduse käsk põlgama sunnib, inimesele head teha ja tema tervisele tulu tuua?

Kuid andkem sõna suurmeestele:

«Ühed suuremad tervise vaenlased on viin ja tubakas. Nende eest peab iga inimene, kes terve tahab olla ja ka enese järeltulevat sugu tervena näha, kõrvale hoidma.»

(Georg Lurich Tallinnas 1910. a. karskusseltsi «Valvaja» kõnekoosolekul)

«Joomine on minu arvates ainult vaimne harjumus. Miljonist joodikust ei ole mitte ükski alustanud joomist üksi. Kõik joodikud joovad esiteks seltskonnas ja sel joomisel on alati kõige suurem sotsiaalne ulatus.»

(Jack London)

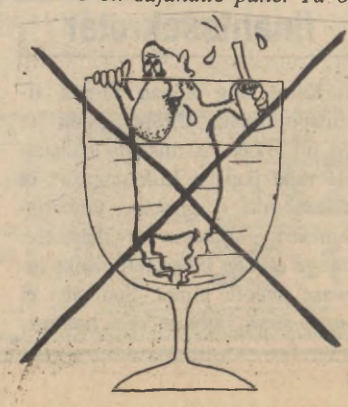
«Mitte niisamuti, mitte igavuse ega lõbu pärast ei jooda, ei suitsetata, vaid sellepärast, et oma südametunnistuse häält lämmatada.»

(Lev Tolstoi)

«Joodikule ei ole loodusest muud järele jäänud, kui inimese kuju ja nägu.»

(Fr. R. Kreutzwald «Viina katk» /1840/)

«Kogu lugu on selles, et joomarlus on sajandite pahe. Ta on ajanud meie tavasse sügavad juured ja sünnitanud terve süsteemi metsikuid joomakombeid.»

(Akad. V. Behterev)

* * *

Ja ometi on selle pahe eest inimkonda hoiatatud juba iidsetest aegadest peale. Lisaks piiblile oli alkoholi liigtarvitamise vastu suur hiina reformaator ja filosoof Konfutsius /551—478 a. e.m.a./. Samuti propageeris karskust usulahu rajaja Budhha /560—480 a. e.m.a./. Islami usu rajaja Mohammed /570—632 a. m.a.j./ keelas alkoholi täielikult. Kõigile hoiatustele vaatamata oleme aga tänaseks jõudnud nii kaugele, et alkoholitööstus on lülitatud riiklikusse majandusse.

Vaatamata sellele, et ükski riiklik võim maailmas ei ole kellelgi käskinud hakata joodikuks, tekib neid nagu seeni peale vihma. Soodustajaks vihmaks on olnud **avalik arvamus ja tava.** Neid saab muuta aga eelkõige inimene ise. Sellisest inimesest, kes ei suuda toime tulla iseendaga, ei saa abi loota ka uue eluterve ühiskonna ülesehitamisel. Muust loomariigist eristab meid eelkõige mõtlemisvõime.

«Ma oskan oma ajuga paremat teha, kui seda mürgitada.»

(Thomas Alva Edison)

Parimate soovidega

VALDO JAHILO

BALTI ÜLIKOOL

● MIS SEE OLI JA KUS SEE ASUS?

Vastuse annab 1991. aastal Torontos ilmunud samasuguse pealkirjaga raamat. Koguteose on toimetanud prof. Elmar Järvesoo ja raamatus antakse ülevaade Saksamaal 1945—1949 eksisteerinud kõrgkoolist.

Selle õppeasutuse idee sündis 17. septembril 1945 (õppetöö algas 14. märtsil 1946) ning tegevus lõpetati 30. septembril 1949. Kuna ülikool töötas aasta ringi, siis suudeti lõpule viia üheksa semestri töö.

Balti ülikool kasvas välja olukorra nõudeist ning pakkus võimaluse akadeemiliseks stuudiumiks 2000-le eesti, läti ja leedu noorele, kelle loomulik haridustee katkes sõja tõttu ja kes olid sunnitud kodumaalt lahkuma. Pooled üliõpilastest olid lätlased, üks kolmandik leedulased ja napp kuuendik eestlased. Ülikool pakkus kutsealast rakendust enam kui 200-le endisele kõrgkooli õppejõule. Nii oli Balti ülikool oluliseks teerajajaks ja hüppelauaks suurele arvule Baltimaadest pärit üliõpilastele ja õppejõududele nende edaspidises akadeemilises karjääris Põhja-Ameerikas, Austraalias, Inglismaal, Saksamaal jm.

● KUIDAS KÕIK TOIMUS?

Kui 1945. aasta sügiseks oli suurem osa sõja ajaks Saksamaale tööle värvatud töölisi, sõjapõgenikke ning sõjavange idasse või läände repatrieerunud, selgus, et Lääne-Saksamaa tsoonidesse oli jäänud üle miljoni mittesaksa pagulase. Poliitilise olukorra tõttu ei olnud nad nõus oma kodumaale tagasi pöörduma. Kõige rohkem oli poolakaid, teise grupina aga nn. baltlaste rühm, neist 125 000 pärines Leedust, 70 000—80 000 Lätist ja 35 000—40 000 Eestist.

Juba 1945. aasta suvel oli lätlastel tekkinud mõte koondada kõik oma üliõpilased ja õppejõud ning jätkata kõrghariduse omandamist Läti akadeemiliste kursuste nime all. Kursuste idee algatajad astusid ühendusse eesti professoritega ning tekkinud mõtet otsustati laiendada kolmele balti rahvusele ja anda kursustele üldnimetus «Balti ülikoolikursused».

Briti sõjaväevalitsuses Lübeckis ja Hamburgis leidus sõjaväkke mobiliseeritud Briti ülikoolide õppejõude, kes suhtusid ideesse pooldavalt. Novembris 1945 andiski *Briti Foreing Office* loa «Baltic University» asutamiseks. Sellega oli asutusele antud ametlik nimi — **Balti Ülikool.** Vahepeal küll nime muudeti, kuid põhilise osa ajast eksisteeris ta siiski märgitud nime all.

Kolme Balti riigi esindajad pidasid uuesti nõu 26. septembril 1945. Eesti poolt esindasid J. Mägiste, E. Järvesoo ja G. Lukk. Sellega algas ka 17. septembri idee elluviimine. Raskusi tekitas ruumide leidmine. Algul saadi need Hamburgi ajaloomuuseumis, 1946. aasta lõpul koliti Hamburgi lähedasse Pinnebergi linnakesse. Lahendus leiti ka mööbli- ja transpordimuredele.

● ESIMENE SEMESTER

algas 14. märtsil 1946 ja kestis kolm kuud — juuni alguseni. Õppetöö alguseks oli Hamburgi kogunenud paarisaja üliõpilase ning mõnekümne õppejõu ümber. Esialgse kava kohaselt pidi kohe tööd alustama 5 teaduskonda:

1) filosoofia ja filoloogia,
2) õigus- ja majandusteadus,
3) matemaatika- ja loodusteadus,
4) põllumajandus metsaosakonnaga,
5) arstiteaduskond.

Hiljem ruumivõimaluste avardudes pidi lisanduma kolm polütehnilist laadi teaduskonda:

6) mehaanika elektrotehnikaga,
7) arhitektuuri ja ehitusteadus,
8) keemia ja keemilise tehnoloogia farmaatsiaosakonnaga.

Olukord kujunes aga isevoolu teel nii, et õppetööd alustati kõikides teaduskondades praktiliselt ühel ajal.

● ÜLIÕPILASTE IMMATRIKULEERIMINE

algas 7. märtsil ning 2. aprilliks oli neid juba 550, nendest 79 eestlast. Esimese semestri lõpuks kujunes üliõpilaste koguarvuks 1025, kellest 15% oli eestlasi, 50% lätlasi ja 35% leedulasi.

20. mail 1946 töötas BÜ-s 131 õppejõudu. Nende hulgas oli eestlasi 25 (19,1%), lätlasi 74 (56,5%) ja leedulasi 32 (24,4%). Teaduskondadest oli õppejõude kõige rohkem matemaatika-loodusteaduskonnas — 27 (20,6%).

Eestlastest õppejõud olid järgmised (kahjuks ilma eesnimedeta, kuigi mõned neist on äratuntavad: Aun, Inari, Järvesoo, Kaho, Kesküla, King, Kirde, Kirss, Kriisa, Krull, Lukk, Norak, Paabo, Paavel, Raun, Sultson, Tamm, Tender, Toomse, Tooneburg, Uudelt, Uusna, Veermets, Armin ja Ernst Õpik.

● REKTORAAT

koosnes esialgu presidendist ja kolmest rektorist — üks igast rahvusest. Hiljem lisandus veel asepresidendi ametikoht. Asutamiskoosolekul moodustati BÜ rektoraat järgmiselt: president Fricis Gulbis, Eesti rektor Ernst J. Õpik, läti rektor Edgars Dunsdorfs, leedu rektor Vladas Stanka (Stankevitš). Eesti rektoritena töötasid veel peale **E. J. Õpiku** (9. I 1946—12. IV 1948) **A. Raun** (13. IV 1948—16. VI 1949) ja **J. Estam** (16. VI 1949—30. IX 1949).

● BÜ-s ÕPPINUD ÜLIÕPILASTE ARV

oli tunduvalt suurem kui lõpetajate arv. Nimelt suunas BÜ oma andekamad üliõpilased Saksa ülikoolidesse. Nii suunati eestlastest teistesse kõrgkoolidesse 54 üliõpilast. Neile lisandusid veel mõned, kes pärast BÜ töö lõppu lõpetasid omal käel mujal. BÜ-s oli eesti lõpetajaid ainult 7 (majandusteadlased Harald Luning ja Evald Ruhno, metsateadlane Evald Piik, ehitusinsener Sven H. Wichman, eksternina teoloogid Valter Kopperman ja Aldo Vanaro ning ajaloolane Elmar Järvet.

Suur osa BÜ-s õpinguid alustanud üliõpilastest jätkas enesetäiendamist mujal. Paljud on jõudnud doktorikraadini. Viimaste hulgas oli ka BÜ vabakuulaja, meie ülikooli audoktor Ilse Lehiste.

Et paari aasta pärast avanes pagulastel võimalus mujale siirduda, hakkas 1947. aastast üliõpilaste arv vähenema. Balti ülikooli töö aga lõpetati aktusega 30. septembril 1949. Seega oli tegemist ajutise pagulasettevõtmisega. Tähelepanuväärne on see kiirus ja vastutulelikkus, mis pagulastele osutati.

* * *

Mainitud koguteos (koos lisadega 518 lk.) tugineb eelkõige mälestustele. Seetõttu esineb küllaltki palju kordusi, ka erinevaid arve. Koostaja on suhtunud autoritesse suure pieteeditundega ning pole nende lugusid oluliselt kärpinud. See on ka loomulik. Raamatus ei räägita ainult õpingutest, vaid ka pidustustest, korporatsioonidest. Teost illustreerivad rohked pildid.

Prof. E. Järvesoo on teinud ära suure töö materjalide kogumisel, toimetamisel ja ka kirjutamisel.

VALNER KRINAL

Toimetus vabandab autori ees, sest Balti Ülikooli artikkel ootas ilmumisjärge juba enne suvepuhkusele minekut. Vahepeal on «Akadeemias» nr. 6 jõudnud Tiit Pruuli samuti koguteost tutvustada.

POSITIIVSE MÕTLEMISE VAJALIKKUSEST

2.—9. augustini viibis 13 korp! Indla ja korp! Fraternitas Estica liiget Soomes Leppävirtal. Sõidu eesmärgiks oli turumajanduskursus, mille korraldas Tartu–Savo Fond.

TARTU–SAVO FOND

on loodud Helsingi ülikooli Savo osakonna vilistlaste ja liikmete poolt, et toetada Tartu ülikooli sõprusorganisatsioonide (korp! Indla ja korp! Fraternitas Estica) liikmete enesetäiendamist Soomes. Korraldatakse kursusi ja antakse välja stipendiume. Juba algaval sügisel on kahel üliõpilasel võimalik Savo osakonna stipendiaadina õppida Helsingi ülikoolis. Vajalik raha saadakse üksikisikute ning ettevõtete annetustest.

LEPPÄVIRTAL TOIMUNUD KURSUSTE

põhirõhk oli tarbijakeskse marketingi põhimõtete tundmaõppimisel. Kursustele pääsemiseks oli vajalik rahuldav soome keele oskus ning iga osaleja pidi kahe eelnevalt läbiloetud soomekeelse majanduskäsiraamatu põhjal kirjutama artikli. Igal kuuel õppepäeval oli oma teema: filosoofia, turumajandus, turu–uuringud, konkurents, konkurentsivahendid, tarbijaskonna ja ettevõtte töötajate mõjutamine. Kõike täpsemalt kirja panna pole võimalik, kuid ära peab mainima märksõnad, mida rõhutati kõikide teemade juures ja mida järgimata ei saa juttugi olla tõelisest turumajandusest:

* usaldatavus — sinu äripartnerid ja töökaaslased peavad teadma, et nad võivad sinu peale kindlad olla;
* vastutustunne — sa vastutad ISE oma töö ja oma lubaduste eest, eelkõige see, et sa ei anna iial lubadusi, mida sa ei suuda täita;
* tarbijakeskseus — tähtsaim on silmas pidada tarbija vajadusi ja soove, mitte suurt kasu;
* tulevikku suunatus — edu tagab vaid pidev arendustegevus.

Lihtsad põhimõtted kõik, kuid ometi neid Eesti majanduses tihti ei kohta. Puudu jääb ka kõigi nende aluseks olevast POSITIIVSEST MÕTTEVIISIST ja ilmselt selle omaksvõtmisest tulebki alustada.

* * *

Kursuste töö aluseks oli

ANDRAGOOGIKA

põhimõte, mis rõhutab inimese enese vastutust oma õppimistulemuste eest. Hommikul kella kaheksast õhtul kella seitsmeni kestnud tööpäev oli täis pingsat kuulamist, kaasamõtlemist, vaidlusi ja rühmatööd. Et kursuslasi oli mitmest teaduskonnast (majandus–, õigus–, matemaatika– ja filosoofiateaduskond), tekkis huvitav koostöö: ühiselt tõlgiti termineid, seletati lahti mõistete sisu, otsiti kokkupuutepunkte erinevate vaatenurkade vahel. Rühmatöö andis võimaluse püstitatud probleemidele väiksemas ringis lahendust leida ning hiljem ühisel analüüsil oma rühma lahendusi teiste omadega võrrelda ja oma seisukohti põhjendada.

Selline töökorraldus sujus tänu kursuse õpetaja, Savo osakonna vilistlase TAPANI LAITINENI professionaalsusele — tema paindlik ja kiire reageerimine vastavalt probleemi keerukusele või teemade huvipakkuvusele lubas igaühel öelda kõige suhtes välja oma arvamus, teha täiendusi ja pakkuda erinevaid lahendusi ning saada vastus igale küsimusele.

Igasse päeva mahtus ka ühe või kahe kohaliku ettevõtte külastamine, kus lisaks ekskursioonile anti väga põhjalik ülevaade kõigist tegevusvaldkondadest. Esindatud olid nii rasketööstus (Oy Hackman Ab, Master Rakennustuoteteollisuus Oy, Savon Tilausmetalli Oy), kergetööstus (Leppävirran Kuljettajapukine Oy), pangandus (Leppävirran Osuuspankki), kaubandus (Antero Monni Ky) kui ka administratiivsed struktuurid. Kõikjal oli tunda, et meisse suhtutakse huviga kui potentsiaalsetesse koostööpartneritesse.

* * *

Kursustel osalemine oli Tartu üliõpilastele tasuta. Tartu–Savo Fond maksis kinni kõik kulutused alates ja lõpetades laevapiletitega. Ent neilegi oleks kursuste korraldamine väga keeruline olnud, kui kohavalik poleks nii hästi õnnestunud.

LEPPÄVIRTA VALD

ja eriti valla juhtkond näitasid üles äärmiselt soosivat suhtumist Eesti majandushuvilistesse noortesse. Vallavalitsuse suur panus kursuste kordaminekuks (tasuta õppe– ja elamisruumid ning paljundustehnika kasutamine, kokkulepped kohalike ettevõtete külastamiseks, pidev hool meie igapäevase käekäigu pärast jpm.) pani imestama ka Savo osakonna liikmed — selline külalislahkus on Soomeski haruldane, eriti kui arvestada praegust majanduslikult keerulist olukorda. Leppävirta valla juhtkonnal näib olevat äärmiselt soosiv suhtumine ka kohalikesse ettevõtjatesse — alustajaid toetatakse ning teistegagi hoitakse pidevalt häid suhteid ja soodustatakse nende arengut. Rõhutati, et nii vald kui ettevõtted on huvitatud koostööst Eestiga — esimesed sidemedki on juba loodud.

Eesti noorte majandusalane koolitamine pälvis tähelepanu ka

SOOME AJAKIRJANDUSES.

Nii pühendas kohalik Varkause raadio pisut aega intervjuuks kursuslastega ja ilmusid artiklid kahes kohalikus ajalehes. «Helsinkin Sanomatki» ei pidanud paljuks ligi 400 km pikkust sõitu, et meie endi käest artikli tarvis täpsemat infot saada.

Kõik osalejad said kaasa ka tunnistuse, mis võib ehk mõnelegi tänasele tudengile olla heaks soovituseks tulevikus töökoha leidmisel. Peamine on siiski teadmine, et turumajanduse seadused siiski praktikas ka toimivad.

TUULI KEERBERG

KÕDUMAA

Kõdumaa õdusal õdangul
Kõrval kõlisevate kõrguste
Kõkutab kõrvik
Kõhedast kõmust
Sarvik sakutab
Sarvitsi servitsi
Sadu siin sadumaal
Kõdu siin kõdumaal
— Õdu siin õdumaal? —

Autor palub oma nime jätta avaldamata.

JAAK JAAKU foto

NEW AGE kui praktiline eluõpetus

Paljudel meist on endast teatud ettekujutus, mis ei pruugi vastata tegelikkusele, isiklik müüt sellest, keda arvame end olevat. Meditatsioon puhastab meelt kammitsevatest eelarvamustest ja kinnisideedest ning inimene hakkab üha selgemini nägema, kes on ta tegelikult — kõigis oma puudustes ja voorustes. Siit algab teadlik enesearendamine, töö iseendaga. Me pole täiuslikud. Pühakuks saadakse aastate, aastakümnete, tervete elude pikkuse töö viljana. Meie loomulik olek ei ole muserdav süütunne, vaid rõõm ja õnn seesmise vabaduse kasvust.

Sellest, et Uus Ajastu on «plahvatuslik» faas paljude inimeste arengus, saate kuulda, kui tulete kahel korral kuus esmaspäeviti Tähe t. 4 aud. 170.

Avaloeng toimub 5. oktoobril kl. 19

«Uus Aeg — uued võimalused ehk MIDA PAKUB MEILE *NEW AGE*, maailma kaasaegsemaid liikumisi ja elukäsitlusi (enesearendamise uutest viisidest meil ja mujal)»

Loeb PEETER LIIV, ajalehe «Päikesetuul» toimetaja.

KES VAJAB TEADUSFILMI?

Göttingeni Teadusfilmide Instituudi (IWF) arhiivis on üle 6000 dokumentaal–, teadus– ning õppefilmi. Peale instituudi enda teadlaste tehakse filme koos nii Saksamaa kui ka teiste maade teadlastega.

Lisaks filmide suurele arvule võib märkida ka käsitletud teemade laia valikut. Näiteks ainuüksi 1991/92. õppeaastal on valmistatud teadusfilme zooloogiast, botaanikast, meditsiinist, psühholoogiast, füüsikast, geoloogiast, etnoloogiast ja ajalooteadusest — kokku üle poolesaja nimetuse.

Mis puudutab filmimise geograafiat, siis filmitud on praktiliselt kogu maailmas (välja arvatud endise Nõukogude Liidu territooriumil) ja seda eriti etnoloogiliste filmide osas. Peale teadusfilmide valmistamise korraldab instituut temaatilisi teaduskonverentse audiovisuaalsete õppematerjalide osast informatsiooni levitamisel.

Instituudi laialdaste koostööhuvide näitena võiks mainida ka selleaastast Euroopa Sotsiaalantropoloogia Assotsiatsiooni egiidi all toimunud etnograafiliste filmide tegemise suvekooli, millest mul oli võimalus osa võtta. Suvekoolis, kus lisaks teoreetilistele loengutele toimus tegelik filmi valmistamine, oli osavõtjaid kaheksast erinevast Euroopa riigist.

Koostööks Tartu Ülikooliga on IWF–i juhtkond esialgu välja pakkunud mitu varianti alates filmimisest koos ülikooli teadlastega ja lõpetades tehnika ning ka filmimaterjalide laenamisega. Seega kõik, kes näevad oma uurimistulemuste (või ka uurimisobjekti) tutvustamise parimat võimalust teadusfilmina peaksid olema pakutud koostööst huvitatud.

Kes on ühe filmi tegemise nimel valmis vaeva nägema, see pangu oma filmi ideestik paberile ja pöördugu **Matti Fischeri poole Tähe t. 4, ruum D 172 (tel. 34 747) või ka Paul Vesiku poole (tel. 35 109).**

Samas saab tutvuda ka IWF–s valmistatud filmide **kataloogidega.** Nende filmide saamine konkreetsete koostööprojektide korral on täiesti võimalik.

Nii et veel kord — hea idee ja julge pealehakkamine — see on võimalus teha filmi koos ühe Euroopa tunnustatuma teadusfilmide keskusega.

Lõpuks tahaksin veel kord tänada **Mark Soosaart** ja **Peeter Vihalemma** ning **Estonian Airi** ja **Eesti Kultuurfilmi juhtkonda,** kelle toetus ja abi andis mulle võimaluse osa võtta IWF–i suvekoolist ja tutvuda selle instituudiga.

PAUL VESIK
õppetehnika osakonnast

ÄRKAMISRASKUSED

VÄLJAVÕTTEID TUDENGI PÄEVIKUST

Esimese koolinädala teine päev.
Ärkan üles. Pea lõhub valutada, suus on paha maik. Vaatan kella — esimene loeng on läbi, teine loeng on läbi ja kolmas hakkab ka varsti lõppema. Rohkem loenguid meil täna plaanis ei ole. Selge! Vajun tagasi voodisse.

* * *

Esimese koolinädala neljas päev.
Mul on ikka veel paha olla. Kas haige peaga on mõtet loengusse minna? Ei ole mõtet minna. Enne tuleb pea ära parandada. Hakkan pihta.

* * *

Teise nädala kolmas päev.
Tõusen, riietun ja hakkan juba ukse poole minema, kui sisemine hääl mulle äkki sosistab: «Ära mine loengusse! See võib halvasti lõppeda!» Mõtlen sügavalt järele. Väga tahaks veel elada. Ma olen ju nii noor! Võtan jälle riidest lahti, poen põhku. Ja minuga ei juhtu midagi halba! Otsus oli õige.

* * *

Kolmanda nädala esimene päev.
Ärkan isegi enne õiget aega. Huvitav, miks mul und ei ole? Elan läbi ägeda sisemise võitluse. Nagu ikka, võidab minu halvem mina. Surun silmad kõvasti kinni ja püüan uinuda. Lõpuks see õnnestub. Jumal tänatud!

* * *

Kolmanda nädala viies päev.
Tulen teadvusele ja pean endaga natuke nõu. Võtan siis kümnesendise mündi ja viskan kulli ja kirja. Kui tuleb kiri, siis ma täna loengusse ei lähe. Kui tuleb kull, siis magan edasi. Tuleb kull.

* * *

Viienda nädala kolmas päev.
Mis päev täna on? Kolmapäev. Nii. Ja kas see on koolipäev? On küll. Nii, nii. Mida teha? Seda, mida ma sel puhul alati teen. Nii!

* * *

Kaheksanda nädala teine päev.
Tõusen istukile, tahan voodist välja ronida. Ei saa. Jalad on nagu vatist. Parem täna mitte riskida. Lasen ettevaatlikult jälle selili.

* * *

Kümnenda nädala neljas päev.
Mis oleks kui täna... Ei!

* * *

Kaheteistkümnenda nädala viies päev.
Üles, üles hellad velled! Ei aita. Mingem üles mägedele! Ka ei aita! Mis parata...
Kolmeteistkümnenda nädala teine päev.
Ärkan üles. Mõõdan silmadega vahemaad ukseni. Kaugel, raisk! Registreerin veel mõned objektid: laud, tool, kapp. Kapil on kell. Pilk langeb numbrilauale. Sa raiskade raisk!

* * *

Jumal teab mitmenda nädala jumal teab mitmes päev. Kurat!

* * *

Eksamil.
«Tere, noormees, kas tahate eksamit teha?»
«Tahaks küll.»
«Loengus pole ma teid miskipärast näinud. Mis teil selle kohta öelda on?»
«Teate, ma... mul on hommikuti raskusi ärkamisega.»
«Mis te räägite?! Ja nii terve semester?»
«Jah, härra professor.»
«Ei usu.»
«Lugage seda päevikut, härra professor.»
«Nii–nii. Teate, minuga on vahel seesama lugu... Hea küll hakake vastama. Aga oot–oot! Kuidas te sel juhul siis eksamile jõudsite?»
«Ma ei läinudki magama.»

ERKKI KÕLU

☞ INFO ● INFO ● INFO

TÄHELEPANU, eesti filoloogid!

Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja hr. Vello Salo (Rootsi) eestvõttel loositakse eesti filoloogia üliõpilaste vahel välja **üheksakümmend kaks eksemplari** PAUL F. SAAGPAKU «SÜNONÜÜMI–SÕNASTIKKU». Loosimises osalemiseks viia avaldus, milles on märgitud üliõpilase ees– ja perekonnanimi, kursus (õppeaasta) ja õpinguraamatu number, filosoofiateaduskonna dekanaati (ruum 117) hiljemalt 15. oktoobriks 1992.

Loosimine toimub ülikoolis, aeg ja koht teatatakse hiljem.

Eesti filoloogia osakonna juhataja
prof. AGO KÜNNAP

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi
Vilistlasklubi esimees TULLIO ILOMETS

MÄLUMÄNGUHUVILISTELE!

Ülikoolis on ikka leidunud mälumänguhuvilisi. Mitte just palju, aga siiski. Sel kevadelgi võtsid meie tudengid omaette võistkonnaga tublilt osa Tartu mälumängust. Nüüd on kavas üritada uue sügisese mälumänguga. **Sarja avaüritus toimub kolmapäeval, 7. oktoobril kell 17 keemiahoone ringauditooriumis.** Sarja prologina mõõdame huviliste teadmisi ja nupukust teemal «Mõnusamaid küsimusi Eesti Raadio Tarkade Klubi klassikast», et pärast mängu juba kokku leppida edasiste mängude aja, korralduse ja võimaliku temaatika suhtes. Oodatud on kõik ülikoolipere liikmed — üliõpilastest õppejõududeni. Tulla tasub ka üksinda, küllap koha peal leidub kaaslasi võistkonna kokkuseadmiseks.

Aeg on edasi läinud, teadmised täienenud, ka küsimused muutunud. Kuuldused, et mälumäng on lõpuks läinud hingusele, on ilmselt enneaegsed. Tulge ja te ei kahetse.

Korraldav toimkond

Pedagoogikakeskuses alustavad oktoobris tööd järgmised valikained

1. SUHTLEMIS-PSÜHHOLOOGIA —	v.–õp. K. Indre	20. X kl. 16 ped. keskuses aud. 102.
2. NÕUSTAMISKURSUS —	v.õp. K. Indre	23. X kl. 14 ped. keskuses aud. 102.
3. DISTSIPLIINI KUJUNDAMISE TEHNIKAD JA PÕHJAMAADE KOOLIKORRALDUS	v.–õp. H. Kukemelk ja dots. T. Pedastsaar	14. X kl. 16 ped. keskuses aud. 102.
4. ANDEKAD LAPSED —	v.–õp. I. Sozin	1. X kl. 16 ped. keskuses a. 102.
5. PEREKASVATUS —	dots. I. Kraav	7. X kl. 16 ped. keskuses a. 102.

VEEL ÜKS!

Istusid kord koos kolm tütarlast: üks ei olnud eriti ilus, teisel olid paksud jalad, kolmandal kippus kõik muugi elus kiiva kiskuma — mannekeenikooli tarvis vanad, aeroobikadressi tarvis vaesed...

Aga liigutada ju tahaks — nii vaimu kui keha — ja tantsida tahaks, ja huvitav ja nähtavgi tahaks olla, heas mõttes enesekindelgi...

Kolme peale olid nad just nii palju õigetes koolides käinud, et tuli julgus oma koolile mõelda.

* * *

Pakume teile omalaadset liikumiskooli, kus üldfüüsilisele treeningule lisaks on ka ajaloolise, klassikalise, modern–, karaktertantsu ja plastikatunnid ning jututunnid, mõtlemaks hea enesetunde, oma sisemuse ja välimuse, rõivastumise ja selle tagamaade üle; ja seda kõike 30 krooni eest kuus ning kõigile, kel aastaid üle kaheksateistkümne.

Oma osavõtusoovi või küsimustega tulge 2. oktoobril kell 18—19 TÜ klubisse (Tähe 3) teisele korrusele ruumi 209, tel. 35 208.

Ootame. Need Kolm.

KÜLALISLOENG

Kuulus Soome filosoof, Helsingi Ülikooli professor **Ingmar Pörn** peab 7. oktoobril kell 16.15 ph. 305 pika loengu teemal:

«Inimene tegutseva subjektina.»

Loeng toimub inglise keeles, oodatud on filosoofiast eriti huvitatud üliõpilased, magistrandid, doktorandid, õppejõud.

KES AITAB MATEMAATIKAS?

9. klassi neiu vajab järeleaitajat matemaatikas. Tel. 311 62 Pärn.

AKADEEMIA

AINULT 5. JA 6. OKTOOBRIL KELL 12—15 ÜLIKOOLI PEAHOONE FUAJEES AJAKIRJA «AKADEEMIA» MÜÜK HINNAALANDUS 50%!

ÜLIKOOLI KLUBIS

NÄDALALÕPP DISKOL!

Reedel, 2. oktoobril kl. 21

PORIKUU I ÜLEMAJADISKO

ehk

KAKS diskoshow'd KAHES saalis kella KAHENI

Laupäeval, 3. oktoobril ja pühapäeval, 4. oktoobril kl. 21

TANTSUÕHTUD kella üheni.

* * *

Teisipäeval, 6. oktoobril klubis *special*–disko (jälgi reklaami)

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Reedel, 2. oktoobril

kl. 20—22 kontsertfilm TINA TURNER «Nice'n' Rough»,

kl. 22—24 tants ja puhvet

AVAME TAAS SALONGI

neljapäeval, 8. oktoobril kl. 20

* sütitavad tüdrukud 70–ndatest,

* tantsumuusikat pakub Harry Tarvo bigbänd «Tetrakord».

* * *

NB! Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

LP. ÕPPEJÕUD JA ÜLIÕPILASED!

Kui tahate end tunda mugavalt, juua head kohvi ning ajada juttu sõbra või kolleegiga, leiate õdusa ja ajaloolise koha TÜ ajaloomuuseumi kohvikus Toomel kolmapäevast reedeni kl. 12—17–ni.

Üleülikooliline valikaine «Graviidsete kehakultuur ja ettevalmistus aktiivseks sünnituseks». Lektor dotsent Reet Linkberg. Loengusari algab 8. oktoobril ja toimub neljapäeviti kell 14.15–17.00 Lai tänav 37 aud.

❖ ❖ ❖

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1799. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 27 (1687)
REEDE,
9. OKTOOBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

JÄRGMISE «UT» KOOSTAVAD TEABETALITUS JA VÄLISTUDENGID NING SEE ILMUB VÕÕRKEELES.

Matemaatikateaduskond 25

Dots. Endel Jürimäe kõne matemaatikateaduskonna aktusel 1. septembril 1992

Väga austatud prorektor!
Lugupeetud dekaan!
Kallid kolleegid!

Armsad noored, kes te täna saate TÜ täieõiguslikeks liikmeteks!

Täna saab matemaatikateaduskond 25–aastaseks. Mis on 25 aastat! Ajaloo seisukohalt üsna tühine aeg. Kuid siiski! See on pikem kui oli eelmine Eesti iseseisvuse periood. Ka 25 aastat tagasi 1. septembril istus siin aulas umbes samapalju noori inimesi. Nüüdseks on enamik neist lõpetanud ülikooli ning töötanud sedavõrd palju aastaid, et praeguste seaduste järgi võiksid nad pensionipõlve pidada. Niisiis 25 aastat polegi nii vähe! Seetõttu võime ehk ka tänases pidulikus õhkkonnas peatuda veidi meie teaduskonna 25 esimesel aastal. Ei ole teie ees seisjal sobiv kõnelda sellest eriti detailselt. Öeldav ei tarvitseks olla päris objektiivne, kuna selle teaduskonna tekkimises ei ole kõneleja mitte päris süütu.

Oli aasta 1967, mil oli veel tunda «kuldsete kuuekümnendate» tõusulainet. Meie matemaatikute jaoks oli see aeg, mil arvutite kasutamine üha laienes ning nõudlus matemaatikute järele oli oluliselt suurem pakkumisest. See oli noorusliku energia rakendamise aeg. Osutus aga, et olemasolev füüsika–matemaatikateaduskond ei võimaldanud täiel määral rakendada ülikooli tolleaegsete matemaatikute, kellest valdav enamik oli alla 40, kogu energiat. Tänu toonase rektori prof. F. Klementi mõistmisele ja toetusele õnnestus vähem kui pooleaastase ettevalmistustööga luua iseseisev matemaatikateaduskond. Edasises sai võimalikuks õppejõudude arvu pidev suurenemine, paranesid üliõpilaste õpetamisvõimalused, avardus teadusliku uurimistöö temaatika, kaasajastus erinevate distsipliinide õpetamine, paranes pisi–tasa ka arvutustehniline baas. Nii jõudsime olukorrani, kus meil tekkisid ülemaailmselt arvestatavad uurimissuunad, meie inimesed käisid mujal stažeerimas (nii idas kui läänes), meie ülikooli toimetiste numbrid osutusid tunnustatud teadusväljanneteks (peaaegu, et eelistatavaimaks vahetuskaubaks meie raamatukogule). Eriti oluliseks oli meile tol ajal suhtlus lääne poole, sest idapoolne oli teatavas mõttes loomulik.

Kõige selle taga olid ühelt poolt järjest juurde kasvavad noored matemaatikud, kes lõpetasid meil õpingud. Teiselt poolt aga mõjutas selline olukord tolleaegseid tudengeid taotlema teaduslikku karjääri.

Kahjuks muutus aga 70–ndate aastate keskel tolleaegse suurriigi — Nõukogude Liidu teadus– ja hariduspoliitika väikerahvastevaenulikuks. VAK–i reform muutus oluliseks piduriks ka meie arengule. Hulk andekaid noori, kel oli potentsiaali kaasa lüüa teaduses, läks peale teaduskonna lõpetamist mitmesugustele muudele radadele. Vaatamata sellele oli meie teaduskonna õppejõudude koosseis komplekteeritud kuni viimase ajani paremini kui enamikus ülikoolides nn. ühel kuuendikul planeedil. Kui seal oli keskmiselt 30% õppejõududest teadusliku kraadiga, siis meil oli see protsent 80—90.

Kui nüüd seada küsimus, millised on meie teaduskonna põhilised saavutused möödunud 25 aasta jooksul, siis vastata on raske kui mitte just võimatu. Minu vastus oleks lühike, mõnele võib–olla ka üllatav, ja nimelt — **me suutsime säilitada oma noorusele kaasaja kohta küllaltki arvestatava matemaatilise hariduse.** Kaotada oleks seda olnud imelihtne. Et see siiski nii ei läinud, on paljude meie kolleegide suur teene ja tõsise töö tulemus. Siinjuures pean ma silmas haridust algharidusest kuni kõrghariduseni välja. Nüüd, mil me oleme iseseisvad ja iseotsustavad, on meil olemas vähemalt baashariduselt vajalikud eeldused Euroopasse integreerumisel, nagu praegu on moodne öelda.

Miski ei tohi hariduselus muutuda üleöö, kuid muutused on vajalikud. Me peame saavutama enam kaasaegsust, aga ka enam sihipärasust. Selle poole peate pürgima eeskätt teie. Olgu teis seda entusiasmi, mis viib teid laia maailma, nii teadusse, haridusse kui ka paljudele muudele elualadele. On selge, et mitte kõikjal ei vajata ühesugust matemaatilist haridust. Teil jääb leida ja valida enese jaoks just see õige ja kõige sobivam. Kõik need õppejõud, kellega teil tuleb kokku puutuda, püüavad teid kõigiti aidata nii teie valikus kui ka teostuses. Määravaks jääb siiski **teie** valik, tahe ja töö. Ärge heituge sellest, et te järsku märkate enda kõrval teist, kes on võib–olla taiplikum ja andekamgi. Seni olite harjunud olema oma kaaslaste seas ehk parim matemaatik. Tuleb aga tõdeda, et paljude hulgas ei ole parimat. Teie eelisteks peavad saama teie töö, tahe ja jonn.

Ühte tahaks täna siin teile veel öelda. Kallid noored, arvestage, et astute te mitte lihtsalt järjekordsesse kooli, vaid te astute ülikooli. Ülikool — *universitas* on eriline selle poolest, et siin on läbi põimunud hariduse erinevad tahud. Siin on võimalus ennast väga mitmekülgselt harida, kuulates erineva sisuga loenguid ning kasvõi valides erinevaid sõpru. Peaasi ärge kapselduge kitsasse ringi! Leidke eneses jõudu omandada võõrkeeli. Eriti inglise keel aitab teid väga paljuski. Ei maksa aga põlata ka vene keelt, sest see on suure ja sügava kultuuriga rahva keel. Venelaste hulgast leiate küllaga suuri vaimuandeid, kellega kokkupuude võib teid vägagi rikastada. Möödunud 70 aastat tegid kahtlemata palju kurja ka vene intelligentsile, kuid selle suure rahva potentsiaal on ju põhjatu. Leidke võimalusi ammutada ülikoolist ka täiendust oma humanitaarsele haridusele, mis aitab vältida erialast piiratust. Ülikooli võimalused on väga rikkad. Kasutage neid!

Veel tahaksin ma pöörduda teie poole lugupeetud kolleegid — värskelt valitud Tartu Ülikooli professorid, kes te sellisena alustate oma esimest tööaastat. Teile on osutatud suur au, kuid samal ajal on teile asetatud suur kohustus ja vastutus. Teie kaela on riputatud ametirist, mis peab teile igal sammul meelde tuletama, et teie kõige esimeseks ja tähtsamaks ülesandeks on teha kõik teist sõltuv selleks, et meie väikese riigi noored saaksid võimalikult hea matemaatilise hariduse. Et seda ülesannet täita, peavad teil olema tõsised isiklikud ambitsioonid, kuid need peavad teenima noore kasvava matemaatikute põlvkonna arengut. Teil tuleb sillutada selle noore põlvkonna jaoks teed nii lääne kui ida poole (nüüd on see võrdselt raske), sest ainult tõsine ja asjalik suhtlus viib meid edasi. Teie põhiliseks sooviks olgu soov, et teie õpilased oleksid teist kunagi targemad ja edukamad. Püüdke selle poole!

25 aastat tagasi, kui vastloodud matemaatikateaduskonna juhtimine sai minu ülesandeks, ütles minu õpetaja prof. G. Rägo temale omasel moel mulle õpetussõnad. Nüüd, mil me varsti tähistame tema 100–ndat sünniaastapäeva, tahaksin ma väga need teile edasi öelda. Et mul aga puudub oskus neid sõnu nii öelda, et nad sobiksid tänase piduliku aktuse õhkkonda, siis jätan ma need siinkohal siiski ütlemata. Teen seda võimaluse korral teistsuguses situatsioonis.

Kallid noored ning ammused kolleegid! Lõpuks tahaksin ma avaldada soovi, et täna 25–seks saav matemaatikateaduskond (meie kõigi ühiste pingutustega) teeniks edukalt oma rahvast haridus– ja teaduselu arendamisel veel paljude veerandsajandite vältel.

❐❐❐

Matemaatikateaduskonna 25. aastapäevale pühendatud teaduskonverents toimub täna, 9. oktoobril kl. 11 TÜ Raamatukogu konverentsisaalis. Kavas on 12 ettekannet teaduskonna juhtivatelt õppejõududelt ja külalistelt Tallinna Tehnikaülikoolist ja Tallinna Pedagoogikaülikoolist, kus üsnagi populaarses vormis tutvustatakse matemaatikaalase uurimistöö hetkeseisu Eestis.

Eesti filoloogia sügispäev

Tänavu suvel oli eesti filoloogidel kaks märkimisväärset tähtpäeva. Juunis möödus sada aastat suure murdeuurija ja murdearhiivi rajaja, laialdast tunnustust leidnud keeleteadlase, ennesõjaaegse Tartu ülikooli eesti keele professori **Andrus Saareste** sünnist. Augustis tähistasime Tartu Riikliku Ülikooli kauaaegse eesti keele kateedri juhataja, praeguse emeeritusprofessori **Arnold Kase** 90. sünnipäeva.

Nendele kahele tähtpäevale on pühendatud eesti keeleteadlaste ja muude emakeelehuviliste sügisene kokkutulek. Laupäeval, 10. oktoobril kell 12 algab Tartu ülikooli aulas eesti keele kateedri korraldatav **III keeleajaloo päev.** Professor Saareste ja professor Kase töö jätkaja, praegune eesti keele kateedri juhataja professor **Huno Rätsep** räägib teemal «Prof. Andrus Saareste nägemus keelest», filosoofiadoktor **Raimo Raag** Uppsalast tutvustab prof. Andrus Saareste tegevust Rootsis pärast sunnitud emigreerumist 1944. aastal. Professor Arnold Kasest räägivad dotsent **Valve–Liivi Kingisepp** ja professor **Kaljo Villako.** Esimene peab ettekande teemal «Eesti murded ja kirjakeele ajalugu — Arnold Kase meelisuurimisalasid», teine jagab mälestusi emakeeleõpetaja Arnold Kasest.

Pärast vaheaega tutvustavad prof. Rätsep, prof. Künnap ja prof. Muru eesti filoloogia osakonna uut õppekava ja vastavad küsimustele. Osakonna õppetöö on paari viimase aasta jooksul seatud suures osas uuele põhjale, mistõttu emakeeleõpetajatele võiks olla vägagi kasulik sellest üksikasjalikumalt teada saada.

Ülikooli raamatukogus on üles pandud näitus professor Arnold Kase elust ja tööst, mida saab vaadata veel konverentsi päevalgi.

Ootame eeloleval laupäeval kell 12 ülikooli aulasse peale juba mainitud keeleteadlaste ja emakeeleõpetajate kõiki eesti keele ja kirjanduse osakonna lõpetanuid, asjahuvilisi ja muid uudishimulikke, kel võimalus tulla. Ettekanded ja info on asja üks pool, aga on ju tore ka niisama üle pika aja kokku saada.

REET KASIK

ÕNNITLEME!

PROF. JUHAN AUL 95

15. oktoobril saab 95–aastaseks prof. Juhan Aul. Tartu Ülikool ja Eesti Loodusuurijate Selts korraldavad 15. oktoobril kl. 14 Vanemuise 46 aud. 301 **piduliku koosoleku:** K. Põldvere — prof. J. Auli elu ja tegevus, dots. R. Ling — prof. J. Aul kolleegina, biol. kand. L. Heapost — prof. J. Aul antropoloogina, prof. R. Mänd — prof. J. Aul Eesti Loodusuurijate Seltsi antropoloogia sektsiooni asutajaliige, prof. H. Kaarma — Eesti antropoloogide tegevus prof. J. Auli plaanidest sõltuvalt.

LUULE PHILIPS 55

4. oktoobril tähistas oma 55. sünnipäeva farmakognoosia ja farmaatsia organisatsiooni kateedri vanemlaborant Luule Philips.

Õnnitleme, soovime jätkuvat energiat ja tervist!

Kolleegid farmaatsiaosakonnast

Filosoofiateaduskond toetab akadeemilist arukust

Filosoofiateaduskond, analüüsinud rektori kk. nr. 153 täitmise võimalusi, peab vajalikuks palgafondi 15% kokkuhoiuga seoses märkida järgmist:

1. Ennatlik on palgafondi kärpimine tingimustes, kus puudub terviklik riiklik hariduspoliitika. Seda peaks ülikool suutma selgitada nii ministeeriumile kui praegusele ja uuele valitsusele.

2. Palgafondi kokkuhoid peaks saavutatama ülikooli kui terviku ökonoomsema majandamisega. Mingil juhul ei tohi see kokkuhoid kahjustada ülikooli põhitegevust — õppe–teadustööd.

3. Reformikomisjon tunnistab põhjendatult vajadust 15% kokkuhoiu leidmiseks diferentseeritult. Millisest loogikast tulenevalt aga peavad diferentseerimise võimalused algama teaduskonnasiseselt. Loomulik olnuks, et ülikooli kui terviku probleemides kõige paremini orienteeruv reformikomisjon oleks teaduskondadega läbi arutanud reaalsed võimalused kokkuhoiuks. Filosoofiateaduskonna palgafondi kokkuhoiu puhul peame arvestama:

* kindlustada tuleb rahvusteaduste õpetamine. See peab olema prioriteet mitte üksnes teaduskonnale, vaid ülikoolile. Praegune olukord ei võimalda õppe–teadustööd kahjustamata palgafondi kokku hoida eesti ajaloo, eesti keele, kirjanduse ja rahvaluule, etnograafia ning arheoloogia erialadel;

* filosoofiateaduskonna taasloomisel aktsepteeritud arengukava näeb ette kujundada teaduskonnast isiksusekeskse humanitaarhariduse omandamise keskus. Sellest tulenevalt on loodud semiootika professuur, kavandatud keelteõppe avardamise võimalusi, kaasates sealhulgas välisõppejõude. Arengukava teostumiseks on praeguste vahendite säilitamine;

* filosoofiateaduskonnas õpetatakse eesti keelt võõrkeelena kõigile välisüliõpilastele ja seda soovivatele õppejõududele. Vajame selleks täiendavate õppejõudude tööd, s.t. täiendavat raha;

* mitmetel erialadel on olemas üksnes õppekoosseisud, puuduvad õppe– ja teaduslaborid. Seal tähendaks palgafondi kokkuhoid õppejõudude koondamist. Arvestades õppejõudude niigi suuri koormusi, muudaks koondamine kogu erialase ettevalmistuse võimatuks.

Isiklikult pean õppejõudude–teadurite koondamist täiesti äärmuslikuks ja lubamatuks. Samas ei kahtle me, et reformikomisjon ja meie rektor eelistavad ametnike loogikale professuuri pädevust ülikoolile nii tähtsate küsimuste lahendamisel. Professuuri arvamuse usaldamine on vajalik, et paremini integreerida õppe– ja teadustööd. Tõelised teadlased senistest teaduslaboritest peavad leidma rakendust ülikoolis ka edaspidi.

Ülaltoodust ei tule muidugi mõista kõnealuse käskkirja (ikka kk. nr. 153) järgimise vaidlustamisena. Pigem on vaja osundada selle dokumendi erilisele tähenduslikkusele. Mitte 15% palgafondi kokkuhoid pole selle käskkirja «iva», vähemalt nende jaoks, kellele on olnud peamine ülikooli sisuline uuenemine. Viimane saab toimuda aga üksnes juhul, kui suudame vabaneda nõukogulikust arusaamast teha senitehtut järjest rohkem, paremini, intensiivsemalt... Sisuline uuenemine eeldab lisaks tarkusele ka julgust oma senise tegevuse kriitiliseks analüüsiks. Ja oskust sellest analüüsist teha tulevikku kujundavaid järeldusi.

Sellisel lähenemisel peaks reformikomisjon orienteeruma tihedale koostööle teaduskondadega ja kõigi struktuuriüksustega meie ühiste sisuliste probleemide lahendamiseks. Sel juhul välistuks ka ametnike loogikast tulev «teeme esmalt 15% ära», mis on karjuvas vastuolus akadeemilise arukusega.

Filosoofiateaduskonna juhtkonna nõupidamisel 30. septembril leiti igati asjakohane olevat matemaatikateaduskonna nõukogu pöördumine arutletavates küsimustes. Matemaatikud on selgelt sõnastanud meie ühised probleemid.

Loodame sisulisele koostööle üleülikooliliselt.

1. okt. 1992

Filosoofiateaduskonna dekaan dots., ANTS REINMAA

TÄNA ON XVII ARSTITEADUSKONNA PÄEV

PÄRILIKKUSE OSAST INIMESE HAIGESTUMISEL

Kokkuvõte prof. Aavo–Valdur Mikelsaare akadeemilisest kõnest

Inimeste erinevus ja igaühe omanäolisus on kogu rahva suur rikkus. Isiksuse kujunemises on kahtlemata väga suur osa perekondlikel suhetel, haridusel, elutingimustel, ühiskonnaoludel, ühesõnaga — keskkonnal. Siiski on palju looduse poolt pärilikkusena kaasa antud.

Võiks arvata, et inimene kui pikaajalise evolutsiooni tulemus on täiuslik vigadeta süsteem ja looduslikul valikul ei ole enam kohta. Aga ei! Inimese «loomine» jätkub kogu elu; inimene elab loodusliku valiku pideva kontrolli all. Nn. terve laps on range sünnieelse valiku tulemus. Terveks vanainimeseks elavad suhteliselt vähesed, sest varem või hiljem kõrvaldab loodus need, kellele on sündinud kaasa mõni väärareng või pärilik haigus. Võib isegi väita, et kui me just ei hukku lennuõnnetuses, auto all tänaval, kaasinimese pahatahtliku käe läbi, sõjas või tulekahjus, siis varem või hiljem sureme kõik mõnesse haigusesse, mis on pärilikult määratud või eelsoodustatud.

Pärilikud vead avalduvad, esiteks, sünnieelsete arenguhäiretena, mis põhjustavad raseduse katkemise; **teiseks,** vastsündinul täheldatavate väärarengutena; **kolmandaks,** alles hilisemas eas avalduvate pärilike haigustena, **neljandaks,** keskkonnatundlikkuse häiretena.

1. Pärilikud sigimishäired

Inimese elu saab alguse viljastumisest ehk muna– ja seemneraku ühinemisest sügoodiks. Selleks peavad seemnerakud olema jõudnud tupest emaka kaudu munajuhasse päev varem või ajal, mil teiselt poolt jõuab sinnasamasse munasarjast ovulatsioonil irdunud munarakk. See toimub umbes menstruaaltsükli 14. päeval. 5. päeval peale ovulatsiooni jõuab embrüo emakasse ja mõne päeva pärast hakkab toituma ema vereringest emakaseinas. Umbes samal ajal hakkab elualge eritama kooriongonadotropiini, mille alusel saab ema vereproovist diagnoosida rasedust. Seitsme nädalaga areneb embrüo (idulane) looteks ja 6 kuu pärast on laps juba võimeline iseseisvaks eluks, ehkki normaalne rasedus kestab veel kolm kuud.

Tegelikkuses ei ole see kaugeltki nii ideaalne. Sajast munarakust, mis kohtub seemnerakuga munajuhas, ühineb sellega 60—90, emakaseinale kinnitumiseni elab 40 viljastatud munarakku, järgmise, oodatava menstruaalperioodi 1. päevani elab 31, vaatlusel diagnoositava raseduseni 28 ja sünnituseni kõigest 22. Seega **vaid vaevalt veerandil munarakkudest, kes juhtusid munajuhas kohtuma spermatosoidi, on lootust areneda sünnini!**

Miks ülejäänud hukkuvad?

Inimese pärilikkus on «kirjas» rakutuumas neljakümne kuuel desoksüribonukleiinhappest (DNA–st) ja seda toestavast valgust koosneval niidil kromatiidil, mis moodustavad tiheda «segapuntra». Enne raku pooldumist kromatiidid tihenevad ja lühenevad 46 kromosoomiks (23 kromosoomipaariks). Hukkuval lootel on enamasti kromosoome rohkem kui 46, näiteks 47, 48, 92, 138 või on vead mõne kromosoomi ehituses. Umbes kolmandikul nurisündinud loodetest pole selliseid ebanormaalsusi leitud, ehkki võib oletada seniavastamata defekte DNA molekuli lõikudes e. geenides; nende iseeneslike abortide põhjused pole päris selged.

2. Kaasasündinud väärarengud

esinevad 2—8%–l vastsündinutest(!). Osa väärarenguist on suhteliselt väikesed skeletianomaaliad, näit. lühi– või liitsõrmsus, mis eluiga ja sigimisvõimet ei mõjusta; mõned defektid põhjustavad varakult surma.

Umbes veerandil väärarengutega lastest on kromosoomide arv ebanormaalne (näiteks 2 asemel 3 21. kromosoomi e. trisoomia 21 on Downi sündroom jne.), või esinevad defektid kas ühes või — sagedamini — mitmes geenis. Keskkondlikud tegurid, näiteks elurežiim ja ravimite tarvitamine raseduse ajal võivad soodustada päriliku väärarengu avaldumist raskemal kujul.

10%–l väärarengutest ei ole sügoodi pärilik materjal vigane, väärareng on tingitud embrüole toimivatest kahjulikest keskkondlikest tingimustest, näiteks ema nakkushaigustest (punetised, toksoplasmoos, lihtne herpes, süüfilis jt.), haigusseisunditest (suhkurtõbi, sisenõrehaigused, alkoholism, suitsetamine, toitumishäired), kemikaalidest, vähesest liikumisest, kiirgusest jne.

Suurema osa, kahe kolmandiku väärarengute taga on mitme geeni rikke ja mitme keskkonnateguri koosmõju.

Keskkonnateguritest kõige ohtlikumad väärarengute põhjustajad on kemikaalid. Nende väärastav toime sõltub raseduse järgust, doosi suurusest, läviannusest ja sellest, kas aine oma ehituse tõttu läbib platsentaarbarjääri ema ja embrüo või loote vere vahel. Üks ajalooline väärkontseptsioon oli teadlaste arvamus, et kahjulikud ained platsentaarbarjääri tõttu idulase või looteni ei jõua. Tegelikult enamik ravimeid ja kemikaale läbib seda barjääri, kuid nende toime tugevus ja ründepunkt on erinev.

Väärarengute põhjusena tulevad arvesse ka ema traumad, üleelamised, naistehaigused jne.

3. Pärilikud haigused

10% elusalt ja näiliselt tervena sündinud lastest haigestub varem või hiljem mingisse pärilikku haigusse. 0,3%–l esinevad kromosoomihaigused, näiteks avalduvad 23. kromosoomipaari trisoomiad vaimsete ja sigimishäiretena alles puberteedieas. 1% elusalt sündinutest haigestub hiljem mõnesse monogeensesse pärilikku haigusesse, näiteks soolte hulgipolüpoosi, varajase lapsena kurtusesse, sirprakuaneemiasse. Neist igaühe sagedus on väga väike, 1:10 000. Hoopis rohkem, üle 9% esineb nn. multifaktoriaalseid haigusi, nagu näiteks suhkurtõbi, südame isheemiatõbi, kõrgvererõhutõbi, ateroskleroos, psühhoosid, kasvajad jt. Geneetiline eelsoodumus ei vii vältimatult nende haiguste avaldumiseni, seda mõjustavad keskkond, toitumine, eluviis. Nii näiteks esineb II tüüpi, insuliinsõltumatut suhkurtõbi sageli mõlemal kaksikul ja sama perekonna liikmetel, olles geneetiliselt eelsoodustatud. Kuid Teise maailmasõja ajal ja vahetult selle järel, mil ülesöömiseks ei olnud erilisi tingimusi, II tüüpi diabeeti praktiliselt ei esinenud. Sellest ilmneb, et eelsoodumus avaldub selleks soodsas keskkonnas.

(Järg lk. 4) ➥

VIIS VIIMAST

ehk mälestusi pudru juurde

Ursula: TIIA LARIONOVA ja MARGE LAADI, te olete nüüd juba kuuendal kursusel ja on jäänud veel üks aasta kanda ülikoolis subordinaatorikitlit. Meenutaksime nüüd noorusaegu... tähendab, viit viimast...

Tiia: Viit viimast võib küll.

Ursula: Aeg on raske, süüa pole, tänavune talv tuleb külm ja kole...

Tiia: Ma vaidleksin kohe vastu.

Marge: Jah, eelmine talv oli täpselt samasugune.

Tiia: Elekter läks tihti ära, küünlavalgel tuli õppida.

Marge: Romantika! Ma oleksin kohutavalt vihane, kui see kõik juhtuks minu kodus, aga ühikas ma annan kõik andeks.

Ursula: ...aga kuni me siin haiglasööklas tanguputru sööme — ehk meenutaksite ülikooliajast midagi ja kedagi **head?**

Marge: Oi, heameelega. Lõbus oli! Meil olid vahvad, toredad õppejõud. Mulle meeldis anatoomia, nii süsteemne.

Tiia: Liiganti vastu ei saa! Näitas kohe alguses kätte, et õppida on vaja. Ilma selleta oleks hiljem olnud väga raske.

Marge: Ta oli karm ja konkreetne. Lepad olid ka vahvad. Igat Ela Lepa loengut ma nautisin!

Tiia: Minu vaimne isa oli Roosaar. Oli minu rühma juhendaja. Mõistlik ja mõistev, oma ainet — histoloogiat — õpetas hästi.

Marge: Ja Loodma! Hirmutas mis hirmutas, aga eksamil oli normaalne.

Tiia: Tema konspekt oli hea. Eksamil tuli keemiat osata, mitte õppejõudu karta. Ei tulnud mõttessegi, et ta näiteks pole objektiivne.

Marge: Mölder — füüsika eksamil — oli väheseid, kes püsti tõusis, hindega matrikli ulatas ja — surus kätt!

Tiia: Hiljem naistekliinikus oli Sinimäe ka selline. Aga alguse poolt meenub veel alaline hirm analüütilise keemia ees...

Marge: Mina pidasin meie juhendajat alguses sanitariks või noh, laborandiks. Ta nii oskuslikult keeras kraane. Aga ta oskas ka kõigile küsimustele nii oskuslikult vastata ja ülesanded seletas ilusti ära. Pärast tuli küsis, et kas ikka said aru. Hiljem kuulsin, et teaduste kandidaat!

Tiia: Histoloogias...

Marge: Noor Arend oli tore. Oli praksi juhendaja. Seisis eksamiukse taga ja kui välja tulid, küsis, kuidas läks.

Tiia: Pokk ka küsis. Keset teatavat õuduste galeriid oli tema praktikum tõeliselt normaalne koht. Oli mõnus õhkkond. Jah, väljaspool dekanaati oli Pokk tõeline inimene[1].

Marge: Tõsi küll, ega ta meid eriti ei õpetanud.

Tiia: Ta ei seisnud nuudiga kõrval. Õppejõud peab looma õhkkonna!

Marge: Ka Tähepõld lõi hea õhkkonna.

Tiia: Temaga oli nii, et raske õppustel, kerge lahingus.

Marge: Tohutult meeldiv inimene. Lai silmaring, avar hing.

Tiia: Alati küsis üliõpilaste arvamust, millal või kus ja kuidas mõnda kontrolltööd või midagi korraldada.

Ja Lenzner oma galantsuses! Väga vahvad loengud.

Marge: Ja Shigella[2]. Väga asjalik, vana kooliga. Ta üldse ei **suutnud** mõista, kuidas keegi **võib** praktikumist puududa.

Tiia: Propedeutika — Mare Lind. Tõeliselt armas! Kommentaarideta! Kiiduks kuluks terve ajaleht. Meeletu kannatlikkus. Näitas ja seletas... kuni midagi jäigi meelde.

Marge: Patofüsioloogiat...

Tiia: ...parem ei meenutaks.

Marge: Orlova oli küll tore. Rahustas meid ilusti.

Tiia: Kliinilistest ainetest — lastekirurgia oli fantastiline. Variku praktikumid!

Marge: Reino ise — lihtsalt müstika!

Tiia: Keegi seal ei nõudnud mingit tuima asja, ikka seda, mis eluline ja vajalik. Kõige kohta oli näide oma praktikast.

Marge: Samarütlil olid väga head loengud. Mina kogu aeg imestasin, et kas see mees tõesti teab seda kõike kohe peast...

Tiia: Sisehaigustest...

Marge: ...Küllike Karu! Väga head praktikumid! **Viitsis** seletada.

Tiia: Vahel paistis ta silmist küll lootusetuse helk, aga...

Marge: ...kui me lõpuks tõesti oskasime määrata EKG–l elektrilist positsiooni, oli ta siiralt rõõmus. Ja Šefferid olid toredad. Üleni, varbaotsteni head inimesed.

Tiia: Nende praktikumi oli piinlik minna õppimata, ehkki nad ei öelnud iialgi ainsatki paha sõna. Kogu olemuselt olid nad tõelised arstid. On meeles, millise uhkusega üks patsient ütles, et **minu** arstiks on Ilse Šeffer!

Marge: Nende headus oli hea vaheldus mõnele täiesti põrmustavale arstide koosolekule. Kas ikka peab haiglas nii...

Tiia: Ainus asi, mis seal ei meeldinud, oli eksam. Ei pea ju olema, et inimesel tekib enne eksamit täielik vegetolabiilsus. Vel...

Marge: Tiia! Me pidime ju ainult head...!

Tiia: Ma ju tahtsingi öelda, et Vello Salupere loengud olid väga head. Kahjuks ta luges meile mõne üksiku korra.

Marge: Riina Kallikorm võttis mõnusalt pingeid maha. Õpetas: istuge sirge seljaga, ärge hoidke jalgu sissepoole, laske oma hambad korda teha, ostke endale hea käekell... Maailmas on halba küll, aga teie naeratage!

Tiia: Tõeliselt meeldiv eksam oli sünnitusabi ja naistehaigused. Helbe Sinimäe on särav inimene. Ja Kõiv! Kogu see maja on selline, et sinna tahaks tagasi.

Ursula: Sedasi, pudrud ongi nüüd otsas.

Tiia: Ja tingimata meeletud tänusõnad infarktiravi osakonnale. Me oleme praegu seal subordinaatorid. Meid võeti väga hästi vastu.

Ursula: Mida te lõpetuseks ütlesite noorematele kolleegidele?

Marge: See kõik ei olegi nii jube, kui alguses paistab. Mulle siin meeldib, tohutult. Ei kahetse midagi. See on vahva tsunft.

Tiia: Mulle ka meeldib see kuuluvustunne. Õppetööl... **rangust muidugi peab olema, aga õppetöö ei tohi muutuda painajaks, mis võtab öösel une.**

Marge: Need olid hetkemõtted. Vabandagu meid need, kellega meil oli meeldiv kokkupuude, aga keda me siin ei jõudnud meenutada.

Ursula: Aitäh kokatädidele! Tulgu milline talv tahes, head me elus pole vähe.

---

[1] Leo Pokk, patoanatoomia professor, kauaaegne prodekaan. Tema nimest, muide, tuletati dekanaadi hellitusnimetus «pokanaat», sest algkursustel oli sinna asja just prof. Poki juurde.

[2] Mikrobioloogiadotsent Selma Laanese hellitusnimi on Shigella, ilmselt õppimise–epideemia tõttu, mida ta oma praktikumirühmades põhjustab. Mikroob Shigella põhjustab düsenteeria–epideemiaid.

Küsitles URSULA CALIGULA

HIIRTEST JA INIMESTEST

kliinilis–akadeemilisel pannool

Päike tõuseb idast. Kassid püüavad hiiri. Arstid ravivad haigeid. Üliõpilased õpivad arstiks. Arstiteaduskond kavandab prekliiniliste kateedrite õppehoonet ja ülikooli kliinikuid igavesest ajast igavesti.

Siiski, õppehoone projekt on teel järjekordsesse ekspertiisi, mille tulemusest sõltub ehitamise välislaen. Projekti tuleb kindlasti veel mõned korrad korrigeerida, sest kuigi on selge, et õppehoone valmib järgmisel geoloogilisel ajastul, pole veel teada, kas teda ümbritsevad palmid või jäämäed ja kas tuleb ehitada jahutusseadmed või katlamaja.

Hoopis jõudsamalt on edenenud ülikooli kliinikute taastamine. Teatavasti ei olnud õpetatud inimesed rahul sellega, et haigemajas on kaks peremeest: ülikool ja tervishoiuministeerium. Olukorrale leiti oivaline lahendus. Nüüd on kahe peremehe asemel kolm: äsjavalitud kliinikujuhatajad vastutavad õppe– ja teadustöö eest, peaarstid vastutavad ravitöö eest ning uudismoodustis, kliinikute juhatus vastutab kõige eest ning jagab alluvatele riigieelarvest eraldatud dotatsiooni, mida ei ole riigieelarvest eraldatud.

Alusetu on arvamus, nagu oleks tahetud haiglate ümberkorralduses midagi avalikkuse eest varjata. «Eelmise aasta detsembrikuust saadik polegi midagi toimunud, mida varjata saaks,» nentis kliinikute juhatuse liige prof. Raul Talvik pisut tusaselt.

Ja ega varsti polegi, kelle eest midagi varjata. Esimesed 15% õppejõududest koondatakse keset semestrit, oktoobris. Samas tempos jätkub neid veel *circa* 6,5 semestriks. Alustada tuleb muidugi vanematest ja kogenumatest, sest just bioloogiline vanus määrab arsti ja õppejõu headuse. Kõige perspektiivikam tundub lahendus valida asemele uus professuur ja dotsentuur sisseastujate hulgast, aga lahtiseks jääb, kuidas valida dekaani, sest koolinoorsoo seas leidub juba väga vähe endisi kommunistlikke noori, vanadest kommunistidest rääkimata.

Tegelikult pole ju muidugi tähtis, mida kass sööb; peaasi, et ta hiiri püüaks. Ja küll neist üliõpilastest ka kuidagi arstid saavad. Mida rohkem neid saab, seda parem. Saagu neid nagu põldhiiri. Las söövad üksteisel silmad peast või sussid jalast. Miski ei mõju Eesti tervishoiule tervendavamalt kui arstide konkurents. Eesti kultuuri uhkuseks saavad olema arstiharidusega kingsepad, luuletajad ja yelskrid. Kui igal aastal kahekordistada arstiteaduskonna vastuvõttu, hakataksc kümne aasta pärast neile loenguid pidama Tartu lauluväljakul. Aga Tartus on ju ka veel lennuväli!

Nii siis läheb elu päev–päevalt paremaks, isamaa vabamaks, noored nooremaks, arstid targemaks, haiged tervemaks. Kõik leiab viimaks lahenduse, mida ta väärib, nõnda et kassid söönud ja hiired terved. Ning inimestel hea meel.

ELLA KLEPSI

MÓRBIS OCCÚRRITE CÚM SALUS PÓPULI SÚPREMA LÉX SIT
HAIGUSI VÄLTIGE SEST RAHVA TERVIS ON KÕRGEIM JU SEADUS

HÜGIEENITEADUS TARTU ÜLIKOOLIS

1631 trükiti Riias Petrus Turdinuse disputatsioon «Maa ja vee loomusest Tartu ümbruses», mida juhendas endine Uppsala ülikooli meditsiiniprofessor Johannes Raicus, kes töötas Tartu meditsiinigümnaasiumis.

1632—1710 — töötas Tartus üks meditsiiniprofessuur.

1691 — prof. Lars Micrander uuris Helme–lähedase Koorküla allikavee keemilisi omadusi ja ravitoimet.

1802—1842 — hügieenialaseid teadmisi õpetati patoloogia, semiootika, teraapia ja kliiniku kateedris ning dieteetika, ravimiõpetuse, meditsiiniajaloo ja –kirjanduse kateedris.

1804 — prof. Georg Balk hakkas lugema esimest iseseisvat hügieenikursust Tartu ülikoolis.

1842 — riikliku meditsiini kateeder alustas hospitaalkliiniku ruumides Kalamaja tänavas, umbes praeguse Pärmivabriku kandis Ülejõel, hiljem jätkas Vanas Anatoomikumis.

1857—1859 — prof. Hermann Guido Samson von Himmelstiern kogus statistilisi andmeid silmahaigusi põdevate ja pimedate Liivimaa maaelanike kohta; see oli esimene **sotsiaalhügieeniline uurimus** Tartus.

1889 — prof. Bernhard Eduard Otto Körber organiseeris Vanas Anatoomikumis **Hügieeni Instituudi.** Prof. Körber lõi esimese kohaliku demograafiakoolkonna, mille tööd on väärtuslikuks allikmaterjaliks 1880. aastate Eesti– ja Liivimaa kohta.

1895 — asutati **hügieeni kateeder.**

1895—1919 — kateedrijuhatajad S. F. Bubnov, G. V. Hlopin, J. A. Sepilevski. **Hlopini koolkonna** tööd panid aluse kommunaalhügieenile, tegeldi ka toitlus– ja veehügieeniga. Hiljem töötas prof. Hlopin Novorossiiskis (Odessas) ja Peterburis.

1920 — kateeder asus uutesse ruumidesse Aia (Vanemuise) tänavas.

1920—1940 — oli kateedrijuhatajaks prof. **Aleksander Rammul,** prof. Hlopini õpilane Tartust, vahepeal Moskva ülikooli eradotsent ja Kaasani ülikooli professor; hiljem emigreerus Saksamaale. 1922—1938 viis läbi kogu Eestit haarava meditsiinigeograafilise uurimise, mille trükitud materjalid on väga väärtuslik allikmaterjal enam kui 1000 leheküljel.

1924 — avati kateedri ruumes **tervishoiumuuseum,** mis kolis 1928 Pepleri tänavasse (praegu maja nr. 32).

1940—1958 — olid kateedrijuhatajad prof. Karl Schlossmann, dots. Siegfried Lind, v.–õp.–d Riho Roots, Viktor Hion, Aleksander Räni, dots. Orest Perov, kelle ajal. olid loengud ja eksamid vene keeles.

1958—1968 — oli kateedrijuhatajaks prof. **Mihkel Kask,** kes üliõpilasena osales juba prof. Rammuli uuringuis ning hiljem oli siinsamas eradotsent ja professor, 1941—1956 viibis asumisel Komis ja Kasahhis. Prof. Kask oli tuntud tervisepopularisaator, paljude õppevahendite autor. Tema ajal elavnes jälle teadustöö prof.–te Hlopini ja Rammuli alustatud suundades: vee–, kommunaal– ja toitlushügieeni alal.

1968—1979 — kateedrijuhatajaks dots. Malev Uibo.

1979—1990 — kateedrijuhatajaks prof. Arnold Jannus.

Alates 1990. on kateedrijuhatajaks prof. Astrid Saava, kes õppis aspirantuuris prof. M. Kase juures. Prof. A. Saava on uurinud Eesti asulate joogivett ja veevarustust, kogu Eesti veevarusid.

1991. a. alates õpetatakse omakoostatud programmide alusel.

1992 asub kateedrisse 4 noort assistenti ja 3 doktoranti.

Auditooriumisse astub sale heledapäine daam vetevärvi sinises kostüümis. Laseb vetevärvi pilgul üle kuulajate ja paneb mahedahäälse, muigelise loengu voolama järjepidevalt kui rahuliku jõe. Aga jutt pole üldsegi vesine. Vahel pigemini pisut kuiv, kuid mõttevool kannab sügavat veendumust oma tees ja tões, oma kooli ja koolkonna sügavat austust ning sügavat, peaaegu põhjatut põhjalikkust oma elutöö ainestikus, vetevallas.

Kolm omadussõna professor Astrid Saava kohta? «Kütkestav. Täpne nii sõnas kui kellaajas. Põhjalik. Töökas. Kuule, kolmest ei aita! Ühesõnaga, tore maatüdruk!» lõpetab maapoisist tudeng laia naeratusega.

Niisiis, rahvatervishoiu loeng.

Kui professor ütleb, et õilis on haigusi ravida, ei vaevu keegi seda üles kirjutama. Selleks ju tuldudki arstiks õppima! Aga kui ta lisab: «Veel õilsam on haigusi ära hoida,» siis tõstavad mõned konspekti kohalt pilgu. Kas see sõnum jõuab nendeni? Kas mäletavad seda tõde polikliinikute retseptikirjutajad, palatites elude päästjad, skalpell peos surmaga sõdijad, raugematud ravitöö tegijad? Kelle praaki nad parandavad? Kes jättis haiguse ära hoidmata?

Arstiteadus õpetab nelja asja: kuidas tugevdada ja säilitada tervist, kuidas vältida haigusi, kuidas inimesi ravida ning kuidas tervist taastada. Kahele esimesele nendest küsimustest

ÜKS KATEEDER

vastab tervishoid ehk hügieen (laiemas tähenduses).

Professor Astrid Saava on hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri juhataja.

«Ärge kirjutage minust, kirjutage kateedrist,» nõuab ta tungiva tagasihoidlikkusega. Ise aga räägib ammendamatu austusega oma õpetajast professor Mihkel Kasest. Kateeder, koolkond, kollektiiv on vaimusugulus, saatuste side. Kuidas avastab inimene endale elutööks üle aegade ulatuva ülesande?

Nagu vist enamus nüüdseidki tohtritudengeid, valmistus Astrid Saava üliõpilasena raviarstitulevikuks. Juhuks kui peaks suunatama maajaoskonda, oli ta majapidamise jaoks valmis vaadanud lehmamullika. Aeg nõudis praktilist meelt. Kui viiendal kursusel keegi küsis, et kuhu ka tööle lähed, viskas vastuseks, et ükskõik kuhu, peaasi et veekogu oleks ligidal. Siis sai ta juhuslikult kuulda vabast assistendikohast hügieeni kateedris. Olud olid kasinad, lisateenistust vaja. Professor Kask võttis neiukese kuuenda kursuse ajaks tööle, tunde andma. Kevadel aga nõutas lõpetaja kateedrisse päriseks. Sel tulekul oli nõrguke nutumaik, sest neiuke tahtis ju haigeid ravida.

Oli aasta 1962. Just siis algasid TRÜ ja TPI koostöös Eesti veevarude ulatuslikud uuringud. Esimene ekspeditsioon viis Lõuna–Eesti jõgedele. Kolmekümne aasta jooksul on Astrid Saava kõigile Eesti veekogudele kolm ringi peale teinud. Kaante vahel on kaks mahukat väitekirja Eesti veevarude tervishoiust: milline on Eesti jõgede, järvede, salv– ja puurkaevude vete koostis, kuidas joogivesi võib mõjutada tervist, millised on reostusallikad, kuidas korraldada asulate veevarustust ja heitvete kulgu, kuidas kasutada Eesti veekogusid puhkuseks, kuidas säilitada vete looduslikku puhtust. Enne valimist Tartusse kateedrijuhatajaks töötas Astrid Saava paarkümmend aastat Tallinnas. Ta osales rahvusvahelistes koostööprojektides Soome lahe ja Läänemere reostuskaitse alal.

«Nii ma saingi hügienistiks just–kui juhuslikult,» teeb prof. Saava kokkuvõtte. «Tundub, et saatus on olemas ja määrab vägagi palju. Ise võid ette mõelda, mida tahes, elu läheb sageli teistmoodi – ja sugugi mitte halvemini, kui oled mõtelnud.»

«Mul tuli palju juurde õppida – hüdrobioloogiat ja teisi veeteadusi. See oli väga huvitav. Aluseks on siiski meediku mõtlemisviis. Me ju uurime looduslikke veevarusid kui ühte tervisetegurit.»

(Järg lk. 4) ➥

Hügieenikateeder täna. Esireas vasakult: laborant Endla Anni, ass.Katrin Kuus, dots. Vera Kiik, kateedrijuhataja prof. Astrid Saava, van.-õp. Aidula-Taie Kaasik, doktorant Eve Pihl, asjaajaja Kaili Kulasalu, van. laborant Diva Eensoo.

Tagareas vasakult: doktorant Meris Tammik, doktorant Maarike Sallo, ass. Alar Sepp, ass. Kersti Pärna, ass. Kaja Põlluste, van.-õp. Aime-Reet Kingissepp, ass. Argo Soon.

KUTSUMUS, TAHE JA TÖÖKUS

Nõnda kui jurist õpib kohtuasjadest, filoloog keelekeskkonnas ja bioloog looduslikul materjalil, nii vajab arstiks pürgija haigusjuhtumite eritlemist ja arutelu. Vanematel kursustel algabki iga õpipäev nelja akadeemilise tunniga haigevoodi ääres. Meditsiiniüliõpilastel, kes tugevamini tunnetavad oma arstikutsumust, on vanadest aegadest tavaks õppetööst vabal ajal vabatahtsi arstide kõrval kliinikus haigeid uurida, diagnoose mõistatada ja ravi üle arutleda. Sõjajärgsel ajal on kõigi arstiteaduskonna kateedrite man tegutsenud üliõpilaste teadusliku ühingu ringid. Kui aga kadus kohustus, ilmnes, kui paljudel puudub ka vastutus. Ühena vähestest jätkub praegu vanu, 39–aastaseid traditsioone üliõpilaste **sisehaiguste (propedeutika) ring.** Varem olid eraldi üliõpilasringid kõigi kolme endise sisehaiguste kateedri juures (nüüd on nendest moodustatud sisehaiguste, kopsuhaiguste ja kardioloogia kliinikud), nüüdne SHR on pidanud koosolekuid järgemööda erinevates kliinikutes.

* * *

Eelmisel õppeaastal kogunesid sisehaiguste huvilised tudengid peaaegu iga nädal, kokku 27 korral, et pidada 23 ettekannet ja arutleda 26 haigusjuhtumi üle. Tavapäraselt iseloomustab teemaringi järgmine loetelu: «Noore inimese teekond tonsilliidist kardiostimulaatorini», «Kaalium ja surm», «Eluohtlik mürgistus valgest kärbseseenest», «Aordianeurüsm», «Lupus erythematodes», «Müeloom», «Ileus», «Äge kõht», «Porfüüria», «Alaseljavalu». Mitmel koosolekul on käsitletud mittemedikamentoosset ravi: «Akupunktuuri rakendusest kardioloogias», «Joogaharjutuste kasutamine kõrgvererõhutõve ravis», «Ülemiste hingamisteede ägedate haiguste loodusravi», «Osteoporoosi ravist toitumisega».

Koostöös kliiniliste osakondadega korraldasime kliinilise EKG kasuistika seminari, koos pulmonoloogiaringiga koosoleku «Öised bronhiaalastma hood», koos neuroloogiaringiga diferentsiaaldiagnostika seminari «Minestus — millele mõelda», koos psühhiaatriakateedriga interdistsiplinaarse muusikalis–meditsiinilise sümboosioni «Vabasurm või elu». Viimasest võttis psühhiaatriakliinikus osa 10 ettekandjat ja ligi 200 kuulajat, nii ülikooli– kui linnarahvast. Saateks kõlas klassikaline kitarrimuusika (Mait Martin Tallinnast); vaheaegadel pakkusime vegetariaanseid suupisteid.

SHR külalisteks on eelmisel õppeaastal olnud prof. David Aronov Moskvast, biol. dr. Ain Raitviir, mag. hist. Harri Ints, stud. biol. Toomas Tammaru. Arstidest ja õppejõududest on koosolekutel kaasa rääkinud professorid Rein Teesalu, Jüri Männiste, Jüri Saarma, dotsendid Evi Maiste, Ülo Lepp, Aleksander ja Ilse Šeffer, Riina Kallikorm, Lembit Mehilane, dr.–d Heino Noor, Airi Värnik, Boriss Malikov, Tõnu Loog, Kai Saks. Sagedasemad üliõpilasettekandjad olid Ivo Valter, Triin Remmel, Arno Uppin, Helme Silvet, Kalvi Veiler, Raivo Kurs, Tõnu Peets. Katrin Kressel kandis ette oma esikoha pälvinud võistlustöö «Koormustestijärgsed muutused EKG–l», mida juhendas dr. Kai Saks.

* * *

Kõigist koosolekutest on vanema kolleegi väärtuslike äärемärkustega osa võtnud dotsent Mare Lind ja assistent Tiit Pokk, ringi teaduslikud juhendajad. Dots. Mare Linnu vastutustundlik õppejõukutsumus, ravitöö hoolsus ning ulatuslik kliiniline kogemus on kaua olnud üliõpilasringi magnetiks. Isekuseta inimsõbralikkuse ning väsimata põhjalikkuse järgi tunneb ära sisehaiguste ringi «linnupoegi» ka nooremast arstkonnast. Selliseks on õpetanud ka varasemate juhendajate vanemõpetaja Paul Mallese, dots. Regina Kaskmetsa, professorite Kuno Kõrge, Jaan Riivi, Kaljo Villako eeskuju.

Töö praktikumides ja õpperaamatuga või teaduslikus uurimuses ning isiklik ravipraktika on tulevasele arstile muidugi asendamatud, kuid ka üliõpilasringil on kõrgväärtus; kollegiaalse mõttevahetuse õhkkond, kliinilise mõtlemise ja esinemisoskuse arendamine ning vastastikune rikastamine õpituga. Oleks väga soovitav, et õpetlike ja keerukate haigusjuhtumite õhtuste üliõpilasaruteluде tava taaselustuks kõigi kliinikute juures. Mõnenädalasest õppetsüklist ühes või teises osakonnas on sageli vähe, et kogeda vastava haigusterühma mitmekesisust ning õpitut kinnistada.

* * *

Oma 40. hooajale läheneb SHR optimistlikus usus, et arstikutsumusega töötahtelised tudengid arstiteaduskonnast ei kao.

TÕNU PEETS,
sisehaiguste ringi vanem,
tänaste erilehekülgede koostaja

PÄRILIKKUSE OSAST...

4. Keskkonnatundlikkuse häired

➡ (Algus 2. lk.)

Iga isiku pärilik sisemine biokeemiline ülesehitus määrab organismi vastuse keskkondlikele teguritele. Nii näiteks tekib mõnedel inimestel kergemini allergia või ravimkahjustus. Pärilikku tundlikkust keskkonnateguritele uurib ökogeneetika.

Kokkuvõttes näeme, et inimese kogu elu on palistatud pärilike haiguste või nende eelsoodumuste tõenäosusega ning rasedus on olulise riskiga sündmus. **Vähemalt üks igast kolmest eostamisest lõpeb kas iseenesliku abordi, väärarengu või geneetilise haigusega.** Loomariigi teistel esindajatel on palju väiksem reproduktiivne risk, näiteks rotil katkeb ainult 5% tiinustest ja väärarenguid esineb vaid 2%-l. Põhjus on selles, et looduses praagib valik pärilikud rikked halastamatult välja, aga inimesed talitavad risti vastupidi, ellujäämist igati soodustades, ravides sigimatust ja haigusi, mis varem takistasid lapsi saada, nagu näiteks suhkurtõbe. Sel viisil me tegelikult suurendame mitmesuguste defektsete geenide hulka, mille tagajärjeks võib olla sagedasem haigestumine järgnevates põlvkondades.

Ülalöeldust tuleneb, et ei ole õige häälestada naisi liiga optimistlikult raseduse tulemuste suhtes. Aga hirmutada ei ole ka vaja. Looduslik valik on rahva tervise sõber.

ÜKS KATEEDER

➡ (Algus 3. lk.)

Astrid Saava mahukad ja põhjalikud veteuuringud kuuluvad professorite Hlopini, Rammuli ja Kase elu- ja keskkondliku tervishoiu koolkonda. Praegu on kateedri veehügieeni-fookuses Tartu salvkaevude vete koostis ning Männiku karjääride kasutamisvõimalused Tallinna joogiveeallikana.

Hügieenikateedri vanemõpetaja Aidula-Taie Kaasiku teemaks on üliõpilaste ateroskleroosi haigestumise riskifaktorid. Doktorant Maarike Sallo uurib kehalise treeningu mõju koolieelikute kehalisele jõudlusele. Eve Pihli doktoritöö tuleb keskkonnatervisest, Meris Tammikul – tervishoiukorraldusest. Teadussidemed seovad kateedrit Helsingi ülikooli ja Göteborgi rahvatervishoiukooliga ning Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni uurimisprogrammidega.

Tänavu sai kateeder kaksteist aastat nooremaks. Kevadel suri ootamatult Eesti teenekaim meditsiiniajaloolane dotsent Viktor Kalnin. Kateedrist lahkusid prof. Joosep Reinaru ja vanemõpetaja Luule Tanning. Nüüd töötab siin neli noort assistenti ja kolm doktoranti. Kuulsate eelkäijate panus kohustab paljuks. Eesti rahva tervis ootab hoidu.

Paari aastaga on juba põhjalikult uuenenud õppekavad. Enam ei viibuta keegi vanu «Pravdasid», mille seadusetähte tundmata arstiks ei saa. Võib-olla ei nõuta enam isegi valemit, mille alusel arvutatakse tualeti kubatuur pissuaaride arvu järgi. Võib-olla ikka veel ei oska keegi ette näidata tervistavaid joogaharjutusi. Siiski on uut. Järk-järgult võetakse eeskujuks kaasaegne õppekava. Õppematerjal jaguneb viide tsüklisse: meditsiiniajalugu, meditsiinisotsioloogia, hügieen, biomeetria, tervishoiukorraldus. Õppetöös läheb vaja palju leidlikkust, kasvõi et õpetada arvutite kasutamist meditsiinis, kui ei ole isegi rikkis arvutit näidata. Ruumid on kitsad ning varustus kivi- ja rauaaegne. On ka üksikuid pronksesemeid. Neis oludes õpetatakse tervishoidu nii meditsiini- kui ka defektoloogia- ja kaugõppe pedagoogikatudengitele. Küllap aitab nii õppurite kui õppejõudude noorus saada raskustest üle.

Iga suur jõgi algab väikesest allikast. Vast ehk on hügieenikateedergi üheks lätteks, mis algatab noortes tervisehoidliku mõtlemisviisi ja maailmavaate.

TÕNU PEETS

HÜGIEENI PRAKTIKUMIS

Eelmisel neljapäeval rääkis assistent Katrin Kuus koolihügieenist ning õpilaste tervisekaitsest. Selgus, et hügieen tähendab rohkemat kui hammaste ja käte pesemine. Hügieen hõlmab kõike alates koolimööblist ning lõpetades õpilaste käitumise jälgimise ja hindamisega.

Üliõpilastelt kostis peagi küsimus, milleks see kõik arstidele tähtis on, sellega peaksid tegelema pedagoogid. Katrin Kuus soovitas selle peale pisut avardada meditsiini mõistet ja mitte siduda seda ainult haiglaga. Ta lisas: «Võib-olla on tunniplaan laste jaoks liiga pingeline, õppetöö liialt raske ja kurnab närvisüsteemi. Haigusi ja tervisehäireid tuleb ennetada.»

Teoorialt mindi üle praktikale. Rühmad said erinevad ülesanded: planeerida koolihoone, teha näidistunniplaan ja arutada koolisöökla väljanägemist ja toitlustamist. Aega anti veerand tundi.

Kooliprojektid tulid huvitavad. Ilmnes, et kõige rohkem tunnevad õpilased puudust oma kooli tundest. Üks koolimajaprojekt meenutas Inglismaa erakolledžit: vana loss, tornis kooli lipp, nurgatornides puhkeruumid, siseõues staadion. Teises variandis pakkus üks tudengineiu välja purskkaevu ja basseini koolimaja fuajees, palju lilli, seintel muinasjutupildid.

Erinevaid mõtteid tõi ka küsimus, kuhu paigutada söögivahetund ja kui pikk see peaks olema: kas umbes kolmkümmend minutit nagu meil või tund aega nagu Prantsusmaal. Tõsi küll, prantsuse kooliõpilased lõunatavad kodus.

Koolielu korraldamine paistis üliõpilastele meeldivat, sest kui teooriat kuulati sumina saatel, siis mõtlemisülesannete ajal jäi kõrva vaid püüdlik nohin.

Pärast loengut ütles Katrin Kuus, et meie üliõpilased pole endale veel teadvustanud tervishoiu ja terviseõpetuse tähtsust, aga ometi on see vajalik, sest arstid ei tööta ainult haiglates.

EDA KIVISILD

KARL TAEV

In memoriam

Kuressaare linnas 10. aprillil 1903. aastal sepa pojana sündinud Karl Taev suri kõrgesse ikka jõudnult 25. septembril sel aastal Tartus, mis oli ta kodulinn 1944. aasta sügisest. Kirjandusõpetusele ülikoolis andis ta oma elu kolm kõige küpsemat aastakümmet.

Karl Taev kuulus nende paljude eesti haritlaste hulka, kelle tee teadmiste juurde polnud endastmõistetavalt lihtne. 1923. aastal lõpetas ta Kuressaares Saaremaa Ühisgümnaasiumi, mille viimastes klassides emakeelt õpetanud Johannes Aavik oli suutnud äratada huvi filoloogia vastu. Ent kui Karl Taev oli alustanud keele ja kirjanduse õpinguid ülikoolis, suri ta isa, varsti ka ema ja noormees jäi iseenese hooleks. Õpingud tuli esialgu katkestada ja aastail 1927—1930 töötas Karl Taev kodulinnas emakeeleõpetajana. 1930. aastast vaheldumisi elatise hankimisega ülikooliõpinguid jätkates pöördus Karl Taevi huvi üha enam lingvistikast kirjandusse, oluliselt Gustav Suitsu mõjul, kelle soodsa tähelepanu pälvis üliõpilase uurimus eesti kirjanduse ja tsaaritsensuuri vahekordadest.

Ülikooli aastal 1935 lõpetanud, töötas Karl Taev Tallinnas emakeeleõpetajana ja oli 1938. aastal asutatud maailmavaateliste küsimustega tegelnud kultuuriühingu «Idee» esimees. Nõnda ilmnes hoiak, mis viis Karl Taevi aktiivselt toimima 1940. aasta saatusraske suve järgses esimese Nõukogude okupatsiooni aasta kultuuri- ja hariduselus. Ometi näib, et ka rajatavas nõukogulikus elusüsteemis ei toiminud ta umbsilmi. Ta sulest ajakirjas «Viisnurk» avaldatud käsitlus «Vulgariseeritud marksism kirjandusteaduses» ei ole ohutundeta ning selle hoiatav funktsioon ajas pidi olema ilmne.

1941. aasta veebruaris kutsuti Karl Taev professor Gustav Suitsu algatusel Tartusse kirjanduskateedri dotsendi kohusetäitjaks. Ülikoolitöö jäi esialgu episoodiliseks, sest Saksa okupatsiooni aastail viibis Karl Taev Leningradis ja Moskvas, kus tegutses ajalehe «Rahva Hääl» toimetuses.

1944. aasta hilissuvel taas Tartusse saabunud, algas Karl Taevi kirjandusteadusliku ja pedagoogilise töö kõige intensiivsem järk. Kõigepealt oli ta põhiülesandeid ülikool uuesti tööle organiseerida. 1945—1949 oli Karl Taev ülikooli teadusprorektor, 1944—1947 eesti kirjanduse kateedri, 1947—1966 eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhataja. 1966. aastal andis ta kateedri juhatamise üle oma õpilasele ja noorele kolleegile ning töötas seejärel dotsendina kuni pensioneerumiseni 1973. aastal.

Ülikooli õppejõuna tuli Karl Taevil lugeda väga erinevaid kursusi. Ta meelisaineks jäi aga kirjandusteooria, mida ta loenguil isikupäraselt konkretiseeris ja näitlikustas. Oma kirjandusloolise töö ühe kokkuvõttena kaitses Karl Taev 1963. aastal kandidaadiväitekirja «Eesti kirjandus tsaaristliku tsensuuri kitsas väravas». Kestvat huvi Kr. J. Petersoni vastu dokumenteerivad peatükk kirjandusloos ja väljaanne «Laulud. Päevaraamat» (1976). Koostöös V. Vereviga valmis kommenteeritud valimik «Eesti Kirjanduskriitika 1875—1900» (1984).

Karl Taev on lahkunud. Ta elutee ja töö on tõend ustavusest kutsumusele ja kaasinimest hoidvale humanismile.

TARTU ÜLIKOOLI REKTORAAT
EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE KATEEDER
EESTI KIRJANIKE LIIT
EESTI KIRJANIKE LIIDU TARTU OSAKOND

IVAR TAMMARU

In memoriam

Raske haigus viis 1. oktoobril meie hulgast arstiteaduskonna farmakognoosia ja farmaatsia organisatsiooni kateedri endise juhataja dotsent Ivar Tammaru.

Ta sündis 12. juunil 1932 Tartus postiametniku perekonnas kolmanda lapsena. Keskhariduse omandas Tartu I Keskkoolis, mille lõpetas 1952. a. Haridustee jätkus samal aastal TRÜ arstiteaduskonna farmaatiaosakonnas. Omandanud 1958. aastal proviisori kutse, asus I. Tammaru teadustööle Eesti Põllumajanduse Akadeemiasse. Huvi teaduse vastu viis teda 1965. aastal ülikooli statsionaarsesse aspirantuuri farmakognoosia erialal. Väitekirja teemal «Lupjamise ja mikroelementide mõju ogaõunale» kaitses ta aastal 1971.

I. Tammaru on farmaatsia kateedris töötanud assistendina, vanemõpetajana, dotsendina, aastail 1986—1990 farmaatsia kateedri juhatajana ja 1990—1992 farmakognoosia ja farmaatsia organisatsiooni kateedri juhatajana. Õppejõuna luges ta toksikoloogilise keemia, meditsiinilise kaubatundmise ja farmakognoosia kursusi, juhendas kursuse- ja laboratoorseid töid. Teadustöö problemaatika alla kuulusid ravimtaimed, toimeainete sisalduse ja neid mõjustavate tegurite uurimine.

I. Tammaru tegi õppe- ja teadustööd südamega. Kolleegidesse ja õpilastesse suhtus mõistvalt ning heatahtlikult. Oli ajakirja «Eesti Rohuteadlane» toimetuse kolleegiumi liige ja Eesti Farmaatsia Seltsi liige. Kasvatas kahte poega. Tema poolt valmistatud fotod on mälestuseks paljudele kolleegidele.

Puhka rahus hea ja abivalmis kolleeg!

FARMAATSIAOSAKOND
EESTI FARMAATSIA SELTS

JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA

Jaan Tõnissoni Instituut jätkab Jaan Tõnissoni sugulaste algatatud õpperaha maksmist (praegu semestris 2000 krooni) aatelisele ja agarale üliõpilasele. Õpperaha määramise toimkond ootab sobivate kandidaatide esitamist **23. oktoobrini** kas Tartu Muinsuskaitse Ühendusse (Ülikooli 15) või ülikoolilehe toimetusse.

LEEDU KEEL JA KIRJANDUS

Leedu keele ja kirjanduse loengud (algajad ja edasijõudnud, vene keele baasil).
Õpetaja Violeta Sakeviciutė.
Koguneme neljap., 8. okt.;
teisip., 13. okt. kell 18.00 ph. 139;
neljap. 15. okt.
NB! Kokkuleppel õppejõuga on võimalik muuta loengute aegu!
Praktilise eesti keele kateeder

Eesti Üliõpilaskondade Liit korraldab

KONKURSI

üliõpilaste elu käsitlevate uurimistööde projektidele.
Eelistatud teemad:
1. Üliõpilaste majanduslik toimetulek
2. Üliõpilaste tervis
Osaleda võivad nii üliõpilased (s.h. magistrandid) kui ka professionaalsed teadlased ja uurimisrühmad. Parimatele projektidele on ette nähtud finantseerimine ja preemiad (s.h. lühiajalised (teadus)visiidid L-Euroopa ülikoolidesse).
Projektide esitamise tähtaeg on 1. detsember 1992.
Üliõpilaskondade Liit
Meie aadress on:
Pronksi 3
EE-0010 Tallinn
tel. 43 78 91

ÜLIKOOLI KLUBIS

Täna, s.o. 9. oktoobril Narva mnt. 27 kohvikus kl. 20
Tule kuulama head muusikat!
☛ videos JEAN-MICHEL JARRE «The London concert»
☛ peale kella 22 tantsudisko.

☛ ☛ ☛

Reedel, 9., laupäeval, 10. ja pühapäeval, 11. oktoobril
NÄDALALÕPP KLUBIS!
☛ igal õhtul erinevad diskorid, erinev muusika
☛ avatud baar.
Algus kell 21.

☛ ☛ ☛

Teisipäeval, 13. oktoobril kell 20 klubis
ESMAKURSUSLASTE PIDUÕHTU.
Tule kindlasti, sest see pidu on ainult SULLE!

☛ ☛ ☛

Kolmapäeval, 14. okt. ja neljapäeval, 15. oktoobril saad tantsima minna Narva mnt. 27 kohvikusse
kella 20-st 24-ni.
☛ ÜLIÕPILASPILET!

INFO

FAKS KALLIM!

Vastavalt rektori käskkirjale nr. 160 06. 10. 1992:
muudan osaliselt käskkirja nr. 67 08. 04. 1992.
1) Kehtestan alates 1. oktoobrist 1992 ülikooli allasutustele hinnad telefaksiga sõnumite saatmisel:
sihtkoht, lehekülg
EESTI 2.—
LÄTI, LEEDU, SRÜ Euroopa osa, SOOME 4.—
SRÜ Aasia osa, ROOTSI 5.—
EUROOPA 7.—
AASIA 10.—
AAFRIKA, AMEERIKA 13.—
AUSTRAALIA, OKEAANIA 17.—
Sõnumite vastuvõtul kehtestan ühe telefaksi lehekülje hinnaks 1 kroon.

TEABETALITUS ANNAB TEADA

Ülikooli trükiste müügipunktis (Lossi t. 24) ja «Ajakirjanduslevi» müügipunktis ülikooli peahoones on müügil
— ajakirja «Ülikool» 1991. nr. 4. Ajakirjanumber köneleb üliõpilaskonnast, selle minevikust, traditsioonidest, tänasest päevast. Toimetajad Katri Raik, Roosmarii Kurvits;
— kilekaaned tekstiga «Tartu Ülikool»

EESTI ARSTITEADUS-ÜLIÕPILASTE LIIDU ÜLDKOGU

tuleb kokku esmap. 19. okt. kell 18.00 A. Linkbergi nim. auditooriumis.
Oodatud on kõik uued huvilised ja vanad tegijad.

EAÜL eestseisus

ARSTITEADUSKONNA REBASTEPIDU

toimub reedel, 16. oktoobril TÜ kohvikus Narva mnt. 27 algusega 19.00.
Pääsmed müügil samas.

KAITSMINE

2. novembril kl. 15 toimub TÜ Nõukogu saalis (ph. 204) **Ants TAUTSI** matemaatikadoktori väitekirja «Lõpmatud valemid intuitsionistlikus kõrgemat järku loogikas» ja **Tarmo SOOMERE** matemaatikadoktori väitekirja «Rossby lainete kineetiline teooria» avalik kaitsmine.
Töödega saab tutvuda TÜ Raamatukogus.

VALIKAINED

1. Ealine füsioloogia prof. A. Viru, reedel 14.15—18.00.
Jakobi 5—302.
Algus reedel, 16. okt.
Kestus 8 näd.
2. Kehalise aktiivsuse mõju skeletilihaste regeneratsioonile. Prof. T. Seene, neljap. 16.15—18.00.
Jakobi 5—302.
Algus neljap., 15. okt.

TÄIENDAV VALIKKURSUS ARSTITEADUSKONNALE

«Tänapäeva tippspordi meditsiinilisi probleeme», 10 tundi, Rein Jalak.
Algus esmaspäeval, 12. 10 kell 15.15, Puusepa 8, aud. 603.

TARTU NORRA SELTSI

õhtu on esmaspäeval, 12. oktoobril kl. 18 ph. aud. 102. Kuulame muljeid Norra reisidest ja sealsetest õpingutest.

RSR

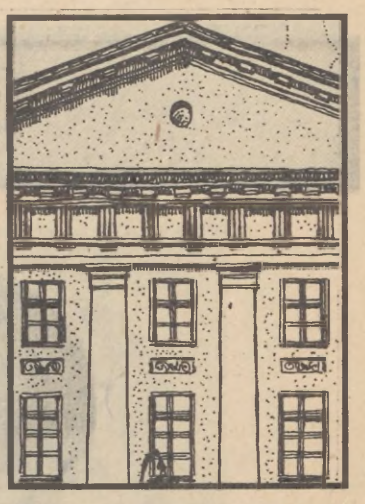
Rahvusvaheliste suhete ring saab kokku ülikooli **uue raamatukogu nn. ÜRO ruumis (nr. 206) igal teisipäeval kell 7 p.m.** Tavaliselt on meie koosolekud lahtised ja kõik huvilised on oodatud.
13. oktoobril on teemaks Hispaania siseprobleemid.
Ettekande teeb Arne Siimsen.

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2008. Tiraaž 1500.

☎ 35 180

NO. 28 (1688)
FRIDAY
OCTOBER 16
1992

Universitas Tartuensis

WHY TARTU

This year around 50 exchange students from 13 different countries came to study at Tartu University. The aim of this newspaper is introducing Tartu University to foreigners, especially to those who are interested in coming to Tartu.

THIS YEAR

The University of Tartu celebrates its 360th anniversary. For centuries Alma Mater Tartuensis has been a peculiar transition university on the border of two cultural regions — Western and Eastern Europe. Although the international contacts were interrupted 50 years ago during the last occupation and Tartu was changed into a «closed town» due to a big military airfield, the University has been an «international» university most of the time of its existence.

❐❐❐

The first step towards higher education in Estonia was the foundation of a gymnasium (secondary school) by Jesuits in Tartu under Polish rule in 1583. In 1630, after the conquest of Livonia, Governor–General Johan Skytte founded an academic gymnasium in its stead. The next year Skytte applied to the King with a plea for changing the gymnasium into a university. Accordingly, on June 30th, **1632**, Gustavus II Adolphus signed the charter of foundation of the University of Tartu, and on the 15th of October (the 25th of October according to the Gregorian calendar), 1632, the festive ceremony of its inauguration took place. The language of tuition and research at the University was Latin, the teaching staff as well as the students formed an international community at first the bulk of the students were Swedes and Finns, later Germans. The students who wanted to get jobs here after graduation were expected to acquire a good command of the Estonian language. Also many of the professors were able to speak Estonian.

In 1656, when the Russian army captured Tartu during the Russian–Swedish War, the University took refuge in Tallinn and afterwards in Pärnu. Its activities there came to an end in 1710 when the town capitulated to the Russian army.

❐❐❐

The University was reopened on April 21st, **1802** as a Russian imperial university. The language of tuition at the University was German (partly also Latin), the professorate consisted mainly of scholars who had studied, acquired their scientific degrees and been employed at the universities in Germany. From the 1870s also the number of students of Estonian origin began to grow, reaching nearly 200 in the 1890s.

Great changes were brought about by a university reform in 1889—1895, carried out by the government in pursuit of its unitarian Russification policies. Besides renaming the University as Yuryev University, Russian was to be adopted as the language of tuition. In consequence, a large number of the German professors left the University.

The overthrow of Tsarism in 1917 also put an end to the Russification policies in the outlying of the Empire. The establishment of an independent Estonian Republic created more favorable conditions for the development of

360th anniversary of the founding of the University of Tartu on Friday, October 23, 1992

14.00 Meeting at the King's Square (Kuningaplats) behind the University Main Building

15.00 Academic ceremony at the Main Building Aula

17.00 Concert at the Main Building Aula

schools and the educational system.

❐❐❐

The University was reorganized into an Estonian University, the inauguration ceremony was held on the 1st of December, **1919**. The language of tuition was now Estonian. To train specialists for the needs of the national republic also foreign professors were employed. Particularly important was the contribution made by the Finns.

After the occupation of the Estonian Republic and the establishment of Soviet power here in 1940 the whole educational system was rearranged. The curricula and syllabi were coordinated with those used all over the Soviet Union. The instruction at the University was also rearranged along the lines followed by other Soviet institutions of higher learning. The former subject–based system was now replaced by a course–based one. Great attention was paid to the teaching of the theory of Marxism–Leninism. Numerous former members of the teaching staff were dismissed. The University was deprived of its right to confer on scholars scientific degrees and titles.

In recent years the organization of our higher education has been undergoing constant changes.

Three years ago the immediate tasks were to liberate the University from the elements of the Soviet educational system. First of all it was necessary to eliminate obligatory «red disciplines». Secondly, the restoration of reasonable, normal curriculum was started. The third task was the re–establishment of international contacts which had been interrupted 50 years ago.

❐❐❐

This year the University welcomed again the Foreign Community. The University has **46** foreign students and 16 visiting lecturers this fall semester. There are 4 students from Sweden, 3 each from the United States and Finland, 2 from Norway, and 1 each from Canada, England, and Japan who came of their own initiative. Eight of these students are of Estonian descendancy. There are 5 students each from Tampere and Helsinki, 2 each from Oulu and Turku and 1 each from Joensuu and Jyväskylä who are on university exchange. There are also 9 students from the Udmurdi Republic and 6 from the Mari El Republic on state exchange.

In this newspaper they are going to introduce themselves to you.

❐ ❐ ❐

Student pages

«A DIFFERENT WORLD ACROSS THE SEA»

▼ ▼ ▼

Heli Hirsch (21) came to Tartu in the beginning of this semester. Before, she had studied Italian at Stockholm University. At Tartu University Heli studies Estonian and Russian languages and Estonian history and literature. Heli's father is Estonian, born in exile. At home Heli speaks Estonian with her father and is a member of the Estonian society in Sweden.

Heli: «At home we spoke Estonian differently. Managing practical things such as shopping or ordering tickets here, can be difficult. It appears that we have spoken a language that we actually don't know. We don't always understand the slang, we have our accent and we use funny words.

It's strange that Estonia is this close to Sweden but yet so different; a place where something historical is happening everyday and I can be in the middle of it all. The earlier fairytale land and place where we went travelling has become a totally real place.»

According to Heli Tartu is a great university town, where there are a lot of young people and every tenth person you meet is a student. For the first time in her life Heli lives in a dormitory. In the evenings she is engaged in a sororoty. Tartu has inherited a lot of student organisations, fraternities and sororoties from German universities.

Heli: «My friends said, how will you manage when there's no hot water at times and food shortages?

Coming here she, found out that these things are a problem, but that there are much more important and essential aspects. I came anyway and am very pleased that I did.»

▼ ▼ ▼

Karin Maandi (22) came to Tartu University to study history. Earlier she had studied literature and political science. Karin's grandparents are Estonians who fled the Soviet occupation and settled in Sweden. In exile they kept their language, traditions and culture alive. Last spring Karin came to Estonia. Apart from studying Karin is teaching Swedish to Estonians. Among Tartu's many sororoties Karin has chosen the Estonian female students society, ENÜS.

Karin: «I've read about how the Greeks built their state, being here I have seen with my own eyes the first parlamentary elections taking place, things changing every day and how it effects people.

The Estonia described by my grandparents was a bright memory of a free and prosperous state. During the seventies and eighties you got the impression from foreign journalists that this is a land of grey people and concrete buildings. Journalists went to great lengths to show the hardships, but coming here, I can see that despite the lack of material things life is possible and even good here. I've got to know many different kinds of people and discovered that young people are similar everywhere. My friends asked me before leaving Sweden how I could go to Estonia where the apartments aren't heated and the queues are long, and where it's not certain if the university is working at all. Coming her you forget all that because life goes on anyway.»

Karin has chosen classes from different faculties, but still she thinks that the best way to get to know Estonia is through people. At the same time as Karin is writing her dissertation in Estonia she is getting a more complete picture of Estonia than she could get from only reading newspapers in Sweden. Karin is also interested in the process of rewriting Estonian history without the gaps left by Soviet historians.

PIRET TALI

▲ ▲ ▲

❐ At the students' dormitory.

✗ ✗ ✗

My first trip to Estonia was 2 years ago in July. For the first time I was seeing the places I had heard so much about. I also spent those 10 days meeting my mother's relatives. It was a strange family reunion since the last time my relatives has seen my mother she had been only 2 years old. Our family toured us around and told us of our family history of which I knew little. I was finally seeing Estonia and its culture which had been such an important part of my childhood.

My first language at home was Estonian. Every Saturday my sisters and I were taken to the Estonian House in New York City. There we met with other Estonian children and learned the language, songs and folkdances. Our summers were spent at Estonian camps. Being Estonian was something I had always taken for granted. It was after my trip here that I realized how much more there was for me to understand about Estonia and my family backround.

My decision to come to Tartu University was guided by Professor Paul Saagpakk. He was helping me with my Estonian language, which I had almost completely forgotten. He warned me of the hard work that was going to be expected from me at Tartu University. But I knew that the only way for me to learn the language was to come here. I finally arrived in Tartu at the end of August.

During the past month I've learned to adapt to life in Estonia. I'm getting used to taking cold showers now. I've been going to intensive Estonian classes and I've realized I've got a long way to go. I was surprised to find several other foreign students here from Estonian families who have similar backrounds and experiences growing up in foreign Estonian communities. There is still much that I don't know about Estonian history. I've been talking to people and have been trying to understand what had happened in Estonia during the past 50 years. Estonia has now entered a dynamic time and changes seem to be happening every day. I know that my year at Tartu University will prove to be an exciting one.

MAI ENSMANN

✗ ✗ ✗

I came to Estonia in June. From September I study Estonian language in Tartu University. I am a student of **University of Tsukuba**, master's program in area studies. Next year I will write my M.A. thesis in Japan.

I studied cultural anthropology and I am interested in identities of small nations. My main purpose for studying here this time is to develop my ability of the Estonian language. After writing my thesis, I would like to visit Estonia again to do research.

I like being here in Tartu, in this quiet academic town. I often visit the libraries and coffee shops.

It was nice surprice for me that many Estonians are interested in Japanese people and culture. I hope more and more information will be introduced between Estonia and Japan in the future.

AKIKO KANSUI

✗ ✗ ✗

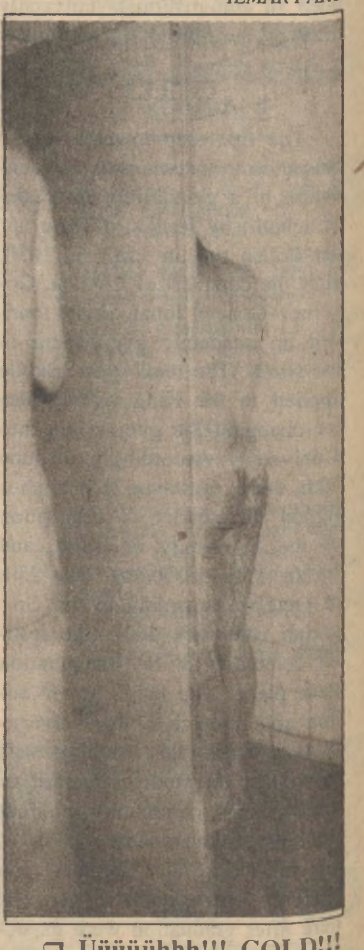
My name is Ilmar Part. I am 25 years old. I was born in Newport, Wales, U. K. to parents who were both born in Estonia, but who fled the country in 1944. I have recieved all my education in England, and graduated in mechanical engineering from Southampton University in 1988.

After university I trained for 3 years as a building services engineer until June 1992 when I opted to take voluntary redundancy.

Now I am at Tartu University for the academic year 1992/ 1993. In Tartu I am studyng Estonian and East European history and estonian literature.

I had several motives for this step. I wanted to take a career break, I wished to learn more about the history and culture of my parent's home and most importantly I wanted to discover whether I could come to terms with everyday life in Estonia and thus make the transition from Estonia as a spiritual homeland to Estonia as a real home.

ILMAR PART

❐ Üüüüühhh!!! COLD!!!

Student pages

Miksi Tartto?

Istun omassa tutkimishuoneessani Tarton yliopiston kirjaston uumenissa. Olen saanut varatuksi oman kapinetin koko vuodeksi! Täällä on pöytä, kolme tuolia, kaksi kirjahyllyä ja roskakori. Suurella kirjoituspöydällä lojuu Postimees–lehdestä leikattuja artikkeleita, niiden keskellä on tupakkiaski, kivennäisvesipulloja ja kaiken päällimmäisenä «Eesti ajalugu; ärkamisajast tänapäevani»–niminen historian kirja, jonka äsken laskin kädestäni.

Huoneessa muuten on hiljaista paitsi että seiniä kiertävät loisteputket surisevat hiljaa. Käytävällä joku kävelee huoneeni ohitse, paperit kahisevat. Siellä puhutaan viroa, mutta sanoista ei saa selvää.

Kattoikkunan läpi kantautuvat läheisessä lehmuspuistossa elävän naakkayhdyskunnan iltapuhdeäänet. Naks, naks. Naakka on viisas lintu. Heitin eilen linnuille suklaapalloja, jotka oli kääritty koristepaperiin. Pulut töksyttivät niitä tylpällä nokallaan, mutta naakka työnsi nokkansa taitavasti käären väliin ja kiveä vasten painen sai herkkupalansa.

Eilen näin myös lapsuudesta tutun höyryveturin. Usein käy niin, että vanhemmiten kaikki lapsuuden ihmetykset kutistuvat oman kasvamisen myötä (olen yli 180 cm pitkä!) mitättömyyksiksi, mutta eilinen höyryveturi, kun se tuli kolisten serpentiiniraiteita vetäen ruosteensavisia kaasuvanuja, ei ollut menettänyt mitään hurjuudestaan. Päin vastoin nyt minulla on silmää nähdä sen rasvaisia hienouksia: painekattila, vääntövarsi, hiilivaunu.

Ja ratapihalla, suurten vetureiden ja loputtomien vanunuletkojen, keskellä hyörivät rautatieläiset — tuntuu että sen teräksen keskellä ihminen on vain mytty likaisia vaatteita. Ne vaatteet, ihmiset, puhuvat venäjää. Tarton ratapihan työläisistä suurin osa on venäläisiä. Mutta mitä on kansallisuus? Minulla on taskussa passi, jossa lukee maagiset sanot: Suomi, Finland. Pelkästään sen paperin omistaminen tekee elämäni monella tapaa helpommaksi kuin suurimman osan ihmiskunnan jäsenistä.

Virossa asuu noin 1,3 miljoonaa ihmistä, joista 1/3 osa on venäläisiä. Sunnuntaina myöhään yöllä kun olin menossa telegramiin, Rüütli–kadulla käveli kaulakkain 7 venäjää puhuvaa ihmistä. Heidän perässään tuli viroa puhuva ihminen, joka selitti että Viron talouden huono jama johtuu ainoastaan venäläisistä.

Samalla Rüütlillä toissaviikolla, kun samoin olin menossa telegramiin, edelläni käveli juopunut, viroa mutiseva ihminen. Kun olin ohittanut hänet ja päässyt noin 200 metrin päähän, kaksi vastaani tullutta venäjää puhuvaa ihmistä kolkkasi viroa puhuneen ja raahasi porttikäytävään. En uskaltanut tehdä mitään! Kävin telegramissa ja poistullessani päätin käydä katsomassa miten tälle oli käynyt. Pimeästä porttikäytävästä en löytänyt ketään. Pysäytin sattumalta ohi ajaneet poliisit ja tarkistimme uudestaan porttikäytävän. Ketään ei löytynyt. Ehkä tämä pääsi pälkähästä omin avuin.

Virossa ja muissa Baltian maissa on selvä kansallisuuksien välinen ristiriita, mutta toivon että toisaalta virolainen enemmistö säilyttää malttinsa ja hienokäytöksisyytensä sekä toisaalta ettei venäläinen vähemmistö provosoituisi. Mitään Jugoslaviaa Virosta ei tule.

Ja sitä paitsi se oli ainoa kerta kun olen pelännyt, pidän liikkumisesta öisin ja vielä koskaan aikaisemmin minun ei ole tarvinnut pelätä. Kävin eräänä yönä kävelemässä Tammelinnassa. Koirat haukkuivat, täysikuu oli tehnyt ne hulluiksi. Oikasin pienen puistikon läpi ja olin näkeväni omenapuita. Kurotuin maistamaan yhtä siitä «hyvän– ja pahantiedon puusta», mutta se olikin päärynäpuu. Päärynävarkaissa en ole aikaisemmin käynyt kään.

Virolaiset ovat loistavia tekemään «naljaa», kepposia. Heidän lauluperintönsä on uskomattoman runsas. Yksi esimerkki laulusta: «Kaarin pandi kasti, ja Kosmosesse lasti» eli suomeksi «Kaarin laitettiin laatikkoon ja Kosmokseen ammuttiin», kertosäkeistö kuluu «Gagarin, Gagarin...» siis virolainen versio laulusta «Lennnä, Juri Gagarin!»

Viron kieli on toisaalta ihmeellisen lähellä suomea ja toisaalta täysin oma kielensä omine vivahteineen. Kestää jonkun aikaa kun rupeaa saamaan siitä tolkkua, mutta kun sen kynnyksen on ylittänyt, riemulla ei ole rajoja.

Aluksi väärinkäsitykset tuottavat hupia, kuten että «häät» on viroksi «pulmad», mutta sitten alkaa valjeta virolaisten uskomattoman käytännöllinen suhtautuminen kieleen. Virolaiset ottavat helposti käyttösanansa vieraista kielistä, mutta muuttavat ne omaan kieleen sopiviksi. Uusi vuosi on «näärid» eli saksan «Neue Jahr». Viron kielellinen ajattelu on tehokasta ja sanoista helposti pudotetaan kaikki tarpeeton pois. Viron oppimisen jälkeen oma suomeni tuntuu joskus hyvin arkaistiselta.

Itse olen Suomessa lukenut Oulun yliopistossa saamen kieltä. Tietysti voi kysyä, mitä minä teen Tartossa. Täällä kuitenkin avautuu mielettömät mahdollisuudet kansatieteiden tutkimiseen, virolaiset ovat paljon tutkineet suomensukuisia kansoja.

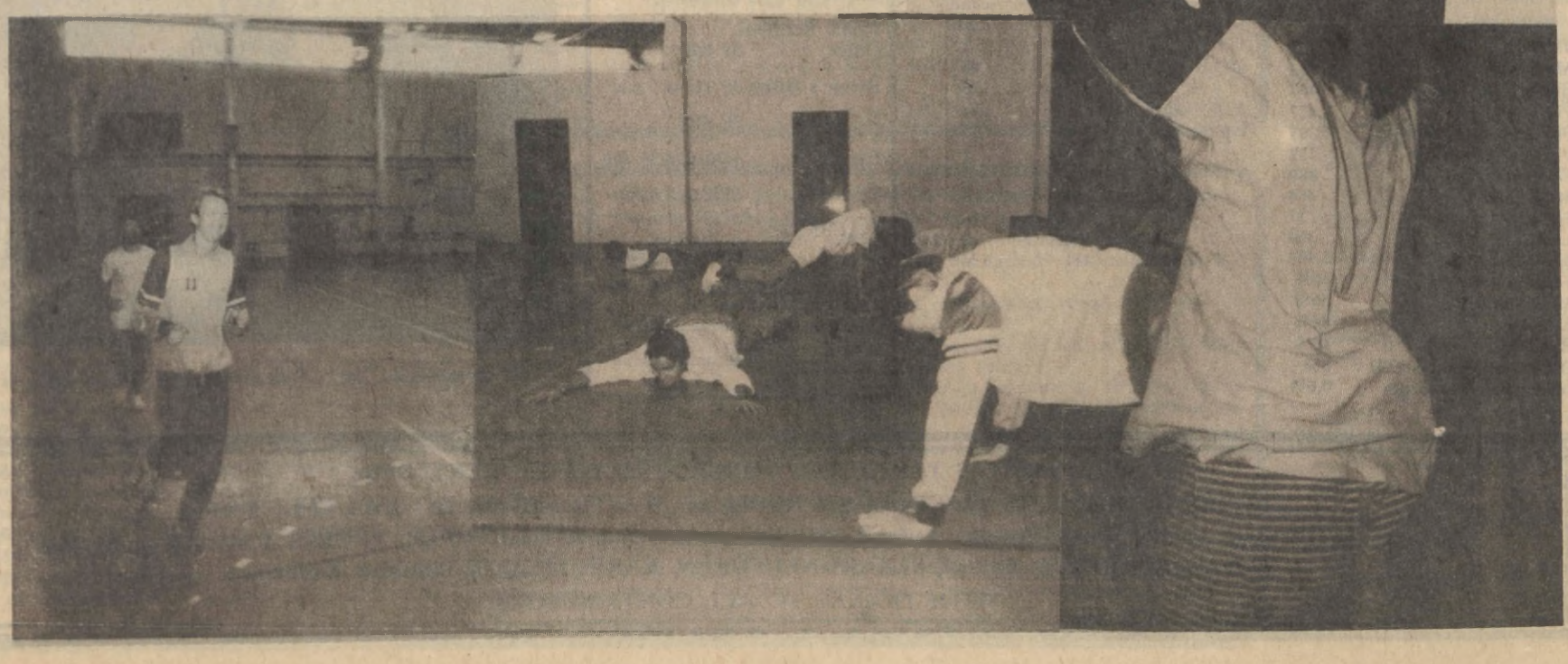
Käytännöllisesti katsoen kaikki yliopiston luennot ovat avoimia ulkomaalaisille. Luentojen löytäminen alussa tuotti ongelmia, mutta sitkeän kysymisen ja vaatimisen jälkeen tunnen itseni jo selviytyväni. Usein luennot on vain luennoitsijan muistiinpanojen ylöskirjaamista, kuten Suomessakin, mutta kaikki oppiminenhan vaatii oma–aloitteisuutta eli kirjastonkäyttöä.

Monet täällä opiskelevista on tekemissä jotenkin kielen tai kulttuurin alalla, mutta uskoisin, että kaikki muukin opetus on korkeatasoista: lääkäri on viroksi «arst» — melkein «artist».

Vilkaisen taas kapinettini kattoikkunaan. Ilta on pimentynyt ja naakat ovat hiljentyneet. Huomenna on toinen venäjän luentoni. Ensimmäisellä luennolla opettajani Kalina romautti pöydälle puisia aakkosia ja siitä se lähti venäjän kielen aakkosten tavaaminen. Olo oli kuin Seitsemän veljeksen Juhanilla.

SAKARI NEUVONEN

THE FOREIGN STUDENTS SPORTS CLUB HELPS US TO KEEP FIT...

❒ **A springtime tradition: professor von Baer's head is being washed with champagne.**

Faculties

Usuteaduskond — Faculty of Theology
Dean's Office: Ülikooli 18, Tartu, phone: 35345
Majors: Theology.

Arstiteaduskond — Faculty of Medicine
Dean's Office: Ülikooli 18, Tartu, phone: 32668, 35446
Majors: Medicine, Stomatology, Pharmacy, Public Health, Nursing.

Bioloogia–geograafiateaduskond — Faculty of Biology and Geography
Dean's Office: Lai 38, Tartu, phone: 33836
Majors: Biology, Geography, Geology.

Filosoofiateaduskond — Faculty of Philosophy
Dean's Office: Ülikooli 16, Tartu, phone: 35118
Majors:
Philosophy, History, Special Education, Sociology, Psychology,
Estonian Language and Literature,
English Language and Literature,
French Language and Literature,
German Language and Literature,
Russian Language and Literature,
Finnish Language and Literature,
Swedish Language and Literature,
Classical Philology, Journalism.

Füüsika–keemiateaduskond — Faculty of Physics and Chemistry
Dean's Office: Tähe 4, Tartu, phone: 73794
Majors: Physics, Chemistry.

Kehakultuuriteaduskond — Faculty of Physical Education
Dean's Office: Jakobi 5, Tartu, phone: 32713
Majors: Physical Education and Sports.

Majandusteaduskond — Faculty of Economics
Dean's Office: Nooruse 9, Tartu, phone: 28246
Majors: Trading, Marketing, Bookkeeping, Finance and Credit, Economic Cybernetics, International Economic Relations.

Matemaatikateaduskond — Faculty of Mathematics
Dean's Office: Vanemuise 46, Tartu, phone: 30623
Majors: Mathematics, Computer Science, Mathematical Statistics.

Sotsiaalteaduskond — Faculty of Social Sciences
Dean's Office: Tähe 4, Tartu, phone: 35110
Majors: Economics, Sociology, Political Science.

Õigusteaduskond — Faculty of Law
Dean's Office: Ülikooli 18, Tartu, Phone: 32571
Majors: Law.

Student Body, Fall 1992

Total: by Faculties:	8,156 Full–time students	Extra–mural students	Post–graduates	Doctoral candidates
Theology	61	—	1	1
Medicine	1,563	—	12	63
Biology and Geography	467	—	74	25
Philosophy	1,477	895	126	14
Physics and Chemistry	357	—	70	16
Physical Education	232	108	21	1
Economics	880	383	39	—
Mathematics	464	—	37	3
Social Sciences	37	—	17	—
Law	364	333	14	1
total	5,902	1,719	411	124
Female students	64%			
Male students	36%			
Estonians	84%			
Russians	10%			
Other nationalities (34)	6%			
International students	0,6%			

HOW TO APPLY TO THE UNIVERSITY OF TARTU

ELIGIBILITY

1. Undergraduate student

International undergraduate applicants are required to have completed their secondary education and possess university eligibility in their own country.

Minimum age of entry: 17

2. Graduate student

International graduate applicants are required to have completed their undergraduate education and to have acquired a diploma in their own country.

FEES AND GRANTS:

No tuition fee will be charged from exchange students.

The tuition fee for the incoming students is 2000 $ per term. Students who major in Estonian Language,. Literature and History may apply for a study period without this tuition fee.

Beginning with February 1993 a small number of grants (10—15) for these studies will be available.

ENROLLMENT PROCEDURE:

Each student is required to send in the following documents:

— a copy of his/her most recent diploma or results of previous year

— an application form

— certificate of nationality for the applicants of Estonian origin

— 2 photos

— 2 recommendations from professors from his/her university

Exchange students will present documents according to the agreement.

ADDITIONAL REQUIREMENTS

1. Degree Programs:

Full undergraduate program (4—6 years) — Students who plan to take a full program and obtain their undergraduate degree at the University of Tartu must pass the competitive entrance exams given in Tartu (usually in July). The admissions decision for foreign students will be made by the admissions committee and will be based on the general requirements for all students. The admission decision for transfer students will be made by the Dean of the faculty.

Graduate program — Students who plan to obtain their graduate degree from the University of Tartu should contact the professor they would like to be their advisor during their studies. Some departments may require entrance exams. The admission decision will be made by the Dean of the faculty.

2. Visiting students — Foreign students who plan to study at the University of Tartu for up to one year are not required to take the entrance exams.

The admissions decision will be made by the Dean of the faculty.

DEADLINE:

April 1st for the autumn term

November 1st for the spring term

ACADEMIC YEAR:

Autumn Term: September 1 — December 20; Examinations in January.

Spring Term: February 3 — May 30; Examinations in June.

STUDY PLAN and CREDIT SYSTEM:

All Faculties are now switching from a rigidly planned course system to the more flexible system of credits and hours attended.

EXAMINATIONS:

Up to 6 oral and written examinations are usually held at the end of each term during the 4–week examination session (in January and in June). Course examinations are assessed by a faculty member. If failed, the student is allowed to take the examination twice more.

GRADING:

Since fall 1992 examinations use a scale ranging from 5 (highest) to 0 (fail). The scale is defined as follows:

5 — excellent,
4 — good,
3 — sufficient,
2 — satisfactory,
1 — pass,
0 — failure

INFORMATION and COUNSELLING:

The International Relations Office and the Public Relations Office handle all matters related to admissions and information for foreign students to the university.

HEALTH SERVICES and INSURANCE:

Health care in Estonia for students is free. Health insurance has been introduced in 1992. Foreigners are recommended to keep up any health payments they make in their home country.

VISA APPLICATIONS and RESIDENCE PERMITS:

Short–term visas may be obtained on arrival to Estonia in Tallinn airport and Tallinn harbor. All long–term visas have to be obtained at the Estonian Embassies in Helsinki, Stockholm, Copenhagen, London, Bonn, or New York. Residence permits are obtained from the Tartu City Council by the International Relations Office.

DAY–TO–DAY LIVING

Estonia has its own convertible currency named the «kroon» (crown). The economic reform process is rapidly integrating the nation with Europe. The exchange rate for the crown is 1 DEM = 8 EEK.

LANGUAGES OF INSTRUCTION:

Estonian. Some courses are available in English, German and Russian.

HOUSING:

On–campus housing is available.

FOR MORE INFORMATION:

UNIVERSITY OF TARTU
INTERNATIONAL RELATIONS OFFICE
ÜLIKOOLI 18
EE2400 TARTU
ESTONIA
TEL. +01434 35155
FAX. +01434 35440
INTERNET:
RLAIDVEE@IRO.UT.EE

UNIVERSITY OF TARTU

(Useful telephone numbers)

Information Service	+(701434)35 421
International Office	35 155
Public Relations Office	31 968
Rector's Office	35 135
	35 310
Fax	+(701434)35 440
Telex	173243 TAUN
INTERNET:	proffice@pro.ut.ee
Postal Address:	Ülikooli 18, Tartu EE2400, Estonia/Estland

❒ **Welcome to Tartu University! I'm always at Your service...**

«UNIVERSITAS TARTUENSIS FOREIGN STUDENTS' HERALDER»
EDITORIAL OFFICE, 18 ÜLIKOOLI ST, ROOM 241, TARTU, EE2400, ESTONIA TEL: 35180.
Compiled by: URMAS AUNIN (Public Relation Officer), ELLEN AUNIN (International Officer), ANDRES JOALA (Photographer), VARJE SOOTAK (Editor), SAKARI NEUVONEN, KARIN MAANDI (Students Editors).
WITH THANKS TO ALL CONTRIBUTORS.

NR. 29 (1689)
REEDE,
23. OKTOOBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- INFOKOOSOLEK — 2. lk.
- IBM — 2. lk.
- LOODUSKAITSE-RING — 3. lk.
- PALGAD — 4. lk.

ÜLIKOOL SAI 360

Aastapäeva tähistamine reedel, 23. oktoobril

➤ **kl. 14 KOGUNEMINE KUNINGAPLATSIL** (sõnavõtud rektor prof. Jüri Kärnerilt, üliõpilaskonna edustuse eesistujalt Indrek Ildilt, linnapea Ants Veetõusmelt, EPMÜ rektor Olev Savelilt ja vabade kunstide prof. Hando Runnelilt; laulab meeskoor «Gaudeamus» Alo Ritsingu juhatusel;

➤ **kl. 15 AULAS AKADEEMILINE AKTUS**

* kõnelevad rektor prof. Jüri Kärner,

* Uppsala ülikooli audoktor prof. Helmut Piirimäe «Rootsiaegse Tartu Ülikooli tähtsus Eesti kultuuri– ja teadusloos»,

* dots. Villu Tamul «19. sajandi Tartu Ülikool kui Euroopa ülikool»,

➤ **kl. 17 AULAS VANAMUUSIKA KONTSERT** (Viljandi linna kapell),

➤ **kl. 19 REKTORI VASTUVÕTT AJALOOMUUSEUMIS** külalistele ja korralistele professoritele).

Kl. 10—15.30 ph. aud. 102 pressibüroo ja TÜ trükiste müük.

19. sajandi Tartu Ülikool kui Euroopa ülikool

Ettekande kokkuvõtvad teesid

19. sajandi algul paiknes teaduse raskuskese Euroopas ümber Saksamaale. Saksa keel sai laialt kasutatavaks rahvusvahelise teaduskeelena. Teadusorganisatsiooni põhistruktuuriks kujunes saksa ülikool, mida võib käsitleda 19. sajandi Kesk–Euroopa ülikooli arheotüübina. Seda iseloomustasid:

— autonoomia,
— teaduse ja teadlase–professori kesksus,
— akadeemiline avatus,
— akadeemiline kollegiaalsus ja vabadus.

Järgnevalt püüan vaadelda kas ja kuidas on need Euroopa ülikooli tunnusjooned rakendatavad 1802. aastal taasavatud Tartu ülikooli suhtes.

Autonoomia

1802. aastal taasavatud Tartu ülikool töötas kuni 1918. aastani viie normdokumendi alusel: 1799. aastal Paul I poolt kinnitatud «Tartu protestantliku ülikooli plaan»; 1802. aastal peale ülikoolitöö faktilist rakendumist Aleksander I poolt kinnitatud «Tartu keiserliku ülikooli põhimäärus»; kolm kapitaalset, põhiolemuselt sarnast ülikooli põhikirja — 1803. ja 1820. aasta põhikirjad, kinnitatuna Aleksander I poolt ja 1865. aasta põhikiri, kinnitatuna Aleksander II poolt. 1889. aasta venestusreformide käigus Tartu ülikoolile laiendatud 1884. aasta vene ülikoolide põhikirja paljud sätted muutsid küll oluliselt kogu ülikooli tegutsemise aluseid ja sisu, kuid formaalselt jäi 1865. aasta põhikiri kehtima kuni 1918. aastani.

Välja arvatud need viimased muudatused, garanteerisid kõik nimetatud dokumendid Tartu ülikoolile riigivõimust võrdlemisi suure sõltumatuse. 1889. aasta tähistas autonoomse Tartu ülikooli lõppu: kõigi oluliste küsimuste otsustamine läks Vene keskvõimude pädevusse.

Teaduse ja teadlase–professori kesksus

Nii sisulises kui vormilises osas oli 19. sajandi Tartu ülikooli töö aluseks **kateeder (õppetool, professuur)** ja võtmefiguuriks seda täitev **teadlane–professor.** Viimase juhtida ja suunata oli nii teaduslik kui sellega orgaaniliselt seotud õppetöö ühes ainevaldkonnas.

Tartu ülikooli professuur rekruteerus 1802—1890-ndate aastate keskpaigani peamiselt Göttingeni, Halle, Leipzigi, Jena, Kieli, Königsbergi ja Berliini ülikoolides õppinud ja nendes ka doktorikraadid omandanud teadlastest, samuti ülikooli enda kasvandikest. Vaadeldava perioodi Tartu ülikooli teadus– ja õppetöö tase oli täiesti võrreldav teiste saksa ülikoolide omaga.

Üleminek venekeelsele õppetööle 1890–ndate aastate keskel tõrjus faktiliselt saksa professuuri ülikoolist välja ja asendas selle vene professuuriga.

Akadeemiline avatus

Tartu ülikool oli akadeemiliselt avatud nii lääne kui ida suunas. Avatus lääne suunas oli olemuslik, tulenedes juba professuuri akadeemilisest päritolust. Ka muud kontaktid olid kuni 1890–ndate aastate keskpaigani lääne (peamiselt saksa) ülikoolidega loomulikud ja tihedad.

Samaaegne avatus ida suunas tähendas eelkõige seda, et enamik Vene impeeriumi ülikoole ja teisi teadusasutusi kujunes välja 19. sajandi esimesel poolel kas Tartus õppinud või Tartuga teistmoodi seotud olnud teadlaste baasil.

Venestusreformid tegid avatusele lõpu: 1890–ndate aastate keskpaigast alates jäi Tartu ülikool seotuks peamiselt vene teadusega.

Akadeemiline kollegiaalsus ja vabadused

Kollegiaalsust võib siinkohal käsitleda kahes aspektis.

1. Kõigi tähtsate küsimuste otsustamine kollegiaalselt, s.t. professorite kogude (nii teaduskondlikul kui üleülikoolilisel tasandil) poolt demokraatlikul alusel. Vähemal või suuremal määral oli selline kollegiaalsus Tartu ülikoolile iseloomulik kogu 19. sajandi jooksul.

2. Professorite (ülikooli) poolt üliõpilaste tunnustamine nooremate kolleegidena, samuti üliõpilaste akadeemiliste vabaduste garanteerimine üliõpilasorganisatsioonide ja nende ühenduste tunnustatuse kaudu.

Hoolimata riigivõimu pingutustest suutis Tartu ülikool seda viimast (nii professorite kui üliõpilaste käsitlemist ühtse akadeemilise perena) vahelduva eduga säilitada kuni 1890–ndate aastate keskpaigani, mil ka Tartu üliõpilastele laienesid kõik Vene riigi teiste ülikoolide üliõpilaste elu reglementeerivad eeskirjad.

Ülalöeldust võib teha järelduse, et 1802—1890–ndate aastate keskpaigas kuulus Tartu ülikool orgaaniliselt, olemuslikult Euroopa ülikoolide perre. Venestusreformidega jõudis lõpule üks hiilgavamaid ajastuid Tartu ülikooli pikas ajaloos, aeg, mille üle kõik ülikoolipere liikmed ka täna võivad uhked olla.

VILLU TAMUL

TÜ VALITSUSES

● 8. oktoobril ●

● **Reformikomisjoni ettepanekul otsustati avada ülikoolis 62 ABI-PROFESSUURI:** arstit. 16, bioloogia–geograafiat. 5, filosoofiat. 15, füüsika–keemiat. 6, kehakultuurit. 3, majandust. 7, matemaatikat. 6, sotsiaalt.–, usut. 1, õigust. 3. Jagamise aluseks teaduskondades võeti nii korraliste professorite, üliõpilaste kui dotsentide arv. Edaspidi püütakse arvestada ka teaduskondade arengukavasid.

● **Prorektorid Peeter Tulviste ja Jaak Aaviksoo tutvustasid reformikomisjoni projekti teaduskondade struktuuri põhimõtetest.** Valitsus võttis projekti vastu kui tööjuhendi.

Peetakse otstarbekaks 3–astmelist administratiivset struktuuri (rektoraat–teaduskond(osakond) — instituut) ja 2–astmelist õppestruktuuri (teaduskond(osakond) — õppetool).

Õppetool on teaduskonnas keskne teaduslik–pedagoogiline (meeskond), mitte administratiivne üksus. Reeglina on õppetool instituudi osakonna (kateedri, kliiniku) koosseisus, kuid võib eksisteerida ka väljaspool instituuti (kateedrit, kliinikut) ning sellisel juhul on ta administratiivne üksus.

Instituut on keskne administratiivne struktuuriüksus, kuid tema funktsiooni võib täita ka kateeder (kliinik), kui kateedri säilitamine on eriliselt vajalik.

Teaduskondades, mis jagunevad osakondadeks, võivad osakonnad täita (osa)teaduskonna funktsioone.

Teaduskondade sees võib lisaks instituudile olla teisi selge spetsiifikaga struktuuriüksusi (n. keelekeskus, muuseum vms.).

Instituut on terviklik, administratiivselt liigendamata, hõlmates eelkõige õppetoole. Instituudi raames võib olla töötajaid ka väljaspool õppetoole (üksikteadlased, uurimisgrupid jm.).

Laborid struktuuriüksustena likvideeritakse, need integreeritakse instituutide koosseisu.

● **Kinnitati reformikomisjoni poolt pakutud palgamäärad.**

● **Arutati ka töölepingu projekti,** selle juurde tullakse veel tagasi.

● **Valitsuse koosolekust võtsid osa ka M. Kask, H. Siimaste ja T. Lepass on** Haridusministeeriumist, kes vastasid mitmetele küsimustele.

KROONIKA

PEEP PRUKS, õigusteaduskonna dekaan

14. oktoobril valiti õigusteaduskonna uueks dekaaniks Peep Pruks.

* * *

Peep Pruks on sündinud 24. mail 1963. aastal Võrumaal Vastseliinas. 1981. aastal lõpetas Vastseliina Keskkooli ning astus õigusteaduskonda. Selle lõpetas ta *cum laude* 1986 ning asus tööle kriminaalõiguse ja –protsessi kateedri vanemlaborandina. Kahe aasta pärast astus kaugõppeaspirantuuri, 1990—1991 oli statsionaarne aspirant.

P. Pruks on stažeerinud Freiburgis Max–Plancki Instituudis ja kogunud dissertatsiooni jaoks materjali Poolas Toruni ja Soomes Turu ülikoolis.

1991. aasta sügisest töötab vanemõpetajana. 1991—1992 oli välissuhete prodekaan.

1. oktoobril k.a. kaitses edukalt doktoriväitekirja «Kriminaalprotsess: teaduslik «vale detektsioon»».

P. Pruks on abielus, peres kaks poega.

TEABETALITUS ANNAB TEADA

23. oktoobril, ülikooli 360. aastapäeva tähistamise päeval saab ülikooli peahoone I korrusel kl 10—15.30 osta järgmisi trükiseid ja suveniire:

*** infoleht «Tartu Ülikool 1632—1982»** tutvustab eesti ja inglise keeles ülikooli erinevate ajaperioodide üliõpilaskujusid ja üliõpilaslaule. Toimetanud Katri Raik, kujundanud Andrus Peegel, fotod valmistanud Andres Joala;

*** ajakiri «Ülikool» nr. 2/1992** jutustab Gustav II Adolfi mälestussamba taasavamisest Tartus 23. aprillil 1992 (eesti ja rootsi keeles). Toimkond: Priit Heinsalu, Katri Raik, Roosmarii Kurvits;

*** postkaart ülikooli peahoonega,** mille pöördel on andmed ülikooli teabetalituse kohta (inglise ja saksa keeles). Foto Kaur Alttoa;

*** pastapliiatsid tekstiga «Tartu Ülikool».**

Samas on müügil ka varem ilmunud trükised:

*** linnakaart** inglise– ja saksakeelse vahelehega. Toimetanud Katri Raik;

*** ajakiri «Ülikool» nr. 4/1991** räägib üliõpilaskonna ajaloost, tänasest päevast, päevaprobleemidest (eesti ja saksa keeles). Toimkond: Katri Raik, Roosmarii Kurvits;

*** ajakirja «Ülikool» varasemaid numbreid.**

Ikka ja alati on ülikooli trükised saadaval kirjastuse müügipunktis Lossi tn. 24.

INFOKOOSOLEK 16. oktoobril aulas

Rektor ütles infokoosolekut alustades, et see on esimene kord, kus on koos kõik hiljuti valitud korralised professorid. Ta arvas, et taolised informeerimiskoosolekud võiksid olla kord semestris. Päevakorrana pakkus ta välja kolm aktuaalset teemat:

*** ülikooli rahaline olukord,**
*** reformikomisjoni töö,**
*** 360. aastapäeva tähistamine.**

REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERI ETTEKANDEST

15. septembri käskkirjas tekitas küsimusi ja etteheiteid vaid palgafondi 15% kokkuhoiu nõue. Selline käskkiri sai kokku pandud ülikooli valitsuses konsensuslikult, ja et dekaanid saaksid teaduskondades palju operatiivsemalt neid seisukohti kaitsta.

Esimese poolaasta elasime ilma eelarveta ja kuna ette ei olnud midagi antud, ei saanud tekitada puudujääki ega ülekulu. Alles 4. juunil tuli ministeeriumist esimene teade I kvartali lubatud kulutuste kohta. 10. juunil protestis ülikool, kuna arvestuse aluseks oli võetud aastavahetusel täidetud kohtade arv (õppejõududel 797) ja ei arvestatud ülikooli valitsuse otsust maksta nendel ametikohtadel olijaile kõrgemat keskmist palka.

II poolaastal tagatakse riigi poolt hariduskulude eelarvest 92% arvestuslikust palgafondist, Teadusfondist finantseerimisel katab II poolaastaks antud palgafond vaid 70% ülikooli vajadustest. Käskkirja väljaandmiseks ei olnud olulisem mitte senine rahade olukord, vaid vajadus jätkata ülikooli struktuuri reformimist, et muutuda kompaktsemaks ja efektiivsemaks. Juba septembris olid teada loodusteaduste hindamise tulemused Rootsi teadlaste poolt. Ülikoolisiseselt oli välja selgitatud töötajaid, kelle teadustöö ei ole aastate jooksul tulemuslik olnud. Pillavalt käidi ümber palgafondiga nii pikaajaliste väliskomandeeringute puhul kui ka ülikoolisisese kohakaaslusega. Arvestades ülaltoodud andmeid, ei ole mitte kunagi kehtestatud palgafondi kokkuhoius proportsionaalsuse nõuet, vaid teaduskondadel oli ja on võimalus diferentseeritult struktuuri kohendada. Lisaks sellele oli jäetud reformikomisjonile õigus vajadusel loobuda 15% määrast.

Praeguseks struktuurireformiks on ülikool valmistunud mitme aasta jooksul. Oluliselt suurendati riigieelarveliste laborite osa: teadustöötajate arv on kasvanud 368–st (1988) 577–ni (1992), õppejõudude arv samal ajavahemikul 785–st 827,5–ni. Administratiiv–juhtiv, administratiiv–teenindav ja raamatukogu personal on langenud 945–lt 801–ni (näiteks rektori kantselei moodustamisega 1991. aastal vähenes töötajate arv 53–lt 17,5–ni).

Muude küsimuste osas ilmneb tegelikult varjatud vastuseis usu– ja sotsiaalteaduskondade loomisse. Mõlemal juhul oli üliõpilaste vastuvõtunumber kinnitatud Eesti Valitsuse poolt, mistõttu ei tehtud neid kulutusi teiste arvel. Sotsiaalteaduskonna loomine sai võimalikuks vaid tänu tõhusale välisabile. Me ei oleks suutnud oma vahenditega värvata inimesi tööle (minimaalselt oleks vaja 20 000 dollarit inimese peale semestris!). Teiste kõrgkoolide loomine on teada ajakirjanduse kaudu.

Kirjades esitatud küsimusi tuleks vaadelda kui esimest emotsiooni, mis on tüüpiline konservatiivsele ülikooliinimesele. Kirjade põhisisu toetab reformi ja on valmis tõhusaks koostööks. See teeb rõõmu! Püüdkem siis üheskoos kujundada ülikooli homne sisu ja vorm, et täita ülikooli põhiülesannet paremini kui seni: teha maailmaklassi teadust ja levitada seda. Noored kui Eesti tulevik kohustavad meid selleks.

PROREKTOR PROF. PEETER TULVISTE

tutvustas reformikomisjoni tegevust. Ta ütles, et esialgu on RK saanud vähe tegelda reformiküsimustega, rohkem on olnud arutluse all kiiret lahendamist vajavad küsimused (on nimetatud isegi kriisikomisjoniks): palgafondi kokkuhoid, struktuuri korrastamine, abiprofessorite valimine jt.

Viimasel koosolekul alustati teaduskondade ärakuulamist palgafondi kokkuhoiu kohta. Administratiiv–majandusosakonnast saadeti tagasi kolme allüksuse ettepanekud. Arsti– ja õigusteaduskonna ettepanekud ei olnud päris piisavad ja mitte igas asjas piisavalt põhjendatud. Need lükati tagasi ja teaduskonnad kuulatakse teist korda ära (teine kord on viimane; kui ka siis ei jõuta kokkuleppele, annab RK küsimuse soovitustega TÜ valitsusele).

Kui nn. tulekustutusküsimustega on ühele poole jõutud, hakatakse vaagima põhimõttelisemaid probleeme (näiteks seda, kui suur peaks olema teaduskondade koosseis.). Muidugi tuleb kõne alla ka eelarve jagamine.

Filosoofiateaduskonna dekaan dots. Ants Reinmaa küsis, kas RK rahuldub teaduskondade spetsiifikat arvestades ka vähem kui 15%–lise kokkuhoiuga. P. Tulviste vastas, et võib rahulduda küll. Küsiti ka selle kohta, kas ülikool on teinud midagi raha juurdesaamiseks. Prorektor tõi näiteks Haridusministeeriumi poolt pakutud õppijate ja õppejõudude suhtearvud, mis ei ole ülikooli meelest otstarbekad. Ülikool tegi ettepaneku, et ühe õppejõu kohta peab olema 8 üliõpilast või 4 magistrandi või 4 doktoranti. Kui ülikool leiab, et asjatundmatusest on raha vähem eraldatud, tullakse oma ettepanekutega välja. Ta lisas, et majanduskriis ei ole mitte ainult ülikoolis, vaid terves ühiskonnas, ning et meil ei ole moraalset õigust nõuda selliste inimeste ülevalpidamist, kes on halvasti töötanud või kelle tööta saab ülikool rasketel aegadel läbi ajada. Vaimu ja võimu vastasseis on igavene, aga pole ükskõik, kas on võõras riik või oma, nagu pole ka ükskõik, kust tuleb ülikoolile raha.

PROREKTOR VELLO PEEDIMAA

II poolaasta eelarve sai ülikool kätte 8. oktoobril. Ta ütles, et 16. oktoobriks saadi kokku kulutuste ülevaade, seetõttu sai ka alles samal päeval esimest korda koos olla TÜ eelarvekomisjon. Esmaspäeval pidi eelarvet arutama reformikomisjon, teisipäeval valitsus ja reedel TÜ nõukogu. Õppekulude jagamine sõltub sellest, kui palju osatakse kokku hoida majanduskulusid. Näiteks peaks ülikool maksma oktoobrikuu kütte ja ventilatsiooni eest üle 800 000 krooni. Sellist raha eelarves leida pole võimalik. Sellepärast lülitati osa ventilatsioonisüsteemist välja. Kokkuhoiu pärast paigutatakse mitmele poole soojamõõtjad (Ujula t., raamatukogusse, hiljem ka peahoonesse ja kogu kesklinna kompleksi). Samuti on ülikool sunnitud loobuma soojast veest, see maksaks muidu kuus 400 000 krooni. TÜ on taotlenud, et meid võetaks Eesti energia säästuprogrammi, kuid seni ei ole positiivset vastust.

V. Peedimaa ütles, et rahaga varustamine on viimasel ajal siiski paranenud, s.t. riigi võlg on ülikooli ees vähenenud, palku on makstud aga ka teiste artiklite arvelt, see on koguni Haridusministeeriumi mitteametlik soovitus.

Ehituste kohta ütles V. Peedimaa, et tuleb ära oodata uue valitsuse seisukoht (eelmine valitsus soovitas näiteks Lillemäe ehituse katkestada jne.). Ka uued valitsusjuhid tuleb ülikooli kutsuda, asju selgitada, kasu on see alati toonud.

PROREKTOR PROF. JAAK AAVIKSOO

ütles oma esinemises, et tema on saanud ülikooli ka kõrvalt vaadata ja et meile peaks olema oluline, kuidas TÜ väljastpoolt paistab. Tema arvates ei ole praegused pinged põhjustatud lihtsalt 15%–lise kokkuhoiu vajadusest, vaid probleem olevat keerulisem. Sama protsess (muutunud oludest tingitud reform) leidis varem aset ka Füüsika Instituudis ja tänaseks on see loonud oluliselt uuenenud eneseteadvuse. 350–st töötajast on alles paarsada. Ta lisas, et TÜ ei pea reformi käigus sugugi niimoodi kokku kuivama. 15%–list kokkuhoidu peaks rakendama isegi siis, kui poleks probleemi palgafondiga. Selle arvel saaks luua uusi üksusi, samuti tuua ülikooli värskeid jõude.

Ülikoolile on raha võimalik juurde saada rahvusvaheliste koostööprogrammide kaudu (TEMPUS jt.). Ainult et ülikool peab olema oluliselt initsiatiivikam ja selgemalt väljendatud taotlustega. Arendustöö on üks prorektor Aaviksoo põhiülesandeid ja ettepanekud koostöö arendamiseks, täiendavate vahendite taotlemiseks oleks igati tervitatavad. Seepärast oleks igati targem kontsentreerida jõupingutused mitte (eelarvelise) vaesuse jagamiseks, vaid rikkuse suurendamiseks. Ta ootab rohkem sisulist koostööd altpoolt, konkreetseid ettepanekuid reformikomisjonile, teaduskondade arendusprojekte ja taotlusi ülikooli juhtkonnale allüksuste püüdluste toetamiseks.

Eurofakulteedi kohta oli tal teada, et esialgsete soovituste järgi rajatakse see vist Riiga; TÜ ei olevat selleks veel valmis. Põhjusi on nähtavasti mitu. Riia geograafiline asukoht ja ühendus, samas on leitud ka, et TÜ õigus– ja majandusteaduskonna potentsiaal ei olevat praegu Eurofakulteedi rajamiseks piisav. Lõplikku lahendust siiski veel ei ole.

● TÜ 360. aastapäeva tähistamist tutvustas P. Tulviste (vt. 1. lk.).

TÜ VALITSUSES

● 20. oktoobril ●

● Teisipäevasel valitsuse koosolekul arutati **TÜ töölepingu projekti.** Valitsus võttis selle vastu. Kaadri– ja juriidilisel osakonnal tuleb järgmiseks korraks koostada lepingu sõlmimise kord.

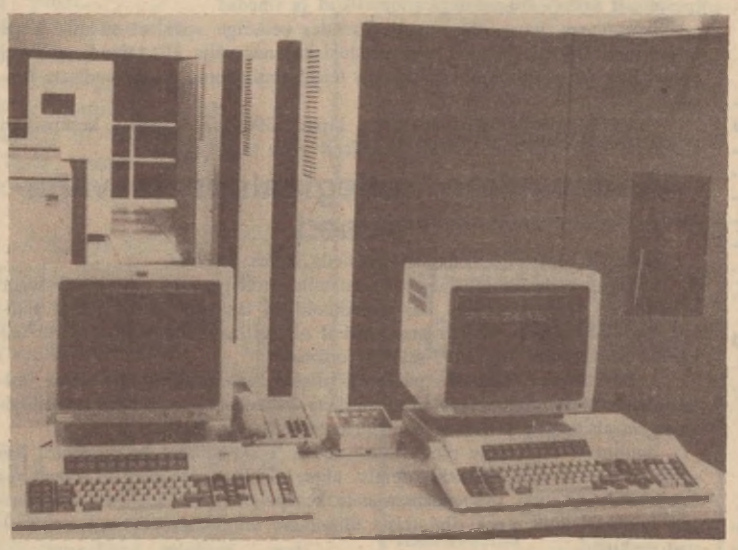
● **Arenduskoja olukorda tutvustas Rein Raamat.** Suvel väljakuulutatud juhataja kohale valis arenduskoja nõukogu Lembit Visnapuu. Rektorile oli saabunud kaks olukorraga mitte rahulolevat kirja. Arenduskoja nõukogu arutas kirjad läbi ja kuulas ära L. Visnapuu täpsema programmi ning kiitis viimase ettepanekud heaks. L. Visnapuu pidi juhatajana tööle asuma 21. oktoobrist.

● **Pikalt ja põhjalikult arutati II poolaasta eelarvet.** See otsustati anda kinnitada TÜ nõukogule, nõukogu ülevaates kirjutame eelarvest lähemalt.

● **Abiprofessuuride** avamist oma teaduskondades tutvustasid bioloogia–geograafia– (5 kohta), füüsika–keemia– (6), kehakultuuri– (3), majandus– (7), matemaatika– (6), ja õigusteaduskonna (3) dekaanid. Arsti– ja filosoofiateaduskond lükkasid abiprofessuuri avamise edasi.

● Veel arutati mitut **käskkirja projekti:** kordusarvestuse ja –eksami tasu, õpperuumide kasutamise kord, välisüliõpilaste ja –edasiõppijate kohta, pikaajalised välislähetused jt.

IBM kinkis ülikoolile suurarvuti

❐ **Kingitud hobuse suhu ei vaadata. Selge on aga see, et IBM säästab nii närve, aega kui ruumi. Liivi tänava arvutuskeskuses paistis esmakäivitatud süsteem võtvat poole vähem ruumi kui endine suurarvuti.**

14. oktoobril sõlmisid IBM (International Business Machines) ja Tartu Ülikool koostöölepingu. Ülikool sai oma käsutusse keskmise võimsusega arvuti koos kuvarite ja süsteemprogrammidega. Lepingu kirjutasid alla TÜ rektor Jüri Kärner, arvutuskeskuse juhataja Jüri Tapfer ja Soome IBM–i tegevdirektor Pyry Lautsuo.

Eellugu: IBM korraldab Euroopa erinevais osades ülikoolide juures akadeemilisi koolitusprogramme. Kesk–Euroopa idapoolsetes riikides käivitus see programm paar aastat tagasi. 1991. aastal sai Soome IBM IBM–i Põhjamaade organisatsioonilt ülesande käivitada maailma suurima kontserni tegevus ka Baltimaades. IBM–i esindus pidas nõu Eesti haridusministri Rein Loigu ja nõunik Peeter Lorentsiga. **Tartu Ülikooli arvutuskeskusesse Liivi tänavas jõudis sealsest Vene päritolu arvutisüsteemist poole vähem ruumi võttev ja 6—8 korda kiirem IBM.** Arvatavasti saab ka Tallinna Tehnikaülikool peagi sellise kingituse. Kusjuures IBM–i akadeemilise programmi üks eeltingimus on, et arvutit ei kasutataks äririlistes programmides.

Ülikooli arvutuskeskuse uuel arvutil IBM 4381 on kaks protsessorit ja enam kui kakskümmend kuvarit, süsteemi kuulub kuus kettaseadet, magnetlindi seadmeid on kaks. **Suurima osa TÜ arvutisüsteemi maksumusest moodustavad 60 litsenseeritud programmi, mille maksumus on 6 miljonit Soome marka.** Kasutatud riistvara maksumus on väiksem. Esimesed kaks aastat hoolitseb arvutussüsteemi eest IBM. **Fiskars Oy AB** (1649. aastal loodud Soome korporatsioon) lisas arvutile **lisaseadme UPS** *(uninterruptible power supply)*, mis tagab arvuti töö ja info salvestamise veerand tundi peale voolu katkemist. Kui arvuti **IBM=4381** täies jõus tööle hakkab, peaks võimalik olema **lokaalne side, rahvusvaheline andmeside, kontoritöö.**

Pressikonverentsil Liivi tänavas ütles **IBM–i Soome esinduse tegevdirektor Pyry Lautsuo,** et neil pole midagi ka selle vastu kui TÜ kingitud arvutit kasutaks Tartu linn.

IBM–i Balti akadeemiline programm jätkub Riia Tehnikaülikoolis, Läti Ülikoolis, Kaunase Tehnikaülikoolis ja Leedu Ülikoolis.

PIRET TALI

KOREA ESITAB VÄLJAKUTSE UUELE ARENGUTEELE

Taedoki teaduslinnakus Koreas Taejoni linnas on tuleva aasta 7. augustist 7. novembrini suur rahvusvaheline näitus «Taejon EXPO–93». Näituse teemat kajastab artikli pealkiri.

«EXPO–93» eesmärgid on:

* lahendusteede otsimine industrialiseerimisest tingitud probleemidele,
* saastatuse vähendamine,
* ressursside efektiivne kasutamine,
* inimkonna traditsiooniliste väärtuste säilitamine üha laieneva industrialiseerimise ajal,
* teaduse ja tehnoloogia edendamine on majandusliku arengu alus,
* koostöö soodustamine.

Näituse ametlik embleem väljendab idamaist nägemust tasakaalust, harmooniast, inimese heaolust.

9. oktoobril arutati näituse töögrupi nõupidamisel Tallinnas Eesti paviljoni sisustamist. Lähtuvalt näituse teemast otsustati osa Eesti väljapanekust pühendada teadusele. Tartu Ülikool pakkus esialgu välja teemad, mis põhinevad pikaajalistel teadusuuringutel ja millel on ühtlasi praktiline väljund originaalse aparatuuri näol:

I. Keskkonna seisundi kontroll

1. Ioniseeriva kiirguse taseme fikseerimine õhus, vees, mullas, toiduainetes, inimese töökohas jm.

2. Kaasaskantavad ja statsionaarsed mõõteseadmed vees lahustunud hapniku, keskkonna pH, ammoniaagi, süsihappegaasi ja nitraatide kontsentratsiooni määramiseks.

II. Inimese heaolu, tema funktsionaalse seisundi diagnostika ja taastus.

3. Skeletilihaste funktsionaalse seisundi diagnostika teooria ja aparatuur.

4. Ultraheli– ja laserskalpellisüsteemid funktsionaalseks mikrokirurgiaks meeleorganitel ja hingamisteedel.

Nimetatud teemad on varemgi huvi äratanud nii Eestis kui rahvusvahelistel näitustel. Ühtlasi on näitusekogemus andnud autoritele võimaluse võrrelda oma tööde taset konkurentidega ja seada uusi arengusuundi.

Et Eesti ekspositsioon pole veel lõplikult koostatud, on oktoobri lõpuni võimalik pakkuda ideid või teemasid Eesti paviljoni kujundamiseks.

Kõik head ettepanekud on oodatud patendigrupis **Narva mnt. 6, tuba 203, tel. 35 294 või kirjalikult kantselei kaudu.**

LEENI UBA

LEPING ROOTSI KEELE PROFESSUURI ASJUS

15. oktoobril kirjutati ülikoolis alla lepingule, mis on sõlmitud Rootsi Instituudi ning Rootsi Humanitaar– ja Sotsiaalteaduste Nõukogu ja TÜ vahel.

Tartu Ülikoolis oli ka enne viimast sõda rootsi keele professuur. Rootsi poolt määratakse professor ning antakse õppematerjalid ja palk.

NEW YORGI ADVOKAAT LAHKAB EESTI MAJANDUSE VÄLJAVAATEID

Enne Eesti iseseisvuse taastamist 1991. aasta septembris oli Ameerika ärimeeste huvi Eesti vastu suurem kui praegu, ütles Eesti «Treuhandi» peaadvokaat njuujorklane Jenik Radon.

«Ameeriklased ei vaata enam Eestit kui NSV Liidu Hongkongi,» lausus Radon ajakirjanduskateedris esinedes. Ta rääkis, et varem võis Ameerika ärimees Eestis olles ajada äri ka Venemaal, sest puudus nii majandus– kui poliitiline piir.

«Ma ei usu, et Eestisse tuleb palju USA investeeringuid,» märkis Radon, lisades, et Eesti on ameeriklaste teadvuses ebastabiilne paik, kuhu on seetõttu riskantne investeerida.

Radoni sõnul on Eesti mainele halvasti mõjunud Ameerika ajakirjanduses viimasel ajal ilmunud artiklid, mis käsitlevad venelaste olukorda Eestis. Seetõttu näevad ameeriklased Eestit kui potentsiaalset territooriumi, kus võivad puhkeda kodanikurahutused.

Eestis on praegu umbes 40 erinevat tüüpi Ameerika ettevõtet, kuid need on väikesed või Euroopa kompaniide filiaalid. Kui ka Eestisse mõni suurem investeering tuleb, on see individuaalne ja juhuslik, sõnas Radon, tuues näiteks «Sheratoni» ja «Holiday Inni» hotellid.

«Eeskätt on Eestil loota investeeringuid Saksamaalt, Skandinaaviast ja alles seejärel igalt poolt mujalt,» ütles Radon. Ta põhjendas seda Eesti ja Saksamaa ajalooliste ja kultuuriliste sidemete ning geograafilise lähedusega.

Radon rääkis, et nii Saksamaal kui Skandinaaviamaadel on odavam kasutada siinset tööjõudu. Kuid ta lisas, et saamaks Lääne investeeringuid, ei tohi Eestis tööjõud olla kallim kui Vahe–Euroopas. Selle vältimiseks soovitas ta krooni devalveerimist.

«Eesti rahareform on tehtud ääretult hästi, mis on tekitanud teie maa vastu usaldust ja austust,» märkis Radon. Samas lisas ta, et praegune inflatsioonitempo, mis aastas võib ulatuda 300 protsendini, on liiga kõrge.

Eesti võib vältida mitmeid vigu, kui ta kasutaks välismaist ekspertabi, soovitas Radon, pidades silmas seadusloomet ning lepingute koostamise ja läbirääkimiste pidamise oskusi.

Oma loengu lõpus ütles Radon, et lähima 3—4 aasta vältel Eesti majanduslik olukord halveneb, kuid pikemas perspektiivis on väljavaated tänu rikastele naabritele küllalt head.

Praegu Eestis privatiseerimisprobleemidega tegelev 46–aastane Jenik Radon, New York — Tokio rahvusvahelise advokaadifirma «Radon & Ishizumi» juht on viimase nelja aasta jooksul käinud Eestis 30 korda.

Lähemal ajal kavatseb Radon tulla Tartu Ülikooli pidama majandusalast loengutsüklit.

Ajakirjanduse I kursus

RSR JÄTKAB

1963. aasta sügisel pärast John Kennedy tapmist registreeris väike grupp välispoliitikahuvilisi tudengeid tollase TRÜ komsomolikomitee juures rahvusvaheliste suhete ringi (RSR). Eesmärgiks seati Nõukogude rahuarmastava diplomaatia tegevuse uurimine ja propageerimine, seda ametlikult. Tegelikult tõmbas huvilisi kokku võimalus vahetada ning lahti mõtestada ametlikest ja poolavalikest infokanalitest kogutud teavet maailmas toimuva kohta.

60–ndate suhtelise sula ajal käisid ringist läbi mehed, kelle tegevus jättis jälje kogu ülikooli tudengiellu ning kes on ka praegu aktiivselt osalemas meedias, poliitikas ja ka teaduses. Tšehhoslovakkia sametrevolutsioonile järgnenud sisepoliitiline reaktsioon Nõukogude Liidus korrigeeris ringi tegevust. Kõige paindumatumad eemaldati, jäid leplikumad. Võimaluste piires jätkati tegevust nn. väikeses ringis. 80–ndate algul jõuti avalike ürituste korraldamiseni. Vaenlase tundmaõppimise sildi all etendati Lääne valimiskampaaniaid ja mõisteti kohut imperialistide üle.

Hea tsaari tulekuga aktiviseerus tegevus veelgi. Veidi paotunud infokanalid tegid võimalikuks ja vajalikuks üheskoos toimuvat analüüsida. Heaks kooliks oli loengute pidamine asutustes ja keskkoolides. Avalikustamise edenedes hakkas aga nõrgenema ringi senise töö uks — põhimotiiv, s.o. info vahetamine. Mõnel määral aitas kriisi leevendada võimalikuks saanud välissuhtlus.

Tihedad suhted tekkisid Turu Ülikooli politoloogiaklubiga, kellega on korduvalt ette võetud vastastikuseid külaskäike ning ühisreis Tadžikistani. Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudi korraldatud nn. ÜRO mudeli konverentsil osales ka meie esindus. Kontaktid Oxfordi politoloogidega oli paljudele meist esmakordne kokkupuude selle teadusala Lääne esindajatega.

Reisimisvõimaluste üldise avardumise järel ei osutunud ka politoloogiline turism enam piisavalt atraktiivseks. Meie peatähelepanu on hakanud uuesti koonduma ringi sees peetavatele ettekannetele ja neile järgnevatele ühistele arutlustele.

Eesti parteikeste tekkimise järel on RSR rõhutanud oma erakonnavälisust. Praegu kuulub meie hulka 4 erineva partei liikmeid. Varasematel aegadel kas sunnitult või teadlikult toimunud kodu-se sisepoliitika teemade vältimisest oleme üle saanud. Huvitav on olnud Eesti arengu kõrvutamine välismaailma protsessidega.

Meie üritused toimuvad teisipäeviti kl. 19 raamatukogu aud. 206. Jälgi reklaami!

ALLAN ALAKÜLA,
RSR–i asepresident

PARROTIGA ŠOTIMAAL

Ajaloomuuseumi direktor ELA MARTIS osales 12. rahvusvahelisel teadusinstrumentide sümpoosionil Edinburghis. Kuidas sattus sinna Tartu Ülikool?

Tartu Ülikool oli huvi äratanud oma ajaloolist teadusaparatuuri käsitleva kataloogiga, mida oleme välismaale saatnud. Kataloogis on andmed Parroti poolt ülikoolile 19. sajandi esimesel veerandil soetatud füüsikariistade kohta (neid oli üldse 445, säilinud on 50 ja need asuvad meie muuseumis). Kataloogid on koostanud Erna Kõiv, kes samuti sümpoosionist osa võttis. Et olime maailma muuseumide hulgas oma kataloogidega juba tähelepanu äratanud, oli nüüd hea võimalus kohapeal Tartu Ülikooli vastu huvi tekitada. Seal öeldigi juba, et osavõtjaid on Austraaliast Eestini, Baltimaadest teisi polnud. Ida–Euroopa maadest osales üks inimene Tšehhoslovakkiast ja üks Ungarist.

Programm oli ääretult tihe, peale ettekannete toimus palju ekskursioone.

Millest rääkisid oma ettekannetes tartlased?

Mina kõnelesin meie muuseumi tähtsamatest teadusajaloolistest kollektsioonidest ja tutvustasin üldse muuseumi. Ettekande ajal näidati ka Helsingi Ülikooli poolt tehtud filmi meie muuseumist, millele oli juurde monteeritud šoti muusika. Filmis näidati ka mitut katset vanade riistadega, nii et proua Kõiv pidi oma ettekandes need katsed uuesti ära seletama ja filmi nähti seega kaks korda (E. Kõivu posterettekanne oli kitsamast füüsikaalasest probleemist). See äratas üsna suurt huvi.

Classcard for admission to Joseph Black's chemistry class, 1770.
Royal College of Surgeons of Edinburgh.

Reis oli igati kasulik. See andis ka meile tunde, et meie muuseumil pole häbeneda midagi. Kahjuks on meie muuseumidel üldse aga see suur puudus, et lapsi toome muuseumi lausa sunniviisiliselt, mujal maailmas lähevad nad ise, ja kui palju on just lastele seal mõeldud. Näiteks Londoni Tehnikamuuseumis on isegi imikute mähkimise tuba. Kõikjal käiakse lastega, neil pruugib vaid nuppudele vajutada ja kohe viibivad nad teises maailmas. Lastele tehakse selgeks juba varakult ka igasuguseid protsesse ja teadusnähtusi.

Reisid on kallid, kuidas õnnestus üldse see teadusreis ette võtta?

Osa raha maksis kutsunud komisjon, kes oli just nn. vabanenud maade abistamisest huvitatud, aitas ka Tartu kultuurkapital. Tänu neile!

Ja mida kutsub TÜ Ajaloo Muuseum oma majja Toomel praegu vaatama?

Meil on praegu peale põhiekspositsiooni huvitav näitus baltisaksa üliõpilasorganisatsioonidest.

Küsis VARJE SOOTAK

KILLUKE LOODUSKAITSERINGI AVAMATKAST

*Nagu korralikku muinasjuttu, tuleks sedagi lookest siin alustada üdamast–aadamast; olgu selleks siis tagasivaade **Tartu üliõpilaste looduskaitseringi** (edaspidi TÜLKR) ajalukku.*

Oma asutamise hetkel, 1958. aastal oli ring esimene omataoline Nõukogude Liidus ning arvatavasti unikaalne ka maailma ulatuses (võib–olla mitte just kõige parem võrdlus: rohelise liikumise teke ja artikuleeritum väljendumine selles valdkonnas langeb maailmas 60–ndate aastate lõppu) — ju oli siis eestlane säilitanud vaatamata «tsiviliseerituse» kasvule siiski arvestatava sideme loodusega ning (tihti seda ise teadvustamata) püüdlus-se elada ja tegutseda loodust säästes.

Kui oma esimestel aastakümnetel oli TÜLKR–i tegevus väga mitmekesine ning toetajaskond rohkearvuline, siis viimasel ajal on looduskaitseringi korraldatavaid üritusi ja neil osalejaid järjest vähemaks jäänud. Oleks vist vale sellega seoses õhates vanu häid aegu taga kiita ning ringile tema praegust passiivsust ette heita — ajad on teised ning studiosus'e enesearendamise ja vaba aja sisustamise võimalused tohutult avardunud ning sellest järelduvalt on looduskaitseringi ürituste käimine osale «looduseinimestele» lihtsalt mingiks tavaks ja traditsioonilises vormis õppimisest mõnusaks vahelduseks jäänud. Kuna alati on eelistatud kvantiteedile kvaliteeti, siis on reklaam TÜLKR–st tema tegemistest kahjuks olnud üsna kasin — vanade olijateni jõuab infot kõikvõimalikke kanaleid pidi niikuinii ning uusi nägusid, kes alati on teretulnud, satub ringi ürituste kahetsusväärselt harva.

*Üheks rebaste kaasatõmbamise ürituseks oli mõeldud traditsiooniline **avamatk** 11. oktoobril, millest kohe ka veidi pikemalt juttu tuleb. Rebastega seoses peab kahjuks ära märkima, et oktoobri keskpaiga kohta tavatult külma ja lumise ilma tõttu (?) oli soojast voodist välja roninud vaid kümmekond Tartu üliõpilast; küll aga tegid sügisese avamatka kaasa parasjagu TÜLKR–il külas olnud 35 Helsingi ülikooli keskkonnakaitsetudengit, kes eelistasid pühapäevase päeva Nooruse tänava ühika asemel veeta metsas hulkudes. Samuti lõid kaasa mõned siin õppivad välistudengid. Külmast lõdisevatele Pekkadele oli Ahja jõe ääres loodusega tutvumine kindlasti meeldivaks vahelduseks pärast paaripäevast retke Kirde–Eesti saastatuimatesse paikadesse. Avamatk ise läks tavapärast rada: hommikul rongiga Taevaskotta, et peatuda tunnikeseks Suures Taevaskojas Ahja jõe ääres, kuulata lühikesi sõnavõtte, tutvumaks lähemalt looduskaitseringi, Taevaskoja ja üksteisega ning et pidada ära vana tava kohaselt käbiviskevõistlus ülevalt paljandilt üle jõe alla lagendikule. Ja arvata võib, et sel korral tehti ajalugu — mõlemad esikohad läksid Helsingi ülikooli, Mari Jüssile ja Matti Lindholmile.*

Pingelisele käbivõistlusele järgnes jalutuskäik Saesaarele, kus peatuti, et teha lõkkel paar pange kuuma teed ning kuulata Tõnu Oja arvamusi Eesti rohelise liikumise ja teravamate keskkonnaprobleemide kohta Eesti Vabariigis. Pärast väikest ekslemist (ka traditsioon!) jõuti Kiidjärvele, kus arvasime paremaks sel korral oma matk lõpetada, sest ülelahe naabreid ei paistnud just vaimustavat idee minna lumesajus võiduka lõpuni ehk järgmise raudteejaamani Valgemetsas. Ja nagu külmetavate matkaliste rõõmsatest nägudest välja võis lugeda, läks TÜLKR–i avamatk päris asja ette, sest kui tihti seda praegusel ajal ikka juhtub, et üliõpilane loengus käimise ja õllejoomise kõrvalt aega leiab, et ühe päeva lihtsalt looduses ringi vaadata?

Lõpetuseks üks seik, mis seekordselt avamatkalt vahest kõige rohkem meelde jäi: bussiga tagasi Tartu poole sõites oldi tunnistajateks autoavariile, kus sõitvale «Moskvitšile» teeäärsest metsast langev puu otse peale oli lahmatanud. Autos olijad ime läbi kannatada ei saanud ning suure puu teelt kõrvaldamisega sai päris palju nalja. Juhtunu peaks ilmselt statistikutele kõneainet pakkuma; on vist üsna väike tõenäosus, et tormist murtud puu otse sõitvale autole otsa sajab. Aga nii see just oli!

Kõiki huvilisi järgmistelegi TÜLKR–i üritustele kutsudes

PEEP MARDISTE,
stud. geogr.

TÄNU

Suur tänu kõigile, kes aitasid kaasa balti–saksa korporatsioonide «Livonia», «Estonia», «Neobaltia», ja «Fraternitas Academica» mälestuse jäädvustamisele Tartus oktoobrikuu esimesel nädalal.

Eriti tahaks tänada Tartu Ülikoolist:

teabetalitusest (prl. Katri Raiki),

Ajaloomuuseumi kõiki töötajaid, eriti aga pr. Ela Martist, pr. Mare Viiraltit, pr. Sirje Tamulit, ajalooteaduskonnast õppejõudu hr. Villu Tamulit, magistranti hr. Toomas Hiiot, hr. Lauri Lindströmi ja üliõpilast hr. Agur Bennot, kirjastusest pr. Marta Raismad ja hr. Andrus Peeglit, kinokabinetist hr. Paul Vesikut, vana kohviku töötajaid ja juhataja pr. Virve Pärna.

Austusega ANDRES REKKER

TÜ KÄSKKIRI

9. 10. 1992. a. nr. 168

1. Viia alates 15. oktoobrist 1992. a. ülikooli töötajate palgamäärad HM kehtestatud keskmiste määradeni nendes teaduskondades ja allasutustes, kes on esitanud palgafondi 15% kokkuhoiu ettepanekud. Erijuhud vaatab läbi reformikomisjon ja teeb nende kinnitamise osas ettepanekud valitsusele.

2. Õppejõududele ja teaduritele kehtestada ühtsed ametipalgamäärad sõltumata tööstaažist ja teaduslikust kraadist (vt. lisa 1).

3. Abipersonali, tööliste, teenistujate ja spetsialistide palga määrab allasutuse juhataja, arvestades tööpanust ja kvalifikatsiooni lisas 2 toodud palgamäärade alusel.

4. Teadusfondist finantseeritaval koosseisul jäävad palgamäärad miinimumtasemele.

ÕPPEJÕUDUDE JA TEADURITE PALGAMÄÄRAD KROONIDES

Ametikoht	Palgamäär
1. Assistent, õpetaja	740.—
2. Nooremteadur, teadur	695.—
3. Vanemõpetaja, vanemassistent, lektor	825.—
4. Dotsent	970.—
5. Vanemteadur (koht eeldab kraadi olemasolu)	920.—
6. Abiprofessor	1075.—
7. Professor, erakorraline professor	1135.—
8. Korraline professor	1200.—
9. Kateedrijuhataja: professor	1200.—
dotsent	1075.—
lektor	870.—
10. Osakonna, instituudi, keskuse, kliiniku juht:	
abiprofessor, dotsent	1135.—
professor	1200.—
11. Prodekaan: dotsent, abiprofessor	1135.—
professor	1200.—
professor (arstit.)	1265.—
(muudel üks palgaaste kõrgem põhiametikohast)	
12. Dekaan: (usut. ja sotsiaalt.) väikses teaduskonnas	1200.—
keskmises teaduskonnas	1265.—
suures (arsti–)teaduskonnas	1265.— +10%

Õppejõu ametikoha kohusetäitja (korralise professori kt. jt.) saab ühe astme võrra kõrgemat palka võrreldes oma endise ametikohaga.

ABIPERSONALI, TÖÖLISTE JA SPETSIALISTIDE PALGAMÄÄRAD KROONIDES

	Palgavahemik	Keskmine palk
1. Abipersonal (koristaja, riidehoidja, majahoidja, valvur jt.)	300—310	305.—
2. Töölised	310—505	370.—
3. Teenistujad (sekretär, asjaajaja, masinakirjutaja, laborant, komandant jt. keskharidusega spetsialistid)	330—435	370.—
4. Keskeriharidusega spetsialistid (raamatukoguhoidja, raamatupidaja, tehnik jt.)	400—540	470.—
5. Kõrgharidusega spetsialistid (insener, ökonomist, raamatukoguhoidja, raamatupidaja jt.)	540—695	615.—
6. Peaspetsialistid (pearaamatupidaja, –insener, –mehaanik, –energeetik) osakonnajuhataja	655—825	740.—
7. Kõrgkooli allasutuse (raamatukogu, muuseumi, huvikooli jt.) juht	695—870	780.—

HARIDUSMINISTEERIUMI KÄSKKIRI

9. 10. 1992. a. nr. 223

MINIMAALPALGA KOHTA

EV Valitsuse 24. 09. 92 määrusega nr. 274 «Töötajate töö tasustamise kohta» kehtestati 1. oktoobrist 1992. a. töötajate kuupalga alammääraks 300 krooni ning kinnitati eelarveliste asutuste ja organisatsioonide palgaastmestiku kuupalgamäärad kroonides vastavalt lisale.

EELARVELISTE ASUTUSTE JA ORGANISATSIOONIDE TÖÖTAJATE PALGAASTMESTIK

Palgaaste	Kuupalgamäär (kroonides)	Palgaaste	Kuupalgamäär (kroonides)
1	300	17	695
2	305	18	740
3	310	19	780
4	320	20	825
5	330	21	870
6	340	22	920
7	350	23	970
8	370	24	1020
9	400	25	1075
10	435	26	1135
11	470	27	1200
12	505	28	1265
13	540	29	1335
14	575	30	1410
15	615	31	1490
16	655	32	1600

☞ INFO ● INFO ● INFO

Saksa Akadeemilise Vahetusteenistuse (DAAD) stipendiumid 1993/94 õ.–a.

Eestile on eraldatud 7 aastastipendiumi vanemate kursuste üliõpilastele ja noortele teadlastele, 5 semestristipendiumi saksa filoloogia üliõpilastele, 10 stipendiumi osavõtuks kõrgkooli suvekursustest ja 5 uurimisstipendiumi (1—3 k.) kraadiga teadlastele.

Avaldused koos dekaani soovitusega ja saksa keeleoskuse tõend (aastastipendiumi taotlejatele ja suvekursustest osavõtjatele) esitada **välissuhete osakonda 2. novembriks.**

Lisaks eelnimetatud stipendiumidele on võimalik

— korraldada õppereise üliõpilastele; grupi suurus kuni 30 inimest, reisi kestus 7—21 päeva,

— lühiajaline (1—3 k.) uurimisstipendium neile, kes on varem viibinud Saksamaal DAADi stipendiaadina.

Lähemat informatsiooni stipendiumide tingimuste kohta saab ka üliõpilaskonna valitsuselt.

KUS SOE, KUS KÜLM?

Ülikooli peainseneri teenistuselt sai ajaleht järgmise info.

1. Tiigi tn. hoonetegruppi ei köeta. TÜ saab soojuse Tiigi sauna soojussõlme kaudu, mis on sauna poolt aga remontimata ja seda ei kavatsetagi teha. 12. oktoobrist teeb seal remonti TÜ brigaad prorektor Vello Peedimaa korraldusel, s.t. tehakse teise asutuse tegemata jäänud tööd. Ajalehe ilmumise ajaks peaks hoonetegrupp soe olema.

2. Kõikidel TÜ objektidel on soojaveesiibrid suletud, kuna praegu puuduvad summad ettemaksuks.

3. Ametiruumid on jahedad, kuna nende arvestuslikuks temperatuuriks on k.a. määratud 14° C (keskkatlamaja andmetel). Sel põhjusel väljastab keskkatlamaja küttevett temperatuuriga 50° C ning radiaatorite pinnatemperatuur ei ületa 35—40° C. Küttevee madala temperatuuri tõttu ei ole efektiivne ka õhkküte (kalorifeerid).

Kogu soojamajanduse planeerimist raskendab ka asjaolu, et ei osata öelda sooja hinda.

Vaneminsener P. PÄSS

MAAILM ON LAHTI

22.—24. septembrini toimus Kölnis 6. laagrikorraldajate kokkusaamine *(Meeting of Camp Organizers)*. Kohtusid ja vahetasid mõtteid inimesed, kes organiseerivad rahvusvahelisi tudengilaagreid. Eesti oli selles seltskonnas esindatud esmakordselt.

Laagrite põhimõtteks on teistest riikidest ja rahvustest tudengitega suhtlemine läbi sportliku tegevuse, s.o. matkamine, purjetamine, rattasõit jms. Seega pole sport ja kehaline tegevus mitte eesmärk omaette vaid kui vahend suhtlemiseks või lihtsalt laagrielu üks osa, mis rõõmu pakub.

1993. aasta laagrite kalender:

16.—23. jaan —	Saksamaa, Kleinwalsertal —	mäesuusatamine, suusatamine, lumelaud jm. talisport.
30. jaan.—15. märts	Bulgaaria —	7, 10– ja 14–päevased talispordilaagrid.
5.—14. veebr. —	Poola, Zakopane —	taliuniversiaadiga kõrvuti toimuv spordi– ja kultuuripidu (oodatakse 5000—8000 tudengit).
Veebruar —	Tšehhoslovakkia, Krkonoše —	talisport.
Juuni lõpp —	Tšehhoslovakkia, Slapy järv —	allveesport, ujumine.
Juuli algus —	Tšehhoslovakkia, Vltava jõel —	paadimatk.
Juuli algus —	Kreeka, Ateena —	allveesport, purjetamine, ratsutamine.
15. juuni—15. juuli	Bulgaaria —	7, 10, 14–päevased laagrid.
Juuli lõpp, augusti algus —	Eesti saared ja Kääriku–Tartu–Kauksi–Võsu–Tallinn —	2 jalgrattamatka (oodata 20—25 välistudengit).
15. aug.—29. aug.	Poola, Wilkase järv —	ratsutamine, purjetamine, pallimängud.
30. aug.—5. sept.	Soome, Muonio —	matkalaager Lapimaal.

Mitmed kuupäevad on veel lõplikult paika panemata. Kolmandas tulbas on toodud lihtsalt mingi laagrit iseloomustav vihje, aga igas laagris tehakse loomulikult veel väga palju huvitavat.

Loomulikult ei ole midagi ilma rahata. Olenevalt laagrist peab Lääne–Euroopa tudeng maksma päevas 15—30 dollarit endiste sotsialismimaade (ka Eesti) üliõpilastelt küsitakse 10—15 dollarit. Summa sees on elamine–söömine–üritused. Kohalesõit jääb enda mureks.

Kellel tekkis huvi ja kes tahaks rohkem infot või end juba kuskile kirja panna (aga igast riigist saab vaid teatud arv tudengeid — palju täpselt, sõltub laagrist), või kes sooviks aidata meie oma laagrite korraldamisel, pöörduge **Eesti Akadeemilisse Spordiliitu (Jakobi 5, tuba 112).**

TARVI UUSEN,
EASL–i peasekretär

Tudengikonverents

Kehakultuuriteaduskonna korraldusel toimub **23. ja 24. oktoobril rahvusvaheline üliõpilaste teaduslik konverents.** Avamine on esimesel päeval kell 9 ülikooli aulas, õhtune istung algab kell 14 TÜ raamatukogu saalis. Teisele päevale on planeeritud ainult üks istung, algusega kell 9 raamatukogu saalis. Esimesel päeval tulevad arutusele kehakultuuri ja spordi meditsiinilis–bioloogilised probleemid, teisel päeval sotsiaalteaduslikud ja spordipedagoogilised probleemid. Seoses rohkearvulise väliskülaliste osavõtuga on konverentsi töökeeleks inglise keel.

UJUMA

Üliõpilastel on võimalus käia ujumas 16. Keskkoolis (Kaunase puiestee, buss nr. 18) kaks korda nädalas (teisipäeval ja neljapäeval) kell 18—19. Tunnid algavad 27. oktoobrist ja kestavad jõuluvaheajani. Kaheksa nädala maks on 20 krooni. Pääsmete saamiseks tuua arstitõend ülikooli arstipunktist. Infot saab ülikooli spordiklubist (Jakobi 5, tuba 144).

Pääsmeid saab ujumisõpetaja Margit Kaljo kaudu juba koolimajast. Tundi minnes kaasa võtta pesemisvahendid ja ujumismüts.

* * *

Töötajad! Tartu koolides on võimalik ujulatunde üürida. Tuleks hakata rühmi organiseerima. Info spordiklubist.

Spordikeskuse juhataja
VALTER LENK

TÄHELEPANU, EESTI FILOLOOGID!

Paul F. Saagpaku «Sünonüümisõnastiku» 92 eksemplari loosimine toimub **neljapäeval, 29. oktoobril kl. 16 peahoones J. V. Veski aud.**

Nõuetele vastava avalduse esitanud võtavad loosi oma käega. Puudujate eest teeb seda Fortuuna. Sõnastiku saab kätte kohapeal.

AKADEEMILISE MUINSUSKAITSE SELTSI ÜLDKOOSOLEK

on esmaspäeval, 26. oktoobril kl. 18 keemiahoone aud. 320. Päevakorras: uue põhikirja kinnitamine, esimehe ja juhatuse valimine. Samas võetakse vastu uusi liikmeid.

«BIOEETIKA»

(Eeskätt doktorantidele)

Dots. V. Parve, teisipäeviti alates 3. novembrist.

Esimene kord kl. 15 Uues Anatoomikumis.

Tutvustus peahoone teadetetahvlil.

«STRESS JA ADAPTATSIOON»

Vanemõpetaja Taie Kaasiku valikkursus «Stress ja adaptatsioon» algab **esmaspäeval, 2. novembril kl. 16 Vanemuise 46 ruumis 208.** Info hügieeni kateedrist tel. 306 31.

ANTAKSE TEADA,

et J. Karusoo loengud jäävad ära.

TÕLKEBÜROO

Detsembris Tartus tööd alustav tõlkebüroo pakub targale inimesele tasuvat tööd.

Kirjuta endast ja palgasoovist valitud töö keeles **15. novembriks** «Eesti Ekspressi» Tallinna koodil 7598. Vastame kõigile, ka ebasobivatele kandidaatidele.

Meeldivat koostööd!

AUTOJUHIKURSUSED

Tartu Maakonna TSK (Riia 22, tel. 75 216) korraldab autojuhi B–kategooria ja mootorratta A–kategooria kursusi. Õppetöö tööpäevade õhtutel kl. 18–st (ca 2 korda nädalas).

VÕRKPALLIMEISTRIVÕISTLUSED

TÜ nais– ja meeskondade võrkpallivõistlused on 26.—28. oktoobrini. Algus 26. oktoobril kl. 17 Ujula 4.

KORTER!

On 3 vakantset 3–toalist korterit ülikooli töötajate korteriühistus. Info tel. 35 261 J. Tamm.

☞ INFO

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

☎ 35 180

NR. 30 (1690)
REEDE,
30. OKTOOBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- ROOTSIAEGNE ÜLIKOOL — 2. lk.
- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- REKTOR SAKSAMAAL — 3. lk.
- «CALIGULA» — 3. lk.
- TÜÜ EBASEADUSLIK PÕHIKIRI — 4. lk.

Gustav Adolf sai päeva näha

Uue kalendri järgi 25. oktoobril 1632. aastal oli Tartu Ülikooli pidulik inauguratsioon — avamine ja sisseõnnistamine. Tänavu 23. oktoobril tähistas Tartu Ülikool oma 360. aastapäeva.

Kuningaplatsi aktuse avas Tartu Akadeemilise Meeskoori mehine «Gaudeamus». Valgetes kinnastes ja rapiiridega korporandid ja pisut tagasihoidlikumad akadeemilised seltsid kandsid Adolfi platsile oma lipud. Kõnelesid Tartu Ülikooli ja Põllumajandusülikooli rektorid.

Vabade kunstide professor Hando Runnel võrdles *alma mater*'it oma vanaisaga, kes pidas sünnipäevi terve aasta läbi vana kalendri järgi, uue kalendri järgi, õigel päeval. Rootsi Kuningriigi poolt õnnitles ülikooli **Rootsi kultuuriatašee Hans Lepp. Linnapea Ants Veetõusme** sõnavõtust jäi kõlama valmisolek akadeemilise Tartuga koostööd teha. Ülikooli rektori Jüri Kärneri kõnes heiastunud tulevikukangastused Tartust kui Göttingeni, Lundi või Uppsala sarnasest ülikoolilinnast peaksid seeläbi reaalsemaid värve omandama.

Edustuse eesistuja Indrek Ild (korp! Ugala) ütles Kuningaplatsil: «Tore on jälle näha noori kogunemas Taaralinna üllate teaduste templi sammaste vahele. Nad on ärganud. Neid on äratanud karmi reaalsuse külm käsi. Nüüd ollakse valmis tegutsema. Kuid ülikool, meie toitja ema, ringutab veel poolunes. Ta pole veel päriselt ärkvel, kuid ei maga ka enam mitte. Loomulik, et ärkamine tal niipalju aega võtab, eks ole tal ju tubli 360 aastat turjal.» Üliõpilasesindaja lõpetas oma suisa ärkamisaegsest tulisusest kant kõne üleskutsega:» Tõmmakem välejalgne ratsu soost välja ja kapakem edasi! Ehk tõuseme veel lendugi!»

PIRET TALI

ANDRES JOALA fotod

Rootsiaegse Tartu Ülikooli tähendus Eesti kultuuri– ja teadusloos

● Aulaettekande teesid ●

25. oktoober kui tähtpäev. 30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsi kuningas Gustav II Adolf alla Tartu Ülikooli asutamisürikule. 15. oktoobril, uue kalendri järgi 25. oktoobril, toimus ülikooli inauguratsioon — pidulik avamine ja sisseõnnistamine. Mõlemal päeval on oma kordumatu tähendus. Asutamisürikule allakirjutamine Kolmekümneaastase sõja väeleeris Nürnbergi lähedal andis õigusliku põhistuse, oktoobripäev 360 aastat tagasi märgib ülikooli sündi ja töö algust. Selle eelkäijaks ja baasiks oli 13. (23.) oktoobril 1630 avatud nn. akadeemiline gümnaasium, mis vastas sisult umbes anglo–saksi maade kolledžile.

Nimest. Nõukogude okupatsiooni ajal, kui rootsiaegset ülikooli püüti halvustada või koguni olematuks kuulutada, välditi sõna «ülikool» ja rõhutati nimetust **Academia Gustaviana.** Asutamisürikus öeldakse *academia sive universitas* (akadeemia ehk ülikool). Neist esimene märgib ülikooli kõrgemat järku, teine teaduste kõikehaaravust. Tavaline nimi oli **Academia Dorpatensis.** Academia Gustaviana märgib ülikooli esimest tegevusperioodi (1632—1665), sellele järgneb teise perioodina Academia Gustavo–Carolina (1690—1710).

Ideaalid ja hariduspoliitika. Ülikooli aluseks olid humanismi ja varase valgustuse ideaalid. Neist lähtus ülikooli esimene kantsler Johan Skytte, kui ta avaaktusel peetud kõnes rõhutas, et ülikool on mõeldud mitte ainult aadlile ja linnakodanikele, vaid ka vaestele talupoegadele. Mõju avaldas Gustav II Adolfi aegne hariduspoliitika. Eeskujuks oli Uppsala Ülikool. Ülikool oli ideaalide kandja.

Avatud ülikool. Tartu Ülikool oli avatud sotsiaalselt ja geograafiliselt. Professoreid kutsuti peamiselt Saksamaalt ja Rootsist. Enamik neist oli õppinud ja saanud teaduskraadid Uppsalas või mõnes Saksamaa ülikoolis. Meditsiiniprofessorid olid omandanud doktorikraadid Hollandis Utrechtis. Õpitud oli ka Strassbourgis, Kopenhagenis või Oxfordis. Tihti käidi välisreisidel, mille jooksul külastati paljusid teisi ülikoole.

Üliõpilaskond pärines paljudest maadest. Ülikooli esimesel perioodil oli enamik üliõpilasi rootslased ja teisel perioodil sakslased, nende seas oli arvukalt baltisakslasi. Tartusse tuldi õppima Austriast, Böömimaalt, Transilvaaniast ja teistest kaugematest paikadest. Üliõpilaste seas oli rootsi ja soome talupoisse ja teisi madalamatest seisustest noormehi.

Euroopa ülikool. Teadusliku taseme poolest oli Tartu Ülikool keskmiselt samal järjel nagu teised ülikoolid Euroopas. Kiiresti võeti kasutusele uued ideed ja teadussaavutused. Tartu Ülikooli professorite seas oli hulk väljapaistvaid teadlasi. Näiteks matemaatikaprofessor Sven Dimberg oli esimene, kes hakkas alates 1693. aastast (võib–olla ka 1690) süstemaatiliselt esitama Newtoni õpetust. Prof. Johannes Gezeliuse kreeka keele grammatika oli Rootsi ja Soome koolides kasutusel veel 19. sajandil. Paljud Tartu professorid leidsid teenistust Saksa ja Rootsi ülikoolides.

Ülikooli kasvandikud. Tartu Ülikooli tegevuse tulemusena tekkis Baltimail uus ühiskonnakiht — haritlaskond: kirikuõpetajad, õpetatud juristid, ametnikud, linnakoolide õpetajad, jne. Ülikool aitas luua haridust hindavat õhkkonda. Paljud kasvandikud said kuulsaks teistes maades (Urban Hjärne, Olaus Verelius, Johannes Gezelius jt.).

Tähendus Tartu linnale. Tartu linn omandas ülikoolilinna maine. Kaubateedest kõrvale jäänud ja vaesunud linn teostas ennast hariduses. Tartu saabunud professorid ja üliõpilased lõid uue miljöö. Tartut hakati nimetama Emajõe Ateenaks.

Eesti keel. Kuigi õppe– ja teadustöö toimus ladina keeles, õpiti ja kasutati ka paljusid teisi keeli. Rootsi poeet ja dramaturg Isak Börk (Björk) esines rootsikeelsete värssidega. Saksa keele oskus oli üldine ja tegeldi ka luulega selles keeles. Üliõpilased õppisid aga ka eesti ja läti keelt. Kohalike keelte hea tundmine oli vajalik pastori ametiks. Rootsi võimud nõudsid ametnikelt eesti või läti keele oskust. Suutmaks otsustada üliõpilaste keele oskuse taseme üle, õppisid eesti keelt ka professorid. Professorid ja üliõpilased kirjutasid eesti keeles nn. juhuluulet. Ülikooli kasvandikud on tegelnud piibli tõlkimisega eesti keelde, avaldanud eesti ja läti keele grammatikaid, tõlkinud kirikulaule, sellega laulukultuuri edendades. Ülikool ja kasvandikud aitasid kaasa keele säilimisele ja kirjakeele kujunemisele.

Kokkuvõtteks. Rootsiaegne ülikool lõi traditsioonid ja andis põhistuse saksakeelsele keiserlikule ülikoolile 1802—1889, millele järgnes venekeelne 1889—1918, Landesuniversität 1918 ja eesti rahvusülikooli rajamine 1919.

Professor
HELMUT PIIRIMÄE

PIDEVALT MUUTUDA

Aastapäevaaktusel viibijaid üllatas oma külaskäiguga vabariigi president **Lennart Meri,** kes on ka TÜ vilistlane. Ta lõpetas ajaloo-keeleteaduskonna 1953. aastal. «Muutuvas, iseennast taastavas ja ennast tuleviku poole sirutavas Eesti Vabariigis soovin Tartu Ülikoolile, oma *alma mater*'ile tänasel 360. aastapäeval õnne, edu ja selget tulevikutahet.»

Seejärel ütles president, et Tartu Ülikool on osa Eesti Vabariigist, sest ta on osa Eesti kultuurist. «Kultuur on ainus keskkond, mis kindlustab inimese taastootmise nii, nagu me inimest Euroopas mõistame. Aastakümneid oleme juubelipäevadel harjunud viitama minevikule, oma juurtele, et sel viisil leida lootust ja õigustust tulevikule, sest tulevik ei ole olnud Eestile garanteeritud. Täna palun ma teid üheskoos pöörata pilk tulevikku»... «Tulevikku suunatud pilk esitab meile sootuks uusi küsimusi ja mõtteid.»

«Noored, kes tänavu sügisel immatrikuleeriti, lõpetavad ülikooli 1997. aastal ja saavutavad oma täisküpsuse järgmisel sajandil, kui Eesti on Euroopa Ühenduse liige. Lapsed, kes tänavu läksid esimesse klassi, on tänavuste rebaste üliõpilased, tänavuste rebaste rebased aastal 2004 ja saavutavad oma täisküpsuse aastal 2007. Kas oskame realistlikult hinnata, missuguseid erialasid vajab sel aastal EV keemiatööstus, tervishoid, side ja transport, põllumajandus, kunst või filmikunst, kirjandus?»

Lennart Meri ütles, et ülikooli alusmüür on rajatud ülikooli akadeemilise pere kätega ja et see on juba paika pandud, ent kui täpselt me teame mitut korrust see alusmüür peab kandma, kuhu tuleb uks ja kuhu aken? Selle küsimuse vastuses põimuvat kultuur ja poliitika. «Ma soovin Teile, lugupeetud rektor, lugupeetavad professorid, jõudu ja sihikindlust vastuse leidmisel, sest see ongi akadeemilise töö sisu ja veel enam, see on Eesti Vabariigi tulevik.»

Rektor prof. **Jüri Kärner** ütles oma vastuskõnes presidendile, et Tartu Ülikool loodab tihedale koostööle ja toetusele Riigikogu ja Valitsuse ja presidendiga. «Meie taotlus on, et Tartu Ülikool ja meie partner Tallinna Tehnikaülikool saaksid tõeliseks teadusülikooliks, kellele langeb põhihool ja vastutus Eesti teaduse ja hariduse edendamisel. Me loodame, et Riigikogu toetab meie püüdlusi, leides võimaluse asjakohase teadusülikooli seaduse vastuvõtmisel. Me püüame igati vastata Eesti rahva traditsioonilisele püüdlusele — hariduse andmisele. Me usume, et meid toetatakse selles ja et me ei pea külma või hädapäraste vahendite puudumise tõttu olema sunnitud järele andma oma soovist tagada teadmisi.»

Rektor ütles, et Tartu ülikool uueneb tõelise akadeemilise avatuse ja koostöövalmiduse suunas. «Me uueneme koos Eesti riigiga. Sellega seoses sooviksin meeleldi tutvustada Riigikogus oma taotlusi ja probleeme, et neid paremini lahendada kogu Eesti huve silmas pidades. Sellest võiks alata ka teadusülikooli seaduse arutelu. See oleks parim kingitus meie *alma mater*'ile.»

* * *

Seejärel jõudis järg kolme ettekandeni. **Rektor prof. Jüri Kärneri ettekanne** algas Tartu Ülikooli audoktori Bernard Kangro kirjutatuga:

«360 aastat saab selle varahommikuni *«... 15. oktoobril 1632. a., mil kellad kõikides Dörpathi ehk Dorpti kirikutornides helisema hakkasid ja pidulik protsessioon Toomemäelt alla linna, Rootsi garnisonikiriku poole suundus, kõige tipus kindralkuberner Johann Skytte, siis äsjaasutatud õuekohtu president, rüütelkondade peamehed, linnade bürgermeistrid, garnisoni kõrgemad ohvitserid, vaimulikud, professorid ja üliõpilased. Ja mitte ühtegi neist, kelle maal ja kelle jaoks ka see kõrge kool avati.»*

Meid ei huvita see hiilgus ja mitu päeva kestnud pidu, vaid see osake Skytte kõnest, mis käsitles siiski ka talupoegi. Ta rõhutas, et ülikoolis õppimise ja hariduse valguse osaliseks peavad saama ka vaesed talupojad, kellel *«seni peaaegu nagu keelatud on midagi õppida, et niimoodi ühes nende ihuga ka nende vaimu võidaks kütkestada.» Skytte avaldas... lootust, et... senisele suurele laastusele järgneb ülesehitus ja pimedusele kõikide vooruste uus lembe valgus.» (B. Kangro, 1970).*

Edasi peatus rektor ülikooli tänasel ja homsel päeval ning esitas küsimuse, — kui valmis oleme praegu selle maa noori teenima. «Ülikoolide üheksa sajandi pikkuses traditsioonis on alati kõlanud teadmiste hankimise, s.o. teaduse ja teadmiste levitamise, s.o. õppimise–õpetamise missioon. Selle koha pealt oleks nagu kõik selge.» Ta meenutas prof. Hain Rebase kevadel öeldut: «Armsad kolleegid, meil on oma uues riigis ainulaadne võimalus luua vabale noorsoole optimaalne väljaõppe süsteem. Võtkem värskendatult üliõpilaskeskses miljöös juhtnööriks rahvusvaheliselt aktsepteeritav teadus, organisatsioon ja õpetus.» Rektor ütles, et selles suunas ülikool ka liigub, kui me arvestame väljastpoolt tulevat hindamist (Rootsi), oma reformikomisjoni otsuseid jne.

Ta tõi ülikoolide osas olulisena esile veel ühe aspekti: ühiskonna teenimise, mille eraldi rõhutamine olevat vajalik just nüüd, kiirete–raskete muutuste ajal.

«Ülikoolide senise püsimise üheks aluseks on igivana imperatiiv — pidevalt muutuda. ...Meil on selge, et tuleb muutuda, kuid ei ole lihtne küsida metoodika osas, kuidas panna ajud ühises suunas liikuma...»

«On tõesti veider, et ülikool on kõige loomingulisemate inimeste kooslus, kuid niipea, kui on vaja reformida ülikooli ennast, kaob hetkega kogu loominguvõime... Kõige efektiivsemaks uuenduskangiks osutub raha. Rahade perioodiline kärpimine on heaks vahendiks ka õpetamise kvaliteedi olulisel tõstmisel. Kohe ollakse valmis kaotama õppeprogrammides parallelisme, koondama põhitähelepanu õppeplaani telgaintele ja hülgama vähesisukad perifeeriaained. Veelgi olulisem on anda kriisi ajal raha lugemine ja planeerimine õppetööd läbiviivate professorite endi kätte. Praktika näitas, et kiiresti leitakse kokkuhoiuvõimalus kasvõi sellistes valdkondades, nagu telefoni– ja sekretariaadikulud.»

Ta ütles, et kui aga soovitakse reformi teha ülikoolisiseselt, mitte välisjõudude algatusel, on tarvis eneseanalüüsi. «Sellega tõuseb inimeste endi aktiivsus, tiheneb kommunikatsioon ning ärkab kollegiaalsus, mis kahjuks kipub aeg–ajalt tagaplaanile jääma. Andmestiku kogumine ja süstemaatika tõstab usaldusväärsust enese ja teiste silmis. Andmetest saame vajalikku informatsiooni. Selline eneseuuring peaks olema pidev, planeeritud ning orienteeritud kahele suunale: institutsioonile ja õppeprogrammile, institutsioonile tervikuna ja igale õppeprogrammile eraldi. Eneseuuring peaks olema hindav, mitte kirjeldav, sõnastama tugevad ja nõrgad küljed jne. Kui selliselt end koondada, peaksime olema valmis selle maa noori ülikoolis oma ühiskonna jaoks ette valmistama...»

* * *

Seejärel esinesid ülikooli ajalooteemaliste ettekannetega prof. **Helmut Piirimäe** ja dots. **Villu Tamul** (vt. eelmist lehte).

Ülikooli õnnitlesid tema tähtpäeval ja andsid üle auaadressi TTÜ rektor prof. **Olav Aarna** ja EPMÜ rektor prof. **Olev Saveli.**

Pärast aktust võis aulas kuulata **Viljandi linna kapelli,** kes esitas 17. sajandi keskpaiga muusikat. Kahjuks olid aula pingiread meeleoluka vanamuusika ajal hõredad.

* * *

TÜ aastapäeval osalesid külalistena peale EV presidendi Lennart Meri veel Prantsusmaa suursaadik H. E. Jacques Huntzinger, Rootsi suursaatkonna kultuuriatašee Hans Lepp, Soome suursaatkonna pressi– ja kultuurinõunik Seppo Kuusisto, Läti suursaatkonna pressiatašee Skaidrite Nurges, Poola suursaatkonna *Charge d' Affaires Jan Kostrzak,* Ameerika suursaatkonna esindaja Adrian de Grassreid ja Norra suursaadiku abikaasa Jon Nygaard.

NB! Toimetus parandab ka eelmisse lehte jõudnud vea pärast, mis tekkis esialgset kava vääriti lugedes. Nii Kuningaplatsil kui aulas laulis **Tartu Akadeemiline Meeskoor Alo Ritsingu juhatusel.** Vabandame.

VARJE SOOTAK

TÜ NÕUKOGUS

● 23. oktoobril ●

Päevakorrast hääletati maha (väljajätmise poolt 17 nõukogu liiget, vastu 9, erapooletuid 8) **abiprofessuuri avamine.** Viimasel valitsuse koosolekul pidasid abiprofessuuri avamist kiirustamiseks filosoofia– ja arstiteaduskond. Nüüd oli nõukogule saabunud füüsika–keemiateaduskonna ettepanek küsimus edasi lükata, kuni on konkreetsemalt selgunud ülikooli struktuur. Dekaan dots. Henn Voolaid põhjendas seda sellega, et praegu ei tea veel täpselt, mis saab dotsentidest ja missugused funktsioonid on abiprofessoril. Prof. Ants Tuulmets lisas, et praegune abiprofessorite jagamine (valimine) ei lähtu veel igati sisulisest vajadusest. Abiprofessuuri avamine lükatigi edasi, kuni reformikomisjon töötab välja abiprofessori statuudi ja leiab lahenduse dotsentide probleemile.

Ainsa põhiküsimusena oli arutusel 1992. aasta **TÜ eelarve.** Pärast põhjalikku arutelu võeti vastu otsus ja eelarve kinnitati, sellest aga lähemalt järgmises ajalehes.

MILLEST RÄÄKISID ARHEOLOOGID?

Üle–eelmise nädala teisipäeva õhtul kogunes ülikooli peahoone ühte auditooriumisse paarkümmend Õpetatud Eesti Seltsi liiget, arheoloogi ja arheoloogiahuvilist.

ÕES–i esimesel, järjekorras aga 1077. koosolekul esinesid ettekannetega Tartu arheoloogid **Rünno Vissak** «Tartu vanalinna VII kvartali esialgsetest uurimistulemustest ja leiuainesest») ja **Romeo Metsallik** («Mis oli enne Lossi tänava humanitaarteaduste õppehoonet?»).

R. Vissaku ettekandest jäi tähtsamana meelde, et 1988—1992 vanalinna VII kvartalis (ehk nn. Werneri kohviku hoovis) toimunud välitööd (kaevandi pindala 1600 m²) on senini seespool endist linnamüüri toimunuist suurimad. Läbikaevatud ala oli hoonestatud — vanimad puithoonete jäänused pärinesid 14. sajandist. Tegu oli kaupmeeste ja käsitööliste kvartaliga. Seda kinnitas turuplatsi (praegu Raekoja plats) lähedus ja leiumaterjal, eriti nahatöötlemisjäätmed.

R. Metsallik rääkis arheoloogilistest kaevamistest aastail 1985—1990 Lossi tänavas, praeguse humanitaarteaduste õppehoone ehitusplatsil. Põhjalik ettekanne andis väljakaevamiste põhjal ülevaate Tartu geoloogiliste pinnavormide kujunemisest, asustuse tekkest linnamäe jalamile ja käsitöö arengust. Põhilisteks tegevusaladeks 13.—15. sajandil olid metallitöötlus (metallesemete tootmine), luuesemete valimistamine ja ajajärgu lõpul nahaparkimine. Metallesemete valmistamisest andsid tunnistust leitud sepikoja kompleksides jäänused.

Ettekande lõpus avaldas hr. Metsallik lootust, et esiisade kustuv vaim suudab ehk innustada ka tulevasi humanitaarteadlasi.

Mõlemad ettekanded olid illustreeritud slaididega, mis andsid hea visuaalse ettekujutuse kaevamistöödest ja leiumaterjalidest. Lõpuks vastasid ettekandjad kuulajate küsimustele. Koosoleku kahest tunnist näis isegi väheks jäävat.

PEETER TALVAR

ÕPETAMISE VABADUSEST JA KOOSTÖÖST

● Rektor. prof. Jüri Kärner viibis septembris Saksamaal kahel rektorite konverentsil. ●

BALTI ÜLIKOOLIDE REKTORITE III KONVERENTS KIELIS

Tartu Ülikool võeti selle organisatsiooni liikmeks möödunud aasta konverentsil Visbys. Seal suurenes Balti Rektorite Konverents 36 liikmeni. Kielis 52–ni. Organisatsioon haarab Balti ülikoole geograafiliselt (Balti mere ääres asuvate riikide ülikoolid, õigemini need ülikoolid, mis paiknevad mere vesikonnas). Vaatlejatena olid viimasel konverentsil koguni Norra ülikoolide esindajad.

Üritus oli kõrgetasemeline, kohal olid Schleswig–Holsteini liidumaa ministrid, minister–president Björn Engholm, kes on ka Eestis viibinud ja on võimalik kantsleri kandidaat tulevastel valimistel. Samuti võtsid sellest osa suurte programmide, nagu näiteks «TEMPUS», «Copernicus», Põhja–Euroopa Klubi jt. esindajad.

Kieli Ülikool korraldas sellel kokkusaamisel ka teaduskonverentsi Balti mere ökoloogilisest seisundist, kuid sessioon ei leidnud heakskiitu. Rektoritele pole mõtet korraldada teaduslikku konverentsi muu konverentsi sees. Isiklikult olid kõige kasulikumad kontaktid, s.t. kokkusaamine paljude ülikoolide rektoritega.

Konverentsil avaldati ka arvamust, et Balti Ülikoolide Rektorite Konverentsi ülesanne peaks olema ülikoolide struktuuri ja reformi ühtlustamine jne. Mina olin kategooriliselt selle vastu, igal ülikoolil peab olema oma nägu, tal on oma ajalugu jne.

Väga kasulik oli tutvuda Kieli Ülikooli instituutidega, külastasin Okeanograafia Instituuti. Õpetlik oli näha, kuidas instituuti finantseeritakse. Seda teevad nii föderaalvalitsus kui ülikool. Ülikooli professorid on osakondade eesotsas ja juhivad teadust.

Järgmise aasta konverents toimub augustis Vilniuse Ülikoolis. Rektor Rolandas Pavilionis soovib, et korraldamises osaleksid ka Tartu ja Läti kolleegid. Ülejärgmine kokkusaamine on Turus, selle organiseerivad nii Turu Ülikool kui Åbo Akadeemia.

EUROOPA REKTORITE KONVERENTSI AASTA-KOOSOLEK BONNIS

TÜ sai selle organisatsiooni püsiliikmeks tänu Uppsala Ülikoolile, kes maksab meie eest viis aastat liikmemaksu.

Selle ürituse teemaks oli **«Ülikooli tulevikumissioon Euroopas».** See oli samuti väga kõrgel tasemel organiseeritud konverents, avamisel oli kohal ka Saksamaa president Richard von Weizsäcker.

Põhitöö toimus neljas sektsioonis: **teadmiste integreerimine, uurimistöö arendamine, valmistumine tööks ja suhtlemine ühiskonnaga.** Mina osalesin esimeses sektsioonis. Selles arutati õppeplaani kujundamist — kuidas seda teha ja kuidas pidevalt parandada. Ideeks oli tuua ülikoolide võimalikult erinevad alad ühe katuse alla, et saada võimalikult suurem ettekujutus meid ümbritsevast maailmast ja laiem haridus. Tegelikkuses on aga teaduse ja teadmiste spetsialiseerumine toonud kaasa õppeplaani pideva killustumise. Õppeplaan on ju tegelikult sellest suurest teadmiste saamise võimalusest üks pisike killuke. Küsimus on selles, kuidas noor inimene ülikoolist võimalikult palju kätte saaks.

Teisel päeval puhkes äge diskussioon, kus tekkis kaks väga erinevat seisukohta. Ühelt poolt pooldati väga rangelt determiniteeritud, ilma mingi vabaduseta ainete õpetamist range kursusesüsteemi õppeplaani järgi. Teiselt poolt kaitsti vaba ainesüsteemi, mis taandus lõpuks selliste seisukohtadeni, et mis te üldse räägite õppeplaani kujundamisest, see on noore inimese oma asi. Teie ülesanne on ainult välja pakkuda seda, mida olete suuteline õpetama. Mitte mingil juhul ei tohiks tõkestada sedagi, kui humanitaarala üliõpilane reaalaineid tahab õppida. Ei tohiks öelda, et ta ei õpi seda selle ajaga ära. Las noorel inimesel jääb selline usk, et ta on seda õppinud, las humanitaar arvab, et ta tunneb füüsikat. Üldse jäi kõlama vabaduse nõue teadmiste omandamisel.

Ühes lühikeses diskussioonis ründas Moskva ühe majandusinstituudi rektor väga teravalt kaugõpet — see tuleb tingimata kinni panna, sest see ei anna mingeid teadmisi jne. Temaga polnud nõus Londoni üle kutseülikooli rektor, kes ütles, et kaugõppijad on kõige parem kontingent, nemad teavad, mida nad tahavad, ja neid olevat lausa lust õpetada. Siin on tegemist sellega, et erinevast ühiskonnast tulnud inimesed räägivad erinevat «keelt» ja ei mõista üksteist. Nendes ühiskondades oli ju haridus erinevalt väärtustatud, mis kindlasti kajastub ka hariduse omandamisel.

Huvitav oli Viini Ülikooli prof. Sigurd Höllingeri ettekanne, mis tekitas aga paljudes rektorites nördimust, sest ta ründas ülikoolide autonoomiat.

Bonnist sain sõita **Göttingeni Ülikooli,** kus kohtusin uue presidendi Hans–Ludwig Schreiberi ja meie hea tuttava, endise presidendi Norbert Kampiga, kes on ka Tartus käinud, aga samuti teistega, kes on huvitatud koostöö laiendamisest. Üks eestvedajaid on siin kahtlemata farmakoloogiaprof. Arnold Hasselblatt, kellele on Eestimaa kodumaa.

Mul oli ka pooleteisttunnine loeng Tartu Ülikoolist ja selle reformist ning koostööks esitasin viis eri projekti. Göttingeni Ülikool on väga hea tasemega loodusteadusliku kallakuga ülikool. Lisandumas on veel üks arvestatav partner — Hamburgi Ülikool, nende asepresident tuleb oma ettepanekutega Tartusse novembris.

Göttingenis arutasime omavahel põhjalikult, kuidas rohkem tähelepanu pöörata tulevasele põlvkonnale, kuidas neid abistada. Tutvustasin ka ülikooli projekti «1001», mis näeb ette muretseda igale keskkoolile kolm arvutit. Need oleksid ühendatud Euroopa elektrooniliste võrkudega ning õpetaksid noori suhtlema Euroopaga.

Kõiki koostöövõimalusi ei ole me aga veel täielikult ära kasutanud. Heideti ette meie häbelikkust, et me ei taotle oma projektidele rahalist toetust, ei näita üles valmidust koostada ühisprojekte. Mitmed fondid aga eraldavad toetust just Ida–Euroopa nn. vabanenud riikidele. Arvan, et vähe kasutame ära ka positiivseid rahvusvahelisi hinnanguid, mis aitaksid meid paremini sulatada Euroopa teadusmaailma.

Mõlemal konverentsil ja kohtumistel ülikoolides oli väga kasulik tutvuda ülikoolide probleemidega, kuulda ja näha sarnasusi ja erinevusi. Samuti on heameel, et meid arvestatakse, võetakse enda hulka. See annab jõudu.

Rektorit kuulas ja kirjutas
VARJE SOOTAK

Hannes Kaljujärv — keiser «Vanemuises»

✧ Küsimustele vastab «Vanemuise» näitleja Hannes Kaljujärv. ✧

TEE TEATRISSE

✧ Kuidas on Sinu minevik seotud näitlejakarjääriga?

Ma õppisin Tartu 8. Keskkoolis ja mul oli väga hea kirjandusõpetaja Vello Saage. Tema soovitusel ma «Vanemuisesse» sattusingi: kõigepealt Irdi juhitavasse lastestuudiosse ning sealt siis juba Hermaküla stuudiosse.

Mul oli plaan minna õppima lavakunstikateedrisse, aga sel aastal, kui ma keskkooli lõpetasin, vastuvõttu ei olnud. Et mitte sõjaväkke sattuda, pidin ma kuhugi minema, läksin kehakultuuri. Mõtlesin, et olen aasta seal ja lähen siis lavakasse, aga Hermaküla soovitas mul mitte minna.

Pärast kehakultuuri lõpetamist suunati mind «Vanemuisesse» spordimetoodikuks, aga sellist kohta ei olnud. Ma olen küll kehakultuurikollektiivi esimees või midagi taolist.

✧ Oleks midagi teistmoodi olnud, kui Sa oleksid lavakasse õppima läinud?

Kindlasti oleks. Kas paremini, ma ei tea. Algul oli mul kompleks, et olen eririduseta, aga nüüd mul seda küll ei ole. See, et ma lavakasse ei läinud, on kuskilt otsast isegi pluss.

✧ Sinu kui näitleja kõige tugevam omadus?

Seda ma ei oska öelda, seda peavad teised ütlema. Ma olen küllalt enesekriitiline.

✧ Millise omaduse alusel Sulle rolle pakutakse?

Ma hindan väga, kui lavastaja hakkab tükki tegema näitleja pärast — see on küllaltki harv juhus. Milline see minu omadus on — ma ei tea. Võib–olla see, et mõned aastad tagasi sattus mulle ampluaa, kus ma pidin mängima elumehi, olen lahtine ladna sell. Võib–olla seda omadust ekspluateeriti, aga nüüd on see jumal tänatud ära jäänud.

MÕLEMAD USUVAD ENDASSE

✧ Kuidas Sulle Caligula roll meeldib?

Mulle meeldib see väga ja ma olen Priimäele selle eest väga tänulik, et ta võttis «Caligula» repertuaari mind silmas pidades. Caligula roll meeldib mulle ja ma arvan, et see mulle ka sobib.

Ma tean, et ka Oja Peetrile see roll väga meeldis ja et ka tema oleks tahtnud Caligulat mängida. Mäletan, ühes intervjuus ütles ka Andres Lepik, et Caligula on tema unistuste roll, aga ilmselt tema ei saa seda mängida, sest ta on juba 34–aastane. Ta leidis, et 34–aastaselt ei saa mängida 27–aastast, aga ta eksis, Caligula on 29–aastane. Ma leian, et kuskilt otsast on Caligulat lihtsam mängida just 34—35–aastaselt.

✧ On Caligula roll raske?

Väga raske. Üks raskemaid, mis mul olnud on.

✧ Linnar Priimägi ütleb, et Caligula ei ole haige ega filosoof. Kellena Sina end rollis tunned?

Inimesena. Nii haige kui filosoof — kõik nad on inimesed. See, kes Caligula on, selgub iga konkreetse vaataja jaoks siis, kui ta on selle etenduse ära näinud.

✧ Millesse usub Caligula ja millesse usud Sina?

Caligula usub endasse,..... mina usun ka endasse.

✧ Milline on Sinu igapäevane elu?

Hommikul käin ma jooksmas, siis külma düši all, siis söön. Lähen proovi, pärast proovi tulen koju, jälle söön. Siis tahaksin ma väga tunnikese magada. Väga–väga kohe tahaksin, kui ei saa, siis olen ma õhtupoolikul natuke uimane.

Õhtul on siis etendus ja nii need päevad lähevadki.

✧ Kas uusi tekste on raske pähe õppida?

Ei ole. Siiski, ma õpin neid ka kodus, aga peamiselt jäävad nad mulle proovide käigus meelde.

✧ On Su pere ka teatriga seotud?

Ma olen lahutatud. Mul on kaks last: 11–aastane Rasmus õpib 2. keskkoolis ja 8–aastane Henrik 10. keskkoolis. Mõlemad on ka teatris näitlejatööd proovinud ning mõlemad käivad jalgpallitrennis.

UUED ROLLID, UNISTUSE ROLLID

✧ Oled Sa juba mõne uue rolliga ametis?

Mul on sattunud see poolhooaeg kuni uue aastani väga õnnelik. «Caligula» on juba teine etendus, enne seda oli Toominga «Ainsal ööl». Nüüd hakkab Vilimaa proove tegema balletiga «Esmeralda» ehk «Jumalaema kirik Pariisis». Hakkan mängima Quasimodot.

Ilmselt kehakultuuris olemine, nooruses spordi tegemine ja ka Hermaküla stuudio on lasknud mul kehaliselt vormis püsida. Teen ka praegu trenni ja arvan, et ma võin balletti proovida küll. Seda enam, et Quasimodo puhul pole tegemist mingisugust klassikalise varvastel balletiga.

Esmeraldasid on kolm: Dagmar Rand, Lena Karpova ja Katre Hunt.

✧ Millise rolli mängimisest Sa unistad?

Ma tahtsin mängida «Ekke Moori» või «Niperaadit». Ka praegu mängiks ma neid hea meelega, aga noorena oli kohe tuline tahtmine.

SELLE MÕTSAR

❐ Ei haige, ei hull. Caligula — Hannes Kaljujärv.

❐ Caligula ja Scipio (Rain Simmul).

Caligula elab

Albert Camus näidendi «Caligula» lavastajaks on Linnar Priimägi. Caligulat mängib Hannes Kaljujärv ning Caligula noorpõlvesõbra ja luuletaja loomutruuks kehastajaks on Rain Simmul.

Nii kunstiliselt kui ka tehniliselt pakkus sügavat emotsioonaalset elamust Scipio nn. otsingute tants. Scipio ei mõista hukka Caligulat, kuid ei leia tema õpetuses oma mõttemaailma ning jääb Caligulat mõistvaks kõrvalseisjaks.

Ka Caligula armastuse mõjul kinnistunud loomus ei muuda end. Ajaloo kestel on kunstikriitikud näinud temas skisofreenikut ja poolhullu. Selliste hulluekspertide kohta ütleb Caligula: «Nad kõnelevad selleks, et mitte iseennast kuulata.» Ka etenduse lavastaja Linnar Priimägi protesteerib: «Caligula ei ole ei haige ega filosoof, tegemist pole ka näitlejadraamaga.» Linnar Priimägi nimetab Caligulat oma loomuse autoriks.

Kogu Albert Camus looming on vähem või rohkem filosoofiline. «Caligula» puhul võib näha mõtteseoseid «Sisyphose müüdiga» — ekslemine absurdsuses.

Caligula nimetab ühe sümbolina Kuud. Päeval jääb see talle siiski kättesaamatuks. Ta püüab öösel Kuud enese juurde meelitada, et sel teel ise läheneda maailmale, millest inimene on lahutatud läbimatu vaheseinaga. Tegemist on Sisyphose mässuga Seneca vastu.

J. Cl. Brisville on kirjutanud: «Loodus on piir, mida ei suuda ületada isegi Keiser. Siin peatub tema võim ning algab mäng.» Ka Caligula laseb end keisrina Jumalaks kuulutada. Ta mängib. Etenduse lõpus, kui Caligula haavatuna maas lebab, alustab ta uut mässu. Caligula surmahüüd: «Scipio, ma elan!»

SELLE MÕTSAR

IMETABANE EDUSTUS

Ebaseduslik põhikiri

Üliõpilaskonna–nimelise moodustise olemasolust sai enamik üliõpilasi teada möödunud aasta sügisel, kui neid tabas ähvardus, et selle liikmemaks stipendiumist enne kättesaamist maha arvatakse. Teatele järgnenud protestide mõjul loobuti küll sellest ebaseaduslikust sammust. Valeinfoga, et varasemad piletid tunnistatakse kehtetuks, õnnestus maksud niigi suurelt osalt kätte saada. Asja olemuse tutvustamiseks oli esimene samm kindlasti iseloomulik.

Õiguslikust küljest märksa huvipakkuvam on aga hägune tekst, mis on paraku nii ülikooli nõukogus kui ka linnavalitsuses registreeritud TÜÜ põhikirjana. See peaks vastama seadusele «Kodanike ühenduste kohta» (18. mai 1989), mis reguleerib juriidilise isiku staatuses ühenduste tegevust (v. a. majandusühistud). Vastavalt selle § 4–le moodustuvad kodanike ühendused «vaba algatuse korras». See ei anna mõnekümnele inimesele vabadust arvata viit tuhandet isikut suvalise organisatsiooni liikmeks, vaid eeldab iga liikme individuaalset sooviavaldust.

Vastavalt § 6–le pole võimalik ühendust täpsemalt registreerida, kui selle põhikirjas pole märgitud liikmeks astumise korda. Üliõpilaskonna põhikirjas see puudub. Sealse formuleeringu kohaselt moodustavad üliõpilaskonna kõik päevase osakonna üliõpilased ja magistrandid. Tundub, et komsomol jättis omal ajal suurema valikuvabaduse.

Veel võib lisada, et ühenduse õiguspäraseks registreerimiseks nõuab seaduse § 14 asutamiskoosoleku protokolli ärakirja esitamist, mida aga vaadeldava põhikirja registreerimise taotlejatel kindlasti korrektsel kujul esitada ei olnud. Ei 5000 üliõpilast ega nende selleks volitatud esindajad pole mingit üliõpilaskonna asutamiskoosolekut kunagi korraldanud. Loomulikult pole küsimus siin mitte pelgalt protseduurireeglites, vaid tuhandete inimeste õiguste rikkumises.

Praktikas on sundorganisatsiooni staatust püütud tagada sellega, et riiklikult kõigile üliõpilastele ettenähtud ja riiklikest vahenditest hüvitatavat sõidusoodustust saaksid kasutada vaid need, kel ette näidata ühe organisatsiooni — üliõpilaskonna — liikme pilet. Desinformatsioonile vaatamata pole keegi Tartu Ülikooli poolt välja antud ja igal aastal pikendatavaid üliõpilaspileteid tühistanud.

Põhikirjavastane valitsus

Ebaseadusliku põhikirja apologeedid viitavad vastava seaduse mahajäämusele. Kui aga kõne all on põhikirja enda järgimine, selgub samade inimeste jutust, et kuigi see on seadusandlusest ajakohasem, on ta ikkagi äärmiselt vilets ja segane ja ega keegi temast eriti kinni pidanud ka ei ole.

Antud problemaatika kerkis päevakorda edustuse praeguse koosseisu istungil TÜÜ valitsust valides. Nimelt näib edustuse põhikirjajärgse koosolekukorra 33. punkt ette, et «isikute valimine ja tagasikutsumine toimub alati salajasel hääletamisel». Koosolekut juhatavad jõud aga kuulutasid, et selline hääletuskord pole nõutav, kuna valitsust ei valitavat, vaid kinnitatavat, ehkki üliõpilaskonna põhikirja § 21 kohaselt kuulub edustuse ainupädevusse just nimelt «valitsuse ja toimkondade **valimine**». Seega ei ole TÜÜ valitsus praegu põhikirjakohane.

Edustuse valimiseeskirja rikkumine

Et osa edustajaid asus TÜÜ valitsusse, lõppesid nende volitused edustuses. Nimekirjades, mille järgi nad valitud olid, polnud enam kandidaate. Kohati tuli asuda täitma teistest nimekirjadest. Vastavalt «TÜ üliõpilaskonna edustuse valimiseeskirjale» (16. jaanuarist 1992) tuleb selleks kasutada modifitseeritud Saint–Lague» jagajate meetodit, mis võimaldab tühjaks jäänud kohtade jaotamist kõikide nimekirjade vahel. Selle asemel aga asuti kohti andma suurimale nimekirjale, kellel kandidaate veel on. Taolisest võimalusest ei ole valimiseeskirjas sõnagi juttu, ükskõik millist tõlgendusviisi kasutada. See tähendab, et praegu ei ole nõuetekohast edustust.

Eelarveline toetus kuritegevusele

Üliõpilaskonna juhtorganite olemusest annab eelnev küllalt ühese pildi. Tähelepanuväärset materjali pakub ka sel sügisel kokkutulnud edustusele kinnitamiseks esitatud üliõpilaskonna eelmise valitsuse finantsaruanne. Nimelt seisab 1992. aasta kevadsemestri tegelike kulude hulgas 21. punktina «volbrióól lõhutud aia kompensatsioon 2000 (rbl)». Asja põhjendati sellega, et volbriöö toimunud tookord üliõpilaskonna korraldusel ning ametlikul vastutusel. Seetõttu pidanudki lõkkeks tehtud aia ja segitallatud õue eest omanikule maksma nimelt üliõpilaskond tervikuna. On väljaspool kahtlust, et aeda lammutanud isikud ei saanud jääda saladuseks. Just nemad oleksid pidanud vastava summa omanikule maksma või tagasinõude korras üliõpilaskonnale. Jääb küsitavaks, kas kõik üliõpilased on huvitatud üksikute joodikute laamendamise finantseerimisest. Samuti pole selge, kas üliõpilaskonna eelarvest oleks piisanud, kui aia asemel oleks peetud vajalikuks maja maha põletada.

II astme kuritegu?

Rohkem tähelepanu vääriks ka eelmise aasta lõpul Eesti üliõpilastele Skandinaavia humanitaarabina saadetud suhkru saatus. Nimelt lähetati seda vähemalt 1 kg iga üliõpilase kohta. Tartu Ülikoolile määratud kogus koosnes seega vähemalt viiest tonnist. Kõik teised Eesti kõrgkoolid olid oma osa ammugi kätte saanud. TÜÜ eelmise valitsuse esimees tunnistas sel sügisel kokkuastunud edustuse avakoosolekul nii seda, et Tartu Ülikoolile mõeldud suhkrukogus olemas oli kui ka seda, et üliõpilasteni see jõudnud pole. Huvi selle loo vastu, mis suure tõenäosusega eeldab mingis lülis II astme kuritegu — ükskõik kas salajase vargusena, riisumisena ametiseisundi kuritarvitamise teel või mingis muus vormis, on olnud igal juhul põhjendamatult väike.

PRIIT KAMA,
VILJAR PEEP,
PAAVO TURKIN,
edustuse liikmed ühendusest «Res Publica»

❐ **Üliõpilasjuhtide korraldatud streigil oktoobris oli kõne all RAHA.**

ANDRES JOALA foto

Traagiline liiklusõnnetus üliõpilastega

Ööl vastu 23. oktoobrit juhtus Tartumaal raske liiklusõnnetus, kus hukkus kaks matemaatikateaduskonna üliõpilast ja kolm inimest sai raskelt vigastada.

Tartu Maarjamõisa haigla närvikliiniku hingamiskeskuse juhataja dr. ENNO KROSS:

«Meie kommunikatsioonivahendites on juba teatatud, et see raske liiklusõnnetus toimus teel Äksi kiriku juurest «Avangardi» keskusesse, kus on üks väga järsk kurv. See nõuab suurt tähelepanu, kiiruse pidurdamist ja kindlasti täiesti kainet pead. Auto sõitis kurvist välja ja põrkas vastu puud. Viiest autos olnud noorest inimesest hukkus kaks kohapeal. Nad olid kiilunud täiesti vrakiks muutunud autosse. Autost viskusid välja 21–aastane teadvuseta seisundis matemaatikateaduskonna üliõpilane ja 28–aastane sama teaduskonna magistrand. Mõlema haiguse sümptomatoloogia viitas üliraskele ajupõrutusele. Praegu viibivad nad ravil hingamiskeskuses. Mõlemad vajavad kogu intensiivravi kompleksi ja kunstlikku aparaadi-hingamist. Kergemas seisundis oli roolis olnud noor matemaatik, kelle vigastus piirdus abaluumurruga. Tema on ravil Maarjamõisa haigla traumatoloogiaosakonnas. Tal oli ka ajuvap;ustus ja ta ei mäletanud, kes temaga kaasas olid.

Sellist rasket liiklusõnnetust, kus kohe hukkub mitu inimest ja mitu saab raskelt vigastada, nimetatakse kogu maailmas katastroofiks. Igas riigis valgustatakse selliseid juhtumeid nii ajalehtede kui raadio kaudu. Milleks? Selleks, et samasugused õnnetused ei korduks. Viimase kolme kuu jooksul on see juba kolmas seltskond, kellel toimus sõiduautoga ohvreid nõudnud liiklusõnnetus. Selliseid õnnetusi saaksime vältida, kui peaksime kinni põhimõttest, et rooli taha ei saa istuda alkoholi tarvitanuna või väsinuna, väljapuhkamata. Antud juhul oli tegemist mitme kokkusattumusega: väga raske kurv, õine sõit, tundmatu tee ja roolis olnud noorel matemaatikul oli vere alkoholisisalduse järgi kerge ja keskmise joobe piir. Kui autojuht ei teadvusta purjuspäi öist sõitu ja tundmatut teed, tundub tee laiema ja sirgemana. Esmaseks katastroofipõhjuseks on aga alkoholijoove. Praegu on teada, et raskes seisundis viibiv 21–aastane matemaatikaüliõpilane oli kaine.

Me peame tegema Eestimaal tõsise järelduse, et mitte kaotada noori inimesi. Alkoholi tarvitanud autojuhid on ohtlikud nii iseendale kui teistele teel liikujatele.

Tahaksin lisada, et valves olnud rajooni kiirabiarsti sõnade järgi oli sündmuskohal pilt kohutav. Samuti tahaksin mainida kogenud liikluspolitseiniku sõnu, kes on öelnud, et viimasel ajal istutakse rooli purjuspäi juba hommikuti.»

JAAN LEHIS

TÄHELEPANUKS AMETIÜHINGULIIKMETELE!

Ametiühingukomitee lahtine koosolek toimub **3. novembril algusega kell 16 peahoone aud. 102.**

Sissepääs vaba kõigile TÜAÜ liikmeile. Kavas on arutada konkreetseid töötajate koondamise ja osalise tööaja kehtestamise juhtumeid, analüüsida nende seaduslikkust, otsustada, milliseid meetmeid peaks ametiühing võtma, teha ettepanekuid töölepingu seaduse muutmiseks või täiendamiseks.

Ametiühingukomitee

«TEX» KURSUS

Novembris–detsembris toimub ülikooli töötajatele artiklite ja raamatute toimetamise süsteemi «TEX» kursus. Nõutav suvalise tekstiredaktori mõningane kasutamisoskus.

Registreeruda programmeerimise kateedris, Liivi 2—310, tel. 35 409.

USUTEADUSKONNA KÜLALISPROFESSORID SAKSAMAALT

Usuteaduskond korraldab järgmised loengud: (saksa keeles) **prof. dr. M. Dietrich (Münsteri Ülikool)** «Die Bedeutung Babyloniens für die abendländische Kultur» (Entstehung des Alphabets, Keilschrift und Zahlensysteme; Schöpfungs– und Paradiesvorstellungen)

2., 5. ja 6. novembril kl. 14—16;

prof. dr. A. Rupp (Saarbrückeni Ülikool) «Warum braucht Mensch Religion?» 2. novembril kl. 12—14, 3. novembril kl. 8—10 ja 6. novembril kl. 12—14;

prof. dr. A. Rupp «Was ist Religion?» 4. novembril kl. 12—14. Loengud toimuvad ph. aud. 102.

Külalisõppejõud võtavad osa ka usuteaduskonna sümpoosionist «Inimene ja religioon» 5.—7. novembrini.

MEEDIKUD, TULGE ÕPPIMA FÜÜSILIST ANTROPOLOOGIAT!

Fakultatiivkursuse loengud toimuvad 2.—6. novembrini sünnitusabi ja günekoloogia kateedri aud. kl. 17.

Õpitakse tundma inimese kehaehituse iseärasuste süstematiseerimise viise, sometotüpiseerimise aluseid, võimalusi seostada kehaehituse iseärasusi erinevate patoloogiatega ja tulemuste analüüsimise võimalusi kasutades matemaatilise statistika meetodeid.

Kursus võib lõppeda arvestusega või soovi korral kevadel eksamiga, mis annab üliõpilasele võimaluse kasutada antropoloogilist meetodit oma edaspidises ravi– või teadustöös kraadiõppeni välja.

Prof. HELJE KAARMA

LAULMA!

Tartu Ülikooli kultuurikeskuse kammerkoor ootab uusi lauljaid tenori ja bassi häälerühmadesse.

Proovid toimuvad esmaspäeviti ja neljapäeviti kell 20 Tiigi tn. 11.

ÜLIKOOLIST KIRJA SAATJAD!

Ülikooli kantselei palub jätta kõigil kantselei kaudu saadetavate kirjade ümbrikel ülevalt 4 sm vabaks, et ümbrikule mahuks ära markeerimismasina tempel.

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

☎ 35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 31 (1691)
REEDE,
6. NOVEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- KUIDAS TOITUB RAHVUS-ÜLIKOOLI TUDENG — 2. lk.
- ARSTITEADUS-ÜLIÕPILASTE LIIDUST — 4. lk.

Näituse «Madalmaade kartograafia 16. ja 17. sajandil» avas Hollandi suursaadik

Kuni detsembri keskpaigani võib Tartu Ülikooli raamatukogus külastada Indoneesiast saabunud rändnäitust «Madalmaade kartograafia 16. ja 17. sajandil».

Näituse avas Hollandi suursaadik Eestis Egbert Fredrik Jakobs, kes on ka ise kartograafiahuviline ning kelle eestvõtmisel näitus Tartusse jõudiski. Eestikeelsed tänusõnad rändnäituse toimetamise eest Tartusse ütles suursaadikule raamatukogu direktriss Malle Ermel. «Meie raamatukogus on olemas mitmed Madalmaade suurmeeste keskaegsete suurteoste eksemplarid,» sõnas Malle Ermel, «kuid see näitus annab ülevaatliku pildi Hollandi meresõitjate ja kartograafide ühistööst.» Kuna puudus ingliskeelne tõlge, siis hr. Jakobs naeratas mõistvalt ning näitus oligi avatud.

Edasi siirdusid näituse avamisele kutsutud külalised raamatukogu kohvikusse, et veinipokaal käes vahetada muljeid ja teadmisi näitusest või vestelda mõnel muul aktuaalsel teemal (näit. ma pean kaalust maha võtma). Kohal olid ka mitmed filmikaamerad, mis lisaks näitusele jäädvustasid lindile ka pidulikes kostüümides ja soliidsetes ülikondades näitusekülalisi.

Tartu linnapea Ants Veetõusme tegi Hollandi suursaadikule Eestis Egbert Fredrik Jakobsile ettepaneku avada Tartus Hollandi konsulaaresindus, ent suursaadik pidas mõistlikumaks Inglismaa eeskujul viisavaba läbikäimise sisseseadmist.

KATI KARP

LOOSIMINE LÄKS KORDA

Nagu 2. oktoobri «UT–s» teatatud, toimuski 29. oktoobril Paul F. Saagpaku «Sünonüümisõnastiku» loosimine eesti filoloogia üliõpilaste vahel. 92 eksemplarile oli saabunud 140 sooviavaldust. Raamatuid tulid võitjaile kätte andma Tallinnast Eesti Muinsuskaitse Seltsist esimees Jaan Tamm ning Mart Aru. EMS–i esimees rääkis sellest, kuidas Vello Salol ja Paul F. Saagpakul idee tekkis, missugune osa oli EMS–il, kuidas raamatut kõideti. Kõik kulud kattis eesti soost miljonär Harri Männil.

Eesti filoloogia osakonna juhataja prof. Agu Künnap osales sündmuse patroonina, loosivõitjate väljakutsujana. Võitude väljakutsujana ja registreerijana oli ametis Helju Rajando ning puudujate puhul tegutses Fortuunana Reet Kroll soome–ugri keelte kateedrist. Esimesena võetud loos võitis, ka kaks viimast, vahepealseid jaotas statistika.

«Loosimine oli väga hästi ette valmistatud,» märkis lõpuks Jaan Tamm. Ka võitjad olid väga rahul.

TULLIO ILOMETS,
Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi esimees

SAKSA KOLLEEG TÕI KIRJANDUST ARSTIDELE

❐ **Dr. Enno Kross ja Saksa kolleeg Jan v. Imhoff Maarjamõisa haigla raamatukogus. Laual kolleegi kingitud kirjandus.**

Hannoveri Ortopeedia Õppehaigla arst Jan v. Imhoff kinkis Maarjamõisa haigla raamatukogule palju vajalikku meditsiinikirjandust.

Esimest korda oli ta Eestis suvel üliõpilaste vahetuse korras. Tartu Ülikooli arstiteaduse kuulsast ajaloost oli ta juba varem kuulnud. Kolme nädala jooksul tutvus ta üliõpilaste ja tulevaste kolleegidega, eriti aga närvikliiniku tööga.

Hingamiskeskuse juhataja dr. Enno Kross ütles, et Jan v. Imhoff viibib nüüd siin juba noore arstina, kes nägi suvel ka meie kirjanduse seisu. Vahepeal hankis ta Saksamaal palju meditsiiniraamatuid ja –ajakirju, sealhulgas üsna värskeid, ning tõi need oma autoga Tartusse.

Jan v. Imhoff: «Meditsiini tase tundub siin olevat väga hea võrreldes tehniliste vahenditega. Vaatamata paljudele probleemidele on ka haigla töö hea. Olen leidnud Tartus palju sõpru nii üliõpilaste kui kolleegide hulgas ning püüan tartlasi igati aidata.» Ta nägi ka kaht raskes liiklusõnnetuses kannatada saanud matemaatikateaduskonna noort inimest ning ütles, et kuigi Saksamaal on lubatud autot juhtida veidi alkoholi tarvitanuna, ei istuvat ta niiviisi kunagi rooli taha.

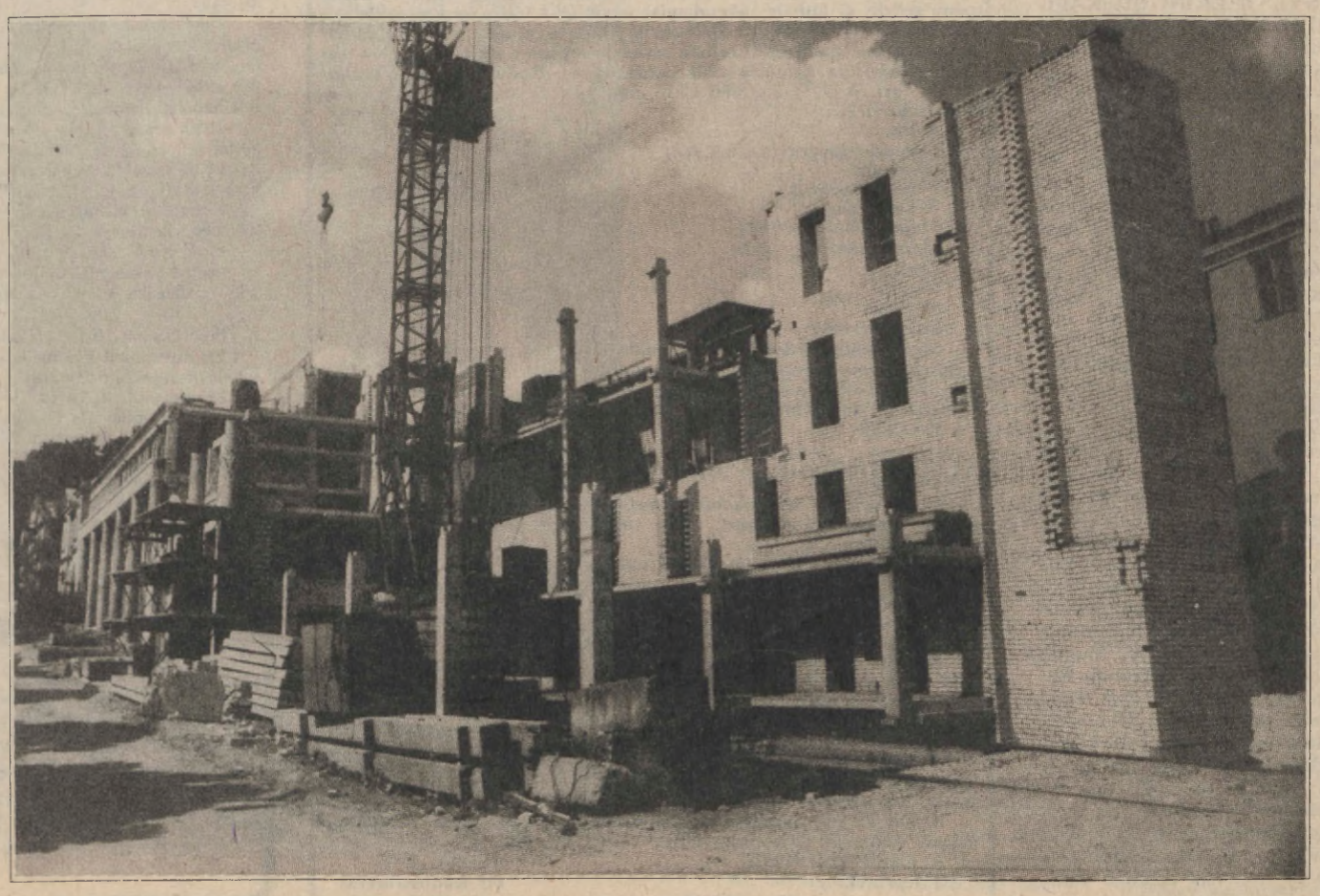
VARJE SOOTAK

❐ ❐ ❐

Praegu humanitaarteaduste õppehoone ehitus enam niiviisi välja ei näe, ehitajad on pärast pildistamist palju tööd teinud. Ülikooli ehituste seisust saab natuke aimu TÜ nõukogu artiklist 2. leheküljel.

ANDRES JOALA foto

❐ ❐ ❐

TÜ NÕUKOGUS

● 23. oktoobril ●

EELARVEST

Prorektor Vello Peedimaa tutvustas oma ettekandes kolme kvartali kulusid. Esimese poolaasta oli ülikool ilma eelarveta. Esimene teade I kvartali lubatud kulutuste kohta tuli ministeeriumist alles 4. juunil. Ülikool protestis kohe selle vastu, sest arvetuse aluseks oli võetud aastavahetusel täidetud kohtade arv ega arvestatud TÜ valitsuse otsust maksta õppejõududele keskmisest kõrgemat palka.

1992. aasta eelarve sai ülikool 8. oktoobril, 16. oktoobril 9 kuu kulutuste ülevaate.

HARIDUSKULUDEST on töötasu osas defitsiit, siit ka vajadus palgafondi kokku hoida. IV kvartalis on näiteks kasutada 4 317 600 krooni. Sellest rahast peab jätkuma ka kuupalkade tõstmiseks. Stipendiumi osas on ülikool aasta lõpuni kindlustatud. Äärmiselt vähe on raha invetari soetamiseks IV kvartalis (128 400 EEK), selle vastu on ülikool pidevalt protestinud. Sellest aastast alates on muudetud finantseerimise põhimõtet. Varem anti kõrgkoolidele seadmete ostmiseks raha ka kapitaalmahutuste arvel. Kõrgkoolid said päris palju raha sel teel, et vabariigis jäi sageli täitmata kapitaalehituste plaan.

Kapitaalremondi summad on 9 kuuga üle kulutatud, IV kvartalis on ülikool miinuses 369 300 krooniga. Põhjused on selles, et ülikoolile on võlgu nii Tartu linn kui Teaduste Akadeemia. Linna ja ülikooli vaheline kokkulepe nägi ette, et kõrgema kunstihariduse materiaalse baasi ehitamisest (nn. endine Rostovtsevi eraülikool) võtavad mõlemad võrdselt osa. Linnajuhtide poole on korduvalt pöödutud, kuid raha veel saadud ei ole. Võlg on 300 000 krooni. Samasugune lugu on TA-ga, kellel on Riia t. 23 instituudi hoone remondi eest võlgu 75 000 krooni. Palju raha on võtnud ka katuste remont.

Eelarve numbrid ei tähenda muidugi seda, et ülikoolil ongi nii palju raha võimalik kasutada. Riigieelarve alatäitumise tõttu laekub ka ülikoolile vähem raha. Hariduskulude eelarvest on EV ülikoolile võlgu 2,1 miljonit krooni ja Teadusfond ligi 500 000 krooni. Nii et tegelikult suudab ülikool praegu kuidagi maksta palku, stipendiume, kütet ja veel mõnd muud ülivajalikku, maksmata arvete pakk aga kasvab. Osa raha k.a. eelarvest saab kasutada vist alles 1993. aastal.

INVESTEERINGUD KAPITAALEHITUSSE. Praegu kuuluvad sellesse nimekirja järgmised ülikooli objektid: humanitaarteaduste õppehoone, vivaarium, keeltemaja, veespordi- ja raskejõustikuhoone, külalismaja, Küütri t. kanalisatsioon, viilhall-ladu, aga samuti läheb siia alla osavõtt soojustrassi ehitamisest, botaanikaaia ja Küütri t. arheoloogilised kaevamised ning projekteerimine.

Väikepereelamu üks püstak on planeeritud külaliste jaoks, teine oma töötajate ühiselamuks, mis võimaldaksid Tiigi t. ja Kaunase pst. ühiselamud likvideerida. Projekteerimisel on arstiteaduskonna perekliiniliste ainete õppehoone.

Ülikooli võlg ehitajatele oli esimesel poolaastal 5,8 miljonit rubla, tänu Rahandusministeeriumile sai lisafinantseerimisega võlg kustutada. Edasi on ehitatud ilma eelarveta. Selle aasta põhifinantseerimise numbrid sai ülikool kätte alles mõni päev tagasi, nagu ka EV määruse lisafinantseerimise kohta. Kokku eraldatakse aastaks ehitustele 4 785 000 krooni, vaja oleks 7 522 000 krooni. Kui järjekordselt juurde ei anta, tulevat millestki loobuda. Üks kokkuhoiuvõimalus on jagada väikepereelamu ehitus kahte järku, s.t. algul ehitada ainult üks püstak, mis oleks külaliste jaoks. Ka keeltemaja ehitusmahtu tuleks praegu vähendada, mitte aga seisma panna, nagu soovitas eelmine valitsus.

Prorektor V. Peedimaa loodab siiski ehituste jaoks lisaraha saada, mis sõltub muidugi sellest, kui hästi suudab ülikool tõestada objektide otstarbekust. Ta loodab, et ka nõukogu liikmed püüaksid igal pool, kus võimalik, põhjendada ehitatavate hoonete vajalikkust. Millegipärast levivat viimasel ajal jutud, nagu keeltemaja polekski ülikoolile vaja.

Eelarvekomisjoni esimees Ivar-Igor Saarniit kommenteeris seejärel otsuse projekti.

Stipendiumide osas tegi ta ettepaneku kinnitada doktorantide stipendiumiks 600 ja välisüliõpilastele 400 krooni. **Inventari** soetamise puhul soovitas ta seda väikest summat mitte killustada allüksuste vahel, vaid jätta sisuline otsustamine juhtkonnale, kelle ettepanekud kinnitab valitsus.

Nn. **muude kulutuste** alla kuuluvad ka vesi, küte, side jne. V. Peedimaa lisas täienduseks, et kõige rohkem maksab küte, selle aasta IV kvartalis kulutab ülikool kütteks ca 1 900 000 krooni, kusjuures äärmiselt kallis ventilatsioonisüsteem töötab vaid 53% ulatuses. Ülikoolis pole ka sooja vett sisse lülitatud, teatud ülekulu peab kahjuks lubama, sest vähemalt võimlatesse oleks sooja vett tarvis. Kõige rohkem saaks kokku hoida elektrit, eks see käi meie kõigi kohta. Praegu kulutab ülikool kvartalis selle peale 217 000 krooni.

Artikli muu alla kuulub ka **dotatsioon «Üliõpilaskülale».** Eelarvekomisjon tegi ettepaneku, et nendes ühiselamutes, kus soovitakse sooja vett saada, peab ise juurde maksma. 1. novembrist peaks ühiselamuüür tõusma sõltuvalt majast kuni 50 kroonini kuus.

Eelarvekomisjoni esimees I. Saarniit jätkas palgafondi 15%-lise kokkuhoiu teemal. Ta ütles, et sellega ei suuda siiski katta võlgnevust, mis on tekkimas Teadusfondi eraldatud vahenditest. Varem (ka I poolaastal) ei piiratud Teadusfondi poolt antavat palgafondi suurust, II poolaastal aga anti ette summa: ligi 3,5 miljonist kroonist on palgafondiks ette nähtud 1 697 000. Seega on Teadusfondi poolt finantseeritavate allüksuste palgafondi kaetud vaid 73%. Ta tegi ettepaneku, et pärast vahe selgumist 15% kokkuhoiu juures võtta arvesse Rootsi ekspertiisi tulemusi ja Teadusfondi soovitusi (mitte finantseerida neid projekte, mille kohta anti hinnang alla «hea», meditsiini osas «kolm»). Samuti tuleks üle vaadata kõik Teadusfondi finantseeritavad allüksused.

Pärast mitmeid küsimusi ja vastuseid, mis puudutasid ka Rootsi ekspertiisi, ütles prorektor Jaak Aaviksoo, et meie tarkus ei seisne mitte selles, et me võitleme ekspertiisi vastu, vaid selles, kui me seda arvestame. Teiseks pakkus ta välja ettepaneku, et teaduskonnad, kus ekspertiis toimus, arutaksid tulemusi lahtisel nõukogu koosolekul, lõpptulemused tuleb arutada TÜ nõukogus. Samuti arvas ta, et rootslaste hinnang ei ole mitte inimeste kohta, vaid projektide kohta, seepärast tuleks suhtuda tulemustesse paindlikult.

Otsuse projekt koos parandustega läks hääletamisele.

TÜ NÕUKOGU OTSUS

● 23. oktoober 1992 ●

TÜ 1992. aasta IV kvartali eelarvest

I. Hariduskulude eelarve osas:

1. Töötasu osas. Eelarvekomisjonil jaotada töötasu fond teaduskondade ja muude allüksuste vahel arvestades reformikomisjoni ettepanekuid ning esitada jaotus kinnitamiseks TÜ valitsusele 3. novembriks.

2. Stipendiumide osas. Lähtudes HM käskkirjast nr. 231 14. 10. 1992. a. määrata Tartu Ülikoolis alates 1. oktoobrist õppestipendiumi suuruseks kuus doktorantidele 600 EEK, välisüliõpilastele 400 EEK.

Plaani-finantsosakonnal esitada teaduskondadele stipendiumifondid 27. oktoobriks 1992. a.

3. Inventari soetamise osas. Vastavalt vahendite laekumisele otsustab nende kasutamise ülikooli valitsus ülikooli juhtkonna ettepanekul.

4. Kapitaalremondi osas. Kohustada halduisprorektorit likvideerima ülekulu 1992. aasta lõpuks.

5. Muude kulude osas. Juhtida ülikooli allüksuste juhtide tähelepanu sellele, et kulude vähendamise peamiseks teeks on kütte, elektrienergia, vee ja sidekulude kokkuhoid. Ülikooli juhtkonnal taotleda haridusministeeriumilt küttekulude osalist kompenseerimist. Eraldada teaduskondadele ja muudele allüksustele õppe-, teadus- ja majanduskuludeks (art. 3 ja 5) 300 000 EEK ning jaotada see summa alljärgnevalt (tuh. EEK):

Arstit.	**59,5**
Bioloogia-geograafiat.(bot.aed)	**37,5**
Filosoofiat.	**39,0**
Füüsika-keemiat.	**47,0**
Kehakultuurit.	**20,0**
Majandust.	**8,5**
Matemaatikat.	**17,0**
Usut.	**2,0**
Õigust.	**6,0**
Sotsiaalt.	**2,0**
Raamatukogu	**6,4**
Muud allüksused (rektoraat, haldusmaja, kantselei, Õmt, mõõtelabor, ajaloomuuseum, klassikal. muinasteaduste muuseum, arenduskoda, teabetalitus, välissuhted)	**55,1**
KOKKU:	**300,0**

II. Teadusfondi poolt eraldatud vahendite osas:

1. Peale 15% kokkuhoiumeetmete rakendamist fikseeritakse formeeruv palgafondi vajadus, mida võrreldakse eelarvelise palgafondi (PF) määraga.

2. Eeldatava enamkulu korral tuleb ette näha PF korrigeerimine (vähendamine) järk-järgult jõudes aasta lõpuks kinnitatud PF normatiivini (283 tuh. EEK kuus).

3. Teaduskondadele antavate korrigeeritud PF arvutamisel lähtuda järgmistest printsiipidest:

a) võtta arvesse Rootsi ekspertiisi tulemusi ja Teadusfondi vastavaid soovitusi;

b) võtta arvesse vajadust eelarvelise PF kärpimiseks eelkõige nendes struktuuriüksustes, kus eelneval perioodil on lepingulisi töötajaid üle viidud eelarvelisele finantseerimisele.

4. Reformikomisjonil teha ühe nädala jooksul peale 15% kokkuhoiumeetmete tulemuste selgumist PF eelarve osas ettepanek TÜ valitsusele, kes kinnitab eelarve.

5. Muude kuluartiklite osas jaotust teaduskondade vahel mitte teha vabade summade puudumise tõttu.

PEETER TULVISTE
TÜ prorektor

VEERA ANT
TÜ teadussekretär

Professor KAAREL KIRDE 100. sünniaastapäevaks

Tartu Ülikooli kujundamisel rahvusülikooliks sai selle esimeseks geofüüsikaprofessoriks Kaarel Kirde (aastani 1935 Karl-August Frisch).

K. Kirde sündis 13. novembril (ukj.) 1892 Pärnumaal Halinga vallakooli õpetaja Karl Frischi pojana. Ta sai alghariduse isa juures ja keskhariduse Pärnu Gümnaasiumis. K. Kirde õppis 1913—1918 Tartu Ülikoolis, lõpetades selle füüsika-matemaatikakandidaadi kraadiga töö eest «Algebraliste võrrandite lahendamise teooria».

1918. aasta hilissügisest alates võttis K. Kirde osa Vabadussõjast inseneripataljonis, 1919—1920 oli Tallinna Mere Observatooriumi juhataja kohusetäitja.

1920. aastani asus K. Kirde Hamburgi Ülikoolis kuulsa geofüüsiku Alfred Wegeneri juures uurima vaba atmosfääri inversioone, kaitstes 1921. aastal dissertatsiooni «Die Schichtgrenzen in der freien Atmosphäre» ja talle omistati loodusteaduste doktori *(dr. rer. nat.)* teaduslik kraad.

1922. a. suvel osales K. Kirde rahvusvahelisel ekspeditsioonil Ahvenamerel, 1922—1924 oli põllutööministeeriumi põllumajandusmeteoroloogiliste jaamade võrgu juhataja. Töö meteoroloogia **eradotsendina** Tartu Ülikoolis algas habilitatsiooniga aulas 1923. aastal. Eduka õppe- ja teadustöö alusel valiti ning kinnitati K. Kirde viieks aastaks meteoroloogia ja geofüüsika **dotsendiks** alates 20. maist 1925.

Seoses endise dotsendi Konrad Kochi lahkumisega nii õppejõu kui ka Meteoroloogia Observatooriumi juhataja kohalt, usaldati ka viimase juhtimine K. Kirdele. Tänu tema pingutustele loodi otstarbekas ning teovõimas **geofüüsika keskasutus,** mis töötas tulemusrikkalt ning ökonoomselt. Observatoorium (asutatud 1865. a.) viidi senisest asukohast (Tiigi 15) nõuetekohasemasse paika J. Liivi 4 ja 8. Laiendati **vaatlusprogrammi** ning muretseti **ajakohaseid instrumente.** Jätkates Eesti Meteoroloogia Aastaraamatu väljaandmist paremustati selle struktuuri ning suurendati mahtu ligi kahekordseks. **Hüdrometeoroloogilise vaatlusvõrgu** korraldamisel kahekordistus vaatlusjaamade arv. Intensiivselt arendati ka **merehüdroloogiat.** Alates 1925. aastast oli K. Kirde Tartu Ülikooli Eesti Veekogude Uurimise Komisjoni hüdrograafiaosakonna juhataja. **Sünoptikaosakonnas** kasutasid sünoptikud K. Kirde juhendamisel sünoptika uuemaid saavutusi. **Seismoloogiajaamas** töötasid 1931. aastast pidevalt kuni II maailmasõjani kõige kaasaegsemad prof. J. Wilipi projekteeritud seismograafid.

K. Kirde on lugenud Tartu Ülikoolis meteoroloogia ja klimatoloogia üldkursusi, teoreetilise ja sünoptilise meteoroloogia ning geofüüsika mitmeid erikursusi. Tema teadustööde koguarv ulatub üle poolesaja. Nende temaatika on laiahaardeline: Eesti kliima, Läänemere ja Soome lahe hüdroloogiline režiim, Eesti maismaa hüdroloogia, sünoptiline meteoroloogia, üldmeteoroloogia ning klimatoloogia, seismoloogia jt.

Hinnates kõrgelt K. Kirde tegevust õppejõuna, organisaatorina ning teadlasena, valiti ta ülikooli nõukogus 1930. aastal erakorraliseks, 1933 aga **korraliseks geofüüsika professoriks.**

Et üksikasjalikumalt tutvuda välismaa eeskujulikumate meteoroloogia- ning geofüüsikainstituutide tööga ja õppetöö korraldusega ülikoolides, viibis ta suviti *välisreisidel* Austrias, Saksamaal, Norras, Rootsis, Soomes, Poolas. Oli mitme rahvusvahelise teadusorganisatsiooni, resp. instituudi liige: *Commission for Synoptic Weather Information, The American Institute of Physics* jt.

Okupatsiooniaastail 1940—1944 suutis prof. Kirde võõrvõimude kiuste asju siiski nii korraldada, et vaatamata tunduvatele kaotustele jätkusid regulaarsed vaatlused ja nende esialgne töötlemine, õppetöö jäi endiselt ülikoolile ning observatoorium õppejõududele õppe- ja teadustöö baasiks.

Prof. Kirde oli mitmekülgsete vaimsete huvidega ning praktiline inimene. Pingelise töö kõrval jätkus tal aega ka harrastusteks (male, flöödimäng, ilukirjandus). Kõrge töövõime ja reipuse säilitas ta süstemaatilise tervisespordiga ning aktiivse puhkusega (oma maja ehitus, aiatöö, mereuurimisreisid). Noorte hulgas propageeris professor mudellennukite ehitamist ja purilennundust. Ta võttis aktiivselt osa riigikaitsest, olles Kaitseliidu Tartu Maleva gaasipataljoni ülemaks.

1944. aasta septembris emigreerus prof. Kirde koos perekonnaga Saksamaale, kus töötas algul Danzigi Tehnikaülikooli juures. Veebruaris 1945 asus ta elama Göttingeni ja õpetama sealses Eesti Gümnaasiumis matemaatikat. Aastail 1946—1949 oli K. Kirde matemaatika ja meteoroloogia professoriks Balti Ülikoolis Hamburgis ja Pinnebergis, kus jätkas ka teaduslikku tööd.

1950. aastal siirdus prof. Kirde koos abikaasaga USA-sse. 1952. aasta sügiseni tuli tal olude sunnil töötada Detroidi autotehases inspektorina, septembris sai ta kutse füüsikaprofessori kohale Northfieldi St. Olafi kolledžisse Minnesota osariigis, kus õpetas üldfüüsikat ja analüütilist mehaanikat.

Kodumaal oli K. Kirde organiseerunud Korp! «Sakala», Balti Ülikoolis töötades vilistlasena ka korp! «Fraternitas Uguensis».

Prof. Kirde suri Northfieldis 25. mail 1953. aastal insuldi tagajärjel. Ta on maetud Saksamaal Göttingeni linna kalmistule. Tema elutöö on olnud aluseks geofüüsika uutele edusammudele Eestis.

* * *

Prof. Kaarel Kirde mälestuseks toimuvad järgnevad üritused:

11. novembril Pärnu-Jaagupi Keskkooli aulas aktus kl 12. Aktusele järgneb mälestusmärgi avamine ja prof. K. Kirdega seotud paikade külastamine.

13. novembril Tartus kl. 11 mälestustahvli avamine J. Hurda 4, kl. 12 bareljeefi avamine TÜ füüsikahoones Tähe 4, kl. 15 teaduskonverents TÜ Raamatukogu konverentsisaalis W. Struve 1 koos vastava näitusega.

17. novembril kl. 11 Tallinnas Liivalaia 12, III korrusel teaduskonverents «Meteoroloogia ja klimatoloogia uurimistöö Eestis».

HEINRICH ARUKSAAR

❧ ÕNNITLEME!

Oktoobris õnnitles rektor oma käskkirjas 60. sünnipäeva puhul finantsarvestuse õppetooli juhatajat dots. VELLO JÄRVE ja plekksepp ALEKSANDR ALEKSEJEVIT ning 70. sünnipäeva puhul riidehoidja AINO LUMISTET. Samuti avaldas ta tänu kohusetundliku töö eest.

Siin tuleb juttu sellest, kui hästi või halvasti toitub rahvusülikooli tudeng

Söömisega tegeleb

meist igaüks iga päev, ja seda vastavalt soovile, maitsele või võimalusele. Praegu aktuaalsete tulipunktiteemade taustal (nagu raske majandusolukord, külm, stress jm.) pean hädavajalikuks käsitleda tudengite toitumise probleeme — nii ohtlikke tendentse kui tüüpilisemaid jooni (sest aasta lõpuks, ja juba novembris ennustan olukorra jõudmist küllalt kriitilisse staadiumi just seoses majandus- ja rahandusküsimustega).

Kuigi üldhariduskoolides (ja ka kõrgkoolides) pole kunagi tasemel terviseõpetust (nagu nii mõndagi muud eluks olulist) peetud vajalikuks õpetada, teavad ilmselt kõik tudengid, et toidust peaks saama elutegevuseks vajaminevad toitained — valgud–rasvad–süsivesikud–mineraalained–vitamiinid, mille keskmised füsioloogilised normid* on üldiselt teada. Soovitavalt ööpäevasest energiavajadusest peaks 12—15% langema valkudele, ca 30% rasvadele ja vähemalt 50% süsivesikutele. Samuti on limiteeritud mineraalide (Ca, P, Mg, Na, Fe jt.) ja vitamiinide (A, B1, B2, C, D, jt.) vajadused, mis koguseliselt on küll väikesed, kuid eluliselt mitte vähem olulised (hormoonide ja ensüümide koostises, reguleerivad immuunsüsteemi, täidavad ehituslikke funktsioone jm.).

Tudengid

võiks liigitada tervete, noorte (18—30), vaimset tööd tegevate ja vähese kehalise aktiivsusega (v.a. sportlased) inimeste rühma. Seega tuleks vastavalt silmas pidada ka toitumise vajadusi. (Kusjuures igal üksikul juhul on tegu teatud individuaalsete kehaehitus- ja ainevahetustüübi ning elulaadi erinevustega, mistõttu saab rääkida ainult nn. keskmisest tudengist ja üldistest tendentsidest. Edaspidi ma seda enam ei rõhuta. Esmaseks erinevuseks on loomulikult sugu.)

Et mitte uppuda statistilistesse andmetesse, toon välja ainult olulisema, mis minu meelest peaks huvi pakkuma igale tudengile (loodetavasti ka mõtlema panema). Alljärgnevad näitajad kajastavad kaht viimast õppeaastat.

Ööpäevane energiavajadus (sõltuvalt keskmisest normist) kaetakse kuni 90% ulatuses, mis iseenesest pole kõige hullem puudujääk (kuna on ka seisukohti, et norm võiks olla väiksem), kui muret ei tekitaks valkude–rasvade–süsivesikute omavaheline proportsioon (jäme suhe oleks 1:1:4); valkusid saadakse toidust soovitatavatega (12—15%) võrreldes 14—16% naistel ja 13—15% meestel päevasest kaloraažist, mida võiks lugeda üsna heaks; rasvasid saadakse 45% (naistel) ja 43—51% (meestel) kaloraažist soovitatava 30% asemel; süsivesikuid 39—42% (naistel) ja 40—42% (meestel) päevasest kaloraažist soovitatava 50% asemel. (Seegasaame vastavaks suhteks 1:1.3:2.8 naistel ja 1:1.4:2.9 meestel). Järelikult rasvade ja süsivesikute tarbimine on nihkes, kusjuures samal ajal kui rasvu süüakse üle, kaetakse vaid pool (50—60%) süsivesikute vajadusest võrreldes normiga!? Kõrvalekalle on lubamatult suur, et apelleerida ebatäpsusele.

Prof. Selma Teesalu, kellel on ülevaade ka tudengite varasemast toitumisest, pole säärast tendentsi varem üliõpilastel täheldanud, samuti ka puudujääki kaloraaži osas (samal seisukohal on ka dr. Tanning). Küll on prof. Teesalu aga varem rääkinud tudengite valgupuudusest (argumendid, millest ta on lähtunud, pole mul teada). Igakevadine vitamiinipuudus on aga muutunud juba traditsiooniks. Seetõttu on mul põhjust väita, et kahe viimase aastaga kujunenud tendentsid on nn. aja märgiks, ja ilmselt mitte ainult tudengitel (rasedate toitumisuuringud näitavad samu tulemusi. Ja märkusena võiks lisada, et samad tendentsid ilmnevad väga ilmekalt ka Tallinna tudengeilt, täpsemalt Pedas).

Kus siis on põhjus?

Mis on meie süsivesikute allikad? Levinumad allikad on kartul, leib–sai, juurvili, aedvili, väga olulised on puuvili (eriti kuivatatud), kaunvili, teravili, seened (loetelu järgi võib igaüks ise otsustada kui palju ja tihti ta neid sööb) ja muidugi saiad–pirukad ning maiustused. Aga maiustusi on meil alates suhkrukriisist kaks aastat tagasi kas nappinud või pole rahakotikohased (ja mida meil väga armastatakse, kuna oleme elanud pidevas värskete puu– ja köögiviljade puuduses). Kas koer on siia maetud?

Et korvata organismi vajadusi «millegi» järele, kompenseeritakse see rasvarohke ja rafineeritud toiduga. Küllalt palju süüakse rasva varjatud kujul: juust, vorst, kreemikoogid, praekartul jt. Mineraalidest tundub probleeme olevat Na ja Mg (enam neidudel), mille peamised allikad on: Na — liha– ja piimaproduktid; Mg — kõik teraviljad. Peab aga märkima, et peaaegu niisama palju kui noored daamid armastavad kohvikus koogi ja kohvitassi taga, istuda, tunnevad noormehed enam vajadust pudru ja prae järele. On ka üks teretulnud tendents: viimase aasta jooksul on tudengi menüüs (1991/1992) võrreldes sellele eelnevaga pisut suurenenud juurviljade, samuti leiva osakaal, kuigi siin on selle vist dikteerinud rohkem tühi kõht ja majanduslik olukord kui teadlikkus.

❐ **Kauaks jätkub kevadel kartuleid ja missuguse hinnaga tudeng neid osta jõuab?**

Mis siis kuulub tudengi menüüsse?

Hommikuks traditsiooniliselt võileib (sai–sepik), igasugu katetega — juust, vorstid, sink, kalakonserv; mõnel üksikul puder või muna. Lõuna on juhuslik — kas kohvik või söökla, sõnaga midagi jooksult. Õhtuks midagi pannil praetut. Võileibade kõrval moodustavad teise väga levinud toidukategooria kalapulgad, praemuna või omlett, praekartul, kama, verikäkk, kohupiim, kartulisalat, pirukad–saiad (siin on loetletud tudengi põhimenüü). Pudrusid juhtub vähe, veel vähem suppe. Praadki (kas sööklas, ühikas või ämma juures) sisaldub tihedamini poiste menüüs. Tudengid, kes elavad kodus (ka osad erakates elavatest tudengitest) söövad üldiselt tugevamalt. Jookidest kasutatakse palju kohvi ja teed (harva ka suhkruga), keefiri ja piima (piima armastavad rohkem poisid), vähem mahlasid. Aeg–ajalt süüakse ka mõni õun ja porgand, kuid üldiselt moodustavad toorsalatid päevamenüüst mahuliselt väikese osa. (Kuid võib–olla sügiseks on nii mõnigi juba banaanidele üle läinud? Polekski halb.)

Pärast rahareformi on olukord taas muutunud. Kui sel kevadel sõi tudeng hästi, siis nüüd sõltub kõhutäis juba rahakotist. Alanud õppeaasta andmed on kogumisel. Kummitamas on aga uued ohud — ilmselt väheneb liha tarbimine, samuti piimaproduktide osakaal. Toit on meil nüüd kallis ja üha kallineb. Seega on oht ilma jäädа ka piisavast kogusest rasvadest (samas ka valkudest), millega seni üht–teist kompenseeriti (ja mis eestlase toidusedelis on läbi aegade liiaga olnud). Seega tudengit (ja ka teisi madalapalgalisi sotsiaalseid rühmi) ähvardab alatoitlus. Olukorra võiks liialdamata hinnata ohtlikuks, kui praegune olukord jääb kestma ja süveneb.

Kas peaks midagi ette võtma?

Siin peitub ju tervis — noorte tervis, rahva tulevik. Kuigi inimorganism on hästi ja kiiresti kohanev, tuleb kunagi piir. Võiks ju seda ennetada? Pealegi on tegu veel arenevate organismidega.

Mida teha? Lisaks sellele, et esmane ülesanne on igaühel austusest enda isiku vastu lausa kohustuslik muretseda enese tervise eest (tegu on ikkagi ühe teadlikuma osaga rahvastikust), on suuri auke ka ühiskondlikus sfääris. Räägin eeskätt üljkoolist, kus puudub rahvusvahelistele nõuetele ja tasemele vastav õppetool või muu institutsioon tervisekasvatuse läbiviimiseks kogu ülikoolis ja ka kaadriõppeks, kusjuures eeldusi peaks ülikoolil ju olema?! Rääkimata vajadusest tõstatada probleem riiklikul tasandil (näiteks riiklik toitumispoliitika, toiduseadus). See on aga nn. akadeemiline ja ühiskondlik pool, on ka praktiline külg, millele saab tudeng ise kaasa aidata — tudengite toitlustamine. Aastaid tagasi olla ülikooli sööklas olnud salatikausid laudadel — kes kui palju soovis! Teame, et läänes on see ka praegu nii...»

Ja veel: näiteks Helsingi Ülikooli sööklas saab iga tudeng toidu 10 marga eest üliõpilaspileti ettenäitamisel. Kel seda pole ette näidata, maksab 20 ühikut. Miks mitte ka meil nii?

❐ Kas juba?

ANDRES JOALA foto

* Tegelikult saab normist kui sellisest rääkida ainult konkreetse inimese puhul ja norm on sel juhul individuaalne.

Eespool kirjeldatud probleemidega tegeleb

zooloogia kateedri magistrand
KAJA KUIVJÕGI

❄ Saksamaale suusatama

23. oktoobri «UT–s» võisite tutvuda üliõpilaslaagrite kalendriga. Seekord pakume täpse info esimese ürituse «16. rahvusvahelise talispordilaagri» kohta, mille korraldavad Saksa Üliõpilasspordi Liit ADH ja Rahvusvaheline Üliõpilasliit IUS Kleinwalsertalis «Söllerhausi» kotedžis. Osalema on kutsutud tudengid kõigist Euroopa riikidest.

Toimumisaeg 16.—23. jaanuar 1993.
Koht Schöntalveg
Söllerhaus
D — 8985 Hirschegg/ Kleinwalsertal
Germany
Tegevus
— Osalevate riikide informatsiooni– ja arvamustevahetus tudengispordist, üliõpilasorganisatsioonidest ja tudengielust.
— Sportlikud üritused on suhtlemist hõlbustava suunaga. Esimene päev on pühendatud murdmaasuusatamisele. Ülejäänud mäesuusatamisele, lumelauale jms. Igasugust varustust on võimalik laenata kohapeal.
— Arutelud järgmistel teemadel:
sport ja keskkond,
Euroopa integratsioon ja regionaalne identiteet,
rahvusvahelised spordiüritused Euroopas,
tudengi kultuuri– ja igapäevaelu.
Osalejad
Kõik, kes on ülaltoodust huvitatud ja soovivad luua sidemeid teistest rahvustest tudengitega, on kutsutud osalema. Laagris on 40 kohta, ametlik keel on inglise keel.
Majutamine ja toitlustamine.
Osalejad majutatakse lihtsatesse suurtesse tubadesse. Täielik toitlustamine on osavõtumaksu sees.
Saabumine.
16. jaanuaril 1993 kuni kella 15–ni. Detailne info, kuidas ja millega kõige parem on tulla, saadetakse pärast osalemissoovist teatamist.
Lahkumine.
23. jaanuaril 1993 peale hommikusööki ja suurpuhastust.
Finantsküsimused.
Osalejad kannavad reisikulud ise. Osavõtumaks on 150 DEM, siia alla kuuluvad majutamine–toitlustamine, spordiüritused, suusalift. Pool rahast tuleb saata samaaegselt osalemissoovist teatamisega kas
1) Sparkasse Darmstadt, panga kood 50850150, arve nr. 596 248 «skicamp»,
2) Postgiro Frankfurt/Main, panga kood 500 100 60, arve 135 020 606 «skicamp».
Samuti võib saata ADH–sse tšeki.
Ülesandmine.
Osavõtusoovist teatada hiljemalt **5. detsembriks 1992** aadressil:
ADH
Spreestrasse 9
D—6100 Darmstadt
Germany
fax: 16151 — 314395
Märkused
— Koos ülesandmisega saata 1 passipilt.
— Varakult hakata viisasid ajama.
— Täiendav info EASL-ist (Jakobi 5, tuba 112)

TARVI UUSEN,
EASL–i peasekretär

❒ **Tartu—Kääriku matka finišis kaksteist aastat tagasi.**
ARNE KIVISTIKU foto

Arstitudengitel on uus eestseisus

19. oktoobril kogunes Tartu Kliinilise Haigla Linkbergi–nimelisse auditooriumi arstiteaduskonna aktiivsemaid üliõpilasi ühendava organisatsiooni — Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liidu (EAÜL) üldkogu.

Ülevaate möödunud aasta töödest tegi **EAÜL–i eestseisuse eestseisja Tarmo Kariis.** Ta rääkis lühidalt üliõpilaste vahetuse probleemidest, suhetest Soome ja Rootsi arstiteadusüliõpilasi ühendavate organisatsioonidega ning ülemaailmse arstiteadusüliõpilasi ühendava organisatsiooni IFMSA–ga liitumise plaanidest.

Ase–eestseisja Kaido Beljajev tutvustas EAÜL–i majanduslikku olukorda. Ta tõdes, et enamik liidu rahadest on saadud tänu sponsoritele ning kuna tänaseks sponsorlusest huvitatud ettevõtete arv on kahanenud tohutu kiirusega, on ka EAÜL–i rahakott üsna tühjavõitu.

* * *

Üldkogu arutas ka liikmemaksu küsimusi ning valis uue eestseisuse.

Uude eestseisusesse valiti:
Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liidu eestseisja — Karl Väärt,
ase–eestseisja — Kaido Beljajev,
välissuhete esimees — Jaanus Vool,
klubilise töö eestseisja — Boris Lapidus.
Kursuste esindajad:
Tarmo Kariis — VI k.,
Kaimo Hirv — V k.,
Eero Merilind — IV k.,
Imbi Jaks — III k.,
Andres Kotsar — I k.

Liikmemaksu suuruseks otsustati jätta 10 krooni terve aasta peale.

* * *

Kolmapäeval, 28. oktoobril sai kokku uus eestseisus. Esimees Karl Väärt oli optimistlikult häälestatud ning tegi mitu konkreetset ettepanekut. Lähimas plaanis on üliõpilaste välisvahetuse tihenemine: novembris on oodata Soome üliõpilaste külaskäiku ning detsembri lõpus Rootsi tudengite teaduskonverentsi Tartus.

EAÜL tahab korraldada ka meie üliõpilaste sama laadi visiite teistesse riikidesse ning saata meie üliõpilasi mitmesugustele teaduskonverentsidele ja kongressidele. EAÜL peab võimalikuks aidata meie üliõpilastele suviste praktikakohtade ja suvekoolide leidmist nii meil kui mujal.

Arstiteaduskonnasisese üritusena kavatsetakse korraldada kursustevaheline võrkpalliturniir ning SÄHLY (maahoki) mängimine.

Nagu igal suuremal organisatsioonil on oma sümboolika, nii tahab ka EAÜL välja anda oma sümboolikaga särgi ja kleepsu.

Oma tegevuse ning informatsiooni tutvustamiseks on EAÜL–i käsutuses **arstiteaduskonna dekanaadi juures olev stend.** Kui rahaline olukord võimaldab, kavatseb EAÜL välja anda väikese infobülletääni.

EAÜL on väga huvitatud arstiteaduskonna aktiivsemate üliõpilaste kaasamisest. Teretulnud on igasugused ettepanekud, abipakkumised, EAÜL ei ole suletud organisatsioon ning kõik, kes tahavad ka midagi ise ära teha, on alati oodatud. Asjasthuvitatud üliõpilased saavad täpsemat informatsiooni eestseisuse liikmete ja kursuste esindajate käest.

EERO MERILIND

UUSI TRÜKISEID

TÜ toimetised. Vihik 949. Kriminaaljuristika aktuaalseid küsimusi II. Tartu 1992, 250 eks., 92 lk.

Tartu Ülikooli toimetised. Vihik 950. Methods of study of electrical processes in cases and aerosols. Ionization, aerosols, electrometry. Tartu 1992, 300 eks., 140 lk.

TÜ toimetised. Vihik 951. Papers on anthropology V. Dedicated to the 95th birthday of Prof. Juhan Aul. Tartu 1992, 250 eks., 136 lk.

TÜ toimetised. Vihik 952. Psühhiaatria teadus ja praktika Eestis. Arstiteaduslikke töid. Tartu 1992, 300 eks., 220 lk.

Kaja Peterson. Eesti linnud. Tartu 1992, 400 eks., 68 lk.

Olaf Prinits. Eesti koolimatemaatika ajalugu. Esimene osa. Tartu 1992, 750 eks., 120 lk.

Deutsche Wirtschaftstexte zum Übersetzen. Helgi Andresson. Tartu 1992, 500 eks., 104 lk.

Ülesandeid kaubanduse finantsraamatupidamisest. E. Leppik, M. Jürgens. Tartu 1992, 300 eks., 44 lk.

Raviainete klassifikatsioon. Kolmas trükk. L. Allikmets jt. Tartu 1992, 500 eks., 68 lk.

Diferentsiaalvõrrandite ülesannete kogu. Teine trükk A. Pedas. Tartu 1992, 400 eks., 184 lk.

Kooliadaptatsioon. Lugemiseks pedagoogidele, koolipsühholoogidele ja teistele huvilistele. Tartu 1992, 1000 eks., 84 lk.

INFO • *INFO*

HARIDUSMINISTEERIUMI TÄHTIS TEADE ÕPPELAENU KOHTA

Haridusministeerium teatab, et 20. oktoobrist lubati 1992. aastal suurendada üliõpilastele aktsiaselts «Eesti Sotsiaalpank» kaudu antavat õppelaenu kuni 400 kroonini. Rahandusministeeriumi kohustati tagama selleks vajalik krediidiressurss Valitsuse reservfondist.

Haridus– ja Rahandusministeeriumide ja «Eesti Sotsiaalpanga» läbirääkimistel lepiti kokku, et käesoleva aasta lõpuni saab õppelaenu võtta varem kehtinud tingimustel ja seda võivad soovijad saada kohe.

Samal ajal jätkuvad läbirääkimised 1993. aasta õppelaenu tingimuste uuendamise osas.

SOOME ÕPPIMA!

Ülikool kuulutab välja konkursi Soome ülikoolidesse õppima minekuks. See toimub üliõpilasvahetuse korras kevadsemestril.

Soome keele eksam on teisipäeval, 10. novembril kl. 12 Soome Instituudis (ph. 302).

Info välissuhete osakonnast.

KUNSTNIK ASUB UUES RUUMIS

Kunstnik Imme Viidalepp asub nüüd ruumis 304 (mitte enam kantseleis) kl. 13.30—15.30. Info tel. 35 255.

TÜ KLUBIS

Diskopäevad möödas! «Tudengisügis» 92 (16.—22. november) tulemas!

Reedel 6., laupäeval 7., pühapäeval 8. novembril
SANITAARPÄEVAD ehk klubi annab häädele külalistele PUHKUST.

Taaskohtumiseni 10. novembril kl. 22 MARDIPEOL.

TÜ KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Reedel, 6. nov. kl. 20 videofilmid ja tantsudisko.

* * *

Esmaspäeval, 9. novembril kl. 19 Tähe 4 aud. 170.

NEW–AGE loeng

«Meditatsiooni olemus» (Peeter Liiv).

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

☎ 35 180

NR. 32 (1692)
REEDE,
13. NOVEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

➢ MAAKULTUUR TÄNA — 2. lk.
➢ RAIMOND KOLK — 2. lk.
➢ RAHVALUULE-PROBLEEMID ÜLIKOOLIS — 3. lk.
➢ MIS ON NEFA? — 3. lk.

MIS ON JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA JA KES SELLE SAI?

Rahvusülikooli 70. aastapäeva künnisel 1989. aastal otsustas Eesti Muinsuskaitse Seltsi juhatus asutada Jaan Tõnissoni õpperaha. Selleks olid raha annetanud Jaan Tõnissoni järeltulijad. Üliõpilane, kellele raha võis määrata, pidi järgima Jaan Tõnissoni põhimõtteid ja ideaale, olema edukas õpingutes, aga samuti andnud arvestatava panuse eestluse arendamisse, levitades aateid üliõpilaste ja laiema avalikkuse ees.

Toimkond, kes mitme aasta jooksul on kandidaate välja valinud, kuuluvad Enn Tarto, prof. Sulev Vahtre, dots. Tullio Ilomets, Tõnis Lukas, Tõnn Sarv, Heno Sarv ja allakirjutanu. Tavaliselt on laekunud kahe–kolme–nelja üliõpilase iseloomustused. Seni on nimetatud õpperaha pälvinud Tiit Pruuli, Indrek Tarand, Aare Kasemets (annetas raha Viljandimaa Kultuurifondile), Mart Loog ja Viljar Peep.

Selle semestri õpperaha (2000 EEK) saamiseks oli 3 kandidaati: ajalootudeng ja üliõpilasvalitsuse esimees Indrek Ostrat ning ajakirjandustudeng, «Postimehest» tuntud kommentaator Olari Koppel ja bioloogiatudeng **Toomas Kukk.** Hääletamisel kaldusid poolthääled viimase poole (2 häält sai O. Koppel). Toomas Kuke oli esitanud prof. Kalevi Kull ja tema antud iseloomustusest on lugeda järgmist:

Toomas Kukk on paljude aastate bioloogiatudengite hulgast silmapaistev selle poolest, et ta on erakordne entusiast, väga töökas, ja mis eriti rõhutamist väärib, — just rahvusliku taimeteaduse eest võitleja.

1) T. Kukk oli Eesti harrastusbotaanikute teataja «Rukkilill» algataja ning on selle peamine koostaja ja toimetaja. «Rukkilille» on seni ilmunud 3 numbrit (1. 1989 (64 lk.), 2. 1990/91 (96 lk.), 3. 1992 (44 lk.)).

2) Toomas Kukk on meie noorema põlvkonna botaanikute seas Eesti taimede parim tundja. Vaatamata Eesti floora suhteliselt heale uuritusele, on ta suutnud avastada uusi liike (sealhulgas möödunud aastal sensatsioonina põhja–kukemarja).

3) Tegeldes juba rida aastaid intensiivselt teadustööga, on ta jõudnud avaldada raamatu Tallinna taimestikust (T. Kukk. Tallinna floora nimestik. 1991. Tartu:ZBl. 82 lk.). Eelmine kokkuvõte Tallinna floorast ilmus 100 aastat tagasi E. Russowi koostatuna (E. Russow oli tookord 22 aastat vana, T. Kukk aga tema raamatu ilmudes 21!). Rida T. Kuke teadustöid on ilmunud Eesti LUS–i väljaandes «Schola biotheoretica».

4) T. Kukk on olnud aktiivne osaline Eesti botaanikute suuremate ühistööde juures — floora kaardistamisel UTM ruutudes Baltikumi floora atlase tarvis, uue taimemääraja koostamisel (kus ta on enda kanda võtnud raskeimad taimerühmad, näit. hunditubakad), Tallinna elustiku atlase koostamisel jm. Seejuures on ta nendesse töödesse suhtunud suure loomingulisusega, näiteks koostanud uue Eesti taimede koondblanketi.

5) T. Kukk on tõsiselt tegelnud Eesti botaanika ajalooga, kogudes Eesti vanemat botaanilist kirjandust, talletades botaanikute mälestusi (ta on intervjueerinud meie vanema põlvkonna botaanikuid: S. Taltsi, E. Lellepit, H. Aasamaad, M. Kaske, V. Masingut, intervjuud on ilmunud «Rukkilillles») ning üritanud koostama hakata Eesti botaanilist bibliograafiat.

6) T. Kukk on hea organisaatorina kaasa tõmmanud teisigi tudengeid, näiteks tema korraldatud Laelatu puisniidu puhastamistalgutele.

7) T. Kukk annab ka ökofüsioloogia õppetooli juures esimese aasta tudengitele taimemorfoloogia ja –histoloogia praktikume, seejuures on ta enda algatusel asunud koostama ja trükiks ette valmistama praktikumi juhendit.

8) T. Kukk on aktiivselt publitseerinud artikleid «Eesti Looduses» (Otsigem klorofüllita taimi. — EL, 1991, lk. 379—382; Teadvust halvav taimeraamat. — EL, 1991, lk. 282—283; Tohhoo, või küürlemmel! — EL, 1991, lk. 378—379; Põhja–kukemari. — EL, 1992, lk. 250—252).

Samuti väärib nimetamist, et T. Kukk on aktiivne mees tudengite seltsielus korporatsiooni «Ugala» liikmena.

* * *

Seni on kandidaate kahjuks loiult esitatud. Mõni organisatsioon, nagu näiteks Eesti Üliõpilaste Selts on küll järjekindlalt alati kellegi oma ridadest välja sõelunud ja esitamisväärseks pidanud. Julgemini võiksid pakkumisi teha ka üksikisikud. Ja juba järgmise semestri algul. Mõelgem sellele! Täpsustuseks veel sedagi, et nüüd tegeleb õpperaha väljaandmisega Jaan Tõnissoni Instituut.

VARJE SOOTAK

TÄNUSÕNAD

Elu Eestimaal sõltub hetkel paljuski lahketest annetajatest ja toetajatest. Enamasti on aga antav abi ajaliku loomuga ning poolikuse tunne saadab andjat ja saajat. Viimast ilmselt rohkemgi, sest tema ahistatuses puuduvad tõsisemad valikuvõimalused.

Sellel troostitul taustal on harukordsemad, aga seda õnnelikumad need juhused, kui toetus saab ajavälise tähenduse. Eesti filoloogiat õppivate huviliste vahel välja loositud «Sünonüümi–sõnastik» kannab endas kahtlemata tähendusi nii minevikust, olevikust kui ka tulevikust. Raamatuga töötav inimene saab olla vaba teotseja ning seeläbi ka vastuandja.

Võimalus on olemas ning lootkem, et seda tõhusalt kasutame. Täname võimaluse pakkujaid: «Sünonüümi–sõnastiku» autorit Paul F. Saagpakku, vahendajaid Vello Salo, Harry Männilit, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja kõiki teisi asjaosalisi.

Loosiõnnelike nimel
MART VELSKER,
eesti kirjanduse ja rahvaluule
kateedri magistrand

SULLE TUDENG!

Esmaspäeval, 16. novembril

kl. 17.30	üliõpilaspäevade «Tudengi-sügis' 92» AVATSEREMOONIA JA SUUR ILUTULESTIK	— füüsikahoone esisel.
kl. 18—20	LÄHEB LAADAKS! Laadal piletid kõikidele sügispäevade üritustele poolmuidu, reklaam tasuta! Pealekauba pääsmeloterii ja nänn!	— TÜ klubis

Teisipäeval, 17. novembril

kl. 16	*EVERGREEN*–MUUSIKA FILMIS «Helisev muusika»	— TÜ klubis
kl. 21	*ROCK'N'ROLL GRAND PARTY* «ROCK–HOTELLIGA»	— TÜ klubis

* konkurss parimale üliõpilaspaarile *rock'n'roll*'i tantsus.

Kolmapäeval, 18. novembril

kl. 16	*EVERGREEN*–MUUSIKA FILMIS «Carmen»	— TÜ klubis
kl. 21	TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. ««Popsid» panevad pasunasse»	— Narva mnt. 27 kohvik
kl. 21	TUDENGIKOHVIK «VABA LAVA» (Teet laulab ja mängib kitarri).	— Ülikooli tn. 20 kohvik
kl. 21	SÜLDU	— TÜ klubis

* tantsuks ansambel «VANAVIISI»

Neljapäeval, 19. novembril

kl. 16	*EVERGREEN*–MUUSIKA FILMIS «Minu veetlev leedi»	— TÜ klubis
kl. 21	TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. «Indie muusika õhtu». Tallinnast «Mirror Thing» ja Tartust «S. T. Anthony's Company»	— Narva mnt. 27 kohvik
kl. 21	TUDENGIKOHVIK «VABA LAVA» (laulu ja luulet küünlavalgel). Võimalus Sinulgi üles astuda OMAGA.	— Ülikooli tn. 20 kohvik
kl. 21	PIDU TÖELISES KANTRILÄNDIS. JUSTAMENT õhtal kella 9 paiku klubis.	— TÜ klubis

Reedel, 20. novembril

kl. 21	TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. Diskobänd «Holyland» Riiast	Narva mnt. 27 kohvik
kl. 20	TUDENGIBÄNDIDE KONKURSS	— TÜ klubis

Laupäeval, 21. novembril

kl. 20	TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. «Jimy Hendrix 50»	— Narva mnt. 27

* kõigi aegade suurimat kitarrigeeniust meenutavad COMPROMISE BLUE (vähendatud koosseisus) RIHO SIBUL, THE HALVO LIIVAMÄGI EXPERIENCE,
* videofilm «Jimi Hendrix».

kl. 22	ÜLEMAJA ÖÖPIDU	— TÜ klubis

* armutu jalakeerutus diskosõpradele *taas panoraamvideo*
* karaokeshow TÜ klubi moodi *äraarvamatu öönael*

Pühapäeval, 22. novembril

kl. 21	SÜGISPÄEVADE LÕPUPIDU TANTSUORKESTRIGA «RAE»	— TÜ klubis

* stiil * soliid * elegants *

Tahtsin küsida üliõpilasvalitsuse esimehelt INDREK OSTRATILT ainult stipendiumi ja õppelaenu seisu, kuid nagu näha, saab vastusest teada ka Toompea ja üliõpilaste suhetest.

«3. novembril olid peaminister Mart Laariga kohtumisel kõne all nii rahaasjad kui üldisemad probleemid, s.t. ka meie üliõpilaskondade juriidiline staatus. Meid tuleks käsitleda kohaliku omavalitsuse üksusena, et meil oleks oma majandustegevuses võimalik taotleda riigilt maksudest vabastamist kui mittetulunduslikul organisatsioonil (siis kui saaksime enda alluvusse ülikooli sööklad ja ühiselamud).

Mis puudutab meie juriidilist staatust, siis näiteks ülikoolide seadust (peaks ju puudutama ka tudengkonda!) ei ole Riigikogu hariduskomisjoni veel laekunud. Seega oleks vaja vahepealse variandina fikseerida üliõpilaskond kui organisatsioon, kuna siiani on meie põhikiri registreeritud 1989. aasta seaduse «Kodanike ühenduste kohta» järgi.

Rahaasjadest niipalju, et valitsus lubas stipendiumid siduda miinimumpalgaga ning hoida lahus sotsiaal– ja õppestipendiumi. Sotsiaalstipendium arvatavasti väheneb ja õppestipendium tõuseb neil, kes hästi õpivad. Keskmiselt võttes peaks stipendium natuke suurenema.

Ennetades üht üliõpilastepoolset küsimust, et kas me lasime ennast valitsusel pehmeks rääkida, vastaksin niimoodi:

1) tavaliselt sajaprotsendilist nõudmist ei saa, sellega tuli algusest peale arvestada;

2) valitsusega tuleb nõustuda selles suhtes, et Eesti riigil tõesti raha ei ole, ja et me midagigi juurde saime, on ka saavutus;

3) vaadakem asja ka komplekssselt: kui meil ei õnnestu raha juurde saada, siis proovime seda kuidagi vähem kulutada. Kui saame näiteks maksudest vabaks ja saame pakkuda üliõpilastele odavamaid teenuseid, sööki, elamist.

Tahaksin veel seda öelda, et meie arvates on praegu tegemist viimaste aastate kõige haridussõbralikuma valitsusega. Ka kultuuri– ja haridusminister Paul–Eerik Rummo tunnustas üliõpilaskondi kui võrdseid partnereid ja meid lubatakse arvestada ning kaasata probleemide arutamisse. Tundub, et üliõpilaskond kui struktuur siiski töötab.»

KAJA HARGLA

TOOMPEA JA ÜLIÕPILASKOND ehk meid arvestatakse

❐ **Kes pakub välja aja, millal ülikooli sööklad üliõpilaskonna valduses on, ja peale tee tudengid ka muud jagada saavad?**

ANDRES JOALA foto

MAAKULTUUR TÄNA

Reedel, 16. oktoobril toimus Eesti Põllumajandusülikooli klubis X maakultuuriseminar. Läbivaks teemaks oli eestluse elujõud, keskseks mõisteks maarahva identiteet. Osales 35 inimest mitmest Eestimaa paigast.

Põhiettekandeid oli seekord neli. Korraldaja (allakirjutanu) lähtemotiiv oli *maarahva vana omakultuuripuu,* millele kui pookealusele (kultuuriarheotüüpidele) saab kodustada teadmisi Ameerikast Jaapanini aiandusest loodushoiu ja firmade organisatsioonikultuurini. Näited kõnelesid sellest, kuidas Eesti Vabariigi aegsetes põllumajandusteadust, –haridust, maaõigust ning maapoliitikat käsitlevates artiklites ja seaduseelnõudes arvestati maarahva sajanditega kogutud empiirilise elutarkuse ja vaimsete väärtushoiakutega.

Rahvausundi magistrand **Argo Moor** rääkis rahvatraditsiooni muutumisest ajas. Püsivaks jäänud on see, et maainimese sidet maa ja ilmaga ei määra niivõrd abstraktsed mõtted nagu linnainimesel (ilmarahval), kui just tegevusega seotud isiklikud kogemused. Elulaad kujundab mõttelaadi. Vastates küsimusele «Mille poolest erineb kristlikul alusmustril toimiv Euroopa kultuur vanast maarahva pärimusest?», kasutas A. Moor *lunastuse* ja *surma* mõisteid. Ta väitis Kirjandusmuuseumi varadele toetudes, et kristlik lunastuse mõte on maarahvale olnud võõras, samuti ei ole surm siin isolatsiooni või teispoolsuse tähenduses — surm on osa inimese elust, surnud esivanematega elatakse koos. Seda näitab hingede aja ja jõulutraditsioon, kus pere ringist puuduvaid esivanemaid kutsutakse nimepidi lauda «hinge kinnitama».

Põllumajandusülikooli maasotsioloogia õppetooli **prof. Asser Murutar** andis ülevaate viimastest maarahvaküsitlustest (august 1992) teemal «Eesti maarahva identiteet». Neli suurimat väärtust, millega maainimene end samastab, on *perekond, kodu, maa* ja *loodus* (80 inimest 100–st tunneb end osakesena loodusest). Iga viies soovib endale uut kodu. Kaks suurimat antiväärtust on *äri* ja *poliitika.* Ükskõiksed olid inimesed vaadeldud maakooskondades *kiriku* vastu (pidevalt käib kirikus 2—3 inimest 100–st).

Mitmekihiline psühholoogilise minaidentiteedi mõõtmine näitas, et 30–l inimesel 100–st oli see kindel, s.t. «ma tean, kes ma olen ja mida ma tahan elus, olen endaga üldiselt rahul...» jm. Ligi 20 inimest 100–st tundis aga, et «ma olen sageli rahutu, esitan endale küsimusi... mul ei ole kindlustunnet tuleviku suhtes...» jm.

A. Murutar tõdes muuhulgas, et maa– ja omandireformiks olid maainimesed valmis juba kaks aastat tagasi. Praegu kestab maal *«roomav kriis».*

Tartu Ülikooli psühholoogia õppetooli teadur **Aleksander Pulver** kirjeldas kultuuripsühholoogia mõistete varal, kuidas inimese identiteet kujuneb koostoimes rahvuskultuuri ja subjektiivse kultuuriga. Siit ka küsimus tulevikustsenaariumist, mis juhtub inimestes ja ühiskonna erinevates gruppides, kui Eesti riigis püütakse senisele, maaühiskonnale omase väärtusmustriga kollektivistlikule kultuuritüübile kiirkorras peale suruda individualistlik, turumajandusega seostatud kultuuritüüp. A. Pulver arvas, et Eestile on hea, kui meil kujuneks nende kahe, maapärase ja linliku, kultuuri laadi tasakaal, s.o. *Eesti oma tee Ida ja Lääne vahel.*

Jäi kõlama mõte, et ilma meie ühiskonna sotsiaalpsühholoogilist ja kultuurilist seisundit analüüsimata töötav Eesti Televisioon jm. meedium toimib täna «nagu üks suur malakas», mis lõhub inimesi..., rahvakultuuri alt ja ülalt. Hilisööni.

Ettekannetele järgnenud mõttetäiendusringides kasvas mitu lisateemat. Toon välja kolm:

Prof. Jaan Lepajõe tuletas meelde Tammsaaret, kes öelnud, et *«omapära maksab»,* ja sidus seda mõtet oma kodukandi, Suure–Jaani ümbruse loodus– ja kultuurilooga. **Koduperenaine Ene Muru** Haaslava vallast andis mõista, kuidas see (seminari)jutt praegusele külatänavale passiks. Tema arvates on paljudes maainimestes, eriti agrolinnakute elanikes vähe sisemist, vaimset *mitmekesisust.* «Ühekülgsus kodus ja tööl paneyad jooma». Neile inimestele mõjub ka praeguse aja olme seetõttu raskemalt.

Noor talunik Tõnu Talimaa Kose vallast: «Talupidamine on lähedane lapse kasvatamise tundega, ma kujutan ette, milline ta aastate pärast on.»

* * *

Senistel maakultuuriseminaridel on osalenud üle 500 inimese. Seminaride motoks on jäänud **Hando Runneli** esimesel seminaril (14. aprillil 1988) sõnatu: «Paljude jaoks on kultuur mingi vaimne toodang, mida kirjanikud, näitlejad jt. siis raamatute, teatri või televisiooni kaudu rahvamassidele lahkesti pakuvad. Ei ole. Kultuur on kodu... on see vaba inimese olemise–käitumise viis, mis tal oma kodus on.»

Järgmine, XI seminar toimub veebruaris kas Tartus või Haanjamaal Villakülas. Keskteemaks on **«Milliseid võtmeid pakub maaühiskonna arenguvõimaluste avamiseks maasotsioloogia?»** e. teisisõnu — kuidas korreleeruvad maasotsioloogias omavahel maakultuuri, sotsiaalse elukvaliteedi ja ettevõtluse indikaatortunnused. Seminarile on oodatud kõik oma kodukandi arenguradadele mõtlejad, maakoolide õpetajad, üliõpilased jt. Kohtumiseni!

AARE KASEMETS
stud. phil.

P.S. Lisainfot leiad 6. novembri EPMÜ lehest «Põllumajandusülikool» või EPMÜ maasotsioloogia õppetooli telefonil 70 491.

«Tuli jaanilaupäeva õhtu kätte, aeti karjad suure päevaga kodu, ... hobustele toodi metsast jaaniheinu, mille ümber kõik hobused sõivad, sel öösel hobuseid metsa ei aetud...»

Eesti rahvakalendrist (Valga)
JAAK JAAKU foto

RAIMOND KOLK

8. veebruar 1924—3. november 1992

On lahkunud üks luuletaja, Lõuna–Eestist Mustjõe kaldalt pärit murdekeeles kirjutanud Raimond Kolk, kes sõja lõpust saati elas Rootsis. Lapsepõlvest oleme pärit me kõik, üht jäljitab see rohkem, teist vähem. Raimond Kolk on oma lapsepõlves ka tänavu Eestis ilmunud raamatus «Võrumaalt Stokholmi, «Tuulisui» ja teised». Ei saa allakirjutanugi omakandimehe kirjapandut taastrükkimata jätta, sest minevik sööstab pahinal meist mööda, sellesse süüvime oma varakapitalismi pürgivas riigis nii meeletult vähe. Järgnevalt mõned katked tema mainitud meenutusraamatu peatükist «Mustjõe kaldalt» ja kaks noorpõlve luuletust kogust «Ütsik täht».

VARJE SOOTAK

* * *

Võrumaa lõunapoolne osa oli üks neid paiku, kus peaaegu igas vallas — et mitte öelda külas — äratuntavalt erinevate joontega keelt räägiti. Minu kirjutatud Saru–Mõniste murdest arusaamine on seetõttu vahel lõunaeestlastelegi raskusi valmistanud. Mõned arvustajad on mind koguni murdekeele mitteoskamises süüdistanud.

Olen sündinud ja kasvanud Saru vallamajas. Neid, kes tänapäeval seda kohanime tunnevad, pole vist eriti palju. Enne sõda toimunud valdade reformiga ühenduses liideti Saru vald Mõnistega ja kui praegu midagi järele on jäänud, siis ainult Saru kui küla nimetus. Kaardil leiab niihästi Saru kui Mõniste sealt, kus Eesti kõige lõunapoolsem tipp nagu kolmnurk Lätimaa sisse lõikub, kust Mustjõgi läbi voolab, edasi Koiva poole.

Just Mustjõgi on kirjanduse kaudu mõnevõrra tuttavaks saanud. Juhan Jaik on Mustjõest kirjutanud, selle alguse müstilisemast poolest, nagu ka Gailit, kelle Toomas Nipernaadi muu hulgas Mustjõe luhale jõudis. Mustjõgi algab sügavatest Antsla metsadest, on seal suhteliselt kitsas ja sageli soiste kallastega, peitlike ja ootamatute võrendikkudega. Kuid just Saru vallamaja kohal muudab ta oma iseloomu Lätimaalt algava ja siin sissevoolava Vaidva tõttu, mis liiva kaasa toob. Siit edasi on Mustjõgi tunduvalt laiem, suuremalt osalt liivase põhjaga ja madal, rahulik ja kirgedeta keset avarat luhta, mis ainult suurvee ajal peaaegu kilomeetri ulatuses veega täitub.

Mustjõe ja Antsla metsade vöötme vahel oli siis Saru vald kui pikk ja kitsas riba, mis Valgamaaga ja sealt vastu vaatava Hargla ja Tahevaga otsa lõppes. Vähemalt Alaküla kohal, kus vanad talud Mustjõe ääres reas seisid, oli see nagu mingisugune Niiluse org. Õued ja hooned olid tihedalt üksteise kõrval, kuna põllud kitsaste ribadena kaugele metsapiirini ulatusid. Pilti muutis mitmekesisemaks veel see, et pärast talude päriseks ostmist oli toimunud nende poolitamine vendade või õdede kui pärijate vahel. Niigi kitsad põlluribad olid seetõttu veel korra pikuti poolitatud ja aia– ning õuemaa mingisuguse igavese õigluse printsiibi sigrimigrilisteks paladeks hakitud. Ning kolmandale või neljandale vennale oli ikka sinnasamasse õueaia taha ja jõega rööbiti lookleva maantee äärde veel ka popsikoht loodud. Tulemus oli kaheldamatult idülliline nagu päris Niilusegi ääres, kuid vaevalt soodne ratsionaalsema põllupidamise seisukohast..

Kõik need 800—900 Saru valla elanikku olid nõnda siis vähenõudlikud ja rahulikud, aga kõigepealt töökad, ah, nii töökad inimesed. Teatud lisasissetulekut nii maaga– kui maatameestele võimaldas veel metsatöö, olenevalt muidugi metsakaubanduse konjunktuuridest. Peale metsalõikuse, veotöö ja parvetuse andis tööd ka Saru saeveski, üks Lõuna–Eesti suuremaid. Tööstus oli õnnelikule kohale rajatud, just sinna, kus Mustjõgi, Valga–Mõniste kitsarööpmeline raudtee ja maantee lühikest aega täiesti kõrvuti jooksid. Nii kaua kui Kuus, Tamm & Kompanii saeveski omanikuks oli, tundus see küll järjest aina põlevat, arvatavasti majanduslikkudel kaalutlustel. Alles Riigi Metsatööstuse kätte üle minnes sai tehase tegevus kindlamale järjele, seda nii töökaitse kui tulekaitse seisukohast.

Saru nimi pole siiski tuntud vaid küla järgi. Võib–olla isegi rohkem kui küla, teatakse sõjajärgseil aastail Saru lauatehast. Mis puutub aga kitsarööpmelisse raudteesse, siis sellel sõitev «susla» lõpetas oma sõidud 1970. aastal (Valga–Gulbene). Praegu katab vana raudteetammi kohati tihe männik või lepavõsa, ja kui palju seeni seal leidub! (V. S.)

❖ ❖ ❖

ÜTSIK TÄHT

Ütsik täht ku essnü utõ
pilvemõtsan vilgatas.
Nigu lats, kis vallatudõ
nuka takast kilgatas.

Mina olõ sinnu kaenu
hämäriku taiva all.
Kurjast ilmast ärä paenu,
kos ma esi essjä tall.

❖ ❖ ❖

MUSTJÕGI MÄLESTÜS

Tühä süämega saista
tahat kodukopli takan.
Müüdälännü päävä paistva,
olli sa ku poisirakan.

Es sa püüsü tarõlämmän,
lepäpuhmõ takan käve.
«Kae, et jalgu är ei hämme!»
hõigas imä üle läve.

Jo sa tiidse, kon om oja,
kon om uma kopli piiri.
Ütskõrd lõüse tsirgupoja,
kelle laul oll: liiri–liiri.

Sedä õkva kodu veie,
sääl sait tiägä suurõss sõbrass.
Perast petä tulli peie:
söönü är teed oll üts tõbras.

Elläi inemisest lollemb,
sellest saiõ häste arru.
Aga misjaos pääle tollõ
tii kõik lätsi kattõ harru?

❐ **Valga Reaalkooli «värske» õpilane Raimond Kolk septembris 1937.**

Rahvaluuleprobleemidest Tartu Ülikoolis

Otsides rahvaluuleteaduse osa eesti teadustraditsioonis tuleks heita põgus pilk ajalukku.

Eesti rahvaluuleteadus ulatub 19. sajandi algusse, kuigi tõsiteadusest saab rääkida 19. sajandi 70. aastatest alates. See seondub J. Hurda sihipärase metoodilise tööga rahvaluule alal. Kuid millised on juured? Esmalt huvi eesti kultuuri, eriti selle minevikku taanduvate nähtuste vastu. 19. sajandi alguse estofiilid uurivad eesti keelt rahvajuttude ja –laulude baasil. Rahvaloomingu kunstiväärtust ega elulähedustki ei pruugi nad tajuda. Neile kujuneb tõhus abi eestlaste seast võrsunud haritlastest, kes on osa saanud ehedast rahvatraditsioonist. See pagas võimaldab neil rahvaluulet kirja panna ning interpreteerida adekvaatsemalt, kui seda said teha estofiilid.

Rahvavalgustuslikel eesmärkidel ja eesti kirjakeelse kultuuri taustal kujuneb Eestis rikkalik materjalikogu, mida nimetatakse «vanavaraks» (Fr. R. Kreutzwald, J. Hurt) või «rahvamälestusteks» (J. Hurt), ja mis kujuneb küllalt iseseisvaks uurimisalaks. (Aineloend, mis on aluseks tänapäevalgi rahvaluule liigitamisel, pärineb J. Hurdalt.) Eestis kujuneb rahva vaimse pärimuse uurimiseks omaette teadusharu — rahvaluuleteadus. Selles on 19. sajandil algust saanud kaks suunda: ajalooline ja kirjandus(teadus)lik. Esimene kujuneb seoses sooviga selgitada rahva ajalugu rahva enda «mälestuste» kaudu (andkem rahvale eepos ja ajalugu!), J. Hurda taotlusi oli «Eestirahva ajaraamatu» (st. ajaloo) koostamine rahvalaulude, –juttude, kommete, vanasõnade jne. abil. Ajalooline suund annab rahvaluulele laiema tähenduse, kus uurimisvaldkonnaks on rahva vaimne traditsioon.

Teine suund ilmub koos eesti ilukirjanduse kujunemisega. Siit on pärit sõna «rahvaluule» kasutamine (J. Bergmann, 1878. a., kõrvutades vana, allitereeruvat rahvalaulu ja uut, autoriluulet nimetab esimest «rahvaluuleks», teist «kunstluuleks»). Kirjanduslik suund rahvaluules tegeleb rahvaluulega kitsamas tähenduses, hõlmates sõnaloomingu osa rahvatraditsioonis.

Mõlema suunaga on tegeldud eesti folkloristikas järjepidevalt, hoolimata kitsendustest, mille tõi kaasa nõukogude folkloristika (see piiras rahvaluule mõistet sedavõrd, et rahvaluule oli kirjanduse üks alaosi, seega: rahvaluulet uuriti kirjandusteaduslike meetoditega).

Siit ka esimene probleem: **rahvaluule on eesti teadustraditsioonis iseseisev teadusharu,** mitte tükike ajaloost, tükike kirjandusest, osa muusikast, tantsust jne. Seda on tinginud ennekõike meie folkloorse materjali rohkus, vana traditsiooni säilimine ja säilitamine peamiselt 19. sajandil. Kahtlemata on see üks meie eripärasid. Hoolimata sellest, et rahvaluuleteadus on pikka aega olnud seotud kirjandusteadusega, on eesti folkloristid tegelnud rahvaluulega eesti traditsioone järgivalt, st. tegelnud nii kalendri kui ka usundiga, kuigi need alad kuulusid ajalooteaduste valdkonda.

* * *

Olemegi jõudnud teise probleemi juurde: **rahvaluuleteadusel on väga tihedad seosed teiste teadusharudega,** eelkõige kirjandusteaduse ja ajalooga, selle kõrval keeleteadusega. Kuid sellega asi kaugeltki ei piirdu. Eriti silmahakkav on seos teiste teadusaladega siis, kui me vaatame pisut kaugemale Eestist. Näib, et folkloor on orgaaniliselt seotud ennekõike murrete uurimisega (meenutagem, et Eestiski jõuti süstemaatilise rahvaluule uurimise juurde keelenäidete kogumise kaudu), kultuuriajaloo uurimisega (see puudutab kultuuriilmingute sünkroonsust). Võiks teisipidi küsida, kas folkloori üldisest kultuuripildist välja kiskudes ei lõhu me tervikut? Esitatud küsimus puudutab ennekõike tänapäeva folkloori uurimist. (Tänapäeva folkloori on Eestis küll kogutud, teoreetiliste üldistusteni ei ole aga jõutud. Kuid see ei tähenda, et katseid pole tehtud. Liikumine selles suunas on seotud teaduslike seminaridega Tartus paar aastat tagasi, lastefolkloorist on see tulemas k.a. detsembri alguses.)

Milliseid lahendusi võiks siin leida, kui oleme esitanud kaks vastandlikku poolt folkloristikas: rahvaluule on iseseisev, teisalt aga, rahvaluule on tihedalt seotud teiste aladega.

1. Eesti teadustraditsioonis on rahvaluuleteadus oma materjalirohkuse tõttu iseseisev teadusharu.

Rahvaluulet tuleks mõista kui vaimse kultuuri baasi, milles on jagamatult koos nii kunstid, teadused, õigussuhted, maailmavaade, usund jm. Sellises baasis toimuvad pidevad muutumised, mis toovad kaasa mõnede osade iseseisvumise tervikust. Individuaalse loominguga tekivad ilukirjandus, aga ka seda uuriv teadus ning kriitika; eralduvad teadused, kunstid, religioon... Kui me vaatame sellele baasile (folkloorile) n.–ö. pealtpoolt, siis on tegemist tõesti paljude nähtuste algusega ja nii saab rahvaluulet uurida kui kirjanduse üht astet, muusika üht astet jne. Kui me aga vaatame baasi, on rahvaluule tervik. Praegu on viimane vaatepunkt teaduse arengu seisukohalt võimalik ja vajalik. On vaja ühendada kirjanduse, ajaloo jm. teaduste raames saadud rahvaluulesse puutuvaid tulemusi. Andmeid on, ent puudub neid ühendav ülevaade. See on praeguse ülikooli õppetöökorralduse juures saavutatav. Ja seetõttu oleks aeg rahvaluule õppetooli moodustamiseks küps!

2. Rahvaluule jääb seotuks eesti kultuuri uurivate teadustega.

Praegu on ülikoolis suund teadustevaheliste kontaktide tihenemisele, olgu see õppesüsteemis või teaduslike ühingute töös (ÕES, NEFA). Rahvaluuleandmeid tuleb kasutada teadmisega, mis eristab seda ala teistest (ajaloost, botaanikast, meditsiinist jne.). Kõige üldisem orientiir: rahvaluuleteadus uurib objekti peegeldust, s.t. kuidas inimene ise interpreteerib sündmusi, objekte jm. nähtusi enda ümber; mida ta üldse tähelepanuväärseks peab. Rahvaluule seisukohalt ei ole fakt see, et miski toimus, miski on olemas, vaid see, mida inimene märkab ja mis suhtes seda tähtsaks peab. Rahvaluule allikate kasutamine ei olegi nii kerge, sest materjali on palju. Seda allikat tuleb õppida kasutama teaduslikult, mitte piirduda vaid mõnede põnevate väljanopetega materjali mitmekesisusest.

Rahvaluule ei ole midagi niisugust, mis on jäädavalt vananenud. Kasutasin eelpool mõistet «tänapäeva folkloor». Rahvaluule saab ka ise pidevalt jõudu baasist, andes võrseid alternatiivse loominguna ametlikult lubatud või professionaalse kultuuri kõrvale. Rahvaluule muutudes areneb ka rahvaluuleteadus. Praegu on folkloristika Tartu Ülikoolis jõudnud teatavasse murdekohta, mis võiks mõjutada tcevalikut edaspidiseks.

TIIU ROLL

Surm lepitab kõik.
(Vanasõna) OTTO KRUUSI foto

NEFA–Norden ja Tartu: NEFA–Tartu

LOOMAD LEINAVAD METSA
Eilu, leilu lepikmõtsa,
susi ikkes suurta mõtsa,
karu kõrget kõrvendikut,
rebäne rebu-pajoda.
(Halliste)

NEFA–Norden e. Põhjamaade Etnoloogia ja Folkloristika Töörühmad (Nordisk Etnologisk Folkloristik Arbejdsgruppe) loodi Skandinaaviamaades kolm aastakümmet tagasi. Assotsiatsioon ühendab iseseisvaid rühmi (NEFA–sid), mis asuvad reeglina ülikoolide juures, kus saab õppida rahvaluulet ning etnograafiat (etnoloogiat). NEFA liikmeteks on nende erialade üliõpilased–õppejõud ning vilistlased. Assotsiatsiooni tööd koordineerib NEFA sekretariaat, kuhu kuuluvad esindajad kõikidest rühmadest. NEFA töövormid on rahvusvahelised uurimisprojektid ja ühised seminarid. NEFA–Nordenil on ajakiri «Nord Nytt», kus on võimalik avaldada oma erialaseid uurimusi ja kirjutisi ning tagada info levimine Skandinaaviamaades. (NEFA–Nordeni ametlik töökeel on rootsi keel, suhtlemiskeeltena tulevad arvesse peale taani, norra, islandi ja soome keele ka saksa ja inglise keel.) Omavaheline suhtlemine ja infovahetus ongi NEFA peaeesmärke — ta ühendab sama eriala tegelejaskondi nii oma ülikooli kui kultuuriareaali piires.

* * *

NEFA Tartu töörühma (NEFA–Tartu) asutasid Tartu Ülikooli üliõpilased 2 aastat tagasi. Põhjust selleks oli küllaga: Eesti kuulumine Baltoskandiasse oli ilmne, Tartu Ülikoolis on õpetatud rahvaluulet ja etnograafiat sajandi algusest saati. Samuti polnud sellelaadset ühingut, mis ennekõike nende erialade üliõpilasi ühendaks, varem Tartusse loodud.

Algul kulus palju aega ja jõudu organisatsiooni registreerimise ning teiste ametlike asutamisprotseduuride tarvis. Kuna Eestis puudus ühingul eelnev traditsioon, oli jalgu alla saada keeruline.

Kõigi raskuste kiuste on kahe aastaga juhtunud nii mõndagi. 1991. aasta märtsis võeti NEFA–Tartu Bergenis NEFA–Nordeni osalise hääleõigusega vaatlejaliikmeks. Tartu töögrupil on välja kujunenud oma tuumik, korraldatud on ettekandekoosolekuid, «NORD NYTT–is» avaldamiseks on ette valmistatud rootsikeelne artiklitekogumik, alus on pandud oma raamatukogule ning tehtud paar head pidu ja väljasõitu. Tihedamad sidemed on kujunenud NEFA–Helsingi, Turu, Stockholmi ja Uppsalaga. Samuti on NEFA egiidi all toimunud üliõpilaste endi korraldatud ekspeditsioonid Lääne–Siberisse.

NEFA–Tartul on välja kujunenud kaks tegevussuunda. Olulisem neist on seesmine suund. **NEFA on võimalus folkloristika– ja etnograafiaüliõpilastele sisuliseks koostööks:** esineda oma erialal, läbi viia omaalgatuslikke ning ühiseid uurimisprojekte, –retki ja seminare. NEFA eripära on selles, et nimetatud võimalused on Tartus olemas, kuid mitte üliõpilaste jaoks. Nii võib NEFA–t vaadata kui **harjutust iseseisvaks teaduseluks:** treenimist nõuavad ning annavad kogemuste pagasi nii seminaride ja retkede korraldamine–juhtimine, NEFA ajakirjale koostööde ettevalmistamine, kui ka suhtlemine välisorganisatsioonidega. (Kõrvale ei tasu jätta oskust aega veeta ja pidu pidada.)

NEFA võiks olla **üks lüli rahvaluule– ja etnograafiaalases töös.** Nii võiks tihencda kontaktid etnograafia ja rahvaluulega tegelejate vahel, teisalt seoks NEFA enam sama eriala üliõpilasi. Kavas on korraldada seminare ühistel teemadel, mida käsitletaks nii folkloristi kui etnograafi vaatevinklist, nõnda et ettekanded teineteist täiendaksid. NEFA–st peaks abi saama esimese aasta üliõpilased oma töödega otsapeale saamisel ja erialakateedritega tutvumisel.

Teine on välimine suund. Kuuludes NEFA–Nordeni koosseisu, on võimalik **hankida vahetut informatsiooni** Skandinaavia ülikoolides tehtavate uurimuste kohta. Niisama tähtis, või veel tähtsamgi, on avanenud **võimalus avaldada oma mõtteid ja töid** «NORD NYTT–is» ja NEFA–Nordeni üritustel.

NEFA–Tartu ootab uusi liikmeid. Lähemat teavet saab ülikooli peahoone kabinetist nr. 242 — Eesti rahvaluule osakonna ruumist —, kuivõrd NEFA on praegu ilma ruumideta. Tagasihoidlikumad saavad NEFA–ga suhelda peahoone fuajee teadetetahvlil asuva «NEFA postkasti» abil.

ERGO VÄSTRIK

PASUNAST PUHUTUD

NALJA

Teenijanna: «Proua, ukse taga on keegi kerjus, kes ütles, et on nälga suremas.»

«Andke talle tükk leiba.»

«Ta väidab, et on pärit heast perekonnast ja on ka paremaid päevi näinud.»

Proua suuremeelselt: «Sellisel juhul andke talle ka salvrätik.»

* * *

Kaks alpinisti ronivad kaljule. Üks neist libastub.

«Ega sa haiget saanud?» hõikab teine.

«Ma ei tea, pole veel alla jõudnud,» kaigub vastus.

* * *

Kaks meest kohtuvad Tähe ja Riia tänava nurgal.

«Vabandage, kas te võiksite öelda, kus on siin Tähe tänava teine ots?»

«Teine ots?! Tänava teine ots asub tänava teises otsas.»

«Mis sa kostad! Kujutage endale ette, seal aga öeldi, et siin pidavat asuma. Küll ikka petavad.»

* * *

Veoautojuht näeb, et tee ääres hääletab kena tütarlaps, käes kanister.

Mõtleb: õlu või samakas. Peab peale võtma. Neiu istubki kabiini. Sõidavad.

Autojuht heidab iharaid pilke kanistri poole ja küsib:

«Kas õlu või?»

«Ei.»

«Samakas?»

«Ei.»

«Aga mis siis?»

«Bensiin.»

«Miks?»

«Tean ma teiesuguseid! Peale esimest lonksu lõpeb kohe bensiin otsa!»

* * *

Direktor sekretärile:

«Te teete edusamme, preili. Esimest korda hilinete te nii vara.»

* * *

«Ma pean jälle habet ajama!»

«Miks sa nii arvad?»

«See peegel näitab, et mu habe on hirmus pikk.»

«See pole peegel. See on juuksehari.»

* * *

«Sa oled tõeline eesel. Ainult sarved veel puuduvad!»

«Eeslil polegi sarvi.»

«No näed, siis ei puudu ju midagi!»

* * *

Saabus kaks uut karistusalust. Valvur küsis:

«Palju kolus andis?»

Esimene: «30 aastat.»

Teine: «25 aastat.»

Valvur esimesele: «Võta uksepoolne lavats, sina saad varem välja.»

* * *

«Kas sa kopterit näed?»

«Noh?»

«See ripub juba kümme minutit sama koha peal.»

«Mis siis? Küllap sai bensiin otsa.»

Kogunud VALDO JAHILO

VEEL KORD HOLLANDI SUURSAADIKU VISIIDIST TARTUSSE

Selle aasta kevadel külastas ülikoolilinna Hollandi Kuningriigi suursaadik hr. Egbert Frederik Jacobs. Teades, et ülikooli raamatukogus on vanu haruldasi geograafilisi kaarte ja atlasi, avaldas ta soovi nendega lähemalt tutvuda. Külaskäik raamatukokku sai teoks. Siinsed muljed inspireerisid suursaadikut pakkuma ülikooli raamatukogule näitust «The art of map–making», mis tutvustab 16. ja 17. sajandi kartograafiat Madalmaades. Mõlemapoolse huvi tulemusena jõudis oktoobrikuus näitus Tartusse. Hr. suursaadik soovis ise tulla seda näitust avama ja korraldada kontaktide loomise eesmärgil vastuvõtt Eesti teadus– ja kultuuriasutuste esindajatele.

Näitus avati 29. oktoobril. Ülevaatega Madalmaade kartograafia ajaloost esines hr. Egbert Frederik Jacobs. Raamatukogu poolt tänas suursaadikut raamatukogu direktriss Malle Ermel. (Vastavalt kokkuleppele olid suursaadik ja raamatukogu direktor andnud teineteisele oma kõnede ingliskeelsed tekstid, nii et hr. suursaadikul polnud vajadust «mõistvalt naeratada» — ta teadis, mille peale ta naeratab. Ja tõepoolest, näitus oligi avatud. Külastajad said vaadata Madalmaade kartograafia tippteoseid, võtta mälestuseks kaasa näitust tutvustava kauni bukleti ja raamatukogu muuseumis imetleda siin säilitatavaid kartograafia rariteete. Pärast näitusega tutvumist siirdusid kutsutud külalised suursaadiku vastuvõtule raamatukogu kohvikusse.

Ülikooli poolt tervitas suursaadikut prorektor Jaak Aaviksoo, kes rõhutas riikidevaheliste teadus– ja kultuurikontaktide olulisust ja tundis erilist heameelt, et just see näitus leidis tee Tartusse.

Sidemete vajalikkusest väga erinevates valdkondades rõhutasid Tartu linnapea hr. Ants Veetõusme, kultuuriministeeriumi välissidemete osakonna juhataja hr. Madis Järv, välisministeeriumi Lääne–Euroopa büroo töötaja pr. Meelike Palli ja ülikooli Geograafia Instituudi esindajad eesotsas prof. Jüri Roosaarega, kes kinkisid suursaadikule komplekti AS «Regio» nüüdsetest ja ajaloolistest Eesti kaartidest.

Nendest pöördumistest said osa kõik vastuvõtul osalejad. Omavahelisi vestlusi hr. suursaadikuga oli EPMÜ rektoril, Tartu muuseumide direktoritel ja ülikooli professoritel. (Võib–olla tõesti keegi kurtis vaikselt oma kehakaalu üle, aga see on juba kurtja isiklik probleem, vt. «UT» nr. 31, lk. 1 «Näituse...).

Pressi poole pealt oli üritus laialt kajastatud — samal päeval nägime näituse avamist «AK–s», kuulsime reportaaži «Päevakajas», «Postimehes» kirjutas näitusest Ivar Jõesaar.

Raamatukogu kui üks korraldav pool, ei saa nõustuda 6. novembri ülikooli lehes avaldatud kergekäelise sõnumiga ja peab oluliseks, et ka ülikooli lehelugejad saaksid üritusest tõepärase info.

ILONA SMUŠKINA

TÜ KÄSKKIRI

23. 10. 1992. a. **nr. 180**

Kordusarvestuse ja –eksami ning ülikooli poolt osutatavate teenuste tasumäärade kohta

Kehtestan alates 1. novembrist 1992 järgmised tasumäärad:

1. — kordusarvestuse eest	1. korral 5 EEK,
	2. korral 10 ",
	3. korral 15 ",
— korduseksami eest	1. korral 15 EEK,
	2. korral 20 ",
	3. korral 25 ".

Tasuline kordusarvestuse ja –eksami sooritamine ei anna võimalust tõsta positiivset hinnet.

Diplomitöö korduskaitsmine ja korduslõpueksam sooritatakse eksternina kahekordse korduseksami kõrgeima tariifi järgi. Kassa sissetulekuorder säilitatakse dekanaadis. Laekunud tulust jääb 25% ülikooli ja 75% teaduskonna käsutusse.

2. diplomi duplikaat (Diplomi kehtetuks tunnistamise ajalehekuulutuse kulud kannab diplomi duplikaadi taotleja, esitades kuulutuse vastuvõtukviitungi rektori kantseleisse).	75 EEK
— diplomi juurde kuuluva akadeemilise õieudi duplikaat	50 EEK
— õpinguraamatu esmakordne väljastamine	1.50 EEK
— õpinguraamatu duplikaat	25 EEK
— ülikooli lõpetaja toimikust suvalise dokumendi valguskoopia	5 EEK
— eksami või arvestuse individuaalprotokolli kaotamisel protokolli teistkordne väljastamine	3 EEK

Laekunud tulust jääb 25% ülikooli, 40% teaduskonna ja 35% rektori kantselei käsutusse, v.a. õpinguraamatu esmakordse väljastamise tasu (1.50), mis jääb tervikuna TÜ majanduskuludesse.

Tunnistan kehtetuks käskkirjad nr. 231, 2. 12. 91 ja nr. 27, 28. 01. 92.

Teaduskondade dekanaatidel teha käskkirja sisu teatavaks oma teaduskonna üliõpilastele.

Alus: TÜ valitsuse otsus 20. 10. 92.

VÄINO TANNERI FOND

kuulutab välja taotluste vastuvõtu õppe– ja teadusstipendiumidele 1993. aastaks. Taotlusi võib esitada nii individuaalsetele kui tervet uurimisrühma hõlmavatele stipendiumidele. Individuaalset stipendiumi võib taotleda kõrgkooli lõpetanud noor uurija.

Stipendiumi võib taotleda järgmistel aladel: filosoofia, õigusteadus, sotsioloogia, politoloogia, ajalugu, majandusteadus, massikommunikatsioon ja ajakirjandus.

Lähem info ja taotlusavalduste plangid on välissuhete osakonnas (ph. 304, tel. 35 155) Taotlusavaldused esitada välissuhete osakonda **hiljemalt 25. novembriks.**

Lähemat infot võib saada prof. Peeter Vihalemmalt ajakirjandusosakonnast (ph. 237, tel. 35 188).

1992. aasta Väino Tanneri fondi stipendiumi saajate hulgas oli Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonna uurimis- ja koolitusprojekt «Ajakirjandus ja demokraatia.»

MÄLUVÄRSKENDUS

HANDO RUNNELI loengusarja KIRJANDUS KUI KOGEMUS jätkatakse endiselt igal kolmapäeval kell veerand viis õhtu eel peahoone 102. auditooriumis. Selle aasta viimased teemad on:

X loeng (11. nov.) Miks kõikidest inimestest siiski kirjanikke ei tule.

XI loeng (18. nov.) Jaan Lattik ja surnutepüha.

XII loeng (25. nov.) Kahtlustatud kirjanduslikus varguses ehk kõik algas Alverist.

XIII loeng (2. dets.) Motiivide ränded. Enesevaatlusi (Kiikajon ja kaalepuu).

XIV loeng (9. dets.) Uus lähenemine kirjandusele (jäätmemajanduse aspektist).

XV loeng (16. dets.) Taevas ja maa ning mis nende vahel (Jõulueelne).

Püsikuulajate loal teatame, et nende vahel ja kõrval on vabu kohti ka võimalikele uustulnukatele. Tõesti!

PAKUME

tasuta kasutatud arvutustehnikat üliõpilasorganisatsioonidele. Huvitatutel palume saata avaldus, ülevaade oma tegevusest ja täpsematest soovidest hiljemalt 23. novembriks Ülikooli 18 AIESEC, Tartu, Hännes Tarn. Lisainfo tel. 33 179.

NÄITUSED ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS

* Madalmaade kartograafia 16. ja 17. sajandil.
* Ameerika 500.
* Arnold Kask — 90.
* Marina Tsvetajeva — 100.
* Liivimaa Üldkasulik Ökonoomiline Sotsieteet — 200.
* Kaarel Kirde — 100.

ERSAMORDVA JA UDMURDI KEELT ÕPPIMA!

Soome–ugri keelte kateedri juures on taas võimalik alustada emakeelsete magistrandide juhendamisel nende kahe sugulaskeele õppimist. Asjahuvilistel võtta ühendust nimetatud kateedriga.

Professor Ago Künnap

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 33 (1693)
REEDE,
20. NOVEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

➢ MIDA TEHAKSE REFORMI-KOMISJONIS — 2. lk.

➢ VALGRE-FILMIST — 3. lk.

➢ A/Ü TEATAB — 3. lk.

«Tudengisügisel» lüpsta ei saa

Esmaspäeval avasid «Tudengisügise '92» mitmed põnevad aukülalised.

Esimene aukülaline, kevadpäevadel Emajõest väljaõngitsetud jänes (maskott) ütles oma tervituskõnes: «Ma loodan, ja te ise ka loodate, — lootus pidi olema lollide lohutus, ärge selle peale pahaseks saage, — et te tunnete end selle nädala jooksul oivaliselt.»

Härra Olev Ulbil oli pikkade läbirääkimiste tulemusena õnnestunud kohale meelitada ka kantri pealehm, kinnitamaks seda, et sügispäevade üritustel lüpsta ei saa. Kõlaski kantri pealehma tervitus: «Muuuuuuuuuuu,» mida kommenteeris härra Ulp: «Huvitav, kas nüüd läksid lehmad segi, ennist ta rääkis!» End pisut kogunud, sai kantri pealehm tagasi loomadele iidsetest aegadest omase kõnevõime ning paiskas oma kõige palavamad tervitused kantrifännide hulka, kellega ta neljapäeval taas loodab kohtuda.

Ja taas haaras sõnajärje enda kätte Olev Ulp, kes säras rõõmust, kuna pikkade ponnistuste tulemusena oli õnnestunud lumi kaela tõmmata. «See teeb meie sügispäevad veidike valgemaks ja suurepärasemaks,» ütles Olev Ulp, «sest lumi on limiidivaba ning seoses lumega...» Jaa, jaa seoses lumega oli ka jõulutaat platsis. Kingitusi ta seekord veel ei jaganud ja ka luuletusi polnud nõus vastu võtma. Aga aukülalise paljas kohalolekki tõstis tuju!

Enne grandioosset ilutulestikku pakkusid jänestest noorhärrad hurmavat varieteeprogrammi. Ilutulestik, mille needsamad jänesed korraldasid, oli hr. Ulbi sõnutsi ainukordne maailmas, midagi sellist polevat varem nähtud ei Euroopas ega Jaapanis. Jänesed kappasid ringi, käpad täis säraküünlaid, ning muusika mühises.

*

Küsimused Andres Metsale (maj. III)

— Mis Sind tõi siia välja?

Tulime külmast autost välja sooja kätte, mõtlesime tantsu keerutada!

— Mida ootad «Tudengisügiselt»?

Eelkõige lõbusaid üritusi ja väheke lõõgastust kõva õppetöö kõrvale.

— Kui Sa peaksid korraldama mõne ürituse «Tudengisügise» raames, mis see oleks?

Teeksin ühe hästi suure pungel–mungeli, kus pakutakse kõikse paremaid prantsuse napse ja meeldivat jalakeerutust kõrvalegi.

*

Vastab **Aivi Parijõgi,** kes lõpetas kevadel ajakirjandusosakonna ja töötab Tartu televisioonis. Tema toimetatud on ka «Tekli» saated.

— Milles seisneb Sinu töö «Tudengisügise» ajal?

Minu töö seisneb «Tudengisügise» ajal tegelikult ainult selles, et kajastan üritust Tartu tunnis uudise vormis.

— Kavatsed Sa ka üritustest osa võtta?

Ma kardan, et mul ei jää selleks aega, aga ühest üritusest pean ma kindlasti osa võtma tänu sellele, et mu töö on selline. Reedel, kui on tudengibändide festival, tuleme neid bände üles võtma ja sellest tuleb «Tekli» saade.

— Oled Sa kava läbi vaadanud? Milline üritus Sinu arvates kõige põnevam võiks olla?

Ma arvan, et tudengibändide festival ongi kõige põnevam, sest sealt on vähemalt oodata midagi uut. Ma olen 6 aastat tudengiüritusi jälginud ja minu jaoks kindlasti midagi eriti uut olla ei saa. Aga kui igal aastal tulevad välja uued ansamblid, siis üliõpilaste isetegemises on ikka midagi uut.

*

Ka kantri pealehm andis edasi oma tervituse ülikooli lehele ja lehelugejatele: «Muuuuuuuuuuu!» Kõigil tudengitel soovitas ta kindlasti minna neljapäevasele kantripeole. Kantri pealehma sõnutsi on seekordne «Tudengisügis» pisut erinev eelmistest. Nimelt ei ole enam stiilipidusid. Kõik õhtud on omavahel seotud: alustatakse *rock'n'roll*'iga ja lõpetatakse klassikaga.

SELLE MÕTSAR

❒ **Maailma ainulaadseim ilutulestik.. säraküünaldega.**
❒ **Jänkupoisid avasid «Tudengisügise» talveõhtu.**

AIN PROTSINI fotod

1. DETSEMBRIL SAAB RAHVUSÜLIKOOLI SÜNNIST 73 AASTAT

Ülikooli sünnipäeval toimub kell 14 aulas **AKTUS.**

Akadeemilise loengu peab prof. HANS TRASS teemal «Tartu Ülikool ja Eesti loodus».

Veel on kavas ülikooli teadusdoktorite **promoveerimine** (doktoridiplomi saavad kõik need, kes on oma väitekirja kaitsnud ülikooli nõukogudes möödunud aasta detsembrist käesoleva aasta novembrini.

Mõistagi ilmestab aktusehetki **kontsertosa** (laulab TÜ akadeemiline naiskoor).

* * *

1. detsembri õhtul kell 19 on ülikooli rahvas oodatud «Vanemuise» kontserdisaali **BALLILE,** milleks korraldab edustus. Pääsmeid on juba müügil!!!

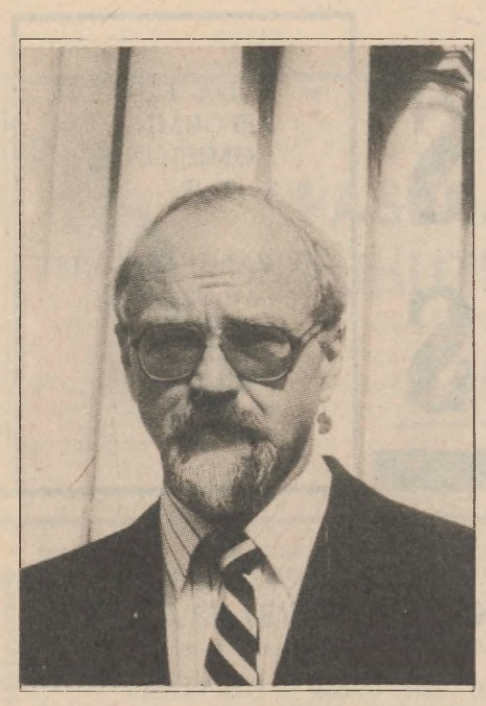

ÕNNITLEME!

Rektor õnnitles 50. sünnipäeva puhul ja avaldas tänu 25 aasta pikkuse töö eest Tartu ülikoolis rakendusmatemaatika labori vanem-insenerile **TIINA LASNILE.**

60. sünnipäeval pälvis õnnitluse ja kiituse kauaaegse töö eest raamatukogu hoiuosakonna raamatukoguhoidja **ÕIE VADI.**

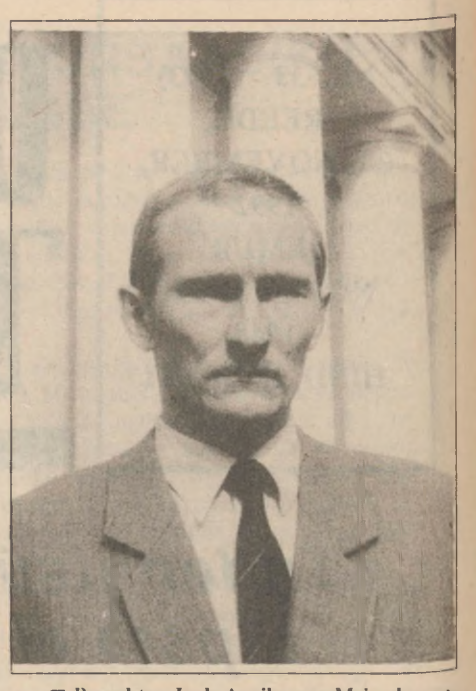
70. sünnipäeva puhul õnnitles rektor oma käskkirjas ja tänas pikaajalise ja kohusetundliku töö eest ülikoolis keskkonnakaitse füüsika labori vanemtehnikut **ALEKSANDR ZALIVINIT.**

❒ Prorektor Peeter Tulviste: «Laborite finantseerimiselt tahame üle minna projektide finantseerimisele.»

«ÜHTEGI TÄISKOHAGA ÕPPEJÕUDU EI OLE KOONDATUD»

Reformikomisjoni tööst

❒ Prorektor Jaak Aaviksoo: «Meie elu peavad rohkem reglementeerima hakkama seadused kui administratiivsed otsused.»

ANDRES JOALA fotod

Paar nädalat pole lehes olnud teavet reformikomisjoni tööst. Samuti pole mitmel nädalal olnud TÜ valitsuse koosolekuid. Küsisin kahe prorektori — **PEETER TULVISTE ja JAAK AAVIKSOO** käest, millega komisjon vahepeal tegeles.

Meenutuseks, et RK moodustati septembris. **Selle esimees on prof. Peeter Tulviste, aseesimeesteks prorektorid prof. Jaak Aaviksoo ja dots. Vello Peedimaa. Komisjoni kuuluvad veel: vanemõpetaja Toomas Haldma, prof. Ain–Elmar Kaasik, dots. Ivar–Igor Saarniit, prof. Talis Bachmann, prof. Toomas Saat, prof. Raul Talvik, prof. Paul Varul ja dots. Henn Voolaid.**

* * *

● **Kas komisjoni koosseisus on toimunud muudatusi?**

P. Tulviste: jah, seoses prof. Talis Bachmanni valimisega Pedagoogikaülikooli rektoriks on tema asemel uueks liikmeks psühholoogiaosakonnast vanemõpetaja Olev Must.

● **Kui tihti komisjon koos käib?**

J. Aaviksoo: vähemalt kord nädalas, kui vaja, siis kaks korda.

● **Palju kära oli ülikoolis seoses 15%–lise palgafondi kokkuhoiuga. Kas selle tööga olete nüüd ühel pool?**

P. Tulviste: see töö on nüüd lõppemas, esimesed kokkuvõtted teeme järgmises valitsuses, ning edasi saame tegelda juba rohkem põhimõttelisemate küsimustega.

J. Aaviksoo: kokkuhoiuettepanekutest on mulle jäänud mulje, et enamasti oli tõesti tegemist palgafondi kokkuhoiuga, koondamistega vähem. Koondatud on administratiivüksustest, leiti ka muid kokkuhoiuvõimalusi ning oleks vale väita, et koondati õppejõude.

P. Tulviste: tänase seisuga (13. nov.) ei ole ülikoolist koondatud ühtegi täiskohaga õppejõudu.

Teaduskondade puhul ei jõudnud RK ühele meelele ainult filosoofiateaduskonna ettepanekutega. Komisjon tegi selle teaduskonna palgafondi kokkuhoidmiseks omad ettepanekud ning esitab need valitsusele.

● **Kas 15%–line kokkuhoid aitab ülikooli?**

P. Tulviste: aitab küll ja kahes mõttes. Esiteks vabaneme kuhjunud võlast ja teiseks saime juba 1. novembril üle minna keskmistele palkadele (v.a. filosoofiateaduskond).

● **Viimasel TÜ nõukogu koosolekul jäi avamata abiprofessuur.**

P. Tulviste: nõukogu lükkas selle tagasi küllalt kaaluvatel põhjustel ja praegu vaatame komisjonis õppejõudude struktuuri uuesti läbi.

J. Aaviksoo: see tähendab õppejõudude nimetusi, funktsioone, õigusi ja kohustusi.

P. Tulviste: enne kui hakata abiprofessoreid valima, peab ka ülikooli struktuur selge olema.

● **Kas seetõttu võivad muutuda 24. aprilli nõukogus vastuvõetud õppejõukohtade nimetused: korraline professor, erakorraline professor, emeriitprofessor, abiprofessor, dotsent, lektor ja vanemassistent, assistent ja õpetaja, vanemteadur, teadur?**

P. Tulviste: põhimõtteliselt lähtume nendest nimetustest, aga muutuda nad võivad, õieti täpsustuda.

* * *

● **Millised küsimused tulevad nüüd komisjonis arutusele, kui nn. tulekustutaja rollist on üle saadud?**

P. Tulviste: kõige esimesena vaatame õppejõukohtade jaotust teaduskondade vahel. Praegune jaotus on välja kujunenud traditsiooniliselt, ja selle suhtes on palju rahulolematust. Me võrdleme teaduskondade ja erialade lõikes ennekõike üliõpilaste ja õppejõudude suhtearvu nii, nagu see on meil ja teistes meile oma olemuselt lähemal asuvates ülikoolides (Skandinaaviamaades, aga ka Saksamaal). See ei tähenda sugugi seda, et ühest teaduskonnast laseme 20 inimest vabaks ja teise võtame 20 juurde.

Me vaatame, missuguse struktuuri poole peame püüdlema ja ühtlasi töötame välja mehhanisme, kuidas seda saavutada. Näiteks paljudes maades on see korraldatud nii, et kui proportsioon on paigast ära ja ühel erialal õppejõukoht vabaneb, siis ei täideta seda mitte samas teaduskonnas, vaid selle arvel on võimalik avada uus koht teises teaduskonnas.

J. Aaviksoo: reformikomisjon on valdavalt evolutsioonilise arengu, mitte «kardinaalsete lahendusste» poolt. Paralleelselt nende soovitavate muutuste suunaga ülikooli ülesehituses püüame jõudumööda välja töötada reegleid, kuidas see peaks edaspidi korralduma, s.t. et küsimus leiaks sätestamist ülikooli põhikirjas ja teistes dokumentides. Meie elu peavad rohkem hakkama reglementeerima seadused kui administratiivsed otsused.

P. Tulviste: teiseks probleemiks on komisjonil ülikooli struktuuri läbivaatamine. Eile (s.o. 12. nov.) esitasid teaduskonnad meile esimesed ettepanekud, kuidas nad näevad oma struktuuri 1. veebruaril 1993.

Palju küsimusi ja vastuväiteid on tekitanud **laborite likvideerimine.** Meie eesmärgiks on teatud aja jooksul minna allüksuste finantseerimiselt projektide finantseerimisele. Teaduslik uurimistöö ei pea olema korraldatud mitte niiviisi, et on olemas grupp inimesi oma ruumide ja varustusega, kellele palka makstakse, vaid et nad teevad oma projektide ettepanekud, kusjuures projektid ka võistlevad omavahel.

Laborite kaotamisel on kaks eesmärki: teha eeltöid projektide sisseseadmiseks ja siduda laboreid tugevamini õppetööga. Mõnes teaduskonnas viimase järele küll vajadust ei ole, mõnes aga jälle on.

Tahaks lisada sedagi, et struktuurilise selguse saame siis, kui fikseerime täpselt, missugused allasutused meil on, sest praegu ei ole pilt kaugeltki selge.

J. Aaviksoo: teaduskondades on instituudid (või osakonnad), instituutide alla kuuluvad õppetoolid. Õppetooli käsitletakse kui professori töökohta ja kui teaduslik–pedagoogilist meeskonda, mis on selle professori ümber, olemata omaette struktuuriüksuseks.

Instituutide töökorraldus jääks instituutide sisemiseks asjaks, nad võivad seesmiselt liigenduda nii, kuidas vajalikuks peavad.

P. Tulviste: osakonnad või instituudid võivad ka oma põhimääruse koostada.

J. Aaviksoo: inimeste jaoks on oluline see, et nendes instituutides ei saa olema allüksuste juhatajaid. Kõik õppejõud ja teadurid on õppejõudude ja teadurite kohal. Nad võivad täita ka teatud grupi juhi ülesandeid, aga see ei ole määratud administratiivselt ja selle eest ei maksta ka täiendavat palka. Mitmed finantseerimise küsimused on reformikomisjonis veel arutamisel.

* * *

● **Millega veel tuleb tegelema hakata?**

J. Aaviksoo: tugevdamist ja arendamist vajavad ülikoolis mitmed valdkonnad. Kindlasti vajavad sisulist analüüsi mitmed **õppe– ja teadustööd teenindavad allüksused, magistri– ja doktoriõppe korraldus, ülikoolisisene aruandlus jpm.**

VARJE SOOTAK

RESEARCH IN MEDICINE, 1992

Pealkirjas toodud nimetuse all ilmus arstiteaduskonna järjekordse teaduskonverentsi (8. oktoobril 1992) kogumik. Selles on trükitud 168 töö lühikokkuvõtted. Autorid on arstiteaduskonna (sealhulgas ÜMPI) õppejõud, teadurid ja üliõpilased, kuid ka Tervishoiuministeeriumi Tallinna teadusinstituutide uurijad. Viimastest on kogumikus kõige arvukamalt esindatud Profülaktilise Meditsiini Instituudi teadurid. Mitu tööd on valminud arstiteaduskonna õppejõudude–teadurite ja Tartu raviasutuste arstide koostööna. Praegu Eestis tegutsevatest arstiteaduslikest kollektiividest on esindamata vaid TÜ Eesti Südamekeskus.

Kogumikus kajastub ka teaduskonna õppejõudude teaduslik koostöö teiste riikide uurijatega. Näitena võib tuua A. Märtsoni ja kaast. ühistöö, milles osalesid Helsingi Ülikooli traumatoloogia ja ortopeedia kliiniku ning sama ülikooli Biotehnoloogia Instituudi teadlased (lk. 84), M. Mikelsaare ja kaast. koostööd Tampere Ülikooli pediaatriakliinikuga (lk. 78), I. A. Fleidervishi ja kaast. koostööd Moskva Kardioloogiakeskusega ning Duke'i ja Chicago ülikoolide vastavate uurimisrühmadega (lk. 19) jne.

* * *

Retsenseeritav trükis jätab üldiselt hea mulje. TÜ trükikoja töö on tehniliste võimaluste piires eeskujulik. Ettekannete kokkuvõtted on trükitud ofsetis autorite poolt vormistatud lehtedelt. Enamik töid on teaduslikult sisukad ja laitmatult vormistatud (E. Allikmets, lk. 6; R. Ani ja kaast. lk. 7; K. Birk ja kaast., lk. 10; S. Jaksman ja kaast., lk. 25; P.–H. Kingissepp ja kaast., lk. 43; M. Ress ja kaast., lk. 110; T. Tomberg ja M. Mägi, lk. 154 ja paljud teised).

Siiski on selles teist aastat inglise keeles ilmunud kogumikus ka ebatäpsusi ja koguni vigu. Kohati on need tingitud sobivate idiomaatiliste vastete mittetundmisest või ignoreerimisest. Kahjuks kohtab seda nähtust ka Eesti suures ajakirjanduses. USA «national institute» vaste on «riiklik instituut», mitte «rahvuslik», «billion» on arv 9 nulliga ehk miljard jne. Kõnealuses kogumikus kasutatud *Tartu Clinical Hospital* (A. Mõttus ja kaast., lk. 82) on nonsenss — *clinic* on (Ameerika) inglise keeles eelkõige ambulatoorne arstiabiasutus ja mitte kliinik. Ka *Tartu Women's Clinic* (R. Mändar ja kaast., lk 83) ei ole parim tõlkevariant — sobivam oleks *Hospital of Obstetrics and Gynecology*. Korduvalt kasutatud *Tartu Maarjamõisa Hospital* on küll korrektne, kuid mujal tundmatu toponüümi asemel tuleks vist eelistada tõlkevastet *University (General) Hospital*. Üsna naljakalt mõjub *Republican HIV — Infection and AIDS Diagnostic Control Laboratory* (L. Priimägi ja kaast., lk. 101) — oleks nagu vabariikliku partei (USA–s) labor. Ilmselt tuleks see tõlkida *National HIV–Infection* ... jne.

Mõned autorid on unustanud, et inglise keeles kirjutatakse ka allüksuste nimed suurte tähtedega (I. Mesila, lk. 75). Asutuste nimed on üldse komistuskiviks. Kõnealuse raamatu kaanel ja tiitellehel on meie ülikooli ingliskeelne nimetus — *Tartu University*. Omaaegne arusaamatusi tekitanud *State* (kus on Tartu osariik?) on ära jäetud. Tundub siiski, et mistahes pärisnimi asetatakse ülikoolide nimetustes ette, kui: 1) see on tõepoolest ülikooli nimi *(Harvard University, Temple University, Cornell University)*, 2) toponüüm on väga tuntud *(Oxford University, Uppsala University)*. Muudel juhtudel on toponüüm pigem taga *(University of Lund, University of Turku, University of Pennsylvania* (eraülikool). Viimane näide peaks tõestama, et prepositsiooni abil toponüümi liitmine ei tähenda kaugeltki alati ülikooli kuuluvust, näiteks linnale. Niisiis, eelistada tuleks vist varianti: *University of Tartu*(?).

* * *

Nimetustest olulisem on erialane terminoloogia ja idiomaatika. M. Allik ja kaast. (lk. 5) kasutavad pealkirjas operatsiooni ladinakeelsest nimetust: *resectio transurethralis prostatae*, pro *transurethral resection of prosthate;* V. Brilis ja kaast. (lk. 15) kirjutavad, et tippsportlased on *«rate II to Master of Sports»*, mis on ingliskeelsele lugejale väljastpoolt endist Nõukogude Liitu arusaamatu; A. Jents (lk. 27) kirjutab, et prof. E. Saareste oli *«Chairman of the Estonian Society for Medical Men in Tartu»*. Tartu Eesti Arstide Seltsi ingliskeelne vaste võiks pigem olla *«Estonian Medical Society of Tartu»*.

S. Kõljalg ja M. Mikelsaar (lk. 55) kasutavad mõistet *bloodvessels surgery*, pro *vascular surgery;* ebaõnnestunud omatõlge on ka *non–distinguished hepatitis* (G. Pavlovsky ja S. Stroinovskaja, lk. 94), sobivam oleks *non–identified*.

Võimaluse korral tuleks ingliskeelsetes tekstides vältida väljendeid (mina, meie, meie oma — *I, we, our»* ja eelistada passiivi. Isikulised vormid reserveeritagu tõepoolest juhtude kirjeldamisele *(case reports)*, mujal on nad ebasobivad.

* * *

Kogumiku toimetaja (sedapuhku prof. J. Maaroos) peaks edaspidi olema nõudlikum. Kuigi kasutatud trükimenetluse puhul vastutavad oma teksti eest üksnes autorid, võinuks siiski üsna mitut kokkuvõtet tagasi lükata, seda eelkõige ebaselgelt väljendatud mõtte, lohaka lausestuse ja parandamata tüpograafiliste vigade tõttu. Juhin toimetaja ja autorite tähelepanu eelkõige lehekülgedele 40, 41, 144 ja 157. Ka niisuguste kogumikega avaneme me maailmale ja lohakus ning pinnapealsus on siin andestamatud. Usun, et käsitletud probleem on aktuaalne ka ülikooli teistes teaduskondades ja et filoloogid andestavad käesolevas kirjatrükis leiduvad ebatäpsused, mis tulenevad autori küündimatusest. Ehk tekib siiski arutelu ja ühtlustub kasvõi meie ülikooli ingliskeelne nimetus.

AIN–ELMAR KAASIK

TUDENGI-UUDISEID

ÜLIÕPILASPILET MAKSAB 38 KROONI

Üliõpilasmaja III korrusel (vana kohviku maja) saab 1993. aastaks uue rahvusvahelise üliõpilaspileti 38 krooni eest.

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDUL UUED JUHID

EÜL–i endine esimees Sulev Alajõe TTÜ–st tegutseb nüüd Riigikogus. Uueks esimeheks valiti **Katrin Unt** Pedagoogikaülikoolist, aseesimehed on **Imre Saks** Põllumajandusülikoolist ja **Urmas Oru** meie ülikoolist.

PASS TARTUST

Alates 11. novembrist on kõigil üliõpilastel võimalik saada Eesti Vabariigi pass ka ajutise sissekirjutuse alusel Tartu Passiametist.

Ametiühingukomitee otsustas peatada oma liikmete koondamise

Ametiühingukomitee koosolekul 3. novembril otsustati kasutada EV töölepinguseadusega (§ 89) ametiühingule antud õigust ning peatada kaheks kuuks Tartu Ülikoolis tööandja algatusel töölepingute lõpetamine TÜ ametiühinguliikmetega töötajate koondamise tõttu, kuna:

1. koondamise tõttu vabaneb ülikoolis kolme kuu jooksul üle 20 töötaja ja nende töölepaigutamine ei ole tagatud;

2. tööandja ei ole TÜ ametiühingule esitanud töölepingu lõpetamise põhjusi ega teinud teatavaks abinõusid töötajate edaspidiseks tööga kindlustamiseks.

Nimetatud otsus ei puuduta neid töötajaid, kes ei ole TÜ ametiühingu liikmed. Ärakiri otsusest saadeti ka Lõuna–Eesti peatööinspektorile Ülo Ustavile.

Ühtlasi tegi a/ü komitee TÜ valitsusele ettepaneku pidada a/ü komiteega läbirääkimisi kokkuleppe sõlmimiseks, mis käsitleks tööandja algatusel töölepingu lõpetamise, osalise tööaja kehtestamise ja töötingimuste muutmise korda ülikoolis, mõlema poole õigusi ja kohustusi ning tagatisi ametiühinguliikmetele, aga ka muid eelmainituga seotud küsimusi.

ALEKSANDER JAKOBSON

Ilus film küll, aga...

Valgre–film on Tartust läinud. Valgre ise, õieti ta laulud on Tartusse pidama jäänud tänu koolinoorte Valgre–festivalile. Uus konkurss taas tulemas.

Kas Valgrest on saanud Eesti populaarseim helilooja? Seda ta omajagu ongi olnud, kuid vaevalt oleksid teatri– ja filmimehed tema loomingust nii huvitunud, kui mehe elukäik liig sile olnuks. Noorsooteatri «Valge tee kutse» koos Sulev Luigega tõi rohkesti ajaloolist atmosfääri, pani kaasa elama. Ometi ei saanud tollal veel kõike teada anda. Mati Põldre teine Valgre film «Need vanad armastuskirjad» on küll avameelsem, tõetruum, kuid...

Seda filmi on juba küllalt palju ilusaks filmiks peetud. Ilusate naiste ja meeste filmiks, kus isegi murdunud Valgre veel ilus oli. Ütleksin, et isegi liiga ilus film, kuidagi ameerikalik. Sa tunned pidevalt, et midagi surutakse sulle peale, sa lihtsalt vaatad, aga ei ela kaasa, ei ela läbi, jälgid kostüüme ja soenguid, naudid näitlejaid. Ei, peategelasel Rain Simmulil pole häda midagi. Olevat koguni valgrelikum kui Sulev Luik. No olgu pealegi. Eriti häiris filmi esimene kolmandik — Pärnu aeg. Kuigi selles filmis tõepoolest eriti igavust tunda ei saanud nagu tavaliselt eesti filmi puhul, oli mereäärne stseen pikk ja igav. Kas ainult miss Liis Tappo näitamiseks?

Naisosalistele tahaks küll kiitust jagada. Ülle Kaljuste naiskujud on ennegi efektsed olnud, siin ta ületas vist kõik varasemad tüübid. Äärmiselt sümpaatse ja sarmikana esines Valgre leningradlannast sõbratar. Päris naiseks saanud Eva (Marika Korolev) oli samuti näitlejameisterlik.

Praeguses erootika– ja põnevusfilmide näitamise ajastus oli see film kauniks pärliks küll. Aga mõned küsimused kerkisid ka.

Kas võis Valgre ikka nii naiivne olla, et lootis sõjajärgseil aastail Rootsi kirju saates vastust saada?

Kas ta tõesti mõtles oma metsa läinud vennale Eesti hümni vabalt mängimisest ja Eesti lipust kõneldes sulatõtt. Et kõike seda lubatakse ja et kõik on kõige paremas korras. Nii naiivne ta vast ka ei olnud. Või oli seda lihtsalt filmi jaoks tarvis?

Üldse jääb filmist kumama tema elutee purunemise põhjusena esimese armastuse (Rootsi konsuli tütar) äraminek, kirjadele vastamata jätmine, abiellumine.

Peale ilusate naisosaliste andsid oma parima ka meesosatäitjad. Kuid paljud näitlejad ei leidnud tiitrites üldse äramärkimist. Isegi meie filmikunsti staarid Eve Kivi, Ada Lundver jt., keda nooremad põlvkonnad ei tunnegi. See–eest võisime jälgida kostümeerijate ja juuksurite nimesid. Aga mis parata. «Enelin» maksis.

Eesti filmi on jõudnud kommertslikkuse kübemed.

EDUARD EREDA

Rein Raud

PÜHENDUS

Ja siuagi ootasid lund
Ja keelest pidasid lugu
Ei ole veel tulnud su tund
Ei saa veel otsa su sugu

Ent elu su ümber mis keeb
Pea peegeldub sinugi vaimus
Niug jäägitult üheks kõik teeb
Üheks kiituses Üheks laimus

Jah Ega ma tahtnudki muud
Sulle hõigata siit läbi tuule
kui et Oota Ja kuulata kuud

— Aga sina mu häält ju ei kuule.

Kogust «Lumme mattunud»
Anu Pallase foto

Taago Tagasoo

NOVEMBRINIMETU

Narmendava pilveserva tilgutada
Libastud porises vankriroopas
Rehmad kätega õhku
Keset tuuli leiad tasakaalu taas
Novembrinimetu
Pimeduse pillavkülluse eksitada
Valid vale külavahetee
Kuuled koera raevulõrinat
Vastu vettind aialatte tõmbad hinge
Novembrinimetu
Vaikse hallahinguse heidutada
Värised valjusti vappekülmas
Kuuekäis käriseb käes
Kuu kesine kuma sind rahustab
Novembrinimetu
Omaenese sammude suunata
Eksiradadel eneseleidja
Vaevahetkede unustaja
Ja sügis su valgusest hangub

TALVE ALGUS

Pidulik ja puhtakspestud tunne
Langeb taevast valgena kui sünd
On kui öeldaks aasta suurim vanne
Püha alge kõikelubav künd

Lehekülg on määrimata lootus
Kõik on võimalik ja näeksid sa kui und
Oled võlur, sinust algab saatus
Oma jälgi teosta keset lund

Lumi tuleb, armastus ei lahku
Helbeid voogab nagu suudlussooja merd
Maa on lained, iialgi ei tahku
Tunned karges kirgastuvat verd

* * *

EI, MINA EI TEA MIS ON NAINE!
Võib–olla on ta janu kesk merd,
liivaluidete lõpmatu looge,
küngaste igileebuv kumerus,
kuristike ligitõmbav haare.
Aga ma tean, mis on mees–
soolane uppumissurm,
täistuisanud jälg liivas,
lõtvunud laava kamara all.
kosk kuristikku.
Üks on surelik ja teine surematu.
Andja sureb. Kandja kestab.
Sära tuhmub. Suurus ei saa kahaneda.
Ja üha uues kordumatus vormis
ahmitakse laineid,
astutakse jälgi,
sammutakse mäkke,
paiskutakse alla.
Naise pilk on endistviisi leebe.
Ta kohendab koldes tuld,
sest see ei tohi kustuda.

* * *

SUULIST AVALDUST
peab vormistama ilma sõnata
sest
kahemõttelised kaksikkonsonandid
umbisikulisus on umbne ulme

viib vältevahetus vaid valeni
ne–lõpulisus nõdralt naeruväärne
kuupäeva panna — see on lausa kuritegu
sest
seda avaldust
on avaldanud inimkond
juba aastat miljonit
kõik kenakesti paarikaupa
täiesti sõltumata
käänete arvust ja infinitiivist
komast sulust ja koolonist
otse suult suule

* * *

KUMERDUME KAISUTUSES
Nagu taevas ümber maa
Mina annan sooja vihma —
Minult mullalõhna saad

Kokku saame horisondil
Pilvepiir on igal pool
õhtul hammustame õuna —
Kummalegi päiksest pool

HALASTUS

Süüd jaksan ma kanda
Kuid mitte Su verd
õigus lüüa Achilleuse kanda
Vaid sel kes Achilleuse verd
Või vähemalt Hektor
Damaskust ei rüveta hüüve
Ei labastu terase lihv
Kuid Sa parem oled ja püüe
Sind püüda — on unistus kehv
Või Pürrhose võit
Nüüd kuristik kaigub
Ning kiliseb kukkudes kirg
Ma langen kuid mõte veel kõigub
Ma olen nii virg
Mõelda vaid — omaenese vereks

Kogust «Tsüklite kütkes»

PASUNAST PUHUTUD

NALJA

«Kuidas te oma mõlemad kõrvad ära põletasite?»
«Asi oli nii. Kui triikisin, helises telefon ning telefoni asemel surusin ma vastu kõrva triikraua.»
«Aga teine kõrv?»
«Ma pidin ju helistama, et kutsuda arsti!»

* * *

Madriid. Kuulus härjavõitleja, kes viimasel corrida*'l viga oli saanud, väljub haiglast, üleni sidemetes.*
«Maksan talle kätte!» kuulutab ta austajate parvele. Härjavõitleja siseneb taverni. Rahvasumm järgneb aupaklikus kauguses. Toreero istub lauda, viipab kohale kelneri ja kamandab:
«Tasumise tund on käes! Palun biifsteek härjasilmadest!»

* * *

Kaks kirpu väljub restoranist.
«Mis me teeme,» küsib üks, «kas läheme jala või võtame koera?»

* * *

«Mida on kergem unustada, kas veini või naist?»
«See sõltub vanusest.., veini vanusest.»

* * *

Väike linnajuntsu on isaga esimest korda mägedes. Isa osutab säravale vikerkaarele. Väikemees vaatab ja ütleb:
«See on tõepoolest ilus. Mis asja reklaam see on?»

* * *

«John, kas sa panid akvaariumisse uut vett?»
«Ei, kaladel oli eelmine vesi veel ära joomata.»

* * *

Tüse kodanik küsib voorimehelt, kas too on vaba. Voorimees osutab pilguga hobusele ja sosistab:
«Istuge enne peale, kui ta teid näeb!»

* * *

Kalamehel said vihmaussid otsa. Ta võtab paberilehe, kirjutab sellele «Vihmauss» ja heidab jõkke. Ja ennäe — näkkabki.
Kalamees tõmbab õnge välja, konksu otsas on lauatükk ja sellel kiri «Latikas».

* * *

Kaks semu läks külla. Üks koputas jalaga uksele.
«Miks sa jalaga ust lööd?»
«Las arvavad, et meil on käe otsas kingipakid, muidu äkki ei tee ust lahti.»

* * *

«See, kes ei suuda ennast teisele arusaadavalt väljendada, on idioot.
Said aru?»
«Ei.»

* * *

Mees ärkab, vaatab ümberringi: tuba on sinine, voodi on sinine, lagi kah sinine. Läheb vannituppa — seal on ka kõik puha sinine. Vaatab peeglisse — ta ise on ka sinine. Läheb välja, näeb: muru on sinine, tee sinine, trollibuss sinine ja taevas sinine.
Järsku tuleb sinisest juukselõiklast välja roosa mees. Sinine mees jookseb kohe tema juurde ja küsib: «Miks on ümberringi kõik sinine, aga teie olete roosa?»
«Mina olen teisest anekdoodist...»

* * *

«Minuga tehti halba nalja,» ütles tordiga näkku saanu, kui avastas, et tegemist oli pahaksläinud tordiga.

Kogunud VALDO JAHILO

❐ **Kui lugesid esimese leheküljе lüpsiloo («Tudengisügisel» lüpsta ei saa») läbi, siis tea, et see ongi kantri pealehm.**
AIN PROTSINI foto

Reedel, 20. novembril

kl. 21 TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. Diskobänd «Holyland» Riiast — Narva mnt. 27 kohvik
kl. 20 TUDENGIBÄNDIDE KONKURSS — TÜ klubis

Laupäeval, 21. novembril

kl. 20 TUDENGIKOHVIK FÄNNIDELE. «Jimy Hendrix 50» — Narva mnt. 27 kohvik
☛ kõigi aegade suurimat kitarrigeeniust meenutavad COMPROMISE BLUE (vähendatud koosseisus) RIHO SIBUL, THE HALVO LIIVAMÄGI EXPERIENCE,
☛ videofilm «Jimi Hendrix».
kl. 22 ÜLEMAJA ÖÖPIDU — TÜ klubis
☛ armutu jalakeerutus diskosõpradele * taas panoraamvideo *
☛ karaokeshow TÜ klubi moodi *äraarvamatu öönael*

Pühapäeval, 22. novembril

kl. 21 SÜGISPÄEVADE LÕPUPIDU TANTSUORKESTRIGA «RAE» — TÜ klubis
☛ stiil * soliid * elegants *

INFO • *INFO*

LP. TÜ TÖÖTAJAD JA PALGAVOLINIKUD!

Iga kuu esimese poole palgapäevadel võite TÜ raamatupidamise palgalauast saada oma palgaarvestuse väljavõtet eelneva kuu kohta.

TÜAÜ komitee

MEIE TULEVIK!

Kolmapäeval, 25. skp. kl. 16.15 peab ph. aud. 234 astroloog IGOR MANG loengu «Päikesesüsteem kui ühiskonna ja riigi mudel. Mida on oodata Eesti ühiskonnal tulevikus? (tähetarga interpretatsiooni järgi).»

ODAVAD RAAMATUD!

Raamatukogu korraldab 25. novembril kl. 10—16 ja 26. novembril kl. 9—16 kadripäevase odava raamatumüügi (õpikud ja palju muud kirjandust). TULE OSTMA!

NAISKOORI VILISTLASKOOR

Ülikooli naiskoori vilistlaskoor jätkab oma tegevust. Proovid kolmapäeviti kl. 17.30 maakonnavalitsuse saalis. Dirigent on Vaike Uibopuu. Täpsem info tel. 32 033 H. Pullerits.

MÕTLE SELLELE JA SAADA EDASI!

Craig Shergold on vähktõve all kannatav seitsmeaastane poiss. Tema suureks sooviks on saada Guinessi rekorditeraamatusse kõige suurema ühe inimese poolt kogutud visiitkaartide koguga. Craig oleks Teile väga tänulik, kui Te saadaksite oma visiitkaardi alljärgneval aadressil:

CRAIG SHERGOLD
C/O CHILDREN'S MAKE A WISH FOUNDATION
32 PERIMETER CENTER EAST
ATLANTA, GEORGIA
USA 30346

Palun saatke samasisuline kiri edasi kümnele asutusele. ÜF ELVEX sai samasisulise kirja Paide KEK–st, kuhu see oli jõudnud Baltic News Service'i, Eesti Lennuameti, Soome Lennuameti, Rootsi Lennuameti ja Kanada õhujõudude Chilliwacki baasi tuletõrjeülema kaudu.

Lugupidamisega ühisfirma «ELVEX» peadirektor
ANDI KASAK

OLÜMPIAIDEE KÄSITLUS VÕIB VIIA OLYMPIASSE

Rahvusvaheline Olümpia–akadeemia korraldab igal suvel Olympias noorte sessioone. Käesoleval aastal oli Eesti Olümpia–akadeemial esmakordne võimalus saata sellele üritusele meie esindaja. Eelnenud konkursi põhjal lähetati Kreekasse bioloogiadoktorant **Toomas Remmelkoor.** Kätte on jõudnud aeg seada siht järgmiseks suveks, mille põhiteema on **«Olümpismi erinev käsitlus maailma peamistes kultuuritsoonides».**

Osavõtja selgitamiseks korraldab Eesti Olümpia–akadeemia eelkonkursi, millest võivad osa võtta kõik kuni 35–aastased asjahuvilised. Eelkonkurss toimub essee vormis kirjutatud konkursitöö põhjal. Mahu piiriks on 5 masinakirjalehte, millele peaks soovitavalt lisanduma 2–leheküljeline inglis– või prantsuskeelne kokkuvõte. Soovitav teema peaks tulenema Olymposes toimuva ürituse põhiteemast. Kuid aktsepteeritav on ka olümpiaideega või olümpialiikumise teiste probleemidega seonduv. Eesti Olümpia–akadeemia võtab konkursitöid vastu kuni **15. veebruarini 1993. a.** Töö tuleks saata allakirjutanule (spordibioloogia osakond, Jakobi tn. 5, ruum 305, tel. 35 197).

ATKO VIRU

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 34 (1694)
REEDE,
27. NOVEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

➢ ÜLIÕPILASKOND KOHTUSSE — 2. lk.
➢ TEMPUS-e PROGRAMMIST — 3. lk.
➢ MIDA RÄÄKIS AMEERIKA AJAKIRJANDUSJURIST — 3. lk.
➢ «RAIMLA» JA LASTEAED — 4. lk.

TÜ VALITSUSES

● 20. novembril ●

● **UUTE ÜLIÕPILASTE VASTUVÕTT 1993. AASTAL**
● **TÜ TEADUSKONDADE STRUKTUUR**
● **FILOSOOFIATEADUSKONNA PALGAFONDI KOKKUHOIUST**
● **TÜ SÜMBOOLIKA**
● **TEADUSKONNA ARUANDE VORM**

* * *

● **VASTUVÕTT.** Uute üliõpilaste vastuvõttu oli eelnevalt arutatud reformikomisjonis. Dokumente hakatakse vastu võtma 14. juunist 2. juulini. Ajakirjanduse erialal lõpetatakse dokumentide vastuvõtt 25. juunil. Sisseastumiseksamid toimuvad 5.—16. juulini, uute üliõpilaste vastuvõtt vormistatakse 23. juuliks. Muudatusi tahetakse teha sisseastumiseksamite osas, seda soovitakse lihtsustada: vähendada eksamite arvu ja suurendada keskkoolihinnete osakaalu.

Kõikidele erialadele astumisel tuleb sooritada tasemeeksam võõrkeelest ja vastavalt iga eriala omapärale eksami profileerivast ainest(test). Erandiks on usuteaduskond (lisaks eksamitele kutseorientatsiooni vestlus), kehakultuuriteaduskond (enne eksameid kehalised katsed) ja ajakirjanduse eriala (enne eksameid loominguline konkurss).

Vaidlusi on tekitanud ja tekitas emakeele kirjandi ja mõnede suuliste eksamite ärajätmine, samuti komplekseksamid.

Projekt koos parandustega läheb arutamisele ja kinnitamisele 27. novembril toimuvale TÜ nõukogule.

● **TEADUSKONDADE STRUKTUUR.** Projekti on koostanud reformikomisjon vastavalt teaduskondade ettepanekutele ning lähtudes üldistatud printsiipidest (et laborid oleksid integreeritud instituutide koosseisu, et ei tekiks väga väikesi allüksusi ja et korrastuks kogu teaduskondade struktuur). Struktuuriüksuste koosseisus on ära näidatud TÜ nõukogus kinnitatud õppetoolid (õppetoolid ise ei ole struktuuriüksused).

Valitsus oli päri usu–, bio–geo–, füüsika–keemia–, kehakultuuri–, majandus–, matemaatika– ja õigusteaduskonna poolt esitatud struktuuriga. Need suunati kinnitamiseks TÜ nõukogusse. Filosoofia– ja arstiteaduskonna struktuure arutatakse veel kord edaspidi.

● **FILOSOOFIATEADUSKONNA PALGAFONDI KOKKUHOIU** ettepanekud esitas valitsusele reformikomisjon, sest teaduskonnapoolseid ettepanekuid ei pidanud RK piisavaks. Dekaan dots. Ants Reinmaa nimetas 11 allüksust, kus on kokkuhoiuettepanekud tehtud ning tegi ettepaneku neid arvestada ning minna seal üle keskmistele palkadele. Otsuse langetab reformikomisjon. Valitsus ei nõustunud pehmendama teaduskonna osas nõudmisi, mis teistes teaduskondades on juba rakendatud (viia pensionieas õppejõud ja teadurid täielikult poolele kohale, muutes ära kõik pikendust andnud käskkirjad, viia alates 1989. aastast publikatsioonideta õppejõud õpetajateks, mitte finantseerida vakantseid kohti jne.).

● **TÜ SÜMBOOLIKA.** Prorektor prof. Jaak Aaviksoo tutvustas juba valitsuses varemgi arutusel olnud ülikooli sümboolika kasutamise otsuse projekti.

Otsustati kinnitada ülikooli märk ja logotüüp koos kahe graafilise arendusega: ringornamendi ja tekstidega Tartu Ülikool. Universitas Tartuensis. Kavandi on valmistanud Kunstiülikooli disainikateedri õppejõud Arno Mäger.

Samuti otsustati moodustada ülikooli sümboolika komisjon: prof. Jaak Aaviksoo (esimees), Sirje Mark, Anne Ligi, Ela Martis, Veera Ant, Sirje Kahu, Urmas Aunin ja Silver Vahtre.

Komisjonil tuleb koostada ülikooli sümboolika statuut ja selle kasutamise kord ning välja töötada ülikooli (ja allüksuste kirjablankettide ning diplomite vormid vastavalt kinnitatud sümboolikale) ja jälgida sümboolika kasutamist.

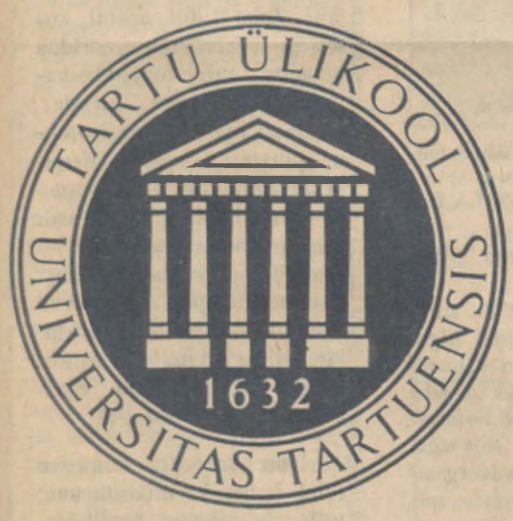
● **TEADUSKONNA ARUANDE VORM.** Valitsus võttis vastu teaduskonna aruande uue vormi, mille järgi teaduskonnad esitavad aruande koos väljavõttega oma nõukogu otsusest rektori kantseleisse 15. jaanuariks.

● **Prorektor Jaak Aaviksoo tutvustas informaatika arendusgrupi tegevust.** Uuest aastast läheb majandusmaja üle lokaalsele arvutivõrgule (5 töökohta seal ning 2 töökohta rektori kantseleis). Järgmise etapina on kavas dekanaatide arvutivõrgu väljaarendamine.

* * *

● **Lõpuks tutvustas prorektor Vello Peedimaa meile rahalist seisu ja soojaprobleemi.** Eesti Vabariigi rahaline olukord on kehv, raha ei laeku riigikassasse ning seepärast on praegu oht, et 5. detsembri palka saab maksta ainult osaliselt. Ilmselt saab ülikool osa selle aasta raha kätte alles tuleva aasta veebruaris. Samal ajal on vaja aga peale palkade ja stipendiumide maksta ka kütte, elektri jm. eest. Seepärast tegi prorektor dekaanidele ettepaneku mõelda, milliseid hooneid ja ruume saaks jätta jõuluvaheajal ja eksamite ajalgi kütmata.

● **Õigusteaduskonna dekaan Peep Pruks esitas valitsusele küsimuse õppemaksu kasutamise kohta.** V. Peedimaa vastas, et õppemaksust läheb 25% ülikoolile ning 75% jääb teaduskonna käsutusse. Teaduskondadel tuleb selle kasutamise kohta teha oma eelarve (seda raha võib kasutada põhieelarve kõikide kuluartiklite järgi).

TARTU ÜLIKOOL

❐ **Ülevalt kolmas on Tartu Ülikooli põhimärk ning kaks ülemist selle graafilised arendused, kõige all asub TÜ logotüüp. Autor on Kunstiülikooli disainikateedri õppejõud Arno Mägar.**

TEISIPÄEVAL, 1. DETSEMBRIL ON RAHVUSÜLIKOOLI SÜNNIPÄEV

Kl. 14 algab aulas **AKTUS.** Selle avab rektor prof. **Jüri Kärner. Akadeemilise loengu** «Tartu Ülikool ja Eesti loodus» peab prof. **Hans Trass.**

Teadusdoktorite promoveerimisel saavad doktoridiplomi need, kes kaitsesid oma dissertatsiooni TÜ nõukogudes eelmise aasta detsembrist käesoleva aasta novembrini.

Aktusel esineb **TÜ akadeemiline naiskoor dirigent Vaike Uibopuu** juhatusel.

* * *

NB! Teisipäeval kestab tööpäev ülikoolis kella 12–ni.

❐ **23. oktoobril tähistasime Tartu Ülikooli 360. aastapäeva. Gustav Adolfi juures ütles tervitussõnad ka Rootsi kultuuriatašee Hans Lepp.**
ANDRES JOALA foto

BALL

Kell 19 algab «Vanemuise» kontserdisaalis TÜ 360. ja rahvusülikooli 73. aastapäevale pühendatud ball.

Kontserdisaalis

Kl. 19.30 avab balli rektor.
Kl. 19.40 avavalss. 1. tantsuplokk (tantsuks mängib orkester Peeter Sauli juhatusel).
Kl. 20.30 esineb Kärt Tomingas.
Kl. 21 2. tantsuplokk.
Kl. 21.40 esineb «Filiae Patriae» ansambel.
Kl. 22 3. tantsuplokk.
Kl. 22.40 laulab Peep Puks.
Kl. 23 4. tantsuplokk.
Kl. 23.40 balliüllatus.

Suures kohvikus

Kl. 20 esineb ansambel «Valge Maja» (džässimeloodiad).
Kl. 21 esineb muusikakooli ansambel —"—.
Kl. 22 laulab «Tarmeko» segakoori sekstett (R. Valgre looming).
Kl. 23 esineb jälle ans. «Valge Maja».

Väikses kohvikus

Kl. 20—20.30 laulab Aleksander Müller.
Kl. 20.45—21.30 laulab Erich Krieger.
Kl. 21.45—22.15 «Indla» ansambel esitab iiri ja inglise folkmuusikat.
Kl. 23.15 laulab Priit Pedajas.

* * *

Ballipääsmeid (à 25 krooni) on veel müügil. Jälgi reklaami!

EDUSTUSES 11. NOVEMBRIL

Viimane TÜÜ edustuse koosolek toimus 11. novembril TÜ nõukogu saalis.

Esimese päevakorrapunktina arutati üliõpilaskondade esindajate ja valitsusjuhi vahel aset leidnud kohtumise tulemusi.

TÜÜ esindajatena viibisid seal edustuse eesistuja Indrek Ild, TÜÜ valitsuse esimees Indrek Ostrat ja haridus–sotsiaalsekretär Kaarel Tarand. Kohtumisest rääkis pikemalt I. Ostrat. Ta nentis, et kuigi valitsuselt ei suudetud välja kaubelda väga suuri soodustusi, lepiti siiski põhimõtteliselt kokku stipendiumide suhtes. Need seotakse nüüd miinimumpalgaga, ent mitte üks ühele, vaid mingi kindla suhtega. Sotsiaalstipendium on näiteks viiskümmend krooni ja vastavalt õppeedukusele makstakse sellele lisaks kahe– või kolmekordne sotsiaalstipendiumi summa. Ostrat lisas, et valitsus hakkab tegelema ka tudengkondade juriidilise staatusega, mis peaks õige varsti tegema lõpu igasugustele üliõpilaskonnasisestele lahkhelidele. Samas tõdeti, et valitsus on üliõpilaste probleemidest huvitatud ja avaldab valmisolekut ka edaspidiseks koostööks.

Nagu näha, ei ole valitsus suutnud täita lubadust hakata uut moodi stipendiume maksma juba novembrist, kuid loodame, et veel detsembris hakkavad eelpool mainitud süsteemid toimima. Igal juhul makstakse stipendiume seni, kuni pole võimalik võtta normaalses koguses õppelaenu. Laenusüsteemi käivitumine pole aga tõenäoline enne uue õppeaasta algust.

Edasi toimus arutelu ühiselamute teemal, hetkeolukorral peatus pikemalt Kaarel Tarand. Ta süüdistas praegust ühiselamute haldajat — üliõpilasküla ja tema juhtkonda ebamajanduslikus tegutsemises, mis finantskriisi tingimustes on viinud kurbade tagajärgedeni. Kaugemas perspektiivis nähakse ette ühiselamute viimist tudengite endi alluvusse, igas ühiselamus tuleks moodustada majanõukogu, mille pädevuses oleks otsene tegelemine konkreetse hoonega. Nii muutuks ühiselamute haldamine palju konkreetsemaks ja elulähedasemaks.

Viimase päevakorrapunktina võeti vaatluse alla muud esilekerkinud küsimused. TÜÜ valitsuse liikmed avaldasid nördimust ülikoolilehes ilmunud artikli üle, kus Viljar Peep, Priit Kama ja Paavo Turkin süüdistasid alusetult Kaarel Tarandit üliõpilaskonnavastases majanduskuriteos ja seadsid kahtluse alla üliõpilaskonna kui organisatsiooni juriidilise korrektsuse.

Leiti, et argumente tuleb kontrollida ning et olukorras, kus üliõpilaskond ootab oma seadusliku staatuse formuleerimist, pole mõtet sääraste avaldustega tudengite hulgas segadust tekitada. Mingit otsust edustus selles küsimuses vastu ei võtnud.

Järgmine edustuse koosolek toimub detsembri teisel kolmapäeval.

OLAF SUUDER,
TÜÜ valitsuse pressisekretär

Üliõpilaskond kohtupinki?

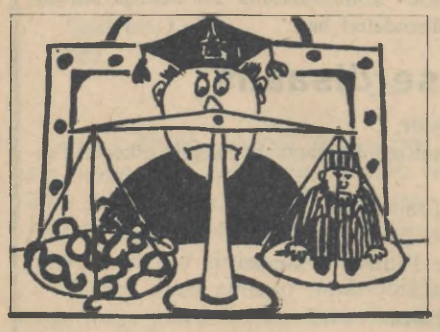
● INTERVJUU ÜLIÕPILASVALITSUSE ESIMEHE INDREK OSTRATIGA ●

● 30. oktoobri «UT–s» ilmunud artikli «Imetabane edustus (ebaseaduslik põhikiri)» järel on Eesti ajakirjanduses tekkinud TÜ üliõpilaskonna üle poleemika. Autorid (edustuse liikmed) Priit Kama, Viljar Peep ja Paavo Turkin ühendusest «Res Publica» peavad põhikirja ebaseaduslikuks ning süüdistavad üliõpilaskonna endisi juhte ka humanitaarabina saadetud suhkru kadumises. Mida vastab sellele valitsuse uus esimees?

Ei osanud arvata, et «UT» loo järel nii suur kära tõuseb. «Päevalehes» kirjutas sellest Tõnis Tamme ja nüüd ilmus üks lugu ka «Liivimaa Kroonikas».

Vastan põhiliselt ülikoolilehes ilmunud kirjutise kohta. Autorid ei ole süvenenud põhikirja või püüavad kõike süüdistada pahatahtlikult, sest neid probleeme on arutatud just nende surve tõttu ja on moodustatud isegi põhikirja parandamise toimkond. Kuid kuna härrad parempoolsed ei ole ise suutnud oma ettepanekuid korrektselt vormistada, siis ei ole siiamaani neid edustuse koosolekutel olnud võimalik lõplikult läbi vaadata. Nimelt tuleb edustuse kodukorra järgi niisugused põhimõttelise tähtsusega ettepanekud saata koos päevakorraga laiali kolm päeva enne koosolekut. Nemad on oma ettepanekuid meile näidanud korra kirjalikult ja kohe tagasi võtnud põhjendusega, et tahavad veel veidi parandada.

● Aga suhkrulugu?

MARGUS SANGLEPA joonistus

Enne «UT» artikli ilmumist oli Kaarel Tarand neile kahel korral öelnud, et seda suhkrut ei ole tema kunagi näinud ning et see lahkus Ääsmäe ladudest tunduvalt varem, kui suhkruteade ülikooli jõudis. Nad võiksid esitada konkreetse süüdistuse või selle jutu ära lõpetada. Kurta, et kusagil oli mingi suhkur, ei ole aus.

Olen Priit Kama käest küsinud, miks nad ei esita konkreetset süüdistust. Ta vastas, et neil ei olevat mitte mingisuguseid tõendeid, aga nad arvavat, et asi polevat nii, nagu Kaarel Tarand oli öelnud.

Tundub, et kõige selle tagant paistab välja mingi isiklik solvumine, et nad ei ole üliõpilasparlamendi etteotsa saanud. Seetõttu tegelevadki nad ainult edustuse töö pideva tahtliku takistamisega. Kui suurem osa edustuses jõuab kokkuleppele ja püüab üliõpilaste jaoks midagi korda saata, siis nemad tegelevad tõepoolest ainult üliõpilaskonna kui organisatsiooni laialisaatmisega ehk nagu Priit Kama väljendas eravestluses, saagu see hall mass ise endale soodustusi või proovigu ilma nendeta elus hakkama saada.

Imestama paneb ka see, et nad on nii väga arvudes kinni ja räägivad väikesest valimisprotsendist. Nemad ise said edustuse valimistel vaid 69 häält, mind huvitab, millise õigusega räägivad nad nüüd üliõpilaste nimel, et üliõpilaskonda kui organisatsiooni ei ole vaja.

● Aga oletame, et kui niisugust üleülikoolilist üliõpilasorganisatsiooni tõepoolest ei oleks?

Kui üliõpilaskonda poleks, poleks ilmselt ka mingeid sõidusoodustusi, stipendiumid oleksid kaotatud, õppelaenusüsteemi poleks või veniks see probleem tunduvalt kauem kui praegu, tudengite ette poleks jõudnud rahvusvahelised üliõpilaspiletid jne.

● Ent praegu on asi koguni kohtuni jõudnud?

Jah, on küll. Kuna üliõpilaskonna valitsus on ette valmistanud üliõpilaskondade seaduse eelnõu, mis on juba läbi teinud juriidilise ekspertiisi, ja meil on EV valitsusega kokkulepe, et see suunatakse kiiresti Riigikokku, võiks Tartu linnakohus seda arvestada ja juuraüliõpilaste hagi arutamise edasi lükata. Kui uus seadus tuleb, peame sellest lähtuvalt nagunii põhikirja parandusi tegema ja ma ei näe mingisugust põhjust, et üliõpilaskonna kui organisatsiooni tegevus kuuks ajaks lihtsalt katkeks. Tegelikult meie tegevust ei saagi katkestada. Ainuke, mida nad sellega saavutavad, on meie pangaarve sulgemine, aga raha on alati võimalik ülikooli arvele üle kanda.

Kui üliõpilaskond oleks täiesti vabatahtlik organisatsioon ja sinna koonduks tõesti vaid näiteks 400 inimest, ei saaks ka midagi riigilt nõuda. See oleks siis täpselt niisamasugune üliõpilasühendus, nagu on korporatsioonid ja seltsid. Priit Kama käitumine on ebaeetiline, seistes ühelt poolt üliõpilaste huvide eest, teisalt jälle leides, et hall mass peab ise endaga hakkama. Ülikoolis on ikkagi suur osa neid tudengeid, kes tulevad vaevalt ots otsaga kokku ja soodustused on neile vajalikud.

● Mis saab edasi?

Üliõpilaskonna valitsus ja edustus tahavad tudengiprobleemidega edasi liikuda ja minna normaalse elukorralduse juurde, kus ülikool ise ei pea tegelema üliõpilaste sotsiaalsete probleemidega. Selleks peaks mingisugune organ säilima ja meile jäävad suuresti ametiühingutaolised funktsioonid. Praegu on meil väljatöötamisel struktuur, kuidas ülikooli ühiselamud ja edaspidi ka söögikohad üle võtta. Suvel püüame alustada sisseastujate majutamisest ja sellest sõltub, kas 1. septembril suudame ühiselamutega jätkata.

❐ Üliõpilasvalitsuse esimees Indrek Ostrat üliõpilaste ees.
ANDRES JOALA foto

● Plaanid on kenad. Mida ütlete lõpetuseks?

Minu arvates on «UT» artikli autorite puhul tegemist liigse optimismi või lihtsalt mõtlematusega. Eesti ajakirjanduses on juba kirjutatud parempoolsuse lastehaigusest ja sellega on ka siin tegemist. Nad teavad, et sundorganisatsiooni ei saa moodustada, mis võib küll Läänes ja mujal arenenud ühiskonnas kehtida, kus kõik stabiilsed struktuurid on juba välja kujunenud. Aga meil ei ole see veel nii ning seepärast peame tegutsema natuke teistmoodi.

Oleme nii edustuse koosolekutel kui ka omavahelistes vestlustes teinud koos edustuse eestseisja Indrek Ildiga neile ettepaneku tülinorimine lõpetada ning üheskoos tööle hakata, asja edasi viia. Meie suhtumine on igal juhul selline, et kui midagi on halvasti, siis võib ja peab seda parandama, mitte aga suurt pauku tegema.

Küsis, lindistas ja kirjutas

VARJE SOOTAK

UUS KÜSIMUS INDREK OSTRATILE: «KUIDAS LÄKS ESMASPÄEVAL HARIDUSMINISTEERIUMIS?»

TÜ üliõpilaskonna valitsus on ette valmistanud **üliõpilaskondade seaduse eelnõu.** Oleme sellega käinud ministeeriumis kaks korda. Esmaspäeval kohtusime ministri asetäitja Mati Kase ja teiste spetsialistidega. Esmaspäeval tegi oma viimased parandused ka ministeeriumi jurist. Neljapäeval (s.t. eile, 26. nov.) anname selle parandatud kujul üle kultuuri– ja haridusministrile Paul–Erik Rummole. Edasine kulg peaks olema selline, et eelnõu kooskõlastatakse rahandus– ja haridusministeeriumiga, ning loodame, et 8. detsembriks saaks minister esitada eelnõu koos teiste haridusalaste seadustega valitsusele. Samuti loodame, et valitsus suunaks selle kiiresti Riigikokku, et seda saaks arutada ja vastu võtta juba pärast jõuluvaheaega.

Mis puudutab **õppelaenu,** siis meiepoolne töö on nüüd tehtud, süsteem on välja töötatud ja kõik oleneb valitsuse kiirusest ning oskusest. Tingimused avaldame hiljem, praegu saab nendega tutvuda üliõpilaskonna valitsuses.

ÕNNITLEME!

JAAN PIKK — 60

Neil päevil jõuab oma teise verstapostini majandusteaduskonna teenekamaid töömehi Jaan Pikk. Teaduskonnaga sidus ta oma elu juba 1954. aastal Elva Keskkooli lõpetamise järel. Ülikooli lõpetas ta 1959. aastal sõjajärgse rahanduse ja krediidi eriala esimeses lennus. Pärast esmaseid töökogemusi riigipangas sai J. Pikast sama kateedri aspirant.

See saigi J. Pikale saatuslikuks: teaduskonnale vajaliku inimesena on ta üha raskemas rakkes olnud pikka aega. Aspirantuuri lõpetamisega algas õppejõutöö raamatupidamise kateedris assistendina ja vanemõpetajana. Juba 1968. aastal, kui sellest kateedrist eraldus omaette rahvamajandusharude ökonoomika kateeder, sai Jaan Pikast tema esimene juhataja, dotsent. Kujunesid välja juubilari õppe– ja uurimistöö põhisuunad: rahvamajandusteadused, eeskätt aga põllumajandusökonoomikaga piirnevad distsipliinid. Neile ainevaldkondadele on juubilar truuks jäänud tänini, neid kaasajastades ja täiustades.

Uue kateedri kontosse tuleb kanda ka ülikooli uue, tolle aja mõistes ühe kaasaegsema eriala — majandusküberneetika organisatsiooniline ja kaadrialaline ettevalmistamine. See kulmineerus uue profileeruva — majandusküberneetika ja statistika kateedri rajamisega 1971. aastal.

Aegade vältel on juubilaril tulnud kogu teaduskonnas vedada mitmesuguseid koormaid. Kaalukamaiks neist on olnud majandusteaduskonna õppeprodekaani ametikoht, kus ta rekordiliselt pikka aega (1978—1991) suunas kõigi üliõpilaste ja õppejõudude põhitegevust. Mitmesuguseid töö– ja muid ülesandeid on tulnud hulgaliselt täita ka väljaspool ülikooli. Ka vilistlaste meeskooris on ta pikka aega asendamatuks laulu– ja asjameheks olnud.

Tagasivaates juubeli puhul tahaks meie toredat kolleegi tänada tema elutöö eest teaduskonnas. Soovime talle edukat üleminekuperioodi läbimist ülikoolitöös, lihtsat inimlikku õnne!

Kolleegide nimel surub kätt

HEIKI MÜÜR

Teade ettetellimise kohta

Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogus koostatakse eesti retrospektiivset rahvusbibliograafiat, mis on kavandatud 11–köitelisena ja mille eesmärgiks on anda ülevaade möödunud aegade trükisõnast. Soovijail on võimalik tellida ka üksikuid talle huvipakkuvaid köiteid. Praegu on alanud ettetellimine 1993. aastal ilmuvatele köidetele:

Eestikeelne raamat 1901—1917, kahes köites, hinnaga 300 EEK;

Eestis ilmunud saksa–, vene– ja muukeelne perioodika 1675—1940, hinnaga 100 EEK.

Tellimisel tuleb tasuda 50% hinnast, ülejäänu köidete kättesaamisel.

Tellimisi võetakse vastu kuni 15. detsembrini k.a. ülikooli raamatukogu teadusbibliograafia osakonnas (ruum 270) kella 11—15, tel. 35 366.

SIRJE TAMMOJA

TARTU ON MAAILMATEADUSE HÄLL, NABA JA KROON

Oma töökas tagasihoidlikkuses oleme seda ju kogu aeg teadnud ja tundnud. Kui mõni peaks kahtlema, kas Tartu ülikool ikka on maailmateaduse ja maailmaülikooli lipukandja, see võiks mõnda loengut või praktikumi kuulama minna, kus ilma võltstagasihoidlikkuseta teatatakse kuulajaile, et **mitte kusagilt mujalt esitatavat materjali ei leia.** Allikaid pole, kõik on algupärane ja ennekuulmatu. Õpikud, monograafiad ja artiklid ilmuvad alles siis, kui lugupeetud lektor leiab aega neid kirjutada. Seni aga on tema loengud ainuke koht, kus maailmateaduse vaim end ilmutab.

Sellisele tasemele pole lihtne jõuda. Üks nüüdseks konsultandiikka jõudnud professor olla toonud omal ajal välismaalt kaasa hea õpiku, mida ta ei olla isegi kateedrikolleegidele lugeda andnud, levitades väheseid uudseid pudemeid oma kallihinnalistel loengutel. Eks igaüks püüab olla omal viisil asendamatu. Muidugi nõuab omajagu fantaasiat, julgust ja veel midagi väitmaks, et XX sajandi lõpul on mõne aastakümneid loetud õppeaine sissejuhatav algkursus terves maailmas ennekuulmatult uudne ja et seda kursust loetakse nimelt Tartus. Mõnes nooremas rahvusteaduses oleks see küll ootuspärane, kuid traditsioonilises humanitaarias, ja eriti loodusteadustes oleks vastupidine hulga tõenäolisem.

Stud. med.
TÕNU PEETS

TEMPUS–e olevik ja tulevik

Käesoleval aastal käivitus TEMPUS–e *(Trans–European Mobility Scheme for University Studies)* programm ka Eestis. Jaanuari lõpus laekus TEMPUS–e peakontorisse Brüsselis Eestist 100 projekti *(Joint Europe Projekts* — JEP). Kevadel toimus nende ekspertiis nii Brüsselis kui Eestis. Raha jätkub ainult 8 projekti finantseerimiseks. Tartu Ülikool osaleb kolmes projektis:

- **«Training of Specialists in Mathematical Models for the Market Economy and Structural Equation Modelling» — Tõnu Kollo,**
- **«Minor Languages and Cultures in Contact» — Ago Künnap,**
- **«Political Science in the Baltic States» — Raivo Vetik.**

Suvel (15. juuniks) laekus 37 individuaalset reisitaotlust *(Individual Mobility Grant).* Eesti TEMPUS–e Nõukogu andis nendest suuremale osale positiivse hinnangu ja need realiseeruvad alates jaanuarist 1993. Jätkub uute taotluste vastuvõtmine. **Lähim tähtaeg on 15. detsember 1992.** Need oleksid projektid, mis kuuluvad realiseerimisele 1. septembrist 1993 31. augustini 1994.

Järgmine tähtaeg on eeldatavasti 15. juuni 1993 projektidele, mida kavatsetakse rakendada 1. jaanuarist 31. augustini 1994. Projektide põhjendus on soovitav koostada eesti keeles, sest otsustamine toimub Eestis ja ainult kokkuvõte peab olema inglise, prantsuse või saksa keeles. Taotluse lahutamatuks osaks on vastuvõtja kirjalik nõusolek. Projektide koostamise kohta on kõikides teaduskondades olemas juhendmaterjal *(Vademecum).*

Projektid tuleb esitada **Tallinna Eesti TEMPUS–e Keskusele Tallinn EE0100, Valli 4.** Keskuses on kaks töötajat: Priit Võhandu (juhataja) ja Katri Kadakas. Keskus asub Valli 4 IV korrusel. Ruumi number ei ole selge, sest sellel korrusel käib remont.

Remondi ajal võib telefon 666 809 mitte vastata. Siis tuleks helistada telefonil 444 100 ja paluda kutsuda eespool mainitud töötajaid.

Uus periood TEMPUS–e tegevuses algab 1994. aastal. Abistatavatele riikidele eraldatakse kindel summa neljaks aastaks. Seoses sellega soovitas TEMPUS–e juhtorgam Brüsselis mitte läbi viia uut JEP–ide konkurssi enne 1994. aastat või siis käivitada 1993. aastal ainult kaks uut JEP–i. Eesti TEMPUS–e Nõukogu valis esimese variandi, s.o. 1993. aastal uute projektide konkurssi mitte korraldada.

Kuni 31. detsembrini 1992 on Tartu Ülikooli TEMPUS–e koordinaator anorgaanilise keemia professor **Jüri Tamm, tel. 35 159.** Igas teaduskonnas on vähemalt üks kontaktisik. Alates uuest aastast on ülikooli koordinaatoriks jälle dots. Tõnu Kollo.

JÜRI TAMM

PILK AJALUKKU
Aastad 1941—1944

Uurijatele on üheks vajalikuks teabeallikaks probleemi või isiku kohta leiduvate materjalide otsimisel **bibliograafiakartoteek.**

Tartu Ülikooli ajaloo uurijatel on asendamatuks informatsioonilikaks ülikooli raamatukogu teadusbibliograafia osakonnas (ruum 270) koostatav kartoteek **«Tartu Ülikool»,** mis hõlmab materjale aastate 1632—1710, 1802—1992 kohta. Seni oli «valgeks laiguks» jäänud ajavahemik 25. juulist 1941 kuni 25. augustini 1944. mil Eestis oli Saksa okupatsioon. Alates käesolevast sügisest on kõigil asjahuvilistel võimalik tutvuda sellise uue kartoteegiga.

Kartoteegi koostamiseks töötati läbi vaadeldaval perioodil ilmunud ajalehed ja ajakirjad, kus kõige rohkem võis leiduda andmeid Tartu Ülikooli ja temaga seotud isikute kohta: «Postimees», «Eesti Sõna», «Maa Sõna», «Eesti Arst», «Eesti Mets» ja kirjanduslik koguteos «Ammukaar». Bibliografeeritud on kõik artiklid, teadaanded, lühisõnumid, surmakuulutused ja nekroloogid, mis puudutavad Tartu Ülikooli ning ülikooli töötajaid ja kasvandikke, samuti koosseisuliste isikute kirjutatud artikleid. Kasvandike kohta on bibliografeeritud peamiselt nende eluloolisi andmeid esitavad artiklid ja sõnumid.

Kartoteek on süstemaatiline ja koosneb 17 pearubriigist, nagu näiteks «Ülikooli juhtimine ja korraldus», «Teaduskonnad» (allrubriike: Usuteaduskond ja Usuteaduse Instituut), «Üliõpilased» (allrubriike: «Töökohustus»), «Teaduslik tegevus» (allrubriike: «Teaduslike kraadide omandamine, väitekirjad»), «Suhted välismaadega», «Hävingud sõjaolukorras ja ülesehitustöö», «Personaalia». Sisu paremaks avamiseks on kasutatud rubriikidevahelist viitamist. Isikutega seonduvat hõlbustab leida nimede register.

Kartoteegi koostamise metoodikat ja ülesehitust tutvustab töö tekstiline osa — T. Pettai diplomitöö «Tartu Ülikooli bibliograafia 1941—1944». Samas on ka isikunimede register.

Bibliograafia kaudu saab kiiresti ülevaate materjalidest selle keerulise ja raske ajajärgu lahtimõtestamiseks.

TIINA PETTAI

❐ **Raamatukogu ei ole asendamatu paik üksnes raamatute pärast. Kaheteistkümnendat aastat tegutsev hoone on meile kujunenud ka meeldivaks suhtlemispaigaks.**

EINAR TIITSU foto

Ameerika jurist nõuab ajakirjanikelt rüütellikkust

Noor ajakirjanik peab oma karjääri rajama tõe ja aususe rüütli reputatsioonile, mis jääb teda saatma kogu elu, ütles **Ameerika ajakirjandusjurist Barbara Dill** möödunud nädalal Tartu ülikooli ajakirjandustudengitele esinedes.

Dill, kes käsitles neli päeva kestnud loengusarjas USA ajakirjanduse laimu– ja eetikaprobleeme, rääkis, et «ajakirjaniku ülesanne on esitada lugejale fakte». Žurnalist ei tohi olla romaanikirjanik, sõnas Dill lisades, et «kui ajakirjanik hakkab oma artikli jaoks midagi välja mõtlema, siis ta valetab».

Kui ajakirjanik tealikult mingi väljamõeldise avaldab, levitab ta laimu, mille eest üksikisik või organisatsioon, keda see laim mingil moel on kahjustanud, võib väljaande kohtusse kaevata ja laimajalt kahjutasu nõuda, märkis Dill. Ta ütles, et ajakirjanik peab kirjutades tajuma endal lasuvat vastutust, sest «reputatsioon on õrn nagu portselan. Kui see on katki tehtud, pole teda enam võimalik parandada — vale hakkab laimatud inimesega kõikjal varjuna kaasas käima».

Dill märkis, et laimu ei tohi segi ajada kriitikaga, mis on «demokraatia suurim edasiviiv jõud», kuid kellegi kohta midagi kriitilist kirjutades, avaldades midagi, mis sellele isikule võib tõenäoliselt kahju tekitada, peab ajakirjanik alati võimaldama ka kritiseeritaval oma arvamust avaldada. Dilli sõnul muudab see loo tasakaalustatuks.

Samas ei tohi arvamust hakata mõõtma kategooriatega «õige» ja «vale», sest arvamus on alati subjektiivne ning sellisena tuleb teda ka võtta, selgitas Dill.

Advokaadist lektor rääkis, et Ameerika Ühendriikides satuvad ajakirjanikud sageli konflikti, kui käsitlevad inimeste eraelu. «Konfliktil», ütles Dill, «on kaks külge. Ühel pool on avalikkuse õigus informeeritud olla ja teisel pool inimese õigus nõuda, et tema eraelu rahule jäetaks».

Ajakirjanik peab otsustama, kas inimese eraelu fakt on uudisväärtuslik, kas avalikkusel on vaja seda teada või mitte, kõneles Dill, märkides seejuures, et lihtinimeste eraelu on ajakirjanike eest rohkem kaitstud kui avaliku elu tegelaste oma. «Kui inimene pürib võimule», sõnas advokaat, «või on sporditäht, kuulus filminäitleja, siis on rahval õigus nendest rohkem teada, olla informeeritud ka nende eraelust, kuid ikkagi peab ajakirjanikul olema tõsine põhjus hakata kellegi eraelus tuhnima.»

Näiteks tõi Dill hiljutised Ameerika Ühendriikide presidendivalimised, kus demokraatide partei kandidaadile Bill Clintonile pani ajakirjandus süüks abielurikkumist. Süüdistused ei saanud aga ameeriklaste tähelepanu osaliseks, sest rahvas pidas neid presidendivalimiste suhtes väheolulisteks. «Ameeriklased pidasid tähtsamaks, et president oleks truu rahvale ja põhiseadusele,» kommenteeris Dill.

Ajakirjandusjurist ütles, et Ameerika Ühendriikide konstitutsiooni esimene parandus garanteerib pressivabaduse, mis tähendab, et «ühesski seaduses pole klauslit, mis paneks millestki kirjutamise keelu alla». Samas märkis Dill, et vabadust ei maksa absolutiseerida.

Kasutades inimese eraellu puutuva kohta terminit «privaatne», märkis advokaat Dill, et mõiste tõlgendus sõltub iga inimese isiklikust eetilisest kontseptsioonist, sest «kõigi inimeste arusaam eetikast ei ole ühesugune». Kuna seadus privaatsusega seotud küsimusi ei reguleeri, siis sõltub kohtuprotsessi korral väga palju sellest, kuidas tõlgendab privaatsust kohtunik, selgitas Dill. Ta lisas, et USAs on «privaatsuse mõiste kujunenud terve hulga kohtuprotsesside pidamise käigus ja selle mõiste arenemine jätkub».

Dilli sõnul seisab ajakirjanik pidevalt eetilise valiku ees, kas olla alati ja lõpuni sirgjooneline ja aus või anda erinevatel motiividel järele mõnele ahvatlusele. Ajakirjandusjurist soovitas ajakirjandustudengitel oma tulevases töös olla valvas inimeste suhtes, kes teevad mingi kingituse, pakuvad tasuta tassi kohvi või einet. «Niipea kui ajakirjanik on kelleltki mõne kingituse vastu võtnud, ei saa ta kinkija suhtes jääda objektiivseks», ütles Dill.

Lektor rääkis, et paljud Ameerika ajakirjanikud hoiduvad end sidumast mõne parteiga, poliitikaga üldse, sest «nad ei taha ühiskonda vaadelda erapooliku pilgu läbi». Dilli sõnul on paljud Ameerika lehed kehtestanud oma ajakirjanikele kindlad käitumisreeglid, kus kirjas näiteks kingituste vastuvõtmise keeld. «Kõike seda tehakse, et tagada väljaande sõltumatust», märkis ta.

Barbara Dill juhib New Yorgi firmat, mis annab kohtusse kaevatud lehtede juhtidele juriidilist konsultatsiooni ning korraldab ajakirjanikutööd puudutavate juriidiliste probleemide käsitlemiseks rahvusvahelisi seminare. Dill töötas enne oma firma loomist The New York Times Company advokaadina. Tartu ülikooli, mis Dilli sõnul on «üks parimaid maailmas», saabus ta loenguid pidama Ameerika Ühendriikide Informatsiooniteenistuse lähetusega.

TOOMAS MATTSON

PASUNAST PUHUTUD

NALJA

Noorsandile tutvustati kena neidu. Tutvustaja küsib:
«Ja kuidas ta sulle meeldib?»
«Esialgu ei oska veel öelda. Las võtab riidest lahti.»
Tüdruk võtab riidest lahti.
«Noh, kuidas on?»
«Ei sobi.»
«Miks?»
«Ta silmad ei meeldi mulle.»

* * *

Kõrbes kõnnib mees. Janu vaevab. Näeb kannu, tõstab selle üles. Kannust tuleb välja džinn.
«Mida sa tahad, mees?»
«Tahan koju.»
«Läki siis.»
«Aga ma tahan kiiresti koju!»
«Läki siis jooksuga...»

* * *

Turismigrupp on loomaaias peatunud elevantide puuri juures.
Giid: «Siin, selles puuris on meil india ja aafrika elevant.»
Hääl teiste seast: «Aga kuidas te vahet teete, kumb kumb on?»
«See on väga lihtne. Aafrika elevandi nimi on Bimbo, India oma aga Bumbo.»

* * *

«Enne töö ja pärast lõbu, «ütles rahvasaadik, vajutas nupule ja naeratas.

* * *

Dima läheb Odessas hästi tuntud joogiputkasse:
«Palun klaas vett.»
«Kas siirupiga või?»
«Ilma siirupita.»
«Kas ilma kirsi– või ilma apelsinisiirupita?»

* * *

«Kuidas teile Leontjev meeldib?»

«Kas teate, ma pole kuigi suur nüüdismuusika austaja, pealegi ta põristab «R» tähte!»
«Kus te seda kuulsite?»
«Rabinovitš laulis mulle tema laule.»

* * *

«Kas te Kašpirovski televisiooniseanssi nägite?»
«Ei.»
«Kahju. Mida kõike ta ei tee! Ravib kõiksugu tõbesid, paneb juuksed pealael kasvama...»
«Minu sõber pole halvem. Kui te teaksite, mida ta Fimaga tegi!»
«Mida ta siis Fimaga tegi?»
«Nägi Fimat karkudega. Tal on jalg halvatud. Mu sõber vaatas talle tähelepanelikult otsa ja ütles: «Kohe saad sa terveks! Viska kargud ära! Viska kargud ära! «Ja kujutage ette, Fima viskaski kargud ära.»
«Ja mis siis juhtus?»
«Kukkus trepist alla.»

* * *

«Mis tõugu see koer on?»
«Jahi.»
«Oi, ega ta ometi laetud ole?»

Kogunud VALDO JAHILO

ÜS «Raimla» ja lasteaed

Kurvastav on tõdeda, et Veski t. 42 lasteaia lastevanemate seas levib «Raimla»–foobia. Selle maja on ostnud «Raimla» vilistlaskogu. Ostu kohta on 6. mail 1939 koostatud leping, mis on hoiul arhiivis. Eetilistel kaalutlustel pole «Raimla» oma taastamisest möödunud kolme aasta jooksul lasteaeda tülitanud. Kaks viimast peavarju on «Raimla» leidnud Tartu tühjaks jäänud lasteasutustes. Nüüd, kus me oleme sunnitud lahkuma Kalevi 4 tühja lasteaia ruumest ja kus Veski 42 lasteaiast kolmsada meetrit eemal Tiigi 55 on tühjaks jäänud lasteaiaks ehitatud maja, ei tundu meile enam sündsusetu taotleda enda valdusse oma maja paari keldriruumi.

Läbirääkimised oma majja pääsemiseks ei võta aga vedu. Lasteaia juhatajanna ei ole huvitatud meiega lepingu sõlmimisest. Talle näib olevat kasulik luua lastevanematele pilt «Raimlast» kui ohtlikust ja jõhkrast sissetungijast. Selle asemel, et istuda maha ja kirjutada täpne leping, mida «Raimla» tohib teha ja mida kohustub tegema, seni kuni lasteaed veel selles majas asub, leiavad «Raimla» liikmed juhataja jutule minnes eest nendega kohtumise puhuks korraldatud lastevanemate koosoleku. Prof. J. Kõrgesaar ja dr. E. Püttsepp «Raimla» juhatusest, kes TÜ täienduskeskuse ja kopsukliiniku juhatamise kogemusi omades suudavad sõlmida lepinguid välismaa ülikoolide ja haiglatega, ei suuda seda teha Veski 42 lasteaia juhataja ega linna haridusosakonna juhatajaga.

«Raimlal» ei ole erilist huvi lõpetada Veski 42 majas lasteaia tegevus. Meie vahekord lasteaiaga tuleb reguleerida kirjaliku lepinguna. Tundes, et ülikooli käes on maja kindlates kätes, ei ole me kiirustanud omandiõigust taastama. Nüüd aga on meie kõrvu kostnud hoiatussõnum, et suure tõenäosusega kuulutatakse Veski 42 linnale eluliselt vajalikuks hooneks, mida ei tagastata, vaid mis kompenseeritakse.

Oleksime tänulikud ülikooli valitsusele ja igale ülikooli õppejõule ning üliõpilasele, kes jagaks «Raimla» seisukohta, et praegu ülikooli halduses oleva «Raimla» konvendihoone kuuluvus on asi, mille lahendavad ülikool ning «Raimla» vilistlaskogu omavahel ilma linnavõimude sekkumiseta.

ÜS «Raimla» vilistlaskogu

(Vilistlaskogu esimees on Jaan Kõrgesaar, aseesimees Valdar Parve, kirjatoimetaja Alar Läänelaid, tuntumaid vilistlasi Juhan Aul, Aleksander Elango, Loomet Laja, Elmar Rõigas, Enn Nõu, Valter Rand.)

Stipendiumid edasiõppijaile

Rootsi Instituudi stipendiumid 1993/1994. õppeaastaks (kuni 9 kuud) noortele teadlastele, magistrandidele, doktorantidele. Avaldus koos dekaani soovitusega ja põhimõtteline nõusolek Rootsis vastuvõtvalt kõrgkoolilt esitada välissuhete osakonda **15. detsembriks.**

Stipendiumitaotluste blankettide arv on piiratud, koopiaid Rootsi Instituut vastu ei võta.

* * *

Šveitsi valitsus pakub stipendiume 1993/1994. õppeaastaks (9 kuud) magistrandidele. Kandidaadid peavad olema sündinud pärast 1. jaanuari 1958. Vajalik väga hea saksa või prantsuse keele oskus sõltuvalt ülikoolist, kuhu õppima asutakse. Stipendiumitaotlused tuleb esitada EV Haridusministeeriumile hiljemalt **21. detsembriks** nende edasitoimetamiseks Šveitsi saatkonda Soomes. Stipendiumitaotluste blankette on võimalik saada välissuhete osakonnast.

☞ INFO ● INFO ● INFO

HEI! HEI! VARSTI ON JÕULUD JA JÕULUVAHEAEG!

TÜ valitsuse otsusega 26. maist 1992 on üliõpilastel jõuluvaheaeg **23. detsembrist 4. jaanuarini**, semestri arvestuslik lõpp 31. jaanuaril ning uus semester algab 8. veebruaril.

* * *

«UT» ilmub detsembris arvatavasti kolmel korral: **4., 11. ja 18.** kuupäeval. Uue aasta esimene number peaks tulema trükist 8. jaanuaril.

VALIKKURSUS — SUUSATAMINE RAHVASPORDIALANA

Avakogunemine on **esmaspäeval, 30. novembril kl. 17 Jakobi 5** ruumis 203 (suusatamise lektoraadis).

SAAGPAKU SÕNARAAMAT POOLE HINNAGA!

1.—4. detsembrini pakub a/s «Koolibri» raamatukogu fuajees **Paul F. Saagpaku «Eesti–inglise sõnaraamatut»** poole hinnaga, s.o. 150 krooni eest.

MURDMAASUUSATAMINE

Ülikooli seeriavõistlus murdmaasuusatamises on **pühapäeval, 13. detsembril.** Jälgi reklaami!

AIESEC–TARTU JA TUDENGIRAADIO

esitlevad:

«The BEST Club»

kolmapäeval, 2. detsembril kl. 20.
Esineja: Michael Story.
teema: «Effective Communication».
Aadress: Aleksandri 14.

«KOOLIPÄRIMUS 1992»

Selleteemaline seminar toimub **kolmapäeval, 2. detsembril ph. aud. 229 ja neljapäeval, 3. detsembril ph. aud. 102. kl. 10.** Jälgi reklaami!

ÜLIKOOLI KLUBIS

TRADITSIOONILINE DISKONÄDALALÕPP

reedel, 27., laupäeval, 28. ja pühapäeval, 29. novembril.

Algus kell 21.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

TEISIPÄEVAL, 1. detsembril *SPECIAL*–õhtu (jälgi reklaami).

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

DISKOÕHTUD

kolmapäeval, 2. ja neljapäeval, 3. detsembril.
Algus kell 20.

NEW-AGE loeng

«Tervendajatest ja tervendamisest»
esmaspäeval, 30. novembril Tähe t. 4, aud. 170
loeb PEETER LIIV (ajalehe «Päikesetuul» toimetaja)

«SOPHOKLESES» OODATAKSE TAGASI KOHVITASSE

Peahoone kohviku rahvas palub väga tagasi tuua 6. novembril «Sophoklesest» laenatud 20 kohvitassi.

ÜLIÕPILASTE SISEHAIGUSTE RING

alustab teisipäeval, **8. detsembril kl. 17** A. Linkbergi nimelises auditooriumis L. Puusepa 8 **mittemedikamentoosse teraapia seminari.**

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180.
O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti.
Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

35 180

Tartu Ülikooli Raamatukogu

NR. 35 (1695)
REEDE,
4. DETSEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

➢ LÄÄNEMEREMAADE ÜLIKOOLI DIPLOMID — 2. lk.
➢ ÜHISELAMUTEEMA — 2. lk.
➢ NAKS 20 — 3. lk.
➢ JAANI KIRIKU FOND — 4. LK.

Teel püsib *alma mater* Tartus

▢ Rahvusülikooli 73. sünnipäevai tervitas oma *alma mater*'it 1983. aastal ajaloo-osakonna lõpetanud vastne peaminister Mart Laar.
▢ Üks doktoridiplomi saajaid oli lastekliiniku juhataja Tiina Talvik.
▢ Aktust ilmestas TÜ akadeemiline naiskoor Valve Uiboupin juhatusel.

ANDRES JOALA fotod

1. detsembril said aastapäevaaktusel kätte doktoridiplomi:

1. TÜ üldfüüsika kateedri lektor OLEV SAKS («Attoampri diapasoonis voolude mõõtmise füüsikalised alused», 13. detsember 1991), filosoofiadoktor (füüsik).

2. A/S «Vermo–Pioneer» juhtiv spetsialist katsetehnika alal ANDRES VIRRO («AlGaAsSb/GaSb–injektsioonheterolaserid», 13. detsember 1991), filosoofiadoktor (füüsik).

3. Soome Vee– ja Keskkonnavalitsuse osakonnajuhataja JUHA SARKKULA («Vee hoovuste ja kvaliteedi mõõtmine ja modelleerimine», 6. jaanuar 1992), filosoofiadoktor (geofüüsik).

4. TÜ korraline professor üldise biokeemia alal MIHKEL ZILMER («Normaalse ja kasvajalise ajukoe Na–pump: ehituslik–funktsionaalsed ja tuumorigeneesi aspektid», 15. jaanuar 1992), meditsiinidoktor.

5. TÜ füsioloogia kateedri juhataja, korraline professor füsioloogia alal EERO VASAR («Koletsüstokiniini retseptorite tähendus käitumise regulatsioonis ning haloperidooli ja diasepaami toimes», 5. veebruar 1992) meditsiinidoktor.

6. TÜ kõrvakliiniku dotsent SALME SIBUL («Aeroioonide ja elektroaerosoolide mõjust ninalimaskesta kaitsesüsteemi funktsioonile ja selle reflektoorsetele seostele», 5. veebruar 1992), meditsiinidoktor.

7. Mordva Keele– ja Kirjanduse Instituudi vanemteadur RAISSA BUZAKOVA («Grammatiline sünonüümia mordva keeltes», 26. veebruar 1992), filoloogiadoktor.

8. TÜ lastekliiniku juhataja, korraline professor lastehaiguste alal TIINA TALVIK («Vastsündinute hüpoksilis–isheemiline ajukahjustus (kliiniline, biokeemiline ja aju kompuuter–tomograafiline uuring», 18. märts 1992), meditsiinidoktor.

9. TÜ üldfüüsika kateedri lektor HANS KORGE («Lahenduse uurimine puhtas lämmastikus atmosfäärirõhul negatiivse teraviku korral», 26. märts 1992), filosoofiadoktor (füüsik).

10. TÜ kirurgiakliiniku juhataja, korraline professor kirurgia alal ANTS PEETSALU («Vagotoomia duodenaalhaavandi korral. Maohappesuse, seerumpepsinogeen I, maolimaskesta histoloogilise seisundi ja Helicobacter pylori uurimine», 24. aprill 1992), meditsiinidoktor.

11. ETA Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituudi vanemteadur VIIVI RUSSAK («Päikesekiirgus Tõraveres», 27. aprill 1992), filosoofiadoktor (geograaf).

12. TÜ kriminoloogia ja kriminalistika korraline professor HERBERT LINDMÄE («Kohtuekspertiisi juhtimine ja selle efektiivsus kriminaalkohtumenetluses», 8. mai 1992), õigusteadusdoktor.

13. TÜ Botaanika ja Ökoloogia Instituudi vanemteadur KRISTJAN ZOBEL («Epifüütsete makrosamblike väärtus õhu saastatuse indikaatoritena Hamar–Dabani boreaalsetes mägimetsades (Ida–Siber)», 28. mai 1992), filosoofiadoktor (bioökoloog).

14. ETA Ökoloogia ja Mereuuringute Instituudi juhtivteadur JAAK HEINLOO («Turbulentsi fenomenoloogiline (kontinuum) teooria», 28. mai 1992), matemaatikadoktor.

15. ETA Füüsika Instituudi teadur MARK AIZENGENDLER («Agregaatdefektide fotostimuleeritud transformatsioon ja spektraalsälkamine neutronkiiritatud safiiris», 10. juuni 1992), filosoofiadoktor (füüsik).

16. ETA Füüsika Instituudi teadur JURI MAKSIMOV («VUV laserkiirguse mittelineaarne optiline genereerimine ja kasutamine kõrglahutusega spektroskoopias», 10. juuni 1992), filosoofiadoktor (füüsik).

17. Eesti Uurimisameti nõunik ANDO LEPS («Kuritegevus Eestis (kuritegevuse võrdleva käsitluse teoreetilisi ja praktilisi probleeme)», 18. juuni 1992), õigusteadusdoktor.

18. Venemaa TA Füüsika–Astronoomia Instituudi vanemteadur JEVGENI USTINOV («Kiirguslevi pöördülesanded planeetide atmosfääride sondeerimisel», 22. juuni 1992), astronoomiadoktor.

19. TÜMRI vanemteadur ANDRES MÄE («Kataboolsete plasmiidide konjugatsiooniline mobilisatsioon transponeeruvaid elemente sisaldavate plasmiidide abil», 25. juuni 1992), filosoofiadoktor (molekulaarbioloog).

20. TÜMRI vanemteadur MAIA KIVISAAR («Fenooli lagundamist määravad geenid Pseudomonas sp. tüvest EST1001», 25. juuni 1992), filosoofiadoktor (molekulaarbioloog).

21. TÜ üldajaloo kateedri dotsent OLAF–MIHKEL KLAASSEN («Eesti Vabariigi konsulaarpoliitika Aasias ja Aafrikas 1918—1940», 22. september 1992), ajaloodoktor.

22. ETA Geoloogia Instituudi teadur ELVI TAVAST «Fennoskandia kilbi lõunanõlva ja sellega piirnevate alade aluspõhja reljeef», 29. september 1992), geoloogiadoktor.

23. ETA Geoloogia Instituudi teadur PEEP MÄNNIK («Ülemordoviitsiumi ja alamsiluri konodondid Eestis», 29. september 1992), geoloogiadoktor.

24. TÜ õigusteaduskonna dekaan PEEP PRUKS («Emotsionaalse pinge instrumentaaldiagnostika ja selle kasutamisvõimalused kriminaalprotsessis», 1. oktoober 1992), õigusteadusdoktor.

25. TÜMRI vanemteadur ALLAN NURK («Pseudomonas tüve EST1001 fenooli lagundamist määravate geenide nukleotiidne järjestus ja nende transeriptsiooni aktivatsioon bakteris pseudomonas putida», 8. oktoober 1992), filosoofiadoktor (molekulaarbioloog).

NB! Aktusest ei saanud osa võtta J. Sarkkula, A. Peetsalu, E. Tavast ja P. Männik.

TÜ NÕUKOGUS

● 27. novembril ●

Füüsika–keemia–, kehakultuuri–, matemaatika–, õigus–, bioloogia–geograafia– ja majandusteaduskonna dekaanid tutvustasid oma uut struktuuri, mille nõukogu ka kinnitas.

Teiseks olid kõne all üliõpilaste uued vastuvõtueeskirjad, mis võeti samuti vastu.

Lähemalt mõlemast teemast järgmises lehes.

Teel püsib *alma mater* Tartus

Vaatamata tööpäeva pikkuse segadusele ei jäänud rahvusülikooli aastapäevaaktus pidamata. Suurim uudis, mis eelmises lehes veel puudus, oli levinud raadio kaudu ning eks mõnigi tuli just noort peaministrit kaema–kuulma.

Aktuse avas tavakohaselt **rektor prof. Jüri Kärner.** Vastsete doktorite poole pöördudes ütles rektor, et just nemad on need, kelle järgi hakatakse hindama tänast ülikooli. Ta lisas, et «te ei saa küll doktori kõvakübarat ega loorberipärga, vaid ainult emakeelse diplomi, kuid just see ongi varandus.»

Seejärel tuli kõnepulti **EV peaminister Mart Laar,** kes lõpetas meie ülikooli ajaloo–osakonna 1983. aastal *cum laude.* Mart Laar ütles, et paljudel valitsuse liikmetel on täna põhjust ülikooli õnnitleda, sest siin saalis istuvad nende õpetajad või kaasvõitlejad. Ta tuletas meelde eestikeelse ja -meelse Tartu Ülikooli osa, kus oli vabaduseiha ja kus oldi pidevad protestijad, ja mis oli ka üheks kogu Eesti tõrvikuks vabaduseleegi süütamisel.

Mart Laar jätkas EV peaministri Jaan Tõnissoni samas saalis lausutud sõnadega 1. detsembrist 1919 rahvusülikooli erilisest tähendusest kogu Eestile. Ta ütles, et kuigi võitlused pole veel lõppenud, peab ülesehitav töö ometi algama, et sirutada käsi meie teadusele, mis valgustab Eestile teed. See kehtib Eesti kohta ka praegu. Ühelt poolt ei ole ohud ja raskused veel möödas, teiselt poolt tuleb aga oma maa juba praegu uuesti üles ehitada. See nõuab väga palju teadmisi ja oskusi, mida kõike peab pakkuma ka Tartu Ülikool.

Mart Laar jätkas vaimu ja võimu teemal. Vaim on alati võimule oponendiks olnud. Kui Tartu vaim kaob, on kannatajaks kogu Eesti.

Ta lisas enda ja valitsuse poolt, et Tartu Ülikooli ja kogu Tartu vaimu teadvustamine on väga oluline ja et neile tuleb tagasi anda see roll, mida nad on kandnud läbi aastasadade.

Mart Laar ütles lõpetades, et viimast korda kõneles ta aulas 1982. aastal üliõpilaste poolt ülikooli juubeli ajal. Ta lõpetanud siis Kalju Lepiku luuleridadega ja tegi seda nüüdki: «... on asjata sõbrake su kartus / teel püsib *alma mater* Tartus.»

Seejärel pidas **prof. Hans Trass** akadeemilise loengu teemal «Tartu Ülikool ja Eesti loodus», mida saab lugeda järgmisest lehenumbrist.

Aasta jooksul ülikoolis doktoriväitekirja kaitsnuid tutvustas **teadussekretär Veera Ant,** doktoridiplomi andis kätte rektor.

Korporatsiooni «Rotalia» esindaja tegi teatavaks, et vilistlaskogu on määranud viiele sotsiaalteaduskonna üliõpilasele toetusstipendiumi, mis antakse kätte korporatsiooni endises majas, praeguses ülikooli klubis 4. detsembril.

Aktuse lõpus esines mitme lauluga meie **naiskoor Vaike Uibopuu juhatusel.**

Pärast aktust oli peaministril kohtumine ülikooli juhtkonna, dekaanidega ja üliõpilaste esindajatega, aga ka sellest järgmises lehes.

VARJE SOOTAK

✿ Õnnitleme! ✿
Nonaginta — 90

FELIX KIBBERMANN, filoloog, *mag. phil.,* sündinud 3. detsembril 1902 Rakveres kooliõpetaja ja maalermeistri tütre pojana. Kaks aastat hiljem, pärast pereisa surma koliti Tartusse, kus noormees lõpetas gümnaasiumi ja alustas õpinguid Tartu Ülikoolis, peaaineteks filosoofia ja germaani filoloogia. Stuudium lõppes 1928. aastal magistritöö kaitsmisega filosoofiast. Järgnes õpetajatöö Petseri Ühisgümnaasiumis, kuhu stipendiumi toetusel õppinu vakantset kohta täitma läks, aasta hiljem Tartu Treffneri Gümnaasiumis ja mujal Tartu koolides 1958. aastani. Rangele ja nõudlikule õpetajale, kes koduse keelena omandatud saksat laitmatult valdas, on oma hea saksa keele oskuse võlgu mõnigi ennesõjaaegne haritlane.

1939. aastal algas paralleelne töö Tartu Ülikoolis: 1939—1940 võõrkeelte didaktilis–metoodilise seminari juhataja, 1940—1941 ja 1946—1948 õppeülesandetäitja, 1948—1970 saksa keele õppejõud, sellest ajavahemikust 1963—1970 saksa keele kateedri juhataja kt.

Ülikoolis oli töö suunatud peamiselt praktilise saksa keele õpetamisele ning saksa keele õpetajate ettevalmistamisele, mis nendel aastatel oligi germanistikastuudiumi põhisisuks. Praktikast kasvas välja ja praktilist tööd toetas terve rida õpikuid ning õppevahendeid kõrgkooli tarvis, mille koostamine jätkus pensionipõlveski: «Saksa keele õpik edasijõudnuile» 1972, «Methodik des Deutschunterrichts an den Schulen Sowjetestlands» 1966, «Die deutsche Orthographie» 1968 jt. Kaasautorina: «Saksa keele õpik kõrgematele koolidele» 1968, «Praktische deutsche Phonetik für Esten» 1964; samuti on ta üks lähemal ajal kordustrükis ilmuvate saksa–eesti ja eesti–saksa sõnaraamatute koostajaid. Veel pensionärinagi ei kaotanud ta sidet oma erialaga ülikoolis, osaledes pikka aega riikliku eksamikomisjoni ja saksa keele kandidaadieksamite komisjoni töös.

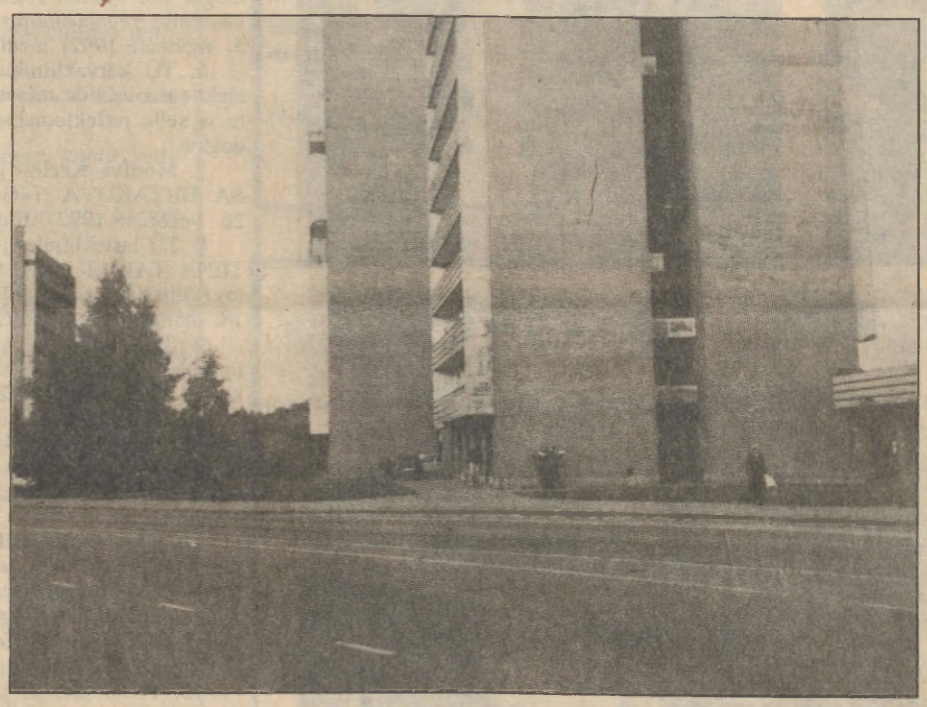
Enamik Felix Kibbermanni õpilasi teavad, et tema peamine hobi oli ja on male. Kunagine Eesti meister males ei tegele nüüd enam aktiivselt malemänguga, kuid Fischer–Spasski partiid on küll kõik üle mängitud ja analüüsitud. Mäletame grammatikaseminaris «longuvajunud» tüdrukute virgutamiseks jutustatud episoode jalgrattamatkadest Baieris Saksamaal, seenelkäikudest Eestimaa metsades ning teadsime, et ta teine hobi male järel on kalapüük. Teadsime ka, et peres kasvas kaks tütart ja üks poeg. Keegi neist ei ole oma vanemate erialale jäänud; kolme lapselapse tulevikuplaanide kohta ei tea esialgu midagi arvata.

Felix Kibbermanni elutööd on kõige õigem hinnata mineviku olude taustal. Kui 1956. aastal pärast pikemat pausi saksa keele erialale uuesti üliõpilasi vastu võeti, oli nende kõneoskus üsna kasin: kooliprogramm oli püstitanud teised eesmärgid ja sakslasi eksis tol ajal Eestimaale harva — kui üldse mitte! Noore inimese kärsitus meeles mõnikord pedantseks arvatud õppejõud suutis aga väga palju anda, kindlasti rohkem, kui meie suutsime vastu võtta. Ja mis kõige tähtsam: tema on üks nendest, kelle töö tulemusena ei ole saksa keele oskus vahepealsetel, mitte eriti võõrkeelesõbralikel aastatel Eestis kaduma läinud.

Soovime ausale ning kohusetundlikule töömehele juubeliks õnne! Tervist ning jõudu edaspidiseks!

Kolleegid, õpilased, õpilaste õpilased TÜ saksa filoloogia kateedrist

NEED ÜHISELAMUD...

Olukord, mis meie ühiselamutes aastaid valitsenud, on kahtlemata kõiki ammu tüütama hakanud. Senine majandamiskord ei ole uute olude ja hindadekohast käitumist suutnud välja töötada. Ka rakendatud administratiivsed meetmed on tegelikus elus liiva jooksnud. Üliõpilaste nurin ja kaebekirjad on samuti tuluta jäänud. Ja kõigile on saanud selgeks, et nii enam edasi ei saa.

Põhjusi, miks olukord on täbar, leiab palju. Loetlen siin neist tähtsamad:

1) varem ühiselamumajandust suhteliselt kindla käega juhtinud ülikool on pärast väikeettevõtte moodustamist üha enam kogu asja vastu huvi kaotanud;

2) üliõpilaskonna moodustamine on ülikoolile andnud ka formaalse põhjenduse, nimelt, et ülikooli asi on õppetöö, sotsiaalsete probleemidega tegelgu üliõpilased ise;

3) ebapraktiline ja saamatu juhtimine on viinud ettevõtte võlgadesse, millest vabanemiseks on ilma riikliku dotatsiooni järsu suurendamiseta üsna vähe lootust, dotatsioon aga paraku kahaneb;

4) suur hulk energiat, mille võiks kasulikuks tööks rakendada, kulub ülepaisutatud kollektiivi sisemistele intriigidele;

5) üliõpilased ei ole ettevõttele piisavalt survet avaldanud ja väärnähtusi/puudujääke avalikkuse ette toonud.

Kindlasti on neid veel. Üliõpilaskond on enam kui aasta end ühiselamumajanduse ülevõtmiseks ette valmistanud ja nüüd on aeg käes. Millal see täpselt juhtub, sõltub kokkulepetest valitsuse ja ülikooliga, mida parasjagu tehakse. Põhiprintsiibid on edustus heaks kiitnud ning pärast praktiliste küsimuste lahendamist on meie poolt kõik valmis.

Alustada on vaja sellest, et senise ööbimiskoha asemel tuleb ühiselamut käsitleda tervikliku majandusorganismina — **teeninduskompleksina,** mis kataks enam–vähem kõik üliõpilaste hädavajalikud soovid. Seda see hotellirežiim, mida paar aastat tagasi lubati, ju tähendabki.

Omandiküsimuse lahendamine on lähikuude probleem. Kõigi eelduste kohaselt tulevad ühiselamud üliõpilaskonna omandiks, mis tähendab, et ise oleme peremehed, ise ka vastutame. Süüdistada pole siis enam kedagi.

Tulemusliku tegevuse huvides tuleb kiiresti lahendada juhtimise probleem. Küllap leidub praeguste töötajategi hulgas suur osa tublisid ning meile edaspidi tarvilikke inimesi, kuid vaevalt, et praegusele 120–le tööd jätkub. Lisaks administratsiooni koosseisu vähendamisele tuleb kaaluda remondiosakonna pidamise otstarbekust senisel kujul. Tõenäoliselt aitaks mõningate töötajate asendamine parandada ka kõige lihtsamate tööde kvaliteeti — pean silmas koristajaid ja valvureid. Oluline on kaadripoliitika juures pakkuda osaajalisi töökohti oma maja elanikele — üliõpilastele. Iseasi, kas soovijaid leidub, aga võimalus peab olema.

Kogu majanduse juhtimisel on oluline vabaneda liigsest tsentraliseeritusest. See tähendab, et iga maja peremees on oma otsustes ja raha kulutamises ette antud piirides vaba. Tsentraalse kontrolliaparaadina tegutseks üliõpilaskonna moodustatud komisjon, iga maja osas oleks otsustusõigus üliõpilastest moodustatud haldusnõukogu käes, kes teostaks igapäevast kontrolli tegevdirektori (juhataja) üle.

Väidetav ruumipuudus on bluff. Kontrollimisel on selgunud, et tegelikult on ühiselamutes häbematult palju kasutamata või sihipäratult tarvitusel olevat pinda, mis on kõik võimalik teenima panna. Kuidas, see jääb iga maja elanike otsustada. Sealt laekuv (oma ettevõtlusest või rendist) tulu aitaks vähendada üürikulusid, mis praegu pahameelt tekitavalt suured.

Oluline punkt kogu loo juures on kokkulepped valitsusega. Kui läheb meie plaanide kohaselt, kuulutatakse ühiselamud mittetulunduslikeks ettevõteteks, mis tähendaks olulisi maksusoodustusi. Dotatsiooni suunamine otse üliõpilaskonnale aga vabastaks meid sõltuvusest, mis oli ülikooli muudest kuludest, ja aitaks teha pikemaajalisi plaane.

On selge, et jõukaks nende lagunenud majadega esialgu ei saa. Lähiaastatel jääme sõltuvusse dotatsioonist ja investeeringutest väljastpoolt üliõpilaskonda. Kas ja kui palju sellist raha tuleb, on n.–ö. poliitiline probleem, mille peab lahendama üliõpilaskonna valitsus, kelle asi on osata ja julgeda õigest kohast ja õigel hetkel küsida. Praegune hetk on meile soodus ning see tuleb ära kasutada. Täpsem selgus peaks uueks aastaks käes olema. Siis oleks hea ka oma mehed kogu värki juhtima panna.

Kõigis ühiselamutes aga on vaja juba praegu asuda **oma maja haldusnõukogude moodustamisele** silmas pidades, et nüüd hakkab teistmoodi olema. Nende nõukogude põhilisteks tegevusvaldkondadeks ei pea enam jääma prügikastide tühjendamine ja mõne alkoholiga liialdaja personaalküsimuse arutamine, vaid terve maja majandamine. See tähendab, et nüüd hakkab nende inimeste otsustest sõltuma tõepoolest majaelanike elu–olu, et tegemist tuleb tööga, millest sünnib käegakatsutav kasu ja mis kahtlemata mingil viisil rahalist premeerimist leiab. Nii et: asugem asja juurde!

KAAREL TARAND

Läänemeremaade Ülikooli diplomid

23. oktoobrist 1991 kuni 3. juunini 1992 viidi Läänemeremaades läbi esimene rahvusvaheline TV–saatesari «Läänemere keskkond». Saatesarja organiseerijad olid Uppsala Ülikool, Rootsi Teleraadiokomitee ja Kosmoseuuringute Korporatsioon. Mitu miljonit Rootsi krooni maksma läinud saatesarja finantseeris Rahvusvahelise Tehnilise ja Majandusliku Koostöö Rootsi Agentuur. Selle üritusega ühinenud kõrgkoole hakati nimetama mõtteliselt Läänemeremaade Ülikooliks *(The Baltic University).* Kümnest kahetunnilisest loengust koosnenud saatesarja vaatas/kuulas 11 riigi 83 kõrgkooli 3500 üliõpilast. Saatesari jäädvustati videokassettidele, iga teema kohta publitseeriti suureformaadiline hästi illustreeritud brošüür.

3. juunil kõikides kõrgkoolides ühel ajal toimunud kirjaliku eksami sooritas 950 saatesarja jälginut. Tartus registreerus saatesarjast osavõtjaks 312 inimest, neist sooritas eksami 46.

Neljapäeval, 10. detsembril annab TÜ rektor ülikooli nõukogu saalis (asub aula kõrval) eksami sooritanuile kätte Uppsalas välja antud diplomid. Diplomi saavad:

Triin Amos (biol. I), Merike Eiber (biol. I), Ülle Hanson (biol. II), Olavi Hiiemäe (geol. III), Kaarel Kaisel (geol. IV), Heiki Kalle (biol. IV), Vahur Keerberg (geol. IV), Leho Kikas (biol. II), Marek Kirs (biol. IV), Mait Kriipsalu (EPMÜ V), Kaja Kõiv (keem. IV), Kaidi Kübar (biol. II), Maris Laan (biol. V), Reigo Lehtla (biol. III), Kerstin Liiva (geol. III), Peep Mardiste (geol. I), Hindrek Muts (H. Treffneri Gümn.), Leelo Niibo (biol. II), Riko Noormets (geol. V), Krista Nõmm (biol. I), Pille Oja (geol. IV), Kalle Olli (biol. V), Anne Orav (keem. IV), Kaja Orupõld (keem. IV), Merle Otsmaa («Eesti Geoloogia»), Kristiina Paas (arstit. II), Andres Pae (biol. III), Hannes Palang (geol. IV), Peeter Pall (ZBI), Eve Parts (maj. IV), Karin Peedo (biol. II), Ester Puusepp (biol. II), Juhan Ruut (keem. IV), Jüri Ruut (keem. III), Veiko Sepp (geol. II), Ivar Sibul (EPMÜ I), Anti Siinmaa (EPMÜ III), Kaido Sirel (maj. II), Terje Sõmer (biol. V), Kaido Tammeveski (keem.), Helle–Viivi Tolk (H. Treffneri Gümn.), Valter Tominga (biol. II), Ave Tooming (biol. II), Mihkel Vaarik (EPMÜ IV), Astrid Vunk (biol. V), Jürgen Öövel (Luua Metsakool).

HANS TRASS, saatesarja TÜ–poolne koordinaator

Issand, õnnista, aga õnnista mõõdukalt!

Lugupidamisavaldus oma õpetajale prof. GERHARD RÄGOLE tema 100. sünniaastapäeva puhul.

Pealkirjalause ütles prof. G. Rägo ühel kevadisel loengul, kui oli veidi akna all seistes imetlenud tugevat vihmasadu.

Õnnistust oli temalegi eluks ohtralt kaasa antud, kuid mõnikord jätkus seda õnnistust tõepoolest ainult mõõdukalt.

Juba 16–aastaselt lõpetas ta Tartu Reaalkooli ning ta oli sel aastal sooritanud ka nõutavad lisaeksamid ülikooli pääsemiseks. Füüsika–matemaatikateaduskonna lõpetas ta matemaatikakandidaadina olles alles 20–aastane. Ülikooli astumiseks pidi oma õnnistuse andma Riia õpperingkonna kuraator, sest ainult tema võis nii noort inimest lubada ülikooli auditooriumidesse.

Lõpetamise järel oli talle aga avatud tee enesetäiendamiseks Göttingeni Ülikoolis. 1915. aastal seisis G. Rägo Novotšerkásskis Doni Polütehnilise Instituudi üliõpilaste ees matemaatikaõppejõuna. Paar aastat hiljem laienes tema tegevusala Doni Veterinaaria Instituudi füüsika õppejõu kohaga. Suur töökoormus (ta oli ka sealse Eesti Seltsi esimees) sundis teda aga oma teadustöö jätkamisel mõõdukusele. Järgmine õnnistus jõudis temani 1. jaanuaril 1920, kui talle anti mõlemas õppeasutuses professorikutse. Mõõdukust tähendas siinjuures aga doktoritöö puudumine.

EV Tartu Ülikooli käivitamiseks oli vaja eestlastest õppejõude. TÜ kuraatori käskkiri kinnitas 4. augustil 1920 Gerhard Rägo rakendusmatemaatika professori kohusetäitjaks. Õnnistuseks oli, et sinna ei raatsinud maha jääda üks tema üliõpilasi Natalie Ljubimova (hiljem TÜ õppejõud, dotsent ja kateedrijuhataja keemia osakonnas Natalie Rägo), mõõdukuseks aga nimetus «kohusetäitja».

Andekuse kõrval oli G. Rägo õnnistatud veel organiseerimis– ja kõneosavusega. Juba tema avaloeng aulas «Mis on matemaatika ja milles on tema väärtus?» leidis suurt tähelepanu ja avaldati peagi trükis. Tema organiseerimistöö tähelend oli kahekümnendatel aastatel seotud Matemaatika ja Mehhaanika Instituudi tegevuse organiseerimise ja juhatamisega, Eesti Matemaatika Õpetamise Komisjoni, Didaktilis–Metoodilise Seminari abijuhatajana selle asutuse töö ning tema matemaatika osakonna juhatamisega, uute matemaatika õppekavade väljatöötamisega alg– ja keskkoolidele ning uute kooliraamatute koostamise ja väljaandmisega. Kolmekümnendatel aastatel aga sai temast Didaktilis–Metoodilise Seminari juhataja ja selle asutuse Pedagoogiliseks Instituudiks ümberorganiseerija, matemaatika–loodusteaduskonna dekaan. Sel ajal viis ta lõpuni oma uuendusliku matemaatika kooliraamatu «Matemaatika tööraamatu I—V klassile» väljaandmise, tema juhtimisel töötati koolidele välja uus matemaatika õppekava ning keskkooli ja gümnaasiumi matemaatika standardõpikud ning harjutustikud, kokku 6 kooliraamatut. Ta töötas välja uued õppeplaanid õpetajate ettevalmistamiseks matemaatika–loodusteaduskonnas, need leidsid tunnustamist ka välismaa teadlaste poolt. Uppsala Ülikooli professor Õseen nimetas 1938. aastal kehtima hakanud õppekavu Euroopa moodsamaiks.

Nõukogude kord vabastas G. Rägo Pedagoogilise Instituudi direktori ametikohalt, kuid nimetas ta 1941. aasta veebruaris prorektori abiks korrespondentsõpetuse alal. Sellest piisas, et sama aasta sügisel pidi rektor Kant andma välja käskkirja, milles teatati, et G. Rägo on vabastatud professori ametikohalt. See oli mõneti õnnistuseks Tallinna Tehnikumi poistele, kes meenutavad tema sõnu nüüdki: «Need logaritmid, need logaritmid, ma ei tee selgeks mitte ainult teile, vaid ka sellele ahjule seal nurgas».

Sõjas kannatada saanud ülikooli taastamistööde etteotsa kutsuti prof. G. Rägo. Ta nimetati halduprorektoriks, aga muidugi ka teoreetilise mehaanika kateedri juhatajaks. Käivitanud ülikooli, lahkus ta prorektori ametikohalt, kuid peagi vajati tema kaasabi ENSV Teaduste Akadeemia töölerakendamisel. Temast sai Matemaatika–Füüsika Instituudi asedirektor ja matemaatika sektori juhataja. Akadeemia reorganiseerimine ja kodanlike natsionalistide hukkamõistmine vabastas tema akadeemia teenistusest.

Kohe, s.o. 1951. aastal vajati tema abi aga matemaatika õpetamise organiseerimisel vastasutatud EPA–s. Nii oligi ta aastatel 1951—1956 kateedrijuhataja mõlemas kõrgkoolis. Nüüd oli aga G. Rägole selgeks saanud, et tema tegevus peab suunduma rohkem kirjutuslaua taha, sest suur kogemustepagas vajas ka jäädvustamist. Ta kirjutas uuesti ja oluliselt laiendatult oma raamatu «Kõrgem matemaatika», mille esitrükk ilmus 1948. aastal. Kolmanda trüki kolmanda osa käsikirja võime vaadata ainult näitusel raamatukogus. Kuuekümnendatel aastatel vaimustus ta matemaatika õpetamisega seotud küsimusest. Ta koostas raamatu «Matemaatikast ja matemaatikaõpetajast», mis nägi küll trükivalgust alles 16 aastat pärast surma. Tema initsiatiivil avati ülikoolis 1965. aastal matemaatika õpetamise metoodika kateeder.

* * *

Kuidas õnnistas prof. Gerhard Rägo üliõpilasi? Paar näidet.

Ta nõudis, et iga üliõpilane, kes õpib matemaatikat, peab vastavat koolikursust vabalt valdama. Selle kontrollimiseks lubas ta üliõpilasi oma numbriliste ja graafiliste meetodite loenguile alles pärast matemaatika testi sooritamist. See nõue ei olnud üliõpilastele meeltmööda ja nad otsustasid korraldada streigi. Saanud sellest teada, saatis professor Rägo streigipäeva hommikul instituuti teate, mis kinnitati uksele ja milles teatati, et seoses tema haigusega jääb loeng ära.

Teiseks näiteks olgu tema kategooriline nõue, et loengu alguseks peab tahvel eeskujulikult puhas olema. See nõue oli alati täidetud ka veel neljakümnendatel aastatel. Kui seda enam ei tehtud, hakkas ta loenguil käima oma väikese kohvriga, milles olid kriidid ja lapid ning ta demonstreeris iga loengu algul, kuidas tuleb tahvlit puhastada: enne hästi märja ja seejärel hästi kuivaks väänatud lapiga. Mõnikord oli tal ka veeämber kaasas. Erakorraline tähelepanelikkus auditooriumis istuvate ja piinlikkust tundvate üliõpilaste ees! Kui lugeja arvab, et tol ajal kui prof. Rägo võis alustada loengut hoolega puhtaks tehtud tahvli ees, pühkisid tahvlit üliõpilased, siis ta eksib. Igal vaheajal puhastas tahvleid preparaator, kes täitis ka käskjala ülesandeid. Nüüd, kus ei mäletatagi selliseid preparaatoreid ning kus rebaste tõotuses kinnitab üliõpilane, et õppejõud saavad tahvli pühkimise eest palka(!) ning ka koristajaile, vähemalt näib nii, on tahvlite pesemine ära keelatud, tuleks vist solidaarsusest professor Rägo üliõpilastega hakata streigi abil nõudma õppejõududele normaalseid töötingimusi.

* * *

Laupäev, 5. detsember on prof. G. Rägo mälestuspäev. See algab **kell 10 näituse avamisega raamatukogus,** jätkub **mälestusaktusega ülikooli muuseumis kell 11** ning lõpeb **küünalde süütamisega G. Rägo haual kell 15.**

Mälestusaktusel jagatakse välja 27 prof. G. Rägo nimelist mälestusmedalit tunnustuseks sisuka ja tulemusrikka töö eest koolimatemaatikas. Medalisaajate hulgas on ülikoolide õppejõude Soomest, Hollandist, Lätist ja Leedust. Medalitega austatakse ka mitmeid meie ülikooli õppejõude ning vabariigi õpetajaid.

Lugupeetud üliõpilane, võib–olla on nende hulgas ka Sinu õpetaja? Tule vaata! Pealegi on seal välja pandud näitus, kus näha ka ajalehelõikeid uudistega üliõpilaste streigi kohta.

OLAF PRINITS,
matemaatika õpetamise metoodika kateedri professor

20 AASTAT HILJEM *

Raamatukogu II korrusel on mälestusnäitus NAKS' 92 (seintel VILJAR ANSKO karikatuurid, vitriinides meenutusnäitus NAKS 20).
Loodame, et NAKS osutub fööniksiks.

Praegusele ajale ei oskagi sobivat epiteeti leida. Naljast on lood kaugel. Ja ometi..., puhuti kipub asi nii tõsiseks, et ajab lausa naeru peale. Ongi näide traagilise ja koomilise dialektikast.

Karikatuurinäituse ülespanemiseks on siiski ilmselt halvim aeg, kuigi ümmargune tähtpäev — **kakskümmend aastat NAKS–i esimesest näitusest,** peaks nagu sundima selles osalenuid mõõdunut meenutama. Ent igapäevased töö– ja elumured varjutavad momendil liialt tõhusalt minevikurõõme. Olevikuprobleemide ämblikuvõrgus siplevad ka NAKS–i algatajad–tegijad. Vahepeal Viljandi linnapeaks ülendatud Heiki RAUDLA kempleb nüüd vastloodud Riigikogus. Raul KILGAS, kes osales vaid NAKS–i esimesel näitusel, juhatab praegu «Maalehte». Mõnda aega legendaarse Alice'ina Tartu esikarikaturistina hiilanud Andres ADER on vaikselt tagasi tõmbunud ning kängitseb nüüd «ARS–is» oma loomingut kõvemasse materjali. Aega pole ka kolmandast näitusest alates NAKS–i raudvara hulka kuuluvatel Peeter PARISEL ja Tõnu LEPAL. Peeter püüab kangelaslikult jätkata erialast tööd ülikooli füüsikalaboris, Tõnu on aga sukeldunud Põlva aktsiaseltside äriellu. Ning telefoniühendus Põlvaga... on nagu ta on. Ja pole kellelgi aega praegu pliiatsit kätte võtta... ja vanad pildid on kõik kuhugi kadunud... ja üldse.

Pole allakirjutanulgi seda aega kusagilt võtta. Lisaks arstitööle püüan toimetada «Memento» ajalehte, tegelda represseeritute kirjastamismuredega, üritan süüvida psühholoogiaprobleemidesse. Nii pole minagi 4—5 aastat pliiatsit pihku saanud. Ometi tahaks tähtpäeva puhul tartlastele (ja iseendalegi) meelde tuletada, et... oli kord **NAKS — karikaturistide sõpruskond,** kes esimese kümne aasta jooksul Tartus seitsme näitusega maha sai, viimased 10 aastat aga sügavat Kalevipoja–und on maganud. Ei jäänudki üle muud, kui võtsin oma vanadest töödest kokkupandud näituse, mis on üleval olnud kodus Läänemaal ja Tallinna Kiirabihaiglas (mõned tööd ka äsjasel rahvusvahelisel karikatuurinäitusel Tallinna Raekojas), panen selle siin üles ning pühendan NAKS–i juubelile. Jäägu vaataja otsustada, mis eksponeeritust on ajalugu, millised aga igavesed teemad.

Vaadake, mõtelge, võrrelge... või lihtsalt naerge! Terviseks!

VILJAR ANSKO

* Näituse avamisel öeldud sõnad. Väljapanekut saab vaadata **7. detsembrini.**

VILJAR ANSKO karikatuurid

Uusi trükiseid

TÜ toimetised. Vihik 954. Biological and pedagogical problems of physical education and sport II. Töid kehakultuuri alalt. Tartu 1992, 400 eks., 224 lk.

TÜ toimetised. Vihik 955. Proceedings of the first Baltic theriologial conference. Töid zooloogia alalt. Tartu 1992, 500 eks., 256 lk.

A. Heinaru, M. Viikmaa. Geneetika ülesanded. Tartu 1992, 800 eks., 160 lk.

Robert M. Gagné, Marcy Perkins Driscoll. Õppimise olemus ja õpetamine. Tõlkinud E. Krull. Tartu 1992, 500 eks., 180 lk.

Kadri Gross. Günekoloogilise läbivaatuse ja uuringu metoodika. 3., parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1992, 600 eks., 52 lk.

Rita Labotkina, Alüa Kõdar. Hammaste–lõualuude süsteemi areng ja kasv. Teine trükk. Tartu 1992, 500 eks., 28 lk.

Rita Labotkina. Tsefalomeetria lastestomatoloogias. Tartu 1992, 350 eks., 16 lk.

Aavo–Valdur Mikelsaar. Geneetilised faktorid inimese patoloogias. Avalik loeng Tartu Ülikooli arstiteaduskonna päeval. TÜ aula, 9. okt. 1992. Tartu 1992, 400 eks., 20 lk.

Ülikool 4. Oktoober/detsember 1991. Tartu 1992, 700 eks., 100 lk.

Ülikool 2. Aprill/juuni 1992. Tartu 1992, 700 eks., 72 lk.

NALJAD ELLU!

Arstiteaduskond pidavat nüüd korraldama õppetöö niisama nagu Ameerikas — algusega kell üheksa hommikul, mis meie aja järgi on kell üks öösel. Ülikoolis olevat kõik juba nõus, autobussipark veel puikleb. See oli üks tudengite nali.

Tegelikult, nagu ma kuulsin, pidavat õppetöö uuest semestrist algama öösel kell kolm. Kuni päikesetõusuni vesteldakse pimedas patsientidega või korratakse materjali. Et linnatransport ei tööta, müüakse tudengitele maailmaturuhindadega vanu Rootsi tõukerattaid.

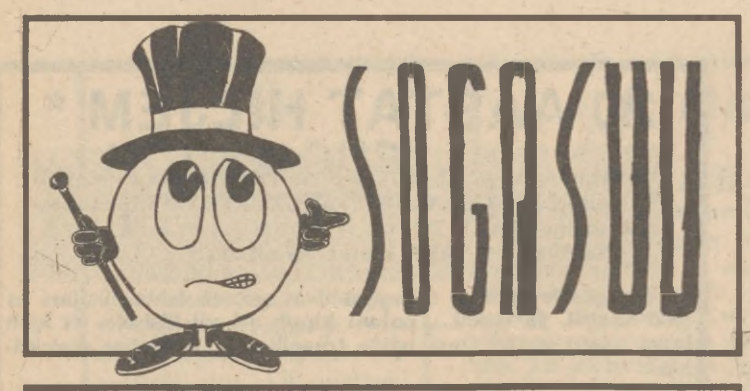
Detsembrist märtsini on suvevaheaeg** ning jaanipäeval toimub õppetöö 24 tundi päevas, osaliselt jaanitule valgel. Nii **kulub tulevastele intelligentidele vähem kütet ja elektrit.

Kui nad sooja ja söögiraha tahavad, rookigu talvel lund, mingu laadijaks või õmblejaks. Teatavasti vajatakse just südatalvel kõikjal töökäsi! Või tegutsegu täikal. Või arvab keegi, et meditsiiniõdedele ja arstipraktikantidele makstakse Eesti Vabariigis kahe kuu palka, millest elab ära 12 kuud pluss ammuoodatud õppemaks? Või on keegi veel nii naiivne, et püüab teenida raha oma erialal, pealegi oma isamaal ja isegi ilma, et ostaks odavalt ja müüks kallimalt?

Uus aeg pakub uudseid lahendusi, trotsides aastaaegu ja muid iganenud kombeid. Jah, miks mitte suvevaheaeg — talvel? Põhjamaa suvi ongi liiga lühike, et teda nautida. Vita brevis, stultitia longa est.[1]

Stud. med. TÕNU PEETS

[1] — *Elu on lühike, lollus pikk (lad. k.).*

Baari siseneb habemik, astub mööda seina üles, kõnnib lagepidi baariletini, laskub põrandale. Tellib ühe viski, joob klaasi tühjaks, kerkib lakke, kõnnib mööda lage seinani, tuleb alla ja väljub. Baaris valitseb vaikus. Lõpuks sõnab üks külastaja: «Veider lugu...»

«Veider jah,» on baarimees nõus. «Tavaliselt võtab ta ikka topeltviski.»

* * *

Stirlitzi maja on gestaapolaste poolt ümber piiratud. Müller koputab üksele: «Stirlitz, avage!»

«Aga Stirlitzit pole kodus!» ütleb hääl ukse tagant. Veoauto sõduritega sõidab ära. Hääl kaadri tagant: «Nii on Stirlitz gestaapot juba viis korda ninapidi vedanud.»

* * *

Mees leiab töölt koju tulles eest nutva naise.

«Küpsetasin sulle kooke, aga kui ma korraks köögist välja läksin, sõi koer kõik koogid ära!»

«Ära nuta, kallis. Kui temaga peaks midagi juhtuma, ostan sulle uue koera,» lohutab mees naist.

* * *

«Tehke ometi, et te koju saate!» käratas politseinik ühele kakerdavale ööhulgusele. Mees võtab taskust võtmed ja hakkab nendega laternaposti lahti keerama.

«Siin ei ela ju keegi,» seletab politseinik.

«Kuidas ei ela keegi? Aga seal üleval ju tuli ometi põleb?!»

* * *

«Lubage end tutvustada, minu nimi on Lambapekk.»

«Haa–haa–haa!»

«Kuidas te söandate minu üle naerda?»

«Vabandage, ma kuulsin valesti. Ma sain aru, et teie nimi on Lambapekk.»

* * *

«Kes on see kena daam, kes meile vastu tuleb?»

«Kui ma ei eksi, siis preili Jansson. Aga kui eksin, siis preili Lundgren.»

* * *

Kaks sõpra omavahel.

«Minu naine on kirglik taimetoitlane, «sõnab üks.

«Kas tõesti? Kujuta ette, ka minu naine ei oska sööki valmistada.»

* * *

Sõbrad omavahel:

«Viimasel ajal mu naine ei mõista mind. Kuidas on sinu naisega?»

«Pole aimugi. Ta ei räägi sinust kunagi.»

* * *

Rongi kupeesse astub maskis mees ja käratab:

«Raha või elu!»

«Mul on kahju, aga mul pole sentigi,» vastab reisija.

«Ja miks te siis värisete?»

«Ma mõtlesin, et konduktor tuleb.»

* * *

Mees kaupluses: «Kas teil värviteleviisoreid on?»

«On.»

«Andke mulle, palun, siis üks roheline...»

Kogunud VALDO JAHILO

UUE SAJANDI ESIMESED KELLALÖÖGID JAANI KIRIKU TORNIST

Eelmise nädala kolmapäeval oli ülikooli auväärne aula olulise kultuurisündmuse tunnistajaks. Kiriku taastamiseks asutati **Tartu Jaani Kiriku Fond.** Kokkutulnuid oli 70 ringis, kellest 44 registreeriti asutajaliikmena.

Asutamiskoosoleku avas palvusega praost **Harald Tammur** paludes kiriku taastamiseks Jumala õnnistust.

Kunstiajaloolane **Kaur Alttoa** rääkis Jaani kiriku tähtsusest meie kultuuripildis. Hr. Alttoa märkis, et Jaani kirik on jätnud Õhtumaade kultuuripilti ehk niisamasuguse jälje nagu meie rehielamu.

Kirik on aastasadade vältel pidanud palju kannatama. Põhjasõja ajal 1708 purustasid torni Vene väed. 1944. aasta augustipõlengu tagajärjel on kirik peaaegu pool sajandit varemeis seisnud. Lisaks toetub kirik puitparvedele. Need on jäänud põhjaveetaseme alanemise tõttu kuivale ja hakanud hapniku juurdepääsuga lagunema. Kirik vajub ebaühtlaselt, seintesse on tekkinud suured praod. Kõige hullemas seisus on kiriku 30 meetri kõrgune ja 5,5 tuhat tonni kaaluv torn. Torn rebeneb põhjaseinast lahti. Vajumist on ka lõunaseinas. Torni liikumist on tunda isegi sõiduauto möödumisel Jaani tänavat pidi. Selleks on vaja ainult käsi vastu torni toetada.

Jaani kiriku restaureerimise ja uurimisega tegelnud arhitekt **Udo Tiirmaa** rääkis kiriku ehitusloost alates 13. sajandist ning selle restaureerimise vaevadest.

Sama teemat jätkas arhitekt ja insener **Ago Lüüs.** Kahe aasta vältel (septembrist 1989— 1. september 1991) töötasid kiriku restaureerimisel Poola ehitusfirma PKZ töömehed. Alates eelmise aasta novembrist on taastamistöid teinud EELK firma «Wunibald». Kirikus on läbi viidud arheoloogilisi kaevamisi.

Eesti Muinsuskaitse Seltsi (EMS) Tartu Ühenduse esimees **Tõnn Sarv** rõhutas, et loodav fond on praktiliseks tööks mõeldud organisatsioon. Hetkehindu arvestades läheks kiriku Põhjasõjaeelsel kujul taastamine maksma 100—200 miljoni Eesti krooni vahel. Et summa on väga suur, paneb fond pearõhu vajaliku summa hankimisel oma majandustegevusele ja korraldatavatest üritustest saadavale tulule. Algkapital peaks siiski tulema välismaalt ja ka annetajailt Eestist enesest. Jaani kiriku taastamist on lubanud jätkuvalt finantseerida ka valitsus.

Üliõpilane **Andres Rekker** kommenteeris fondi põhikirja juriidilisest aspektist.

Jaani Kiriku Fondi põhiülesanded on:

- Tartu Jaani kiriku hoone restaureerimine,
- Tartu Jaani kiriku kui unikaalse arhitektuurimälestise säilimise kindlustamine,
- Tartu Jaani kogudusele kirikuhoone tagamine,
- Tartu Ülikooli usuteaduskonna õppeülesannete teenendamiseks võimaluste loomine,
- Tartu Jaani kiriku mitmekülgse tähtsuse teadvustamine avalikkusele.

◆ ◆ ◆

Pärast väikest vaheaega jätkati sõnavõttudega. Kõlas nii optimistlikke kui pessimistlikke noote. Ühes aga oldi kindlad — Jaani kirik tuleb taastada. Ülikooli õigusteaduskonna õppejõud **Lembit Saarnits** avaldas lootust, et Jaani kiriku taastamisele aitavad jõukohaselt kaasa ka akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid ja üldse kogu ülikooli akadeemiline pere. Ehk kõlavad uue sajandi esimesed kellalöögid Jaani kiriku tornist, lisas hr. Saarnits.

Sõnavõttude lõppedes asuti kõige tähtsama juurde. Kell veerand kaks pärastlõunal kuulutati Tartu Kiriku Fond asutatuks. Võeti vastu ajutine põhikiri. Fondi liikmeskond jäeti lahtiseks. Fondiga võivad soovijad liituda ka edaspidi. Valiti fondi nõukogu ja revisjonitoimkond. Fondi järgmine üldkoosolek otsustati korraldada tuleva aasta veebruaris.

Lõpetuseks väljavõte põhikirjast: «Fond ei lõpeta oma tegevust enne, kui Tartu Jaani kirik on taastatud.»

Fondiga saab kontakti võtta aadressil:
Tartu Muinsuskaitse Ühenduse telefon
32 263 (tööpäeviti kella 14—15) või
tulla ise Ülikooli 15, teine korrus.

PEETER TALVAR,
üks Tartu Jaani Kiriku Fondi asutajaliikmeist

Hans–Jürgen von Oettingen

20. aug. 1912—8. aug. 1992

Vaevalt oli Eestimaale jõudnud kurb uudis Patrick von Glasenapi lahkumisest tänavu 9. augustil, kui Saksamaalt saabus, tõsi hilinemisega, teinegi leinasõnum. Päev varem, 8. augustil oli lahkunud manalateele v. Glasenapi sugulane ja kaasvõitleja Hans–Jürgen von Oettingen.

* * *

Visusti mõisniku, maanõunik Alexander von Oettingeni üheksalapselise pere kuus poega astusid kõik Tartu ülikooli. Kõik kuulusid «Livonia» korporatsiooni, täiendasid end välismaal. Kõigist kujunesid möödunud sajandi Liivimaa prominentsed tegelased. Vanim vend August valiti 1857. aastal Liivimaa maamarssaliks, hiljem nimetati ta Liivimaa kuberneriks, siis Riia linnapeaks. Teine vend Georg oli Tartu Ülikooli kirurgiaprofessor, arstiteaduskonna dekaan, silmakliiniku rajaja, ülikooli rektor, Tartu linnapea. Kolmas vend Nikolai õppis majandust, tegutses panganduse alal, olles hiljem Tartu maakohtunik ja Liivimaa maamarssal. Alexander (hüüdnimega Balti paavst) pühendus teoloogiale, oli Tartu Ülikooli süstemaatilise teoloogia professor, usuteaduskonna dekaan. Viies vend Eduard juhtis Liivimaa rüütelkonna funktsionäärina kubermangu kiriku– ja hariduselu.

Kuues vend Arthur oli Tartu Ülikooli füüsikaprofessor, kes rajas Tartusse 1865. aastal Meteoroloogia Observatooriumi.

* * *

Eduardi kaugem järeltulija Hans–Jürgen von Oettingen sündis Tartus 20. augustil 1912. Siin möödusid kooliaastad ja jäi külge hüüdnimi Hanno. Siis tuli Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskond, traditsiooniliselt korp! «Livonia», teenistus Kuperjanovi pataljonis, teadustöö asemel võlgades väikese (15 ha) Kivijärve talu ostmine ja maatöö, kuni füüreri karm kutse viis sakslasest talumehe «tõotatud maale» Vaterlandi. Tegelikult Poolasse. Sealt põgenemine Saksamaale, tegevus agronoomi–konsulendina kuni pensionini. «Maa ja maaelu on meie elu olnud,» kirjutas ta hiljuti ühes oma Eestimaa meenutuses.

Kaheksakümnendatel, pärast nooruspaikade külastamist kujunes H.–J. v. Oettingenist baltisakslaste hulgas üks Eesti abistamise organiseerijaid. Rohked humanitaarabipakid, eestlaste vastuvõtmine, Gustav II Adolfi kuju taastamine, Kivisilla fond ja palju muud sai tuge tema pensionirahast, mis üheski riigis liiga suur ei ole. Eestlasi üllatas ta oivalise eesti keelega, mida ta ka Saksamaal baltisakslaste keskel pruukis, ja lihtsa, maameheliku riietusega.

20. augustil oleks H.–J. v. Oettingen saanud kaheksakümneseks. Kõrgest soost põllumehe viimseks sooviks sõpradele oli — annetada tema matuselillede ja pärgade raha «Estlandhilfe» fondi...

Ka Oettingenide nimi tuli Liivimaale tagasi. Mitte ammuseid õigusi nõudes, vaid abistaja ning sõbrana: «...ja ma tunnen, et see Eestimaa on ka minu kodumaaks jäänud.»

TIIU OJA,
EVE SONNE–FILIMONOVA,
HEINRICH ARUKSAAR,
HANNO OHVRIL

INFO • *INFO*

EESTI STATISTIKASELTSI SEMINAR «Eesti rahvamajanduse arvepidamine»

Sel sügisel loodud Eesti Statistikaselts korraldab **teisipäeval, 15. detsembril** Tallinnas esimese laiale huviliste ringile mõeldud ürituse. See on seminar «Eesti rahvamajanduse arvepidamine», mis algab kl. 10 Eesti Majandusministeeriumi saalis. Esinevad asjatundjad Eesti Statistikaametist, väitlema on kutsutud ka kõrgkoolide õppejõude.

Osavõtt on kõigile vaba, on võimalik ka esitada sooviavaldusi Eesti Statistikaseltsi astumiseks.

PATENDI– JA AUTORIÕIGUSE SEMINAR

toimub **neljapäeval, 10. detsembril kl. 10** Narva mnt. 6—320 (EPL saalis). Täpsem info tel. 35 294, patendigrupp.

VAIKSED JA HUBASED JÕULUÕHTUD

väikesele akadeemilisele seltskonnale õdusas akadeemilises miljöös. Tel. 35 493.

ÜLIKOOLI KLUBIS

Reedel, 4. ja laupäeval, 5. detsembril kl. 21
EESTI RAADIODISKORITE FESTIVAL
«RAADIORAGIN' 92».
Pühapäeval, 6. detsembril kl. 21
TAVADISKO.
Teisipäeval, 8. detsembril kl. 21
SPECIAL–DISKO (vt. reklaami).

* * *

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)
Kolmapäeval, 9. ja neljapäeval, 10. detsembril kl. 21
DISKOÕHTUD AUDIOS–VIDEOS.

TOATAIMEDE NÄITUS

botaanikaaias on avatud 3.—8. detsembrini kl. 11—17.

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

35 180

NR. 36 (1696)
REEDE,
11. DETSEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

➢ TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
➢ VEEL ÜLIÕPILASKONNAST — 3. lk.
➢ UUS RUBRIIK «TUDENGIFOLKLOOR — 3. lk.
➢ DOKTORID JA KANDIDAADID — 4. lk.

VIVAT ACADEMIA!

VIVANT PROFESSORES! VIVANT STUDENTES!
TERVITAN OMA ALMA MATER*'IT KESTVAS SÜGAVAS LUGUPIDAMISES JA TÕSISES LOOTUSES ÜHISTE KÜSIMUSTE ÜHISELE VASTAMISELE. PEATSE KOHTUMISENI. AUSTUSEGA PÄEVAPLAANIDE KÜTKEIS VIIBIV*

PAUL–EERIK RUMMO,
KULTUURI– JA HARIDUSMINISTER

TARTU ÜLIKOOL JA EESTI LOODUS *

Professor Hans Trassi akadeemiline loeng rahvusülikooli 73. aastapäevale pühendatud aktusel TÜ aulas 1. detsembril 1992

Kui 1632. aastal avati Tartus Academia Gustaviana, võis loota, et see ülikool pöörab erilist tähelepanu kohalike (s.o. Eesti– ja Liivimaa) loodusrikkuste uurimisele, nagu oli tehtud poolteist sajandit (1477) enne Tartu Ülikooli asutamist loodud Uppsala Ülikoolis Rootsi looduse uurimisel. Tegelikult see meil nii ei läinud. Seda võime näha disputatsioonidest, millest vaid üksikutes käsitletakse kohalikku loodust. Seda huvitavamad on need üksikud. Nii on selgunud, et esimeseks tööks, milles vaadeldakse Liivimaa loodustingimusi, oli **Petrus Turdinuse** juba 1631. aastal Riias trükitud ja **Johannes Raicuse** juhendamisel koostatud disputatsioon «Maa ja vee loomusest Tartu ümbruses».

Me oleme harjunud kordama, et meie maa silmapaistvaimaks loodusrikkuseks on mets. Loomulikult on siis ka oodatav, et esimesena pööratakse loodusrikkustest tähelepanu just metsa uurimisele. Huvitav, et nii see pole olnud. Märgati hoopis teist ja varjatumat loodusvara. Selleks olid **mineraalveed**. 1691. aastal avastas prof. **Lars Micrander** Õhne jõel Koorküla põrgu allikad, mille vee tervistava toime kohta ta teatas, et «patsiendid on sealt naasnud heatujulistena». Micrander arvas, et need veed on võimelised «väljutama liigseid sööbivaid limasid ja Jumala armulikkuse läbi kõrvaldama ka raskeid haigusi» (Tartu Ülikooli ajalugu, I, lk. 234).

Rootsiaegse Tartu Ülikooli teaduslik mentaliteet ei olnud eriti loodusmeelne. Isegi neis vähestes disputatsioonides, mis olid pühendatud loodusteaduslikele probleemidele (näiteks Andreas Arvidi Stregnensise «Taimedest» 1647. aastast), ei leia me ühtegi viidet mingile kogemusele või andmetele kohaliku looduse kohta, kogu arutlus põhineb autori üldisel botaanilisel lugemusel.

1802. aastal taasavatud Tartu Ülikool kujunes kiiresti Euroopa üheks loodusteaduslikuks keskuseks. Siia

kutsuti tööle paljud väljapaistvad teadlased, varsti (juba 1820–ndatel aastatel) pole aga kutsumist vajagi, Tartu Ülikool on ise muutunud meelitavaks teadusasutuseks oma progressiivsete uurimissuundade ja liberalismiga.

Kui vaadelda elava ja eluta looduse uurijate suhtumist **kohalikku** loodusesse, siis on nad jaotatavad kolme rühma.

Esimese rühma moodustavad teadlased, kes suhtusid kohalikku loodusesse eeskätt kui millessegi illustreerivasse. Eesti– ja Liivimaa floora ja fauna, kivimid ja mullad olid küll küllaldaselt huvitavad selleks, et neid kasutada õppetöös, aga mitte uurimiseks. Uurimistööks valiti Siberi, Kaukaasia ja Kaug–Ida eksootilise loodusega alad. Nii toimis näiteks möödunud sajandi üks suuremaid taimesüstemaatikuid **Carl Christian Friedrich Ledebour** (1785—1851; TÜ–s 1811—1836), kes veerand sajandi jooksul sooritas Eestis vaid mõned lühikesed õppekäigud, oma Siberi ekspeditsioonidel kogutud materjalide alusel koostas aga suurematu «Flora Altaica» ja neljaköitelise «Flora Rossica». Samasugune suhtumine iseloomustab kuulsa Kaug–Ida uurija **Karl Johan Maximowiczi** (1827—1891; TÜ–s 1850—1852), Püreneede uurija **Heinrich Moritz Willkommi** (1821—1895; TÜ–s 1868—1874), zooloogi **Martin Heinrich Rathke** (TÜ–s 1828—1835) jt. tegevust. Niisuguse suhtumise märke leiame kuni käesoleva sajandi esimese kümnendini. Markantseimaks kujuks niisuguste teadlaste hulgas oli **Nikolai Kuznetsov** (1864—1932; TÜ–s 1895—1915), Kaukaasia floora kuulsaim uurija. Töötanud kakskümmend aastat Tartu Ülikooli professorina ja kujundanud siin mõjuka floristilis–taimegeograafilise koolkonna ei väsinud ta väitmast üliõpilastele — tõeliseks botaanikuks saab vaid see, kes on uurinud Kaukaasia taimestikku; Haaslaval ja Voorel (kus Kuznetsov praktikaid läbi viis) võib vaid taimemorfoloogiat õppida ja määramist harjutada.

Loomulikult ei saa nendele professoritele mingiks eriliseks süüks seada huvi puudumist kohaliku looduse vastu. Nad kõik said kuulsaks mõne teise piirkonna looduse uurimisel ja jäädvustasid oma nime teaduse ajalukku, mida me heameelega teadusüldsusele teatame. Lihtsalt veidi kurb on tõdeda, et need suured uurijad ei vaevunud süvenema kohaliku looduse eripärasse; teinuks seda, oleksid nad avastanud Eesti–, Liivi– ja Kuramaa looduse kordumatuse ja vormirohkuse, tegemata seda, jätsid nad selle teistele teadlastele, sealhulgas ka paljudele amatööridele.

* Avaldatakse kärbetega.

ANDRES JOALA foto

(Järgneb)

❐ Peaminister Mart Laar ütles ülikooli balli kohta, et kadedus hiilib hinge. Mida ta ballist veel arvas saab teada 3. leheküljelt. Fotol on ta koos prorektor professor Peeter Tulvistega, aga seda me ei tea, millest nad parajasti vestlesid.

AIN PROTSINI foto

SOOME 75

«MILLEGA KÖIDAB SOOME RAAMAT?»

Eelmisel nädalal avati Soome Vabariigi 75. aastapäeva puhul raamatukogus Soome raamatute ja plakatite näitus, mille organiseerisid raamatukogu ja Soome Instituut. Seda avama tulnud Soome kirjanik Juhani Salokannel avaldas lootust, et kui raamatud on riiulitele jõudnud, tutvume nendega peagi lähemalt. Elna Hansson käsikirjade osakonnast tutvustas lähemalt vitriinidese pandud raamatukogus leiduvaid soomlaste pühendustega raamatuid ja hõimurahva suurkujude kirju.

VEEL ÜKS TÜKIKE MAAILMA EESTISSE

«Kui ma kalale lähen, panen ma konksu otsa mitte selle, mis mulle, vaid hoopis kalale meeldib. Mitte prae, vaid ussi,» ütleb kokkutulnuile omapärase riietuse ja ajatu välimusega mees. Käimas pole aga mitte kalameeste koosolek, vaid hoopis **majandustudengite organisatsiooni AIESEC ja «Raadio Tartu» «Tudengiraadio» ühisettevõtmise — «The BEST Clubi»** — järjekordne üritus. Selles lauses sisaldub aga efektiivse suhtluse peamine põhimõte, ütlejaks on **Michael Story** — suhtlejana ja esinejana ekstraklassi mees.

«The BEST Clubi» tuli Michael Story rääkima endast. Ta on Walesi Ülikooli Turunduse ja Müügi Juhtimise ning Elukindlustuse Assotsiatsiooni doktor, elukindlustuse müüjate prestiižika organisatsiooni «Million Dollar Round Table» liige. Praegu peab ta loenguid suhtlemis— ning esinemiskunstist — alast, mida ta täiclikult valdab.

Michael Storyl on eriline võime inimeste tähelepanu köita. Esmalt juba mainitud riietusega: must kõrge kaelusega kergelt liibuv džemper, mille peal pisut vanamoeline hele pintsak, kõike kaunistamas sõrmejämeduse hõbeketi otsas rippuv massiivne rist. Kui Story rääkima hakkab, köidab ta kuulaja täielikult. Tema vahenditeks on jutustamisstiil, hääl, käitumine — kogu ta isiksus.

(Järg 4. lk.)

JÕULUVAHEAEG

ÜLIÕPILASTE JÕULUVAHEAEG ON 23. DETSEMBRIST 4. JAANUARINI!

Järgmisel nädalal ilmub «UT» sel aastal viimast korda. Uue aasta esimene lehenumber tuleb 8. jaanuaril.

KOMMERTSPROBLEEM OLÜMPIALIIKUMISES

Laupäeval, 12. detsembril kl. 12 toimub ülikooli nõukogu saalis Eesti Olümpia–akadeemia aastakoosolek.

Keskse küsimusena tuleb arutusele kommertsprobleem olümpialiikumises. Arutelu aluseks on samal teemal toimunud Rahvusvahelise Olümpia–akadeemia noorte sessioon. Eesti Olümpia–akadeemia ootab aktiivset osavõttu kõigilt neilt, kelle huvisfääri kuuluvad sport, majandus ja õigus.

Eesti Olümpia–akadeemia juhatus

PRESSIKONVERENTS!

☛ **ÕPPELAEN TULEKUL!**

☛ **STIPENDIUMID KAOVAD!**

☛ **ÜHISELAMUD ÜLIÕPILASKONNALE!**

☛ **ÜLIÕPILASKONDADE SEADUSEST**

TÜÜ edustuse ja valitsuse pressikonverents kolmapäeval, 16. detsembril kell 3 pärast lõunat peahoone aud. 227.

Kõik on oodatud!

TÜ NÕUKOGUS

● 27. novembril ●

● TÜ STRUKTUUR
● VASTUVÕTUEESKIRJAD

● **TÜ STRUKTUUR.** Avaldame TÜ nõukogu otsuse, mis võeti vastu viimasel koosolekul, pärast seda kui dekaanid olid oma teaduskonna uut struktuuri tutvustanud. Järgnevate teaduskondade struktuurid hakkavad kehtima 1. veebruarist. Otsuses on öeldud, et tuleb tagada kõigi 1. detsembril 1992 seisuga Haridusministeeriumi § 24 alt finantseeritavate, teaduskondade koosseisus olevate ametikohtade üleviimine uute struktuuride koosseisu. Teadusfondist finantseeritavate laborite töötajate üleviimise küsimus on vaja lahendada TÜ valitsuse eri otsusega detsembrikuu jooksul.

Kõigis teaduskondades tuleb (v.a. arstit.) lõpetada töötajate üleviimine, varade üleandmine ning arhiivi korrastamine ja uutele struktuuridele üleandmine 1. veebruariks. Samaks ajaks peavad vanad struktuuriüksused mõistagi likvideeritud olema.

Teaduskondade uus struktuur näeb välja alljärgnevalt. Ülevaatlikkuse mõttes lisame siia ka bioloogia–geograafia– ja majandusteaduskonna uued struktuurid, mis kehtivad 1. septembrist (kinnitatud vastavalt 31. augustil ja 24. aprillil 1992) ja usuteaduskonna struktuuri, mis kehtib teaduskonna loomisest peale.

FÜÜSIKA–KEEMIATEADUSKOND

Dekanaat
Täppisteaduste kool

FÜÜSIKAOSAKOND

Eksperimentaalfüüsika ja tehnoloogia instituut
* optika ja spektroskoopia õppetool
* rakendusfüüsika õppetool
* tahkisefüüsika õppetool
* tehnoloogia õppetool

Füüsika didaktika instituut
* füüsika didaktika õppetool

Keskkonnafüüsika instituut
* biogeofüüsika õppetool
* dünaamilise meteoroloogia õppetool
* keskkonnafüüsika ja meteoroloogia õppetool

Teoreetilise füüsika instituut
* astrofüüsika õppetool
* kosmoloogia õppetool
* statistilise füüsika ja kvantteooria õppetool
* väljateooria õppetool

Füüsikalis–tehniline katsekoda

KEEMIAOSAKOND

Füüsikalise keemia instituut
* anorgaanilise keemia õppetool
* elektrokeemia õppetool
* füüsikalise keemia õppetool
* keemia didaktika õppetool
* kolloid– ja keskkonnakeemia õppetool

Keemilise füüsika instituut
* analüütilise keemia õppetool
* bioorgaanilise keemia õppetool
* keemilise füüsika õppetool
* teoreetilise keemia õppetool

Orgaanilise keemia instituut
* orgaanilise keemia õppetool

KEHAKULTUURITEADUSKOND

Dekanaat

Spordibioloogia instituut
* funktsionaalse morfoloogia õppetool
* spordifüsioloogia õppetool

Spordipedagoogika instituut
* spordipedagoogika õppetool

Teeningõpetuse instituut
* treeningõpetuse õppetool

Spordikeskus
Emajõe spordibaas
Kääriku spordibaas
Spordihoone
Staadion
Tennisepaviljon

MATEMAATIKATEADUSKOND

Dekanaat

Puhtmatemaatika instituut
* algebra õppetool
* geomeetria õppetool
* matemaatilise analüüsi õppetool
* funktsionaalanalüüsi õppetool
* matemaatika didaktika õppetool
* topoloogia õppetool
* funktsiooniteooria õppetool

Rakendusmatemaatika instituut
* diferentsiaal– ja integraalvõrrandite õppetool
* teoreetilise mehaanika õppetool
* arvutusmeetodite õppetool
* optimaalse juhtimise õppetool

Matemaatilise statistika instituut
* matemaatilise statistika õppetool
* tõenäosusteooria õppetool

Arvutiteaduse instituut
* teoreetilise informaatika õppetool
* tarkvarasüsteemide õppetool
* diskreetse matemaatika õppetool
* tehisintellekti õppetool
* informaatika didaktika õppetool

Arvutuskeskus
Tartu Matemaatikakeskus

ÕIGUSTEADUSKOND

Dekanaat

Avaliku õiguse instituut
* kriminaalõiguse õppetool
* kriminalistika ja kriminoloogia õppetool
* protsessiõiguse õppetool
* rahvusvahelise õiguse õppetool
* riigi– ja haldusõiguse õppetool
* vordleva õigusteaduse õppetool

Eraõiguse instituut
* eesti riigi ja õiguse ajaloo õppetool
* omandi–, agraar– ja ökoloogiaõiguse õppetool
* rahvusvahelise eraõiguse õppetool
* tsiviil– ja kaubandusõiguse õppetool
* töö– ja sotsiaalhooldusõiguse õppetool

BIOLOOGIA–GEOGRAAFIATEADUSKOND

Dekanaat

Botaanika ja ökoloogia instituut
* botaanika õppetool
* mükoloogia õppetool
* taimeökoloogia õppetool
* ökofüsioloogia õppetool

Geograafia instituut
* geoinformaatika ja kartograafia õppetool
* inimgeograafia õppetool
* loodusgeograafia ja maastikuökoloogia õppetool

Geoloogia instituut
* geoloogia ja mineraloogia õppetool
* paleontoloogia ja stratigraafia õppetool
* rakendusgeoloogia õppetool

Geoloogia muuseum

Molekulaar– ja rakubioloogia instituut
* biotehnoloogia õppetool
* evolutsioonilise bioloogia õppetool
* geneetika õppetool
* mikrobioloogia ja viroloogia õppetool
* molekulaarbioloogia õppetool
* rakubioloogia õppetool
* taimefüsioloogia õppetool
* üldise ja mikroobibiokeemia õppetool

Zooloogia ja hüdrobioloogia instituut
* erizooloogia õppetool
* hüdrobioloogia õppetool
* loomaökoloogia õppetool
* üldzooloogia õppetool

Zooloogia muuseum
Botaanikaaed

MAJANDUSTEADUSKOND

Dekanaat

Majandusinformaatika ja –modelleerimise instituut
* statistika õppetool
* ökonomeetria õppetool

Rahanduse ja arvestuse instituut
* finantsarvestuse õppetool
* raha ja panganduse õppetool
* ärirahanduse ja investeeringute õppetool

Rahvamajanduse ja ettevõtte majanduse üldteooria instituut
* majandusteooria õppetool
* rahvamajanduse õppetool
* välismajanduse õppetool

Turunduse ja juhtimise instituut
* kaubanduse õppetool
* turunduse õppetool

USUTEADUSKOND

* ajaloolise usuteaduse ja ladina keele õppetool
* süstemaatilise usuteaduse ja filosoofia ajaloo õppetool
* tegeliku usuteaduse õppetool
* Uue Testamendi teaduse ja kreeka keele õppetool
* Vana Testamendi teaduse ja heebrea keele õppetool
* võrdleva usuteaduse õppetool

Nagu lugeja juba märkas, puuduvad nimekirjast arsti– ja filosoofiateaduskond (nende struktuure veel arutatakse).

● **1993. AASTA VASTUVÕTUEESKIRJAD.** Kõigepealt tutvustas rektor vastuvõtueeskirjade muudatusi. Tänavu alustatakse dokumentide vastuvõtmist varem: 14. juunist 2. juulini. Sisseastumiseksamid on 5.—16. juulini ja vastuvõetud tehakse teatavaks 23. juuliks (varem oli see aeg 5. august).

Sisseastumisdokumentides võib keskharidust tõendava dokumendi originaali asendada fotokoopia või kooli juhtkonna poolt kinnitatud koopia. Arstitõendit enam ei nõuta.

Sisseastumiseksameid on sisuliselt vaid kaks. Kõigile on kohustuslik võõrkeele kirjalik eksam ja igale erialale vastava õppeaine(te) profileeriv kirjalik eksam (v.a. romaani–germaani filoloogia erialad). Lisaks eksamitele arvestatakse igal erialal keskkooli lõputunnistuse viit õppeainet, mille hinded liidetakse (kohustuslik on arvestada emakeele hinnet).

Kuld– ja hõbemedalite omanikele ning keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanutele soodustusi ei tehta (v.a. füüsika, keemia, matemaatika ja farmaatsia eriala).

Võõrkeele eksamit võib sooritada ainult inglise, saksa ja prantsuse keelest (sotsiaalteaduskonnas ainult inglise keel).

Pallide võrdse koguarvu puhul teeb valiku teaduskond (kriteeriume ette antud ei ole).

Vastavalt teaduskonna võimalustele on võimalik vastu võtta õppemaksu eest (valiku aluseks on pallide arv).

Vakantsete kohtade täitmisel teistel erialadel konkursiga väljajäänute hulgast teeb valiku teaduskond.

Nagu valitsuses tekkis ka nõukogus pikem arutelu kirjandi ümber. Prof. Ago Künnap ütles, et me teeme suure vea kirjandi asendamisel võõrkeelega. Praegu on koolide tase ebaühtlane ning keskkooli lõpukirjand ei pruugi veel täielikult inimese vaimset taset avada. Kirjandi jätmist toetasid mitmed teisedki. Prof. Hans Trass lisas, et selline protsess viib veelgi suuremale emakeele risustamisele. Keskkoolist tulnute keel on parasiitsõnade rohke. Eelkõnelejatega ühinesid prof. Helmut Piirimäe, Hannes Tammet jt.

Mitmed nõukogu liikmed soovitasid siiski pisut kaugemale vaadata. Ei tehta ju välismaalgi topelteksameid, vaid ülikooli võetakse keskhariduse hinnete järgi (prof. Ain–Elmar Kaasik). Ülikoolis keskkoolihinnete oluliseks pidamine sunnib aga ka keskkoole rohkem tööd tegema (prof. Jaak Aaviksoo). Kirjandi või essee kirjutamise poolt või vastu tehti prof. A. Künnapi ettepanekul ka hääletus, kuid suurem osa nõukogu liikmeid oli esitatud otsuseprojekti poolt, milles kirjandit polnud. Tuleval aastal otsustati aga nõukogus vaatluse alla võtta emakeele õpetamine ülikoolis.

ÕNNITLEME!

Aadu Loog 60

9. detsembril sai 60–aastaseks bioloogia–geograafiateaduskonna kauaaegne dekaan, professor Aadu Loog.

Pärast Tartu 5. Keskkooli lõpetamist 1951. aastal siirdus A. Loog samal sügisel edasi õppima TRÜ matemaatika–loodusteaduskonna geoloogia osakonda. Ta osutus üliõpilaseks, kes õppetöö kõrval tundis suurt huvi valitud eriala vastu. Tollal iseloomustas üliõpilasi üldse märgatav teadusclembus. Teaduskonnas töötasid edukalt ÜTÜ ringid, nende seas ka geoloogiaring. A. Loog oli oma kursuse üks aktiivsemaid esindajaid, kes innukalt lülitus iseseisvasse teadustöösse. 1953. aasta suvel lähetas geoloogiaringi juhatus neli II kursuse tudengit eesotsas A. Loogiga Põhja–Eesti paekaldal ja loopealsel paljanduva Lasnamäe lademe paemurdudest paleontoloogilist materjali koguma. See oli edukas teadusretk — kateedrisse toodi tähelepanuväärselt mahukas kivististe kollektsioon. Samal suvel sõitis A. Loog veel jalgrattal läbi Saaremaa, tutvudes siluri paljanditega ning kogudes fossiile ja kivimiproove. Paleontoloogia siiski teda eriti ei huvitanud, sest köitvamaks muutus kivimiteadus, litoloogia. Ülikooli lõpetas ta 1956. aastal *cum laude*.

Märganud A. Loogi teadushuvi, töökust ja eeldusi geoloogiliseks uurimistööks tegi prof. K. Orviku teaduskonna nõukogule ettepaneku suunata ta kohe litoloogia erialal aspirantuuri TA Geoloogia Instituudi juurde ilma ettenähtud kolmeaastase tööstaažita. Nii algas A. Loogi 10 aastat kestnud töö Geoloogia Instituudis. Aspirantuuri lõpetas kandidaaditöö «Eesti NSV fosforiitide litoloogilis–petrograafiline iseloomustus seoses neis sisalduvate haruldaste ja hajutatud elementidega», mida ta kaitses 1964. aastal. See töö määras tema kitsamaks erialaks sel ajal veel ebapopulaarse geokeemia. Viimase probleemistik on A. Loogi huvitanud tänapäevani. Aastail 1959—1966 jätkusid tulemusrikkad litoloogilis-geokeemilised tööd Põhja–Eesti kambriumi ja ordoviitsiumi piirkihtide uurimisel juba instituudi nooremteadurina.

1. septembril 1966 aga algas töö õppejõuna TRÜ geoloogia kateedris. Siin on A. Loog töötanud vanemõpetajast professorini (aastast 1992). Kuivõrd geoloogia kateedris pole kunagi olnud piisavalt eriteadlasi on ka A. Loog pidanud lugema rohkesti erinevatesse ainetsüklitesse kuuluvaid kursusi. Mõistagi jätkus edukas teadustöö geokeemia alal, mida näitavad seni avaldatud 40 publikatsiooni. 20. mail 1975 valis teaduskonna nõukogu dots. A. Loogi dekaaniks. Seda rasket ja vastutusrikast ametit on ta suutnud pidada tänapäevani, kauem kui ükski tema neljast sellel kohal töötanud eelkäijast. Dekaanina hindavad üliõpilased A. Loogi lihtsust, inimlikkust ja äärmist rahulikkust. Tema poole võib pöörduda ükskõik millise murega. 1988—1992 oli A. Loog veel ka geoloogia kateedri juhataja. Teaduskonna edumeelse juhina on prof. A. Loog lugupeetud ja hinnatud ka õppejõudude ja kaastöötajate poolt.

Kolleegide nimel edaspidiseks tervist ja elurõõmu soovides

ARVO RÕÕMUSOKS

PEREAT MUNDUS FIAT JUSTITIA*

TÜÜ (Tartu Ülikooli üliõpilaskond) põhikirja esimene paragrahv määratleb üliõpilaskonna (kui juriidilise isikuna registreeritud kodanike ühenduse) kõik päevase osakonna üliõpilased ja magistrandid. See võikski põhimõtteliselt nii olla, kui poleks vastuolus ENSV seadusega «Kodanike ühenduste kohta», mille alusel kodanike ühendused moodustuvad «vaba algatuse korras». Vastavalt § 6–le eeldab kodanike ühendus ka põhikirjas fikseeringut liikmeks astumise korra kohta. Järelikult saame seaduslikult loomata ühendust käsitleda illegaalsena.

Kuidas TÜÜ seisundit tõlgendada, kuidas kõrvaldada vastuolud selle seadusega ja põhiseaduse §–de 31 ja 48–ga, mis deklareerivad põhiõiguste ja vabaduste all õigust koonduda tulundus– ja mittetulundusühingutesse ning liitudesse? Õigus koonduda nimetatud ühingutesse tähendab siis ka õigust mitte koonduda. Mis saab siis, kui Tartu Linnakohtusse hakkavad laekuma hagid, toetudes põhiseaduse § 25–le, nõudega hüvitada neile (s.o. üliõpilastele) õigusvastaselt tekitatud moraalne ja materiaalne kahju? Selleks on koosseis ja võimalus olemas.

«Postimehes» ja «Liivimaa Kroonikas» ilmunud kirjutised on pigem konstateerivad kui lahendust otsivad, pealegi on mõlema artikli pealkirjad ebakorrektsed. Ei saa nõustuda «LK» artikli pealkirjaga «Tudengid *contra* tudengid», sest juba kirjutise sisust tulenes, et hagiavaldus oli suunatud Tartu linnavalitsuse vastu, kes registreeris TÜÜ põhikirja seadusevastaselt. Järelikult lahendab see teise ebakorrektsuse, mis ilmnes «Postimehe» artikli pealkirjas, milles räägiti põhikirja kohtusse kaebamisest.

Samuti ei taotle me (s.o. 7 õigusteaduskonna III kursuse tudengit) oma avalduses muud kui registreerimisotsuse tühistamist. Lõplik sõna kuulub siiski kohtule.

Meie eesmärk pole mitte kaotada võimalust üliõpilastel ennast esindada lasta, vaid alternatiivvariandi loomine, s.o. õigust mitte kuuluda TÜÜ–sse.

* * *

Kardinaalseima lahendusena ongi nähtud TÜÜ likvideerimist (likvideerimiskomisjoniga). Tegelikult saab piirduda ka põhikirjaliste muudatustega, mille tegemise õigus on TÜÜ referendumil, TÜ nõukogul ja edustusel (TÜÜ põhikiri § 41). Siis tuleks põhikirja üldsätete all fikseerida liikmeks astumise kord ja TÜÜ liikme õiguste peatüki all liikmesusest lahkumise kord. Komplitseeritum on asutamiskoosoleku küsimus. Ehk tuleb tagantjärele korraldada referendum.

Paraku on hästi teada, et TÜÜ pole üliõpilaste seas piisavalt populaarne. Seda näitab ka vähene aktiivsus edustuse valimistel (viimati 12,4%) ja võib arvata, et altpoolt tulev initsiatiiv küll soodsat pinda ei loo. Sundorganisatsioonina tuntuks saanud TÜÜ peab valima teisi meetodeid, et populaarsust ja ehk ka tulevast liikmeskonda võita. TÜÜ liikmeskonna vabatahtlikkus annaks juhtidele õiguse ka üliõpilaste nimel sõna võtta ja seda selles ulatuses, kui palju on TÜÜ–ga ühinenuid. Kuidagi ei saa praegu leppida sellega, et üliõpilaskond on ülevalt poolt määratud sildu blokeerima. Kas ei oleks võimalik neid proletaarlikke võtteid asendada parlamentaarsetega?

* * *

Küsimus TÜÜ liikmeskonna sunduslikkusest oli arutusel ka 12. novembril 1991 TÜ Valitsuses. Põhikirja oli eelnevalt kinnitanud TÜ nõukogu. Selle valitsuse koosolekul jäid ka dekaanid arvamusele, et niisugusel kujul organisatsiooni kuulumine on ebademokraatlik. Siis oli päevakorras ka TÜÜ liikmemaksu mahaarvamine sotsiaalstipendiumist. See juriidiline ebakorrektsus tol korral läbi ei läinud, küll tuli niisugune vusserdamine kahjuks TÜÜ mainele.

Veel legaalsusest rääkides ei saa nõus olla Kaarel Tarandi arvamusega «Postimehes» (23. 11. 92), kus ta mainib, nagu ei omaks legaalset alust ka taastatud akadeemilised organisatsioonid, ometi on nende liikmelisus vabatahtlik. Näiteks Akadeemilise Keemia Seltsi asutamiskoosolek toimus 1991. aasta detsembris ning põhikirja kohaselt on liikmeskond vabatahtlik jne.

Oma olemuselt on linnavalitsuse otsusega loodud pretsedent, mis õnneks pole viinud veel samasuguste illegaalsete juriidiliste isikute tekkimisele. Põhimõtteliselt oleks ju võimalik luua näiteks kodanike ühendus, kes seisab Tiigi tänava kõigi elanike huvide eest ja seda ilma nende soovita. Näide pole küll võrdväärne, kuid teoreetiliselt on selleks pretsedent loodud.

Lõpliku sõna ütleb niisiis kohus, kuigi protsessuaalsed läbivaatamistähtajad on juba kohtunike poolt ületatud.

IVO VIIRES,
stud. jur. III kursus

* Hukkugu või maailm, kuid olgu kohus.

ÕPPELAEN

Käesolevas majanduslikus kriisiolukorras peab Eesti Rahvuslik Erakond (endine Õigusvastaselt Represseeritute Rahvuslik Erakond) õppelaenu saamise võimaluse tagamist hädavajalikuks kõrghariduse omandamise eelduseks. Eesti kodakondsusega üliõpilaste jaoks peab nii õppemaksu kui õppelaenu ulatus olema sõltuvuses õppeedukusest ja lõpetatud kursuste arvust.

Meie arvates võiks rahuldava õppeedukuse korral I kursusel õppelaenu maksimaalne summa ulatuda 60—70%–ni elatusmiinimumist, teisel kursusel vastavalt 70—85% ja kolmandal kursusel küündima elatusmiinimumi tasemeni. Alates neljandast kursusest võiks õppelaen ületada elatusmiinimumi 10—20% võrra (seega 110—120% elatusmiinimumist).

Kõikide arvestuste sooritamise ja puudulike hinnete puudumisel võiks maksimaalse õppelaenu summat tõsta järgmiselt:

keskmise hinde korral 3,5 kuni 3,9 10% võrra,
4,0 kuni 4,5 35% võrra,
ja üle 4,5 80% võrra.

Seega võiks neljanda kursuse üliõpilasel maksimaalne õppelaen küündida ligilähedalt kahe elatusmiinimumini. See aga nõuab nii töökust kui andekust.

Õppelaen kuulub seaduslikus korras sissenõudmisele sõltumata sellest, kas üliõpilane lõpetab ülikooli või mitte. Edasijõudmatuse (s.t. halva õppeedukuse) tõttu eksmatrikuleeritu tasub õppelaenu nelja aasta jooksul arvestusega 25% laenust aastas.

Ülikooli lõpetanutele kehtib kohustus kolmanda aasta jooksul pärast ülikooli lõpetamist tasuda 35%, kuuenda aasta lõpuks 70% ja üheksanda aasta lõpuks juba kogu õppelaen. Õppelaenu intress ei tohi ületada 2,5% aastas.

Pärast ülikooli lõpetamist esimese lapse sündimisel kustutab riik 25% õppelaenust, teise lapse sündimisel 30% esialgsest laenusummast ja kolmanda lapse sündimisel juba kogu laenu. Kui abielluvad kaks õppelaenu saanud ülikooli lõpetanud kodanikku, siis õppelaen kustutatakse vastavalt ülaltoodule mõlemal vanemal sõltuvalt perekonna laste arvust. Ka lapsendatud laste korral kehtivad kõik õppelaenu kustutamise soodustused.

Õppelaenu kustutamine ja võtmine ei ole takistuseks riiklike ja omavalitsuse poolt toetuste ja üksikisikute ning ühiskondlike seltside poolt antavate sünni– ja lastetoetuste, stipendiumide saamisel.

Riiklikku stipendiumi peaksid saama ainult vastava komisjoni otsusega väga hea õppeedukusega edukalt teadustööga tegelevad (nn. üliandekad) üliõpilased. Seejuures ei tohi stipendiumi tase ületada nelja elatusmiinimumi. Riiklik stipendium ei kuulu tagasimaksmisele.

Õppelaen ja riiklik stipendium ning laste kasvatamise toetuseks määratud abiraha ühiskondlikelt ettevõtetelt ja eraisikutelt ei kuulu maksustamisele.

Oma arvamused nimetatud õppelaenu kohta palume saata aadressil: **EE2400 Tartu Võru t. 47[a] RE juhatusele märgusõna all «Õppelaen».**

Teil saadav informatsioon on eesti Rahvuslikule Erakonnale programmi «Eesti rahvuse säilimise tagamine» väljatöötamiseks hädavajalik. Oma seisukohad palume esitada konkreetselt (näidake taotletava eesmärgi lahendamise viis, ka toetusteks vajalike rahaliste ressursside kogumise võimalused).

Prof. ELMUT LAANE,
ER juhatuse esimees

Kadedus hiilib hinge

● Vastab peaminister Mart Laar ●

Et noored ajakirjandustudengid Teilt järjest intervjuusid võtavad, on ilmselt märk sellest meie heameelest, et just «Isamaa» parlamendivõidu sai ja et just Teie olete uus peaminister. Seepärast lubage, et ka ülikoolileht esitab teile mõned küsimused.

Jah. Eriti veel nii meelitava sissejuhatuse järel on lausa võimatu keelduda.

● Mis tõi Teid Tartu Ülikooli ballile?

Kutse. Noh, kui kutsuti, siis tuleb tulla. Peale selle ei ole ma nii ammu Tartu Ülikooli üliõpilasüritustel käinud ja mul oli tõsine soov tulla.

● Millised on Teie esimesed muljed ballist?

Väga kaunid. Võib–olla tudengkond ise siin sees viibides ei taju seda muudatust, mis on tegelikult toimunud. 5—6 aastat tagasi toimusid ka n.–ö. stiiliüritused, kus noormehed olid väga korrektselt riides ja daamid kandsid kauneid tualette, kus tehti nalja ja tunti ennast võõrastes sulgedes ehitult väga peenelt ja tähtsalt. Nüüd on see kõik loomulik, seda on hirmus meeldiv vaadata.

● Olete Te käinud paljudel ballidel?

Olen pidulikel vastuvõttudel ja ballilaadsetel üritustel käinud sageli. Peamiselt on need toimunud küll väljaspool Eestit seoses sellega, et olen Eesti Vabariiki ühes või teises kohas esindanud. Mis puutub väga pidulikesse üritustesse, siis ma ütleksin, et Tartu Ülikooli üliõpilaskond ei jää küll kuidagi oma eakaaslastele alla, ka mitte oma tualettidelt. Noh, ja peale selle on teada, et Tartu Ülikooli neiud on alati väga kenad välja näinud.

● Eelistaksite Te praegu olla valitsusejuht või üliõpilane?

Ma eelistaksin kindlasti olla üliõpilane. Mulle tundub, et praegu on üliõpilaste ees nii palju võimalusi, teistsuguseid, kui oli minu põlvkonnal. Mõnes mõttes on mul kade vaadata ja ma ei saa sinna midagi parata, et kadedus vaikselt hinge hiilib.

Ball olgu lõbus

● Teie muljed ballist?

Aleksander Müller: Ma arvasin, et siin on väga külm, aga võiks öelda, et on palav ja kuna ma olen väga tõbine, siis pidin juba villase kampsuni alt ära võtma.

Urmas (majandustudeng): Mina üldiselt intervjuusid ei anna, ainult *manager*'i juuresolekul... Aga ball on suurepärane ja ma tahaks loota, et šampus ei lõpeks ja et kokteil ei lõpeks. Mulle teeb head meelt, et järjest rohkem noori hakkab ballil käima ja üha soliidsemalt. Muidugi jätab tantsuoskus natuke soovida.

Jaanus (ajakirjandustudeng): Ma arvan, et ball on päris lustlik, aga liiga akadeemiline. Ta ei ole päris selline lõbus üliõpilasorgia ja ei ole ka päris ball. Põhjusmõtteliselt on kõik ballid kaunis ühesugused, vahe on ainult selles, mis hetkel asi akadeemilisuse raamidest väljub. Üliõpilasballidel väljub kiiremini.

● Missuguseid balle Sa juurde paneksid, et tuleks tõeline ball?

Jaanus: Ma pakuksin välja suurte festivalide lõpusuareed, ballid «Estonia» talveaias, «Sakala» keskuses, «Vanemuises» ja viimaste aastate pankade ja suurte firmade jõuluballid.

● Mis on see põhjus, miks üliõpilasballid ei ole need kõige tõelisemad?

Sellepärast, et üliõpilane ei taha akadeemiliselt lõbutseda. Ta tahab lõbutseda nii, et tal oleks lõbus. Varisegu mäed ja kukkugu metsad, peaasi, et pulli saaks!

SELLE MÕTSAR

➤ **AIN PROTSINI foto**

Tudengifolkloor

Üle kümne aasta tagasi hakkasin teadlikult tähelepanu pöörama tudengitraditsioonile ja koguma üleskirjutusi üliõpilaste lauludest ning tavadest. Peamiselt isiklike kontaktide kaudu on mõndagi kogunenud. Kogutut säilitatakse Kirjandusmuuseumis. Järgnevalt esitan valiku seni laekunud lauludest. Kuna materjal on veel süstematiseerimata, olgu ta esitatud kronoloogilises järjekorras.

1946 tegi toonane ajalooüliõpilane Ea Jansen rahvalikule viisile sõnad, mis on pealkirja «Mackintosh» all tuntud, tänaseni. Suust suhu rännates (folkloriseerudes) on laul saanud mitu erinevat varianti. Järgnevalt tekst sellisel kujul, nagu 1985 E. J. seda ise pakkus.

JAAN MALIN

Mackintosh

Kord suveõhtul metsik ratsu
mu väravasse kandis su.
Sind unustada ma ei katsu,
see vaev, ma tean, on asjatu.

Mus kohe kummaliseks tuju
lõid su furaška uljas šnitt,
su roosad palged, habras kuju,
kolm punatähe ordenit.

Ja kuis su vestlus mind veel hurmas,
kui väikselt võtsime siis koos,
see hetk muud mehed mulle surmas,
mu süda sulas kürassoos.

Kuid ühel päeval selgus kaine
julm, jube, õudne, võigas tõik:
sul juba keegi teine naine,
üks donna nagu tordilõik.

Ei kustunud mu lootus siiski,
kuigi mu südant näris piin.
Fortuuna taas meid kokku viiski,
me huvid sidus jälle viin.

Siis neegripoiste rütmi ilu
ma tundsin, vaikselt võlus sind,
ja kui me sõime köögis kilu,
siis uskusin, et sallid mind.

Siis ootasin sind oma lossis
ma tornikambris, üksik neid.
Sa tulid mustas mäkintošis
ja kõlistades kannuseid.

Täis hämarpehmet valgust tuba
ja tundus loomulikki, et
sa vaikselt palusid mult luba
siis süüdata üks sigarett.

Ja kui mul' tundus, et ma näinud
veel polnud, et su pilk nii hell,
siis küsisid: «Kas juba käinud
Te vene kunstinäitusel?»

Sa läksid, ja sust jäi vaid koni
mu tuhatoosi suitsema,
ei enam iial küll vist roni
mu tornitrepist üles sa.

Oh jumalaga, nukuleitnant,
mu loost see laul on vilets skeem,
kuid seda fakti ei saa peita,
et ikka mulle sa probleem!

DOKTORID JA KANDIDAADID*

Lugesin hiljuti hr. Janno Reiljani memorandumit habilitatsiooni vajalikkusest ja tingimustest täisprofessuuri kujundamisel Tartu Ülikoolis. Hr. Reiljan väitleb Tartu Ülikooli Saksamaal kasutatava teaduskraadide süsteemi sisseviimise nimel. Peamiseks argumendiks toob ta selle, et Eesti kuuluvat saksa kultuuriruumi. Nõustudes üldiselt enamiku punktidega (eriti sellega, et praegu ei ole ilmselt sobilik sisse viia eluaegset professuuri), ei ole ma siiski veendunud niisuguse ulatusega habilitatsioonisüsteemi sisseviimise kasulikkuses, nagu seda soovitab hr. Reiljan.

Nagu hr. Reiljan kirjutab, sarnaneb saksa teaduskraadide hierarhia teatud mõttes nõukogude, s.t. VAK–i süsteemiga. VAK–i kandidaadile vastab enam–vähem saksa doktorikraad ja VAK–i doktorile saksa habiliteeritud doktor. Täisprofessori koht eeldab habiliteeritud doktorikraadi.

Püüdes põhjendada saksa kraadihierarhia sobivust Eestile, kirjutab hr. Reiljan: «Kosmopoliitilise ja sügavate kultuurijuurteta ameerikalike lähenemisviiside propageerimine Tartu Ülikooli jaoks on vastutustundetu». Paraku, kuigi Ameerika akadeemiline elu on küll üpris kosmopoliitiline, ei saa eitada ameerika teaduse ja ülikoolihariduse korralduse erakordset edukust, mis suuresti (nii mõnegi inimese arvates peamiselt) on tänu võlgu just oma kosmopoliitilisusele. Ei tahaks ka hästi nõustuda kõlama jääva mõttega, nagu oleks kõik, mis väljaspool saksa kultuuriruumi (näiteks habiliteeritud doktorikraadi puudumine), ameerikalike lähenemisviiside näide. Teaduskraadide süsteemis on Saksamaa näol tegemist pigem erandiga muu maailma kontekstis.

* * *

Pärast Eesti väljumist VAK–i mõjusfäärist kerkis teravalt esile küsimus, kuidas diferentseerida senist VAK–i doktorit ja kandidaati. Vastab ju kandidaadikraad sageli umbmääraselt ingliskeelse maailma PhD–le, ning kui senised kandidaadid ennast doktoriteks kuulutavad (mida ingliskeelsetel nimekaartidel ka alati on tehtud), kaob senistel doktoritel formaalne klassivahe oma kandidaatidest kolleegidega. Klassivahe säilitamiseks näib olevat kaks võimalust: kas ajada TÜ doktorikraadi nõuded ülikõrgeks või viia ametlikult sisse habiliteeritud doktorikraad, mis vastaks senisele VAK–i doktorile.

Siinkohal nõustun ma täielikult hr. Reiljaniga selles osas, et habiliteeritud kraadi sisseviimine on tunduvalt kasulikum kui üldise doktorikraadi nõuete kõrgeksajamine. Viimasel juhul tuleks TÜ lõpetajal näha sama nimetusega kraadi saamiseks palju rohkem vaeva kui tema kolleegil suvalisest välisriigist. On raske ette kujutada, et keegi nõustuks vabatahtlikult sama töö eest madalama nimega (näiteks magistri) kraadi saama. Seetõttu võib kraadiõppest huvitatute hulk üpris väikeseks kujuneda ja kõik kraadihuvilised püüavad iga hinna eest pääseda kraadiõppele välisülikoolides. Väheveenev on ka väide, et ülikõrgete nõuetega doktorikraad annab TÜ doktorile välismaal erilise tunnustuse — niikuinii ei tea üldsus TÜ eripärast mitte midagi, lähemad kolleegid aga teavad teadlase taset sõltumata tema kraadi spetsiifikast.

*** J. Reiljani artikkel «Memorandum habilitatsiooni vajalikkusest ja tingimustest täisprofessuuri kujundamisel Tartu Ülikoolis» ilmus küll juba ammu, nimelt 25. septembril. T. Tammetini jõudis see materjal alles hiljuti, sest nüüd hakkas ülikool saatma välismaale elektronpostiga «UT» ülikooliteemalisi artikleid. Ka T. Tammeti kaastöö jõudis meieni elektronposti abil. Samal teemal on saabunud elektronpostiga kaastöö J. Vilolt Helsingist ja K. Kaarlilt Taivanilt.**

TANEL TAMMET,
Göteborgi Ülikooli fil. dr.

(Järgneb)

25% päevapalgast linnavalitsusele,

kui tahate parkida auto tööpäevaks ülikooli haldus– või keemiahoone ette

Tartu linnavalitsus kavatseb muuta sõidukite parkimise Jakobi tänaval tasuliseks ning kasseerida ühe tunni eest 60 senti, teatas septembrikuus ajaleht «Postimees».

Oktoobris pöördus Tartu Ülikool Tartu linnavalitsuse transpordiosakonna poole palvega säilitada Jakobi tänava lõik **Ülikooli tänavast Munga tänavani** ülikooli töötajate autodele tasuta parkimiseks. Samuti palus ülikool säilitada nimetatud tänavalõigul ülikoolile mittekuuluvale transpordile sissesõidukeelu.

Pöördumises linnavalitsuse poole tegi ülikool ettepaneku, et Munga ja Ülikooli tänava vahelist lõiku võiks vaadelda TÜ sisehoovina, sest see on piiratud ainult ülikooli hoonetega ning selle sulgemine mitte ülikooli transpordile ei takista liiklemist Tartu kesklinnas. Oma pöördumises märkis ülikool ka seda, et parkimiskohtade arvu suurendamine Jakobi tänaval võib takistada ülikooli automajandi ja lao tööd.

Linnavalitsuse transpordiosakonna juhataja kt. Sulev Sannik saatis ülikooli pöördumisele järgmise vastuse:

Teatame, et Tartu kesklinnas, s.h. Jakobi tänava Rüütli ja Munga tänava vahelisel lõigul, muudetakse sõidukite parkimine tasuliseks liikluskoormuse vähendamiseks. Me ei soovi mitte suurendada sõidukite arvu mainitud tänavalõigul, vaid seda hoopis vähendada, kuna kesklinna piirkond on praegu ummistatud autodest. Niisiis ei peaks tekkima lisatakistusi automajandi ja TÜ lao juurde pääsemisel, sest parkimiskohti juurde ei moodustata.

Jakobi tänava lõiku Ülikooli tänavast Munga tänavani ei saa pidada ülikooli sisehooviks, kuna see on linnatänav ja peab olema avatud kõigile liiklejaile. Pole võimalik sisse viia ainult ülikooli töötajatele mõeldud lubade süsteemi, kuna seda ei näe ette kehtiv seadusandlus ega ole seda ka võimalik kuidagi kontrollida.

* * *

Paljud TÜ töötajad loodavad, et linnavolikogu liikmed, eriti need, kes töötavad ka ise ülikoolis, ei lase linnavalitsusel oma kavatsust ellu viia.

Toimetus

BÜROKRAATIA EHITAB KOMMUNISMI*

Reformikomisjoni targal soovitusel ja rektori korraldusel on TÜ–s keelatud õppejõudude palkasid diferentseerida. Kommunistliku maailmakäsitluse keskne kaanon on järgmine: kõik inimesed on võrdsed, nende töö ja selle tulemused on võrdsed ja sellepärast peab ka nende palk võrdne olema. Kuivõrd mitmel pool maailmas on esinenud ketsereid, kes väidavad vastupidist, siis tuli nende võimalik vahelesegamine bürokraatia jumalikesse sfääridesse kõigevägevama enda käskkirjaga eos maha suruda/— — —/

Sellega astus bürokraatia uue hiilgava sammu kevadel professorite valimistega alanud kommunismiehitamise sinimust–valgel etapil/— — —/ Samasugusel jumalikul (s.t. lihtsurelikule mõistmatul) alusel on sageli täidetud ka dotsentide, vanemõpetajate ja assistentide, aga samuti ka eri järku teadurite kohad. Kui sellistes tingimustes lubada (EV valitsus on seda hirmsaid tagajärgi tajumata oma seadusega lubanud) palkade diferentseerimist, siis tekib kohe ka küsimus selle alusena kasutatavatest kriteeriumidest. Kui nüüd mõni turumajanduse ideedest nakatunud hull peaks sellise kriteeriumina välja pakkuma teadusliku kvalifikatsiooni (selle arvestamise kui ülikoolitöökspuhul absoluutselt mittevajaliku, võib–olla koguni kahjuliku keelas rektor kategooriliselt ära) ja tööpanuse, siis on kogu ilus bürokraatlik süsteem mokas. Paned bürokraatlikult kena ja väärika inimese talle väärilisele kohale, kuid seal hakkavad kolleegid talt tööd nõudma, selle tulemusi analüüsima, võrdlema... Mõnd bürokraatlikult tublit inimest võidakse hakata palgaga nöökima /— — —/

Avaldame artikli lühendatud kujul, jättes sealhulgas välja juba varem J. Reiljani poolt käsitletud professorite valimise teema.

Oma artikli lõpus mainib J. Reiljan, et nii rektor, reformikomisjon kui O. Andla on lämmatanud kõik TÜ majandusteaduskonna katsed EV seadusega ette nähtud vägagi ahtates piirides ja ette antud palgafondi raames diferentseerida õppejõudude palkasid. (*Toim.*)

JANNO REILJAN,
majandusteaduskonna professor

VASTAB PROREKTOR PROF. PEETER TULVISTE

8. oktoobril otsustas ülikooli valitsus õppejõud minimaalpalkadest keskmistele palkadele üle viia neis teaduskonnis, kus palgafondi kokkuhoid läbi viidud. Enne poleks palkade diferentseerimine võimalik olnud, sest raha ei jätkunud minimaalpalkadekski. Nüüd saaks diferentseerida küll, aga valitsus ei pidanud seda otstarbekaks, kuni pole välja töötatud kriteeriume, mille alusel diferentseerida, ega vastavat protseduuri (kes ja mille järgi otsustab, kui palju keegi palka saab). Üksnes staaži põhjal diferentseerimist, nagu varem tehti, ei pidanud valitsus õigeks.

Varsti esitab reformikomisjon valitsusele õppejõudude ja õppejõukandidaatide tegevuse hindamise skeemi, mis võib olla ka palkade diferentseerimise aluseks. Ettepanekud protseduuri asjus on teretulnud.

Eesti filoloogid akadeemilisse loomaaeda

Reedel, 27. novembril viidi läbi traditsiooniline eesti filoloogide akadeemilisse loomaaeda vastuvõtt.

Tavaks on kujunenud ka eneste kõrvuasetamine esimeste eesti soost sõnaarmastajatega (kes TÜ–s õppinud) nagu Kristian Jaak. Tõsi, noored tudengid ei näidanud sedapuhku üles piisavat sissevõetust idealismusest ja pelgasid suurmehe jala kõrvale seisatada — Peeter Oleski eeskuju ilmselt ei nakatanud (foto nr. 1) ning Petersoni lilledega ei soojendatud. Ka üliõpilashümn ei kostnud ilmselt ta kõrvu.

Kõrgustesse püriti küll, seda eriti siis, kui dokumentide vormistamiseks läks. Mõned formaalsed küsimused, sest võtmed on juba taskus; — ja tartuvaimne Vana Laar (foto nr. 2) (eesotsas Kalle Voolaiuga) võis Uuele koha kätte näidata. Nagu pildilt veel näha, pani IV kursuse piigasid mõne rebase pürgimistuhin kadestamagi.

Kohal oli ka nagu alati teisigi noortejuhendajaid. Sel korral mittetäielikus vormis korravalvur Tiia Köss ja selgitustöö oma õlule võtnud Arne Merilai. Nimetatud õppejõud osalesid teiseaastalaste võistkonnas («Saamlase uni») ka viktoriinil. Ometi tuli esikohta jagada naaberseltskonna FJB–ga. Auhinna pruukimiseks jõuti siiski leppimiseni ja lauad lükati kokku, et tantsupõrandalegi ruumi teha.

ERVIN SOONE tekst ja fotod

Veel üks...

(Algus 1. lk.)

Michael Story räägib, et esinejaks ei sünnita, vaid saadakse. Kunagi oli ka tema teoloogiatudengist puterdaja, kellele õppejõud soovitasid kirikuõpetaja töö asemel haiglavaimuliku kohta. Siis oleks korraga vaja tegelda ainult ühe inimesega, kes pealegi lamab voodis ning teda ei vaata. Storyst sai aga see, kes nüüd on, tänu harjutamisele ja kuulsate kõnemeeste kuulamisele. «Isiksustelt tuleb õppida» — sai tema deviisiks. Nüüd tuli ta niisamasugust võimalust pakkuma Eesti noortele. Sellelt kohtumisõhtult «The BEST Clubis» lahkus küll igaüks mõnegi idee võrra rikkamana.

* * *

Sellised kohtumised ongi «The BEST Clubi» üks põhilisi tegutsemisvorme, mis aitavad kaasa klubi peamisele eesmärgile: tuua maailma Eestisse, et anda ärksamatele noortele võimalus end arendada. Loomulikult ei maksa endale ette kujutada üdini akadeemilist õhkkonda. Hoopis vabama meeleolu loomiseks vajalikud komponendid tants ja baar on täiesti olemas. Kuid «The BEST Clubis» mitte lihtsalt ei veedeta aega, vaid tehakse seda huvitavalt.

Järgmine üritus toimub juba **12. detsembril kell 18.** Siis saab selgeks, kuidas Aafrikas naist/meest võtta. Muidugi võivad tulla ka kõik need, kel pole lähemal ajal Aafrika–reisi plaanis, või kes juhtumisi juba on abielus. Loomulikult toimub lihtsalt mäng; kus osalised pannakse kogenud suhtlustreenerite käe all täiesti tundmatusse olukorda. Usun, et pärast seda õhtut on nende asjade nimekiri, mida Sa kunagi teha ei julgeks, tublisti lühenenud.

Kohtumiseni «The BEST Clubis»! (Aleksandri 14 II korrus, sissepääs küljeuksest).

KARIN B. SEPANDI,
majandustudeng

INFO • *INFO*

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on **kolmapäeval, 16. detsembril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis.** Kavas **Tõnu Luige** loeng «Süü ja saatus ehk kreeka tragöödia Hegeli vaates».

TARTU NORRA SELTSI

teine ettekanne Norra ajaloost (keskajast ja kuningatest) on **kolmapäeval, 16. detsembril kl. 18.15 ph. aud. 102.**

NÕUANDEID,

kuidas odavalt ja tervislikult toituda, saab **kolmapäeval, 16. detsembril kl. 18 Jakobi 5 aud. 301.**

MAGISTRITÖÖ KAITSMINE

Reedel, 18. detsembril kl. 12 on matemaatikateaduskonnas (Vanemuise 46, aud. 107) **Heiki–Jaan Kaalepi** magistritöö «Tekstülesannete mõistmine arvuti poolt» kaitsmine. Retsensendid on dots. M. Koit ja tehn. kand. J. Penjam.

ITAALIA SPORDITEADLASE LOENG

Neljapäeval, 17. detsembril kl. 10.15 peab raamatukogu saalis Itaalia Spordiinstituudi teadusdirektor prof. **A. Dal Monte** loengu «Meetodid vastupidavustreeningu efektiivsuse kontrollimiseks eri spordialadel». Osa võivad võtta kõik, kes on huvitatud treeningu kaasaegse korralduse probleemidest või lihtsalt sellest, mis viis Itaalia spordi tõusuteele vastupidavusaladel.

Spordibioloogia osakond

MAGISTRANDID!

Alates kevadsemestrist on teil võimalik osa võtta keelekeskuses organiseeritavatest keelerühmadest (inglise või saksa keel algajatele ja edasijõudnutele). Registreerimine 23. detsembrini keeltemajas (ruum 313, tel. 35 267).

Keelekeskus

ANDMEANALÜÜSI KURSUS

Matemaatilise statistika kateeder on lugenud igal kevadsemestril doktorantidele ja magistrandidele statistilise andmeanalüüsi kursust, s.h. personaalarvuti kasutamisest teadusliku andmestiku statistilisel analüüsimisel. Seda jätkab Matemaatilise Statistika Instituut.

Kursust võiksime lugeda ka inglise või vene keeles, kui leidub piisavalt asjahuvilisi, kas välistudengite või meie tudengite hulgas, kes valmistuvad mujal stažeerima.

Praktikume on põhimõtteliselt võimalik läbi viia erinevate programmipakettide abil — näiteks STATGRAPHICS, SYSTAT jm. (SAS, SURVO, SPSS).

Et kursust vajalikul tasemel ette valmistada, palume asjahuvilistel saata **hiljemalt 20. detsembriks** matemaatilise statistika kateedrisse (Vanemuise 46—232) järgmine täidetud miniankeet:

Nimi.....
Teaduskond, eriala.....
Staatus (magistrand, doktorant).....
Soovitav keel.....
Soovitav programmipakk.....

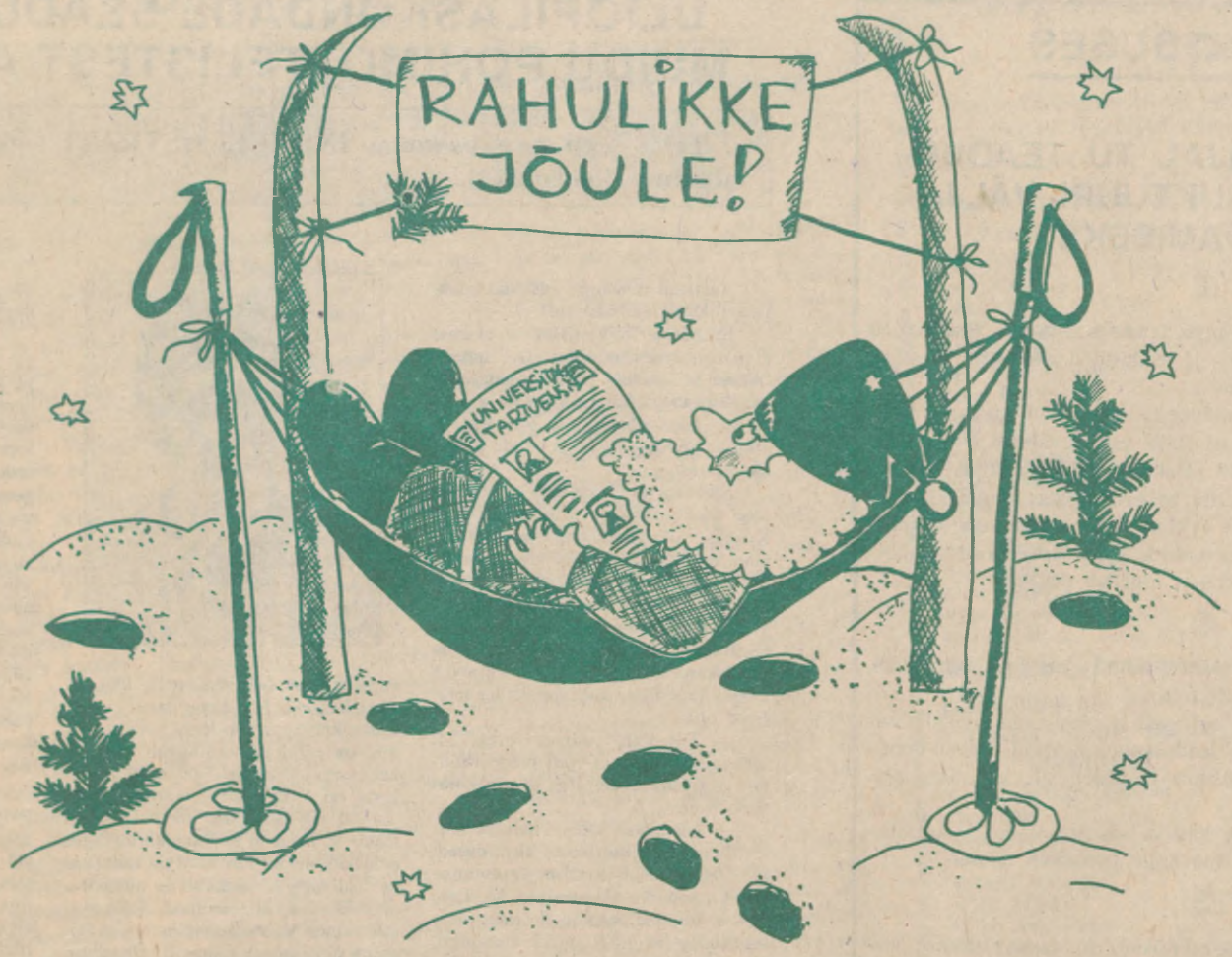
Õppetöö toimub kõigile TÜ õppuritele tasuta. Kohtade arv arvutiklassides on piiratud.

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR

Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180. O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

35 180

ÜLIKOOLI JÕULUÕHTU

Usuteaduskond ja ajaloo muuseum korraldavad kolmapäeval, 23. detsembril kl. 15 ajaloomuuseumis ülikooli akadeemilisele perele JÕULUÕHTU.

(Koorimuusika kooridelt; orelil Pille Taniloo).

Kõik on oodatud!

Briti Nõukogu uurimis-stipendiumid

1993/94. õ.-a. 3 kuust 1 aastani.

Erialad: English Language Teaching, Educational Management, Publishing & Information Management, Economics, Political Science, Local Government, International Law, Business & Management, Banking and Finance, Environmental Studies, Agriculture.

Avalduste esitamise tähtaeg 6. jaanuar, aadressil The British Council, Sakala 23—206, Tallinn. Välissuhete osakond

Toimetus tänab

oma kõiksugu abilisi, lugejale nähtavaid (autoreid) ja nähtamatuid (kõik, kes jäävad nn. eesriide taha, aga kelleta leht valmis ei saaks — trükikoda, igasuguseid ülikooli allasutusi, kellel toimetusega pistmist ja vastupidi) ja ette oleme tänulikud ka igale uuele koostöösoovijale. Samuti otsime ka joonistajaid, luuletajaid, humoriste... Ette veel niipalju, et soovitavamad on lühemad lood ja isegi väga soovitame kinni pidada tähtaegadest (kaastöö, v.a. muidugi uudis!, peaks toimetuses kohal olema vähemalt nädal enne lehe ilmumist).

Lumiseid jõule ja igal juhul paremat uut aastat, kui oli 1992!

Toimetus

Tänase lehe jõulujoonistused on MARGUS SANGLEPALT

JÕULUDEST JÕULUDENI

Aastavahetuspühade saabudes heidame pilgu möödunule ja vaatame, pisuke ärevus südames ning igatsusehelk silmis, tulevikku. Mida toob kaasa uus aasta? Saab ehk saatusekõverat enese kasuks käänata? Vanad uskumused pajatavad nõndaviisi...

* * *

— Kui jõulu esimese püha öösel keriku uksest sisse vaatad, siis näed, kuis sind laulatatakse ja kellega, ja kuis sind maetakse.

< Halliste

— Esimese jõulu öösel kiriku ukse ees põlvili kolm korda «Meie isa palvet» lugeda. Siis ukse võtme august altari poole vaadata. Sääl võib peast tulevikku näha, kas laulatatakse, maetakse...

< Paistu

— Jõululauba õhtu läksid kõik kiriku, keegi välja külasse ei läind. Lamp põles öö otsa. Toodi õlevihk sisse, kui palju lapsi oli, siis kaks. Sääl põhu pääl visati kinga. Kui ots läks väljapoole, siis üks inimene perest lääb sel aastal välja.

< Pühalepa

— Jõulu ja nääri laupääva öösel on se tähendus. Kui Ette tuppa Haegutad, tulla surm sell aastal. Aga taha tuppa on elu.

< Risti

— Õnnelik inimene, kes jõulu laupääva õhtul aevastab.

< Karksi

— Jõuluöösel mindi risttee peale, kui seal kuuldi kellade tilinat, pidid tulema pulmad, kui aga toksimist, siis matused.

< Antsla

— Jõuluööl, siis mõni, kes tahtse kavalusi, läts türaja pääle. Sääl siis näüdäti tälle, kas saa mehele või ei. Ilma elo, seo om väega vigurine.

< Vastseliina

— Kes jõuluöösi võtab viha kätte ja läheb jääle, kuuleb inglite laulu.

< Kolga-Jaani

— Kui vanapaganad tahad näha, mine jõululaupäeva õhtul õue, piibel käes, siis näed teda maja katusel.

< Kolga-Jaani

— Kui kirikust tagasi tuldi jõulude ajal, siis põletati kodus jõulupuud. Kella 12 ajal valati tina. Vaadati läbi klaasi ja mõni nägi oma peigmeest. Laudlina on laua peal, selle peal klaas, laulatussõrmus sees — siis näedki peigmeest.

< Simuna

— Vana-aasta õhtu valatakse tinast õnne ja viiakse vesi ristteele, siis saab näha, kuidas vaimud veest läbi sõidavad.

< Jõhvi

— Õnnevalamine toimus jõulu teisel pühal, vana-aasta õhtul, kolmekuningapäeval. Õnnevalamisega ennustati tulevikku aasta peale ette.

< Põltsamaa

— Jõulupühädä ajal tõivad vanatüdrukud kuke tuppa. Iga vanatüdruk tõi ka pihutäiä õtri ehk kauru ja pani põrandale. Miskise vanatüdriku hunnikust kukk kõige ennemb sööma hakkas, see arvas saama kõige ennemb mehele.

< Jõhvi

— Jõuluõhtul lihakondid panti õue lume sisse. Kui koer öösi ära viind — tüdruk saab mehele.

< Varbla

— Jõululaupäeval tuleb istuda piibel lahti peegli ette. Kelle kuju siis peeglis nähakse, on tulevane abikaasa.

< Vändra

— Vana-aasta õhtul pani tüdruk ööseks klaasiga vee sängi alla. Kes tuttavatest poistest andis tüdrukule juua, sellest poisist pidi tüdrukule mees saama.

< Kraasna

— Pandi üks kauss veega sängi alla ja üks pilbas peale. Kes sind aitama tuli, kui uppuma akkasid — unes — see oli tulevane.

< Türi

— Keegi ei tohtinud olla ihnus jõulu-laupäeval, muidu Jumal ei õnnista saaki.

< Läänemaa

— Vana-aasta õhtul pandi rahakotti kala soomuseid. Siis pidi uuel aastal olema alati raha.

< Tartu-Maarja

Kirjandusmuuseumi rahvaluuleosakonna kartoteeki sirvis proua Varje Sootaki palvel

M. K. JÕULUPUU

TÜ VALITSUSES

● 10. detsembril ●

● Valitsuses võeti vastu mitu korda arutusel olnud **töölepingu sõlmimise käskkirja projekt,** mis hakkab kehtima 1. veebruarist. Töölepingu sõlmib vahetu töökorraldaja töötaja juuresolekul ning see kooskõlastatakse dekaani või vastava osakonna juhataja, plaani–finantsosakonna ja kaadriosakonna juhatajaga ning juriskonsuldiga. Kõik edaspidised muudatused töölepingus vormistatakse käskkirjaga ning kantakse töölepingu mõlemale eksemplarile (üks asub kaadriosakonnas, teine töötaja käes).

● **Prorektor prof. Peeter Tulviste tutvustas teaduskondade struktuuri väljaarendamise juhendmaterjali projekti, mis kinnitati.** Selles on mõned muudatused võrreldes varem kinnitatud dokumentidega. Valitsus otsustas teha TÜ nõukogule ettepaneku **valida dekaane kolmeks,** mitte viieks aastaks (see võimaldab kandideerida ka neil, kes ei soovi teadustööst pikemat aega eemal viibida). Järjepidevuse tagamiseks teaduskondade haldamises ja dekaanide jooksva administratiivse töö mahu kahandamiseks lubatakse sisse seada **teaduskonna sekretäri ametikoht.**

● **Arutusel oli ka magistrandidele ja doktorantidele lisateenistuse lubamine.** Otsustati neil lubada töötada õppetöö kõrvalt, samuti seada stipendiumi saamine ning magistriõppesse või doktorantuuri jäämine sõltuvusse individuaalplaani täitmisest. Doktorantuuri põhimäärusesse tehakse muudatus aruandluse korra kohta — aruandlus tuleb teha kord semestris.

● **Prorektor Vello Peedimaa informeeris valitsust «Raimla» vilistlaskogu pöördumisest TÜ valitsuse poole anda praegu TÜ bilansis olev lasteaiana kasutatav maja neile kui õigusjärgsele omanikule tagasi,** mida esialgu kasutatakse edasi lasteaiana. (Vt. ka «UT» nr. 34). Valitsus oli sellega nõus.

NR. 37 (1697)
REEDE,
18. DETSEMBER,
1992
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 20 SENTI

Universitas Tartuensis

JÄRGMINE
«UT»
ILMUB
8. JAANUARIL

TÜ VALITSUSES

JUHENDMATERJAL TÜ TEADUSKONDADE STRUKTUURI VÄLJAARENDAMISEKS

①

TÜ õppe– ja teadustöö toimub **teaduskondades.** Teaduskond korraldab oma valdkonnas õppe– ja teadustööd iseseisvalt. Teaduskonda juhivad nõukogu ja dekaan.

Dekaani valib teaduskonnanõukogu laiendatud koosseis (liikmed: kõik professorid; üliõpilasi 25% valijate arvust — vt. TÜ nõukogus 31. 01. 92 kinnitatud «Dekaani valimise korda TÜ–s») teaduskonna korraliste professorite hulgast* viieks (kolmeks) aastaks. Rektoril on õigus määrata dekaani kohusetäitja kuni valimisteni. Teaduskond võib oma ressursside arvel sisse seada teaduskonna sekretäri ametikoha. Sekretäri nimetab dekaan.

②

Teaduskondades, kus õppe– ja teadustöö spetsiifika seda nõuab, võib luua osakondi.

Osakondi juhivad osakonnanõukogud ja osakonnajuhatajad. Osakonnanõukogud võivad omada teaduskonnanõukogu õigusi õppe– ja teadustöö korraldamisel osakonna erialadel, s.h. valimiste läbiviimisel.

Osakonna juhataja valitakse kaheks aastaks osakonna korraliste professorite hulgast osakonnanõukogu poolt (vt. märkus*).

③

Teaduskonna põhilisteks struktuuriüksusteks on **instituudid.** Teaduskondades (osakondades), mille struktureerimine instituutideks ei ole otstarbekas, täidavad instituudi funktsioone osakonnad. Instituudid ühendavad reeglina mitut, erialaselt seotud õppetooli (professuuri), mis nimetatakse ülikooli struktuuris.

Instituut on administratiivselt liigendamata (temas ei saa moodustada koosseisulisi laboreid jt. allüksusi), tema organisatsioon määratletakse tema töökorraldusega.

Instituudis võib olla õppetoolide poolt otseselt hõlmamata eelarvelisi teaduslik–pedagoogilisi üksusi, samuti (väljapoole instituuti suunatud) spetsiifiliste ülesannetega töörühmi.

Instituudis võib olla grantide, lepingute või muul alusel finantseeritavaid ajutisi töörühmi.

Instituuti juhib instituudi juhataja, kelleks on üks korralistest professoritest. Instituudi juhataja kinnitab rektor dekaani esildise põhjal.

Instituudil võib olla oma nõukogu.

Õppejõudude, teadurite jt. töötajate töökohad on instituudis. Instituutide koosseisus ei ole allüksuste juhatajate ametikohti. Instituut on eelarve, finantseerimise ja aruandluse subjekt. Ülikooli raamatupidamine peab instituutide tulude ja kulude kohta eraldi arvestust.

④

Õppetool on korralise professori erialaselt määratletud ametikoht (e. professuur) kui ka selle juurde kuuluv teaduslik–pedagoogiline meeskond.

Korralise professori puudumisel võib õppetooli täita käskkirjaliselt määratud kohusetäitja.

Õppetool meeskonna mõttes on määratletud korralise professori vastutusega õppe– ja teadustöö korraldamise eest oma erialal. Õppetool ei ole struktuuriüksus juriidilis–administratiivses mõttes (töötajad töötavad N instituudis NN õppetooli juures (või NNN töörühmas)).

⑤

Arstiteaduskonna kliinikud on instituudi õigustes.

⑥

Suurtes instituutides võib ette näha instituudi majandusjuhataja ametikoha.

Kinnitatud TÜ valitsuse koosolekul 10. detsembril 1992 (protokoll 18).

VEERA ANT,
TÜ teadussekretär

---

* Kui dekaani ja os. juhataja kohale ei esitata korraliste professorite kandidatuure, võib rektor teaduskonnanõukogu taotlusel lubada ka teiste õppejõudude valimist dekaani ja osakonnajuhataja kohale.

TÜ VALITSUSES

● 15. detsembril ●

● Arutusel olnud **filosoofiateaduskonna struktuuri projekt** otsustati esitada 18. detsembril toimuvale TÜ nõukogule.

● Nõukogusse otsustati suunata ka **TÜ akadeemiliste astmete (ametikohtade) projekt.** Selle järgi on TÜ akadeemiline hierarhia 3–astmeline (erandina 4–astmeline). Õppejõud: professor (korraline, erakorraline, emeriitprofessor), dotsent, vanemassistent (või lektor), assistent; teadurid: vanemteadur, teadur.

● Rektor tutvustas ja valitsus kinnitas järgmise aasta **teadusеelarve palgafondi jaotuse** teaduskonniti. Jaotamisel arvestati ka Rootsi ekspertiisi tulemusi.

● Vaatluse all oli ka **1993/94. õ.–a. akadeemiline kalender.** Järgmist õppeaastat otsustati alustada esmaspäeval, 30. augustil.

ÜLIÕPILASKONDADE SEADUSEST JA MUIDU PÕHIMÕTTELISTEST ASJADEST

TÜÜ Valitsuse esimehe INDREK OSTRATI sõnavõtt 9. detsembril edustuse koosolekul

Austatud eesistuja, austatud edustuse liikmed ja külalised!

Ilmselt me kõik mööname, et Eesti praegune seadusandlus jätab tervikliikuse seisukohalt palju soovida ning annab peaaegu kõiges võimaluse otsida juriidilisi ebatäpsusi. Erandiks ei ole ka üliõpilaskonnad ja nende õiguslik staatus.

Küsimus oli üleval juba enne edustuse teise koosseisu esimest istungit. Kriitikat üliõpilaskonna juhtorganite pihta oli tehtud suuresti ning seaduste mahajäämus reaalsest elust ei andnud võimalust asuda konkreetsete tegude juurde, mis ajapikku oleks suurendanud tudengite poolehoidu oma esindusorgani vastu. Sügis 1992 andis kõigile kiirenduse kahe sündmuse läbi. Need olid:

— Tiit Vähi valitsuse otsus 24. septembrist, millega viidi proportsioonist välja miinimumpalga ja stipendiumide suhe;

— Ühenduse «Res Publica» kolme liikme edustusesisesed ähvardused.

Otsusekindel ja kiire tegutsemine teenis eesmärki. Peaminister M. Laariga kohtumine määrati 3. novembrile. Küllap te kõik, head kaaslased, mäletate edustuse mandaati I. Ildile, K. Tarandile ja siinkõnelejale, mis andis volitused rääkida stipendiumidest, õppelaenusüsteemi väljatöötamisest ja rakendamisest ning üliõpilaskondade staatusest. Algas pidev ja tihe koostöö Eesti Vabariigi Valitsusega, mis on tänaseks ka juba vilju kandnud.

Edustuse liikmed ühendusest «Res Publica» ähvardasid meid kohtumenetlusega minu mälu järgi juba esimese koosoleku lõpul ning oma ähvarduse tegid nad teoks 4. novembril, tõsi küll, mitte oma kätega, vaid teiste kaudu. Ma olen sügavalt tänulik V. Peebule, P. Kamale ja P. Turkinile, et nad oma pidevate kriitiliste, kuid samas ka lahmivate märkustega kiirustasid meid pidevalt tangant.

Samas on mul sügavalt kahju, et kolm «Res Publica» liiget tulid välja vaid negatiivse programmiga ning et nad ei tahtnud ega taha praegugi (või ehk ei suudagi??) mõista peamist, mille suunas üliõpilaskonna juhtorganid koosoldud ligi kahe aasta jooksul on liikunud. See on olnud püüd üksteist mõista, koostöö ja positiivselt meelestatud tegutsemine. See on tehapüüdmise vaim ehk nagu esmaspäevaõhtuses raadiosaates väljendas end üks tudengineiu: «Sellest pole midagi, et esialgu konkreetsed tulemused puuduvad. Andkem neile aega, küll siis ka tulemusi näeme!» Ning kõrvalt toetas teda noormees: «Võib–olla on neil siiamaani liiga vähe võimu olnud, on ju puudunud võimalused majanduslikuks tegevuseks.» Vaat see on minu arvates keskmise üliõpilase suhtumine. Aga loomulikult ei pea minuga nõustuma.

Täna toimub käesoleva aasta viimane edustuse koosolek. Edustus andis oma esimesel koosolekul toimunud valimistega «Res Publica» liikmetele tegutsemisvõimaluse. Meenutagem — revisjonitoimkonna liige P. Kama, sotsiaal– ja haridustoimkonna liige V. Peep, põhikirja parandamise toimkonna liige P. Kama. Tööpõld missugune, kas pole?

Ma olen P. Kama käes näinud põhikirja parandusettepanekuid, need olid ühel hetkel isegi minu laual, ent siis kadusid, taas oli põhjenduseks vajadus veel kord lihvida. Tagasi pole need jõudnud, põhikirja parandamise toimkond pole isegi kokku saanud. Oma puuduvat organiseerimisvõimet ei peeta aga millekski, kirjutatakse artikkel ülikooli lehte, kus põhiliseks on

enesehaletsus («kuidas meile küll liiga tehakse») ja otsene laim («teise astme kuritegu, viie tonni suhkru vargus, on pälvinud teenimatult vähe tähelepanu»). Sotsiaal– ja haridustoimkond sai kokku kahel korral, mil K. Tarand tutvustas oma ideid. Seejärel teatas V. Peep, et K. Tarandil on õigus neil koosolekuil osaleda vaid toimkonna loal ning loomulikult ei ole koosolekuid edaspidi toimunud. Selle asemel esineb V. Peep raadios otsese laimuga K. Tarandi aadressil. Ühenduse «Res Publica» liikmed tõstsid protesti valitsuse kinnitamise protseduurilise külje vastu, revisjonitoimkonnalt (üks liikmeist P. Kama tundub oma eluhoiakult olevat aktiivne inimene) ei ole rohkem kui kahe kuu jooksul protesti laekunud. Aga ajakirjandusse kõlbab minna küll?!

Arvan, et näidetest piisab. Tegeliku töö ja korrektsete protestidega ei ole «Res Publica» tegelda soovinud. Ainus kasu, mis neist on olnud, on see, et oma alalise põhjendamata ja argumenteerimata kriitikaga on nad muutnud edustuse koosolekud elavamaks, kuid, head sõbrad, nõustugem: see ei saa olla eesmärgiks omaette.

Ilmselt ei üllata ma mitte kedagi väitega, et ühenduse «Res Publica» liikmed lasksid end edustusse valida vaid selleks, et takistada selle kogu tööd. Tõsi, me teame, et enne edustuse eesistuja ja valitsuse moodustaja valimist tegelesid nad aktiivse *lobby*'ga, et tõrjuda eemale EUS–ÜS «Liivika» ühisnimekiri ning liituda teistega nende vastu. Nagu nad ise on hiljem eravestlustes tunnistanud, ei oleks sel juhul kohtunik Kägu Tartu Linnakohtust hagi oma silmaotsaski näinud. Et nende püüdlused siiski vilja ei kandnud, teeb mulle tõsist heameelt. Miks? Tundes nende suhtumist TÜÜ Valitsusse ning nähes alalist kahtlustamist (pehmelt öeldes) kelmuses ja pettuses, arvan ma, et nad kujutavad meid tegutsevat just nii, nagu nad ise oleksid teinud. Andke mulle andeks see mõttearendus, aga minu arvates on see tõsi.

Nende protestil võib olla ka teine põhjendus — kõiges ei suudeta lihtsalt orienteeruda ning tegutsetakse esimeste instinktide mõjul, mis aga kuidagi ei sobi antud hetke ja situatsiooni.

Ma ei ole kunagi olnud diskussiooni vastu, olgu küsimuseks mis tahes. Ma ei ole vastu ka sellele, kui arutatakse üliõpilaskonda kuulumise printsiibi üle. Ei saa ju olla kindel, et õigus on meil, kuid ma panen «Res Publicale» pahaks, et nad lähevad mööda elementaarsetest käitumisreeglitest, samuti seda, et oma tegevuses ollakse ainult destruktiivsed, loov mõte on jäetud tagaplaanile.

* * *

Aitab kriitikast. Mõelgem tulevikule! Meil on väga palju teha ja on väga kahju, kui kolm meie hulgast ei soovi oma loovat energiat üliõpilaste heaks ära kasutada.

Meil tuleb minna edasi. Ülikooliga on olemas põhimõtteline kokkulepe ühiselamute ülevõtmise kohta, ma arvan, et see on väga vastutusrikas ja vaevanõudev töö. Vastuvõetava üliõpilaskondade seadusega avanevad üliõpilaskonnal laialdased majandusliku tegevuse võimalused, mis lõppkokkuvõttes viivad iga üliõpilase majandusliku olukorra paranemisele. Järgmise aasta algusest on oodata õppelaenusüsteemi käivitumist. Jutt on uuest süsteemist, uutest tingimustest ja äraelamist lubavatest summadest. Tööd tuleb teha ülikooli klubiga, koordineerimist vajavad välissuhted. Tegevuspuudust meil ei ole, siit minupoolne meeldetuletus ja palve: edustuse moodustatud toimkond, Teid valiti töötamiseks, asuge siis asja juurde.

Üliõpilaskondade suhtes on väga positiivselt meelestatud ülikooli rektor prof. Jüri Kärner. Tuleval esmaspäeval toimub poolteise kuu jooksul kolmas töökohtumine peaminister M. Laariga. Ka tema suhtumine on soosiv ja ergutab. Meid toetab kõigiti endine EÜL–i esimees, praegune Riigikogu kultuuri– ja haridustoimkonna esimees Sulev Alajõe. Esmaspäevasest «Rahva Häälest» võis lugeda intervjuud kultuuri– ja haridusministri P.–E. Rummoga, kes ütles: «Haridusministeeriumi, üliõpilaste ja pankade vahel käib praegu koostöö; põhipoliitikaks on võimalikult kiire üleminek laenstipendeerimiselt õppelaenudele. Stipendiumid siiski säilivad väga raske majanduslikku olukorra ja eriti silmapaistvate õppetulemuste korral; otsustajaks on iga ülikool ise... Üliõpilaskondade Liidus koostatakse eelnõu seadusele, mis sätestab tudengkonna kui kindla sotsiaalse üksuse selgete õiguste ja kohustustega. Sellel hakkaksid põhinema riigi (ja omavalitsuste) ning üliõpilaste suhted. Ka omandisuhted.»

Seega: seljatagune on meil olemas. Tegutsegem! Kui oleme ise aktiivsed ja nõuame, siis meiega arvestatakse ja meile antakse, ehk parafraseerides M. Laari: «Aidatakse vaid neid, kes end ise aitavad.»

Nüüd lühidalt valminud üliõpilaskondade seaduse eelnõust. Käesolevat mitte veel lõplik variant on minu mälu järgi neljas. See on sündinud pikkade konsultatsioonide tulemusena haridus– ja justiitsministeeriumiga, samuti on meid väga palju aidanud õigusteaduskonna üliõpilased. Seaduses fikseeritud põhimõtteist tahaksin välja tuua tähtsamad:

— üliõpilaskonna liikmed on kõik päevaõppes õppivad üliõpilased ja magistrandid. Üliõpilaskonna esinduskogu võib oma liikmete ringi laiendada doktorantide, täiendus– ja ümberõppijate hulgast,

— üliõpilaskond on igas Eesti rakenduslikus kõrgkoolis ja ülikoolis tegutsev omavalitsuslik ja kasumit mittetaotlev organisatsioon;

— oma põhiülesannete täitmiseks on üliõpilaskonnal õigus arendada majanduslikku tegevust.

Ma ei taha väita, et praegune eelnõu on parim võimalikest, kuid just seesugune lõpuks valmis. Nüüd on see töös erinevais EV ministeeriumides ja peatselt ka valitsuses.

Selle seaduse vastuvõtmine Riigikogus lahendab meie õiguslikud probleemid ning annab vabad käed majandustegevuseks. Meie peame olema valmis väga tõsiseks ja raskeks tööks juba uuel aastal.

Tänan teid!

❄ ❄ ❄

KIIRUSTAGEM KAASA AITAMA TEADUSKOOSTÖÖ TIHENDAMISELE UNGARIGA!

Allakirjutanu palub TÜ rektori ülesandel saata endale kiiresti igasugust teavat, ettepanekuid, seisukohti jm., mis aitaksid ülikoolil liituda praegu mitmel põhjusel järsult aktualiseerunud Ungari ja Eesti teadussidemete tihendamise protsessi.

Saadetiste sihtkoht: soome–ugri keelte kateeder (TÜ peahoone, tuba 201, tel. 35 121).

AGO KÜNNAP,
uurali keelte korraline professor

TARTU ÜLIKOOL JA EESTI LOODUS

Professor Hans Trassi akadeemiline loeng rahvusülikooli 73. aastapäevale pühendatud aktusel TÜ aulas 1. detsembril 1992

(Algus eelmises leht)

Teise rühma moodustavad sajandi teadlastest moodustasid need, kes leidsid ka kohalikus, Eesti- ja Liivimaa looduses probleeme ja objekte, mida tasub uurida. Need olid botaanikud **Alexander Georg von Bunge** (1803—1890; TÜ-s 1836—1867) — Kesk-Aasia ja Iraani floora tuntuim uurija, peale selle Eesti- ja Liivimaa vahetusherbaariumi väljaandja ja «Eesti-, Liivi- ja Kuramaa floora» autor (1853), **Edmund August Friedrich Russow** (1841—1897; TÜ-s 1864—1895), kuulus brüoloog, histoloog ja tsütoloog, kes uuris põhjalikult meie turbasamblaid, kirjeldas meie soodest kogutud materjalidel mitu teadusele uut liiki ja näitas, kuivõrd liigirikas on see perekond Baltimaade flooras, **Johannes Klinge** (1851—1902; TÜ-s 1879—1895), soode uurija ja sooteaduse (telmatoloogia) kui iseseisva teadusharu põhjendaja. Zooloogidest kuuluvad sellesse uurijaterühma **Adolf Eduard Grube** (1812—1880; TÜ-s 1844—1856) — merede selgrootute uurija, Baltimaade ämblikefauna põhjalik tundja, **Georg Carl Maria von Seidlitz** (1840—1917; TÜ-s 1871—1876), darvinist, Baltimaade mardikatefauna uurija, **Maximilian Gustav Christian Carl Braun** (1850—1930; TÜ-s 1883—1886), väljapaistev helmintoloog, Baltimaade limuste, kalade ja veeselgrootute uurija. Geoloogidest kuuluvad siia **Otto Moritz Ludwig v. Engelhardt** (1779—1842; TÜ-s 1820—1841), Uraalide väärismetallimaardlate uurija, Eesti aluspõhja üldise kivimikoostise kindlakstegija, **Caspar Andreas Constantin Grewingk** (1819—1887; TÜ-s 1854—1887), Uraalide smaragdimaardlate uurija, Eesti devoni stratigraafia selgitaja, Baltikumi geoloogilise kaardi koostaja, **Carl Friedrich Schmidt** (1832—1908; TÜ-s 1856—1859), väljapaistev geoloog ja botaanik, siluri ja ordoviitsiumi stratigraafia uurija jpt. Sellesse rühma kuulub kahtlemata ka suurim Tartu Ülikooli kasvandik **Karl Ernst von Baer** (1792—1876; õppis TÜ-s 1810—1814, oli TÜ juures asuva Looduseuurijate Seltsi president 1870—1876), embrüoloogia rajaja ja ligi kümne teadusharu edukas viljeleja, ökoloogilise looduskaitse alustepanija Eestis.

On huvitav, et suurem osa selle rühma teadlastest olid **eestimaalased**, pärit Eestist või Liivimaalt, erinevalt esimese rühma esindajatest, kes valdavalt olid sissesõitnud, ning kes töö lõppedes Tartus ka Eestimaalt lahkusid. Meenutagem, et Schmidt sündis Kaisma, Engelhardt Viisu, Baer Piibe mõisas, Russow oli pärit Tallinnast, Klinge Tartust, Grewingk Viljandist. On ilmne, et lähem side kohalike oludega juba lapsepõlvest peale äratab ka suurema ja sisulisema huvi päritolumaa looduse vastu. Selle rühma liikmed on teadusliku jäävsaavutuste poolest kõige väljapaistvamad, nende uurimused sisaldavad selliseid teoreetilis-metoodilisi uudsusi, mis sunnib nende järeltulijaid ka sada või kakssada aastat hiljem uuesti ja uuesti tulema nende loomingu hindamise ja arendamise juurde. Selle rühma liikmeteks on ka mitmed rahvusülikoolis töötanud teadlased, kes ühendasid oma uurimistöös kohalikud ja geograafiliselt võrdlevalt kogutud materjalid (T. Lippmaa, F. Bucholtz, J. G. Granö, A. F. Tammekann, A. Õpik jt.).

Kolmanda rühma moodustavad teadlased, kes piirdusid uurimistöös vaid antud konkreetse territooriumiga. Need nn. lokalistid, meie puhul vaid Eesti loodust uurinud teadlased olid tihti esmajärgulise tähtsusega andmete esitajad. Tänu nende töödele täienes detailideni uurimisala looduse tuntus, kuid laiemate, üldisemat teadusuudist sisaldavaid andmeid nende uurimused sageli ei sisalda. Näitena võib tuua **Gustav Vilberg–Vilbaste,** kes oli kahtlemata üks meie produktiivsemaid looduseuurijaid, kuid rahvusvahelises teaduses on ta jäänud vähetuntuks. Siia rühma kuuluvad ka mitmed meie geograafid ja geoloogid — J. Rumma, E. Varep, A. Luha, K. Orviku jt. — kõik mehed, kes on kinnistunud eesti loodusteaduste ajalukku.

Kuni käesoleva sajandi esimese kümnendini moodustasid Eestit uuriva loodusteadlaskonna peamiselt sakslased, venelased, rootslased jt. Murrang saabub kahekümnendatel aastatel, Eesti iseseisvumise ja rahvusülikooli loomisega 1919. aastal. On lihtsalt imetlusväärne, kui kiiresti ja ladusalt mindi siis üle eestikeelsele õpetusele, kuidas töötati välja eestikeelne teaduslik terminoloogia (mille eeltöid alustati juba möödunud sajandi lõpus, meenutame J. V. Veski tegevust), kontsentreeruti oma maa looduse seaduspärasuste uurimisele. Sealjuures tuleb tähele panna, kui läbimõeldult, ratsionaalselt rakendati teistest rahvustest uurijaid juhul, kui oma vastavat kaadrit polnud veel olemas (J. G. Granö, M. Haltenberger, F. Bucholtz, P. W. Thomson jt.).

Kui püüda üldistavalt hinnata Eesti looduse uurimistöid kahekümnendatel–kolmekümnendatel aastatel ei leia ma selleks muud tähistust, kui **spontaanne plaanipärasus.** Neli aastat pärast iseseisvumist alustati maakondade seeria väljaandmist (J. Rumma, E. Kant jt.), mis kujunes tänapäevani arvestatavaks regionaalgeograafiliseks sarjaks; järvede kompleksset uurimist (H. Riikoja jt.); metsade tüpoloogia väljatöötamist (A. Rühl jt.); muldade kaardistamist (A. Nõmmik jt.); maastike liigitamist (J. G. Granö, A. F. Tammekann, E. Markus jt.), geoloogilist detailuurimist ja maavarade paiknemise selgitamist (H. Bekker, A. Luha jt). Kolmekümnendate aastate algul alustas T. Lippmaa Eesti taimkatte kaardistamist, mille tulemuseks oli Euroopa täpseim riigi tasemel koostatud kaart mõõdus 1:42 000, samuti eeltöid «Eesti floora» koostamiseks (eksikaatkogu «Eesti taimed» 4 vihikut, kaasautor K. Eichwald).

Meie rahvusülikooli kakskümmend kaks aastat kujundasid Eesti kohalikust loodusteadustest rahvusvaheliselt tuntud teaduse. Isegi Eesti kohad Abruka, Kaali, Alatskivi jt. muutusid laialdaselt tuntuks tänu seal läbiviidud bioloogilistele, geograafilistele ja geoloogilistele uurimistöödele.

See, mis toimus pärast 1940. aastat, on meile üldjoontes teada. Isolatsioon, lõssenkism–mitšurinism, teaduse pealesurutud ideologiseerimine jm. protsessid ahistasid teadlaste loomevõimet, tegid teadustöö sageli plakatlikuks ja nokitsevaks. Ometi arenesid ka sel perioodil eesti loodusteadused, tõsi küll, sageli teoreetiliselt ühekülgselt, kuid siiski konkreetsete loodusvormide uurimisel tulemuslikult. Eesti taimkatte uurijad (A. Vaga, K. Eichwald, V. Masing, E. Kukk, A. Kalda jt.), zooloogid (H. Riikoja, J. Piiper, H. Ling, H. Remm, J. Ristkok jt.), loodusgeograafid (E. Varep, A. Raik, E. Hang, I. Arold, A. Kongo, H. Mardiste, P. Kullus, J. Jagomägi jt.) ja geoloogid (K. Orviku, E. Möls, H. Viiding, A. Rõõmusoks, A. Loog, E. Lõokene, A. Oraspõld jt.) on viiekümnendatest kaheksakümnendate aastateni palju lisanud sellele, mida tegid nende eelkäijad ja saavutanud selle, et Eesti loodust peetakse üheks põhjalikumalt uurituks kogu Põhja- ja Loode-Euroopas. Kui ligipääs läände sulgus, suundusid eesti teadlased uurimisreisidele itta ning said varsti tuntuks kui Siberi, Arktika ja Kaug-Ida edukad uurijad.

On ka märkimisväärne, et raskeid probleeme ja diskussioone esile kutsunud TA ja TÜ lähendamise ning ühendamise eeltöid alustati loodusteadustes palju enne praegust aktsiooni (uurimistööde dubleerimist ärahoidev sisuline koordineerimine ja koostöö, TA töötajate — E. Parmasto, A. Järvekülje jt. osavõtt õppetööst jm.).

* * *

Loodusteaduslikel uurimistöödel Tartu Ülikoolis on mitu silmapaistvat eripära.

Kõik algab looduse **mitmekesisuse** tundmisest, sellepärast on TÜ bioloogid alati eriliselt rõhutanud elustiku liigilise koosseisu uurimise tähtsust. Eestis on see toimunud juba kaks sajandit. Tartu Ülikooli teadlased on esialgsete arvestuste kohaselt avastanud ja kirjeldanud ligi kaks tuhat taime- ja poolteist tuhat loomaliiki, koos TA teadlastega on koostatud üheteistköiteline ülevaade Eesti floorast, põhjalikult uuritud paljude loomarühmade faunat. Mõnede teadusadministraatorite arvates on floora ja fauna uurimine tegevus, mis tuleks lõpetada või usaldada kooliõpilastest loodushuviliste kätte (nii väitis näiteks omaaegne mitšuurinlasest ENSV TA president J. Eichfeld), sest olevat aeg see inventeerimine kord juba lõpetada. Tegelikult on looduse mitmekesisuse uurimine lõputu protsess. Iga selle aste täiuslikuma tunnetuse teel toob kaasa uusi saladusi ning küsimusi, uurimismeetodite täiustamise ning lõplikult toimuva evolutsiooni- ja liigitekkeprotsessi uute külgede avastamise. Hiljuti sain ma dr. David Hawksworthi uurimuse, milles täpset ja usaldusväärset kompuutermeetodit rakendades on näidatud, et praegu tuntud 3000 bakteriliiki moodustavad vaid 10% tegelikult Maa biosfääris esinevaist, (s.o. 27 000 liiki on seni veel leidmata ja kirjeldamata), 69 000 tuntud seeneliiki vaid 5% ja 800 000 putukaliiki vaid 13%! Eesti elusloodus on praeguseks registreeritud 20 884 liiki, tõenäoline liikide arv on aga ligi 40 000. Isegi oletada on raske, kui palju teadusele erakordseid ja inimesele kasulikke liike võib peituda selles avastamata ja kirjeldamata elu mitmekesisuses.

(Järgneb)

Majandusteaduskonna lõpetajad

Majandusteaduskonnas toimub sellel õppeaastal kaks lõpuaktust. Esimesed lõpetajad said diplomid juba eile kell 14 peahoone aulas.

Rahanduse ja krediidi eriala

Allen Allet
Imre Freiberg
Anne Hurt
Terje Jaanus
Külliki Kivi
Kaja Kondratjeva
Raigo Kõrgesaar
Arvi Lipp
Mall Maasik
Kurmet Ojamaa
Peeter Raudsepp
Karin Reivart
Einar Rüm
Raid Ruut
Imre Sade
Jaan Sonberg
Villu Tamm
Henno Viires

Kaubandusraamatupidamise ja analüüsi eriala (eesti õppekeelega)

Lembi Allikas–Hallikas
Irene Alt
Eesi Ellermaa
Margit Karu
Roland Kaurov
Külli Käba
Ester Kälviäinen
Laivi Moor
Aive Moora
Kristina Moring
Helga Mõttus
Margit Mäepalo
Urmas Möldre
Kadri Nugin
Katrin Nukka
Helis Paas
Marget Parrol
Külli Poll
Taivo Raudsepp
Andrus Tinni
Signe Turu
Piret Valge

Vene õppekeelega

Galina Balan
Jelena Barsukova
Mzija Gogitidze
Oksana Golubeva
Ljudmila Hallik
Olga Komarova
Diana Kosmõnina
Lilija Kovaltšuk
Rimma Mazanajeva
Stanislav Orlov
Oksana Osmanova
Jelena Pankina
Tatjana Piljukova
Anton Protsenko
Inna Putza
Jelena Stefanovitš
Irina Zahharova

Kaubatundmise eriala

Anne Evert
Margit Halonen
Haide Hermet
Artur Hunt
Mari-Anne Jaagant
Aune Jõesoo — *cum laude*
Piret Kitsing
Tuuli Kivi
Tiina Kurvits
Riina Laak
Merle Liiva
Aili Mengel
Tiina Normak
Siiri Nurk
Merle Närska
Maire Orav
Anneli Otsma
Vaido Paju
Dagmar Piller
Aide Põdra
Piret Põhjala
Sille Rell
Eva Suviste
Tiina Sõmer
Krista Talak
Heiki Tammvere
Andrus Tasak
Ille Toomas
Anne Trolla
Eva Truuverk
Aivar Vilbre
Kristi Virkus
Monika Vosman
Külli Vunk

Majanduskiberneetika eriala

Lee Allik
Tõnis Allik
Tarmo Bakler — *cum laude*
Marko Kaha
Olari Karlson
Martti Kasemetsa
Kaur Köök
Klaus Lumi
Katrin Mae
Priit Mälksoo
Eve Parts
Peeter Parvelo
Ailar Põldvere
Tiiu Raava
Aare Reivart
Arvo Suurorg
Raul Tagaväli
Rita Uspenskaja
Anu Valli
Püa Vallimäe
Jaanus Varu
Külli Viigimäe
Aivar Vomm
Margus Värton

Kaubandusökonoomika eriala

Tarvo Armus
Margus Jõesaar
Monika Jõesaar
Helen Kaabel
Kadri Kasik
Kait Karu
Andres Kull
Airi Lepasaar
Andres Mitt
Tiina Mõru
Margit Mätas
Kaia Norberg — *cum laude*
Janne Porkanen
Urmas Prangel
Berbel Pruunsild
Antti Raamat
Ain Raudsepp
Kaia Raukas — *cum laude*
Maarja Remmel — *cum laude*
Lea Ridamäe — *cum laude*
Janne Sarapuu — (kaugõpe)
Katrin Simul
Tõnis Tähe
Veikko Vaarja
Heili Veibri
Tõnis Vändre

VAIMUVARA VAJAB KAITSET

Patendi- ja autoriõiguse seminarid 10. detsembril tutvustas patendigrupi juhataja Sirje Kahu uusi võimalusi tööstusomandi õiguskaitses seoses Eesti intellektuaalomandi seadustiku väljatöötamisega. Juttu oli kasulikust mudelist (kaitstakse Saksamaal, Soomes, Venemaal, edaspidi ka Eestis), tööalasest leiutisest ja ülikoolidele mõnel maal tehtavatest eranditest, rahvusvahelistest lepetest ja andmebaasidest. Käsitleti ka seda, miks litsentsimine ja muu intellektuaalomandi alane kommertstegevus on ülikoolides vajalik ja kuidas on tehnosiire korraldatud teistes Euroopa ülikoolides.

Uuest Eesti autoriseadusest andis ülevaate õigusteaduskonna magistrand Anne Kalvi. Kuivõrd 11. novembril vastu võetud seadus kaitseb nii kirjandus- ja kunstiteoste kui ka teadustööde (sealhulgas teaduslike artiklite, õppematerjalide jms.) autorite õigusi, võiks see pakkuda huvi paljudele akadeemilise pere liikmetele. Sedakorda olid kuulajate hulgas peamiselt need, kes varem kogenud just leiutiste kaitse vajadust.

Ettekannete vaheajal said osavõtjad tutvuda teemakohase uuema lääne kirjanduse ja perioodikaga ning Jönköpingis novembrikuul toimunud näituse põhjal koostatud nimestikuga Rootsi ettevõtetest, kes on tundnud huvi koostöö vastu Eestiga. TÜ oli sellel näitusel esindatud koostöösoovide infoga.

LEENI UBA

Marginaalia

Mõned kaua teaduse etaloniks olnud teadusharud muutuvad teadusmaastiku ääremaadeks Eesti vaesuse tõttu. Mõned vähem teadused aga nihkuvad keskmisse. Teadust uut moodi struktureerivate toimkondade koosseis peaks seda kajastama. Kui Eesti riigi kaugpoliitika nõuab astronoomide arvu vähendamist viis korda ja ökokeemia, biotehnoloogia ning arstiteaduse eelistamist, siis ei peaks tuleviku teadust kavandama astronoom lihtsalt seepärast, et ta on hetkel vaba, suurepärane teadlane ja harjunud kaugele vaatama. (Astronoom sai valitud, et näide oleks näitlik.)

* Tartus kirjutatakse «abiprofessor» ja Tallinnas «aseprofessor». Kõrvale heidetud «kaasprofessor» oli kummastki soliidsem. Kõigi puhul on küsimus üks: keda abistab, keda asendab, kellega kaasneb? — eriti, kui sel alal korralist professuuri ei asutatagi, sest et sel alal doktoriõpet ei tulegi! Deminutiivse abiprofessori kõrval on lektor päris sünnis ametinimi. On päevselge, et pejoratiivse «abi» nimetus tähistab korralisele professorile eelnevat üks või kaks sammu madalamat õppejõukohta. Kui see on nii, siis võiks lähimaid professorieelseid eelprofessoriteks nimetada. Isiku tähtsust alandavate ja pisendavate eesliidetega ametinimetustest saaks niimoodi lahti. Selle tühise seiga taga on edaspidi mitmesaja teadusdoktori väärikam või vähem väärikas enesetunne. Dotsendi (eesti keeli õpetaja) nime saaks siis Euroopa eeskujul vabastada selle ülikooliõpetaja tarbeks, kes toob oma teadmised ülikooli makstud külalisena: Rahvusraamatukogu direktor TÜ dotsent Peeter Olesk, Eesti Rahva Muuseumi direktor TÜ dotsent Tõnis Lukas!

* Kui rahvusülikoolis eesti keele sõnad midagi tähendavad, siis tuleks «vanem» ja «noorem» asendada sõnadega «alam» ja «ülem» või «eel» ja «järel». Verinoor vanemlaborant või vaneminsener ja noor vanemõpetaja pensionieas abiprofessori kõrval!

* Terminaalse pusimise seoses ülikooli struktuuriüksuste, ametikohtade, teaduskraadide ning –kutsete «õige» nimetamisega võiks anda keeleteaduse professoritest toimkonna hooleks. Mille juurde nemad pidama jäävad, seda ei peaks siis reformialtid loodusteadlased enam õigemaks toimetama.

* Õpetatud Nõukogus oleks vaja ära otsustada, kas Tartu ülikoolis tohib sõna «kateeder» tähendada sedasama, mida sõnaraamatuis ja entsüklopeediais — «loengutooli» ehk «õppetooli» — või peab teda ülikoolis tõlgitsetama kuidagi teisiti. (Universiteet, fakultеet, instituut, kateeder, professor, ülikool, teaduskond, osakond, õppetool, õppejõud.)

(Järg 4. lk.)

DOKTORID JA KANDIDAADID

(Algus eelmises lehes)

Habiliteeritud doktorikraadi sisseviimine, mida soovitab hr. Reiljan, lahendaks probleemi ühel hoobil, tingimusel, et VAK–i doktorid enam–vähem automaatselt habiliteeritud doktoriteks kuulutatakse. Hr. Reiljan soovitab aga habiliteeritud doktorikraadile ka SISULISE tähenduse andmist nagu Saksamaal, nii eeldaks ka TÜ–s täisprofessori koht habilitatsiooni olemasolu.

Niipea kui on olemas nõue, et ainult habiliteeritud doktor võib saada täisprofessori koha, on olemas ka kiusatus üldiseks vahetegemiseks palgaarvestuses, nii et näiteks habiliteeritud doktori külalisloengud on rohkem tasustatavad kui lihtdoktoril jne.

* * *

Sisulised erinevused habiliteeritud ja tegeliku doktorikraadi vahel tekitavad aga terava probleemi välisõppejõududega. Nimelt on minu teada habiliteeritud doktorikraad kasutusel peale Saksamaa vist veel ainult paaris väiksemas Saksamaa naaberriigis (Austrias ja vist ka Taanis, kui mu mälu ei peta, ning ehk veel mõnes). Kujutleme olukorda, kus mõni Suurbritannia, Prantsusmaa, USA või Kanada teadlane (näiteks hr. Taagepera) taotleb TÜ täisprofessori kohta. Kuivõrd ta on «ainult» PhD, ei vasta ta TÜ formaalsetele nõuetele. Mida teha? Kas muuta habilitatsiooniprotseduur imelihtsaks, mis avaks tee selle kraadi üpris suvalisele sisule (omamees saab selle kergesti, võõrale aga tehakse asi keeruliseks), mitte nõuda välisprofessoritelt habilitatsiooni, mis tähendaks TÜ doktorikraadi alaväärtuslikuks tunnistamist, või loobuda välisprofessori teenetest. Ei ole kahtlust, et viimane võimalus oleks meelepärane nii mõnelegi VAK–i professorile (soovimata kedagi siinkohal solvata, aga selline on kord akadeemiline elu).

Kahjuks ei tea autor, milline on ülaltoodud probleem Saksamaal. Igal juhul on aga asi Eesti jaoks tunduvalt kriitilisem, kuna Eesti ja Saksamaa mastaapide erinevuse tõttu tuleks vältida igasuguste kunstlike takistuste tegemist välismaa teadlaste töötamisele TÜ–s. Mida tähendab üldse fraas «välismaa teadlane»? Akadeemilised ringkonnad on üha enam internatsionaalsed ja sageli ei olegi võimalik eristada kellegi välismaaluse astet.

Tõsi, saksa kultuurisfääris, kuhu me mingil määral kindlasti kuulume, eksisteerivad välismaalaste töötamisel täisprofessorina aegunud kunstlikud takistused. Kahjuks ei ole mul andmeid Saksamaa kohta, kuid Austrias ei ole välismaalasel üldse võimalik täisprofessori kohta saada! Kui aga ülikool soovib kellelegi sellise koha anda, võib antud isik saada kohe Austria kodakondsuse. Viimane soodustus võiks küll olukorda lahendada, kuid sageli ei soovi too oma senisest kodakondsusest loobuda, mistõttu peetakse olemasolevat kitsendust (vähemalt minu akadeemilises tutvusringkonnas Austrias) Austria teadust ja ülikoolielu tõsiselt kahjustavaks. Samuti ei vasta VAK–i kandidaat sisuliselt Saksa või Austria doktorile, vaid on sellest tavaliselt tugevam, mida kaudselt tunnistavad ka asjaosalised ise, pidades angloameerika või skandinaavia keskmist doktorikraadi tugevamaks kui omamaist habiliteerimata doktorikraadi.

* * *

Kokkuvõtteks pakuksin varianti, mis võiks olla vastuvõetav senistele VAK–i doktoritele, aga ei tekitaks tõsiseid takistusi TÜ jätkuval avamisel mitte ainult saksakeelsele maailmale. Habiliteeritud doktorikraadi saaks sisse seada ilma, et sellest tuleneksid mingisugused praktilised vahetegemised habiliteeritud ja mittehabiliteeritud doktorite vahel. Loomulikult ei saa sel juhul sisse viia tõelist habiliteerimisprotseduuri, vaid VAK–i doktorid tule s äärmiselt lihtsa protseduuri teel kuulutada habiliteeritud doktoriteks. Sega oleks habiliteeritud doktorikraad TÜ–s puhtalt aukraad, mis lakkaks mõne inimpõlve järel üldse olemast. Kui siiski soovitakse doktorikraadi nõuete ja prestiiži mõningast tõstmist, on võimalik sisse seada vahepealne litsentsiaadikraad (nii umbes pool doktorit) analoogiliselt Soome ja Rootsiga. Siinkohal võiks kommenteerida, et Rootsis oli küll vahepeal periood, kus litsentsiaadikraadi sageli ei taotletud, kuid nüüd on selgelt märgata selle tendentsi laienemist.

TANEL TAMMET,
Göteborgi Ülikooli fil. dr.

Marginaalia

(Algus 3. lk.)

* Pole ilus, et toimetaja professori artiklit kärbib nagu J. Reiljani puhul. Õppejõud võiks «UT–le» kirjutades ise lühemaid sõnu otsida. Ka võiks pikemaid spetsiifilisemat lugejaskonda eeldavaid teoseid stendiettekannetena esitada.

* Represseerimine oli paha ja Represseeritute Erakond on hea. Siiski ei peaks UT erakondlikku reklaami avaldama muidu kui vaid raha eest. Professor ei peaks ülikoolis esinema supraindividuaalse organismi (partei, ametiühingu) aatomina, vaid ikka iseendana.

* TÜÜ edustus võiks hoiduda kohut käimast. Ta peaks uued valimised välja kuulutama — koos usaldushääletusega edustuse põhimõtete, TÜÜ staatuse ja veatuma põhikirja suhtes. Saavutada kirik kesk küla: kohtunikuõpilased ja kohus tühistavad näpuharjutusena vana ja seadusevastase TÜÜ ning ta põhikirja, ent uus organisatsioon ja uus põhikiri on juba valmis ning üliõpilaste poolt legitimeeritud. *Pereat mundus fiat iustitia.*

* Seminari Raamatukogule peaks kas häbiväärselt röövitud nime tagasi andma või nime röövijad teistele õpetuseks karmile muinsuskaitselisele vastutusele võtma ja nende nimed häbitahvlile naelutama.

* Katkised auditooriumiaknad võiks kiletada (Ülikooli 16—212), kui klaasi ei jätku.

VALDAR PARVE

ÜHES UURIMISASUTUSES ÖÖSEL KELL KOLM

Kuuldused, nagu tahetaks Tartu Ülikoolis ahistada teadust ja teadlasi, ei vasta tõele. Mitte kedagi ei kavatseta isegi mitte küüditada. ***Kavatsetakse vaid likvideerida elujõuline, viljakas ja rahvusvaheliseltki tuntud teaduskollektiiv*** *— seda küll. Aga ajaloostki on ju teada, et ükski kaunis unistus, küllap ka mitte teaduskeskne Tartu Ülikool, ei teostu ilma ohvriteta. Kui kaunis linn on Neeva suudmes kerkinud — ehitajate kehadele! Miks ei võiks Tartuski mõne uurimisasutuse varemeile samade teadurite kätega rajada uut tüüpi ülikoolikateedreid — selliseid, kus tehakse ka teadust! Vastupidine, nimelt õpetav uurimisasutus poleks Tartus pooltki nii originaalne.*

Jurjevi vana ülikool, terve väike Eesti elab jälle üle rasket perioodi, mil Moskvast ei tule ühtegi seadust, määrust ega otsust. Need kõik, ka kõige... ebatargemad, tuleb nüüd välja mõtelda kohapeal. Raske ju on, aga hakkama peab saama.

Mis siis on uue Eesti, uue ülikoolikorra võiduks kõige tähtsam, kõige peamine? Eks ikka omakasu ja salalikkus. Milleks veel õigeaegsed mitmekülgsed avalikud arutelud asjaosaliste osavõtul, kui elu on õpetanud: ilma pikema jututa tuleb sõita veoautoga ukse ette ja anda pool tundi aega. Kõige parem — öösel kell kolm. Siis on hommikuks õhk juba puhas ja toad veel soojad. Silt uksel — «Ülikooliteadus» — jääb endiseks, toimub vaid — suur detsembrireform.

ARHIP ARHIPELAAG

ÜMPI SAATUS

oli arutusel arstiteaduskonna nõukogus 15. detsembril. Juhtivteadur Andres Piirsoo nentis, et usalduskriis, mida täheldati ülikoolis juba septembris 1988, on nelja aastaga süvenenud: nüüd taotletakse ilma aruteluta tähtajaliselt likvideerida terviklikku teaduskollektiivi, mis töötab «nagu õlitatud kellavärk». Direktor prof. Aavo–Valdur Mikelsaar rõhutas vajadust säilitada laborid kui struktuuriüksused ja tõdes, et juriidiliste isikute olemasolu on ülikooli põhikirjaga lubatud. Dekaan prof. Lembit Allikmets meenutas, et ülikoolireform toimub aluseksoleva ülikooliseaduseta — seda pole veel vastu võetud. «Ülikoolis tuleb käituda korrektselt, seaduste alusel,» rõhutas dekaan ja soovis edu teaduskonna reformikomisjonile (esimees prof. Lembit Roostar) lahenduste otsingul. Teaduskonnanõukogu toetab ÜMPIsse õppetoolide loomist, tihendamaks sidet õppetööga. Arutelu jätkub uuel aastal.

Stud. med. TÕNU PEETS

☞ INFO ● INFO ● INFO

VÄITEKIRJA KAITSMINE

Teoreetilise mehaanika kateedri lektori **Jüri Majaku** doktoriväitekirja «Telgsümmeetriliste plastsete plaatide ja koorikute optimiseerimine Misese voolavustingimuse korral» kaitsmine toimub 7. jaanuaril kl. 16 TÜ nõukogu saalis.

Dissertatsiooni ja ingliskeelse lühikokkuvõttega saab tutvuda TÜ Raamatukogus.

TÄIENDUSKESKUS VAJAB ASEJUHATAJAT

Täienduskeskuse asejuhataja kohale soovijatel palutakse tuua elulookirjeldus ja avaldus kantselei täienduskeskuse posti.

MAGISTRIKURSUS ERGONOOMIAST

Lulea Tehnoloogiaülikool (Põhja–Rootsis) pakub kahele inimesele võimaluse läbida 1,5–aastane magistrikursus ergonoomia alal (1993—1995). Lähema informatsiooni saamiseks pöörduda enne jõule psühholoogia osakonda dotsent Aavo Luugi poole, tel. 30 063.

MAGISTRANDID!

Alates kevadsemestrist on teil võimalik osa võtta keelekeskuses organiseeritavatest keelerühmadest (inglise või saksa keel algajatele ja edasijõudnutele). Registreerimine 23. detsembrini keeltemajas (ruum 313, tel. 35 267). Gruppide arv on piiratud.

Keelekeskus

XXXVI KREUTZWALDI PÄEVAD

toimuvad reedel, 18. ja laupäeval, 19. detsembril raamatukogu konverentsisaalis. Laupäeva pealelõunased ettekanded on pühendatud Jaak Põldmäe mälestuseks.

KES SOOVIB TUBA?

Üürile anda mööbliga tuba Kitzbergi 8 eramus mittesuitsetajale meesüliõpilasele. Ants.

KAS SELJAKOTIL ON JALAD ALL?

Noormees või neiu, kes Sa võtsid eelmisel kolmapäeval kella 14—14.30 paiku raamatukogu riidehoiust Sulle mittekuuluva seljakoti (must, pealt lilla ja kollase–roheka ruuduga klapp). Ole hea ja too tagasi vähemalt minu keemiakonspekt, arvuti, klassitunnistus, märkmik, sametist mustjasrohekas lai juukseklamber, mis on mulle väga kallis mälestusese. 1 kg suhkrut, karbi rosinaid ja moorapeakoogi oled Sa kindlasti juba ära söönud.

Loodan, et Sa tood ise või kui ei julge, siis toimetad need asjad kellegagi peahoone valvelauda. Nime leiad klassitunnistuselt ja arvuti küljest. Kotti Sa vaevalt enam tagasi tood.

Ette tänulik Piret L.

TÜ KLUBIS

Reedel, 18. detsembril kl. 21

JÕULUPIDU KÕIGILE

* verivorsti keedab ans. «Hendrik Läti»,
* piparkooki küpsetab diskor Janek Luts,
* jõuluhoroskoop * loterii.
Iga 25. tudeng tasuta peole!

Laupäeval, 19. ja pühapäeval, 20. detsembril kl. 21

AASTA VIIMANE DISKONÄDALALÕPP (jõulumeeleolus).

Teisipäeval, 22. detsembril kl. 21

JÕULUNÄDALA *SPECIAL.*

Teisipäeval, 29. detsembril kl. 21

AASTALÕPUPIDU ehk SUUR ÜLEMAJA*SHOW* **«HÄPI NJUU JÖÖ!»**

Jälgi erireklaami!

TÜ AJALOOMUUSEUMIS

Teisipäeval, 22. detsembril kl. 19

JÕULUKONTSERT

Esinevad TÜ kammerkoor ja brass–sekstett.

* * *

TÜ KLUBI SOOVIB KÕRGKOOLIPERELE HÄID JÕULU-

UT

Toimetaja VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress EE2400 Tartu, Ülikoooli t. 18, ruum 241, tel. 35 180.
O/Ü «Greif» trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I «UT» ilmub reedeti.
Tellim. nr. 2120. Tiraaž 1500.

☎ 35 180